

2024

Κοινή στρατηγική για τις περιοχές Αποθέματος Βιόσφαιρας

Σχέδιο Διατοπικής Συνεργασίας

“Η αξία του Αποθέματος Βιόσφαιρας στην τοπική κοινότητα”

Νήσων Αττικής

**ΜΕΤΡΟ 19 ΤΟΥ ΠΑΑ 2014 - 2020 : Στήριξη για τοπική ανάπτυξη μέσω του LEADER
(ΤΑΠΤοΚ – Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων)**

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

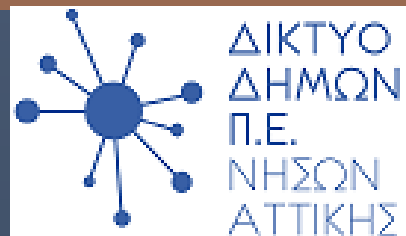

ΤΕΥΧΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ Α '

ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ:

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΠΑΡΛΑ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΣ- ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1/1/2024

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	2
1. Εισαγωγή.....	7
2. Ορισμοί.....	8
2.1. Παράδειγμα αποθέματος βιόσφαιρας	11
2.2. Τίτλος μελέτης - περιεχόμενα	12
2.3. Περιοχή ενδιαφέροντος	13
2.4. Γεωγραφική θέση και διοικητική υπαγωγή.....	15
3. Περιγραφή προτεινόμενης περιοχής.....	17
4. Κοινά χαρακτηριστικά και κοινές δράσεις στην περιοχή	27
5. Απαιτούμενες τοπικές τροποποιήσεις – βελτιώσεις στην περιοχή.....	31
6. Σχέδιο επικοινωνίας για το Απόθεμα Βιόσφαιρας	41
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	43
Κριτήρια επίτευξης του στόχου.....	44
Κριτήριο 1.....	51
Κριτήριο 2.....	55
Κριτήριο 3.....	62
Κριτήριο 4.....	66
Κριτήριο 5.....	68
Κριτήριο 6.....	70
Κριτήριο 7.....	71
Στρατηγικοί στόχοι	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	108
Σχέδιο επικοινωνίας.....	109
Επικοινωνιακή στρατηγική.....	109
Πλαίσιο επικοινωνιακής στρατηγικής.....	110
Στρατηγικοί άξονες της επικοινωνίας	110
Γενικές στρατηγικές κατευθύνσεις επικοινωνίας	111
Ειδικές στρατηγικές κατευθύνσεις επικοινωνίας	112
Ομάδες – στόχοι του σχεδίου δράσεων επικοινωνίας	113
Ευρύ Κοινό.....	114
Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση	115
Δυνητικές ομάδες του ΥΠΕΝ	115
Εκπρόσωποι του Τύπου και των Μ.Μ.Ε.....	118

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III.....	121
Αγκίστρι	122
Γεωλογία περιοχής μελέτης	122
Κλίμα	123
Δάση, δασικές εκτάσεις	123
Φυσικό περιβάλλον.....	124
Προστατευόμενες περιοχές	125
Ανθρωπογενές περιβάλλον – Ανθρωπογενείς πιέσεις	129
Πολοδομικές ρυθμίσεις.....	130
Αειφόρος ανάπτυξη.....	131
Ιστορικά – Πολιτιστικά Στοιχεία.....	131
Καλύψεις γης.....	131
Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία	132
Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον.....	133
Τοπικά χαρακτηριστικά	135
Σύλλογοι	135
Αίγινα	135
Γεωλογικά- Τεκτονικά χαρακτηριστικά	136
Κλίμα	137
Δάση, δασικές εκτάσεις και αναδασωτέες εκτάσεις	138
Φυσικό περιβάλλον.....	138
Προστατευόμενες περιοχές	142
Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις.....	148
Πολοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις.....	152
Αειφόρος ανάπτυξη.....	153
Πολιτιστική κληρονομιά.....	155
Καλύψεις γης.....	156
Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία	158
Σχέση του τοπικού πληθυσμού με το περιβάλλον	160
Τοπικά χαρακτηριστικά	161
Σύλλογοι – Οργανώσεις Αίγινας.....	162
Κύθηρα – Αντικύθηρα	163
Γεωλογία περιοχής μελέτης	164
Τεκτονική – Σεισμικότητα.....	167

Κλίμα	167
Δάση	168
Φυσικό περιβάλλον.....	168
Προστατευόμενες περιοχές	169
Ανθρωπογενές περιβάλλον-Ανθρωπογενείς πιέσεις.....	216
Χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις	219
Αειφόρος ανάπτυξη.....	219
Πολιτιστική κληρονομιά.....	220
Καλύψεις γης.....	225
Κοινωνικό- οικονομικά στοιχεία	228
Κύριες πιέσεις και απειλές.....	230
Σχέση τοπικού πληθυσμού με το περιβάλλον	243
Τοπικά χαρακτηριστικά	248
Σύλλογοι – Οργανώσεις	255
Πόρος	255
Γεωλογικά- Τεκτονικά χαρακτηριστικά	256
Κλίμα	258
Δάση	258
Φυσικό περιβάλλον.....	259
Προστατευόμενες περιοχές	267
Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις.....	275
Πολεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις	279
Αειφόρος ανάπτυξη.....	279
Πολιτιστική κληρονομιά.....	280
Καλύψεις γης.....	281
Κοινωνικο-οικονομικά.....	282
Περιοχές απολύτου προστασίας.....	286
Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον.....	287
Τοπικά χαρακτηριστικά	288
Σύλλογοι – Οργανώσεις	288
Σαλαμίνα	288
Γεωλογία περιοχής μελέτης	289
Τεκτονική – Σεισμικότητα.....	291
Κλίμα	291

Δάση	291
Φυσικό περιβάλλον.....	291
Προστατευόμενες περιοχές	300
Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις.....	302
Πολυεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις	306
Αειφόρος ανάπτυξη.....	307
Πολιτιστική κληρονομιά.....	310
Καλύψεις γης.....	313
Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία	314
Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον.....	315
Τοπικά χαρακτηριστικά.....	318
Σύλλογοι – Οργανώσεις	319
Σπέτσες.....	320
Γεωλογία περιοχής μελέτης – Σπέτσες	320
Τεκτονική – Σεισμικότητα.....	321
Κλίμα	322
Δάση	322
Φυσικό περιβάλλον.....	324
Προστατευόμενες περιοχές	327
Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις.....	337
Πολυεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις.....	340
Αειφόρος ανάπτυξη.....	346
Πολιτιστική κληρονομιά.....	348
Καλύψεις γης.....	351
Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία	352
Τοπικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες.....	355
Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις στις Σπέτσες	356
Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον.....	356
Σύλλογοι – Οργανώσεις Σπετσών.....	356
Τροιζηνία- Χερσόνησος των Μεθάνων	357
Γεωλογικά- Τεκτονικά χαρακτηριστικά.....	358
Κλίμα	360
Δάση	361
Φυσικό περιβάλλον.....	361

Προστατευόμενες περιοχές	365
Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις.....	379
Πολοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις.....	384
Αειφορική Ανάπτυξη	384
Πολιτιστική κληρονομιά.....	384
Καλύψεις γης.....	391
Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία	394
Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον.....	394
Τοπικά χαρακτηριστικά	396
Σύλλογοι Δήμου Τροιζηνίας- Μεθάνων – Οργανώσεις Δήμου Τροιζηνίας – Μεθάνων	398
Ύδρα	398
Γεωλογία περιοχής μελέτης	399
Τεκτονική – Σεισμικότητα.....	399
Κλίμα	400
Δάση	400
Φυσικό περιβάλλον.....	400
Οικοσυστήματα – Χλωρίδα – Πανίδα	402
Προστατευόμενες περιοχές	403
Καταφύγια Άγριας Ζωής.....	404
Τόποι Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους	404
Μικροί νησιωτικοί υγρότοποι	409
Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΠΠ) βάση της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ.....	409
Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις.....	410
Πολοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις.....	413
Αειφόρος ανάπτυξη.....	415
Πολιτιστική κληρονομιά.....	418
Καλύψεις γης.....	420
Κοινωνικο- οικονομικά στοιχεία	421
Τοπικά χαρακτηριστικά	422
Περιοχές απολύτου προστασίας.....	424
Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον.....	424
Σύλλογοι – Οργανώσεις Ύδρας.....	427
Βιβλιογραφία.....	428

1. Εισαγωγή

Η παρούσα Μελέτη Κοινής Στρατηγικής για τις περιοχές Αποθέματος Βιόσφαιρας συντάχθηκε σύμφωνα με την από 19-12-2022 σύμβαση παροχής υπηρεσιών εκπόνησης της μελέτης της Κοινής στρατηγικής για τις περιοχές αποθέματος βιόσφαιρας, στο πλαίσιο υλοποίησης του Σχεδίου Διατοπικής Συνεργασίας με τίτλο «Η αξία του Αποθέματος Βιόσφαιρας στην τοπική κοινότητα» του τοπικού προγράμματος LEADER/CLLD, υπομέτρο 19.3 του Μέτρου 19 του ΠΑΑ 2014-2020, με Συντονίστρια Ομάδα Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) την Αναπτυξιακή Πάρνωνα Ανώνυμη Εταιρεία Αναπτυξιακός Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης και εταίρους τις ΟΤΔ Δημοσυνεταιριστική Έβρος Α.Ε., Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Νήσων Αττικής και Δίκτυο Συνεργασίας Κεφαλονιάς και Ιθάκης.

Με την παρούσα μελέτη προτείνεται, κατόπιν ενδελεχούς τοπικής έρευνας της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής, ένα σχέδιο επικοινωνίας για την ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των οικονομικών και κοινωνικών φορέων σε θέματα που αφορούν το Απόθεμα Βιόσφαιρας με σκοπό να το γνωρίσουν και να το αποδεχτούν.

Ουσιαστικός στόχος της στρατηγικής είναι η ίδια η ουσία του ορισμού του Αποθέματος Βιόσφαιρας: η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων και του φυσικού περιβάλλοντός τους. Οι περιοχές των εταίρων, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν πολύτιμα οικοσυστήματα και κοινωνίες που επιθυμούν να συνδυάσουν την προστασία του οικοσυστήματος με την αειφόρο χρήση του, θα αποκτήσουν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που στοχεύει στην δημιουργία μιας ισορροπημένης σχέσης μεταξύ ανθρώπου και βιόσφαιρας, προωθώντας παράλληλα καινοτόμες προσεγγίσεις οικονομικής ανάπτυξης, που είναι όμως κοινωνικά και πολιτισμικά ορθές και περιβαλλοντικά βιώσιμες.

Η περιοχή παρέμβασης παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα και πόρους (φυσικούς, πολιτιστικούς, παραγωγικούς), οι οποίοι με τον κατάλληλο σχεδιασμό και με την ενσωμάτωσή τους σε ένα αειφορικό μοντέλο ανάπτυξης θα συμβάλλουν στο να αναπτυχθεί δυναμικά.

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει κοινά γεωγραφικά, περιβαλλοντικά, χωροταξικά, κοινωνικοοικονομικά και ιστορικά στοιχεία, ώστε να αποτελεί μια ενιαία περιοχή αναπτυξιακού σχεδιασμού, παράλληλα όμως ο νησιωτικός της χαρακτήρας βοηθά ώστε οι επιμέρους περιοχές να διατηρούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την ταυτότητά τους. Η Χερσόνησος Μεθάνων περιλαμβάνεται στην Περιφερειακή Ενότητα της Νησιωτικής Αττικής.

Η νησιωτική Αττική χαρακτηρίζεται επίσης από μια μεγάλη ποικιλία πολιτισμικού πλούτου όλων των ιστορικών περιόδων (προϊστορία μέχρι σήμερα), από αρχαιολογικές τοποθεσίες μέχρι παραδοσιακούς οικισμούς και μικρούς πόλους σύγχρονης δημιουργίας. Αξιόλογοι οικισμοί και σύνολα με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά εντοπίζονται στα νησιά:

- Σαλαμίνα
- Πόρος
- Μέθανα – Τροιζηνία

- Σπέτσες
- Ύδρα
- Αίγινα
- Αγκίστρι
- Όλοι οι οικισμοί των Κυθήρων

2. Ορισμοί

Αποθέματα Βιόσφαιρας (AB) της UNESCO

Τα Αποθέματα Βιόσφαιρας (AB) της UNESCO συνιστούν πρότυπες περιοχές όπου εναρμονίζεται η προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων. Οι στόχοι και προϋποθέσεις των Αποθεμάτων Βιόσφαιρας περιγράφονται στο Θεσμικό Πλαίσιο του Παγκόσμιου Δικτύου και στις κατευθύνσεις που τέθηκαν στη Στρατηγική της Σεβίλλης (Seville Strategy and Statutory Framework of the World Network, 1995 MAB UNESCO), καθώς και στα σχέδια δράσεις που επικαιροποιούνται ανά δεκαετία (Lima Action Plan, 2016-2025).

Βασικές λειτουργίες Αποθεμάτων Βιόσφαιρας:

- Διατήρηση – συνεισφορά στη διατήρηση των φυσικών τοπίων, οικοσυστημάτων, ειδών και της γενετικής ποικιλότητας/ βιοποικιλότητας.
- Ανάπτυξη – προώθηση οικονομικής και ανθρωπογενούς ανάπτυξης, η οποία είναι κοινωνικο-οικονομικά και οικολογικά αειφορική.
- Παροχή υπηρεσιών, υλικοτεχνική υποστήριξη – υποστήριξη έργων επίδειξης, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έρευνας και τακτικής παρακολούθησης (numbering) που σχετίζονται με τοπικά, περιφερειακά, εθνικά και διεθνή θέματα διατήρησης και αειφόρου ανάπτυξης.

Ζωνοποίηση περιοχών Αποθεμάτων Βιόσφαιρας

Για να υποστηρίζουν τα Αποθέματα Βιόσφαιρας τις 3 βασικές λειτουργίες τους, απαιτείται η κατάλληλη ζωνοποίηση, η οποία διαθέτει:

- Πυρήνες προστασίας: Θεσμικά κατοχυρωμένους πυρήνες προστασίας ή περιοχές αφιερωμένες στην μακροπρόθεσμη προστασία, σύμφωνα με τα αντικείμενα διατήρησης του Αποθέματος Βιόσφαιρας, με ικανό μέγεθος ώστε να διασφαλίζουν τα αντικείμενα αυτά.
- Περιοχές προστασίας: Περιοχές προστασίας, οι οποίες διακρίνονται εμφανώς και περιβάλλουν ή βρίσκονται σε γειτνίαση με τον πυρήνα, και όπου δύνανται να λάβουν χώρα μόνο δραστηριότητες συμβατές με τα αντικείμενα/στόχους διατήρησης.
- Μεταβατικές περιοχές: Μεταβατικές περιοχές όπου προωθούνται και αναπτύσσονται αειφορικές πρακτικές διαχείρισης φυσικών πόρων.

Κριτήρια χαρακτηρισμού μιας περιοχής ως αποθέματος βιόσφαιρας

- Κριτήριο 1: Η περιοχή θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα μωσαϊκό οικολογικών συστημάτων αντιπροσωπευτικών των μεγάλων βιογεωγραφικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένης μιας διαβάθμισης των ανθρώπινων παρεμβάσεων.
- Κριτήριο 2: Η περιοχή θα πρέπει να έχει σημασία για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας.
- Κριτήριο 3: Θα πρέπει να παρέχει την ευκαιρία έρευνας και (το) παράδειγμα (επίδειξης προσεγγίσεων) για την αειφόρο ανάπτυξη σε περιφερειακή κλίμακα.
- Κριτήριο 4: Θα πρέπει να έχει κατάλληλο μέγεθος για να εξυπηρετεί και τις τρεις λειτουργίες των αποθεμάτων βιόσφαιρας.
- Κριτήριο 5: Θα πρέπει να περιλαμβάνει αυτές τις λειτουργίες, μέσω κατάλληλης ζωνοποίησης, αναγνωρίζοντας:
 - α. νομίμως συσταθείσα κεντρική περιοχή ή περιοχές που προορίζονται για μακροπρόθεσμη προστασία, σύμφωνα με τους στόχους διατήρησης του αποθέματος βιόσφαιρας, και επαρκούς μεγέθους για την επίτευξη των στόχων αυτών·
 - β. ζώνη ή ζώνες προστασίας σαφώς καθορισμένες και περιβάλλουσες ή συνεχόμενες με την ή τις κεντρικές περιοχές, όπου μπορούν να πραγματοποιούνται μόνο δραστηριότητες συμβατές με τους στόχους διατήρησης·
 - γ. μια εξωτερική περιοχή μετάβασης όπου προωθούνται και αναπτύσσονται πρακτικές βιώσιμης διαχείρισης των πόρων.
- Κριτήριο 6: Θα πρέπει να προβλεφθούν οργανωτικές ρυθμίσεις για την εμπλοκή και τη συμμετοχή κατάλληλου εύρους, μεταξύ άλλων, δημόσιων αρχών, τοπικών κοινοτήτων και ιδιωτικών συμφερόντων στο σχεδιασμό και την εκτέλεση των λειτουργιών ενός αποθέματος βιόσφαιρας.
- Κριτήριο 7: Επιπλέον, θα πρέπει να προβλεφθούν διατάξεις για:
 - α. μηχανισμούς για τη διαχείριση της ανθρώπινης χρήσης και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην ή στις ζώνες ασφαλείας,
 - β. πολιτική ή σχέδιο διαχείρισης της περιοχής ως αποθέματος βιόσφαιρας,
 - γ. εντεταλμένη αρχή ή μηχανισμό για την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής ή σχεδίου,
 - δ. προγράμματα έρευνας, παρακολούθησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Δίκτυο Natura 2000

Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών:

- τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» (Special Protection Areas – SPA) για την Οрниθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ «για τη διατήρηση των άγριων πτηνών»

- τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» (Sites of Community Importance – SCI) όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Για τον προσδιορισμό των ΤΚΣ λαμβάνονται υπόψη οι τύποι οικοτόπων και τα είδη των Παραρτημάτων I και II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ καθώς και τα κριτήρια του Παραρτήματος III αυτής.

Στόχοι από ένταξη περιοχής στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας

Τα Αποθέματα Βιόσφαιρας του Προγράμματος «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (Man and the Biosphere-MAB) της UNESCO, είναι περιοχές που δημιουργούνται για την προστασία της βιολογικής και πολιτιστικής ποικιλότητας με ταυτόχρονη προαγωγή της αειφόρου οικονομικής τους ανάπτυξης.

Οφέλη από ένταξη περιοχής στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας

Η ένταξη μιας περιοχής στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας συμβάλλει:

- Στην αξιοποίηση και διαχείριση της πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς
- Στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που διαφοροποιούν το περιεχόμενο των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων και αυξάνουν την προστιθέμενη αξία των τουριστικών υπηρεσιών, την επισκεψιμότητα και τη τουριστική κίνηση της περιοχής.
- Στη μείωση της εποχικότητας του τουρισμού και στην προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων για δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό.
- Στην ενίσχυση της πολιτιστικής ανάπτυξης σε τοπικό και επίπεδο και προσέλκυση και συμμετοχή του πληθυσμού και των επισκεπτών σε πολιτιστικές δραστηριότητες, αποτελώντας πυρήνα τουριστικής ανάπτυξης.
- Στην αξιοποίηση και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων με νέα σύγχρονα μέσα και σεβασμό στη μοναδικότητα.
- Στην δημιουργία αξιόλογου εμπορικού σήματος του Αποθέματος Βιόσφαιρας για τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες λαμβάνοντας υπόψη και τα προϊόντα ΠΟΠ, το Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας και το AREPO
- Στην αειφόρο ανάπτυξη ενός τουρισμού που σέβεται την φέρουσα ικανότητα φυσικών και κοινωνικών συστημάτων
- Στην προώθηση της επιστημονικής έρευνας που μπορεί να αφορά τη βιοποικιλότητα, τα αρχαιολογικά και πολιτιστικά μνημεία, τις παραγωγικές δυνατότητες της ανάπτυξης και διαχείρισης των φυσικών πόρων αλλά και την κλιματική αλλαγή
- Στην εκπαίδευση και κατάρτιση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη
- Στον καθορισμό πολιτικών με στόχο την ενδυνάμωση του μόνιμου πληθυσμού των ορεινών περιοχών
- Στην ενίσχυση και προβολή της ταυτότητας και ιδιαιτερότητας της τοπικής κοινωνίας στην κατεύθυνση που ορίζεται από την ένταξη της περιοχής στο δίκτυο MAB/UNESCO.

Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών

Η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών αποτελεί έναν επιθυμητό παγκόσμιο οδηγό για την βιώσιμη ανάπτυξη θέτοντας 17 φιλόδοξους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης που αποσκοπούν στην εξάλειψη της φτώχειας, την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού, την επίτευξη αειφόρας ανάπτυξης με σεβασμό στο περιβάλλον καθώς και την ενίσχυση της ειρήνης και των δημοκρατικών θεσμών.

2.1. Παράδειγμα αποθέματος βιόσφαιρας

Ένα παράδειγμα αποθέματος βιόσφαιρας που αφορά πολυνησιακή περιοχή, είναι αυτό του νησιού του Πρίνσιπε (Σάο Τομέ και Πρίνσιπε). Το Σάο Τομέ και Πρίνσιπε είναι νησιωτικό κράτος στον Κόλπο της Γουινέας. Πρόκειται για τη δεύτερη μικρότερη σε έκταση χώρα στην Αφρική. Αποτελείται από δύο νησιά, το Σάο Τομέ και το Πρίνσιπε, με συνολική έκταση 1.001 τ.χλμ. που απέχουν μεταξύ τους 140 χιλιόμετρα και βρίσκονται περίπου 250 και 225 χλμ., αντίστοιχα, ανοιχτά της βορειοδυτικής ακτής της Γκαμπόν. Και τα δύο νησιά είναι μέρος μιας ανενεργού ηφαιστειακής οροσειράς. Το Σάο Τομέ, το μεγαλύτερο, νότιο νησί, βρίσκεται σχεδόν ακριβώς στον ισημερινό. Έλαβε το όνομά του από τον Άγιο Θωμά, καθώς οι Πορτογάλοι εξερευνητές ανακάλυψαν το νησί την ημέρα της γιορτής του.

Το απόθεμα βιόσφαιρας περιλαμβάνει ολόκληρη την επιφάνεια του νησιού Πρίνσιπε και αρκετές νησίδες, μαζί με μια εκτεταμένη θαλάσσια περιοχή. Στεγάζει μια πλούσια βιοποικιλότητα, με πολλά ενδημικά είδη ανάμεσα σε αγγειακά φυτά, μαλάκια, έντομα, πτηνά, ερπετά και νυχτερίδες. Περιέχει ένα ευρύ φάσμα κοινοτήτων και οικοτόπων διεθνούς σημασίας ως τροπικά πρωτογενή δάση. Η περιοχή έχει μεγάλη σημασία για την αναπαραγωγή θαλάσσιων χελωνών, θαλάσσιων πτηνών και κητωδών, καθώς και για τη διατήρηση των κοραλλιογενών υφάλων.

Ημερομηνία δήλωσης: 2012

Χώρα: Σάο Τομέ και Πρίνσιπε

Έκταση: 71.592,56 ha

Κάτοικος πληθυσμός: 7.324 κάτοικοι

Εικόνα 1 Απόθεμα βιόσφαιρας πολυνησιακής περιοχής

2.2. Τίτλος μελέτης - περιεχόμενα

Ο τίτλος της μελέτης είναι: **κοινή στρατηγική για τις περιοχές Αποθέματος Βιόσφαιρας**, το περιεχόμενο της οποίας περιλαμβάνει:

1. την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των περιοχών των εταίρων με τα στοιχεία εκείνα που τις καθιστούν Αποθέματα Βιόσφαιρας ήτοι:

- σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον
- σχέση τοπικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας με περιβάλλον
- τοπικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες
- πιθανά τοπικά οφέλη από ένταξη περιοχής στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας
- απαιτούμενες δράσεις ενημέρωσης και προσέλκυσης τοπικού πληθυσμού
- κριτήρια επίτευξης των στόχων
- απαιτούμενες τοπικές τροποποιήσεις/βελτιώσεις για ένταξη στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας

2. σχέδιο επικοινωνίας, κατόπιν της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, ήτοι:

- εξειδίκευση δράσεων επικοινωνίας ανά ομάδα/κατηγορία πληθυσμού/ ατόμων/φορέων κ.λπ.,
- υλικό, διάρκεια, μετρήσιμοι στόχοι,
- "έξυπνη" προσέλκυση με χρήση σύγχρονων μέσων και θέσπιση ανταποδοτικών δώρων κ.λπ.,
- στόχευση ενημέρωσης για την προετοιμασία και τις βασικές λειτουργίες του Αποθέματος:
 - διατήρηση – συνεισφορά στη διατήρηση των φυσικών τοπίων, οικοσυστημάτων, ειδών και της γενετικής ποικιλότητας,

- ο ανάπτυξη – προώθηση οικονομικής και ανθρωπογενούς ανάπτυξης, η οποία είναι κοινωνικο-οικονομικά και οικολογικά αειφορική,
- ο υλικοτεχνική υποστήριξη – υποστήριξη έργων επίδειξης, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έρευνας και παρακολούθησης που σχετίζονται με τοπικά, περιφερειακά, εθνικά και διεθνή θέματα διατήρησης και αειφόρου ανάπτυξης.

2.3. Περιοχή ενδιαφέροντος

Το παρόν τεύχος μελέτης όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή εκπονείται στο πλαίσιο της από 19-12-2022 σύμβασης παροχής υπηρεσιών εκπόνησης της μελέτης της Κοινής στρατηγικής για τις περιοχές αποθέματος βιόσφαιρας, στο πλαίσιο υλοποίησης του Σχεδίου διατοπικής συνεργασίας με τίτλο “Η αξία του Αποθέματος Βιόσφαιρας στην τοπική κοινότητα” του τοπικού προγράμματος LEADER/CLLD, υπομέτρου 19.3 του μέτρου 19 του ΠΑΑ 2014-2020, με εργοδότες:

1. την «Αναπτυξιακή Πάρωννα Ανώνυμη Εταιρεία. Αναπτυξιακός Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης που εδρεύει στο Λεωνίδιο Αρκαδίας και εκπροσωπείται από το Διευθύνοντα Σύμβουλο κ. Μαρίνη Μπερέτσο,
2. τη «Δημοσυνεταιριστική Έβρος Α.Ε. Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ» που εδρεύει στον Προβατώνα Έβρου, και εκπροσωπείται νόμιμα από τον Πρόεδρο Ε.Δ.Π. κ. Παναγιώτη Καλακίκο,
3. το «Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Νήσων Αττικής» που εδρεύει στον Πειραιά (Φίλωνος 91, Τ.Κ. 18535), και εκπροσωπείται νόμιμα από τον Πρόεδρο Ε.Δ.Π. κ. Ιωάννη Ζορμπά,
4. το «Δίκτυο Συνεργασίας Κεφαλλονιάς και Ιθάκης» που εδρεύει στο Αργοστόλι, και εκπροσωπείται νόμιμα από την Πρόεδρο Ε.Δ.Π. κα. Ασημίνα Γαβριελάτου.

Η περιοχή παρέμβασης παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα και πόρους (φυσικούς, πολιτιστικούς, παραγωγικούς), οι οποίοι με τον κατάλληλο σχεδιασμό και με την ενσωμάτωσή τους σε ένα αειφορικό μοντέλο ανάπτυξης θα συμβάλλουν στο να αναπτυχθεί δυναμικά.

Η Περιφερειακή Ενότητα της Νησιωτικής Αττικής παρουσιάζει έντονες εσωτερικές διαφοροποιήσεις ως προς την παραγωγική βάση, το σημερινό χαρακτήρα και τις προοπτικές του κάθε νησιού. Διαθέτει κατά τόπους συγκριτικά πλεονεκτήματα που σχετίζονται κατά με το νησιωτικό/παράκτιο τοπίο και το φυσικό περιβάλλον, καθώς πιέσεις που σχετίζονται με τις τάσεις διάχυσης του οικιστικού ιστού εκτός των υφιστάμενων οικιστικών συγκεντρώσεων. Κάθε νησί διατηρεί τη δική του ταυτότητα, αφενός λόγω του ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος και της ιστορικής διαδρομής του και αφετέρου εξαιτίας του διαφορετικού βαθμού επίδρασης του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας στην παραγωγική του βάση.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι νησιωτικές περιοχές της Αττικής χαρακτηρίζονται διαχρονικά από απαξίωση των δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα με ταυτόχρονη στροφή προς τις δραστηριότητες του τουρισμού και του παραθερισμού. Η τουριστική ανάπτυξη του κάθε νησιού, αν και εκδηλώνεται με διαφορετικό τρόπο, στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον φυσικό πλούτο, τους αρχαιολογικούς χώρους και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της κάθε περιοχής καθώς και από την εγγύτητα με το ηπειρωτικό τμήμα της περιφέρειας. Μόνη εξαίρεση από αυτόν τον κανόνα φαίνεται να αποτελεί η Τροιζηνία, όπου ο πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της περιοχής.

Ειδικότερα, η Σαλαμίνα και η Αίγινα, λόγω της εγγύτητας με το πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας και την τακτική ακτοπλοϊκή σύνδεση με αυτό, εκτός από τη μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας έχουν γίνει πρόσφατα και υποδοχείς έντονων φαινομένων διάχυσης του αστικού ιστού (πιέσεις προαστικοποίησης). Το Αγκίστρι και ο Πόρος αποτελούν, επίσης, περιοχές με έντονη ανάπτυξη της παραθεριστικής κατοικίας, ενώ η Ύδρα και οι Σπέτσες, εκτός από περιοχές παραθεριστικής κατοικίας, αποτελούν και τουριστικούς προορισμούς διεθνούς εμβέλειας, για υψηλά εισοδηματικά στρώματα, καθώς και υποδοχείς κρουαζιέρας. Για τη Σαλαμίνα και τον Πόρο σημαντικό αναπτυξιακό στοιχείο αποτελούν και οι εγκαταστάσεις του πολεμικού ναυτικού.

Παρόλα αυτά, το σύνολο σχεδόν των νησιωτικών περιοχών της Περιφέρειας εξακολουθούν να παρουσιάζουν σοβαρές ελλείψεις σε βασικές υποδομές, ειδικότερα στους τομείς των στερεών και υγρών αποβλήτων, στην ύδρευση και την αποχέτευση. Ειδικά για τη νησιωτική Αττική, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας χαρακτηρίζεται από σοβαρά προβλήματα.

Η συνολική έκταση που θα ενταχθεί στο απόθεμα βιόσφαιρας είναι 859,19 km² και ο πληθυσμός στην εν λόγω έκταση είναι 74.651 κάτοικους με πυκνότητα πληθυσμού 84,93 κάτοικοι ανά τ.χλμ. (έκταση 879,6 km²). Τα γραφήματα που ακολουθούν παρουσιάζουν πληροφορίες για το προτεινόμενο απόθεμα βιόσφαιρας.

2.4. Γεωγραφική θέση και διοικητική υπαγωγή

Η Περιφερειακή Ενότητα Νήσων Αττικής είναι μία από τις οκτώ περιφερειακές ενότητες στις οποίες διαιρείται η Περιφέρεια Αττικής. Περιλαμβάνει το νησιωτικό χώρο που περιγράφεται γεωγραφικά ως Αργοσαρωνικός, την περιοχή της Τροιζηνίας και τα νησιά Κύθηρα - Αντικύθηρα. Ο πληθυσμός της ενότητας Νήσων Αττικής είναι 74.651 κάτοικοι και η πυκνότητα πληθυσμού της είναι 84,93 κάτοικοι ανά km² (έκταση 879,6 km²).

Τα γεωγραφικά όρια του Αποθέματος Βιόσφαιρας Δικτύου νήσων Αττικής, προτείνεται να ταυτίζονται με τα διοικητικά όρια της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων Αττικής και συγκεκριμένα των Δήμων:

- Δήμος Αγκιστρίου
- Δήμος Αίγινας
- Δήμος Κυθήρων – Αντικυθήρων
- Δήμος Πόρου
- Δήμος Σαλαμίνας
- Δήμος Σπετσών
- Δήμος Τροιζηνίας-Μεθάνων (γεωγραφικά ανήκει στην Πελοπόννησο και διοικητικά στην Αττική)
- Δήμος Ύδρας

Εικόνα 2 Θέση Περιφερειακής Ενότητας Νήσων Αττικής στον Ελλαδικό χώρο

3. Περιγραφή προτεινόμενης περιοχής

Ακολουθεί μια συνοπτική παρουσίαση κάθε περιοχής και γραφήματα παρουσιάζουν πληροφορίες για το προτεινόμενο απόθεμα βιόσφαιρας.

Αγκίστρι

Γενικά το Αγκίστρι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα **λοφώδες νησί**. Διακρίνεται ένας κύριος ορεινός όγκος στην περιοχή Κοντάρι, που αποτελείται κυρίως από ανθρακικά πετρώματα. Ενώ στη Νότια πλευρά του νησιού βρίσκεται το χαμηλότερο σημείο του νησιού, στα δυτικά του οικισμού Λιμενάρια, όπου λόγω του χαμηλού υψομέτρου αναπτύσσονται αλυκές.

Το κλίμα στη περιοχή είναι σαν το τυπικό κλίμα που κυριαρχεί στον Ελλαδικό χώρο και ιδιαίτερα σε περιοχές οι οποίες συνδυάζουν θάλασσα και βουνό με μεγάλο πευκόφυτο δάσος. Πιο συγκεκριμένα, κατά την διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου υπάρχει μεγάλη ηλιοφάνεια με θερμοκρασίες που σπάνια υπερβαίνουν τους 35°C κατά τη διάρκεια των πολύ θερμών ημερών.

Ο χειμώνας είναι ψυχρός με βροχές. Οι άνεμοι έχουν αρκετή ένταση αλλά η θερμοκρασία δεν πέφτει ιδιαίτερα χαμηλά λόγω του γεγονότος ότι το μέρος βρίσκεται δίπλα στην θάλασσα.

Στο Αγκίστρι, **το 80% της έκτασης του νησιού καλύπτεται από δασώδη έκταση**, με εμφανή την έλλειψη χώματος στο έδαφος, το οποίο είναι γενικά βραχώδες. Το δάσος αποτελείται από πεύκα, ηλικίας 50 ετών καθώς και γηραιότερα άνω των 100 χρόνων, τα οποία ανήκουν στο είδος *Pinus halepensis*. Στο έδαφος φύονται κατά τόπους, σχίνα και πουρνάρια, ενώ έντονη είναι η παρουσία διαφόρων αναρριχητικών φυτών.

Σύμφωνα με την βάση δεδομένων για την Ελληνική φύση ΦΙΛΟΤΗΣ του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, **το Αγκίστρι έχει χαρακτηριστεί βιότοπος CORINE στο σύνολο της έκτασης του**. Δεν ανήκει σε προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας NATURA 2000.

Το Αγκίστρι έχει κηρυχθεί καταφύγιο άγριας ζωής και συνεπώς απαγορεύεται το κυνήγι. Ο **υγρότοπος αλυκή Αγκιστριού** (ή Απονήσσου) βρίσκεται εντός των ορίων Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΦΕΚ 729/Β/2001) και προστατεύεται από το π.δ. των μικρών νησιωτικών υγρότοπων της Ελλάδας (ΦΕΚ 229/ΑΑΠ/2012). Απαντάται **οικότοπος 1410 - Μεσογειακά αλίπεδα (*Juncetalia maritimi*)**.

Στην περιοχή του Αγκιστρίου υπάρχει ένας **αρχαιολογικός χώρος**. Ολόκληρη η νήσος Κύρα, η οποία υπάγεται διοικητικά στο Αγκίστρι, έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικός χώρος.

Ο επίσημα καταγεγραμμένος μόνιμος πληθυσμός του Δήμου Αγκιστρίου, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της απογραφής Πληθυσμού – Κατοικιών 2021, ανέρχόταν σε **1.131 άτομα**.

Αίγινα

Στο νησί της Αίγινας φύονται είδη αγριολούλουδων και ευδοκιμούν βότανα όπως: θυμάρι, ρίγανη, φασκόμηλο κ.α. Οι **καλλιέργειες** περιλαμβάνουν δημητριακά, κηπευτικά, ελιές, σταφύλια, συκιές, αμυγδαλιές αλλά κυρίως φυσιτικές που παράγουν τα αιγινίτικα κελυφωτά φιστίκια. Κατά κανόνα οι ορεινοί σχηματισμοί του νησιού της Αίγινας καλύπτονται από **φρύγανα και κωνοφόρα δάση χαλεπίου πεύκης**, ενώ η παράκτια βλάστηση είναι σκληρόφυλλη αείφυλλη ξυλώδης.

Η **πανίδα** και η **χλωρίδα** του νησιού της Αίγινας είναι πλούσια και για ένα νησί με τεράστια πολιτιστική κληρονομιά και μακρόχρονη ιστορία.

Το θαλάσσιο οικοσύστημα γύρω από την Αίγινα παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία ειδών και συγκεκριμένα εντοπίζεται η παρουσία του θαλάσσιου αγγειόσπερμου *Posidonia oceanica* που αποτελεί **οικότοπο προτεραιότητας με κωδικό 1120**.

Η Αίγινα διαθέτει το **Δάσος των Αγίων στην Παλαιοχώρα** στην περιοχή Κουρέντη, που έχει κυρίως πεύκα και η οποία καλύπτει έκταση περίπου 18-20 χιλιάδες στρεμμάτων. Από αυτά έκταση περίπου 3.500 στρεμμάτων έχει αναγνωριστεί ως ιδιωτικό ή διακατεχόμενο δάσος.

Η περιοχή Νησίδες Σαρωνικού κόλπου και θαλάσσια περιοχή (GR3000020) βρίσκεται στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Αίγινας, Σαλαμίνας και Κορίνθου. Η περιοχή είναι SPA και για αυτό δεν υπάρχει χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων. Έχει έκταση 12.036,26 ha.

Στο νησί της Αίγινας έχουν **χαρακτηριστεί ως Καταφύγια Άγριας Ζωής** οι θέσεις «Παχειά Ράχη, Ιερά Μονή Χρυσολέοντισσας, Ελαιώνας, Μετόχι Δήμου Αίγινας» (έκτασης 1.350 στρεμμάτων) και «Νήσος Μονή Δήμου Αίγινας» (έκτασης 6.000 στρεμμάτων).

Οι **περιοχές Corine στην Αίγινα είναι το σύμπλεγμα των Ελεουσών νήσων** με κυριότερες την Λαούσα και την Παναγιά βόρεια της Αίγινας, ο οποίες μαζί με ολόκληρο το Αγκίστρι χαρακτηρίζονται ως βιότοποι CORINE με κωδικούς AG0060034 και AG0060033 αντίστοιχα. Στην Αίγινα είναι και οι ακόλουθες περιοχές:

- **AIG001 - Εκβολή Μαραθώνα (Βιρού)**
- **GR300AIG004 - Τεχνητά Λιμνία Παχειάς Ράχης**
- **AIG003 - Εκβολή ρύακα Αννίτσα**
- **GR300AIG002 - Εκβολή ρύακα Βάγια**

Ο Δήμος Αίγινας έχει μόνιμο πληθυσμό 12.911 κατοίκους και είναι ένα νησί με σημαντική δυναμική τόσο σε παραγωγικό όσο και σε κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Κύθηρα – Αντικύθηρα

Η έκταση των Κυθήρων είναι 277,28 km² και το μήκος της ακτογραμμής 114,24 km, ενώ συνυπολογίζοντας τις 22 νησίδες που βρίσκονται περιμετρικά, η συνολική έκταση ανέρχεται σε 278,65 km². Διαμορφώνουν μαζί με τα Αντικύθηρα και τα άλλα μικρά νησιά της περιοχής το νοτιοδυτικό τμήμα του εξωτερικού νησιωτικού τόξου του Αιγαίου.

Η μέση θερμοκρασία στην περιοχή είναι 17,6°C, ενώ τους χειμερινούς μήνες δεν πέφτει κάτω από τους 11°C και τους καλοκαιρινούς δεν ξεπερνάει τους 26°C.

Η θέση του νησιωτικού συμπλέγματος Κυθήρων-Αντικυθήρων, δηλαδή εκεί που συναντιούνται οι φυτογεωγραφικές ζώνες της Πελοποννήσου και της περιοχής Κρήτης - Καρπάθου, είναι ο λόγος της **υψηλής χλωριδιακής αξίας** της περιοχής. Εκτός από τον **μεγάλο αριθμό ειδών χλωρίδας** που εντοπίζονται στην περιοχή, αν και πρόκειται για νησιά μικρής έκτασης και χαμηλού υψομέτρου, και ο εξαιρετικά **υψηλός ενδημισμός** αποδίδεται στη γεωγραφική θέση της περιοχής. Παρατηρούνται **859 φυτικά taxa 98 διαφορετικών οικογενειών, με τα ενδημικά είδη να ξεπερνούν τα 55**. Επιπλέον έξι είδη είναι ενδημικά του συμπλέγματος.

Η σημασία της περιοχής για την **ορνιθοπανίδα**, αντανakλάται στο γεγονός ότι βρίσκεται στο **μεταναστευτικό διάδρομο** της νοτιοανατολικής Πελοποννήσου-Κυθήρων-Αντικυθήρων-Βορειοδυτικής Κρήτης. Επίσης αποτελεί τόπο φωλεοποίησης ειδών προτεραιότητας και θαλάσσιας ζώνης διάβασης θαλασσοπουλιών. Επιπλέον καταγράφεται **πλούσια θαλάσσια πανίδα** που υποστηρίζεται από τους θαλάσσιους οικοτόπους της περιοχής.

Στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας καταγράφονται 13 είδη ασπόνδυλων που εντοπίζονται στο σύμπλεγμα Κυθήρων-Αντικυθήρων, εκ των οποίων 11 είδη είναι χερσαία γαστερόποδα, ένα είδος αράχνη και ένα είδος χερσαίο ισόποδο. Έξι εξ αυτών είναι ενδημικά του συμπλέγματος.

Οι περιοχές του Δικτύου Natura 2000 στο σύμπλεγμα Κυθήρων-Αντικυθήρων είναι:

- Η περιοχή EZA GR3000008 - ANTIKYTHIRA - PRASONISI KAI LAGOUVARDOS, η οποία είναι σημαντική ως μεταναστευτική στενωπός για τα πουλιά, για τον πληθυσμό της Μεσογειακής Φώκιας (*Monachus monachus*), για τα ερπετά, για τα ασπόνδυλα και τα γαστερόποδα τα οποία αποτελούν ενδημικά της Ελλάδας.
- Η περιοχή ZEP GR3000012 - NISOS ANTIKYTHIRA KAI NISIDES PRASONISI, LAGOUVARDOS, PLAKOULITHRA KAI NISIDES THYMONIES, η οποία είναι σημαντική για αναπαραγόμενα και μεταναστευτικά αρπακτικά και θαλασσοπούλια.
- Η περιοχή EZA GR3000010 - NISIDES KYTHIRON: PRASONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA, η οποία είναι σημαντική για την ορνιθοπανίδα και τη χλωρίδα της.
- Η περιοχή ZEP GR3000013 - KYTHIRA KAI GYRO NISIDES: PRASONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA, AVGO, KAPELLO, KOUFO KAI FIDONISI, η οποία είναι σημαντική για αναπαραγόμενα θαλασσοπούλια και είδη που συσχετίζονται με τους παράκτιους γκρεμούς.

- Η περιοχή ΕΖΔ GR3000010 και ονομασία «**ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΥΘΗΡΩΝ: ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ**», στην οποία έχουν καταγραφεί 2 κύριες μονάδες βλάστησης: α. αλοφυτική βλάστηση των βραχωδών ακτών και β. φυτοκοινότητα με *Euphorbia dendroides*.

Πόρος

Το νησί του Πόρου, αποτελείται ουσιαστικά από δύο περιοχές την Σφαιρία και την Καλαυρία οι οποίες στο παρελθόν χωρίζονταν από τη θάλασσα, με έκταση 22,9 km². Η περιοχή της Σφαιρίας είναι **ηφαιστιογενής, βραχώδης** και άνυδρη. Αντίθετα, στην περιοχή της Καλαυρίας παρατηρούνται **πυκνή βλάστηση, λόφοι και γραφικοί κόλποι**.

Το κλίμα της περιοχής είναι Μεσογειακού τύπου επηρεαζόμενο από τη θάλασσα, με υγρούς, ήπιους χειμώνες και άνυδρα καλοκαίρια. Το κλίμα χαρακτηρίζεται από αραιές βροχοπτώσεις, ασθενείς ανέμους, μεγάλη ηλιοφάνεια και ξηρασία.

Το νησί του Πόρου χαρακτηρίζεται κυρίως από **πυκνή δασώδη και θαμνώδη βλάστηση** η οποία καλύπτει τη μεγαλύτερη έκταση του νησιού, ξεκινώντας από την υψηλότερη κορυφή, τη Βίγλα, και φθάνοντας μέχρι τη θάλασσα.

Όσον αφορά στην πανίδα του Πόρου, τα είδη χερσαίας πανίδας και ορνιθοπανίδας είναι περιορισμένα, λόγω των μορφολογικών και κλιματολογικών χαρακτηριστικών του νησιού.

Το θαλάσσιο οικοσύστημα της ευρύτερης περιοχής του Πόρου χαρακτηρίζεται από την παρουσία διαφόρων προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων. Το είδος *Oxynotus centrina* βρίσκεται σε **εξαιρετικά υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης** από το φυσικό του περιβάλλον στο άμεσο μέλλον, καθώς κατατάσσεται στην κατηγορία κινδύνου στην Ελλάδα, Κρισίμως Κινδυνεύον. Επίσης, το θαλάσσιο οικοσύστημα χαρακτηρίζεται από εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση η οποία περιλαμβάνει **τα λιβάδια του θαλάσσιου αγειόσπερμου *Posidonia oceanica* (Ποσειδωνία η ωκεανική), που αποτελούν οικότοπο προτεραιότητας**

Σαλαμίνα

Το νησί της Σαλαμίνας αποτελεί το μεγαλύτερο από τα νησιά του Αργοσαρωνικού Κόλπου και πρόκειται για το πλησιέστερο στις ακτές της Αττικής. Η έκταση του νησιού υπολογίζεται σε 95 km² περίπου και ο πληθυσμός είναι 39.283 κάτοικοι.

Το ποικιλόμορφο και ανάγλυφο έδαφος του νησιού, κυρίως στο νότιο τμήμα του, ευνοεί τη δημιουργία διαφόρων μικροκλιμάτων. Γενικά το κλίμα χαρακτηρίζεται από τις λίγες βροχές, καθώς η βροχόπτωση δεν ξεπερνάει τα 400 χιλιοστόμετρα το χρόνο.

Η παρουσία των ακόλουθων **οικοτόπων** έχει σημειωθεί στην περιοχή της Σαλαμίνας:

- **Οικότοπος 1110 (Αμμοσύρσεις που καλύπτονται διαρκώς από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους)**
- **Οικότοπος 1170 (Ύφαλοι - βραχώδη υποστρώματα στην ανώτερη υποπαράλια ζώνη)**

- **Οικότοπος 1120 (Λιβάδια Ποσειδωνίας *Posidonia oceanica*)**

Σύμφωνα με τον Κατάλογο των Μικρών Νησιωτικών Υγροτόπων (MNY) (ΦΕΚ 229/ΑΑΠΘ/19.06.2012), στη Σαλαμίνα εντοπίζονται δύο **MNY, το «Έλος Αρχαίου Λιμένα» (Y300SAL001) και η «Αλυκή ναυτικής βάσης» (Y300SAL002).**

Σπέτσες

Το νησί των Σπετσών χαρακτηρίζεται από **ήπιο ανάγλυφο** με το υψηλότερο σημείο του νησιού να φτάνει στα 245μ., ενώ το μεγαλύτερο μέρος του νησιού καλύπτεται από δάση και δασικές εκτάσεις (74%), καθώς επίσης και από **καλλιεργήσιμες εκτάσεις** που φτάνουν στο 18% της συνολικής του έκτασης (22,2 km²).

Το κλίμα των Σπετσών είναι μεσογειακό και χαρακτηρίζεται από ήπιους χειμώνες (το φαινόμενο της χιονόπτωσης είναι πολύ σπάνιο) και σχετικά δροσερά καλοκαίρια. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 18,7 °C, με μέγιστη τιμή 27,8 °C τον Ιούλιο και μέση ελάχιστη τιμή τον Ιανουάριο τους 10,8 °C.

Το **δάσος της Αναργυρείου και Κοργιαλενείου Σχολής Σπετσών** υπάγεται διοικητικά στα όρια του Δήμου Σπετσών, Ν. Πειραιά, και εποπτεύεται από το Δασαρχείο Πόρου. Η περίμετρός του έχει μήκος 32,5 χιλιόμετρα, εκ των οποίων 7 χιλιόμετρα είναι επί της παραλίας.

Οι Σπέτσες (το σύνολο του νησιού) είναι χαρακτηρισμένες ως **Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους με κωδικό AT5010103** με Συνολική Έκταση 2.057,19 (ha) και Χερσαία Έκταση 2.055,0 (ha), Μέγιστο Υψόμετρο 99μ. και ως Άλλος **Βιότοπος με κωδικό AB5080115** (βάση δεδομένων για την ελληνική φύση του ΕΜΠ - ΦΙΛΟΤΗΣ) με Συνολική Έκταση 2.057,19 (ha) και Χερσαία Έκταση 2.013,87 (ha).

Διοικητικά στον Δήμο Σπετσών υπάγονται οι δυο απομονωμένες νησίδες του Μυρτώου πελάγους με **ονομασία Βελοπούλα και Φαλκονέρα, οι οποίες ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 με κωδικό GR3000011.**

Η περιοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την **ορνιθοπανίδα** αναλογικά με το μέγεθος της, καθώς εκεί απαντούν συνολικά 15 είδη πουλιών από τα οποία 7 ανήκουν στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ. Η περιοχή αποτελεί μία από **τις σημαντικές περιοχές αναπαραγωγής του Μαυροπετρίτη *Falco eleonora*, 100 με 250 άτομα φωλιάζουν στην περιοχή. Επίσης 20-30 ζευγάρια Θαλασσοκόρακα *Phalacrocorax aristotelis* και 2-3 ζευγάρια Πετρίτη *Falco peregrinus* φωλιάζουν στις νησίδες.**

Σημαντική είναι και η παρουσία του Μύχου *Puffinus yelkoyan* του Αρτέμη *Calonectris diomedea* του Υδροβάτη *Hydrobates pelagicus* και του Αιγαιόγλαρου *Larus audouinii*.

Στις Σπέτσες απαντάται η **μεσογειακή φώκια μοναχός (*Monachus monachus*)**, το οποίο ανήκει στα **Κρισίμως Κινδυνεύοντα (CR)** σύμφωνα τόσο με το ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο όσο και το διεθνές.

Οι νησίδες αποτελούν σταθμό για μεταναστευτικά είδη της ορνιθοπανίδας. Συνολικά 7 είδη, έχουν καταγραφεί από την περιοχή κατά τις μεταναστεύσεις τους. Τρία μεταναστευτικά είδη (ο Αρτέμης,

ο Υδροβάτης και ο Μαυροπετρίτης), που ανήκουν στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2009/147/EK αναπαράγονται στην περιοχή.

Ο πληθυσμός του νησιού είναι **3.748** κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του έτους 2021. Τέλος το νησί είναι γνωστό για την **ιστορικότητά του**, λόγω της πρόσμιξης του στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821.

Τροιζηνία-Μέθανα

Στη χερσόνησο των Μεθάνων η μορφολογία του εδάφους παρουσιάζει ανάγλυφα την **ηφαιστειογενή προέλευση της χερσονήσου**. Αυτή η φυσιολογία του εδάφους βοήθησε στο να δημιουργηθεί στην περιοχή της χερσονήσου ένα πολύ όμορφο καταπράσινο περιβάλλον, ανάμεσα στους λόφους, στις κοιλάδες και στα χαμηλά οροπέδια της.

Τα κλιματολογικά στοιχεία της περιοχής είναι αυτά που χαρακτηρίζουν ένα κλίμα εύκρατης περιοχής δηλαδή ήπιο με χαμηλές θερμοκρασίες το χειμώνα και ήπιο το καλοκαίρι, με σχετικά ομαλές θερμοκρασιακές εναλλαγές κατά το μεταβατικό στάδιο των διάφορων εποχών.

Η χερσόνησος των Μεθάνων εμφανίζει **πλούσια χλωρίδα συγκριτικά με το μέγεθος της**, καθώς αποτελείται από **621 taxa**. Κυρίαρχη οικογένεια είναι αυτή των ψυχανθών ή άλλως Fabaceae, ακολουθούμενη από την οικογένεια Asteraceae, εν αντιθέσει με την επικρατούσα κατάσταση στον ελληνικό χώρο. Το γεγονός αυτό εξηγείται κυρίως από την ύπαρξη ηφαιστειακού υποστρώματος στην περιοχή μελέτης, το οποίο ευνοεί την εγκαθίδρυση των ψυχανθών έναντι άλλων φυτών, καθώς είναι φτωχό σε άζωτο.

Οι περιοχές που είναι σημαντικές για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι:

- **Νησίδες Σαρωνικού κόλπου και θαλάσσια περιοχή (ΖΕΠ)- GR3000020**
- **Θαλάσσια περιοχή Παυσανία- Υποθαλάσσια ηφαίστεια Μεθάνων (Π.ΤΚΣ) – GR2510005**
- **Λιμνοθάλασσα Ψήφτα- Βιότοπος- A00060064**
- **Διαβολογεφύρο Τροιζηνίας -Φ.Τ.- AT1011025**
- **Χερσόνησος Μεθάνων – Φ.Τ. – AT1011106**
- **Νήσος Πόρος και Μόδι- Φ.Τ.- AT1011117**

Η έκταση του Δήμου Τροιζηνίας-Μεθάνων είναι 240,86 km² και ο πληθυσμός είναι 6.020 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2021.

Ύδρα

Η Ύδρα είναι νησί ορεινό και το έδαφος του είναι πετρώδες και διαχωρισμένο σε λόφους απόκρημνα σε πάρα πολλά σημεία, με έντονες κατωφύριες ακατάλληλες για καλλιέργεια. Το σχήμα του νησιού είναι στενόμακρο μήκους 20,0 km. Το δε πλάτος της ποικίλει μεταξύ 1,5 km έως 6,0 km. Η περίμετρος του νησιού είναι 30 μίλια και το εμβαδόν της 55,8 km².

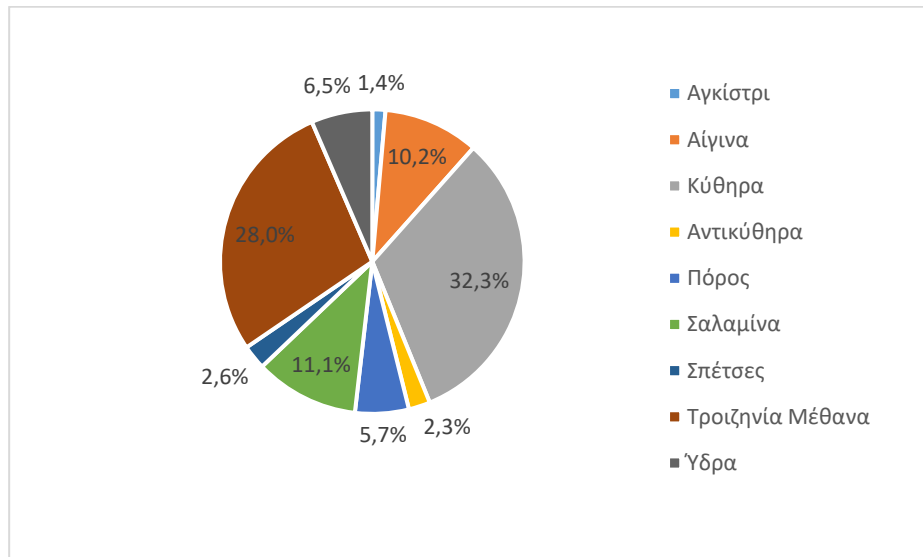
Το σύνολο της Ύδρας ανήκει στον ημίξηρο υπο -όροφο με θερμό χειμώνα και στον έντονο θερμο-μεσογειακό τύπο βιοκλίματος με μεγάλη ξηρή περίοδο.

Στην κορυφή της χλωρίδας του νησιού βρίσκεται η ενδημική φριτιλάρια του είδους *Fnillaria mmodocanakis subsp mmodocanakis*. Τα πιο **σπάνια φυτά** του νησιού είναι οι καμπανούλες *Campanula anchusiflora*, *Campanula drabiola* και *Campanula saxatilis subsp cytherea*, ο *Stachys suvainsoni subsp argolica*, ο αγριομενεξές *Malcolmia graeca subsp. hydraea*, η *Inula verbascifolia subsp methanaea* και οι σιληνές *Silene corinthiaca* και *Siene spinescens*.

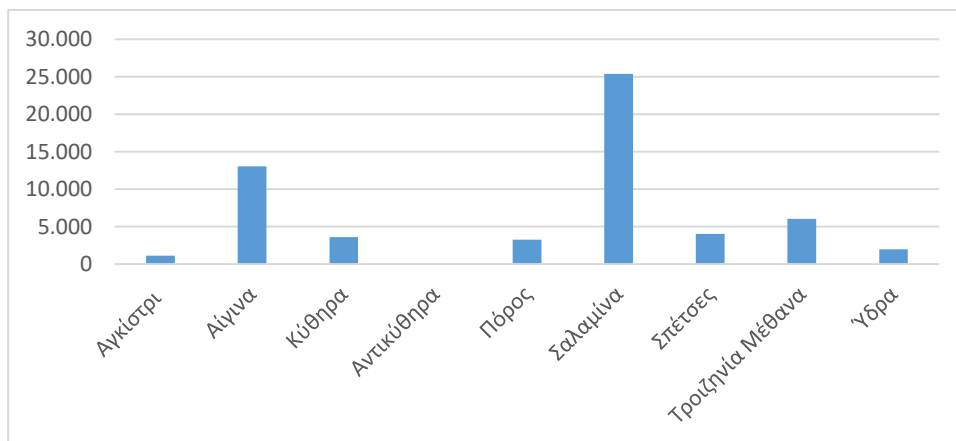
Η **Νησίδα Σταυρονήσι Ύδρας έχει χαρακτηριστεί ως IBA με κωδικό GR201** και περιλαμβάνει τη νησίδα Σταυρονήσι της Ύδρας και μια θαλάσσια περιοχή περιμετρικά της νησίδας με ακτίνα 2,7 ν.μ. Η περιοχή είναι σημαντική και πληροί κριτήριο για την παρουσία μιας σημαντικής μικτής αποικίας των ειδών *Calonectris diomedea* και *Puffinus yelkouan*. Η περιοχή φιλοξενεί 200-300 **ζευγάρια *Puffinus yelkouan* και 400-500 ζευγάρια *Calonectris diomedea*** που αποτελούν τους μοναδικούς γνωστούς αναπαραγωγικούς πληθυσμούς στον Αργοσαρωνικό και το δυτικό Αιγαίο.

Η έκταση της Ύδρας είναι 64,4km² και ο πληθυσμός 2.070 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2021.

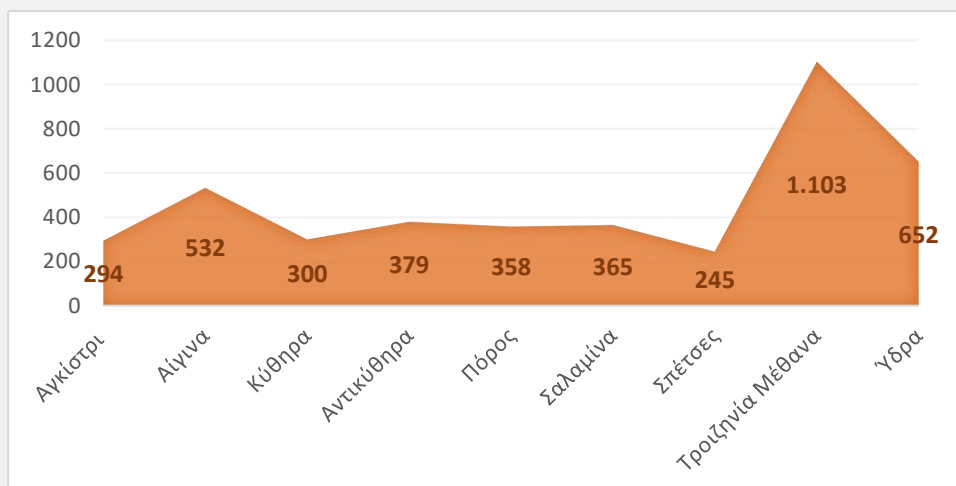
Η συνολική έκταση που θα ενταχθεί στο απόθεμα βιόσφαιρας είναι 859,19 km² και ο πληθυσμός στην εν λόγω έκταση είναι 74.651 κάτοικους με πυκνότητα πληθυσμού 84,93 κάτοικοι ανά τ.χλμ. (έκταση 879,6 km²). Τα γραφήματα που ακολουθούν παρουσιάζουν πληροφορίες για το προτεινόμενο απόθεμα βιόσφαιρας.

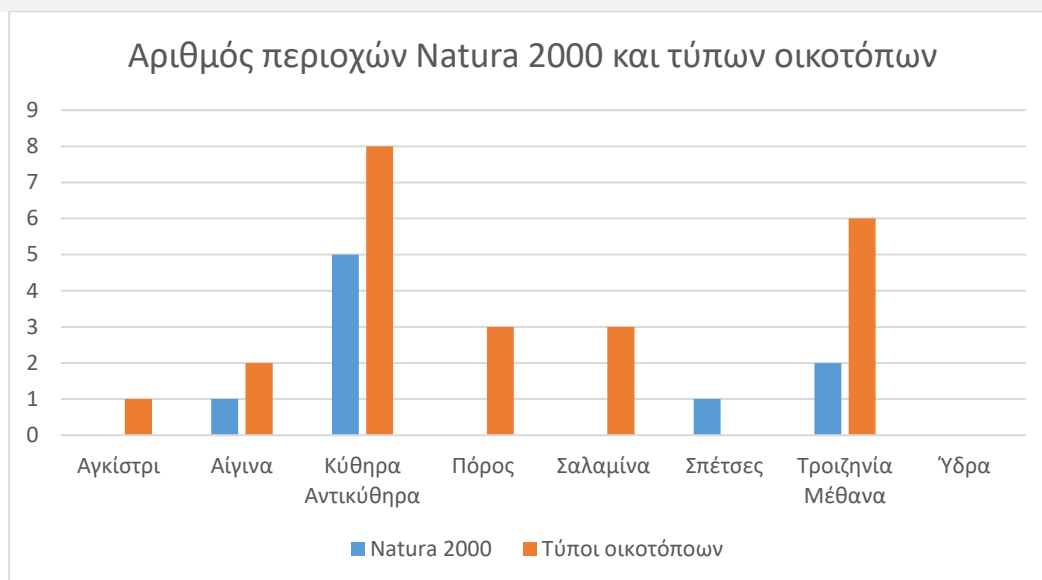
Γράφημα 1: Ποσοστό χερσαίας έκτασης ανά περιοχή του αποθέματος βιόσφαιρας

Γράφημα 2: Πληθυσμός ανά περιοχή του αποθέματος βιόσφαιρας

Γράφημα 3: Μέγιστο υψόμετρο (m) ανά περιοχή του αποθέματος βιόσφαιρας

Γράφημα 4: Αριθμός περιοχών Natura 2000 και τύπων οικοτόπων ανά περιοχή του αποθέματος βιόσφαιρας

Πίνακας 1: Χαρακτηριστικά των περιοχών του αποθέματος βιόσφαιρας

Περιοχή	Natura 2000	KAZ	Υγρότοποι	ΤΙΦΚ	CORINE	ΣΠΠΕ	Άλλος Βιότοπος
Αγκίστρι		K742			A0060033		
Αίγινα	GR3000020	K766	AIG001	Όρος και γύρω περιοχή	AG0060034		
		K787	GR300AIG004	Περιοχή Παλαιοχώρας	AG0060033		
			AIG003				
			GR300AIG002				
Κύθηρα Αντικύθηρα	GR3000008	K924	GR300ΚΤΗ001	ΑΤ1011005	A00010224	GR129	
	GR3000010		ΚΤΗ001		A00010095	GR130	
	GR3000012		ΚΤΗ003				
	GR3000013						
	GR3000019						
Πόρος				ΑΤ1011117			
				ΑΤ9900005			
Σαλαμίνα			Υ300SAL001				
			Υ300SAL002				
			GR300SAL001				
			GR300SAL002				
Σπέτσες	GR3000011			ΑΤ5010103			AB5080115
	GR3000020			ΑΤ1011106	A00060064		

Τροιζηνία Μέθανα	GR2510005			AT1011025			
				AT1011106			
				AT1011117			
Ύδρα				AT5011087		GR201	

4. Κοινά χαρακτηριστικά και κοινές δράσεις στην περιοχή

Συνοψίζοντας οι ανωτέρω περιοχές μπορούν να χαρακτηριστούν από κοινά χαρακτηριστικά που είναι:

- Παρουσία προστατευόμενων ειδών
- Μία Περιφερειακή Ενότητα
- Απειλές
- Τοπικές οργανώσεις

και από κοινές δράσεις τις οποίες θα μπορέσουν να αναπτύξουν και είναι οι ακόλουθες:

- Πολιτική διαχείρισης των περιοχών
- Προστασία προστατευόμενων ειδών
- Αποκατάσταση οικοσυστημάτων
- Βιώσιμη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων
- Βιώσιμη διαχείριση των πόρων
- Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Ενημέρωση κοινού
- Συμμετοχή των τοπικών οργανώσεων
- Προγράμματα έρευνας, παρακολούθησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης

Κάθε Απόθεμα Βιόσφαιρας χρειάζεται έκταση αρκετά μεγάλη για να περιλαμβάνει μία αποτελεσματικά προστατευμένη μονάδα και πρέπει να έχει επαρκή και μακρόχρονη προστασία.

Η Περιφερειακή Ενότητα της Νησιωτικής Αττικής διαθέτει κατά τόπους συγκριτικά πλεονεκτήματα που σχετίζονται με το νησιωτικό/παράκτιο τοπίο και το φυσικό περιβάλλον και περιλαμβάνει περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον και ιστορική διαδρομή. Με βάση όλα τα ανωτέρω περιγραφόμενα χαρακτηριστικά, είναι περιοχές που δύναται να αποκτήσουν τον χαρακτηρισμό του Αποθέματος Βιόσφαιρας, έτσι ώστε να γίνουν ενεργά μέλη ενός δικτύου βιώσιμης ανάπτυξης.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα κοινά χαρακτηριστικά των νησιών τα οποία αποτελούν βασικά ισχυρά σημεία και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Περιβάλλον – Πολιτισμός

Χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη σημαντικών περιοχών και οι πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζουν τη σύνοψη των ευρημάτων ανά περιοχή του αποθέματος.

Πίνακας 2: Συνοπτική παρουσίαση των περιβαλλοντικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών

Περιοχή	Natura 2000	KAZ	Υγρότοποι	ΤΙΦΚ	CORINE	ΣΠΠΕ	Άλλος Βιότοπος
Αγκίστρι		x			x		
Αίγινα	x	x	x	x	x		
Κύθηρα Αντικύθηρα	x	x	x	x	x	x	
Πόρος				x			
Σαλαμίνα			x				
Σπέτσες	x			x			x
Τροιζηνία Μέθανα	x			x	x		
Ύδρα				x		x	

Πίνακας 3: Τύποι οικотόπων ανά περιοχή

Περιοχή	Τύποι οικотόπων							
Αγκίστρι	1410							
Αίγινα	72A0	1130						
Κύθηρα Αντικύθηρα	1120	1170	1240	5210	5330	5340	5420	8330
Πόρος	1110	1120	1170					
Σαλαμίνα	1110	1120	1170					
Σπέτσες	1120							
Τροιζηνία Μέθανα	1110	1120	1170	1180	1410	1420		
Ύδρα								

Κλίμα

Χαρακτηρίζονται από θερμό κλίμα, γεωγραφική εγγύτητα με τον Πειραιά (αποστάσεις από 15 έως 54 ν.μ. από Πειραιά), μεγάλη ηλιοφάνεια και παραλίες με καθαρά νερά (2 παραλίες βραβευμένες με Γαλάζια Σημαία (Αγ. Μαρίνα στην Αίγινα, Ασκέλι / Νέα Αίγλη στον Πόρο).

Δυνατότητα διασύνδεσης

Έχουν δυνατότητα διασύνδεσης με τα κύρια και συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα των προορισμών «Αθήνα» και «Αθηναϊκή Ριβιέρα» υπό την μορφή του short-island break, καθώς και με κοντινούς προορισμούς της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Τουρισμός

Χαρακτηρίζονται από ναυτικό τουρισμό καθώς:

- Διαθέτουν άριστες καιρικές συνθήκες (ήπιο κλίμα και παρατεταμένη ηλιοφάνεια), σχετικά καλή προστασία από τα ισχυρά μελτέμια, με μεγάλη ακτογραμμή και μικρούς νησιωτικούς προορισμούς σε κοντινή ναυτική απόσταση που συνθέτουν έναν ενιαίο προορισμό για διακοπές με σκάφος ή ιστιοπλοϊκό για τους τουρίστες που επιθυμούν να επισκεφθούν 2 ή 3

νησιά (π.χ. island hopping σε Ύδρα, Σπέτσες, Αίγινα κ.α.) σε μικρό χρονικό διάστημα (π.χ. σε 1 εβδομάδα) ή για ημερήσιες αποδράσεις από Αθήνα, Αργολίδα ή Γαλατά.

- Υλοποιούν ετήσιες ναυτικές / ναυταθλητικές εκδηλώσεις της Περιφέρειας Αττικής με εθνική ή διεθνή εμβέλεια π.χ. Αγώνας της Ύδρας 25ης Μαρτίου, Ράλλυ Αιγαίου, Διεθνής Αγώνας Κλασσικών και Παραδοσιακών Σκαφών στις Σπέτσες (Spetses Classic Yacht Regatta), Σαλόνι Yachting στον Πόρο κ.α.
- Ο Αργοσαρωνικός αποτελεί τον τρίτο πιο δημοφιλή προορισμό για yachting στο Αιγαίο, μετά τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα με βάση μελέτη του INΣΕΤΕ για το Ναυτικό Τουρισμό (2015) με υψηλή ζήτηση για νέες θέσεις ελλιμενισμού, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων που ενοικιάζουν / κατέχουν σκάφη αναψυχής κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής

Χαρακτηρίζονται από Πολιτιστικό & Θρησκευτικό Τουρισμό

Κατοικημένα από την προϊστορική εποχή με έντονη την προσφορά τους στην Επανάσταση του 1821 και προικισμένα με αρχαία πολιτιστική κληρονομιά, μουσεία, κτίσματα υψηλής αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας και οικίες σημαντικών προσώπων που χαρίζουν στα νησιά του Αργοσαρωνικού ιδιαίτερο και αυθεντικό χαρακτήρα και ατμόσφαιρα μίας άλλης εποχής, με την Ύδρα και την Αίγινα να είναι πολύ γνωστές στους ζωγράφους λόγω του φωτός και των χρωμάτων τους.

Ενδεικτικά:

- Σαλαμίνα: Τόπος που έζησαν επιφανείς προσωπικότητες της Αρχαιότητας και των Νεότερων Χρόνων (π.χ. Ομηρικός Αΐαντας, Ευριπίδης, Άγγελος Σικελιανός κ.α.), σημείο ορόσημο για τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας - Αίγινα: Ο παγκοσμίου φήμης ναός της Αφαίας, τα ερείπια του Ναού του Απόλλωνα, ο βυζαντινός οικισμός της Παλαιοχώρας με τα ξωκλήσια και το καστρομονάστηρο της Χρυσολεόντισσας
- Πόρος: Το επιβλητικό ρολόι, τα νεοκλασικά κτίρια στο λιμάνι, ο Ρωσικός Ναύσταθμος, το κάστρο Μπούρτζι και τα παλαιά ανάκτορα του Βασιλιά Όθωνα - Ύδρα: Τα κανονιοστάσια στο λιμάνι, τα επιβλητικά αρχοντικά του 19^{ου} αιώνα (π.χ. Αρχοντικό-πλέον μουσείο-Κουντουριώτη), η Σχολή Εμποροπλοιάρχων, το ναυτικό μουσείο και τα ιστορικά μοναστήρια που αποτελούν δείγματα του ένδοξου παρελθόντος της
- Σπέτσες: Η αριστοκρατική αρχιτεκτονική του νησιού, το Λιμάνι της Ντάπιας με το παλαιό πυροβολείο, το νεοκλασικό αρχοντικό του Σωτήριου Ανάργυρου και το Αρχοντικό της Μπουμπουλίνας κ.α. Είναι προορισμός με έντονο θρησκευτικό ενδιαφέρον με την Μονή Παναγίας Φανερωμένης στη Σαλαμίνα, τη Μονή Αγίου Νεκταρίου (ιδιαίτερα δημοφιλές προσκύνημα με ~500.000 επισκέπτες ετησίως - σημαντικός αριθμός Κυπρίων και ~4-5 χιλ. από Ρουμανία, Σερβία, Ρωσία) και τη Παναγία Χρυσολεόντισσα στην Αίγινα, το Μοναστήρι Ζωοδόχου Πηγής στον Πόρο, τις 300 εκκλησίες και τα 6 μοναστήρια στην Ύδρα και τη βυζαντινή εκκλησία Αγίας Τριάδας στις Σπέτσες να αποτελούν ορισμένα από τα σημαντικότερα αξιοθέατα.

Πρωωθείται η διατήρηση / προώθηση μιας αυθεντικής εμπειρίας σε ορισμένα από τα νησιά του Αργοσαρωνικού (Σπέτσες, Ύδρα) λόγω της απαγόρευσης της μετακίνησης με αυτοκίνητα και την υιοθέτηση παραδοσιακών τρόπων μεταφοράς (π.χ. γαϊδουράκια, άμαξες).

Είναι κοντινοί προορισμοί ημερήσιων εκδρομών με πλούσιο πολιτιστικό και ιστορικό ενδιαφέρον (π.χ. Επίδαυρος, Μυκήνες, Ναύπλιο).

Επίσης χαρακτηρίζονται από Οικοτουρισμό

- Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (νησιά Σπέτσες, Ύδρα, Πόρος και η χερσόνησος των Μεθάνων) θεσμοθετημένα από το Υπουργείο Πολιτισμού και θεσμοθετημένες προστατευμένες περιοχές:

- Λεμονοδάσος στον Πόρο, ένας λόφος με λεμονιές, πορτοκαλιές και νερόμυλους που έχει κηρυχθεί από την Ε.Ε. προστατευόμενη περιοχή.
- Το «Σπήλαιο των Περιστεριών», ένα από τα σημαντικότερα φυσικά αξιοθέατα των Μεθάνων, ηλικίας 2,5 εκατ. ετών και μήκους 250 μ. που αποτελείται από τρεις θαλάμους (ο πρώτος με μία μικρή λίμνη, και στους άλλους δύο υπάρχουν σταλαγμίτες σε εντυπωσιακούς σχηματισμούς).

- Προορισμοί με ιδιαίτερο περιηγητικό ενδιαφέρον για τις πεζοπορικές και ορειβατικές διαδρομές ανάμεσα σε αρχαία πετρόχτιστα μονοπάτια, ηφαιστειακούς κρατήρες, πλαγιές γεμάτες πεζούλες, αρχαίες στέρνες, εγκαταλειμμένους παλιούς οικισμούς και μοναδικές γραφικές βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια, που συνδυάζουν την πεζοπορία με τη μελέτη της μοναδικής χλωρίδας των νησιών - ενδεικτικά σηματοδοτημένα μονοπάτια:

- Αίγινα: Τοπικοί σύλλογοι στο νησί έχουν σηματοδοτήσει και διαμορφώσει δέκα (10) μονοπάτια με μήκος ~45χλμ. -πρόσφατα ενταγμένα στο πρόγραμμα «Μονοπάτια Πολιτισμού» της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού- μέσα από τα οποία ο επισκέπτης μπορεί να γνωρίσει την πλούσια ιστορία, την φύση, τον πολιτισμό και την λαϊκή παράδοση του νησιού.
- Ύδρα: Πάνω από 80 χλμ. σηματοδοτημένων πεζοπορικών διαδρομών - μονοπάτια στο πέτρινο τοπίο της ανατολικής πλευράς, δασωμένη πευκόφυτη διαδρομή στη δυτική πλευρά προς το Μπίστι και διαδρομή που καταλήγει στην κορυφή του όρους Έρος.
- Μέθανα: Δίκτυο σηματοδοτημένων μονοπατιών ~70 χλμ., με την ανάβαση στον ηφαιστειακό κρατήρα, ανάμεσα σε ηφαιστειακά λιθάρια, πεύκα και πουρνάρια, να αποτελεί μοναδική εμπειρία.

Τοπικά προϊόντα

Κάθε νησί παράγει τοπικά αγροδιατροφικά προϊόντα, όπως το φιστίκι Αίγινας (ΠΟΠ), την αιγινήτικη ρετσίνα, τα αμυγδαλωτά Σπετσών, την μπλε ρετσίνα και την παραδοσιακή λεμονάδα (Λεμονοδάσους) Πόρου, τις τσίπιλιες (δίπλες), γκόγκλιες (πίτες με μυζήθρα) και κιούρλιες των Μεθάνων.

5. Απαιτούμενες τοπικές τροποποιήσεις – βελτιώσεις στην περιοχή

Τα βασικότερα εμπόδια για την περαιτέρω ανάπτυξη των νευραλγικών κλάδων της οικονομίας στην ΠΕ Νήσων και στην περιορισμένη αποδοτικότητάς τους αφορούν στις χαμηλού επιπέδου ή περιορισμένες υποδομές, στην περιορισμένη αξιοποιήσιμη γη, στο περιορισμένο ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, ως επίσης στην έλλειψη εκσυγχρονισμού / αυτοματισμού/ ψηφιοποίησης των παρεχόμενων υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις και από τις υποστηρικτικές προς αυτές δομές.

Ειδικότερα για τον τουρισμό, ο ελλιπής σχεδιασμός και η απουσία ταυτότητας σύγχρονης με την διεθνή τάση ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών με ειδική αναφορά στα πεδία της γαλάζιας ανάπτυξης δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη του τουριστικού τομέα, που αποτελεί βασική πηγή σε όρους περιφερειακού ακαθάριστου προϊόντος. Πρόσθετα, η πολιτιστική κουλτούρα και τα μνημεία ιστορικής κληρονομιάς αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς πόρους, τα οποία δεν έχουν αξιοποιηθεί. Η τουριστική ανάπτυξη αναγνωρίζεται ως κίνδυνος που μπορεί να απειλήσει ή να διαταράξει το φυσικό περιβάλλον, τόσο σε προστατευόμενες περιοχές, όσο και στις υπόλοιπες περιοχές των νησιών.

Η μικρή κλίμακα των νήσων Αττικής και η ευαίσθητη οικολογική και περιβαλλοντική ισορροπία επιβάλλει τον λεπτομερή σχεδιασμό της οικονομικής και ιδιαίτερα της τουριστικής ανάπτυξης με γνώμονα τη συμβατότητα των χρήσεων γης και θαλάσσιων περιοχών (υπό το πρίσμα της γαλάζιας ανάπτυξης). Στην ΠΕ Νήσων Αττικής απαιτείται ως προπαρασκευαστική ενέργεια η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού, καθώς οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (π.χ. καταδυτικός τουρισμός, αλιευτικός τουρισμός) μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την τουριστική/ οικονομική ανάπτυξη των περιοχών.

Η ασυμβατότητα χρήσεων γης και θαλάσσιου χώρου σε σχέση με τις οικονομικές δραστηριότητες έχουν οδηγήσει σε περιβαλλοντική υποβάθμιση των νησιών με σημαντικές ελλείψεις στην διαχείριση των απορριμμάτων που οδηγούν σε αύξηση του κόστους μεταφοράς τους στην ηπειρωτική Αττική, στην υποβάθμιση των οικοτόπων, αλλά και στην αλλαγή της βιοποικιλότητας των θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων. Πέραν των ανωτέρω, η ΠΕ Νήσων αντιμετωπίζει προβλήματα σε θέματα προσβασιμότητας, λόγω ελλιπούς/ χαμηλού επιπέδου μεταφορικών υποδομών (κυρίως λιμενικών) και περιορισμένων συνδέσεων.

Οι ως άνω ελλείψεις και οι ανεπάρκειες της αγοράς δημιουργούν συγκεκριμένες επενδυτικές ανάγκες στην ΠΕ Νήσων Αττικής, οι οποίες συνδέονται με την Εθνική Πολιτική Συνοχή και αφορούν:

1. Οικονομική Ανάπτυξη και Αποδοτικότητα συναρτήσει του ψηφιακού μετασχηματισμού και της προώθησης της οικονομικής διαφοροποίησης
2. Ανάπτυξη Κυκλικής και Κλιματικά Ουδέτερης Νησιωτικής Οικονομίας
3. Ενίσχυση της προσβασιμότητας/ συνδεσιμότητας της ΠΕ Νήσων Αττικής
4. Αναβάθμιση του κοινωνικού αποτυπώματος στην ΠΕ Νήσων Αττικής.

Συμπερασματικά, οι βασικές ελλείψεις στις οποίες εδράζονται οι επενδυτικές προτεραιότητες της επόμενης περιόδου, αποτυπώνονται ανά νησί, στον πίνακα που ακολουθεί (αναφέρονται τα κρίσιμότερα προβλήματα):

Πίνακας 4: Βασικές ελλείψεις

Βασικές Προκλήσεις Εκτίμηση Αναπτυξιακής Προτεραιότητας	Σαλαμίνα	Αίγινα – Αγκίστρι	Πόρος – Τροιζηνία	Ύδρα – Σπέτσες	Κύθηρα – Αντικύθηρα
Βασικές Υποδομές					
Υδρευση – Αποχέτευση	Ατελής Δίκτυο	Προβλήματα «φέρουσας Ικανότητας» στο σύνολο των βασικών υποδομών.	Ανεπάρκεια της εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων	Απαιτείται ολοκλήρωση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων και των δικτύων αποχέτευσης.	Απαιτούνται επενδύσεις σε θέματα ύδρευσης – αφαλάτωσης – ολοκλήρωσης έργων επεξεργασίας Λυμάτων
Διαχείριση Απορριμμάτων			Προβληματική διαχείριση απορριμμάτων		
Χωροταξικός Πολεοδομικός Σχεδιασμός	Απαιτείται αναθεώρηση πολεοδομικού σχεδιασμού και εκπόνηση Θαλάσσιου χωροταξικού Σχεδιασμού				
Λιμενικές Υποδομές – Συνδεσιμότητα		Έλλειψη λιμενικών υποδομών κρουαζιέρας			Απαιτούνται επενδύσεις σε λιμενικές και αεροπορικές υποδομές

Βασικές Προκλήσεις Εκτίμηση Αναπτυξιακής Προτεραιότητας	Σαλαμίνα	Αίγινα – Αγκίστρι	Πόρος – Τροιζηνία	Ύδρα – Σπέτσες	Κύθηρα – Αντικύθηρα
Ψηφιακά Δίκτυα	Απαιτείται συνολική θεώρηση για όλα τα νησιά				
Περιβάλλον					
Πρωώθηση Ηλεκτροκίνησης	Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πολιτικών στα νησιά είναι αργή σε όλα τα επίπεδα. Απαιτείται επιτάχυνση και προτεραιοποίηση των περιβαλλοντικών δράσεων.				
Ενσωμάτωση Τεχνολογιών ΑΠΕ					
Ενεργειακή Αυτονομία					
Επιχειρηματικότητα					
Στήριξη Επιχειρηματικότητας Πρωτογενούς Τομέα		Στήριξη τοπικών προϊόντων	Απαιτείται στήριξη της παραγωγής ιδιαίτερα στην Τροιζηνία		
Στήριξη Επιχειρηματικότητας Τριτογενούς Τομέα – Τουρισμός	Απαιτείται ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε νησιού με οργανωμένο τρόπο				
Κοινωνική Μέριμνα – Πολιτισμός					
Ανάδειξη Πολιτιστικής Ταυτότητας	Απαιτούνται στοχευμένες δράσεις ανάδειξης ιδιαιτεροτήτων ανά Νησί				
Κοινωνικές υπηρεσίες και πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας	Απαιτείται συνολική θεώρηση για όλα τα νησιά				

Τα βασικά προβλήματα στις κοινωνικές υπηρεσίες (εκπαίδευση και υγεία) εμποδίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου. Αντιστοίχως, η οικονομική ανάπτυξη παρουσιάζει ετερογένεια μεταξύ των νησιών, παρά το γεγονός ότι ο τουρισμός κυριαρχεί στην πλειονότητα των νησιών της ΠΕ Νήσων Αττικής. Ως προς τους ανθρώπινους πόρους, η αποτελεσματική διαχείριση του ανθρώπινου κεφαλαίου συνδέεται με το επίπεδο των κοινωνικών παροχών, το οποίο στην ΠΕ Νήσων Αττικής κρίνεται χαμηλό.

Ακολουθεί σχετική ανάλυση με τις απαιτούμενες τοπικές τροποποιήσεις και βελτιώσεις ανά νησί της ΠΕ Νήσων Αττικής και πίνακας με συνοπτική περιγραφή των εν λόγω τροποποιήσεων και βελτιώσεων.

Αγκίστρι

Γενικά

Καθώς τα μεγαλύτερα προβλήματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα στο Αγκίστρι εστιάζονται στην ρύπανση από στερεά απορρίμματα και στην έλλειψη υποδομών αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού, προτείνεται η τροποποίηση των μεθόδων διαχείρισης των απορριμμάτων και των λυμάτων.

Προστατευόμενες περιοχές

Η τουριστική ανάπτυξη αποτελεί απειλή για τον Βιότοπος Corine με κωδικό A0060033, οπότε προτείνεται η εκπόνηση σχεδίου για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Δασικές πυρκαγιές

Οι δασικές πυρκαγιές αποτελούν διαχρονικά μία σημαντική απειλή για τα οικοσυστήματα του νησιού. Προτείνεται η βελτίωση των υποδομών πυροπροστασίας με τη δημιουργία αντιπυρικών ζωνών κλπ.

Αίγινα

Γενικά

Έχει παρατηρηθεί η προοδευτική υποβάθμιση του εδάφους κυρίως λόγω της εντατικής καλλιέργειας και της χρήσης ακατάλληλου νερού για την άρδευση των καλλιεργειών (κυρίως των φυσικόδεντρων). Προτείνεται η εκπόνηση μελετών και έργων για τη μείωση και για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από τις καλλιέργειες.

Ερημοποίηση

Θεωρείται σημαντικός ο κίνδυνος υποβάθμισης και έναρξης φαινομένων ερημοποίησης στην Αίγινα. Προτείνεται η εκπόνηση μελετών και έργων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ερημοποίησης.

Δασικές πυρκαγιές

Σημαντικό ποσοστό της έκτασης της Αίγινας καταλαμβάνουν τα δάση και οι δασικές εκτάσεις, κυρίως στο ΒΑ τμήμα του νησιού, όπου ένα μικρό τμήμα των εκτάσεων αυτών έχουν χαρακτηριστεί επίσημα ως δασικές και αναδασωτέες από το Δασαρχείο Πειραιά. Προτείνεται η βελτίωση των υποδομών πυροπροστασίας με τη δημιουργία αντιπυρικών ζωνών κλπ.

Κύθηρα

Γενικά

Οι κυριότερες απειλές της ορνιθοπανίδας της περιοχής λογίζονται οι πυρκαγιές, η δάσωση εγκαταλελειμμένων πυρκαγιών, η βόσκηση, η ανεξέλεγκτη δόμηση, η διάνοιξη δρόμων και η λαθροθηρία (ιδιαίτερα το φθινόπωρο). Η εγκατάσταση αιολικών πάρκων στα Κύθηρα αποτελεί σοβαρή απειλή για τη διατήρηση των μεταναστευτικών πουλιών και των βιοτόπων που αυτά χρησιμοποιούν.

Φυσικό περιβάλλον

Η εγκατάσταση αιολικών πάρκων στα Κύθηρα αποτελεί σοβαρή απειλή για τη διατήρηση των μεταναστευτικών πουλιών και των βιοτόπων που αυτά χρησιμοποιούν. Προτείνεται η βελτίωση της αξιολόγησης της χωροθέτησης των αιολικών πάρκων.

Σε αρκετά είδη ιχθυοπανίδας ασκείται έντονη πίεση εξαιτίας της αλιευτικής δραστηριότητας. Προτείνεται η τροποποίηση των ελέγχων για την αλίευση και υπεραλίευση.

Στον υγρότοπο ΚΤΗ002 και γύρω από αυτόν, αναπτύσσονται μια σειρά από ανθρώπινες δραστηριότητες, που εν μέρει τον έχουν επηρεάσει στο πέρασμα των χρόνων. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι η γεωργία και (λιγότερο) η βοσκή κτηνοτροφικών ζώων που ασκείται στα όρια του υγρότοπου. Προτείνεται η τροποποίηση των ελέγχων των δραστηριοτήτων με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης του υγρότοπου.

Στον υγρότοπο της εκβολής Σκαφίδι (ΚΤΗ004) παρατηρήθηκε έντονη υποβάθμιση των φυσικών χαρακτηριστικών του. Οι κυριότερες αλλοιώσεις προέρχονται από τις εκατέρωθεν της κοίτης περιφράξεις, αλλά και τον δρόμο που τέμνει την εκβολή, περιορίζοντας την ροή του νερού προς τα κατόντη μέσω ενός οχετού. Προτείνεται η τροποποίηση των ελέγχων των δραστηριοτήτων με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης του υγρότοπου.

Δασικές πυρκαγιές

Οι δασικές πυρκαγιές αποτελούν διαχρονικά μία σημαντική απειλή για τα οικοσυστήματα του νησιωτικού συμπλέγματος Κυθήρων – Αντικυθήρων. Προτείνεται η βελτίωση των υποδομών πυροπροστασίας με τη δημιουργία αντιπυρικών ζωνών κλπ.

Πόρος

Προτείνεται ο έλεγχος όλων των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται περί τον λιμένα (οικισμός Πόρου), καθώς και η λειτουργία του λιμένα. Προτείνεται επίσης η βελτίωση της διαχείριση των απορριμμάτων και η βελτίωση του αποχετευτικού συστήματος στο νησί.

Σαλαμίνα

Γενικά

Οι πιο σημαντικές ανθρωπογενείς πιέσεις στο περιβάλλον των Σπετσών είναι α) η διαχείριση των απορριμμάτων και β) η διαχείριση των λυμάτων.

Προστατευόμενες περιοχές

Η υφιστάμενη κατάσταση του τόπου GR300SAL001 (Έλος Αρχαίου Λιμένα) κρίνεται ως «υποβαθμισμένο παράκτιο έλος υφάλμυρου έως αλμυρού νερού». Οι δραστηριότητες στην λεκάνη απορροής είναι σχετικά έντονες με κυρίαρχες τις καλλιέργειες και τη συνεχή δόμηση. Στις σημαντικότερες απειλές για τον υγρότοπο περιλαμβάνονται οι αποθέσεις αδρανών. Προτείνεται η τροποποίηση του τρόπου ελέγχου των δραστηριοτήτων στην περιοχή και έργα για τη βελτίωση της κατάσταση του τόπου.

Πολοδομικές & χωροταξικές τροποποιήσεις και βελτιώσεις

Ο τρόπος που αναπτύχθηκε οικιστικά η Σαλαμίνα, από το 1985 έως και σήμερα, καθορίστηκε από την χωρίς όρους και κανόνες ιδιωτική «πολεοδόμηση» και από την αυθαίρετη δόμηση της γης. Προτείνεται η διαμόρφωση εντός του αστικού ιστού ενός δικτύου ανοικτών δημόσιων χώρων πρασίνου.

Υπόλοιπες προτάσεις

Προτείνονται τα ακόλουθα:

- Σχεδιασμός και εφαρμογή Προγράμματος Αναδασώσεων στο σύνολο των καμένων περιοχών του νησιού.
- Σχεδιασμός και εφαρμογή Προγράμματος Πρόληψης και Αντιμετώπισης Πυρκαγιών.
- Επικαιροποίηση του Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας του Δήμου.
- Υποστήριξη δημιουργίας εθελοντικών δικτύων με προσανατολισμό στην προστασία του περιβάλλοντος.
- Αποκατάσταση περιβάλλοντος και ανάπλαση χώρων ανενεργών λατομείων με βάση την ισχύουσα νομοθεσία.
- Έλεγχος της ευρύτερης θαλάσσιας ρύπανσης που προκαλείται από την έντονη διακίνηση και τον ελλιμενισμό των πλοίων στο σύνολο του θαλάσσιου χώρου που περιβάλλει τη Σαλαμίνα, από τις βιομηχανικές δραστηριότητες του Θριασίου Πεδίου, τη Ρεβυθούσα, την επιβάρυνση που δημιουργείται από την κίνηση των οχηματαγωγών της γραμμής Παλουκίων

Περάματος και Φανερωμένης Μεγ. Πεύκου, η οδική σύνδεση του Ναύσταθμου με τη νησίδα του Αγ. Γεωργίου και τα λιμενικά έργα που έγιναν στο χώρο αυτό. Ιδιαίτερα επιβαρυμένος είναι ο θαλάσσιος χώρος που περικλείεται μεταξύ της βόρειας ακτογραμμής του νησιού και της απέναντι Πειραιϊκής και Μεγαρικής Ακτής. Προτείνεται ο εντοπισμός των πηγών ρύπανσης και η υλοποίηση έργων για τη μείωση των επιπτώσεων.

Σπέτσες

Γενικά

Οι πιο σημαντικές ανθρωπογενείς πιέσεις στο περιβάλλον των Σπετσών είναι α) η υποβάθμιση των προστατευόμενων περιοχών, β) η λανθασμένη διαχείριση των απορριμμάτων και γ) η λανθασμένη διαχείριση των καρνάγιων.

Προστατευόμενες περιοχές:

Η υφιστάμενη κατάσταση του τόπου AT5010103 (Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους) έχει χαρακτηριστεί ως υποβαθμισμένη, οπότε απαιτούνται τροποποιήσεις ως προς τον έλεγχο των δραστηριοτήτων στο σύνολο του νησιού, με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης.

Η υφιστάμενη κατάσταση του τόπου AB5080115 (Άλλος Βιότοπος) έχει επίσης χαρακτηριστεί ως υποβαθμισμένη, οπότε απαιτούνται τροποποιήσεις ως προς τον έλεγχο των δραστηριοτήτων στη συγκεκριμένη περιοχή, με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης. Πρέπει να προστατευθούν τα είδη που έχουν «Οικολογική Αξία», τα οποία περιλαμβάνουν

- Ασπόνδυλα
- Ενδημικά Είδη
- Τρωτά Είδη Πανίδας
- Τρωτά Είδη Χλωρίδας

Συγκεκριμένοι κίνδυνοι που απειλούν την περιοχή Natura 2000 με κωδικό GR3000011 είναι:

- η τουριστική ανάπτυξη,
- η χωροθέτηση αιολικών πάρκων,
- η βόσκηση και
- οι πυρκαγιές.

Δάση:

Το δάσος της Αναργυρείου και Κοργιαλενείου Σχολής Σπετσών υπάγεται διοικητικά στα όρια του Δήμου Σπετσών, Ν. Πειραιά, και εποπτεύεται από το Δασαρχείο Πόρου. Ο σοβαρότερος κίνδυνος για το δάσος είναι αυτός των πυρκαγιών. Προτείνεται η βελτίωση των υποδομών πυροπροστασίας με τη δημιουργία αντιπυρικών ζωνών κλπ.

Προτάσεις ΠΣΑ

Σύμφωνα με το ΡΣΑ είναι απαραίτητη η τροποποίηση:

- α) της χωροταξικής δομής και οργάνωσης των δραστηριοτήτων,
- β) της προστασίας, αναβάθμισης και ανάδειξης του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, του τοπίου και των πολιτιστικών πόρων.

Στο ΡΣΑ προκρίνεται η ήπια ανάπτυξη, ανάλογα με τα κατά τόπους συγκριτικά πλεονεκτήματα, με έμφαση στο σεβασμό της ευαισθησίας του νησιώτικου και παράκτιου τοπίου και περιβάλλοντος. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί βελτίωση του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος.

Τροιζηνία - Μέθανα

Γενικά

Τα επιφανειακά και τα υπόγεια νερά της περιοχής υφίστανται υποβάθμιση, κυρίως λόγω ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (υπερεκμετάλλευση, άναρχη χρήση των υπόγειων υδάτων για άρδευση, αλόγιστη διάθεση ρύπων στους υπόγειους υδροφορείς κ.α.). Συγκεκριμένα οι πιέσεις στο έδαφος και στο υπέδαφος της περιοχής μελέτης, προέρχονται από την υπερβολική χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στις γεωργικές εκτάσεις αλλά και από τυχόν ανεξέλεγκτη διάθεση των αστικών υγρών αποβλήτων στο βαθμό που χρησιμοποιούνται βόθροι (π.χ. στην περίπτωση διαρροών των σηπτικών βόθρων) στους οικισμούς. Προτείνεται ο έλεγχος των δραστηριοτήτων στο σύνολο του νησιού, με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης.

Προστατευόμενες περιοχές

Στην περιοχή ΑΤ1011106 απαιτούνται ενέργειες για τη βελτίωση της κατάστασης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων από:

- τη βοσκή,
- την εγκατάλειψη παραδοσιακών καλλιεργειών,
- την εξόρυξη,
- το κυνήγι,
- τις πυρκαγιές και
- τον τουρισμό.

Προτείνεται η καταγραφή όλων των δραστηριοτήτων και η εκπόνηση έργων και μελετών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων.

Στην περιοχή ΑΤ1011025 έχουν παρατηρηθεί α) απόληψη νερού και β) βοσκή σε βαθμό που να επηρεάζει την κατάσταση του τόπου. Προτείνεται η καταγραφή όλων των δραστηριοτήτων και η εκπόνηση έργων και μελετών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων.

Στην περιοχή ΑΤ1011117 έχουν παρατηρηθεί/σημειωθεί πολλές απειλές/διαταραχές και προτείνεται η εκπόνηση μελετών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- Αναψυχή
- Κυκλοφορία Οχημάτων
- Μηχανοκίνητα πλεούμενα
- Μηχανοκίνητα τροχοφόρα
- Οδοποιία
- Οικοδόμηση
- Πυρκαγιά
- Τουρισμός

Στην περιοχή Α00060064 έχει παρατηρηθεί ότι η τουριστική ανάπτυξη και η έντονη οικιστική δόμηση έχουν σαν αποτέλεσμα την επιχωμάτωση της λίμνης. Προτείνεται η απαγόρευση έργων και δραστηριοτήτων στη συγκεκριμένη περιοχή.

Ύδρα

Γενικά

Η υπερβολική και ανεξέλεγκτη όμως ανάπτυξη του τουρισμού αλλοιώνει τις πολιτιστικές συμπεριφορές και στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος, λόγω της έντασης της χρήσης. Προτείνεται η εκπόνηση σχεδίου για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Οι κίνδυνοι που απειλούν την ευρύτερη περιοχή είναι:

- η τουριστική ανάπτυξη,
- η διαχείριση των απορριμμάτων,
- η διαχείριση των λυμάτων,
- η διαχείριση των λιμένων και μαρίνων και
- οι πυρκαγιές.

Πολεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις

Για το Δήμο Ύδρας δεν έχει εκπονηθεί Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ), οπότε προτείνεται η εκπόνησή του.

Ακολουθεί ο πίνακας με τη συνοπτική παρουσίαση των προτεινόμενων τροποποιήσεων και βελτιώσεων βάσει όσων έχουν αναφερθεί για την υφιστάμενη κατάσταση των περιοχών.

Πίνακας 5 Συνοπτική παρουσίαση των προτεινόμενων τροποποιήσεων και βελτιώσεων

Νησί	Τροποποιήσεις	Βελτιώσεις
Αγκίστρι	Διαχείριση των απορριμμάτων	Μέθοδοι και εξοπλισμός πυροπροστασίας
	Διαχείριση των λυμάτων	
	Εκπόνηση σχεδίου για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη	
Αίγινα	Διαχείριση των απορριμμάτων	Χρήση των γεωτρήσεων
	Διαχείριση των λυμάτων	
	Έργα αντιμετώπισης της ερημοποίησης	
Κύθηρα	Έλεγχος της αλιευτικής δραστηριότητας	Χωροθέτηση αιολικών πάρκων
	Έλεγχος της ανεξέλεγκτης δόμησης και της διάνοιξης δρόμων	Προστασία προστατευόμενων περιοχών
		Έργα/μελέτες στις υποβαθμισμένες προστατευόμενες περιοχές
		Μέθοδοι και εξοπλισμός πυροπροστασίας
	Χωροταξικής δομής και οργάνωσης των δραστηριοτήτων	Μείωση της υπερβολικής χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στις γεωργικές εκτάσεις
	Μέτρα και όροι λειτουργίας στις εξορύξεις	Μέθοδοι και εξοπλισμός πυροπροστασίας
	Έλεγχος της ανεξέλεγκτης δόμησης	
	Διαχείριση των απορριμμάτων	
	Διαχείριση των λυμάτων	
	Έργα αντιμετώπισης της ερημοποίησης	
	Διαχείριση των λυμάτων	
	Εκπόνηση σχεδίου για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη	
Πόρος	Διαχείριση των απορριμμάτων	Διαχείριση των λυμάτων
	Μέτρα και όροι λειτουργίας στο λιμάνι	
Σαλαμίνα	Διαχείριση των απορριμμάτων	Προστασία προστατευόμενων περιοχών
	Δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων	Σχεδιασμός και εφαρμογή Προγράμματος Αναδασώσεων
	Χωροταξικής δομής και οργάνωσης των δραστηριοτήτων	Αντιμετώπισης θαλάσσιας ρύπανσης από τη διακίνηση και τον ελλιμενισμό των πλοίων

	Ανάπλαση χώρων ανενεργών λατομείων	
	Λιμενικά έργα	
Σπέτσες	Διαχείριση των απορριμμάτων	Προστασία προστατευόμενων περιοχών
	Διαχείριση των καρνάγιων	Ανάδειξη αξίας των προστατευόμενων περιοχών
	Εκπόνηση σχεδίου για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη	Μέθοδοι και εξοπλισμός πυροπροστασίας
	Χωροταξικής δομής και οργάνωσης των δραστηριοτήτων	Ευαισθησίας κατοίκων και επισκεπτών για το νησιώτικο και παράκτιο περιβάλλον
Τροιζηνία - Μέθανα	Εκπόνηση σχεδίου για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη	Χρήση επιφανειακών και τα υπόγειων νερών της περιοχής
	Χωροταξικής δομής και οργάνωσης των δραστηριοτήτων	Μείωση της υπερβολικής χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στις γεωργικές εκτάσεις
	Μέτρα και όροι λειτουργίας στις εξορύξεις	Μέθοδοι και εξοπλισμός πυροπροστασίας
	Έλεγχος της ανεξέλεγκτης δόμησης	
	Διαχείριση των απορριμμάτων	
Ύδρα	Διαχείριση των απορριμμάτων	Προστασία προστατευόμενων περιοχών
	Μέτρα και όροι λειτουργίας σε λιμάνια και μαρίνες	Έργα/μελέτες στις υποβαθμισμένες προστατευόμενες περιοχές
	Εκπόνηση σχεδίου για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη	
	Χωροταξικής δομής και οργάνωσης των δραστηριοτήτων	

6. Σχέδιο επικοινωνίας για το Απόθεμα Βιόσφαιρας

Το προτεινόμενο σχέδιο επικοινωνίας για το Απόθεμα Βιόσφαιρας, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη κατάσταση στα νησιά της Π.Ε Αττικής, περιλαμβάνει:

- την εξειδίκευση δράσεων επικοινωνίας ανά ομάδα/κατηγορία πληθυσμού/ατόμων/φορέων κ.λπ.,
- τις προτάσεις για το υλικό επικοινωνίας, τη διάρκεια και τους μετρήσιμους στόχους,
- την "έξυπνη" προσέλευση με χρήση σύγχρονων μέσων και θέσπιση ανταποδοτικών δώρων κ.λπ.,
- τη στόχευση της ενημέρωσης για την προετοιμασία και τις βασικές λειτουργίες του Αποθέματος Βιόσφαιρας με:
 - ο διατήρηση – συνεισφορά στη διατήρηση των φυσικών τοπίων, οικοσυστημάτων, ειδών και της γενετικής ποικιλότητας.
 - ο ανάπτυξη – προώθηση οικονομικής και ανθρωπογενούς ανάπτυξης, η οποία είναι κοινωνικο-οικονομικά και οικολογικά αειφορική.
 - ο υλικοτεχνική υποστήριξη – υποστήριξη έργων επίδειξης, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έρευνας και παρακολούθησης που σχετίζονται με τοπικά, περιφερειακά, εθνικά και διεθνή θέματα διατήρησης και αειφόρου ανάπτυξης.

Οι γενικές στρατηγικές περιλαμβάνουν:

- Ανάδειξη του ρόλου και της συμβολής των πολιτικών στο ευρύ κοινό και τους αρμόδιους φορείς.
- Ενημέρωση των πολιτών για τις δράσεις και τον αντίκτυπό τους στη προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής των πολιτών.
- Διατήρηση του ενιαίου χαρακτήρα της στρατηγικής, ώστε να υπάρχει συνοχή και συνάφεια στην επικοινωνία.
- Διαμόρφωση ενιαίας ταυτότητας για την προβολή των δράσεων, ώστε να γίνει διακριτό και αναγνωρίσιμο στο ευρύ κοινό ως ενιαίο σύνολο παρεμβάσεων που αποσκοπούν στη βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη.
- Χρήση απλών μεθόδων όπως η αφήγηση και η παράθεση παραδειγμάτων, ώστε το κοινό να μπορεί να κατανοήσει και να εκπαιδευτεί πιο εύκολα και αποτελεσματικά στις σχετικές έννοιες, τους στόχους που τίθενται και τις δράσεις που προγραμματίζονται.
- Χρήση απλού και προσιτού λόγου, ώστε να γίνονται οι ενέργειες επικοινωνίας πιο αντιληπτές απ' όλους τους πολίτες.

Οι ειδικές στρατηγικές περιλαμβάνουν:

- Συνεχή, ομοιόμορφη και απλή επικοινωνία σε όλες τις φάσεις του προγράμματος, προκειμένου οι πολίτες γενικά, και τα επιμέρους κοινά ειδικά να ενθαρρυνθούν να συμμετάσχουν, καθώς και στην αύξηση της αναγνωρισιμότητας.

- Αύξηση της επικοινωνιακής αποτελεσματικότητας μέσω της ενεργοποίησης των δικαιούχων για επιμέρους δράσεις. Η δυνατότητα αξιοποίησης και ενίσχυσης των επικοινωνιακών δράσεων για τους δικαιούχους, οι οποίοι λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές πληροφόρησης, κάνει πιο εύκολη και πιο αποτελεσματική την επικοινωνία μας.
- Αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των φορέων ώστε να υπάρχει καλύτερη και πλέον στοχευμένη πληροφόρηση και ενημέρωση των διαφόρων κοινών-στόχων.
- Έγκυρη και τεκμηριωμένη πληροφόρηση για τα οφέλη και τις θετικές επιδράσεις στην ελληνική οικονομία και κοινωνία μέσα από ένα σύνολο σημαντικών έργων και δράσεων που αφορούν στην προστασία, την ορθολογική διαχείριση και την αξιοποίηση των φυσικών πόρων.
- «Αποκωδικοποίηση» του τεχνοκρατικού χαρακτήρα των πολιτικών και «μετάφρασή» τους σε απλά και κατανοητά μηνύματα για κάθε αποδέκτη.
- Ενημέρωση για το στάδιο υλοποίησης του πολιτικών και δράσεων του ΥΠΕΝ, αλλά και τη δυναμική του πορεία που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, μέσα από την προβολή των θετικών αποτελεσμάτων, καθώς και την ανάδειξη της οικονομικής και κοινωνικής ωφέλειας των παρεμβάσεων του.
- Ανάδειξη μιας ευρύτερης και συνολικότερης εικόνας για τις πολιτικές του ΥΠΕΝ, ως εργαλεία που στηρίζουν την Πράσινη Ανάπτυξη, στοχεύοντας στην ανασυγκρότηση της παραγωγικής βάσης, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Προβολή του ΥΠΕΝ, μέσα από την ανάδειξη του ρόλου του στην εφαρμογή μιας ισχυρής περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Εμπλοκή φορέων και αξιοποίηση δικτύων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό επίπεδο, για τη μεγιστοποίηση του επικοινωνιακού αποτελέσματος.
- Ανάδειξη μεγάλων έργων και κρίσιμων παρεμβάσεων περιβαλλοντικής ανάπτυξης, καθώς και ενίσχυση της ευρείας διάδοσης «καλών πρακτικών» στο πλαίσιο των έργων που υλοποιεί το Υπουργείο, μέσω στοχευμένων δράσεων διάχυσης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Κριτήρια επίτευξης του στόχου

Το Πρόγραμμα «Για τον Άνθρωπο και την Βιόσφαιρα» (Man and the Biosphere "MAB") της UNESCO εγκαινιάστηκε το 1970 και, ανάμεσα σε άλλα, στόχευε στην ανάπτυξη της βάσης για ορθολογική χρήση και διατήρηση των πόρων της βιόσφαιρας, μέσα στις φυσικές και κοινωνικές υπηρεσίες. Το σχέδιο MAB αφορά στη «διατήρηση των φυσικών περιοχών και του γενετικού υλικού που περιέχουν». Στόχος ήταν η δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου εθνικών πάρκων (Αποθέματα Βιόσφαιρας), όπου κάθε πάρκο θα ανήκε σε μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες κατηγορίες:

- i) Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα φυσικού οικοσυστήματος.
- ii) Μοναδική κοινότητα ή περιοχή ασυνήθιστων φυσικών χαρακτηριστικών με εξαιρετικό ενδιαφέρον, όπως για παράδειγμα ένας πληθυσμός ενός παγκοσμίως σπανίου είδους.
- iii) Παράδειγμα αρμονικού τοπίου ως αποτέλεσμα παραδοσιακών τρόπων χρήσεων γης. και
- iv) Παράδειγμα τροποποιημένων ή υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων που έχουν δυνατότητες αποκατάστασης φυσικότερων συνθηκών.

Κάθε Απόθεμα Βιόσφαιρας χρειάζεται έκταση αρκετά μεγάλη για να περιλαμβάνει μία αποτελεσματικά προστατευμένη μονάδα και πρέπει να έχει επαρκή και μακρόχρονη προστασία.

Η χωρική ενότητα της νησιωτικής Αττικής περιλαμβάνει τα νησιά των Κυθήρων, των Αντικυθήρων, της Σαλαμίνας, της Αίγινας, του Αγκιστρίου, του Πόρου, της Ύδρας, των Σπετσών, μερικές βραχονησίδες, τις ακτές της Τροιζηνίας και την χερσόνησο των Μεθάνων.

Το κάθε νησί όπως και η χερσαία ζώνη διατηρεί τη δική του ταυτότητα, τόσο λόγω του ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος και της ιστορικής διαδρομής του, όσο και σε συνάρτηση με το βαθμό επίδρασης της πρωτεύουσας στην παραγωγική του βάση.

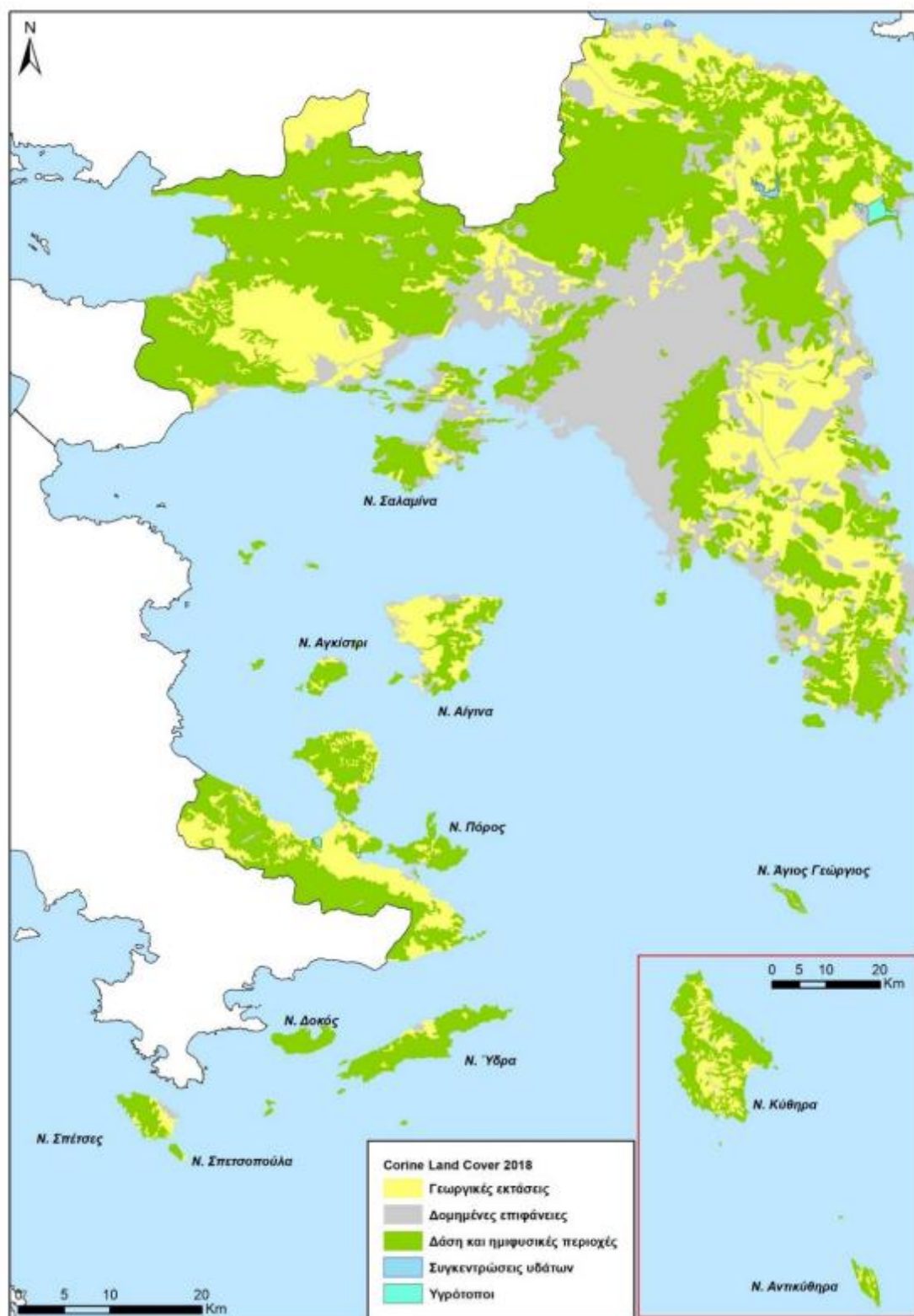
Η τουριστική ανάπτυξη εκδηλώνεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε νησί και στηρίζεται αφενός στον φυσικό πλούτο, τους αρχαιολογικούς τόπους και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των νησιών και αφετέρου στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρει η εγγύτητα με την ηπειρωτική Αττική. Η Σαλαμίνα και η Αίγινα που βρίσκονται πλησιέστερα στην ηπειρωτική Αττική και με τακτικές ακτοπλοϊκές συνδέσεις, εκτός από τη μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας, έχουν δεχτεί σχετικά πρόσφατα έντονες πιέσεις προαστικοποίησης που συνδυάζεται και με φαινόμενα διάχυσης του οικιστικού ιστού.

Το Αγκίστρι και ο Πόρος αποτελούν επίσης τόπο ανάπτυξης παραθεριστικής κατοικίας, ενώ η Ύδρα και οι Σπέτσες, εκτός από τόποι παραθεριστικής κατοικίας υψηλών εισοδημάτων, προσελκύουν εγχώριους και αλλοδαπούς τουρίστες ήδη από τη δεκαετία του '60, με μεγάλη έμφαση σε κρουαζιέρες.

Ειδικά για τη Σαλαμίνα και τον Πόρο, σημαντικό αναπτυξιακό στοιχείο είναι οι εγκαταστάσεις του πολεμικού ναυτικού (Ναύσταθμος της Σαλαμίνας, Κέντρο Εκπαίδευσης του Πόρου) που δημιουργούν μία δυναμική στα δύο νησιά με το ανθρώπινο δυναμικό τους.

Ο φυσικός κατακερματισμός του νησιωτικού χώρου επηρεάζει άμεσα την οργάνωση του οικιστικού δικτύου με αποτέλεσμα να δημιουργούνται μικρά αυτοτελή οικιστικά δίκτυα. Σε κάθε νησί αναδεικνύεται ένας κεντρικός οικισμός όπου βρίσκεται και το κεντρικό λιμάνι (με εξαίρεση τη Σαλαμίνα), γύρω από τον οποίο οργανώνεται ένα δίκτυο από μικρότερους οικισμούς ή/και ζώνες παραθεριστικής κατοικίας και τουριστικών εγκαταστάσεων.

Η εξυπηρέτηση των οικισμών από τεχνικές υποδομές και δίκτυα (ύδρευση, αποχέτευση χώροι διάθεσης απορριμμάτων και ανακύκλωσης, ευρυζωνικά δίκτυα), οδικές υποδομές και χερσαίες συγκοινωνίες παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα και έντονες χωρικές ανισότητες. Προτεραιότητα για το νησιωτικό χώρο της Αττικής, ένα χώρο με μεγάλες φυσικές και παραγωγικές ιδιαιτερότητες, είναι η ανάπτυξη με έμφαση στην προστασία του νησιωτικού τοπίου, του φυσικού περιβάλλοντος και της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Παράλληλα με τη διερεύνηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης του τουρισμού, ιδιαίτερα σε συσχετισμό και δικτύωση με την Αθήνα, είναι κρίσιμο να εξεταστούν οι δυνατότητες ενίσχυσης της πρωτογενούς παραγωγής.

Εικόνα 3 Χρήσεις γης Περιφέρειας Αττικής (Corine Land Cove 2018)

Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ)

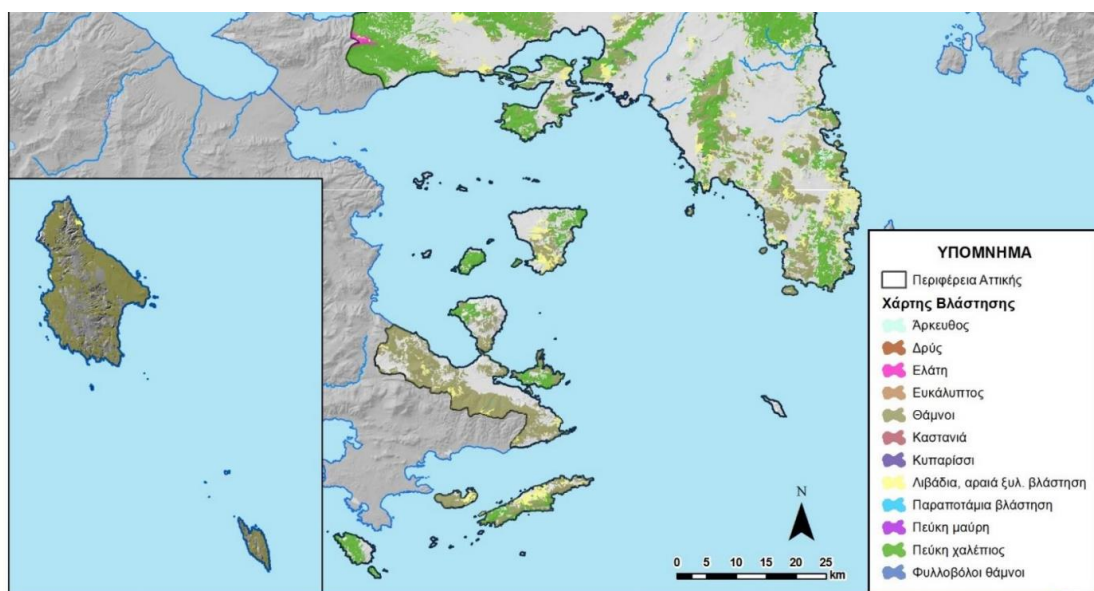
Τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) αποτελούν κατευθυντήρια σχέδια για την ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη της πόλης. Για την μελετώμενη περιοχή ΓΠΣ διαθέτουν οι κάτωθι περιοχές:

- Αγκίστρι - 974/Δ/1994
- Αίγινα - 974/Δ/1994
- Κύθηρα 864/Δ/1897
- Σαλαμίνα, Αμπελάκια 572/Δ/85 1105/Δ/97 302/ΑΑΠ/2014
- Μέθυνα 720/Δ/91

Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου

Οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) αποσκοπούν:

- Στην προστασία της περιαστικής γης από την απρογραμματίστη και ανεξέλεγκτη αστικοποίηση και την άναρχη δόμηση.
- Στη διοχέτευση των πιέσεων και των περιαστικών δραστηριοτήτων σε κατάλληλα επιλεγμένους υποδοχείς.
- Στην αυστηρή προστασία και διαφύλαξη του εναπομείναντος ελεύθερου χώρου, του πρασίνου, της γεωργικής γης, των αρχαιολογικών χώρων, καθώς και εξασφάλιση του ζωτικού ελεύθερου χώρου γύρω από τους τόπους ανάπτυξης, που είναι απαραίτητος για τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.

Εικόνα 4 Χάρτης δασικής βλάστησης Περιφέρειας Αττικής

Συστήματα περιβαλλοντικών υποδομών

Εγκαταστάσεις διαχείρισης στερεών αποβλήτων

Στην Περιφέρεια Αττικής λειτουργεί ο ΧΥΤΑ ΦΥΛΗΣ στη Δημοτική Ενότητα Άνω Λιοσίων. Επίσης σε λειτουργία βρίσκεται ο νέος ΧΥΤΥ στη Κυθήρων στη θέση “Λαχνός”.

Δίκτυα αποχέτευσης και Εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων

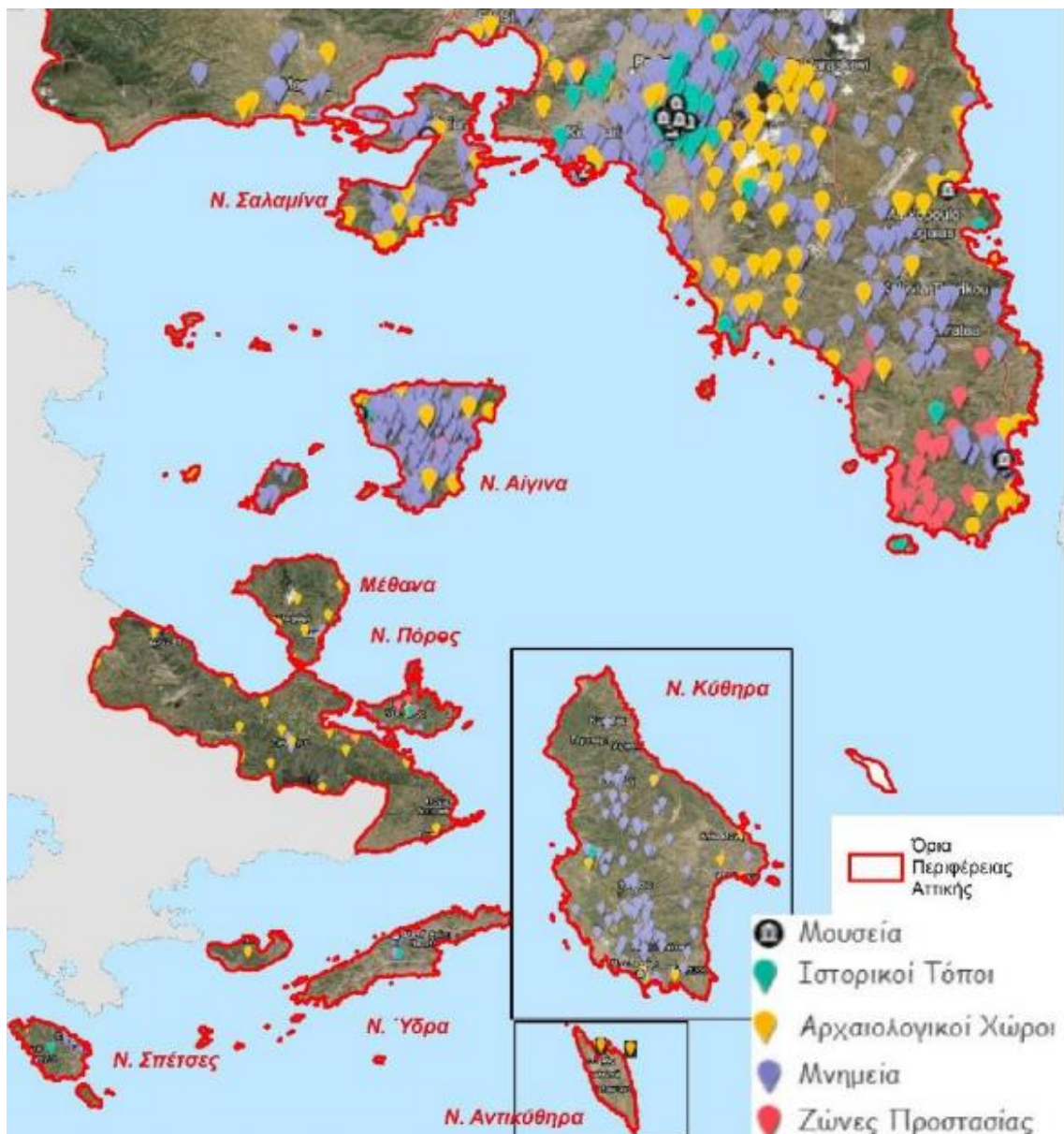
Στην Ψυττάλεια φτάνουν επίσης και τα λύματα της νήσου Σαλαμίνας.

ΕΕΛ στην Π.Ε Νήσων Αττικής και επεξεργασία των αστικών λυμάτων γίνεται στις ακόλουθες ΕΕΛ: Πόρου Γαλατά, Μεθάνων, Καφαλίου Κυθήρων.

Μονάδες αφαλάτωσης

Στην Ύδρα βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία πλέον το εργοστάσιο Αφαλάτωσης στο Μανδράκι. Στις Σπέτσες γίνεται θαλάσσια μεταφορά πόσιμου νερού με υδροφόρα πλωτά μέσα - πλοία, από την πηγή «Πάνιτσα» τού Δημοτικού Διαμερίσματος Αγίου Ανδρέα, του Δήμου Βόρειας Κυνουρίας.

Όπως έχει αναφερθεί , οι πολιτιστικοί πόροι της Π.Ε. Νήσων Αττικής, που αναφέρονται τόσο στα μνημεία των διαδοχικών φάσεων της ιστορίας της όσο και στην καλλιτεχνική / πνευματική παραγωγή των σύγχρονων δημιουργών, είναι ιδιαίτερα αξιόλογοι τόσο από την άποψη της σημασίας τους όσο και από την άποψη του αριθμού και της ποικιλίας τους. Το μεγάλο πλήθος και η κατανομή των ως άνω πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας παρουσιάζονται στην ακόλουθη Εικόνα, βάσει στοιχείων από τον ιστότοπο του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου (<https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/>).

Εικόνα 5 Μουσεία, Μνημεία, Αρχαιολογικοί χώροι και ιστορικοί τόποι στην Περιφέρεια Αττικής (Πηγή ιστότοπος Αρχαιολογικού Κτηματολογίου -<https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/>)

Παραδοσιακοί – ιστορικοί οικισμοί. Περιορισμοί

Στην Περιοχή μελέτης υπάρχουν θεσμοθετημένα ιστορικά κέντρα, παραδοσιακοί οικισμοί και αρχαιολογικοί χώροι που διέπονται από ειδικούς όρους και περιορισμούς στις χρήσεις γης και την δόμηση με στόχο την διαφύλαξή τους. Αναφέρονται ενδεικτικά τα ακόλουθα και αναλυτική περιγραφή περιλαμβάνεται στην ανάλυση κάθε νησιού:

Αίγινα

Παραδοσιακός Οικισμός Αίγινας, ΠΔ 19-10-1978, ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 (πλήρης απαγόρευση εγκατάστασης βιοτεχνιών, βιομηχανιών ή άλλων εγκαταστάσεων υψηλής όχλησης).

Παραδοσιακός Οικισμός Παλαιάς Ράχης, ΠΔ 19-08-1996, ΦΕΚ 1032/Δ/ 11-09-1996.

Αλιευτικός οικισμός Πέρδικα "Περί κηρύξεως μνημείων νήσου Κυθήρων, νήσου Αιγίνης, νήσου Τήνου και περιοχής Μεγάρων Νομού Αττικής", (ΦΕΚ 621/Β/7-5-1976).

Καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης για κατασκευή βιομηχανικών εγκαταστάσεων στα γήπεδα και οικόπεδα που βρίσκονται στο ηπειρωτικό τμήμα του Ν. Αττικής και στα νησιά Σαλαμίνα και Αίγινα πλην της περιοχής ισχύος του Π.Δ/τος της 20.12.1985 (ΠΔ 31-3-1987 ΦΕΚ 303/Δ'/6-4-1987)

Πόρος

Παραδοσιακός Οικισμός Πόρου, ΠΔ 3-9-1993, ΦΕΚ 1200/Δ/28-9-1993

Κηρυγμένο ιστορικό διατηρητέο μνημείο και έργο τέχνης το Συγκρότημα Πρώτου Πολεμικού Ναυστάθμου της Ελλάδος στον Πόρο ιδιοκτησίας Πολεμικού Ναυτικού με την Υπουργική Απόφαση ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1231/24095/19-4-1995 - ΦΕΚ 491/Β/1-6-1995.

Σπέτσες

Παραδοσιακός Οικισμός Σπετσών, ΠΔ 19-10-1978, ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 (πλήρης απαγόρευση εγκατάστασης βιοτεχνιών, βιομηχανιών ή άλλων εγκαταστάσεων υψηλής όχλησης).

Ύδρα

Παραδοσιακός Οικισμός Ύδρας, ΠΔ 19-10-1978, ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978 (πλήρης απαγόρευση εγκατάστασης βιοτεχνιών, βιομηχανιών ή άλλων εγκαταστάσεων υψηλής όχλησης).

Κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος ολόκληρη η νήσος Ύδρα, με την Υπουργική Απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/10105/487/30-4-1996, ΦΕΚ 453/Β/14-6-1996.

Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή της νησίδας Βλυχός, στα βόρεια της νήσου Ύδρας, με την Υπουργική Απόφαση ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/ 68840/2879/21-7-2009 - ΦΕΚ 374/ΑΑΠ/6-8-2009

Σαλαμίνα

Καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης για κατασκευή βιομηχανικών εγκαταστάσεων στα γήπεδα και οικόπεδα που βρίσκονται στο ηπειρωτικό τμήμα του Ν. Αττικής και στα νησιά Σαλαμίνα και Αίγινα πλην της περιοχής ισχύος του Π.Δ/τος της 20.12.1985 (ΠΔ 31-3-1987 ΦΕΚ 303/Δ'/6-4-1987)

Κριτήριο 1

Η περιοχή θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα μωσαϊκό οικολογικών συστημάτων αντιπροσωπευτικών των μεγάλων βιογεωγραφικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένης μιας διαβάθμισης των ανθρώπινων παρεμβάσεων.

Η Περιοχή Παρέμβασης αποτελείται από επτά (7) νησιωτικές και τη χερσαία ζώνη της Τροιζηνίας – Μεθάνων η οποία γειτνιάζει με την χερσαία ζώνη που υπάγεται στο Δήμο Πόρου. Οι περιοχές αυτές έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ενώ το ηπειρωτικό τμήμα είναι ορεινό, οροσειρά Αδέρης (με μέγιστο ύψος 721 μέτρα) στην περιοχή της Τροιζηνίας και ηφαιστειο Μεθάνων στην περιοχή της χερσονήσου των Μεθάνων.

Η Περιοχή μελέτης διαθέτει εκτάσεις φυσικού περιβάλλοντος στο οποία αναπτύσσεται ποικιλία ειδών χλωρίδας και πανίδας, καθώς συνδυάζει στοιχεία που συναντώνται στις νησιωτικές περιοχές της χώρας αλλά και στοιχεία της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Διαθέτει ιδιαίτερα γεωμορφολογικά στοιχεία, ήπια ορεινότητα στο ηπειρωτικό τμήμα της, ποικιλία ειδών βλάστησης και άλλα.

Ιδιαιτερότητα της περιοχής αποτελεί και ο αριθμός σπηλαίων. Το ηπειρωτικό τμήμα της περιοχής (Δήμοι Πόρου και Τροιζηνίας - Μεθάνων) ξεχωρίζουν για το εντονότερο ανάγλυφο, τη μεγάλη ποικιλία ειδών βλάστησης, αλλά και την παρουσία ηφαιστειογενούς υπεδάφους, με ιδιαίτερο το ηφαιστειο των Μεθάνων που ανήκει στο ηφαιστειακό τόξο Νοτίου Αιγαίου, στον άξονα Σουσακι Αγίων Θεοδώρων – Μέθανα – Σαντορίνη – Μήλος – Νίσυρος, ενώ ιαματικές πηγές εντοπίζονται και στη Σουβάλα Αίγινας, με φήμη ιστορικά μεγάλη. Πιο ειδικά στην Αίγινα σχετικά αναφέρεται από την αρχαιότητα η υδροθειούχος πηγή στο Κακοπέρατο, στο μυχό του κόλπου του Μαραθώνα και στη Σουβάλα, στη θέση Θέρμα.

Στη Σαλαμίνα αναπτύσσεται η μεγαλύτερη δασική έκταση της Περιφέρειας Αττικής και των Νήσων Αττικής, στο δάσος Φανερωμένης, ενώ σε όλη την περιοχή παρέμβασης το δασικό και δασογενές περιβάλλον συγκροτεί μία ενότητα ικανή για την ανάπτυξη αναψυχικών δραστηριοτήτων περιπάτων, περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης κ.ά.

Όσον αφορά την πανίδα, περισσότερα είδη συναντιούνται στις εκτάσεις όπου η βλάστηση είναι πιο πυκνή. Αξιοσημείωτη είναι και η θαλάσσια πανίδα με τα κητώδη που διαβιούν στις θαλάσσιες ενότητες.

Ο νησιωτικός χαρακτήρας της περιοχής σε συνδυασμό με την αραιή δόμηση και την χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού στο ηπειρωτικό τμήμα είναι καθοριστικοί παράγοντες στην διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και οι δενδρώδεις καλλιέργειες αποτελούν την κυρίαρχη μορφή καλλιέργειας.

Χαρακτηριστική είναι η υψηλή παραγωγή ελιών και με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 815/2007 καταχωρήθηκε το Εξαιρετικό Παρθένο Ελαιόλαδο «Τροιζηνία» ως προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π).

Δυναμική είναι η παραγωγή φιστικιών με συνολικά 1.213 τόνους φιστίκια, σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα (2016). Ειδικότερα στον Δήμο Αίγινας η φιστικιά αποτελεί την σημαντικότερη δενδρώδη καλλιέργεια και παράγει το φιστίκι Αιγίνης, το οποίο έχει κατοχυρωθεί ως προϊόν ΠΟΠ και επίσης έχει εγγραφεί στο Εθνικό Ευρετήριο Αύλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας.

Δυναμική καλλιέργεια στην περιοχή αποτελούν και τα εσπεριδοειδή. Ειδικότερα, οι λεμονιές αποτελούν τη δεύτερη πιο σημαντική δενδρώδη καλλιέργεια αφού καταλαμβάνουν 1.366 στρέμματα.

Το Λεμονοδάσος καταλαμβάνοντας έκταση περίπου 700 στρεμμάτων αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα του Δήμου Πόρου και της ευρύτερης περιοχής Τροιζηνίας – Μεθάνων στην οποία κυριαρχούν τα εσπεριδοειδή. Αποτελεί ένα εμβληματικό στοιχείο της περιοχής το οποίο πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω μέσα και από τη συνεργασία διαφόρων φορέων (ΟΤΑ, ΤΟΕΒ, Δίκτυο Νήσων κ.λπ) με σκοπό την ανάδειξη των πολιτιστικών, τουριστικών όπως και των πόρων του φυσικού περιβάλλοντος, οι οποίοι όλοι μαζί μπορούν να αναδείξουν την αξία της περιοχής και να στηριχθεί η οικονομική δραστηριότητα.

Τα λιβάδια του θαλάσσιου αγγειόσπερμου *Posidonia oceanica* είναι χαρακτηριστικά της υποπαριακής ζώνης της Μεσογείου σε βάθος που κυμαίνεται από μερικές δεκάδες εκατοστά μέχρι και 30-40 μ. Αποτελούν φυσικό οικότοπο προτεραιότητας με κωδικό 1120 και τίτλο “εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση (Ποσειδωνίες)” σύμφωνα με το Παράρτημα Ι της Κ.Υ.Α. Η.Π.14849/853/Ε103/04.04.2008 (“εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση (Ποσειδωνίες)” με κωδικό 1120*, Φ.Ε.Κ. 645/Β/11.04.2008).

Από την εν λόγω λεπτομερέστερη χαρτογράφηση των λιβαδιών φανερογάμων, φαίνεται ότι εντοπίζονται λιβάδια φανερογάμων και ενδεχομένως Ποσειδωνίας στον μυχό του Όρμου Σαλαμίνας. Η συνολική έκταση του εν λόγω λιβαδιού ανέρχεται σε 524.408 τ.μ.

Όπως και στην υπόλοιπη νησιωτική χώρα, έτσι και στα εξεταζόμενα νησιά υπάρχουν αρκετές φυσικές περιοχές, οι οποίες έχουν επηρεαστεί στο πέρασμα των χρόνων από την ανθρώπινη παρουσία και τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Πολλές από αυτές έχουν αποκτήσει έναν ημι-φυσικό χαρακτήρα. Αποτελούν δηλαδή τόπους, όπου η συνύπαρξη του ανθρώπου και της φύσης έχει καθυστερήσει ή και εμποδίσει τη διαμόρφωση τελικών φυσικών οικοσυστημάτων (climax). Αυτό δεν σημαίνει ωστόσο ότι αποτελούν λιγότερο σημαντικές για τη βιοποικιλότητα περιοχές. Πολλές από αυτές αποτελούν σημαντικά ενδιαίτηματα για πολλά είδη και στηρίζουν σημαντικές βιοκοινότητες. Παράλληλα, κάποιες από αυτές, είναι αποτέλεσμα παραδοσιακών πρακτικών και είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την πολιτισμική ιστορία των νησιών.

Επίσης η περιοχή μελέτης έχει μακραίωνη ιστορία και σημαντική παρουσία, από τους προϊστορικούς χρόνους έως και την σύγχρονη εποχή. Η ύπαρξη ανθρώπινης δραστηριότητας από την νεολιθική

εποχή, επιβεβαιώνεται από αρχαιολογικά ευρήματα στο σύνολο των νησιών και στο ηπειρωτικό τμήμα.

Μια συνοπτική περιγραφή των τύπων οικοτόπων της περιοχής από μελέτες ή από την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ είναι οι κάτωθι:

- Οικότοπος 1110 (Αμμοσύρσεις που καλύπτονται διαρκώς από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους)
- Οικότοπος 1170 (Ύφαλοι - βραχώδη υποστρώματα στην ανώτερη υποπαράλια ζώνη)
- Οικότοπος 1120 (Λιβάδια Ποσειδωνίας *Posidonia oceanica*)

Συγκεκριμένα η ποσειδωνία είναι επιλεκτικό είδος με αυστηρές οικολογικές απαιτήσεις (διαύγεια, ολιγοτροφισμός, καλή ανανέωση των υδάτινων μαζών, απουσία ρύπων κ.α.). Δυστυχώς έχει καταγραφεί διεθνώς σημαντική μείωση της έκτασής τους, γεγονός που έχει συσχετιστεί με τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Η οικολογική της σημασία είναι μεγάλη, έχει υψηλή παραγωγικότητα καθώς δεσμεύει σημαντικές ποσότητες CO², εμπλουτίζει τα νερά και την ατμόσφαιρα με οξυγόνο, παρέχει καταφύγιο και τόπο αναπαραγωγής για πολυάριθμους θαλάσσιους οργανισμούς, μεταξύ των οποίων και πολλά εμπορικά είδη, ενώ προστατεύει τον βυθό και τις ακτές από τη διάβρωση. Η παρουσία ενός υγιούς λιβαδιού ποσειδωνίας μαρτυρά τη σταθερότητα και ποιότητα του παράκτιου περιβάλλοντος. Τα λιβάδια ποσειδωνίας αποτελούν οικότοπο προτεραιότητας (κωδικός 1120) και προστατεύονται από την κοινοτική οδηγία 92/43/ΕΟΚ για την προστασία των οικοτόπων με συνεπαγόμενες συγκεκριμένες υποχρεώσεις ως προς τη διαχείριση και την προστασία τους.

Δεδομένου ότι πρόκειται για προστατευόμενο ενδιαίτημα, στα λιβάδια ποσειδωνίας του Σαρωνικού κόλπου απαγορεύεται η αλιεία με δίχτυα τράτας, δράγες γρι-γρι, γρίπους συρόμενους από σκάφος ή παρόμοια δίχτυα. Στους βραχώδεις βυθούς και γύρω από τα λιβάδια αγγειόσπερμων δραστηριοποιούνται παράκτιοι και ερασιτέχνες αλιείς καθώς εκεί κατοικούν είδη υψηλής εμπορικής αξίας.

Αντίστοιχα οι τύποι οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που απαντώνται στην περιοχή GR2510005 είναι οι 1110 (1491 ha), 1120 (186 ha), 1170 (186 ha), 1180 (1864 ha).

Το νησιωτικό σύμπλεγμα Κυθήρων - Αντικυθήρων διαμορφώνει το νοτιοδυτικό τμήμα του εξωτερικού νησιωτικού τόξου του Αιγαίου ενώ από φυσιογραφική άποψη αποτελεί το κορυφαίο αναδυμένο τμήμα του υποθαλάσσιου αβαθούς διαύλου που συνδέει την Πελοπόννησο με την Κρήτη. Γεωλογικά τα δύο νησιά ανήκουν στην ενεργή σεισμοτεκτονική μορφή που αντιστοιχεί στο όριο της υποβύθισης της Αφρικανικής πλάκας κάτω από την Ευρασιατική. Αποτέλεσμα είναι να παρουσιάζουν ενεργό τεκτονική, έντονη σεισμικότητα και πολύπλοκη γεωλογική δομή που συνίσταται από το μεταμορφωμένο υπόβαθρο, τις αλπικές ζώνες Τριπόλεως και Πίνδου και τους Νεογενείς και τεταρτογενείς σχηματισμούς καθώς και από ένα πυκνό δίκτυο κανονικών ρηγμάτων. Στα Κύθηρα υπάρχει ένα πλούσιο δίκτυο από μικρά ρέματα, κυρίως εφήμερα, τα οποία διατρέχουν σχεδόν ολόκληρη την έκταση του νησιού εκατέρωθεν του χαμηλού οροπεδίου που σχηματίζεται

στο κέντρο του. Τα περισσότερα από αυτά, ενώνονται λίγο πριν την επαφή τους με τη θάλασσα, δημιουργώντας ενιαίες κοίτες χειμάρρων. Επίσης, στο νησί υπάρχουν και υγροτοπικές εκτάσεις, μόνιμες ή εποχικές. Αντίθετα, στα Αντικύθηρα το υδρογραφικό δίκτυο είναι πολύ πιο περιορισμένο. Γενικά η περιοχή χαρακτηρίζεται από μια ξηρή, θερμή περίοδο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, με σχετικά υψηλές θερμοκρασίες, ενώ μέτρια χαμηλές θερμοκρασίες παρουσιάζονται κατά τους χειμερινούς μήνες. Χαρακτηριστικό της περιοχής, είναι οι υψηλές εντάσεως (βορειοανατολικοί κυρίως) άνεμοι που πνέουν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Λόγω της μεγάλης ξηροθερμικής περιόδου και των έντονων ανέμων, τα Κύθηρα και τα Αντικύθηρα έχουν πληγεί αρκετά από πυρκαγιές στο πέρασμα των χρόνων. Ωστόσο, από την ανασκόπηση των διαθέσιμων δεδομένων, φαίνεται πως δεν έχουν επαναληφθεί εκτεταμένες πυρκαγιές στις ίδιες περιοχές, τουλάχιστον από το 2000 μέχρι σήμερα. Θα πρέπει πάντως να διερευνηθούν τα όρια και παλαιότερων πυρκαγιών, με την συνδρομή των αντίστοιχων υπηρεσιών (Δασικής Υπηρεσίας και Πυροσβεστικής), ώστε να εντοπιστούν περιοχές που έχουν κατ' επανάληψη καεί και άρα εάν αυτές χρήζουν μέτρων αποκατάστασης.

Στην περιοχή μελέτης, υπάρχουν 5 περιοχές που ανήκουν στο Δίκτυο Natura 2000 (GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013 GR3000019). Ακόμη, υπάρχει μια περιοχή η οποία είναι χαρακτηρισμένη ως Καταφύγιο Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) με κωδικό: K924.

Επιπρόσθετα, στην περιοχή μελέτης υπάρχουν δυο χερσαίες περιοχές σημαντικές για την орνιθοπανίδα (IBA) και μια θαλάσσια (mIBA). Οι δύο χερσαίες είναι η περιοχή GR129 – Νήσος Κύθηρα και η περιοχή GR130 - Νήσος Αντικύθηρα και νησίδες. Η θαλάσσια περιοχή είναι η GR129 Νήσος Κύθηρα.

Τα στοιχεία του CORINE για το 2012, εντάσσουν το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης των Κυθήρων στην κατηγορία «δάση και ημι-φυσικές περιοχές» (64,92%), το 33,34% της έκτασης στις «γεωργικές περιοχές» και το 1,75% στις «τεχνητές επιφάνειες». Για τα Αντικύθηρα οι «γεωργικές περιοχές» καλύπτουν αντίστοιχα, το 15,01% και τα «δάση και οι ημι-φυσικές περιοχές» το 84,99%.

Οι τύποι οικοτόπων του παραστήματος I της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ οι οποίοι απαντούν στην περιοχή της μελέτης είναι οι: 1240 - Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium spp.*, 5330 - Θερμομεσογειακές και προελληνικές λόχμες, 5420 –Φρύγανα με *Sarcopoterium spinosum*, 5210 – Δενδρώδη *matorrals* με *Juniperus spp.* και 5340– Garrigues της Ανατολικής μεσογείου. Εκτός των φυσικών οικοτόπων, η περιοχή φιλοξενεί και ημι-φυσικούς οικοτόπους υψηλής περιβαλλοντικής αξίας. Οι βασικότεροι από αυτούς είναι οι γεωργικές καλλιέργειες σε αναβαθμίδες και το δάσος Γερακάρι.

Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυθήρων-Αντικυθήρων αποτελεί περιοχή με ιδιαίτερη χλωριδική σημασία λόγω της θέσης του. Η εξεταζόμενη περιοχή αποτελεί το σημείο συνάντησης δύο φυτογεωγραφικών ζωνών, της Πελοποννήσου (Pe) και της περιοχής Κρήτης - Καρπάθου (KK).

Αποτέλεσμα της γεωγραφικής θέσης των νησιών αυτών είναι ο υψηλός ενδημισμός, με τον εξαιρετικά μεγάλο αριθμό τοπικών ενδημικών ειδών ακόμη και στις μικρές νησίδες (π.χ. Αυγό,

Μεγάλη Δραγονέρα) και γενικότερα με τον μεγάλο αριθμό ειδών της χλωρίδας, παρότι τα νησιά είναι μικρού μεγέθους και αποτελούνται από εκτάσεις χαμηλού υψόμετρου. Για να γίνει κατανοητός ο μεγάλος ενδημισμός της εξεταζόμενης περιοχής, τα ενδημικά είδη των Κυθήρων είναι 55 σε χλωρίδα 820 taxa, των Αντικυθήρων 25 σε χλωρίδα 333 taxa ενώ τα ενδημικά είδη της Ικαρίας, ενός νησιού με παρόμοιο μέγεθος με αυτό των Κυθήρων, είναι 13 σε χλωρίδα 829 taxa. Στα ελληνικά ενδημικά taxa της εξεταζόμενης περιοχής, συγκαταλέγονται και 6 φυτικά είδη και υποείδη που έχουν τοπική και σπάνια εξάπλωση και αποτελούν ενδημικά είδη του νησιωτικού συμπλέγματος Κυθήρων-Αντικυθήρων.

Η περιοχή υποστηρίζει επίσης μια μεγάλη ποικιλία πανίδας, σημαντική σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ξεχωριστή μνεία πρέπει να γίνει στα ενδημικά είδη ασπόνδυλων (*Dendarus antikythirens*, *Kithironiscus paragamiani*) και το ενδημικό είδος σαύρας (*Podarcis levendis*).

Επίσης, απαιτείται ιδιαίτερη αναφορά στη σημασία της περιοχής για την ορνιθοπανίδα, ως σημαντικού μεταναστευτικού διαδρόμου, τόπου φωλεοποίησης ειδών προτεραιότητας όπως ο Μαυροπετρίτης (*Falco eleonora*) και ο Αιγαιόγλαρος (*Larus audouinii*) και θαλάσσιας ζώνης διάβασης μεγάλων αριθμών θαλασσοπουλιών όπως ο Αρτέμης (*Calonectris diomedea*) και ο Μύχος (*Puffinus yelkouan*).

Κριτήριο 2

Η Περιοχή θα πρέπει να έχει σημασία για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας.

(Αυτό θα πρέπει να αναφέρεται όχι μόνο στον αριθμό των ενδημικών ή σπάνιων ειδών, αλλά μπορεί επίσης να αναφέρεται σε είδη στο κόκκινο της IUCN Κατάλογο, σε τοπικό, περιφερειακό ή παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και σε είδη παγκόσμιας σημασίας ή ενδιαυτήματα με μοναδικές πρακτικές χρήσης γης (για παράδειγμα παραδοσιακή βοσκή ή βιοτεχνική αλιεία που ευνοούν την διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας).

Για την περιοχή μελέτης έχουν αναφερθεί:

Δύο Ειδικές Ζώνες Διατήρησης:

- GR2510005 ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΥΣΑΝΙΑ / ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΜΕΘΑΝΩΝ
- GR4210011 ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ: ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΑΝΑΝΕΣ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ, ΠΑΧΕΙΑ, ΦΤΕΝΟ, ΜΑΚΡΑ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ, ΣΥΡΝΑ -ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ

Δύο Ζώνη Ειδικής Προστασίας:

- GR3000020 ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ
- GR3000011 ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ

Πιο αναλυτικά στοιχεία για τις περιοχές με την μεγαλύτερη βιοποικιλότητα είναι:

Από τις μελετώμενες περιοχές πολύ μεγάλο ενδιαφέρον ως προς την χλωρίδα παρουσιάζει η χερσόνησος των Μεθάνων και συγκεκριμένα:

Αξιολόγηση χλωρίδας χερσονήσου Μεθάνων

Η χερσόνησος των Μεθάνων εμφανίζει πλούσια χλωρίδα συγκριτικά με το μέγεθος της, καθώς αποτελείται από 621 taxa, ενώ νησιά παραπλήσια (ή λίγο μεγαλύτερα) σε μέγεθος, με παρόμοιες κλιματολογικές συνθήκες και σε κοντινή απόσταση από αυτή, βρέθηκε να έχουν είτε λιγότερα taxa – όπως ο Πόρος, η χλωρίδα του οποίου αποτελείται από 514 taxa – είτε λίγο περισσότερα – όπως η Σαλαμίνα με 628 taxa ή η Αίγινα με 791 taxa.

Κυρίαρχη οικογένεια είναι αυτή των ψυχανθών ή άλλως Fabaceae, ακολουθούμενη από την οικογένεια Asteraceae, εν αντιθέσει με την επικρατούσα κατάσταση στον ελληνικό χώρο. Το γεγονός αυτό εξηγείται κυρίως από την ύπαρξη ηφαιστειακού υποστρώματος στην περιοχή μελέτης, το οποίο ευνοεί την εγκαθίδρυση των ψυχανθών έναντι άλλων φυτών, καθώς είναι φτωχό σε άζωτο (τα ψυχανθή έχουν το εγγενές πλεονέκτημα να προσλαμβάνουν ευκολότερα άζωτο από το υπέδαφος εξαιτίας των συμβιωτικών βακτηρίων τα οποία βρίσκονται στις ρίζες και τα ριζικά τους τριχίδια).

Όσον αφορά το βιοφάσμα, κυρίαρχη αναδεικνύεται η κατηγορία των θεροφύτων, γεγονός απόλυτα αναμενόμενο, δεδομένης της γεωγραφικής θέσης της περιοχής μελέτης και των κλιματολογικών συνθηκών, οι οποίες επικρατούν σε αυτή, ενώ το σχετικά μικρό ποσοστό των φανεροφύτων μπορεί να αποδοθεί στην μονοτονία της υψηλής βλάστησης (απαντώνται κυρίως πευκοδάση).

Η κυρίαρχη χωρολογική ενότητα είναι αυτή των μεσογειακών γεωστοιχείων, καθώς περίπου το 70% των taxa, τα οποία απαντώνται στην χερσόνησο των Μεθάνων χαρακτηρίζονται ως μεσογειακά. Το υψηλό αυτό ποσοστό αντανakλά τον έντονο μεσογειακό χαρακτήρα της χερσονήσου, με τα στενομεσογειακά στοιχεία να εμφανίζουν μια ελαφρά υπεροχή. Τα κοσμοπολιτικά-υποκοσμοπολιτικά στοιχεία, καθώς και τα διαφευκτικά-καλλιεργούμενα στοιχεία δεν αποτελούν σημαντικό ποσοστό της χλωρίδας της περιοχής μελέτης, γεγονός το οποίο υποδηλώνει την ήπια ανθρωπογενή επέμβαση στην χερσόνησο των Μεθάνων.

Άξιο προσοχής είναι το ποσοστό των ενδημικών γεωστοιχείων, το οποίο εμφανίζει η χερσόνησος των Μεθάνων, καθώς ανέρχεται στο 5,96%, ήτοι 37 ελληνικά ενδημικά taxa, ποσοστό και αριθμός αξιόλογος, δεδομένου του μεγέθους της περιοχής μελέτης, αλλά και της κατάστασης του ενδημισμού στον Αργοσαρωνικό κόλπο, όπου σύμφωνα με την Βαλλιανάτου (2005), το ποσοστό ενδημισμού δεν υπερβαίνει το 5%. Ειδικότερα δε συγκρινόμενο με το ποσοστό ενδημισμού το οποίο εμφανίζουν οι νήσοι Αίγινα και Σαλαμίνα (3,16% και 4,78% αντιστοίχως), το ποσοστό ενδημισμού το οποίο απαντάται στην υπό μελέτη περιοχή είναι αξιοπρόσεκτο. Υπερτερεί όχι μόνο ποσοστιαία έναντι των δύο αυτών νήσων, αλλά και σε απόλυτους αριθμούς, καθώς στην μεν Αίγινα εντοπίζονται 25 ενδημικά taxa, στην δε Σαλαμίνα 30 ενδημικά taxa.

Ένα ακόμα στοιχείο, το οποίο πρέπει να τονιστεί, είναι η στενή φυτογεωγραφική συγγένεια, η οποία υφίσταται μεταξύ της χερσονήσου των Μεθάνων και της Αίγινας, η οποία μπορεί να αποδοθεί

αφ' ενός στην εγγύτητα των δύο περιοχών, αφ' ετέρου στο παρόμοιο γεωλογικό υπόστρωμα, το οποίο φέρουν.

Ιδιαίτερη αναφορά χρήζει το *taxon Crocus sieberi subsp. atticus*, το οποίο αναφέρεται για πρώτη φορά από το φυτογεωγραφικό διαμέρισμα της Πελοποννήσου. Επίσης, πρέπει να αναφερθούν τα *taxa Trigonella rechingeri* και *Brassica cretica subsp. aegaea*, τα οποία εθεωρούντο αποκλειστικά ενδημικά των μικρών νησιών και νησιδών (islet specialists) και τα οποία ανευρέθησαν για πρώτη φορά σε ηπειρωτική περιοχή. Ακόμα ένα *taxon* του οποίου η παρουσία στην περιοχή μελέτης πρέπει να τονιστεί, είναι η *Campanula andrewsii subsp. hirsutula*, η οποία θεωρείτο ενδημική της χερσονήσου του Μαλέα, αλλά εντοπίστηκε στην χερσόνησο των Μεθάνων. Στο σημείο αυτό, ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στο γένος *Campanula*, το οποίο αριθμεί 12 αντιπροσώπους στην χερσόνησο των Μεθάνων, αρκετά περισσότερους εν σχέσει με την ευρύτερη περιοχή.

Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί:

- i) στην προσφορά πλείστων ενδιαιτημάτων στην περιοχή μελέτης, τους οποίους οι αντιπρόσωποι του γένους καταλαμβάνουν και οι οποίοι, στην πλειονότητα τους αποτελούν προστατευμένες θέσεις,
- ii) στο εγγενές χαρακτηριστικό των ηφαιστειακών περιοχών, καθώς σε αυτές έχει παρατηρηθεί ανάπτυξη πληθώρας υβριδίων, όπερ και σημαίνει ότι είναι πιθανή μια παλαιότερη (σε γεωλογικούς χρόνους) διαδικασία εποίκισμού από κάποια είδη, υβριδισμού μεταξύ αυτών και δημιουργία ενδιάμεσων απογόνων,
- iii) στο εγγενές χαρακτηριστικό της περιοχής μελέτης, καθώς αποτελεί γεωλογικά ένα οικολογικό νησί, συνεπώς προσφέρεται ως πεδίο φυσικού πειραματισμού, με το γένος *Campanula* να αδράχνει την ευκαιρία αυτή, αφού πρόκειται για ένα αποδεδειγμένα με τάση στην υβριδοποίηση γένος, και τέλος,
- iv) στην τοπογραφία της υπό εξέτασης περιοχής, καθώς στην ουσία σχηματίζει ένα «χωνί», το οποίο δέχεται το σύνολο των αντιπροσώπων του γένους, οι οποίοι βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή, φαινόμενο το οποίο παρατηρείται στις περισσότερες χερσονήσους και το οποίο είναι γνωστό ως «φαινόμενο της χερσονήσου» (peninsular effect).

Τέλος, στη χερσόνησο των Μεθάνων υπό καθεστώς προστασίας βρέθηκε να τελούν 102 taxa (16,43%), εκ των οποίων 31 είναι ελληνικά ενδημικά, ποσοστό σημαντικό, το οποίο καταδεικνύει την προτεραιότητα για προστασία και διατήρηση της περιοχής μελέτης.

Αξιολόγηση τύπων οικοτόπων και ειδών περιοχής Natura 2000 με κωδικό GR3000011 Νησίδες Μυρτώου Πελάγους: Φαλκονέρα, Βελοπούλα, Ανάνες

Τα χερσαία οικοσυστήματα της περιοχής αποτελούν υπόλειμμα της παλαιάς Αιγαίδας και αυτό αντικατοπτρίζεται στη βιοποικιλότητα της περιοχής, η οποία περιλαμβάνει σπάνια και ενδημικά είδη. Η βιοποικιλότητα της περιοχής, συνεχώς μεταβαλλόμενη, χαρακτηρίζεται από διαταραχή ισορροπίας λόγω του συνεχώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος και από την παρουσία βικαριανιστικών ειδών, δηλαδή ειδών που προέκυψαν λόγω του γεωγραφικού διαχωρισμού και της

απομόνωσης. Συνεπώς, παράγοντες όπως η περιορισμένη έκταση της περιοχής GR3000011, ο απομονωμένος χαρακτήρας των νησίδων της και η παρουσία ειδών και υποειδών ενδημικών του Αιγαίου (όπως για παράδειγμα τα είδη φυτών *Centaurea raphanina ssp. Mixta*, *Anthemis scopulorum*, *Fibigia lunarioides*) καθιστούν την περιοχή ιδιαίτερος σημαντική, ως ένα φυσικό εργαστήριο εξέλιξης.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα στην орνιθοπανίδα, τα οικοσυστήματα των νησίδων, αν και μικρά, είναι πολύ σημαντικά για τα μεταναστευτικά πουλιά, καθώς και για τα θαλασσοπούλια που αναπαράγονται εκεί. Η орνιθοπανίδα αποτελεί έναν από τους κυριότερους δείκτες της ποιότητας ενός οικοσυστήματος. Η αξία μιας περιοχής σχετικά με την орνιθοπανίδα αφορά στον αριθμό των ειδών που απαντούν σε αυτήν, στα είδη τα οποία αποτελούν δείκτες εκτίμησης της βιοποικιλότητας (π.χ. είδη του παραρτήματος I της Κοινοτικής Οδηγίας 2009/147/ΕΚ), στη σπανιότητα των ειδών, στην πληθυσμιακή πυκνότητά τους στη συγκεκριμένη περιοχή, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο τη χρησιμοποιούν, δηλαδή αν φωλιάζουν, τρέφονται, κ.ά.

Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης μίας προστατευόμενης περιοχής εξασφαλίζεται με τη διασφάλιση της καλής διατήρησης των αντικειμένων προστασίας. Όσον αφορά στην орνιθοπανίδα, αναφερόμαστε συγκεκριμένα στη διατήρηση των πληθυσμών και της ποικιλίας των ειδών αυτών. Αυτό επιτυγχάνεται με την προστασία των ενδιαιτημάτων τους και τον έλεγχο και την παρέκβαση σε παράγοντες που επιδρούν αρνητικά σε αυτά.

Η περιοχή μελέτης είναι ιδιαίτερα σημαντική για την орνιθοπανίδα, γεγονός το οποίο έχει ήδη αναγνωρισθεί με την κήρυξη της ως Ζώνης Ειδικής Προστασίας για τα πουλιά (βάσει της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ –πρώην 79/409/ΕΟΚ). Η περιοχή μελέτης θεωρείται орνιθολογικά αξιόλογη, τόσο λόγω της σημασίας της για τα μεταναστευτικά πουλιά, όσο και για την παρουσία των σπανίων ειδών: Μαυροπετρίτης *Falco eleonoraе*, Θαλασσοκόρακας *Phalacrocorax aristotelis*, Πετρίτης *Falco peregrinus*, Μύχος *Puffinus yelkoyan*, Αρτέμης *Calonectris diomedea*, Υδροβάτης *Hydrobates pelagicus* και Αιγαιόγλαρος *Larus audouinii*. Επίσης η περιοχή αποτελεί μια από τις σημαντικές περιοχές αναπαραγωγής του Μαυροπετρίτη, του Θαλασσοκόρακα και του Πετρίτη.

Είναι γνωστό ότι τα πουλιά μεταναστεύουν δύο φορές το χρόνο από τη βόρεια Ευρώπη προς την Αφρική, για να ξεχειμωνιάσουν και να φωλιάσουν σε ιδανικές, για αυτά, περιοχές. Οι δρόμοι που ακολουθούν είναι καθορισμένοι και χρησιμοποιούν μεταναστευτικούς σταθμούς σε ολόκληρο το ταξίδι τους για να τραφούν και να ξεκουραστούν, ώστε να είναι σε θέση να συνεχίσουν το ταξίδι τους. Οι μικρές νησίδες του Αιγαίου αποτελούν σημαντικό σταθμό για τα μεταναστευτικά είδη της орνιθοπανίδας. Συνολικά 10 είδη, έχουν καταγραφεί από την περιοχή κατά τις μεταναστεύσεις τους, εκ των οποίων 3 από αυτά (ο Αρτέμης, ο Υδροβάτης και ο Μαυροπετρίτης) ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ. Επομένως, η διατήρηση ή και αναβάθμιση των ενδιαιτημάτων της περιοχής αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επιβίωση των πληθυσμών της орνιθοπανίδας της περιοχής.

Σε ό,τι αφορά στην υπόλοιπη πανίδα, στην περιοχή μελέτης απαντούν η σαύρα της Μήλου, ή Χρυσοφυλλίδα *Podarcis milensis* είδος ενδημικό του συμπλέγματος της Μήλου (στις Ανάνες συναντάται το ενδημικό υποείδος *P. milensis adolfjordansi* ενώ στη Φαλκονέρα και τη Βελοπούλα το ενδημικό υποείδος *P. milensis gerakuniae*) και Το Σαμιαμίδι *Cyrtopodion kotschy*, (στη Φαλκονέρα και τη Βελοπούλα). Αμφότερα τα είδη περιλαμβάνονται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ενώ η σαύρα της Μήλου κατατάσσεται επιπροσθέτως στα Σχεδόν Απειλούμενα (NT) σύμφωνα με το Ελληνικό Κόκκινο βιβλίο, ενώ σύμφωνα με την IUCN στα Τρωτά (VU).

Στην περιοχή μελέτης απαντά επίσης η μεσογειακή φώκια *Monachus monachus*, είδος το οποίο ανήκει στα Κρισίμως Κινδυνεύοντα (CR) σύμφωνα τόσο με το ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο όσο και το διεθνές. Επίσης, περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/ΕΕΚ.

Τόσο τα δύο είδη σαυρών όσο και η μεσογειακή φώκια προστατεύονται επίσης από τη Σύμβαση της Βέρνης «για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης». Στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, αναφέρονται ως είδη υπό αυστηρή προστασία. Για τα είδη αυτά, σύμφωνα με τη Σύμβαση, απαιτείται η λήψη των κατάλληλων μέτρων για τη διασφάλιση της διατήρησης των βιοτόπων τους, καθώς και η προστασία των φυσικών βιοτόπων που απειλούνται.

Αξιολόγηση ενδιαιτημάτων

Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής μελέτης χαρακτηρίζεται από παράκτια ζώνη με αλλόφυτα και υποπαρالياκή ζώνη, η οποία δεν βρέχεται από τη θάλασσα, ακόμη και σε κακές καιρικές συνθήκες. Σε αυτή τη ζώνη η βλάστηση αποτελείται από φρύγανα όπου είναι το ενδιαιτήμα που χρησιμοποιούν τα ερπετά που απαντούν στην περιοχή μελέτης. Επίσης σε αυτό το ενδιαιτήμα φωλιάζουν τα είδη του Παραρτήματος I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ Μύχος *Puffinus yelkoyan*, Αρτέμης *Calonectris diomedea*, Υδροβάτης *Hydrobates pelagicus* και Αιγαιόγλαρος *Larus audouinii*.

Στα βράχια που εντοπίζονται στην περιοχή φωλιάζουν αρπακτικά πουλιά (ο Μαυροπετρίτης και ο Πετρίτης), καθώς και ο Θαλασσοκόρακας.

Το σύνολο των χαρακτηριστικών της περιοχής μελέτης μαζί με τον απομονωμένο χαρακτήρα αυτής συμβάλλει στη διατήρηση ενός ικανοποιητικού αναπαραγόμενου πληθυσμού των ειδών της ορνιθοπανίδας που αναφέρονται παραπάνω. Επίσης η περιοχή είναι σημαντική για τη Μεσογειακή φώκια, καθώς αποτελεί ενδιαιτήμα διατροφής για το είδος.

Αξιολόγηση Κυθήρων-Αντικυθήρων

Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυθήρων-Αντικυθήρων αποτελεί περιοχή με ιδιαίτερη χλωριδική σημασία λόγω της θέσης του. Η εξεταζόμενη περιοχή αποτελεί το σημείο συνάντησης δύο φυτογεωγραφικών ζωνών, της Πελοποννήσου (Pe) και της περιοχής Κρήτης - Καρπάθου (KK).

Αποτέλεσμα της γεωγραφικής θέσης των νησιών αυτών είναι ο υψηλός ενδημισμός, με τον εξαιρετικά μεγάλο αριθμό τοπικών ενδημικών ειδών, ακόμη και στις μικρές νησίδες (π.χ. Αυγό, Μεγάλη Δραγονέρα) και γενικότερα με τον μεγάλο αριθμό ειδών της χλωρίδας, παρότι τα νησιά είναι μικρού μεγέθους και αποτελούνται από εκτάσεις χαμηλού υψόμετρου.

Η αξία της χλωρίδας της περιοχής μπορεί να αποτιμηθεί είτε ποσοτικά (ο συνολικός αριθμός των φυτικών ειδών και υποειδών) είτε ποιοτικά (ο αριθμός των σπανίων και ενδημικών ειδών της χλωρίδας).

Ποσοτικά, η χλωρίδα του νησιωτικού συμπλέγματος που περιλαμβάνει τα Κύθηρα, τα Αντικύθηρα και τις δεκάδες μικρές νησίδες, αποτελείται από 859 φυτικά taxa

Συνοπτικά, η χλωρίδα της εξεταζόμενης περιοχής απεικονίζεται στον παρακάτω Πίνακα. Η αναφορά στον πίνακα αλλά και στο παράρτημα στο νησί της Ελαφονήσου γίνεται τόσο για λόγους χλωριδικής συγγένειας των Κυθήρων-Αντικυθήρων με αυτή, όσο και για λόγους συγκρισιμότητας του αριθμού των ειδών χλωρίδας που απαντώνται στην ευρύτερη περιοχή.

Πίνακας 6 Χλωρίδα της εξεταζόμενης περιοχής

Νήσος	Έκταση (km ²)	Μέγιστο υψόμετρο (m)	Αριθμός taxa
Κύθηρα	278	506	820
Αντικύθηρα	22	360	333
Ελαφονήσος	17	276	613
Μεγάλο Στρογγυλό	0.03	29	12
Λυδία	0.035	27	15
Πρασσήσι	0.04	5	15
Μεγάλη Δραγονέρα	0.32	36	109
Αντιδραγονέρα	0.15	20	88
Καπέλο	<0.001	10	1

Συνολικά παρατηρούνται 98 διαφορετικές οικογένειες φυτών στο σύμπλεγμα Κυθήρων-Αντικυθήρων.

Η χλωρίδα των νησιών και των νησίδων του συμπλέγματος αποτελείται από πολλά ενδημικά είδη και υποείδη και είναι πολύ σημαντική από βοτανική καθώς και φυτογεωγραφική άποψη.

Στα δύο μεγάλα νησιά (Κύθηρα και Αντικύθηρα) και στις νησίδες Αυγό, Πρασσό και Αντιδραγονέρα απαντώνται 72 ελληνικά ενδημικά taxa, τα οποία αποτελούν περίπου το 8,3% της χλωρίδας των νησιών.

Για να γίνει κατανοητός ο μεγάλος ενδημισμός της εξεταζόμενης περιοχής, τα ενδημικά είδη των Κυθήρων είναι 55 σε χλωρίδα 820 taxa, των Αντικυθήρων 25 σε χλωρίδα 333 taxa ενώ τα ενδημικά είδη της Ικαρίας, ενός νησιού με παρόμοιο μέγεθος με αυτό των Κυθήρων και περίπου 12 φορές μεγαλύτερο από το νησί των Αντικυθήρων, είναι 13 σε χλωρίδα 829 taxa.

Στα 72 ελληνικά ενδημικά taxa της εξεταζόμενης περιοχής, συγκαταλέγονται και 6 φυτικά είδη και υποείδη που έχουν τοπική και σπάνια εξάπλωση και αποτελούν ενδημικά είδη του νησιωτικού συμπλέγματος Κυθήρων-Αντικυθήρων. Τα taxa αυτά αναφέρονται παρακάτω:

- *Allium aegilicum*: πρόκειται για πολύ τοπικό είδος που μέχρι σήμερα έχει βρεθεί μόνο στα Αντικύθηρα, ενώ δεν περιλαμβάνεται σε κάποιο εθνικό ή διεθνές κατάλογο προστατευόμενων ειδών. Σύμφωνα με τον Τζανουδάκη (2000), η νότια Ελλάδα και η περιοχή της Κρήτης αποτελούν κέντρο εξάπλωσης των ειδών *Allium* με φθινοπωρινή

άνθηση, όπως και το *Allium aegilicum*. Το τοπικό είδος των Αντικυθήρων αναδεικνύει και τη βιογεωγραφική σημαντικότητα της εξεταζόμενης περιοχής.

- *Limonium aphroditae*: είναι ένα πολύ τοπικό ενδημικό είδος με πληθυσμούς μόνο στα Δυτικά Κύθηρα. Το είδος έχει περιληφθεί στο κατάλογο RDB 2009 (Phitos & Iatrou 1995) ως Κινδυνεύον (EN). Οι κίνδυνοι που διατρέχει οφείλονται κυρίως στη δημογραφία του πληθυσμού που δεν ξεπερνά τα 30 ώριμα άτομα αλλά και στο ότι το είδος έχει απομικτική αναπαραγωγή (αυτό σημαίνει ότι αν τα άτομα του πληθυσμού αντιμετωπίσουν την εξαφάνιση δεν θα μπορούν να επιβιώσουν με την κλασσική εγγενή αναπαραγωγή) (Phitos et al. 1995), καθιστώντας το ίσως το πιο σπάνιο φυτικό είδος της ελληνικής χλωρίδας. Μέχρι σήμερα, δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει και κινδύνους από ανθρώπινη δραστηριότητα αφού απαντάται σε δύσβατα μέρη, χωρίς τουριστική ανάπτυξη. Φύεται σε θέσεις με κάθετους βραχώδεις σχηματισμούς κοντά στη θάλασσα μαζί με τα ελληνικά ενδημικά είδη *Silene sedoides* και *Helichrysum stoechas subsp. barrelieri*.
- *Polygala helenae*: το είδος αυτό αναφέρεται μόνο από το locus classicus στα Κύθηρα και αποτελείται από έναν μικρό πληθυσμό ατόμων, έχει περιληφθεί στο RDB 1995 (Phitos & Iatrou 1995) ως τρωτό (VU) και στον κατάλογο της IUCN με τα 50 κορυφαία φυτικά είδη των νησιών της Μεσογείου (Iatrou 2007) ως Κρισίμως Κινδυνεύον (CR) καταδεικνύοντας την κρισιμότητα επιβίωσής του.
- *Campanula saxatilis subsp. cytherea*: αναφέρεται μόνο από τα Κύθηρα και τα Αντικύθηρα.
- *Centaurea redempta subsp. cytherea*: αναφέρεται μόνο από τα Κύθηρα και τη νησίδα Αυγό και προστατεύεται από το Π.Δ. 67/81. Το taxon αυτό φύεται στη περιοχή του Κάστρου και αντιμετωπίζει κυρίως τη απειλή της εκρίζωσης του από το κάστρο ως «αγκάθι» (πηγή: http://kytheraismos.blogspot.gr/2012/05/blogpost_08.html). Η παρουσία του στην μικρή νησίδα Αυγό μειώνει την πιθανότητα εξαφάνισής του από το locus classicus αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως μικροαπόθεμα και in situ «κιβωτός» επιβίωσης του είδους. Η παρουσία του είδους στη νησίδα δείχνει και την αξία των δράσεων προστασίας στα μικρά νησιά του συμπλέγματος.
- *Limonium cythereum*: απαντάται στο ΝΑ τμήμα των Κυθήρων, σε σχετικά μικρούς πληθυσμούς των 250-300 ώριμων ατόμων (Χαλκός και Βρουλέας) και έναν πληθυσμό των 30 ατόμων στον Αβλέμωνα. Επίσης, οι θέσεις παρουσίας του βρίσκονται σε περιοχές που υπάρχει τουριστική ανάπτυξη αυξάνοντας την τρωτότητα της επιβίωσης του. Για τους παραπάνω λόγους έχει περιληφθεί στο κατάλογο RDB 2009 (Phitos et al. 1995), ως τρωτό (VU). Το είδος προτιμά θέσεις σε κάθετους βραχώδεις σχηματισμούς κοντά στη θάλασσα (έως 100 m). Φύεται μαζί με άλλα ενδημικά είδη όπως τα *Limonium sieberi*, *Inula candida subsp. candida* και *Stachys spreitzenhoferi subsp. spreitzenhoferi*.

Επιπροσθέτως, τα είδη που έχουν ενταχθεί σε εγχώριους και διεθνείς καταλόγους προστασίας είναι 58 είδη και υποείδη, ένας μεγάλος αριθμός taxa. Το είδος *Polygala helenae* αποτελεί ένα από τα

πιο σπάνια και κινδυνεύοντα είδη των φυτών της Μεσογείου καθώς συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των 50 πιο σπάνιων ειδών των νησιών της Μεσογείου (Iatrou, 2007). Στον κατάλογο Βιβλίων Ερυθρών δεδομένων του 1995 αναφέρονται 7 είδη – εκ των οποίων τα 3 κρίνονται σπάνια (R) – ενώ στον κατάλογο του 2009 αναφέρονται 3 είδη με το ένα είδος να κρίνεται κινδυνεύον (E). Θα πρέπει να τονιστεί η παρουσία 31 taxa ορχεοειδών (έχουν καταγραφεί και 5 υβριδικής προέλευσης φυτικά είδη), όπως τα *Ophrys fusca*, *Ophrys lutea subsp. galilaea* και *Orchis papilionacea* στη χλωρίδα της περιοχής, που θα πρέπει να προστατεύονται από εμπορικές δραστηριότητες λόγω της σπανιότητάς τους (Συνθήκη CITES).

Οι σημαντικότερες απειλές για τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών είναι η βόσκηση (ιδιαίτερα στα Αντικύθηρα) και η τουριστική ανάπτυξη. Επιπρόσθετα, για κάποια είδη μεγάλης αισθητικής αξίας δυνητική απειλή αποτελεί και η υπερσυλλογή τους (*Helichrysum* spp., *Limonium* spp. η γνωστή Σεμπρεβίβα ή Αμάραντος). Ορισμένες από τις κυριότερες θέσεις εμφάνισης των ενδημικών ειδών που είναι πιο ευάλωτες στη βόσκηση θα πρέπει να περιφραχθούν και να αποκλειστούν από τα βόσκοντα ζώα. Συνίσταται, εκτός της *in situ* ενίσχυσης των δημογραφικών κάθε σπανίου είδους (με έμφαση στα στενότοπα ενδημικά), η *ex situ* διατήρηση των ειδών προτεραιότητας σε Τράπεζες Σπερμάτων, καθώς και η ανάπτυξη και μακροχρόνια διατήρηση φυτών σε Βοτανικούς Κήπους.

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει σχετικά με τους τρόπους διατήρησης του *Limonium aphroditae* λόγω της απομικτικής του αναπαραγωγικής βιολογίας. Η διατήρηση του πληθυσμού του *Limonium aphroditae* θα πρέπει να αποτελέσει ξεχωριστή ερευνητική πρόταση με απώτερο σκοπό τη δημιουργία μικρο-αποθεμάτων και την *in situ* διατήρηση του μεγέθους του πληθυσμού.

Κριτήριο 3

Θα πρέπει να παρέχει την ευκαιρία διερεύνησης και επίδειξης προσεγγίσεων για την αειφόρο ανάπτυξη σε περιφερειακή κλίμακα.

(Περιγράφεται σε γενικές γραμμές τις δυνατότητες της περιοχής να λειτουργήσει ως τόπος αριστείας για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής)

Η περιοχή μελέτης έχει μεγάλες δυνατότητες να λειτουργήσει ως πρότυπο για την προβολή και επίδειξη προσεγγίσεις της βιώσιμης ανάπτυξης σε εθνική και περιφερειακή κλίμακα. Συγκεκριμένα οι περιοχές μπορούν να εκμεταλλευτούν τα μοναδικά στους στοιχεία και να αναπτυχθούν με περιβαλλοντικά και κοινωνικά βιώσιμο τρόπο, και ως εκ τούτου να αποτελέσουν παράδειγμα καλής πρακτικής για την ευρύτερη περιοχή.

Ο νησιωτικός χαρακτήρας της περιοχής του Δικτύου Νήσων Αττικής σε συνδυασμό με την αραιή δόμηση και την χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού στο ηπειρωτικό τμήμα είναι καθοριστικοί παράγοντες στην διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Στην περιοχή του Δικτύου Νήσων Αττικής, έχουν θεσμοθετηθεί προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000, περιοχές χαρακτηρισμένες ως Τοπία Ιδιαίτερου φυσικού κάλους, περιοχές χαρακτηρισμένες ως βιότοποι Corine όπως και καταφύγια άγριας ζωής.

Επίσης σε κάθε απόθεμα βιόσφαιρας οι αρχές της αειφόρου διαχείρισης σε σχέση με τη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, όπως οικονομία, κοινωνία, πολιτισμός, είναι στοιχείο μεγίστης σημασίας για το μέλλον των κοινοτήτων. Η περιοχή έχει αναρίθμητες δυνατότητες για την ανάπτυξη βιώσιμου, «πράσινου» τουρισμού, καθώς αφθονεί σε θέρετρα που προωθούν την υγεία και τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά.

Συγκεκριμένα στην περιοχή μελέτης προωθείται ο τουρισμός μέσω της πεζοπορίας:

Στην περιοχή του Δικτύου Νήσων, έχει αναπτυχθεί εκτεταμένο δίκτυο μονοπατιών σε κάθε νησί και σε κάθε τόπο, δημιουργώντας μία εναλλακτική δραστηριότητα πεζοπορίας διαφορετικών επιπέδων δυσκολίας και απευθυνόμενα σε διαφορετικούς αποδέκτες ανάλογα με τις απαιτήσεις τους.

Είναι σημαντική η συμβολή των συλλόγων που δραστηριοποιούνται σε όλη την περιοχή παρέμβασης και αποτελούν με την εθελοντική δραστηριότητα που αναπτύσσουν τους βασικούς υποστηρικτές αξιοποίησης και ανάδειξης αυτού του δυναμικού στοιχείου των νησιών / ζώνη Τροιζηνίας – Γαλατά – Μεθάνων είτε μεμονωμένα, είτε σε συνέργειες που μπορούν να αναπτυχθούν.

Οι κυριότερες πεζοπορικές διαδρομές που καταγράφονται στην Π.Ε. Νήσων Αττικής σύμφωνα με την Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2021 από το INSETE, όπως και από υλικό των τοπικών διαβουλεύσεων είναι ενδεικτικά οι παρακάτω, λόγω του ότι αποτελεί έναν τομέα που είναι δυναμικός και εξελίσσεται με παρεμβάσεις καθαρισμών, ανάδειξης, σήμανσης κ.ο.κ.:

Μέθανα

- Ηφαιστειακή διαδρομή στο νησί των Μεθάνων
- Κάστρο Φαβιέρου
- Καμένη Χώρα-Άγιος Ανδρέας
- Μεγαλοχώρι - Σταυρόλογγος
- Μέθανα-Μάλι Μπάρδι
- Σταυρόλογγος - Καμένη Χώρα

Ύδρα

- Καστράκι-Κάστρο
- Άγιος Νικόλαος
- Χούντα του Ρήγα
- Ζούβρα-Φάρος Ζούβρας
- Αγία Φωτεινή-Αγία Ματρώνα- Αγία Τριάδα

- Αγία Ευπραξία-Προφήτης Ηλίας-Έρος
- Βλυχός-Παλαμίδας
- Επισκοπή-Ζογέρι-Μπίστι-Νίσιζα-Άγιος Νικόλαος
- Άγιος Μάμας-Κλιμάκι

Αγκίστρι

- Μεγαλοχώρι - Λιμάνι - Παραλία Σκάλας - Σκάλα - Μεγαλοχώρι
- Σκάλα - Παραλία Χαλικιάδα - Άκρα Βαθύ - Σκάλα
- Μύλοι - Μετόχι - Αγία Βαρβάρα - Παραλία Δραγόνερα - Μύλοι
- Λιμενάρια - Αγία Βαρβάρα - Παραλία Δραγονέρα - Αγία Βαρβάρα
- Λιμενάρια - Άγιος Νικόλαος - Λίμνη - Παραλία Απόνησος - Λιμενάρια

Σαλαμίνα

- Σταυρός - Καμάριζα - Ντάρτιζα
- Περιστέρια - Γκίνανι - Κανάκια
- Περιστέρια - Γκίνανι (canyon)
- Γκίνανι - Μάλιζα
- Γκίνανι προς Μάλιζα
- Μάλιζα προς Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου
- Φλεβαριώτισσα προς κτήμα Βασιλείου
- Πανόραμα Σεληνίων - Μαυροβούνι

Αίγινα

Τα πολιτιστικά μονοπάτια της Αίγινας είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας του Δήμου Αίγινας **με την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος Πολιτισμού, τον Σύλλογο Ενεργών Πολιτών Αίγινας και τον Ελληνικό Ποδηλατικό Ορειβατικό Σύλλογο Αίγινας «Ανάβαση»**. Το πρόγραμμα «Μονοπάτια Πολιτισμού» υλοποιεί τη σηματοδότηση μιας σειράς διαδρομών, προσφέροντας στον κάτοικο και τον επισκέπτη της Αίγινας την ευκαιρία να ανακαλύψει και να προστατεύσει το πανέμορφο τοπίο με την παρθένα φύση, τα μοναδικά προϊόντα και την πλούσια ιστορική κληρονομιά του νησιού.

- Ο Γύρος του Ελλάνιου Όρους (Διαδρομή 8,8 χλμ)
- Σφεντούρι - Ελαιώνας (Διαδρομή 3 χλμ)
- Αρχαίος Ελαιώνας (Διαδρομή 5,8 χλμ)
- Χρυσολέοντισσα (Μοναστήρι) (Διαδρομή 6 χλμ)
- Στα Ανατολικά της Αίγινας (Διαδρομή 5,8 χλμ)
- Μυθικός Ασωπός (Διαδρομή 5,8 χλμ)
- Παλιαχώρα (Διαδρομή 1,2 χλμ)
- Ποδηλατοβόλτα στο δάσος (Διαδρομή 5,2 χλμ)

- Ναός Αφαίας (Διαδρομή 2,5 χλμ.)

Πόρος

Το δίκτυο μονοπατιών του Πόρου πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τον οργανισμό Paths of Greece. Μετά τον καθαρισμό και τη σηματοδότηση τα μονοπάτια είναι πλέον προσβάσιμα σε όλους και ακολουθούν διαδρομές που μας οδηγούν σε χώρους ιστορικού, γεωλογικού και φυσιολατρικού ενδιαφέροντος.

- Διαδρομή 1: Της περίπατος στο Λεμονοδάσος (4,3 χλμ.).
- Διαδρομή 2: Η αρχοντική Σφαιρία (3,0 χλμ.) .
- Διαδρομή 3: Μονοπάτι προς τον Φάρο (4,6 χλμ.).
- Διαδρομή 4: Στην καρδιά της Καλαβρίας (7,2 χλμ.).
- Διαδρομή 5: Το βουνό και το Μοναστήρι (8,7 χλμ.).
- Διαδρομή 6: Ένα οροπέδιο, ιστορία και θάλασσα (7,8 χλμ.).

Κύθηρα

Το δίκτυο μονοπατιών στα Κύθηρα παρουσιάζεται στην εικόνα που ακολουθεί.

Εικόνα 6 Δίκτυο μονοπατιών στα Κύθηρα

Άλλα αξιόλογα περιβαλλοντικά στοιχεία:

Στην περιοχή του Δικτύου Νήσων Αττικής, καταγράφονται αξιόλογες περιβαλλοντικά περιοχές με στοιχεία τα οποία χρήζουν ενεργειών υποστήριξης και ανάπτυξης δραστηριοτήτων. Αυτές αφορούν την Χερσόνησο Μεθάνων.

Σημαντική ηφαιστειογενής περιοχή, που διαθέτει ιδιαίτερο γεωλογικό περιβάλλον με ιαματικές πηγές. Η χερσόνησος των Μεθάνων αναδύθηκε από τη θάλασσα σταδιακά, μετά από αλληπάλληλες εκρήξεις ηφαιστειών. Οι λάβες συσσωρεύτηκαν και δημιούργησαν τον όγκο της χερσονήσου Μεθάνων.

Ανήκει στο ηφαιστειακό τόξο του Αιγαίου που εντάσσονται η Σαντορίνη και η Νίσυρος, εμφανίζοντας κοινά χαρακτηριστικά, όπως στις βόρειες ακτές εμφανίζονται εκτεταμένες ρηχές εκροές CO₂, προσφέροντας ένα φυσικό εργαστήριο για τη μελέτη των επιπτώσεων της θαλάσσιας οξίνισης (Baggini et al., 2014; 2015).

Επιπρόσθετα το σύνολο του Δήμου Τροιζηνίας – Μεθάνων έχει χαρακτηριστεί ως «τοπίο εξαιρέτου φυσικού κάλους» (ΦΕΚ 849Β/25-09-1979).

Τέλος σχετικά με την αειφορική προσέγγιση κάθε περιοχής έχει γίνει ανάλυση στα επιμέρους κεφάλαια.

Κριτήριο 4

Θα πρέπει να έχει κατάλληλο μέγεθος για να εξυπηρετεί τις τρεις λειτουργίες των αποθεμάτων βιόσφαιρας.

(Αυτό αναφέρεται πιο συγκεκριμένα στο (α) στην επιφάνεια που απαιτείται για την επίτευξη των μακροπρόθεσμων στόχων διατήρησης)

Για την περιοχή μελέτης οι ανωτέρω περιοχές έχουν αναλυθεί και ο ακόλουθος πίνακας συνοψίζει την έκταση των προστατευόμενων περιοχών.

Πίνακας 7 Κατηγορία και έκταση των προστατευόμενων περιοχών

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)	ΧΕΡΣΑΙΑ ΕΚΤΑΣΗ (km ²)	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
GR2510005	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΥΣΑΝΙΑ / ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΜΕΘΑΝΩΝ	SAC - ΕΖΔ	37,3	0	37,3
GR3000011	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ	SPA - ΖΕΠ	21,2	2,82	18,34
GR3000020	ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	SPA - ΖΕΠ	120,4	3,55	116,89
GR4210011	ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ: ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ,	SAC - ΕΖΔ	45,8	2,45	43,36

	ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΑΝΑΝΕΣ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ, ΠΑΧΕΙΑ, ΦΤΕΝΟ, ΜΑΚΡΑ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ, ΣΥΡΝΑ -ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ				
GR3000008	ΑΝΤΙΚΥΘΙΡΑ - PRASONISI ΚΑΙ LAGOYVARDOS	ΕΖΔ	7.172,14		
GR3000010	NISIDES KYTHIRON: PRASONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA	ΕΖΔ	989,13		
GR3000012	NISOS ANTIKYTHIRA ΚΑΙ NISIDES PRASONISI, LAGOYVARDOS, PLAKOYLITHRA ΚΑΙ NISIDES THYMONIES	ΖΕΠ	2.009,73		
GR3000013	KYTHIRA ΚΑΙ GYRO NISIDES: PRASONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA, AVGO, KAPELLO, KOUFO ΚΑΙ FIDONISI	ΖΕΠ	5.392,46		
GR3000019	THALASSIA PERIOCHI KYTHIRON	ΖΕΠ	32.573,94		
ΣΥΝΟΛΑ			48.362,10		

Βάσει των στοιχείων η περιοχή έχει κατάλληλο μέγεθος για να εξυπηρετεί τις τρεις λειτουργίες των αποθεμάτων βιόσφαιρας.

Κριτήριο 5

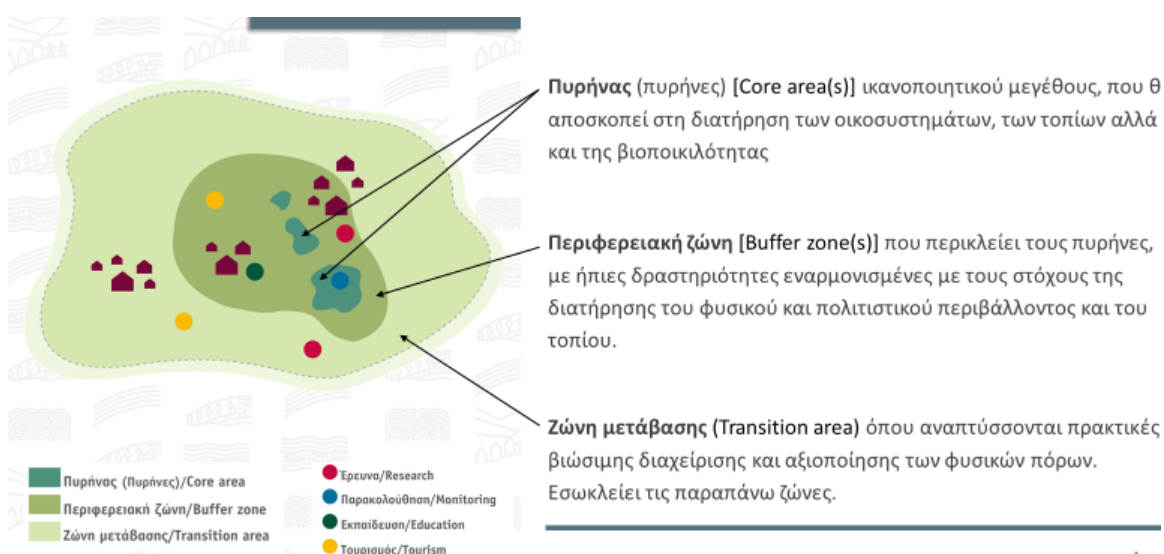
Θα πρέπει να περιλαμβάνει αυτές τις λειτουργίες, μέσω κατάλληλης ζωνοποίησης, αναγνωρίζοντας:

- α) νομίμως συσταθείσα κεντρική περιοχή ή περιοχές που προορίζονται για μακροπρόθεσμη προστασία, σύμφωνα με τους στόχους διατήρησης του αποθέματος βιόσφαιρας, και επαρκούς μεγέθους για την επίτευξη των στόχων αυτών·
- β) ζώνη ή ζώνες προστασίας σαφώς καθορισμένες και περιβάλλουσες ή συνεχόμενες με την ή τις κεντρικές περιοχές, όπου μπορούν να πραγματοποιούνται μόνο δραστηριότητες συμβατές με τους στόχους διατήρησης·
- γ) μια εξωτερική περιοχή μετάβασης όπου προωθούνται και αναπτύσσονται πρακτικές βιώσιμης διαχείρισης των πόρων.

Η χωροθέτηση ενός προτεινόμενου αποθέματος βιόσφαιρας έχει καθοριστεί με βάση τις τρέχουσες ευρωπαϊκές και εθνικές νομοθεσίες. Κατά συνέπεια, οι ζώνες δεν περιλαμβάνουν νέους περιορισμούς, αλλά έχουν σχεδιαστεί για να διευκολύνουν την ιεράρχηση των διαφόρων μορφών στήριξης για την προστασία και την ανάπτυξη των αξιών της κάθε περιοχής.

Η χωροθέτηση καθιστά σαφή την οικολογική και κοινωνικοοικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των διαφόρων περιοχών. Η διατήρηση και η ανάπτυξη μπορούν να συνυπάρξουν μόνο μέσω της κατάλληλης εκπαίδευσης και επικοινωνίας που φέρνει τους ντόπιους και τους επισκέπτες της περιοχής να αναγνωρίσουν και να προστατεύσουν τις εκάστοτε περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Αυτό είναι δυνατό χάρη στην παρουσία εκπαιδευτικών υποδομών.

Πιο αναλυτικά σύμφωνα με τις απαιτήσεις της UNESCO ένα Απόθεμα Βιόσφαιρας οφείλει να αποτελείται από τρεις διακριτές ζώνες:

Η ζωνοποίηση αποσκοπεί στην ολοκληρωμένη διαχείριση των περιοχών και των φυσικών πόρων τους, θέτοντας την περιοχή του Αποθέματος σε ένα αναπτυξιακό/ προγραμματικό μοντέλο με πυλώνες: την προστασία/ διατήρηση του περιβάλλοντος, την αειφορική χρήση των πόρων και την παραγωγή γνώσης μέσα από συνέργειες και συνεργασίες.

Οριοθέτηση Πυρήνων (Core Areas)

Πιο συγκεκριμένα, οι πυρήνες προτείνεται να περιλαμβάνουν: τις Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης και τις Περιοχές Προστασίας της Φύσης, καθώς και ζώνες με παρουσία Τύπων Οικοτόπων Προτεραιότητας, καλύπτοντας με τον τρόπο αυτό τα θεσμικά χαρακτηριστικά που θέτει η UNESCO (Θεσμοθετημένες προστατευόμενες ζώνες βάσει του Νόμου 3937/2011).

Οριοθέτηση Περιφερειακών ζωνών (Buffer zones)

Οι περιφερειακές ζώνες ενός Αποθέματος Βιόσφαιρας ταυτίζονται με τα θεσμοθετημένα όρια των περιοχών του Δικτύου NATURA 2000 και διανέμονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να περιβάλλουν και να προστατεύουν τους πυρήνες.

Η επιλογή αυτών των περιοχών ενισχύει τις προσπάθειες του Προγράμματος MAB της UNESCO για:

- μελέτη και σύγκριση των δυναμικών αλληλεξαρτήσεων μεταξύ φυσικών /σχεδόν φυσικών οικοσυστημάτων και των κοινωνικοοικονομικών διεργασιών,
- την εξασφάλιση της βασικής ανθρώπινης ευημερίας και ενός βιώσιμου περιβάλλοντος στο πλαίσιο της ταχείας αστικοποίησης και της κατανάλωσης ενέργειας, ως παράγοντες των κλιματικών αλλαγών,
- την προώθηση, ανταλλαγή και μεταφορά γνώσεων σχετικά με περιβαλλοντικά προβλήματα και λύσεις καθώς και την προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη. Ταυτόχρονα διασφαλίζεται η μακροπρόθεσμη διαχείριση – διατήρηση των προστατευόμενων στοιχείων των παραπάνω περιοχών σε συνέργεια με τον υφιστάμενο χαρακτηρισμό τους.

Οριοθέτηση Ζώνης Μετάβασης (Transition area)

Η ζώνη μετάβασης ενός ΑΒ εσωκλείει τις παραπάνω ζώνες και δύναται να ακολουθεί τη διοικητική διαίρεση των εκάστοτε Δήμων που διοικητικά υπάγονται οι περιοχές. Σύμφωνα με την UNESCO τα εξωτερικά όρια του Αποθέματος Βιόσφαιρας θα πρέπει να καθορίζονται μέσω διαβουλεύσεων με τους εμπλεκόμενους φορείς. Το μεγαλύτερο μέρος της μεταβατικής ζώνης δύναται να αποτελείται από γεωργικές εκτάσεις, φυσικούς λειμώνες και κατοικημένες περιοχές ή διάσπαρτους οικισμούς. Η μεταβατική ζώνη λειτουργεί για την προώθηση αναπτυξιακών δραστηριοτήτων.

Αυτό περιλαμβάνει περιοχές με πλούσια πολιτιστικά τοπία, μαζί με τις τοπικές κοινότητες που έχουν ζήσει εκεί για αιώνες.

Βάσει της αξιολόγησης των στοιχείων που έχουν παρατεθεί στα προηγούμενα κεφάλαια είναι εφικτό η περιοχή να περιγραφεί και να διαχωριστεί στις (3) απαιτούμενες διακριτές ζώνες.

Απαραίτητη δράση – ενέργεια: Θα πρέπει να ληφθούν Αποφάσεις Δημοτικών Συμβουλίων για την πρόθεση ή τη μη πρόθεση συμμετοχής του εκάστοτε Δήμου στο Απόθεμα Βιόσφαιρας.

Κριτήριο 6

Θα πρέπει να προβλεφθούν οργανωτικές ρυθμίσεις για την εμπλοκή και τη συμμετοχή κατάλληλου εύρους, μεταξύ άλλων, δημόσιων αρχών, τοπικών κοινοτήτων και ιδιωτικών συμφερόντων στο σχεδιασμό και την εκτέλεση των λειτουργιών ενός αποθέματος βιόσφαιρας.

Στην περιοχή υπάρχει ένα ευρύ φάσμα συλλόγων που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν ένα εγχείρημα όπως περιγράφεται στην συγκεκριμένη μελέτη όπως:

- η εκάστοτε Δημοτική Αρχή
- οι παρατάξεις του Δημοτικού Συμβουλίου
- οι υπηρεσίες του Δήμου
- οι επιχειρήσεις του Δήμου
- οι επαγγελματικές ενώσεις και σύλλογοι
- οι ΜΚΟ και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών
- εκπρόσωποι εθνικών / περιφερειακών διοικήσεων και / ή γειτονικών δήμων, ώστε να εξασφαλιστεί ο συντονισμός και η συνοχή με σχέδια και δράσεις που λαμβάνουν χώρα σε άλλα επίπεδα λήψης αποφάσεως
- οι εμπειρογνώμονες και λοιποί επαγγελματίες

Ενδεικτικά αναφέρονται οι κάτωθι **κοινωνικοί φορείς**: ΑΜΚΕ «Ελληνικό Κέντρο Περιθαλψής Αγρίων Ζώων», Αγροτικός Σύλλογος Επαρχίας Αίγινας, Εξωραϊστικός και Αθλητικομορφωτικός Σύλλογος Μεγαλοχωρίου «Η ΑΡΣΙΝΟΗ», Σύλλογος «Φίλοι Φιστίκι ΦΕΣΤ», Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ», Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση «ΕΚΦΡΑΣΗ», Σωματείο Επαγγελματιών Ψαράδων Νήσου Κυθήρων «Η ΜΥΡΤΙΔΙΩΤΙΣΣΑ», Σωματείο «Εμπορικός και Βιοτεχνικός Σύλλογος Σπετσών», Πολιτιστικός Σύλλογος Γαλατά «Οι Φίλοι της Παράδοσης», ΑΜΚΕ «Δίκτυο Νησιωτικών Επιμελητηρίων Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επίσης για τις προστατευόμενες περιοχές στην μελετώμενη περιοχή είναι αρμόδια η Μονάδα Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων Πάρνηθας, Σχοινιά και Προστατευόμενων Περιοχών Σαρωνικού Κόλπου.

Κριτήριο 7

Επιπλέον, θα πρέπει να προβλεφθούν διατάξεις για:

- α) μηχανισμούς για τη διαχείριση της ανθρώπινης χρήσης και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην ή στις ζώνες ασφαλείας·
- β) πολιτική ή σχέδιο διαχείρισης της περιοχής ως αποθέματος βιόσφαιρας·
- γ) εντεταλμένη αρχή ή μηχανισμό για την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής ή σχεδίου·
- δ) προγράμματα έρευνας, παρακολούθησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Κατά τη διαδικασία καθορισμού της περιοχής του προτεινόμενου αποθέματος βιόσφαιρας, οι επιλεγμένες ζώνες προστασίας εμπίπτουν αποκλειστικά σε περιοχές που ήδη υπόκεινται σε προστασία. Αυτό θα διασφαλίσει τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που θα συντονίζει ο μελλοντικός φορέας που θα ελέγχει τον συντονισμό των δραστηριοτήτων παρακολούθησης από την Μονάδα Εθνικών Πάρκων Πάρνηθας, Σχοινιά και Προστατευόμενων Περιοχών Σαρωνικού Κόλπου. Αυτοί οι φορείς ασκούν δραστηριότητα ήδη σε ένα πλαίσιο περιφερειακού συντονισμού. Οι δράσεις που υλοποιεί ή και προγραμματίζει να υλοποιήσει η Μονάδα Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων Πάρνηθας, Σχοινιά και Προστατευόμενων Περιοχών Σαρωνικού Κόλπου στοχεύουν στη βελτίωση του καθεστώτος διατήρησης οικοτόπων και ειδών των οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ, που ο βαθμός διατήρησής τους είναι μη ικανοποιητικός ή κακός ή έχουν ικανοποιητικό ή άγνωστο βαθμό και χρήζουν επαναλαμβανόμενης διαχείρισης ή προστασίας.

ΥΠΟΒΟΛΗ-ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Η Μονάδα Διαχείρισης υλοποιεί:

– Την πράξη «Επιχορήγηση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Σχοινιά – Μαραθώνα, Υμηττού και Νοτιοανατολικής Αττικής», (με κωδικό ΟΠΣ 5033259) του Άξονα Προτεραιότητας «ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ (ΤΣ)» του Ε.Π. «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».

– Την Πράξη «ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΧΟΙΝΙΑ – ΜΑΡΑΘΩΝΑ, ΥΜΗΤΤΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5056582 του Άξονα 5 «Πρώθηση της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, καθώς και της Πρόληψης και Διαχείρισης Κινδύνων» του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΑΤΤΙΚΗ 2014-2020».

Η Μονάδα επίσης συμμετέχει ως εταίρος στο πρόγραμμα «LIFE PREPARATORY –URBAN GREENING PLANS (LIFE20/PRE/BE/000008)», μέσω της πρότασης με τίτλο «Designing innovative mechanisms to plan, implement, strengthen and manage green infrastructures in(peri)urban areas»

Τέλος, είναι συνδεδεμένος εταίρος της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης, που υλοποιεί το πρόγραμμα στην Ελλάδα στο πρόγραμμα InterregMED POSBEMED2 «Διακυβέρνηση και

Διαχείριση Συστημάτων Ποσειδωνίας και Αμμοθινών στη Μεσόγειο» για τα έτη 2019-2022, με εταίρους από 6 ευρωπαϊκές χώρες.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ (MONITORING) – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΡΓΑ

Ενδεικτικές δράσεις στα πλαίσια της ανωτέρω πράξης είναι οι ευρύτερες δράσεις επιστημονικής παρακολούθησης ειδών και τύπων οικοτόπων (ενδεικτικά επιστημονική παρακολούθηση ερπετοπανίδας, ορνιθοπανίδας, τσακαλιού, αετογερακίνας, σπιζαετού, θαλ. Ανεμώνης, καθορισμός μέτρων αποκατάστασης αττικόψαρου, επιστημονική παρακολούθηση τύπου οικοτόπου δάση με θίνες *P. pinea*, φυτικών ειδών *Pancratium maritimum* & *Fritillaria obliqua*, εκτίμηση επισκεψιμότητας & φέρουσας ικανότητας περιοχών ευθύνης), διαχειριστικών δράσεων επέμβασης για βελτίωση της κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων, δικτύωση εσωτερικού και εξωτερικού και ανάπτυξη συνεργειών με στόχο την ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας. Το δεύτερο υπό έργο είναι τεχνικής φύσεως και αφορά τη βελτίωση των υδραυλικών υποδομών του Ολ. Κωπηλατοδρομίου ώστε το νερό να φτάνει απρόσκοπτα μέσω αυτού από τη Μακαρία πηγή στον υγρότοπο του Εθνικού Πάρκου).

Η πράξη «ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΧΟΙΝΙΑ – ΜΑΡΑΘΩΝΑ, ΥΜΗΤΤΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ» που έχει ενταχθεί περιλαμβάνει 6 διακριτά υπό έργα, τα οποία σχετίζονται με δύο ομάδες δράσεων. Η πρώτη σχετίζεται με δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που στοχεύουν στην αναγνώριση της αξίας και της σημασίας των προστατευόμενων περιοχών και περιλαμβάνουν ενδεικτικά τον σχεδιασμό και την παραγωγή έντυπου ενημερωτικού υλικού, την παραγωγή υλικών προώθησης και προβολής, τη διοργάνωση ημερίδων-εκθέσεων, τον εμπλουτισμό της ιστοσελίδας της Μονάδας Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων Πάρνηθας, Σχοινιά και Προστατευόμενων Περιοχών Σαρωνικού Κόλπου με επιστημονικό υλικό και πληροφορίες για τις νέες περιοχές αρμοδιότητας, τον σχεδιασμό και την παραγωγή υλικού για περιβαλλοντική εκπαίδευση, τον καθορισμό προδιαγραφών και τη σήμανση περιοχών ευθύνης. Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει δράσεις ορθολογικής διαχείρισης οικοσυστημάτων, καθώς η εγγύτητα των περιοχών που βρίσκονται στην αρμοδιότητα της Μονάδας Διαχείρισης με την πρωτεύουσα ασκεί αδιαμφισβήτητη πίεση, κυρίως λόγω των ποικίλων ανθρωπογενών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα. Το γεγονός αυτό, καθιστά την εφαρμογή ήπιων διαχειριστικών δράσεων απαραίτητη. Στο πλαίσιο της Πράξης θα υλοποιηθούν διαχειριστικές δράσεις για είδη χλωρίδας, πανίδας και τύπων οικοτόπων ενωσιακού ή/και εθνικού ενδιαφέροντος, όπως ενδεικτικά η δημιουργία αντιπυρικής ζώνης στην περίμετρο υγροτόπου, η εγκατάσταση υδατοδεξαμενών και μπαρών φραγής κυκλοφορίας εντός δασικών εκτάσεων, η αναβάθμιση πυροφυλακίων/παρατηρητηρίων καθώς και δράσεις ορθολογικής διαχείρισης, αποκατάστασης και στοχευμένης ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης για παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα.

ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

- Επιστημονική παρακολούθηση ορνιθοπανίδας και φυτικών ειδών από το 2013, μέσω πρωτοκόλλου, δημιουργίας βάσης δεδομένων και συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.
- Επιστημονική παρακολούθηση δάσους κουκουναριάς δημιουργίας βάσης δεδομένων και συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.
- Δράσεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης σε μαθητές όλων των βαθμίδων η οποία εκτιμάται σε πάνω από 6.000 μαθητές από το 2008 έως και σήμερα. Η Μονάδα Διαχείρισης υλοποιεί προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε μαθητές της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Δράσεις ενημέρωσης κοινού με διοργανωτή τη Μονάδα Διαχείρισης από το 2008 έως και σήμερα, στις οποίες εκτιμάται ότι συμμετείχαν περίπου 3.000 άτομα.

ΦΥΛΑΞΗ

Η φύλαξη έχει κυρίως προληπτικό και αποτρεπτικό χαρακτήρα και σε δεύτερο βαθμό κατασταλτικό. Πρόθεση της Μονάδας είναι να επιδεικνύει καθημερινά με την παρουσία των οχημάτων και του προσωπικού στο πεδίο, ότι υπάρχει συστηματική φύλαξη ώστε να αποτρέπονται παράνομες δραστηριότητες στην περιοχή, κυρίως στο Εθνικό Πάρκο Σχοινιά – Μαραθώνα και μία φορά το μήνα στις υπόλοιπες χερσαίες περιοχές ευθύνης. Η Μονάδα Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων Πάρνηθας, Σχοινιά και Προστατευόμενων Περιοχών Σαρωνικού Κόλπου υλοποιεί Σχέδιο Φύλαξης σε μια προσπάθεια επιχειρησιακού σχεδιασμού και βέλτιστης κατανομής των δυνάμεων φύλαξης – εποπτείας σε ολόκληρη την προστατευόμενη περιοχή χωρικής του αρμοδιότητας.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Η Μονάδα Διαχείρισης στα πλαίσια της προστασίας και αειφορικής διαχείρισης του Δρυμού, συνεργάζεται με διάφορους φορείς και ερευνητικά ιδρύματα με σκοπό την έρευνα και ανάλυση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής και των περιβαλλοντικών παραμέτρων για την ορθή επιλογή των κατάλληλων διαχειριστικών μέτρων.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Η Μονάδα έχει διοργανώσει 3 ημερίδες και 14 εκδηλώσεις και επίσης συμμετείχε σε ένα μεγάλο αριθμό εκδηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν από άλλους συνεργαζόμενους φορείς.

Οι περισσότερες εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν στον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας και περιελάμβαναν κυρίως ξεναγήσεις εντός της προστατευόμενης περιοχής, με στόχο την παρουσίαση και ανάδειξη των ιδιαίτερων οικολογικών χαρακτηριστικών της, του τρόπου φύλαξης και προστασίας της, καθώς και των έργων που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια αποκατάστασης του δασικού οικοσυστήματος μετά την πυρκαγιά που αποτέλεσε σημείο ορόσημο για την περαιτέρω διαχείριση της περιοχής.

Καθημερινά πραγματοποιούνται ενημερώσεις σε επισκέπτες του Δρυμού, τόσο μεμονωμένες όσο και οργανωμένες, που αφορούν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και την προστασία του δρυμού με στόχο την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης στους πολίτες που επισκέπτονται την Πάρνηθα.

Παράλληλα, η συνεργασία της Μονάδα Διαχείρισης με Πανεπιστημιακά και Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα κτλ. δίνει την δυνατότητα σε φοιτητές να κάνουν την πρακτική τους

άσκηση ή πτυχιακές και μεταπτυχιακές εργασίες στη Μονάδα με τη βοήθεια, εκπαίδευση και καθοδήγηση από το υφιστάμενο προσωπικό.

Με πρωτοβουλία του πρώην Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας, το σχολικό έτος 2011/2012 η Ελλάδα συμμετείχε για πρώτη φορά στον ευρωπαϊκό μαθητικό διαγωνισμό "Young People in European Forests".

Όσον αφορά σχέδια διαχείρισης των περιοχών σύμφωνα με το ΦΕΚ 1807/22-03-2023(Αριθμ. οικ. ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/24776/985) του ΥΠΕΝ που αφορά στον "Καθορισμό στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος Ι και ειδών του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και Τόπους Κοινοτικής Σημασίας του εθνικού οικολογικού δικτύου NATURA 2000", για την μελετώμενη περιοχή ισχύουν τα κάτωθι:

**Στόχοι διατήρησης για τον Τόπο Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) «ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ
ΠΑΥΣΑΝΙΑ –**

ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΜΕΘΑΝΩΝ» (GR2510005)

Πίνακας GR2510005_1. Τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας GR2510005_1.1. Αμμοσύρσεις που καλύπτονται διαρκώς από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους (1110)

Παράμετρος		Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση δεδομένα	Εκτάρια	Ανεπαρκή		Ανεπαρκή δεδομένα	
Βενθική ενδοπανίδα μαλακού υποστρώματος		Δείκτης (Bentix-EQR)	>0,58	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR2510005_1.2. Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με *Posidonia* (*Posidonion oceanicae*) (1120)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Στρατηγική αύξησης ριζωμάτων (στα 15 μέτρα βάθος)	% Πλαγιότροπων Ριζωμάτων	<30%	Ανεπαρκή δεδομένα	
Βάθος κατώτερου ορίου εξάπλωσης	Μέτρα	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Κάλυψη Λιβαδιού (στα 15 μέτρα βάθος)	% συνολικής έκτασης τύπου οικοτόπου	>70%	Ανεπαρκή δεδομένα	
Δυναμική (σταθερότητα, εξάπλωση, συρρίκνωση) λιβαδιού στο κατώτερο όριο Εξάπλωσης Λιβαδιού εξάπλωσης	Τυπολογία του Κατώτερου Ορίου	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Δείκτης Διατήρησης (Conservation μέτρα βάθος)	(στα 15 Δείκτης Index – CI)	>0,8	Ανεπαρκή δεδομένα	
Πυκνότητα Λιβαδιού (στα βλαστοί ανά τ.μ. 15 μέτρα βάθος)		>400	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR2510005_1.3. Ύφαλοι (1170)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Δομή και κάλυψη Μακροφυκών	Δείκτης (EEI)	>0,48	Ανεπαρκή δεδομένα	
Βάθος κατώτερου ορίου εξάπλωσης Fucales	Μέτρα	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR2510005_1.4. Υποθαλάσσιοι σχηματισμοί δημιουργούμενοι από εκπομπές αερίων (1180)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
------------	----------------------------	-------------	-----------------------	--------------

Έκταση	Εκτάρια	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα
--------	---------	----------------------	----------------------

Στόχοι διατήρησης για την Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) «ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ - ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ

Πίνακας GR3000008_1. Τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας GR3000008_1.1. Ύφαλοι (1170)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Δομή και κάλυψη Μακροφυκών	Δείκτης (ΕΕΙ)	>0,48	Ανεπαρκή δεδομένα	
Βάθος κατώτερου ορίου εξάπλωσης Fucales	Μέτρα	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR3000008_1.2. Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium* spp. (1240)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	175,4	Διατήρηση	
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% κάλυψη	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR3000008_1.3. Ποταμοί της Μεσογείου με περιοδική ροή από Paspalo-Agrostidion (3290)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% κάλυψη	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Αλατότητα νερού/εδάφους	microsiemens/cm ntim etre (μS/cm)	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Κατάσταση οξίνισης νερού/εδάφους	Ενεργός οξύτητα (pH)	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR3000008_1.4. Δενδροειδή *Juniperus* spp. (5210)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	526,7	Διατήρηση	
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% κάλυψη	>40%	Διατήρηση	Χαρακτηριστικά είδη: <i>Juniperus</i> spp. στον θαμνώδη όροφο. Σημειώνεται ότι ο στόχος αφορά κυριαρχία ή συγκυριαρχία των χαρακτηριστικών ειδών στον θαμνώδη όροφο.
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% κάλυψη	<5% και σε λιγότερο από το 25% του συνόλου επιλεγμένων θέσεων αξιολόγησης του τύπου οικοτόπου	Ανεπαρκή δεδομένα	Αφορά δενδρώδη ή θαμνώδη ξενικά ή/και μη αυτόχθονα χωροκατακτητικά είδη.

Πίνακας GR3000008_1.5. Φρύγανα από *Sarcopoterium spinosum* (5420)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	1.075,1	Διατήρηση	
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% κάλυψη	>40%	Διατήρηση	Χαρακτηριστικά είδη: Φρυγανικά είδη (συμπεριλαμβανομένων χαρακτηριστικών φανερόφυτων όπως <i>Phlomis</i> spp. και <i>Erica</i> spp.).
Κάλυψη μη τυπικών ειδών (πλην ξενικών & χωροκατακτητικών)	% κάλυψη	<20%	Ανεπαρκή δεδομένα	Μη τυπικά είδη: φανερόφυτα (εκτός από φανερόφυτα που τυπικά απαντούν στον τύπο

οικοτόπου όπως π.χ.
Erica arborea, Phlomis
fruticosa
κ.ο.κ.).

Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων	% κάλυψη	<5% και σε λιγότερο από το 25% του συνόλου επιλεγμένων θέσεων αξιολόγησης του τύπου οικοτόπου	Ανεπαρκή δεδομένα	Αφορά δένδρωςδη ή θαμνώδη ξενικά ή/και μη αυτόχθονα χωροκατακτητικά είδη.
---------------------------------------	----------	---	----------------------	---

Πίνακας GR3000008_1.6. Ασβεστολιθικά βραχώδη πρηνή με χασμοφυτική βλάστηση (8210)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% κάλυψη	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR3000008_1.7. Θαλάσσια σπηλαία εξ ολοκλήρου ή εν μέρει κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας (8330)

	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Αριθμός σπηλαίων Ανεπαρκή δεδομένα	Συνολικός αριθμός		Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR3000008_2. Είδη του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας GR3000008_2.1. *Monachus monachus*(1366)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμέν οςστόχος	Παρατηρήσεις
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγωγικώ ν ατόμων	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Θαλάσσιο ενδιαίτημα	τ.χλμ.	Ανεπαρκή Δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Αναπαραγωγική	Ετήσιος αριθμός	Ανεπαρκή	Ανεπαρκή	

επιτυχία	νεογνών	δεδομένα	δεδομένα
Χερσαίο Ενδιαίτημα	Αριθμός κατάλληλων καταφυγίων	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα
Ενδιαίτημα αναπαραγωγής	Αριθμός αναπαραγωγικώ ν καταφυγίων	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα

Στόχοι διατήρησης για την Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) «ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΥΘΗΡΩΝ: ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ» (GR3000010)

Πίνακας GR3000010_1. Τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας GR3000010_1.1. Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium* spp. (1240)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	32,3	Διατήρηση	
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% κάλυψη	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR3000010_1.2. Θερμομεσογειακές και προεργμικές λόχμες (5330)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Έκταση	Εκτάρια	27,1	Διατήρηση	
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% κάλυψη	>25%	Διατήρηση	Χαρακτηριστικά είδη: <i>Euphorbia dendroides</i> στον θαμνώδη όροφο. Σημειώνεται ότι ο στόχος αφορά κυριαρχία ή συγκυριαρχία του χαρακτηριστικού είδους στον θαμνώδη όροφο.
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% κάλυψη	<5% και σε λιγότερο από το 25% του συνόλου επιλεγμένων θέσεων αξιολόγησης του τύπου οικοτόπου	Ανεπαρκή δεδομένα	Αφορά δενδρώδη ή θαμνώδη ξενικά ή/και μη αυτόχθονα χωροκατακτητικά είδη.

Πίνακας GR3000010_1.3. Φρύγανα από *Sarcopoterium spinosum* (5420)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος Στόχος	Παρατηρήσεις
------------	----------------------------	-------------	-----------------------	--------------

Έκταση	Εκτάρια	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών Ειδών	% κάλυψη	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή Δεδομένα
Κάλυψη μη τυπικών ειδών (πλην ξενικών & χωροκατακτητικών)	% κάλυψη	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% κάλυψη	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα

Πίνακας GR3000010_2.1. *Caretta caretta* (1224)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγωγικών ατόμων	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Πληθυσμός Θηλυκά αναπαραγωγικά άτομα	- Αριθμός θηλυκών αναπαραγωγικών ατόμων	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Θαλάσσιο ενδιαίτημα	τ.χλμ.	Ανεπαρκή Δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Αριθμός φωλιών	Αριθμός φωλιών ανά έτος	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Ενδιαίτημα αναπαραγωγής	Ωφέλιμη έκταση παραλίας ωοτοκίας	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	

Πίνακας GR3000010_2.2. *Chelonia mydas* (1227)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων δεδομένα	Ανεπαρκή	Ανεπαρκή δεδομένα	
Θαλάσσιο ενδιαίτημα	τ.χλμ.	Ανεπαρκή	Δεδομένα	

Πίνακας GR3000010_2.3. *Monachus monachus* (1366)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Εξειδικευμένος στόχος	Παρατηρήσεις
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγωγικών ατόμων	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Θαλάσσιο ενδιαίτημα	τ.χλμ.	Ανεπαρκή Δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Αναπαραγωγική επιτυχία	Ετήσιος αριθμός νεογνών	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Χερσαίο Ενδιαίτημα	Αριθμός κατάλληλων καταφυγίων	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	
Ενδιαίτημα αναπαραγωγής	Αριθμός αναπαραγωγικών καταφυγίων	Ανεπαρκή δεδομένα	Ανεπαρκή δεδομένα	

Στρατηγικοί στόχοι

Οι στρατηγικοί στόχοι του ΜΑΒ για την περίοδο 2015-2025 προέρχονται απευθείας από τις τρεις λειτουργίες των αποθεμάτων βιόσφαιρας που προσδιορίζονται στο Καταστατικό Πλαίσιο για το WNBR και τη βασική παγκόσμια πρόκληση της κλιματικής αλλαγής, που προσδιορίζονται στο Σχέδιο Δράσης της Μαδρίτης για τα Αποθέματα Βιόσφαιρας. Ενδεικτικά αναφέρονται ως στρατηγικοί στόχοι τα κάτωθι:

1. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η αποκατάσταση και η ενίσχυση των υπηρεσιών οικοσυστήματος και η προώθηση της βιώσιμης χρήσης των φυσικών πόρων
2. Η συμβολή στην δημιουργία βιώσιμων, υγιών και δίκαιων κοινωνιών και οικονομιών και η ανάπτυξη ανθρώπινων κοινωνιών σε αρμονία με τη βιόσφαιρα
3. Η υποστήριξη ενεργειών μείωσης και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και σε άλλες πτυχές της παγκόσμιας περιβαλλοντικής αλλαγής

Η Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών αποτελεί έναν επιθυμητό παγκόσμιο οδηγό για την βιώσιμη ανάπτυξη θέτοντας 17 φιλόδοξους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης που αποσκοπούν στην εξάλειψη της φτώχειας, την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού, την επίτευξη αειφόρας ανάπτυξης με σεβασμό στο περιβάλλον καθώς και την ενίσχυση της ειρήνης και των δημοκρατικών θεσμών. Οι στόχοι αυτοί είναι:

- Στόχος 1: Μηδενική Φτώχεια
- Στόχος 2: Μηδενική Πείνα
- Στόχος 3: Καλή υγεία και ευημερία
- Στόχος 4: Ποιοτική εκπαίδευση
- Στόχος 5: Ισότητα των φύλων
- Στόχος 6: Καθαρό νερό και αποχέτευση
- Στόχος 7: Φτηνή και καθαρή ενέργεια
- Στόχος 8: Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη
- Στόχος 9: Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές
- Στόχος 10: Λιγότερες ανισότητες
- Στόχος 11: Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες
- Στόχος 12: Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή
- Στόχος 13: Δράση για το κλίμα
- Στόχος 14: Ζωή στο νερό
- Στόχος 15: Ζωή στη στεριά
- Στόχος 16: Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί
- Στόχος 17: Συνεργασία για τους στόχους

Εικόνα 7 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών

Τα Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ) Περιφέρειας Αττικής έχει συνταχθεί λαμβάνοντας υπόψη το Διεθνές, Ευρωπαϊκό, Εθνικό και Περιφερειακό σχεδιασμό.

Πιο αναλυτικά:

Το Αναπτυξιακό Όραμα «Η κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ανασυγκρότηση της Αττικής, ως Περιφέρεια της Ευρώπης, με μοχλούς ανάπτυξης την πολιτιστική της ταυτότητα, τις τοπικές παραγωγικές δυνάμεις, την προστασία της εργασίας, την τεχνολογία και την καινοτομία.

Κεντρικό σημείο αναφοράς αποτελεί η ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και η ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στην ολοκληρωμένη και ισόρροπη ανάπτυξη της Αττικής».

Οι στρατηγικοί στόχοι & κατευθυντήριες αρχές της περιφέρειας που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την ΚΑ και αφορούν δράσεις και μέτρα πρόληψης, προσαρμογής και διαχείρισης κινδύνων σχετικών με την ΚΑ, π.χ. διάβρωση, πυρκαγιές, πλημμύρες, καταιγίδες και ξηρασία, καθώς και στην ενίσχυση της πολιτικής προστασίας, των συστημάτων και υποδομών διαχείρισης καταστροφών παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα:

Πίνακας 8 Στρατηγικοί στόχοι και / Θεματικός Άξονας 18 κατευθυντήριες αρχές της περιφέρειας

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Α: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ		
Σ.Σ. 1	Μείωση των τιμών ρυπογόνων ουσιών & των επιδράσεών τους στο φυσικό περιβάλλον, βελτίωση της ποιότητας ζωής και βελτίωση των βιοκλιματικών συνθηκών στο πλαίσιο διασφάλισης οικολογικής ισορροπίας & βιοποικιλότητας.	1. Ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας στον κτιριακό τομέα 2. Αποθάρρυνση της χρήσης του ΙΧ επιβατηγού αυτοκινήτου, ιδίως στο κέντρο της πόλης 3. Ενίσχυση της εναλλακτικής μετακίνησης - δημιουργία βιώσιμων συνθηκών για την ανάπτυξη ποδηλατοδρόμων 4. Παρεμβάσεις βελτίωσης του μικροκλίματος και αντιμετώπισης των «αστικών θερμικών νησίδων» με στόχο τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
Σ.Σ. 2	Μέτρα για τη μείωση του θορύβου με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στο αστικό περιβάλλον.	1. Προετοιμασία και δημοσίευση χαρτών θορύβου και σχεδίων διαχείρισης και δράσεων για το θόρυβο 2. Μείωση θορύβου μέσω απομάκρυνσης αξόνων από ευαίσθητους δέκτες, επιλογή κατάλληλων οδοστρωμάτων / επιδομής / τροχαίου υλικού. 3. Σχέδια διαχείρισης του θορύβου σε μεγάλες εγκαταστάσεις και βιομηχανίες (αεροδρόμια κλπ.) 4. Ενημέρωση των πολιτών για θέματα σχετικά με την ηχορύπανση
Σ.Σ. 3	Προστασία Ορεινών Όγκων Περιφέρειας Αττικής	1. Προστασία και βιώσιμη διαχείριση των ορεινών όγκων της Περιφέρειας 2. Αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων 3. Ανάδειξη των ορεινών όγκων ως αδιάκοπη συνέχεια πρασίνου, υπό μορφή «πράσινου τόξου», από το Σαρωνικό και τον Κορινθιακό κόλπο μέχρι τον Ευβοϊκό 4. Διαμόρφωση σχεδίων υπερτοπικών πόλων αναψυχής, θέας, πεζοπορίας και ανάδειξης των οικολογικών αξιών, για την προστασία και διαχείριση των ορεινών όγκων
Σ.Σ. 4	Προστασία Περιοχών Natura Περιφέρειας Αττικής	1. Σχέδια δράσης / διαχείρισης οικοτόπων / ειδών και περιοχών Natura 2000 και εφαρμογή της διαχείρισης για την μετρήσιμη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης 2. Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την βιοποικιλότητα και τις περιοχές Natura 2000 3. Εφαρμογή μέτρων προστασίας των οικοσυστημάτων σε περιοχές δικτύου Natura 2000
Σ. Σ.8	Αντιπλημμυρική θωράκιση της Περιφέρειας Αττικής	1. Αντιπλημμυρικές παρεμβάσεις σε στοχευμένες ζώνες υψηλού κινδύνου και σε περιοχές υψηλών οικιστικών αναγκών και επενδυτικών απαιτήσεων 2. Επέκταση του δικτύου των όμβριων υδάτων
Σ.Σ. 9	Διαμόρφωση ολοκληρωμένου πλαισίου σχεδιασμού και υλοποίησης της διαχείρισης αποβλήτων, προσανατολισμένο στη μείωση της παραγωγής στερεών αστικών αποβλήτων, στον εκσυγχρονισμό του δικτύου συλλογής και μεταφοράς τους, δράσεις ανακύκλωσης –	1. Μείωση της ποσότητας των παραγόμενων αποβλήτων 2. Ενίσχυση δράσεων ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων -τόνωση της καινοτομίας στον τομέα της ανακύκλωσης. 3. Προτεραιότητα στη Διαλογή στην Πηγή των αποβλήτων και διαχείριση τους σε αποκεντρωμένες υποδομές 4. Ανάπτυξη δικτύου «Πράσινων Σημείων» 5. Στοχευμένη διαχείριση βιομηχανικών, υγειονομικών, επικινδύνων και μη, αποβλήτων

	επαναχρησιμοποίησης. Ουσιαστική ενίσχυση των ΤΣΔΑ των Δήμων.	6. Αποκατάσταση – απόδοση ρυπασμένων χώρων σε νέες χρήσεις που συμβάλλουν στην αστική αναζωογόνηση 7. Εφαρμογή ΤΣΔΑ των Δήμων
Σ.Σ. 10	Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, κοινωνικο-οικονομική ανασυγκρότηση του χώρου, οργάνωση του βασικού δικτύου υποδομών και προστασία του φυσικού-αστικού περιβάλλοντος του τοπίου και των πολιτιστικών πόρων.	1. Προώθηση ενός πολυκεντρικού και ιεραρχημένου συστήματος χωρικής οργάνωσης και αντιμετώπιση του μη δομημένου περιβάλλοντος ως κρίσιμου παράγοντα για τη βιωσιμότητα 2. Παρεμβάσεις υποστήριξης της λειτουργικής αυτοτέλειας, ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και συμπληρωματικότητας των Χωρικών Ενότητων 3. Ενίσχυση της ταυτότητας της Αθήνας – Αττικής και της πολυλειτουργικής φυσιογνωμίας των κέντρων Αθήνας –Πειραιά 4. Ανάπτυξη πολύπλευρου πλέγματος παρεμβάσεων μικρής, τοπικής κλίμακας, ένταξη των αστικών κενών στη λειτουργία της πόλης, επανάχρηση εγκαταλελειμμένων κτηρίων και δράσεις αστικής αναζωογόνησης 5. Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και της καθημερινότητας στην πόλη, ως συστατικό στοιχείο της πολιτιστικής της ταυτότητας 6. Αξιοποίηση κενού κτιριακού αποθέματος για την εγκατάσταση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, επιχειρήσεων πολιτιστικής οικονομίας κ.λ.π. 7. Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας ιστορικών κέντρων συνόλων και μεμονωμένων εγκαταστάσεων μέσω των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού και συντονισμό με την πολιτική αναπλάσεων 8. Ισόρροπη κατανομή των κοινωνικών εξυπηρετήσεων, αναπτυξιακών έργων και επενδύσεων και αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος σε όλες τις περιοχές 9. Διαφύλαξη και προστασία των κοινόχρηστων και κοινωνικών υποδομών από την υποβάθμιση
Σ.Σ. 11	Προώθηση βιώσιμων μεταφορών, άρση προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων, μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον τομέα των μεταφορών.	1. Άρση προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων αρμοδιότητας Περιφέρειας Αττικής και βελτίωση οδικής ασφάλειας. 2. Έμφαση στις ήπιες μορφές μετακίνησης, όπως δημόσια συγκοινωνία, ποδήλατο, περπάτημα. 3. Ανάδειξη του θαλάσσιου μετώπου του Σαρωνικού, μέσω της λειτουργικής ανάπλασης της παραλιακής λεωφόρου Ποσειδώνος, σε συνδυασμό με τη λειτουργία τραμ, πεζόδρομου και ποδηλατοδρόμου. 4. Ενίσχυση της εφαρμογής μέτρων που είναι απαραίτητα για την ασφάλεια των πεζών αλλά και τη διασφάλιση προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία και με μειωμένη κινητικότητα. 5. Χρήση σύγχρονων τεχνολογιών (τηλεματική, ΟΠΣ κλπ), εγκατάσταση συστημάτων παροχής πληροφόρησης προς τους χρήστες του οδικού δικτύου και αξιοποίηση «ευφώνων συστημάτων» (ITS) για τη βελτίωση υπηρεσιών παρακολούθησης και διαχείρισης της αστικής κυκλοφορίας. 6. Αναβάθμιση του ρόλου του Πειραιά στο Ευρωπαϊκό λιμενικό σύστημα. 7. Βελτίωση υποδομών κρουαζιέρας για την ανάπτυξη του home-porting και της καλύτερης εξυπηρέτησης των κρουαζιερόπλοιων στην Αττική. 8. Ολοκλήρωση του συστήματος συνδυασμένων μεταφορών με στόχο τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων μεταφορών στην Αττική. 9. Ανάπτυξη και βελτίωση φιλικών προς το περιβάλλον και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα συστημάτων μεταφορών (στα οποία περιλαμβάνονται και τα συστήματα χαμηλού θορύβου)

Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ)

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ), το οποίο εγκρίθηκε με την ΚΥΑ 6876/4871/2-7-2008 (ΦΕΚ 128/Α/2008), αποτελεί σύνολο κειμένων και διαγραμμάτων με το οποίο καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη χωρική ανάπτυξη και διάρθρωση του εθνικού χώρου, αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών και προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου.

Το ΓΠΧΣΑΑ, έχει ως σκοπό τον προσδιορισμό στρατηγικών κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου για τα επόμενα 15 χρόνια.

Στόχος του ΓΠΧΣΑΑ, είναι η διαμόρφωση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης, στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας, που θα είναι αποτέλεσμα μιας συνθετικής, ισόρροπης, θεώρησης στο χώρο παραμέτρων που προωθούν την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της χώρας και ενισχύουν την κοινωνική και οικονομική συνοχή και την ανταγωνιστικότητα. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Ειδικότερα επιδιώκεται:

- ✓ Η ενίσχυση του ρόλου της χώρας, σε διεθνές, ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο.
- ✓ Η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής.

- ✓ Η διαφύλαξη – προστασία του περιβάλλοντος και, κατά περίπτωση, η αποκατάσταση και / ή ανάδειξη των ευαίσθητων στοιχείων της φύσης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου.
- ✓ Η θέσπιση στόχων, που αφορούν τα οξύτατα προβλήματα που προκαλεί η αλλαγή κλίματος

Η παροχή ενός συνεκτικού πλαισίου κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού. Βασική στρατηγική επιλογή του εγκεκριμένου Γενικού Πλαισίου, αποτελεί η υιοθέτηση ενός προτύπου βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης, βασισμένου στη συγκρότηση πλέγματος πόλων και αξόνων ανάπτυξης, που θα ενισχύει την ανταγωνιστική παρουσία της χώρας στο διεθνές περιβάλλον και θα προωθεί την κοινωνική και οικονομική συνοχή, με διάχυση της ανάπτυξης στο σύνολο του εθνικού χώρου, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος. Στον τομέα των κλιματικών αλλαγών το ΓΠΧΣΑΑ εκτιμά ότι η χώρα μας θα ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο και τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μείωση των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Προβλέπεται μία δέσμη μέτρων που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, μέτρα για την αύξηση της ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και τον περιορισμό των εκπομπών των μεγαλύτερων βιομηχανιών, την εφαρμογή βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών στη βιομηχανία, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, την επέκταση της χρήσης φυσικού αερίου κ.ά

Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ Αττικής)

Η κύρωση της απόφασης έγκρισης του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Αττικής έγινε σύμφωνα με ΥΑ υπ' αριθ : 61490/5302 (ΦΕΚ 4175 /23-12-2016). Η Αττική σύμφωνα με τις προβλέψεις του αναθεωρημένου ΠΕΣΔΑ (2006) υποδιαιρείται σε 2 διαχειριστικές ενότητες. Η 1^η διαχειριστική ενότητα αποτελείται από τις περιφέρειες Αττικής πλην Κυθήρων και Αντικυθήρων. Η 2^η διαχειριστική ενότητα αποτελείται από τα νησιά Κυθήρων και Αντικυθήρων. Τα ποσοστά συμμετοχής είναι 99,89% για την 1^η διαχειριστική ενότητα και 0,11% για τη 2^η διαχειριστική ενότητα.

Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών-Αττικής

Το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθηνών-Αττικής (ΡΣΑ) που ψηφίστηκε με τον Ν. 4277/2014 (ΦΕΚ 156/Α/2014), περιέχει το σύνολο των στόχων, των κατευθύνσεων πολιτικής, των προτεραιοτήτων, των μέτρων και των προγραμμάτων που προβλέπονται από το νόμο αυτό ως αναγκαίων για τη χωροταξική, πολεοδομική και οικιστική οργάνωση της Αττικής και την προστασία του περιβάλλοντος, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ειδικότερα οι κατευθύνσεις του ΡΣΑ αναφέρονται κυρίως: α) στην κοινωνικοοικονομική ανασυγκρότηση του χώρου, β) στη χωροταξική δομή και οργάνωση των δραστηριοτήτων, γ) στην προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, του τοπίου και των πολιτιστικών πόρων δ) στη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων και υποδομών μεταφορικής,

τεχνικής, διοικητικής και κοινωνικής υποδομής ε) στην πολεοδομική οργάνωση στ) στην πολιτική γης ζ) στο σχεδιασμό περιοχών ή ζωνών ειδικού ενδιαφέροντος ή ειδικών προβλημάτων η) στο συντονισμό των μελετών και προγραμμάτων που έχουν σχέση με το ΡΣΑ και ιδίως στο σχεδιασμό παρεμβάσεων μητροπολιτικής σημασίας θ) στο συντονισμό με τα περιφερειακά πλαίσια των όμοιων περιφερειών. Το ΡΣΑ επέχει ταυτόχρονα και θέση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Ν. 4269/2014 (ΦΕΚ 142/Α/2014).

Οι στρατηγικοί στόχοι του νέου ΡΣΑ εντάσσονται στο πλαίσιο της εθνικής και ευρωπαϊκής αναπτυξιακής και της χωρικής πολιτικής. Σε αυτό το πλαίσιο, οι στρατηγικοί στόχοι του νέου ΡΣΑ προσδιορίζονται, για τη χρονική περίοδο 2014–2021, σε τρεις ενότητες συμπληρωματικών στρατηγικών στόχων: α) Ισορροπη οικονομική ανάπτυξη και ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας–Αττικής, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων. β) Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, εξοικονόμηση πόρων, αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσαρμογή στην ΚΑ. γ) Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, εξισορρόπηση στην κατανομή των πόρων και των ωφελειών από την ανάπτυξη.

Περιφερειακό Σχέδιο για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Κύριος στόχος του έργου είναι η κατάρτιση του Περιφερειακού Σχεδίου Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή της Περιφέρειας Αττικής σε συμμόρφωση με το ακόλουθο θεσμικό πλαίσιο:

- Άρθρα 42 (Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή - ΕΣΠΚΑ), 43 (Περιφερειακά Σχέδια για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή - ΠεΣΠΚΑ), 44 (Εθνικό Συμβούλιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή - ΕΣΠ), 45 (Πρώτη Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή) του Νόμου 4414/2016 (ΦΕΚ 149/Α/2016)
- ΥΑ Αριθ. οικ.: 11258/ 16.03.2017 «Εξειδίκευση περιεχομένου Περιφερειακών Σχεδίων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ), σύμφωνα με το άρθρο 43 του Νόμου 4414/2016 (Α' 149)» (ΦΕΚ 873/Β/2017)
- ΥΑ οικ. 34768/4.8.2017 «Σύσταση, συγκρότηση και κανονισμός λειτουργίας του Εθνικού Συμβουλίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠ), σύμφωνα με το άρθρο 44 του ν. 4414/2016 (Α' 149)» (ΦΕΚ 3246/Β/2017)

Το ΠεΣΠΚΑ αξιολογεί τις πιθανές επιπτώσεις (ευκαιρίες και απειλές) από την κλιματική αλλαγή, εστιάζοντας στον τρόπο με τον οποίο οι κλιματικοί κίνδυνοι ενδέχεται να εκδηλωθούν κατά τον 21ο αιώνα, ελλείψει δράσης.

Με το ΠΕΣΠΚΑ Αττικής επομένως, εξειδικεύεται η Εθνική Στρατηγική σε επίπεδο Περιφέρειας Αττικής, έχοντας ως βασικό στόχο τη μείωση της ευπάθειας της Περιφέρειας στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τη θωράκισή της έναντι αυτής.

Σε εθνικό επίπεδο:

Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα

Το 2018 τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ). Το οριστικό Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα μέχρι το έτος 2030, ολοκληρώθηκε στις 31/12/2019 (ΦΕΚ 4893) με την πράξης Κύρωσης του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα από το ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ και αποτελεί τη βάση για τη διαμόρφωση κανονιστικών πράξεων και κειμένων, την ανάπτυξη στρατηγικών σχεδίων, καθώς και για την εφαρμογή χρηματοδοτικών μηχανισμών και εργαλείων.

Το ΕΣΕΚ περιγράφει συνοπτικά την υπάρχουσα δομή του ενεργειακού τομέα, τις πολιτικές που ακολουθούνται έως τώρα, τα σενάρια εξέλιξης του ενεργειακού συστήματος στην υλοποίηση των εθνικών ενεργειακών και περιβαλλοντικών στόχων για το έτος 2030, καθώς και τις προτεινόμενες πολιτικές και μέτρα για την επίτευξή τους.

Οι εθνικοί στόχοι για την επόμενη δεκαετία, όπως αυτοί διερευνώνται αναλυτικά σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο, έως το έτος 2030, είναι ενταγμένοι σε μία φιλόδοξη μακροπρόθεσμη στρατηγική η οποία στοχεύει να ελαχιστοποιήσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το έτος 2050.

Ο κύριος στόχος του ΕΣΕΚ είναι ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός των κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά αποδοτικότερων πολιτικών και μέτρων που θα συντελέσουν στην επίτευξη των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων εθνικών ενεργειακών και κλιματικών στόχων, θα συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και ταυτόχρονα θα ανταποκριθούν στην πρόκληση της μείωσης του κόστους ενέργειας και εν γένει της προστασίας των τελικών καταναλωτών από υψηλές τιμές των ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό οι κύριες επιδιώξεις που τίθενται στο ΕΣΕΚ αφορούν:

- την επίτευξη συγκεκριμένων εθνικών στόχων αναφορικά με τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, τη μεγαλύτερη συμμετοχή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην εγχώρια κατανάλωση ενέργειας και την επίτευξη εξοικονόμησης ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας
- την ενίσχυση της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού
- την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας
- την προστασία των καταναλωτών και παράλληλα την ενδυνάμωση του ρόλου τους στο ενεργειακό σύστημα
- τη διαμόρφωση και λειτουργία μιας ανταγωνιστικής εγχώριας αγοράς ενέργειας
- την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας στον ενεργειακό τομέα και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην ΚΑ

Τον Δεκέμβριο του 2014, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (νυν Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας / ΥΠΕΝ), το Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της

Ακαδημίας Αθηνών και η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), υπέγραψαν μνημόνιο συνεργασίας που αφορούσε εκτός των άλλων και στην σύνθεση του κειμένου της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στη ΚΑ (ΕΣΠΚΑ). Έτσι η Επιτροπή Μελέτης των Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής της Τράπεζας της Ελλάδος (ΕΜΕΚΑ), με την στήριξη της ΤτΕ και την κατ' αρχήν συνεισφορά της Δ/σης Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας του ΥΠΕΝ, συνέταξαν σχέδιο ΕΣΠΚΑ, που τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση (από 24/11/2015 έως 08/12/2015), τα αποτελέσματα της οποίας αξιολογήθηκαν από άτυπη ομάδα στην οποία μετείχαν μέλη της ΕΜΕΚΑ, της ΤτΕ καθώς και στελέχη της Δ/σης Κλιματικής Αλλαγής και Ποιότητας της Ατμόσφαιρας.

Ο πρωταρχικός σκοπός της ΕΣΠΚΑ είναι να συμβάλλει στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της χώρας όσον αφορά τις επιπτώσεις από την ΚΑ και στη δημιουργία των προϋποθέσεων ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται με βάση τη σωστή πληροφόρηση και με μακροπρόθεσμη στόχευση, αντιμετωπίζοντας τους κινδύνους και αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που πηγάζουν από την ΚΑ. Η ΕΣΠΚΑ προβλέπει έναν αρχικό ορίζοντα πενταετίας για την ανάπτυξη ικανότητας προσαρμογής και για την ιεράρχηση και υλοποίηση ενός πρώτου συνόλου δράσεων. Η σημαντική αβεβαιότητα που συνδέεται με την ΚΑ και τις επιπτώσεις της, η πληθώρα νέων πληροφοριών και εξελίξεων, κατά περίπτωση επικαιροποιούν τις απόψεις για τον κατάλληλο τρόπο προώθησης της προσαρμογής και επιβάλλουν συνεχή αξιολόγηση, εκμάθηση και εξειδικευμένη ανάλυση.

Στο πλαίσιο αυτό, η πρώτη ΕΣΠΚΑ είναι μια ευκαιρία να διαμορφωθεί μια στρατηγική προσέγγιση για την προσαρμογή στην ΚΑ, θέτοντας σε κίνηση μια συνεχή διαδικασία επανεξέτασης, επικαιροποίησης και επανευθυγράμμισης της στρατηγικής. Βασικοί στόχοι της ΕΣΠΚΑ είναι:

- η βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων μέσω της απόκτησης πληρέστερων πληροφοριών και επιστημονικών δεδομένων σχετικών με την προσαρμογή,
- η προώθηση της ανάπτυξης και εφαρμογής περιφερειακών/τοπικών σχεδίων δράσης σε συμφωνία με την παρούσα στρατηγική,
- η προώθηση δράσεων και πολιτικών προσαρμογής σε όλους τους τομείς με έμφαση στους πιο ευάλωτους,
- η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης των δράσεων και πολιτικών προσαρμογής, και
- η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας.

Επίσης σε πολλά από τα μελετώμενα νησιά έχουν εκπονηθεί μελέτες και σχέδια δράσης για την αειφόρο ενέργεια.

1. Ενέργειες που έχουν γίνει σε τοπικό επίπεδο αφορούν:

ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑ- ΝΗΣΟΣ ΑΙΓΙΝΑ

- Ο Δήμος Αίγινας υπογράφοντας το Σύμφωνο των Νησιών αναλαμβάνει δράση στην κατεύθυνση της αειφορικής ανάπτυξης και της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής σε τοπικό επίπεδο. Μαζί με άλλα Ελληνικά και Ευρωπαϊκά νησιά δεσμεύεται να ξεπεράσει τους στόχους που έχουν οριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την μείωση των εκπομπών

αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου. Το μακροπρόθεσμο όραμα των τοπικών αρχών είναι να περιορίσουν τις ταχέως αυξανόμενες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) του νησιού εισάγοντας ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κατά τα μέγιστα τόσο στην παραγωγή όσο και στη ζήτηση ενέργειας αλλά και προωθώντας την υιοθέτηση μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας και ενεργειακής απόδοσης σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

- Στόχοι

Με το παρόν σχέδιο δράσης για την αειφόρο ενέργεια η Αίγινα ορίζει ξεκάθαρους και φιλόδοξους στόχους σχετικά με την τοπική ενεργειακή πολιτική του νησιού. Για το έτος στόχος 2020 επιδιώκεται η αύξηση της ασφάλειας στην παροχή ενέργειας, η μείωση της εξάρτησης σε εισαγόμενη ενέργεια και τέλος η μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος και του αποτυπώματος εκπομπών CO₂ του νησιού. Συγκεκριμένα, οι οριζόμενοι στόχοι αφορούσαν το έτος 2020 επικεντρώνονται στην μείωση κατά 36% της ζήτησης πρωτογενούς ενέργειας και κατά 43% των εκπομπών CO₂ σε σύγκριση με το σύνηθες σενάριο, καλύπτοντας το 25% της πρωτογενούς ενέργειας και το 19% της ζήτησης ηλεκτρισμού αξιοποιώντας τοπικά διαθέσιμες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

- Τροιζηνία - Μέθανα: Αναπτύσσεται η Ηλεκτροκίνηση και θέτονται οι βάσεις για Δημοτική Συγκοινωνία

Σύμφωνα με ενημέρωση του Δήμου Τροιζηνίας - Μεθάνων, ο Δήμαρχος κ. Σωτήριος Αθ. Σούχλας υπέγραψε τη σύμβαση μεταξύ του Δήμου Τροιζηνίας - Μεθάνων και του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων για την αποπληρωμή της πράξης με τίτλο: «Δήμος Τροιζηνίας Μεθάνων - Ολοκληρωμένες Δράσεις Ηλεκτροκίνησης», συνολικού προϋπολογισμού 1.000.000,00 €.

Στην ανακοίνωση αναφέρεται: "Η πράξη εντάσσεται στο πλαίσιο της πρόσκλησης ΑΤ12 του προγράμματος «Αντώνης Τρίτσης» και αφορά:

Προμήθεια Ηλεκτρικών Οχημάτων, περιλαμβανομένης της εγγύησης και της υποστήριξης – εκπαίδευσης για τη λειτουργία τους και Ολοκληρωμένη Εφαρμογή Διαχείρισης Ηλεκτρικών οχημάτων και Σταθμών φόρτισης.

Συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

Α) Δύο ηλεκτροκίνητα λεωφορεία τελευταίας τεχνολογίας. Πρόκειται για οχήματα τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για τη συγκρότηση και τη λειτουργία της Δημοτικής Συγκοινωνίας

- Ένταξη της Πράξης «Ενεργειακή Αναβάθμιση Δημοτικού Καταστήματος Μεθάνων» με Κωδικό ΟΠΣ 5074732 και ένταξη στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αττική 2014-2020» Ο Δήμος Τροιζηνίας-Μεθάνων με σκοπό την εξοικονόμηση ενέργειας και την βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας σε δημοτικά κτίρια, υλοποιεί δράσεις με στόχο την ενεργειακή αναβάθμιση του πρώην Δημαρχείου Μεθάνων που στεγάζει υπηρεσίες του Δήμου. Στο πλαίσιο του έργου θα πραγματοποιηθούν επεμβάσεων στα λειτουργικά χαρακτηριστικά του κτιρίου όπως εφαρμογή θερμομόνωσης, αντικατάσταση κουφωμάτων, αντικατάσταση

συστημάτων ψύξης/ θέρμανσης. Πρόκειται να αντικατασταθούν κουφώματα συνολικής επιφάνειας 77,37 τ.μ., και να γίνει εφαρμογή θερμομόνωσης δώματος συνολικής επιφάνειας 143,61 τ.μ και εφαρμογή θερμομόνωσης κελύφους συνολικής επιφάνειας 485,40 τ.μ . Θα πραγματοποιηθούν συνοπτικά οι ακόλουθες παρεμβάσεις:

- ο Εξωτερική θερμομόνωση του κελύφους του κτιρίου με σύστημα θερμομόνωσης με πλάκες διογκομενης πολυστερίνης κατάλληλου πάχους
- ο Θερμομόνωση του δώματος του κτιρίου με θερμομονωτικές πλάκες εξηλασμένης πολυστερίνης.
- ο Αντικατάσταση των υαλοστασίων με νέο κούφωμα από πλαίσιο αλουμινίου και διπλό υαλοπίνακα με διάκενο 12mm.
- ο Εγκατάσταση κεντρικής αντλίας θερμότητας αέρα-νερού υψηλής απόδοσης και σύνδεση στο υφιστάμενο σύστημα σωληνώσεων
- ο Εγκατάσταση τοπικών αντλιών θερμότητας στους χώρους των γραφείων

2. Σε επίπεδο Π.Ε Νήσων Αττικής

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ (Ο.Χ.Ε) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΝΗΣΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ

Οι Στρατηγικοί Στόχοι της ΟΧΕ ΠΕ Νήσων Αττικής συμπυκνώνονται στους ακόλουθους:

- Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής των Κατοίκων και των Επισκεπτών στην ΠΕ Νήσων Αττικής.
- Προσέλκυση Επενδύσεων σε κρίσιμους τομείς ανάπτυξης της οικονομίας (εναλλακτικού τουρισμού, πρωτογενούς τομέα, αγροδιατροφή).
- Εμπλουτισμός και Βελτίωση της Ελκυστικότητας του ενιαίου Τουριστικού και Πολιτιστικού Προϊόντος στην ΠΕ Νήσων Αττικής.
- Ενίσχυση της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας και των Περιβαλλοντικών Πόρων της ΠΕ Νήσων Αττικής / Αειφορική διαχείριση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση της προσβασιμότητας της ΠΕ Νήσων Αττικής.
- Βελτίωση της Ποιότητας και Αποτελεσματικότητας της Κοινωνικής Ένταξης και της Απασχολησιμότητας στην ΠΕ Νήσων Αττικής.

Σύμφωνα με την παράθεση των βασικών αναγκών και προκλήσεων, οι προτεινόμενοι τομείς παρέμβασης καλύπτουν το σύνολο των Στόχων Προτεραιότητας της Προγραμματικής Περιόδου 2021 – 2027. Οι επιμέρους θεματικές παρεμβάσεις αντιμετωπίζουν στενευμένα βασικά προβλήματα κάθε νησιού, ενώ συμβάλλουν στην υιοθέτηση και εφαρμογή κρίσιμων πολιτικών που αφορούν το περιβάλλον, την συνδεσιμότητα, τον ψηφιακό μετασχηματισμό, την εδαφική συνοχή και την σύγκλιση της νησιωτικής με την ηπειρωτική Περιφέρεια Αττικής. Με βάση την υιοθέτηση αυτής της πολιτικής, προτείνονται τέσσερις Τομείς Παρέμβασης που συνάδουν και συνεισφέρουν στην επίτευξη των πέντε Στόχων Πολιτικής που διατρέχουν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΑΤΤΙΚΗ 2021 – 2027».

Στο σύνολό τους οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αναμένεται να οδηγήσουν σε ένα νησιωτικό σύμπλεγμα πράσινων, ενεργειακά ουδέτερων και ψηφιακά διασυνδεδεμένων νησιών, το περιβάλλον των οποίων θα απολαμβάνουν οι κάτοικοι και οι επισκέπτες θα θέλουν να παρατείνουν την διαμονή τους.

Οι Προτεινόμενοι Τομείς Παρέμβασης αφορούν:

- Τομέας Παρέμβασης 1 (ΤΠ1): «Οικονομική Ανάπτυξη και Αποδοτικότητα συναρτήσει του ψηφιακού μετασχηματισμού και της προώθησης της οικονομικής διαφοροποίησης»
- Τομέας Παρέμβασης 2 (ΤΠ2): «Κυκλική και Κλιματικά Ουδέτερη Νησιωτική Οικονομία»
- Τομέας Παρέμβασης 3 (ΤΠ3): «Προσβασιμότητα – Διασυνδεσιμότητα»
- Τομέας Παρέμβασης 4 (ΤΠ4): «Δράσεις Κοινωνικού Αποτυπώματος στην Νησιωτική Περιφέρεια Αττικής»

Πιο αναλυτικά στοιχεία συγκεκριμένα για τον Τομέα Παρέμβασης 2 αποτελούν:

Ο Τομέας Παρέμβασης 2 συμβάλει με τις προτεινόμενες δράσεις της στην υλοποίηση του ΣΠ2 προσαρμόζοντας τι σχετικές δράσεις στον νησιωτικό χαρακτήρα της περιφέρειας αναφοράς.

- Πράσινο Κτηριακό Απόθεμα

Περιγραφή: Στόχος της δράσης είναι η καταγραφή και παρακολούθηση του ενεργειακού ισοζυγίου των δημοσίων κτηρίων της νησιωτικής περιφέρειας με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας. Η δράση βρίσκεται στον πυρήνα της εθνικής, αλλά και ευρωπαϊκής πολιτικής, για την ενεργειακή μετάβαση και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η ενεργειακή αναβάθμιση του κτηριακού αποθέματος, το οποίο αντιπροσωπεύει περίπου το 40% της τελικής κατανάλωσης ενέργειας, συνιστά σημαντικό πυλώνα ανάπτυξης συμβάλλοντας σημαντικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη μετάβαση σε μια βιώσιμη και πράσινη οικονομία ιδιαίτερα στην νησιωτική περιφέρεια η οποία μέσω των δράσεων της Περιφέρειας Αττικής αναμένεται να συγκλίνει ταχύτερα προς την βιώσιμη και ενεργειακά ουδέτερη κατάσταση.

- Πράσινη Μετακίνηση / Εξηλεκτρισμός Δημοσίων Μέσων Μεταφοράς - Green / High Tech Points

Περιγραφή: Στόχος της δράσης είναι η ενίσχυση της συνδεσιμότητας και προσπελασιμότητας εντός των νησιών, ενισχύοντας παράλληλα τις προσπάθειες επέκτασης της ηλεκτροκίνησης στις δημόσιες και ιδιωτικές μεταφορές. Ευρύτερος στόχος της δράσης είναι η εξάλειψη της κοινωνικής, γεωγραφικής και οικονομικής απομόνωσης των δημοτικών περιοχών, η προώθηση της προσβασιμότητας για όλες τις κοινωνικές κατηγορίες (δηλαδή παιδιά, άτομα που έχουν ανάγκη, πρόσφυγες, ηλικιωμένοι κ.λπ.), η προώθηση της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης, η βιωσιμότητα των δικτύων μεταφορών, η υποστήριξη των Τοπικών Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας και η συμβολή στους στόχους, τις προτεραιότητες και τις πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί για την προσαρμογή στις περιβαλλοντικές οδηγίες και πολιτικές των Νησιωτικών Δήμων και της Περιφέρειας.

- Ανταποδοτική Ανακύκλωση σε συνεργασία με τον ΕΟΑΝ / Κυκλική Νησιωτική Οικονομία (σύστημα παρακολούθησης και ανταμοιβής επανάχρησης)

Περιγραφή: η δράση αναφέρεται στην ανάπτυξη συστήματος ανταποδοτικής ανακύκλωσης στη νησιωτική περιφέρεια της Αττικής. Σε συνεργασία με τον ΕΟΑΝ (Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης) θα εφαρμοστεί το πρωτοποριακό Επιχειρησιακό Σχέδιο «Ανταποδοτικής Ανακύκλωσης» του ΕΟΑΝ το οποίο βασίζεται στο νέο μοντέλο προώθησης της ανακύκλωσης στη χώρα μας με τα «σπιτάκια της ανταποδοτικής ανακύκλωσης»

Τέλος ενέργειες που έχουν υλοποιηθεί για την διατήρηση της βιοποικιλότητας των περιοχών επισημαίνεται ότι έχει πραγματοποιηθεί η «Επιστημονική τεκμηρίωση για την κατάρτιση σχεδίου δράσεων προτεραιότητας, περιοχών της Περιφέρειας Αττικής που έχουν χαρακτηριστεί: περιοχές Natura 2000». Σκοπός του προγράμματος ήταν η συνεργασία της Περιφέρειας Αττικής και του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας όπου σχεδίασαν δράσεις διατήρησης και διαχείρισης για περιοχές του δικτύου Natura 2000 που εμπίπτουν στη χωρική αρμοδιότητα της Περιφέρειας. Το πρόγραμμα ήταν εξειδικευμένο ανά περιοχή και φτάνει σε επίπεδο στόχων διατήρησης και προτάσεων διαχείρισης, οι οποίες εντάσσονται σε μία ολοκληρωμένη στρατηγική παρεμβάσεων. Επεκτείνει την αποτίμηση της προόδου και των προοπτικών σε ό,τι αφορά στον καθορισμό στόχων διατήρησης και στην εφαρμογή δράσεων διαχείρισης στις περιοχές αυτές, εξετάζει τους στόχους διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ανά Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) και προτείνει μέτρα διατήρησης για τις ΕΖΔ της Περιφέρειας κατά την έννοια του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Ειδικότερα, το αντικείμενο του προγράμματος περιλάμβανε το σχεδιασμό και την κοστολόγηση δράσεων και την αιτιολογική υποστήριξή τους 7 ΤΚΣ και 7 ΕΖΔ, που βρίσκονται στα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας Αττικής, στο πλαίσιο εθνικών ή περιφερειακών προγραμμάτων, από το 2014 έως το 2020. Βάσει αυτών των προγραμμάτων, οι δράσεις διατήρησης θα είναι δυνατόν στη συνέχεια να ενταχθούν σε χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προγράμματα.

LIFE-IP 4 NATURA

Στο πλαίσιο των ανωτέρω αντίστοιχες δράσεις αποτελούν η συμμετοχή της Περιφέρειας Αττικής στο πρόγραμμα LIFE-IP 4 NATURA (τίτλος έργου: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (Integrated actions for conservation and management of Natura 2000 sites, species, habitats and ecosystems in Greece)).

Στόχος Έργου:

Το LIFE-IP 4 NATURA, το πρώτο ολοκληρωμένο έργο Life (Life Integrated Project – LIFE IP) που εγκρίνεται για την Ελλάδα, είναι το σημαντικότερο έργο των τελευταίων δεκαετιών για την προστασία της ελληνικής φύσης.

Στόχος του είναι η ουσιαστική ενίσχυση της προστασίας της φύσης στην Ελλάδα, με τρόπο που να διασφαλίζει ταυτόχρονα τη συμμόρφωση της χώρας με την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Για τον λόγο αυτό, για πρώτη φορά ενσωματώνονται συνεκτικά, σε ένα ενιαίο πρόγραμμα, δράσεις οι οποίες καλύπτουν όλο το εύρος των παραμέτρων που σχετίζονται με την προστασία της φύσης: πολιτική, οικονομία, κοινωνία, επιστημονική γνώση.

Το έργο αποσκοπεί στη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης προστατευόμενων περιοχών, στην ολοκληρωμένη διαχείριση του δικτύου Natura 2000, στην ενδυνάμωση των αρχών και υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή της νομοθεσίας για τη φύση, στην ενεργό συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων στην διατήρηση και διαχείριση των περιοχών Natura 2000.

LIFE Integrated Project 2016

LIFE Integrated Project Nature: Υλοποίηση ολοκληρωμένων έργων και ενεργειών που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων των οδηγιών για τα πουλιά και των οικοτόπων προτεραιότητας (Οδηγίες 2009/147/EC και 92/43/EEC) καθώς επίσης στην επίτευξη του στόχου 1 της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Βιοποικιλότητα, μέσω της εφαρμογής του Πλαισίου Ενεργειών Προτεραιότητας (Άρθρο 8 of 92/43/EEC) που έχει θέσει το κάθε κράτος μέλος.

Δράσεις του έργου

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

- A1. Εκπόνηση και θεσμοθέτηση σχεδίων δράσης για είδη και οικοτόπους κοινοτικού ενδιαφέροντος
- A2. Διασφάλιση της συμβατότητας και βελτιστοποίηση των προδιαγραφών όλων των υπαρχόντων δεδομένων για την παρακολούθηση του δικτύου Natura 2000 σε εθνικό επίπεδο
- A3. Χαρτογράφηση και αξιολόγηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών (MAES)
- A4. Χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών του έργου

C. ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

- C1. Πιλοτική εφαρμογή των Σχεδίων Δράσης για τα είδη και τους οικοτόπους
- C2. Πιλοτική εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης περιοχών NATURA 2000 σε τέσσερις Περιφέρειες της Ελλάδας
- C3. Ανάπτυξη και Λειτουργία Συστήματος Υποστήριξης Αποφάσεων (DSS) για τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000
- C4. Δημιουργία ενός διαδραστικού και διαλειτουργικού συστήματος γεωγραφικών πληροφοριών (ppGIS) /webGIS για την οπτικοποίηση και την παρακολούθηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών
- C5. Ενίσχυση των ικανοτήτων των εμπλεκόμενων μερών και τελικών χρηστών
- C6. Εφαρμογή χαρτογράφησης και αξιολόγησης των οικοσυστημικών υπηρεσιών (MAES) σε πιλοτικές περιοχές
- C7. Καθορισμός στόχων διατήρησης για Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και θεσμοθέτησή τους

D. ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

D1. Παρακολούθηση της συμβολής του έργου στην υλοποίηση του Ελληνικού Πλαισίου Δράσης Προτεραιότητας (PAF), στην επιτυχία των δράσεων ανάπτυξης ικανοτήτων και για την κινητοποίηση συμπληρωματικών χρηματοδοτικών πηγών

D2. Παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης τόπων Natura 2000³. Ανάπτυξη και Λειτουργία Συστήματος Υποστήριξης Αποφάσεων (DSS) για τη διαχείριση των περιοχών Natura 2000

D3. Παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή των σχεδίων δράσης σε εθνική κλίμακα

D4. Παρακολούθηση των λειτουργιών του οικοσυστήματος του έργου

D5. Παρακολούθηση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων του έργου

E. ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

E1. Επικοινωνία και διάχυση των αποτελεσμάτων του έργου

E2. Μεταφορά τεχνογνωσίας σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο

F. ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

F1. Διαχείριση του έργου

F2. Συντονισμός των συμπληρωματικών πηγών χρηματοδότησης.

Η Περιφέρεια Αττικής θα υλοποιήσει έργα και δράσεις στα πεδία:

A4 Χαρτογράφηση και ανάλυση των εμπλεκόμενων μερών του έργου

C2 Πιλοτική εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης περιοχών NATURA 2000 σε τέσσερις Περιφέρειες της Ελλάδας

C5 Ενίσχυση των ικανοτήτων των εμπλεκόμενων και τελικών χρηστών

C6 Εφαρμογή χαρτογράφηση και αξιολόγησης των οικοσυστημικών υπηρεσιών (MAES) σε πιλοτικές περιοχές

D2 Παρακολούθηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης των περιοχών Natura 2000

E1 Επικοινωνία και διάχυση των αποτελεσμάτων του έργου

E2 Μεταφορά τεχνογνωσίας σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο

F1 Δομή και διαχείριση προγράμματος

Επικεφαλής Εταίρος:

Συντονιστής Εταίρος και Συμβαλλόμενος Δικαιούχος με την Ε.Ε: Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας (ΥΠΕΝ)

Εταιρικό Σχήμα:

Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας (ΥΠΕΝ)

Πανεπιστήμιο Πατρών,

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης,

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,

WWF Ελλάς,
Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία,
Περιφέρεια Κρήτης,
Περιφέρεια Αττικής,
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης,
Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου & Δυτικής Μακεδονίας,
Πράσινο Ταμείο

Διάρκεια Έργου: Δεκέμβριος 2017 – Νοέμβριος 2025

Προϋπολογισμός Έργου: 17.000.000,00 €

Προϋπολογισμός Περιφέρειας Αττικής: 2.000.000,00 €

Συγχρηματοδότηση έργου: LIFE (60%), Πράσινο Ταμείο (20%), Περιφέρεια Αττικής (20%)

Δίκτυο Θερμοκοιτίδων Γαλάζιας Ανάπτυξης (Blue Growth Incubators Network)

Το Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων ΠΕ Νήσων Αττικής είναι επικεφαλής φορέας σε ένα διατοπικό – διακρατικό σχέδιο το Δίκτυο Θερμοκοιτίδων Γαλάζιας Ανάπτυξης (Blue Growth Incubators Network), το οποίο είναι σε εξέλιξη και ολοκληρώνεται εντός του έτους 2023.

Σε σύντομη περιγραφή η Πράξη αφορά στην συνεργασία έξι συμμετεχουσών ευρωπαϊκών παράκτιων περιοχών για την δημιουργία ενός Δικτύου Θερμοκοιτίδων Γαλάζιας Ανάπτυξης, με στόχο την βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία των περιοχών αυτών μέσω ενεργειών σε όλο το φάσμα των διασυνδεδεμένων «παραδοσιακών», αλλά και «αναδυόμενων» τομέων, που σχετίζονται με τις θάλασσες και τις ακτές. Στην Πράξη συμμετέχουν συνολικά πέντε εταίροι ΟΤΔ από δύο ευρωπαϊκές χώρες, Ελλάδα και Βουλγαρία.

Ο γενικός στόχος της Πράξης είναι να συμβάλει στην αντιμετώπιση επιλεγμένων προκλήσεων και ευκαιριών της «Γαλάζιας Ανάπτυξης» που αντιμετωπίζουν οι έξι θαλάσσιες/ παράκτιες περιοχές. Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του έργου «Δίκτυο Θερμοκοιτίδων Γαλάζιας Ανάπτυξης» είναι:

- α) Δημιουργία του «Δικτύου Θερμοκοιτίδων Γαλάζιας Ανάπτυξης», με τη λειτουργία μιας «Θερμοκοιτίδας Γαλάζιας Ανάπτυξης» σε κάθε περιοχή ΟΤΔΑ,
- β) Εκπόνηση Στρατηγικών Σχέδιων «Γαλάζιας Ανάπτυξης» για την κάθε περιοχή ΟΤΔΑ,
- γ) Αξιολόγηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στα θαλάσσια οικοσυστήματα για κάθε περιοχή / περιοχή της ΟΤΔΑ,
- δ) Η επεξεργασία ιδεών για το "Εξυπνο Λιμάνι του μέλλοντος",
- ε) Υλοποίηση δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης των τοπικών φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών) καθώς και του ευρύτερου κοινού για θαλάσσια και παράκτια ζητήματα προτεραιότητας.

Οι ειδικοί στόχοι τοπικής στρατηγικής του προγράμματος είναι:

- Θεματικός Στόχος 1: Ενίσχυση της διαφοροποίησης της οικονομίας μέσω της ανάπτυξης της γαλάζιας οικονομίας.

- Θεματικός Στόχος 2: Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, καταπολέμηση των ανισοτήτων, ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού και βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αλιευτικές περιοχές.
- Θεματικός Στόχος 3: Διάσωση, ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος των αλιευτικών περιοχών.
- Θεματικός Στόχος 4: Διατήρηση της αειφορίας των οικοσυστημάτων και μετριασμός των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις αλιευτικές περιοχές.

Συμμετέχοντες Εταίροι: Δίκτυο Νήσων Αττικής (Συντονιστής Εταίρος), Αναπτυξιακή Πάρωννα, Αναπτυξιακή Θεσσαλονίκης – Λαγκαδάς Βόλβη, Αναπτυξιακή Θεσσαλονίκης – Χαλκηδώνος Δέλτα, Αναπτυξιακή Καβάλας, Αναπτυξιακή Μεσσηνίας FLAGBurgas – Kameno.

«Θαλάσσιο Περιβάλλον, Παράκτιες Απειλές»

Το Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων ΠΕ Νήσων Αττικής συμμετέχει στην υλοποίηση του Διαπεριφερειακού Σχεδίου «Θαλάσσιο Περιβάλλον, Παράκτιες Απειλές» το οποίο αφορά στη διαπεριφερειακή συνεργασία μεταξύ 22 παράκτιων και νησιωτικών ΟΤΔ Αλιείας της χώρας με συντονιστή εταίρο την Αναπτυξιακή Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ. Το σχέδιο συνεργασίας, το οποίο ολοκληρώνεται εντός του έτους 2023, έχει ως κύριο στόχο την ιεράρχηση των κινδύνων που αντιμετωπίζει το θαλάσσιο περιβάλλον και σχετίζονται με την αλιεία και τις παράκτιες περιοχές και τη δημιουργία στοχευμένων προτάσεων για την αντιμετώπισή τους μέσα από τη συνεργασία των εταίρων του σχεδίου.

Στο πλαίσιο του Σχεδίου θα διοργανωθούν συναντήσεις στρογγυλής τραπέζης με επιστημονικούς φορείς, επιχειρηματίες της περιοχής παρέμβασης, εκπροσώπους του τουρισμού και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επίσης, θα προγραμματιστούν δύο επισκέψεις σε περιοχές της Μεσογείου που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα, προκειμένου να υπάρξει ανταλλαγή καλών πρακτικών ως προς την αντιμετώπισή τους.

Οι συμμετέχοντες θα κληθούν να καταγράψουν, να ερμηνεύσουν και να αναζητήσουν λύσεις για τις απειλές που προκαλεί η κλιματική αλλαγή και η εισβολή ξενικών ειδών στις ελληνικές θάλασσες, καθώς και για τις απειλές που προέρχονται από τον άνθρωπο και είναι οι εξής:

- Αστική ρύπανση, που προκαλεί ο άνθρωπος με την παρουσία του, τις βιολογικές του λειτουργίες και συνδέεται με τα λύματα των πόλεων.
- Βιομηχανική ρύπανση, που προκαλείται από τα βιομηχανικά απόβλητα, τις μετακινήσεις και μεταφορές.
- Αγροτική ρύπανση, που προέρχεται από την εκτεταμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Συνδέεται άμεσα με τις καλλιέργειες και την κτηνοτροφία (βλ. Αγροοικοσυστήματα) και έμμεσα με τις προηγούμενες μορφές ρύπανσης.
- Ενεργειακή ρύπανση που συνδέεται με διάφορες ακτινοβολίες, δονήσεις, θερμοκρασίες, ραδιενέργεια κ.ά.

- Ακουστική ρύπανση που προκαλείται κυρίως από τις θαλάσσιες μεταφορές, τις γεωλογικές έρευνες και τις στρατιωτικές ασκήσεις.

Η κάθε ομάδα εργασίας ανά ΟΤΔ θα συλλέξει πληροφορίες και υλικό για την τελική συγγραφή ενός εγχειριδίου για τους αλιείς στο θέμα της αντιμετώπισης των θαλάσσιων απειλών. Το εγχειρίδιο αυτό θα προκύψει από τη συνεργασία όλων των ομάδων εργασίας που θα συμμετέχουν στην ενέργεια και θα είναι γραμμένο με τρόπο απλό και κατανοητό, χωρίς τεχνικούς όρους ή εξειδικευμένη ορολογία περί μόλυνσης θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ενδεικτικά θα περιλαμβάνει στοιχεία όπως:

- α) την υπάρχουσα κατάσταση στο θαλάσσιο περιβάλλον (στοιχεία που θα προκύψουν από τις επιτόπιες επισκέψεις με τους αλιείς στην περιοχή παρέμβασης,
- β) προδιαγραφές σκάφους για την παθητική αλίευση απορριμμάτων,
- γ) συνέργειες με τοπικές οργανώσεις και ομάδες,
- δ) δράσεις πρόληψης του προβλήματος κ.ά.

Η τέταρτη ενέργεια του Σχεδίου αφορά στην παραγωγή ντοκιμαντέρ για τις θαλάσσιες απειλές και την αλιεία (με υπότιτλους σε αγγλικά και ελληνικά). Πρόκειται για οπτικοακουστικό υλικό, το οποίο αφορά στη ζωή των αλιέων και θα περιλαμβάνει κυρίως συνεντεύξεις στον χώρο όπου απασχολούνται.

«Αλιευτικός Τουρισμός»

Το Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων ΠΕ Νήσων Αττικής συμμετέχει στο Διατοπικό Σχέδιο Συνεργασίας «Αλιευτικός Τουρισμός» που φιλοδοξεί να ωθήσει την ενεργοποίηση του Αλιευτικού Τουρισμού στην Ελλάδα, ο οποίος για ποικίλες αιτίες παραμένει σε εμβρυακό στάδιο, σε αντίθεση με τον μεγάλο αριθμό παράκτιων αλιέων και των 15.000 χιλιομέτρων ακτογραμμής της χώρας μας.

Στόχος του έργου είναι η ανάδειξη της δυναμικής του Αλιευτικού Τουρισμού, ως εναλλακτική δραστηριότητα για τους επαγγελματίες αλιείς, που συμβάλλει παράλληλα στην προστασία και ανάδειξη του υδάτινου περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο του εν λόγω σχεδίου, το οποίο ολοκληρώνεται εντός του έτους 2023, θα πραγματοποιούνται δράσεις εμπύχωσης για την προώθηση του αλιευτικού τουρισμού στην αλιευτική κοινότητα.

Το έργο προωθεί τη συμμετοχή των αλιέων από τις 18 συνεργαζόμενες περιοχές, καθώς έχει συμβάλει στη συζήτηση για τις προοπτικές του συνδυασμού του δίπτυχου Τουρισμός – Αλιεία, τόσο μέσα από επιστημονική τεκμηρίωση, όσο και ως εργαλείο πολιτικής των αρμόδιων Υπουργείων, τη δικτύωση των αλιέων σε όλες τις αλιευτικές περιοχές της χώρας, καθώς και στην εξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων από τους εμπλεκόμενους στη δραστηριότητα του αλιευτικού τουρισμού.

Η ενέργεια περιλαμβάνει τη καταγραφή θαλάσσιων διαδρομών, πάνω στο σκάφος, σε συνεργασία με τους παράκτιους αλιείς, αποτυπώνοντας το φυσικό περιβάλλον, τοπία και θαλάσσια πανίδα (δελφίνια, χελώνες, φώκιες κλπ), τις μεθόδους αλιείας και τα αλιεύματα.

Για την ενεργοποίηση του Αλιευτικού Τουρισμού στην Ελλάδα συνεργάστηκαν 18 Ομάδες Τοπικής Δράσης Αλιείας: Αναπτυξιακή Καβάλας, Αναπτυξιακή Ηρακλείου, Αναπτυξιακή Πάρων, Αναπτυξιακή Κυκλάδων, Αναπτυξιακή Ολυμπίας, Πιερική Αναπτυξιακή, Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου, Αναπτυξιακή Ηπείρου, Δημοσυνεταιριστική Έβρος, Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης Χίου, Αχαΐα Αναπτυξιακή, Αναπτυξιακή Εύβοιας, η Κοινοπραξία των εταιριών «ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΥΒΟΙΑΣ Α.Ε. και ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΕΕ ΟΤΑ», Αιτωλική Αναπτυξιακή, Αναπτυξιακή Νομού Θεσσαλονίκης Λαγκαδά – Βόλβης, Αναπτυξιακή Νομού Θεσσαλονίκης – Χαλκηδόνος – Δέλτα και το Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων ΠΕ Νήσων Αττικής.

Kythera Trails- Πρώτο Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ Δήμου Κυθήρων, ΕΕΠΚΑ, ΚΙΠΑ και MedINA για το μέλλον της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης των Κυθήρων (2017)

Το πρόγραμμα Kythera Trails στοχεύει στην ανάδειξη και την προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς του νησιού αναπτύσσοντας και ενισχύοντας την πεζοπορία μέσω ενός καινοτόμου δικτύου μονοπατιών. Ο γενικός στόχος του προγράμματος είναι να δημιουργήσει ένα μοντέλο αειφόρου τουρισμού μέσω της ανάπτυξης της υποδομής, των εργαλείων και των συνδέσεων που χρειάζονται για την προστασία των φυσικών πόρων, διατηρώντας ταυτόχρονα την ξεχωριστή πολιτιστική κληρονομιά του νησιού. Το έργο υλοποιείται από το 2017, με τη συνεργασία του MedINA, του Κυθηραϊκού Ιδρύματος Πολιτισμού και Ανάπτυξης (ΚΙΠΑ), το οποίο διαχειρίζεται το δίκτυο μονοπατιών, του Δήμου Κυθήρων και της Επιτροπής Εγχωρίου Περιουσίας Κυθήρων και Αντικυθήρων.

Μέχρι στιγμής, έχει κατασκευαστεί ένα δίκτυο 11 θεματικών μονοπατιών συνολικού μήκους 100 χλμ. Ο ρόλος του MedINA ήταν καθοριστικός, τόσο όσον αφορά την επέκταση και την αναβάθμιση του υπάρχοντος δικτύου μονοπατιών, όσο και στην προώθηση της συνεργασίας και της καινοτομίας σε τοπικό επίπεδο. Ειδικότερα, ιδιαίτερης σημασίας ήταν η δημιουργία, εκ μέρους του MedINA, μιας καινοτόμας μεθοδολογίας για την απόδοση θεματικού χαρακτήρα στα μονοπάτια. Χρησιμοποιώντας εργαλεία από την προσέγγιση INCREAte, η ομάδα του έργου κατέγραψε σημεία φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος κατά μήκος των μονοπατιών και συσχέτισε την παρουσία τους προκειμένου να δημιουργήσει ολοκληρωμένες αφηγήσεις για αυτά και να επισημάνει διασυνδέσεις με το τοπίο. Ταυτόχρονα, το MedINA πραγματοποίησε εθνογραφική έρευνα και κατέγραψε τις ιστορίες των μονοπατιών, που κάποτε, πριν από την εκτεταμένη χρήση αυτοκινήτων, αποτελούσαν το κύριο δίκτυο μεταφορών στο νησί. Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν κυρίως ηλικιωμένα μέλη της κοινότητας που πρόλαβαν τα μονοπάτια ως τους κύριους δρόμους του νησιού. Αυτός ο πλούτος πληροφοριών ενσωματώθηκε σε μια εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα και σε μια διαδικτυακή πλατφόρμα που εξυπηρετούν τόσο τους πεζοπόρους όσο και το ευρύ κοινό. Η δράση αυτή υποστηρίχθηκε από το πρόγραμμα CCLD..

Επιπλέον, για να υποστηρίξει την αιφορία του δικτύου μονοπατιών και να ενθαρρύνει την κρίσιμη συμμετοχή της κοινότητας και την αποτελεσματική τοπική επιστασία, το MedINA ηγήθηκε μιας σειράς παράλληλων δράσεων, όπως η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης για νέους κατοίκους των Κυθήρων ως ξεναγοί πεζοπορίας και ερμηνείας περιβάλλοντος και η αποκατάσταση παραδοσιακών μικρο-φραγμάτων κατά μήκος του μονοπατιού που περνά μέσα από το ρέμα του Καραβά.

Χρονοδιάγραμμα ορόσημων του έργου:

- Ιούλιος 2016 – Το MedINA διοργανώνει εργαστήριο κατά το οποίο παράγεται το βασικό όραμα της τοπικής κοινότητας για τα Κύθηρα
- Ιούνιος 2017 – Δημοσιεύονται οι Ταχείες Περιβαλλοντικές και Πολιτιστικές Αξιολογήσεις των Κυθήρων
- Σεπ 2017 – Υπογράφεται Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του MedINA, του Κυθηραϊκού Ιδρύματος Πολιτισμού και Ανάπτυξης, του Δήμου Κυθήρων και της Επιτροπής Εγχωρίου Περιουσίας Κυθήρων και Αντικυθήρων
- Μάιος 2018 – Ξεκινούν τα σεμινάρια εκπαίδευσης Interpret Europe για τοπικούς ξεναγούς
- Οκτ 2018 – Η Ταχεία Περιβαλλοντική Αξιολόγηση των Κυθήρων ενημερώνεται και αναδημοσιεύεται
- Ιούνιος 2019 – Δημοσίευση εργασίας στο επιστημονικό περιοδικό Heritage – «Reconnecting Nature and Culture: The INCREAtE approach and its practical implementation on the island of Kythera»
- Ιούλιος 2019 – Το δίκτυο μονοπατιών μετονομάζεται σε Kythera Trails, με νέο λογότυπο
- Οκτ 2019 – Το Kythera Trails γίνεται το πρώτο δίκτυο μονοπατιών στην Ευρώπη που πιστοποιείται από το «Green Flag Trails»
- Δεκ 2019 – Ολοκληρώνεται ο σχεδιασμός, η κατασκευή και η σήμανση του δικτύου μονοπατιών (Φάση Α – 11 Μονοπάτια, 100 χλμ.)
- Φεβ 2020 – Τα Κύθηρα γίνονται το πρώτο μικρό ελληνικό νησί με Via Ferrata (αναρριχητικό μονοπάτι) πλήρως ενσωματωμένη στο δίκτυο των μονοπατιών.
- Απρίλιος 2020 – Ολοκληρώνεται «Β` Φάση» της μελέτης για την επέκταση του δικτύου μονοπατιών
- Μάιος 2020 – Επίσημη έναρξη του προγράμματος CLLD
- Σεπ 2020 – Αποκατάσταση του παραδοσιακού δικτύου μικρο-φραγμάτων κατά μήκος του μονοπατιού M49

Το δεύτερο και πλήρως εναρμονισμένο με τα νέα δεδομένα Μνημόνιο Συνεργασίας (MoU) του προγράμματος αιφόρου τουριστικής ανάπτυξης «Μονοπάτια Κυθήρων – Kythera Trails» υπεγράφη τον Μάιο του 2022, επισφραγίζοντας τη μέχρι τώρα επιτυχημένη συνεργασία των τεσσάρων φορέων: του Δήμου Κυθήρων, της Επιτροπής Εγχωρίου Περιουσίας Κυθήρων & Αντικυθήρων (ΕΕΠΚΑ), του Κυθηραϊκού Ιδρύματος Πολιτισμού και Ανάπτυξης (ΚΙΠΑ) και του Μεσογειακού Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA).

Μεταξύ άλλων, το Kythera Trails είναι μέλος του Παγκόσμιου Δικτύου Μονοπατιών, έχει βραβευθεί με την πιστοποίηση Green Flag Trails, συμμετείχε σε πολλά διεθνή fora και θεματικές εκθέσεις, ενώ έχουν δημοσιευθεί πολλά άρθρα σε έντυπα και ιστοσελίδες. Η τουριστική περίοδος επιμηκύνεται σταδιακά, τονώνοντας τις επιχειρήσεις του νησιού αλλά και στηρίζοντας τη νεανική επιχειρηματικότητα. Τα Κύθηρα πρωτοπορούν στο γρήγορα αναπτυσσόμενο τουρισμό περιπέτειας και στόχος είναι με το νέο Μνημόνιο Συνεργασίας να εξελιχθούν σε κορυφαίο αειφόρο προορισμό.

Το Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων ΠΕ Νήσων Αττικής έχει υποβάλει πρόταση CLLD με τίτλο «Πολιτισμός και Περιβάλλον Εν Πλω». Οι γενικοί στόχοι του τοπικού προγράμματος LEADER/CLLD με τίτλο «Πολιτισμός και Περιβάλλον Εν Πλω» είναι οι εξής:

1. Η ανάδειξη των στοιχείων του περιβάλλοντος και του πολιτισμού ως βάση για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.
2. Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω της συνεργασίας, της διασύνδεσης και της καινοτομίας.

Αντίστοιχα ενέργειες που έχουν γίνει σε εθνικό επίπεδο για την διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι οι κάτωθι:

Εθνική Στρατηγική & Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα

Η Ελλάδα, σε ανταπόκριση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα (Convention on Biological Diversity - CBD) της οποίας είναι συμβαλλόμενο μέρος, συνέταξε την Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014–2029 καθώς και το σχετικό, πενταετούς διάρκειας, Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή της, τα οποία και εγκρίθηκαν με την ΥΑ 40332/2014 (ΦΕΚ 2383/Β/08.09.2014). Πλαίσιο για τη χάραξη της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα αποτέλεσαν:

- οι επιστημονικές διαπιστώσεις για τον πλούτο και την αξία αλλά και τις πιέσεις και απειλές στη βιοποικιλότητα της Ελλάδας,
- το νομικό πλαίσιο που δεσμεύει την ελληνική πολιτεία - εθνικό, διεθνές και Κοινοτικό - συμπεριλαμβανομένου αυτού που εναρμονίζει στο δίκαιο της χώρας μας διεθνείς και περιφερειακές συμβάσεις και ευρωπαϊκές οδηγίες,
- το στρατηγικό πλαίσιο, όπως οριοθετείται από διάφορα εθνικά, κοινοτικά και διεθνή κείμενα, τα οποία η χώρα μας έχει ενστερνιστεί, και
- το σύνολο των γενικών αρχών που θεωρούνται εκ των προτέρων αποδεκτές, καθώς προκύπτουν από τις ηθικές επιταγές, τις εθνικές μας ανάγκες και δυνατότητες, και τις επιστημονικές προσεγγίσεις.

Το μακροπρόθεσμο όραμα της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2050, ορίζεται ως εξής: «Η βιοποικιλότητα στην Ελλάδα και οι λειτουργίες των οικοσυστημάτων που αυτή υποστηρίζει, δηλαδή το φυσικό κεφάλαιο της χώρας, προστατεύονται. Η προστασία αυτή

επιβάλλεται από την εγγενή αξία της βιοποικιλότητας αλλά και την ουσιαστική συμμετοχή της στην ευμάρεια και την οικονομική ευημερία και αποβλέπει στην αποτροπή καταστρεπτικών αλλαγών που προκαλούνται από την απώλεια βιοποικιλότητας. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται η αξία των λειτουργιών των οικοσυστημάτων, ενώ αποκαθίστανται οι λειτουργίες που έχουν υποβαθμιστεί». Σκοπός της Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα είναι η ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των λειτουργιών των οικοσυστημάτων της Ελλάδας, μέχρι το 2026, η αποκατάστασή τους, όπου χρειάζεται και δύναται, η ανάδειξη της βιοποικιλότητας ως εθνικό κεφάλαιο, όπως και η εντατικοποίηση της συμβολής της Ελλάδας στην αποτροπή απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως.

Οι Γενικοί Στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα, έχουν ως ακολούθως:

- Γενικός Στόχος 1: Αύξηση της διαθέσιμης γνώσης για την εκτίμηση της κατάστασης της βιοποικιλότητας.
- Γενικός Στόχος 2: Διατήρηση του εθνικού φυσικού κεφαλαίου και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων
- Γενικός Στόχος 3: Οργάνωση και λειτουργία εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών και ενίσχυση των ωφελειών από τη διαχείρισή τους
- Γενικός Στόχος 4: Διατήρηση των γενετικών πόρων της Ελλάδας - ρυθμίσεις πρόσβασης στους γενετικούς πόρους - δίκαιος και ισότιμος καταμερισμός των ωφελειών που θα προκύψουν από τη χρήση τους
- Γενικός Στόχος 5: Ενίσχυση της συνέργειας των κύριων τομεακών πολιτικών με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας -θέσπιση κινήτρων.
- Γενικός Στόχος 6: Διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου
- Γενικός Στόχος 7: Πρόληψη και μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα λόγω της κλιματικής αλλαγής.
- Γενικός Στόχος 8: Προστασία της βιοποικιλότητας από τα χωροκατακτητικά ξενικά είδη (invasive alien species)
- Γενικός Στόχος 9: Ενίσχυση της διεθνούς και διακρατικής συνεργασίας για την προστασία της βιοποικιλότητας.
- Γενικός Στόχος 10: Αναβάθμιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης σε σχέση με την προστασία της βιοποικιλότητας
- Γενικός Στόχος 11: Ενσωμάτωση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο αξιακό σύστημα της κοινωνίας
- Γενικός Στόχος 12: Συμμετοχή της κοινωνίας στη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Γενικός Στόχος 13: Αποτίμηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην Ελλάδα και προβολή της αξίας της ελληνικής βιοποικιλότητας.

Επίσης, η μελέτη «Ελληνικός Τουρισμός 2030| Σχέδια Δράσης» που ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2021 για λογαριασμό του «ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ» (ΙΝΣΕΤΕ) στο πλαίσιο της Πράξης με τίτλο «Παρεμβάσεις για την συστηματική πρόγνωση και παρακολούθηση μεταβολών του παραγωγικού περιβάλλοντος και την υποστήριξη των δράσεων ανάπτυξης και προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των εργαζομένων» και MIS 5003333 για την περιοχή του Αργοσαρωνικού ως σχέδιο δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφορία περιλαμβάνονταν στον κάτωθι πίνακα.

Πίνακας 9 Στρατηγικές δράσεις

Περιοχές-άξονες	Στρατηγικές κατευθύνσεις	Στρατηγικές δράσεις
Προστασία περιβάλλοντος & αειφορία	1.4.1. Δημιουργία ενός ελκυστικού, βιώσιμου και αειφορικού ημιαστικού περιβάλλοντος καθώς και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος	• Αναβάθμιση του κέντρου των νησιών μέσω αστικών αναπλάσεων και ανακαίνισης εγκαταλειμμένων ιστορικών κτιρίων, ανάπλασης προσόψεων κτιρίων, ενίσχυση της δημόσιας ασφάλειας και βελτίωση της καθαριότητας δρόμων και πεζοδρομίων και τοποθέτηση ραμπών όπου απαιτείται - στο πλαίσιο αυτό δρομολογείται το έργο «Ανάπλασης Καποδιστριακών Διαδρομών και Παραλιακού Μετώπου στην Πόλη της Αίγινας», το έργο ανάπλασης της πλατείας του Χριστού στον Πόρο • Βελτίωση στη συλλογή, διαλογή και διαχείριση απορριμμάτων, με στόχο την καταπολέμηση της αισθητικής όχλησης και της προστασίας της δημόσιας υγείας, προώθηση της ανακύκλωσης και εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας σε αστικά απορρίμματα, αξιοποίηση των έξυπνων εφαρμογών προς αυτή τη κατεύθυνση (π.χ. βελτιστοποίηση δρομολογίων, αισθητήρες χωρητικότητας στους κάδους κτλ.) – η ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος διαχείρισης απορριμμάτων στην Ύδρα επιλύθηκε με την έγκριση της διαλογής των απορριμμάτων στην θέση Κρίταμι • Αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης μέσω έργων υποδομής που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής κατοίκων και επισκεπτών και στην εξοικονόμηση φυσικών πόρων - ενδεικτικά αναφέρουμε τα έργα Υποδομών Ύδρευσης για την εξασφάλιση επαρκούς ποσότητας και ποιότητας ύδατος για ανθρώπινη κατανάλωση σε Αγκίστρι, Σπέτσες και Πόρο καθώς και την ανάγκη ανάπτυξης εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού

		• Κατασκευή εξειδικευμένων έργων για την υδροδότηση των νησιών του Αργοσαρωνικού - ενδεικτικά αναφέρουμε την ολοκλήρωση της κατασκευής του υποθαλάσσιου αγωγού ύδρευσης της Αίγινας, η οποία θα εκτελεστεί στο θαλάσσιο τμήμα μεταξύ Σαλαμίνας και Αίγινας με συνολικό οριζόντιο μήκος του χερσαίου και υποθαλάσσιου τμήματος να ανέρχεται στα 14,2 χλμ. • Δημιουργία σταθμών συλλογής θαλάσσιων απορριμμάτων, κυρίως αυτών που απορρίπτουν οι αλιείς στη θάλασσα - στο πλαίσιο αυτό κινείται η Aegean Rebreath, η οποία έχει ένα δίκτυο τέτοιων σταθμών στις Κυκλάδες αλλά και στον Πόρο, όπου συλλέγει αλιευτικά εργαλεία, πλαστικό και αλουμίνιο και τα προωθεί για ανακύκλωση • Καθαρισμός, συντήρηση και επέκταση του αστικού πρασίνου, των πεζοδρομήσεων και των ζωνών άθλησης και ψυχαγωγίας στα νησιά • Ενίσχυση της οδικής ασφάλειας, της ασφάλειας των πεζών και των ευάλωτων χρηστών με παρεμβάσεις στο οδόστρωμα και τις διαβάσεις • Βελτίωση αποδοτικότητας και μείωση κόστους μεταφοράς ανθρώπων και φορτίων στους λιμένες των νησιών • Κινητροδότηση σε ιδιώτες για πράσινες στέγες σε κτίρια των νησιών, προώθηση μη-μηχανοκίνητης μετακίνησης & ανάπτυξη κουλτούρας κυκλικής οικονομίας στους κατοίκους των νησιών • Υπογειοποίηση των καλωδίων ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) και τηλεπικοινωνιών (ΟΤΕ) και επένδυση σε οπτικές ίνες στα νησιά του Αργοσαρωνικού • Εκτέλεση αντιδιαβρωτικών έργων στα ευάλωτα σημεία του παράκτιου μετώπου του προορισμού, και ιδιαίτερα στις ακτές Τροιζηνίας. Διερεύνηση και ενθάρρυνση της δυνατότητας έργων προστασίας και ανάπλασης ακτών, μεταξύ άλλων και με τεχνητούς υφάλους για τον εμπλουτισμό της θαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας και την ενίσχυση του αλιευτικού αποθέματος
	1.4.2. Αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας	Προώθηση ενεργειακής και αισθητικής αναβάθμισης δημόσιων κτιρίων και κατοικιών και χρήσης ανανεώσιμων και περιβαλλοντικά φιλικών μορφών ενέργειας • Δημιουργία και ανάπτυξη δικτύου έξυπνου αστικού φωτισμού, προσαρμοσμένου στη φυσιογνωμία και τα

		χαρακτηριστικά κάθε νησιού • Ανάπτυξη ενεργειακής συνείδησης στους κατοίκους της Περιφερειακή Ενότητας
	1.4.3. Προώθηση βιώσιμων μεταφορών	Δημιουργία υποδομών για την ιδιωτική ηλεκτροκίνηση • Μετατροπή δημοτικού στόλου οχημάτων σε ηλεκτροκινούμενο / αντικατάσταση δημόσιων λεωφορείων με ηλεκτρικά οχήματα (ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκεντρώνει η περίπτωση ευέλικτων και περιβαλλοντικά φιλικών mini buses) • Περιορισμός χρήσης μηχανοκίνητων οχημάτων στο κέντρο των νησιών τις βραδινές ώρες (όπου βρίσκει εφαρμογή καθώς στην Ύδρα απαγορεύεται η χρήση μηχανοκίνητων οχημάτων ενώ στις Σπέτσες απαγορεύεται η χρήση αυτοκινήτων), προκειμένου να είναι εύκολα προσπελάσιμο το κέντρο από τους επισκέπτες των νησιών • Σχέδιο δράσης για την αύξηση της χρήσης ποδηλάτου για μετακίνηση στα νησιά και τη χάραξη νέων ποδηλατοδρόμων • Κατάργηση συμβατικών οχημάτων στα νησιά του Αργοσαρωνικού, προώθηση απόκτησης ηλεκτροκίνητων οχημάτων για μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης και εγκατάσταση σημείων φόρτισης ηλεκτροκίνητων οχημάτων

Διεθνές Επίπεδο

Εκτός από την εθνική νομοθεσία, ειδικές υποχρεώσεις για την προστασία της φύσης απορρέουν από τις σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις, τις οποίες η Ελλάδα έχει κυρώσει, καθώς και από τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η UNESCO. Οι χαρακτηρισμένες σε διεθνές επίπεδο περιοχές είναι: οι Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας της Σύμβασης Ραμσάρ, τα Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς (UNESCO), τα Αποθέματα Βιόσφαιρας (UNESCO, Άνθρωπος και Βιόσφαιρα), οι Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές (Σύμβαση Βαρκελώνης), τα Βιογενετικά Αποθέματα (Συμβούλιο της Ευρώπης) και οι Περιοχές στις οποίες έχει απονεμηθεί Ευρωδίπλωμα (Συμβούλιο της Ευρώπης). Η συνολική τους έκταση, αφαιρουμένων των αλληλοεπικαλύψεων, με βάση τα χωρικά αρχεία, ανέρχεται σε 457.216 εκτάρια, από τα οποία τα 200.734 εκτάρια βρίσκονται στην ξηρά και τα 256.482 στη θάλασσα.

Ευρωπαϊκό Επίπεδο

Αξιόλογη έκταση της χώρας έχει ενταχθεί στο ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο «Natura 2000». Στην Ελλάδα, το δίκτυο αυτό περιλαμβάνει 202 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ – Οδηγία 2009/149/ΕΕ) και 241 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ – Οδηγία 92/43/ΕΚ). 239 από τους ΤΚΣ

έχουν χαρακτηριστεί ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ). Οι δύο κατηγορίες περιοχών παρουσιάζουν μεταξύ τους επικαλύψεις. Η έκταση των περιοχών του Δικτύου στην Ελλάδα, εξαιρουμένων των αλληλοεπικαλύψεων, ανέρχεται σήμερα σε περίπου 4,3 εκ. εκτάρια και καταλαμβάνει το 27,3% της χέρσου και το 6,1% των χωρικών υδάτων. Στις παραπάνω προστατευόμενες περιοχές έχουν συμπεριληφθεί οι 10 Εθνικοί Δρυμοί, οι Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας, σύμφωνα με τη Σύμβαση Ραμσάρ, καθώς και άλλες σημαντικές περιοχές, όπως Αισθητικά Δάση και Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης. Ο κατάλογος των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας στην χέρσο της Ελλάδας θεωρείται σχεδόν πλήρης. Στο θαλάσσιο χώρο, οι εκκρεμότητες είναι σημαντικές, τόσο για τους ΤΚΣ-ΕΖΔ όσο και για της ΖΕΠ και αποτελούν εκκρεμότητα όχι μόνον για την Ελλάδα αλλά για ολόκληρη την Ευρώπη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Σχέδιο επικοινωνίας

Το προτεινόμενο σχέδιο επικοινωνίας για το Αποθέμα Βιόφαιρας, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη κατάσταση στα νησιά της Π.Ε Αττικής, περιλαμβάνει:

- την εξειδίκευση δράσεων επικοινωνίας ανά ομάδα/κατηγορία πληθυσμού/ατόμων/φορέων κ.λπ.,
- τις προτάσεις για το υλικό επικοινωνίας, τη διάρκεια και τους μετρήσιμους στόχους,
- την "έξυπνη" προσέλκυση με χρήση σύγχρονων μέσων και θέσπιση ανταποδοτικών δώρων κ.λπ.,
- τη στόχευση της ενημέρωσης για την προετοιμασία και τις βασικές λειτουργίες του Αποθέματος Βιόσφαιρας με:
 - ο διατήρηση – συνεισφορά στη διατήρηση των φυσικών τοπίων, οικοσυστημάτων, ειδών και της γενετικής ποικιλότητας.
 - ο ανάπτυξη – προώθηση οικονομικής και ανθρωπογενούς ανάπτυξης, η οποία είναι κοινωνικο-οικονομικά και οικολογικά αειφορική.
 - ο υλικοτεχνική υποστήριξη – υποστήριξη έργων επίδειξης, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έρευνας και παρακολούθησης που σχετίζονται με τοπικά, περιφερειακά, εθνικά και διεθνή θέματα διατήρησης και αειφόρου ανάπτυξης.

Επικοινωνιακή στρατηγική

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η κατάρτιση ενός ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ με προτεινόμενες δράσεις / ενέργειες επικοινωνίας σε θέματα δημοσιότητας που αφορούν το Αποθέμα Βιόφαιρας, με τεκμηριωμένη την αποτελεσματικότητα των προτάσεων, τους επιδιωκόμενους στόχους και τις ομάδες κοινού-στόχου (target groups).

Η προτεινόμενη Επικοινωνιακή Στρατηγική προέκυψε μετά την λεπτομερή καταγραφή των αναγκών επικοινωνίας και περιλαμβάνει προτάσεις δράσεων και ενεργειών δημοσιότητας με σαφή κατεύθυνση επικοινωνίας στα στοχοθετούμενα μέρη.

Ο Σχεδιασμός της Επικοινωνιακής Στρατηγικής που έχει ως στόχο την ενημέρωση για την προετοιμασία και τις βασικές λειτουργίες του Αποθέματος Βιόσφαιρας λαμβάνει υπόψη το υφιστάμενο περιβάλλον, την οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα, κομμάτι της οποίας αποτελεί και η υλοποίηση του στρατηγικού πλάνου επικοινωνίας.

Για τους σκοπούς του παρόντος στρατηγικού σχεδίου επικοινωνίας, αυτές χωρίστηκαν σε βραχυπρόθεσμους στόχους, μεσοπρόθεσμους στόχους και μακροπρόθεσμους στόχους. Οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι θεωρούνται άμεσα υλοποιήσιμοι και θα υλοποιηθούν το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, οι μεσοπρόθεσμοι στόχοι προς υλοποίηση τοποθετούνται χρονικά στο μέσο της πενταετίας, ενώ οι μακροπρόθεσμοι στόχοι θα υλοποιηθούν με ορίζοντα πενταετίας.

Πλαίσιο επικοινωνιακής στρατηγικής

Στο παραπάνω πλαίσιο, προτείνεται η δημιουργία ενός «σήματος σφραγίδα» που θα σηματοδοτεί όλες τις ενέργειες δημοσιότητας σχετικά με το Απόθεμα Βιόσφαιρας σε συσχέτιση με την περιοχή μελέτης. Η διάσταση αυτή στην επικοινωνιακή στρατηγική είναι πολύ σημαντική, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ενέργειες δημοσιότητας αφορούν τόσο οριζόντιες όσο και κάθετες πολιτικές, θεματικές δράσεις και επιμέρους ενέργειες δημοσιότητας.

Παράλληλα με το κεντρικό «σήμα σφραγίδα» της επικοινωνίας, θα δημιουργηθούν και επιμέρους μηνύματα τα οποία θα προσαρμόζονται ανάλογα με τη δράση επικοινωνίας και τις ομάδες κοινού στις οποίες θα απευθύνεται κάθε φορά η επικοινωνία μας.

Η Επικοινωνιακή Στρατηγική θα αναλάβει να προτείνει δράσεις δημοσιότητας και επικοινωνίας ανά κοινό - στόχο, προσαρμόζοντας και εξειδικεύοντας το μήνυμα ανά ομάδα κοινού, και επιλέγοντας τα κατάλληλα εργαλεία και μέσα, με στόχο την αποτελεσματικότερη προσέγγιση αυτών των κοινών και διείσδυση των μηνυμάτων μας.

Βασική παράμετρος της προτεινόμενης Επικοινωνιακής Στρατηγικής αποτελεί η προβολή και η επικοινωνία του Αποθέματος Βιόσφαιρας. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η μεγιστοποίηση της επικοινωνίας σχετικά με τα θέματα που αφορούν το Απόθεμα Βιόσφαιρας, μέσα από το δίπολο της ανάδειξης του ρόλου του και της πολυπλοκότητας των πολιτικών που προωθεί.

Στρατηγικοί άξονες της επικοινωνίας

Η επικοινωνιακή στρατηγική θα στηρίζεται στους παρακάτω στρατηγικούς άξονες, οι οποίοι θα υποστηρίζουν επικοινωνιακά και στρατηγικά την υλοποίηση των επιμέρους δράσεων επικοινωνίας:

- Έμφαση στο όφελος για κάθε κοινό στόχος από τις δράσεις που υλοποιούνται.
- Ύψος επικοινωνίας επεξηγηματικό με περιεχόμενο αντιληπτό από το μέσο πολίτη και τα επιμέρους κοινά στόχους, με χρήση απλής και κατανοητής γλώσσας.
- Αποτύπωση των μηνυμάτων με ρεαλιστικές εικόνες προσαρμοσμένες στην ελληνική πραγματικότητα, με τις οποίες να μπορεί να ταυτιστεί ο μέσος πολίτης.
- Ενοποίηση της επικοινωνίας όσον αφορά στα μηνύματα, την εικόνα και το ύψος.
- Η επικοινωνία θα πρέπει να διέπεται από συνέπεια και συνέχεια.
- Έμφαση στο αποτέλεσμα των δράσεων και στον θετικό αντίκτυπό τους
- Η πληροφόρηση θα είναι στοχευμένη ως προς τις ανάγκες, το βαθμό γνώσης, αλλά και το βαθμό αντίληψης και κατανόησης της κάθε ομάδας-στόχου.
- Τα μέτρα και οι ενέργειες πληροφόρησης θα διαφοροποιούνται ανάλογα με τον στόχο και το κοινό στο οποίο κάθε φορά απευθύνονται.

Στο πλαίσιο αυτό, οι προτεινόμενες ενέργειες της Στρατηγικής Επικοινωνίας θα έχουν ως βασικό στόχο τη δημοσιοποίηση των πολιτικών, των παρεμβάσεων και των έργων που αφορούν το

Απόθεμα Βιόσφαιρας στα στοχοθετούμενα κοινά και στην κοινή γνώμη ευρύτερα, την ενημέρωση των πολιτών για τα σημαντικά οφέλη που προκύπτουν από τις πολιτικές δράσεις και τα έργα μέσα από την ένταξη μιας περιοχής στο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας του Προγράμματος MAB/UNESCO, την ευαισθητοποίηση, κινητοποίηση των ομάδων – κοινού αναφορικά τη συμμετοχή και θετική ανταπόκριση των ομάδων στόχου.

Γενικός άξονας επικοινωνίας

Αφορά στην ανάδειξη του ουσιαστικού ρόλου του **ΑΒ** αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση ενός βιώσιμου και αειφόρου μοντέλου ανάπτυξης

Ειδικός άξονας επικοινωνίας

Αφορά στην προβολή των συγκεκριμένων παρεμβάσεων / δράσεων που σχεδιάζει, υλοποιεί, εποπτεύει.

Πιο αναλυτικά ο Γενικός και Ειδικός άξονας επικοινωνίας αναλύονται παρακάτω.

Γενικές στρατηγικές κατευθύνσεις επικοινωνίας

Οι γενικές στρατηγικές περιλαμβάνουν:

- Ανάδειξη του ρόλου και της συμβολής των πολιτικών στο ευρύ κοινό και τους αρμόδιους φορείς.
- Ενημέρωση των πολιτών για τις δράσεις και τον αντίκτυπό τους στη προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής των πολιτών.
- Διατήρηση του ενιαίου χαρακτήρα της στρατηγικής, ώστε να υπάρχει συνοχή και συνάφεια στην επικοινωνία.
- Διαμόρφωση ενιαίας ταυτότητας για την προβολή των δράσεων, ώστε να γίνει διακριτό και αναγνωρίσιμο στο ευρύ κοινό ως ενιαίο σύνολο παρεμβάσεων που αποσκοπούν στη βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη.
- Χρήση απλών μεθόδων όπως η αφήγηση και η παράθεση παραδειγμάτων, ώστε το κοινό να μπορεί να κατανοήσει και να εκπαιδευτεί πιο εύκολα και αποτελεσματικά στις σχετικές έννοιες, τους στόχους που τίθενται και τις δράσεις που προγραμματίζονται.
- Χρήση απλού και προσιτού λόγου, ώστε να γίνονται οι ενέργειες επικοινωνίας πιο αντιληπτές απ' όλους τους πολίτες.

Ειδικές στρατηγικές κατευθύνσεις επικοινωνίας

Οι ειδικές στρατηγικές περιλαμβάνουν:

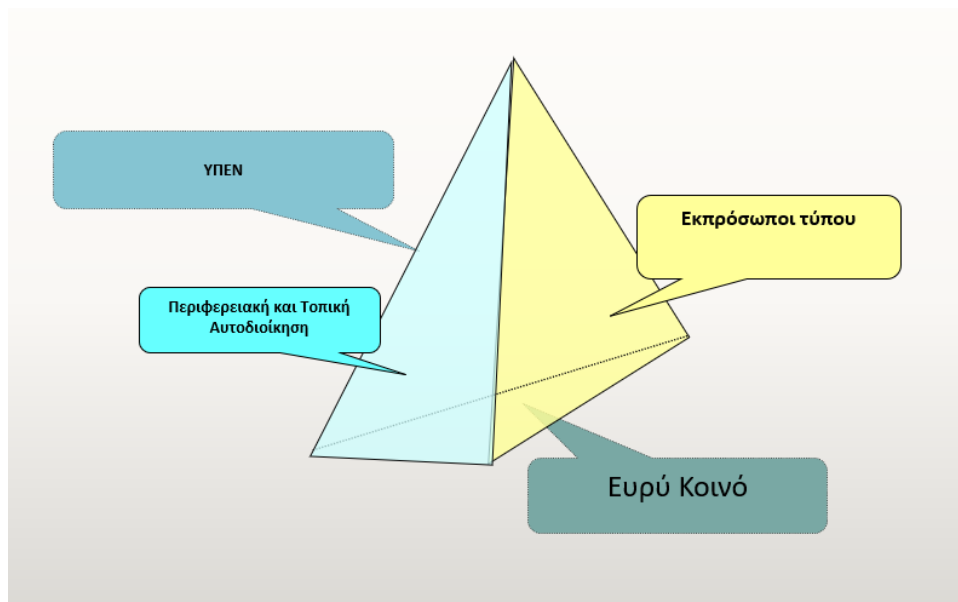
- Συνεχή, ομοιόμορφη και απλή επικοινωνία σε όλες τις φάσεις του προγράμματος, προκειμένου οι πολίτες γενικά, και τα επιμέρους κοινά ειδικά να ενθαρρυνθούν να συμμετάσχουν, καθώς και στην αύξηση της αναγνωρισιμότητας.
- Αύξηση της επικοινωνιακής αποτελεσματικότητας μέσω της ενεργοποίησης των δικαιούχων για επιμέρους δράσεις. Η δυνατότητα αξιοποίησης και ενίσχυσης των επικοινωνιακών δράσεων για τους δικαιούχους, οι οποίοι λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές πληροφόρησης, κάνει πιο εύκολη και πιο αποτελεσματική την επικοινωνία μας.
- Αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των φορέων ώστε να υπάρχει καλύτερη και πλέον στοχευμένη πληροφόρηση και ενημέρωση των διαφόρων κοινών-στόχους.
- Έγκυρη και τεκμηριωμένη πληροφόρηση για τα οφέλη και τις θετικές επιδράσεις στην ελληνική οικονομία και κοινωνία μέσα από ένα σύνολο σημαντικών έργων και δράσεων που αφορούν στην προστασία, την ορθολογική διαχείριση και την αξιοποίηση των φυσικών πόρων.
- «Αποκωδικοποίηση» του τεχνοκρατικού χαρακτήρα των πολιτικών και «μετάφρασή» τους σε απλά και κατανοητά μηνύματα για κάθε αποδέκτη.
- Ενημέρωση για το στάδιο υλοποίησης του πολιτικών και δράσεων του ΥΠΕΝ, αλλά και τη δυναμική του πορεία που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, μέσα από την προβολή των θετικών αποτελεσμάτων, καθώς και την ανάδειξη της οικονομικής και κοινωνικής ωφέλειας των παρεμβάσεων του.
- Ανάδειξη μιας ευρύτερης και συνολικότερης εικόνας για τις πολιτικές του ΥΠΕΝ, ως εργαλεία που στηρίζουν την Πράσινη Ανάπτυξη, στοχεύοντας στην ανασυγκρότηση της παραγωγικής βάσης, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Προβολή του ΥΠΕΝ, μέσα από την ανάδειξη του ρόλου του στην εφαρμογή μιας ισχυρής περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Εμπλοκή φορέων και αξιοποίηση δικτύων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό επίπεδο, για τη μεγιστοποίηση του επικοινωνιακού αποτελέσματος.
- Ανάδειξη μεγάλων έργων και κρίσιμων παρεμβάσεων περιβαλλοντικής ανάπτυξης, καθώς και ενίσχυση της ευρείας διάδοσης «καλών πρακτικών» στο πλαίσιο των έργων που υλοποιεί το Υπουργείο, μέσω στοχευμένων δράσεων διάχυσης

Ομάδες – στόχοι του σχεδίου δράσεων επικοινωνίας

Ο ορισμός των διαφόρων κατηγοριών κοινού (target groups) είναι στην καρδιά της αποτελεσματικότητας της Στρατηγικής Επικοινωνίας. Η ακρίβεια στην αναγνώριση και τον προσδιορισμό της κατάλληλης κατηγορίας κοινού, συμβάλλει στην ορθή επιλογή του μείγματος μέσων / μεθόδου επικοινωνίας και ως εκ τούτου στην επιτυχή διείσδυση του μηνύματος προς το κοινό.

Ο επιτυχής ορισμός του εκάστοτε κοινού-στόχος της επικοινωνίας είναι μία διαδικασία δυναμική, και εξαρτάται από τα ιδιαίτερα κοινωνικά – οικονομικά – γεωγραφικά χαρακτηριστικά των ομάδων στις οποίες στοχεύουμε. Βασική αρμοδιότητα της επικοινωνιακής στρατηγικής είναι να αντιστοιχίζει θεματικές δράσεις με τα στοχοθετούμενα κοινά, να προσδιορίζει τις ανάγκες και να προβάλλει τα οφέλη, επιλέγοντας το κατάλληλο εργαλείο και μήνυμα για την προσέγγιση και προσέλκυσή τους.

Οι ομάδες στόχοι-κοινού εξειδικεύονται στις εξής κατηγορίες:

1. Ευρύ κοινό, αλλά και ειδικές ομάδες του πληθυσμού, όπως:
 - Μικρές ηλικίες - μαθητές - μέσω των Φορέων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.
 - Φοιτητές Ανώτατων Εκπαιδευτικών & Ερευνητικών Ιδρυμάτων.
 - Οικογένειες.
 - Άτομα με Ειδικές Ανάγκες.
 - Τοπικοί Σύλλογοι
2. Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση, φορείς και Υπηρεσίες των Περιφερειών

- ο Οικονομικοί & Κοινωνικοί Εταίροι, δημόσιοι φορείς (Επιμελητήρια, Επαγγελματικές Οργανώσεις, συλλογικοί φορείς εκπροσώπησης, Εταιρείες του Δημόσιου Τομέα, ΝΠΔΔ)
- ο Περιβαλλοντικές Οργανώσεις και Επιστημονική Κοινότητα (Σύλλογοι και Οργανώσεις Εθελοντών, ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα του περιβάλλοντος, Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και συναφή Τμήματα Πανεπιστημίων, Ερευνητικά Κέντρα, Ειδικοί επιστήμονες και Εμπειρογνώμονες σε περιβαλλοντικά θέματα).

3. Εκπρόσωποι του Τύπου και των Μ.Μ.Ε.

- ο Διαμορφωτές Κοινής Γνώμης (Opinion Leaders), λειτουργούν ως «επιταχυντές» της ενημέρωσης καθώς η γνώμη τους αξιολογείται θετικά από μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης ευρύτερα, ή ενός ειδικού κοινού το οποίο θέλουμε να προσεγγίσουμε, και βοηθούν ώστε η διάδοση του μηνύματος να γίνει πιο αποτελεσματική και να έχουμε γρήγορη διείσδυση στα κοινά – στόχος.

4. Δυνητικές ομάδες του ΥΠΕΝ

- ο Υπηρεσίες ΥΠΕΝ
- ο Εποπτευόμενοι φορείς ΥΠΕΝ

Στόχος της Στρατηγικής Επικοινωνίας είναι αφενός η μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας του μηνύματος στα επιμέρους κοινά – στόχος, αλλά και η «γεφύρωση» όλων αυτών των ομάδων - κοινού. Καταλυτικός σ' αυτό θα είναι ο ρόλος του κεντρικού μηνύματος, που θα πρέπει να «αγκαλιάζει» και να σφραγίζει κάθε επιμέρους επικοινωνία.

Ευρύ Κοινό

Το προτεινόμενο σχέδιο επικοινωνίας για το Ευρύ Κοινό περιλαμβάνει:

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για το θέμα
- Συνέργειες με επιμέρους φορείς
- Η πρόοδος υλοποίησης του προγράμματος αναφέρεται σε:
 - ο Ιστοσελίδα - microsite
 - ο Ενημερωτικές εκδηλώσεις
 - ο Έντυπα μέσα - Οδηγοί
 - ο Γραφείο πληροφόρησης
 - ο Προβολή στα ΜΜΕ
 - ο social media
 - ο Καταχωρήσεις σε ηλεκτρονικά μέσα

- Αρθρογραφία KOLs
- Έρευνες

Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Το προτεινόμενο σχέδιο επικοινωνίας για την Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση περιλαμβάνει:

- -Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση
- -Εκπαίδευση σε νέο περιβαλλοντικό τρόπο συμπεριφοράς
- -Ευαισθητοποίηση – κινητοποίηση – συμμετοχή στα προγράμματα του ΑΒ
 - Ιστοσελίδα – micro site
 - Ειδικά events για νέους
 - Social Media

Δυνητικές ομάδες του ΥΠΕΝ

Το προτεινόμενο σχέδιο επικοινωνίας για τις δυνητικές ομάδες του ΥΠΕΝ περιλαμβάνει:

- Ενημέρωση για τις πολιτικές του ΑΒ
- Ανάδειξη του ρόλου του ΑΒ
- Ευαισθητοποίηση – κινητοποίηση – συμμετοχή στα προγράμματα του ΑΒ
- Ιστοσελίδα - Δημιουργία ενός micro –site το οποίο επικοινωνιακά θα σφραγίσει όλες τις δράσεις επικοινωνίας του ΑΒ
- Καταχωρήσεις σε έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο
- Έρευνες

Στόχος της στρατηγικής επικοινωνίας σε ό,τι αφορά την ενημέρωση για το απόθεμα Βιόσφαιρας είναι η προβολή και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την αναγκαιότητα ανάπτυξης δράσεων και πολιτικών για την διατήρηση της βιοποικιλότητας και τον μετριασμό της Κλιματικής Αλλαγής και την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, καθώς και η ενσωμάτωσή τους σε όλες τις άλλες τομεακές πολιτικές. Επιπλέον, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, στην ανάγκη διαβούλευσης, δημιουργίας κοινωνικών συμμαχιών, προβολής των ωφελειών, επισήμανσης του κόστους της αδράνειας και των επιπτώσεων από τη μη ανάληψη δράσης αλλά και της ανάδειξης των αναπτυξιακών προοπτικών, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Ελλάδα, ως χώρα, βιώνει ήδη επιπτώσεις όπως πυρκαγιές, πλημμύρες και ακραία καιρικά φαινόμενα. Επίσης, θα πρέπει να συνυπολογιστεί ότι η Ελλάδα είναι μία χώρα με αυξημένη τουριστική κίνηση και οφείλει να λάβει μέτρα για την προστασία περιοχών με φυσικό κάλλος και περιβαλλοντικό ενδιαφέρον.

Για την επίτευξη των στόχων προτείνονται τα ακόλουθα:

- Ενημερωτικές εκδηλώσεις/ ημερίδες για την προώθηση και αξιοποίηση των κοινοτικών προγραμμάτων στους τομείς της βιοποικιλότητας από τις τοπικές κοινωνίες και την τοπική αυτοδιοίκηση
- Συνεργασία με περιβαλλοντικές οργανώσεις και το Υπουργείο Παιδείας για την κατάρτιση ειδικών σχολικών προγραμμάτων και σχολικών εκδρομών
- Διοργάνωση ειδικών εκδηλώσεων και στοχευμένων ενεργειών επικοινωνίας για την ανάδειξη της οικονομικής σημασίας της προστασίας της βιοποικιλότητας (προτείνεται οι εκδηλώσεις να πραγματοποιηθούν σε συνεργασία με επιχειρηματικούς συνδέσμους και φορείς)
- Έκδοση φυλλαδίων όπου θα εξηγείται η σημασία του ΑΒ
- Ενημερωτική ημερίδα στοχευμένη στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, τους περιβαλλοντικούς φορείς
- Εκδηλώσεις ενημέρωσης Διαφημιστική καμπάνια
- Ενημέρωση τοπικών κοινωνιών με τη συνεργασία των ΟΤΑ, και των τοπικών εταίρων (επιμελητήρια, κα)
- Διαφημιστικής προβολής στον τύπο
- Διαφημίσεις και καταχωρίσεις σε ηλεκτρονικά, έντυπα και ψηφιακά ΜΜΕ (τηλεόραση, ραδιόφωνο, internet portals)
- Έκδοση διαφημιστικών φυλλαδίων και οδηγών για τις αλλαγές που έχουν επέλθει, τις δυνατότητες που έχει ο πολίτης και ο μηχανικός και τα οφέλη
- Ανάδειξη πλεονεκτημάτων για τοπικές κοινωνίες με απτά παραδείγματα
- Διαφήμιση
 - ο Καταχωρίσεις σε έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο - Αφιερώματα (publi) σε εφημερίδες
 - ο Τηλεοπτικά αφιερώματα σε εκπομπές ειδικού ενδιαφέροντος
 - ο Διεθνή προβολή της χώρας μέσα από συνέδρια
 - ο Αρθρογραφία
 - ο Συνεντεύξεις
- Αφιερώματα στον Τύπο με προβολή επιτυχημένων παραδειγμάτων και success stories
- Κοινές δράσεις / εκδηλώσεις με περιβαλλοντικές οργανώσεις
- Επικοινωνιακή καμπάνια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για την ανάδειξη των ωφελειών στην τοπική κοινωνία
- Έκδοση φυλλαδίων
- Έκδοση δελτίων τύπου

Πιο αναλυτικά στοιχεία για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων:

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ & ΚΕΝΤΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Αφορούν σε Δράσεις για την ενημέρωση, εξοικείωση και ευαισθητοποίηση των μαθητών σχετικά με κρίσιμα περιβαλλοντικά θέματα και τη διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης. Οι μαθητές μπορούν, επίσης, να αποτελέσουν πολλαπλασιαστές των μηνυμάτων που θα διοχετευτούν κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας εξειδικευμένων θεματικών προτεραιοτήτων. Στις εκδηλώσεις θα μπορούν να γίνονται παρουσιάσεις του περιεχομένου και των στόχων των κεντρικών πολιτικών με έμφαση, κυρίως, στην παρουσίαση των σημαντικών ωφελειών που προκύπτουν από την υλοποίησή τους.

Οι παρουσιάσεις, ωστόσο, θα πρέπει να πραγματοποιούνται στην απλούστερη δυνατή «γλώσσα», ενώ στις εκδηλώσεις θα διανέμεται και ενημερωτικό/προωθητικό υλικό όπως έντυπα, αφίσες κλπ. Ανάλογα με τον τόπο, το χαρακτήρα της κάθε εκδήλωσης και την επικοινωνιακή φάση, θα αλλάζει και η προσέγγιση της θεματολογίας, ωστόσο θα πρέπει να εστιάζει στα θέματα που αφορούν τους νέους, επιτυγχάνοντας όσον το δυνατόν ευρύτερη προβολή, αποδοχή και εξοικείωση με τις βασικές παραμέτρους της ενεργειακής και περιβαλλοντικής στρατηγικής. Έτσι, θα δημιουργηθεί θετικό κλίμα στη νέα γενιά και θα διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες για το πέρασμα σε μια αειφόρο οικονομία, με σεβασμό στον Άνθρωπο και το Περιβάλλον.

A) Ενημερωτικές θεματικές παρουσιάσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και προβολή τους στα σχολεία και στα ΚΠΕ των Μονάδων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών του ΟΦΥΠΕΚΑ.

Το περιεχόμενο επικαιροποιείται και προσαρμόζεται ανάλογα με την ηλικία, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες του κοινού που την παρακολουθεί, προκειμένου να γίνεται πιο εύληπτο. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ένα ιδιαίτερα πλούσιο αρχείο παρουσιάσεων προσαρμοσμένο κατάλληλα για μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου, για φοιτητές, για επισκέπτες-μαθητές από το εξωτερικό αλλά και διάφορες άλλες ομάδες που σχετίζονται με θέματα εκπαίδευσης.

Το ανωτέρω αρχείο των παρουσιάσεων αλλά και νέο οπτικοακουστικό υλικό δύναται επίσης να αξιοποιηθεί σε ενημερωτικές δράσεις και εκδηλώσεις εορτασμού ημερών με παγκόσμιο ενδιαφέρον, σε τοπικές γιορτές και συγκεντρώσεις, αλλά και στο πλαίσιο Ημερίδων / Συνεδρίων.

B) Βιωματικές περιβαλλοντικές δραστηριότητες που υλοποιούνται α) κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης επισκέψεων στα ΚΠΕ των Μονάδων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών του ΟΦΥΠΕΚΑ, β) στο πεδίο σε επιλεγμένα πεζοπορικά μονοπάτια, γ) σε εκδηλώσεις εορτασμού ημερών με παγκόσμιο ενδιαφέρον, αλλά και δ) σε τοπικές γιορτές.

Στο πλαίσιο αυτό αξιοποιείται το πακέτο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ενώ το προσωπικό της Μονάδας είναι σε θέση να δημιουργεί νέο ή και να εμπλουτίζει το υπάρχον περιβαλλοντικό υλικό. Το υλικό του πακέτου θα περιλαμβάνει ατομικές ή/και ομαδικές δραστηριότητες που συνίσταται να προηγηθούν της επίσκεψης (όπως π.χ. τα φύλλα δραστηριοτήτων για την τάξη) με σκοπό την προετοιμασία και την εξοικείωση των μαθητών με ορισμένα από τα χαρακτηριστικά των οργανισμών που διαβιούν στην προστατευόμενη περιοχή ή και που

υλοποιούνται κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, στο ύπαιθρο ή/και στο ΚΠΕ από τον υπεύθυνο ξεναγό.

Γ) Ενημερώσεις και ξεναγήσεις στους χώρους των ΚΠΕ με αναφορά στο εκάστοτε θεματικό πεδίο του Κέντρου. Οι ξεναγήσεις απευθύνονται σε μαθητές αλλά και σε άλλες οργανωμένες ομάδες επισκεπτών που επισκέπτονται την περιοχή.

Δ) Ενημερώσεις και ξεναγήσεις στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής οι οποίες πραγματοποιούνται σε συνδυασμό με επίσκεψη στα ΚΠΕ της Μονάδας και κατόπιν πρότερης συνεννόησης με τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς.

Κατά την διάρκεια τους θα διεξάγονται δημιουργικές περιβαλλοντικές δραστηριότητες αλλά και πεζοπορία σε επιλεγμένα μονοπάτια. Οι ξεναγήσεις απευθύνονται σε μαθητές αλλά και σε άλλες οργανωμένες ομάδες επισκεπτών που επισκέπτονται την περιοχή.

Ε) Διοργάνωση εκδηλώσεων και δράσεων με αφορμή πανελλαδικές ή ευρωπαϊκές ή διεθνείς περιβαλλοντικές εκστρατείες όπως: «Καθαρίστε τη Μεσόγειο (MED SOS)», «Let's Do It Greece», «Παγκόσμια Ημέρα Εθελοντικού Καθαρισμού Ακτών και Μήνας Εθελοντικής Δράσης για το Θαλάσσιο Περιβάλλον», «Παγκόσμια Ημέρα Ακτών», την «Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος» και την «Παγκόσμια Ημέρα Υγροτόπων». Αφορούν στην ενημέρωση των συμμετεχόντων μαθητών και συμμετοχή τους σε εθελοντικούς καθαρισμούς, συμβολικού χαρακτήρα, σε επιλεγμένα σημεία της ΠΠ.

ΣΤ) Προβολή ταινιών - ντοκιμαντέρ με διακριτούς θεματικούς άξονες που προβάλλονται στις αίθουσες προβολών των ΚΠΕ του ΦΔ, στις σχολικές αίθουσες, σε εκδηλώσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, όπως Παγκόσμιες Ημέρες, τοπικές γιορτές, κλπ.

Ζ) Διοργάνωση Θερινών Σχολείων για τον χαρακτηρισμό και τη λειτουργία των αποθεμάτων βιόσφαιρας (BR), το οποίο θα απευθύνεται σε μεταπτυχιακούς φοιτητές, νέους ερευνητές και διαχειριστές αποθεμάτων βιόσφαιρας και θα παρέχει υπηρεσίες για την ανάπτυξη ικανοτήτων γύρω από μια σειρά ακαδημαϊκών θεμάτων όπως είναι η διαχείριση, η τοπική ανάπτυξη, η προστασία και η διατήρηση.

Εκπρόσωποι του Τύπου και των Μ.Μ.Ε.

Εγχειρίδιο - Οδηγός με τίτλο «Ο ρόλος των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους στο Απόθεμα Βιόσφαιρας των Νήσων Αττικής.»

Το εγχειρίδιο θα περιλαμβάνει τους τύπους οικοσυστημάτων από διαφορετικούς βιοκλιματικούς ορόφους, φυσικούς ή και πολιτισμικούς (δηλ. διαμορφωμένους από την ανθρώπινη δραστηριότητα, όπως αγροτικές εκτάσεις, βοσκούμενα λιβάδια).

Εκτός από τα σημαντικά χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος, στην περιοχή θα καταγράφονται μοναδικά στοιχεία πολιτισμικής και ιστορικής κληρονομιάς, τοπικής, εθνικής αλλά και παγκόσμιας σημασίας (πχ παραδοσιακοί οικισμοί, αρχαιολογικοί χώροι κλπ.). Αυτή η

συνύπαρξη και αλληλεπίδραση ανθρώπου-φύσης εξαρτάται αποκλειστικά από τη διατήρηση, προσφορά και χρήση μιας πληθώρας οικοσυστημικών υπηρεσιών, δηλ. όλων των υλικών και άυλων αγαθών που προσφέρουν τα οικοσυστήματα (φυσικά, ημιφυσικά και ανθρωπογενή) στον άνθρωπο συμβάλλοντας στη βελτίωση ή/και διατήρηση της κοινωνικής ευημερίας.

Το απόθεμα βιόσφαιρας καλείται να διαχειριστεί και αυτόν τον ρόλο, δηλ. της διατήρησης των παρεχόμενων οικοσυστημικών υπηρεσιών, αντικείμενο που στην ουσία καλύπτει ταυτόχρονα όλους τους στρατηγικούς στόχους θεσμοθέτησής του.

Η έκδοση θα βρίσκεται σε έντυπη και ηλεκτρονική κυκλοφορία, σε δύο γλώσσες: ελληνικά με τον τίτλο «Ο ρόλος των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους στο Απόθεμα Βιόσφαιρας της Νήσων Αττικής» και στα αγγλικά.

Ψηφιακές εκδόσεις – αναρτήσεις

Προτείνονται τα ακόλουθα:

Newsletter:

Προτείνεται η αποστολή κάθε έξι μήνες ενός ενημερωτικού ηλεκτρονικού φυλλαδίου - Newsletter, που θα έχει ως περιεχόμενο τη σύνοψη όλων των ενεργειών για την εκάστοτε χρονική περίοδο.

Παραγωγή βίντεο:

Θα παραχθεί βίντεο για την προώθηση του εγχειρήματος της υποψηφιότητας του Αποθέματος Βιόσφαιρας Νήσων Αττικής.

Οδηγός:

Οδηγός με τίτλο «Απόθεμα Βιόσφαιρας Νήσων Αττικής. Πολιτισμός και φυσική κληρονομιά».

Χάρτης:

Χάρτης για την «Περιοχή Αποθέματος Βιόσφαιρας Νήσων Αττικής».

Δημιουργία ιστοχώρου:

Προτείνεται η κατασκευή ιστοχώρου με τη μορφή κελύφους, με παράλληλη κατασκευή υπο-ιστοχώρων ή διακριτών χώρων (π.χ. micro-sites) ή ενότητων ανά όρος. Απαιτείται ενιαία λειτουργικότητα για όλους τους χώρους αλλά και για τον κεντρικό ιστοχώρο-κέλυφος, αλλά διαφορετική εικαστική προσέγγιση για κάθε ενότητα, ανάλογα με το ύψος και τον χαρακτήρα κάθε όρους.

Υποστήριξη mobile web-site:

Η σύγχρονη απαίτηση είναι να υπάρχει πρόσβαση στον ιστοχώρο μέσω κινητών συσκευών. Οι χρήστες smart phone και tablet θα πρέπει, εφόσον υπάρχει σύνδεση στο διαδίκτυο (GPRS, Wi-Fi), να μπορούν να χρησιμοποιούν το περιεχόμενο και τις υπηρεσίες του ιστοχώρου, ακόμα και εν κινήσει. Το mobile web-site θα πρέπει να αναπτυχθεί έτσι ώστε να ικανοποιούνται οι παραπάνω

συνθήκες, δηλαδή να είναι δυνατή η ασύρματη πρόσβαση από όλες τις κινητές συσκευές smart phones και tablets.

Υπηρεσίες εκπαίδευσης:

Παροχή εκπαιδευτικού υλικού στον ιστοχώρο, με τη μορφή συνοπτικών και αναλυτικών εκθέσεων, διάδοση των ερευνητικών δεδομένων και της επεξεργασίας αυτών, κλπ.

Κοινωνική δικτύωση και προβολή:

Δημιουργία και αρχική λειτουργία σελίδων κοινωνικής δικτύωσης - social media κ.ά. με δυνατότητα διασύνδεσης και αυτοματοποιημένης ενημέρωσης, με την παρουσία σε sites κοινωνικής δικτύωσης, όπως Facebook, Twitter, Youtube, Flickr, Google+.

Έντυπο υλικό:

Προτείνεται η παραγωγή εντύπου προβολής (πολύγλωσσο) και λευκώματος για το Απόθεμα Βιόσφαιρας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Αναλυτική περιγραφή

Αγκίστρι

Το Αγκίστρι είναι ένα πευκόφυτο τουριστικό νησί της Ελλάδας με έκταση 11,97 τετραγωνικών χιλιομέτρων με υψόμετρο 294 μέτρα, νοτιοδυτικά και σε απόσταση 3,5 χιλιομέτρων από το λιμάνι της Αίγινας.

Οι λιμενικές υπηρεσίες για την προσέγγιση των επιβατηγών πλοίων παρέχονται από τον κύριο λιμένα του Μεγαλοχωρίου και τον λιμένα της Σκάλας. Το λιμάνι του Μεγαλοχωρίου, χαρακτηρισμένο ως αλιευτικό καταφύγιο, με μέγιστο βάθος 7 μέτρων μετατρέπεται σε κατά ανάγκη μαρίνα με παροχή ύδρευσης και ηλεκτροδότησης στα προελκυσόμενα σκάφη. Οι μόνιμες καταγεγραμμένες θέσεις ελλιμενισμού σκαφών σε περιόδους αιχμής ανέρχονται στις 146, στις οποίες κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες διαχείρισης προσαυξάνονται άλλες 40. Όσον αφορά το λιμάνι της Σκάλας το οποίο αποτελεί αποκλειστικά αλιευτικό καταφύγιο, εξυπηρετεί τα επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία συν κάποια φορτηγά και υδροφόρες μέσω ενός προβλήτα από σκυρόδεμα μήκους 30 μέτρων και πλάτους περίπου 10. Σε αυτά προστίθενται και 2 αβαθή καταφύγια αποτελούμενα από βράχους, στην περιοχή των Λιμεναρίων (προβλήτας Μάριζα) και στην περιοχή του Απονήσου.

Γεωλογία περιοχής μελέτης

Το Αγκίστρι βρίσκεται ανάμεσα στην χερσόνησο των Μεθάνων και την νήσο Αίγινα σε απόσταση 4 χιλιομέτρα βόρεια και 6 χιλιομέτρα νοτιοδυτικά αντίστοιχα. Ανάμεσα στην Αίγινα και το Αγκίστρι εντοπίζεται το μικρότερο βάθος της ευρύτερης περιοχής, το οποίο δεν ξεπερνά τα 15 μέτρα. Γενικά το Αγκίστρι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα λοφώδες νησί. Διακρίνεται ένας κύριος ορεινός όγκος στην περιοχή Κοντάρι, που αποτελείται κυρίως από ανθρακικά πετρώματα. Ενώ στην Νότια πλευρά του νησιού βρίσκεται το χαμηλότερο σημείο του νησιού, στα δυτικά του οικισμού Λιμενάρια, όπου λόγω του χαμηλού υψομέτρου αναπτύσσονται αλυκές. Στον απλοποιημένο γεωλογικό χάρτη που βλέπουμε παρακάτω, παρατηρούμε το γεωλογικό προφίλ του νησιού. Παρατηρούμε ότι το βόρειο τμήμα του νησιού καλύπτεται από πλειστοκαινικούς ψαμμιτικούς- κροκαλοπαγείς σχηματισμούς, καθώς και πλειοκαινικές μάργες. Όσον αφορά την υδρογεωλογία του νησιού, δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια ώστε να έχουμε διαμόρφωση κάποιου υδροφόρου ορίζοντα.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι περιμετρικά του νησιού, οι ασβεστολιθικοί σχηματισμοί βρίσκονται σε άμεση επαφή με τη θάλασσα και υπάρχει υδραυλική επικοινωνία. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, το βρόχινο νερό να μην κατακρατείται και να διαφεύγει στη θάλασσα. Παρ' όλα αυτά, στο βόρειο τμήμα του νησιού φαίνεται να αναπτύσσεται μικρή υδροφορία.

Εικόνα 9 Κυρωμένος δασικός χάρτης Αγκιστρίου

Φυσικό περιβάλλον

Χλωρίδα – Πανίδα

Σημαντικό τμήμα του νησιού καλύπτεται από χαμηλούς λόφους, οι οποίοι καλύπτονται από πευκοδάση, που αποτελούνται από πεύκα ή από κουκουναριές. Επίσης η χλωρίδα περιλαμβάνει τα *Pinus halepensis* και το *Stachys plumose*.

Το Αγκίστρι θεωρείται ένα από τα πιο πράσινα νησιά της Ελλάδας και αυτό γιατί εκτός από το δάσος που υπάρχει στο νησί, το 70% της επιφάνειας του καλύπτεται από πουρνάρια, (κράταιγοι, γκορτσιές) καθώς και φρύγανα (θυμάρια, κουνούκλες, ηλιάνθεμα) και την πολυετή γαλατσιίδα *Euphorbia biglandulosa* η οποία κυριαρχεί στο νησί. Στο Αγκίστρι φυτρώνουν επίσης αναρριχώμενα πολυετή φυτά όπως διάφορα αγιοκλήματα, κισσός, σμίλικας τα οποία μαζί με κουμαριές, πουρνάρι, αριά, φυλίκι, χρυσόξυλο, σχοίνο, σχηματίζουν θαμνώνες.

Όσον αφορά την υποθαλάσσια βλάστηση στην ευρύτερη περιοχή, παρακάτω δίνονται ορισμένοι φυτοβενθικοί οργανισμοί:

- Φαιόφυτα: *Cystoseira crinitophylla*, *Cystoseira mediterranea*, *Dictyopteris membranacea*, *Dictyota dichotoma*, *Dictyota linearis*, *Halopteris scoparia*.
- Ροδόφυτα: *Hypnea musciformis*, *Jania sp*, *Laurencia microcladia*, *Padina pavonica*.

- Χλωρόφυτα: *Ulva lactuca*, *Ulva rigida*, *Cladophora* sp.

Στο Αγκίστρι ζουν διάφορα είδη ζώων. Αλεπούδες, λαγοί, κουνάβια, τσακάλια και τρωκτικά είναι κάποια από τα μεγάλωσώμα ζώα. Την κατηγορία των πτηνών αντιπροσωπεύουν οι πέρδικες (σε μικρό ποσοστό), τα κοτσύφια, τα φλώρια, οι καρδερίνες, οι κορυδαλλοί καθώς και κάποια κορακοειδή και γεράκια.

Στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή γύρω από το Αγκίστρι, ζουν πολλοί θαλάσσιοι οργανισμοί καθώς και αρκετά είδη ψαριών, όπως σκορπιοί, σαλουβάρδοι, μπαρμπούνια, λίχνοι, στείρες, λείτσες, ροφοί κ.α. Οι κύριοι φυσικοί παράγοντες είναι η μορφολογία του βυθού, τα ρεύματα, το βάθος, η θερμοκρασία του νερού και η αλατότητα. Στην περιοχή του Σαρωνικού υπάρχει ομοιομορφία περιβαλλοντικών συνθηκών. Η θερμοκρασία κυμαίνεται από 21 βαθμούς κελσίου το καλοκαίρι μέχρι 11 βαθμούς κελσίου το χειμώνα. Τέλος, συναντάμε και ζωοβενθικούς οργανισμούς, όπως τα μαλάκια *Abra nitida*, *Venus gallina*, *Corbula gibba* και οι πολύχαιτοι *Capitella capitata*, *Heteromastus filiformis*, *Lumbrineris latreilli*, *Polydora antennata*.

Προστατευόμενες περιοχές

Σύμφωνα με την βάση δεδομένων για την Ελληνική φύση ΦΙΛΟΤΗΣ του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, το Αγκίστρι έχει χαρακτηριστεί βιότοπος CORINE στο σύνολο της έκτασης του αλλά δεν ανήκει σε προστατευόμενες περιοχές διεθνούς σημασίας NATURA 2000.

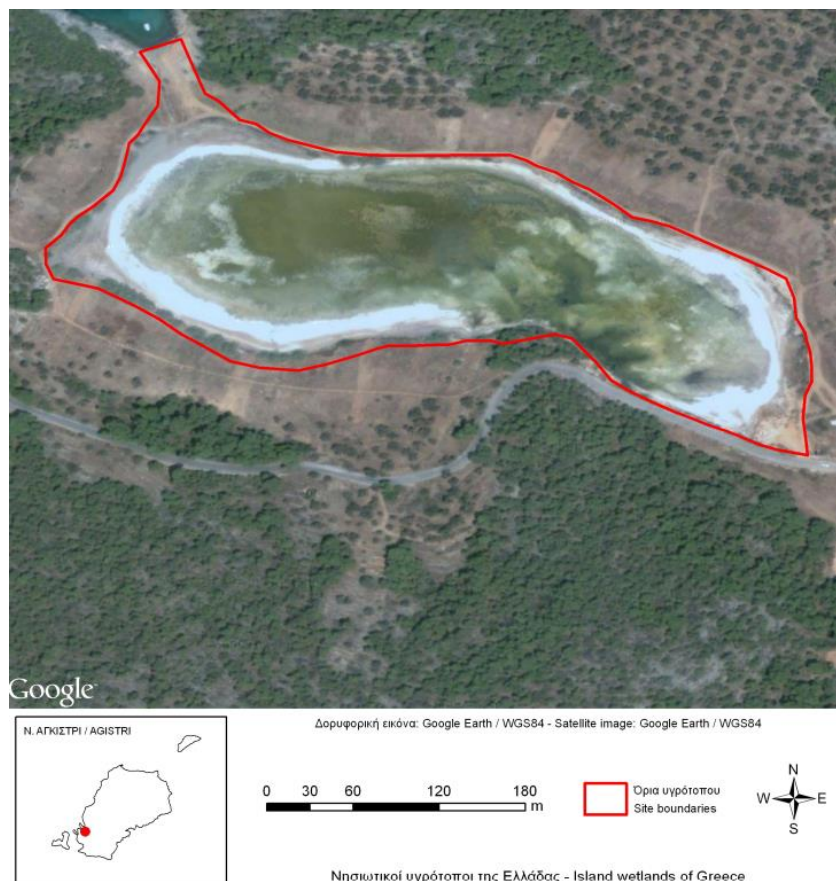
Επίσης έχει κηρυχθεί καταφύγιο άγριας ζωής και συνεπώς απαγορεύεται το κυνήγι, ενώ στην περιοχή του Αγκιστρίου υπάρχει ένας αρχαιολογικός χώρος (Ολόκληρη η νήσος Κύρα, η οποία υπάγεται διοικητικά στο Αγκίστρι, έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικός χώρος) και μια αλυκή.

Πιο αναλυτικά στοιχεία για τις περιοχές είναι τα κάτωθι:

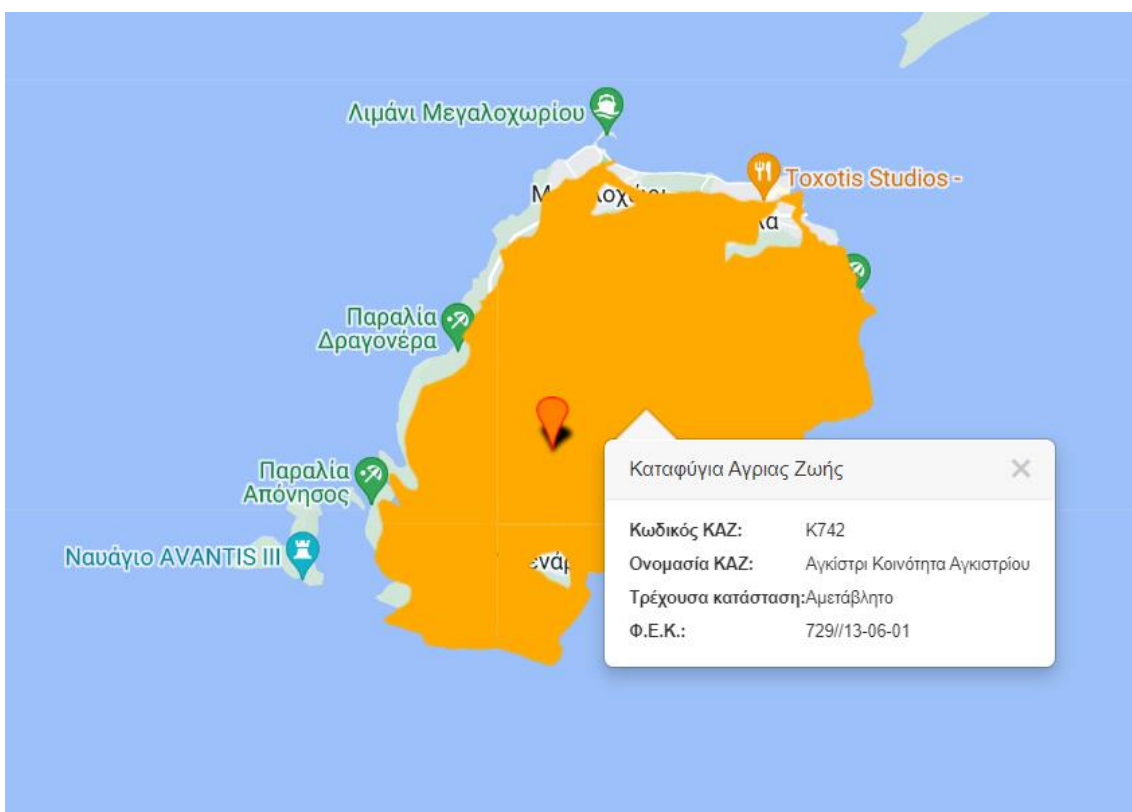
Η αλυκή Αγκιστριού (ή Απονήσσου) βρίσκεται περίπου 1 χιλιόμετρο δυτικά από τον οικισμό Λιμενάρια. Πρόκειται για εποχιακό αλμυρό λιμνίο το οποίο τροφοδοτείται με θαλασσινό νερό και με γλυκό νερό από τις επιφανειακές απορροές. Για την προστασία των παρακείμενων καλλιεργειών έχει διανοιχθεί κανάλι προς τη θάλασσα που λειτουργεί ως υπερχειλιστής.

Παλαιότερα, όταν στέγνωνε, λειτουργούσε σαν φυσική αλυκή για την παραγωγή αλατιού με σκοπό την κάλυψη των τοπικών αναγκών. Απαντάται οικότοπος 1410 - Μεσογειακά αλίπεδα (*Juncetalia maritimi*). Η υγροτοπική βλάστηση αποτελείται κυρίως από μικρά τμήματα υπερυδατικής βλάστησης με βούρλα (*Juncus* sp.), τα οποία έχουν μειωθεί από την επέκταση των γύρω καλλιεργειών. Στη λεκάνη απορροής δεν υπάρχουν έντονες ανθρώπινες δραστηριότητες.

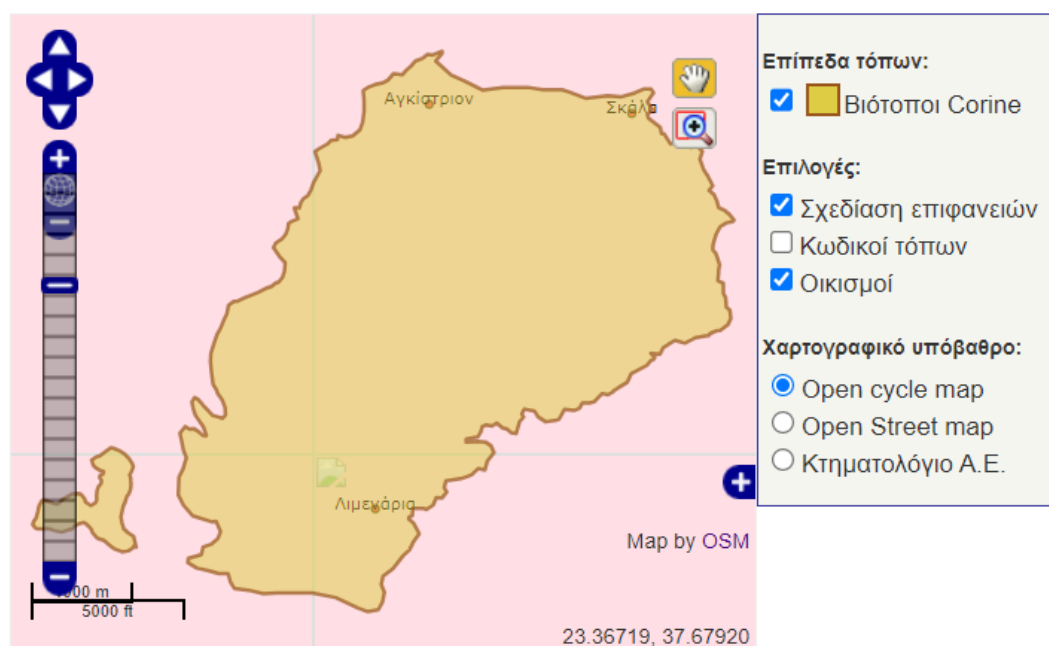
Οι σημαντικότερες απειλές για τον υγρότοπο προκύπτουν κυρίως από τις αυξανόμενες τουριστικές δραστηριότητες. Ο υγρότοπος βρίσκεται εντός των ορίων Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΦΕΚ 729/Β/2001) και προστατεύεται από το π.δ. των μικρών νησιωτικών υγρότοπων της Ελλάδας (ΦΕΚ 229/ΑΑΠ/2012). (Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 3/2007. Απογραφείς: Ν. Γεωργιάδης).

Εικόνα 10 Αλυκή Αγκιστρίου (AGI001)

Εικόνα 11 Καταφύγιο άγριας ζωής Αγιαστρίου Κ742

Εικόνα 12 Βιότοπος Corine-κωδικός Α0060033

Γενικά Στοιχεία

Όνομα	Νήσος Αγκίστρι						
Κατηγορία Τόπου	Βιότοπος CORINE						
Κωδικός Τόπου	A00060033						
Κύριος Χαρακτήρας	<table> <tr> <td>Βιότοπος</td><td>☒</td></tr> <tr> <td>Φυσικό Τοπίο</td><td>☐</td></tr> <tr> <td>Δομημένο Τοπίο</td><td>☐</td></tr> </table>	Βιότοπος	☒	Φυσικό Τοπίο	☐	Δομημένο Τοπίο	☐
Βιότοπος	☒						
Φυσικό Τοπίο	☐						
Δομημένο Τοπίο	☐						
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής						
Δήμος-Κοινότητα							
Συνολική Έκταση (ha)	1204.38						
Χερσαία Έκταση (ha)	900.0						
Συνολική Περίμετρος (km)	21.2						
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	275.0						
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)							
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο							

Χαρακτηριστικά

Τύπος Τοπίου	
Κλίμα	
Γεωλογία	
Περιγραφή Τόπου	
Κατάσταση Τόπου	Καλή
Εγκατάλειψη οικισμών	
Τάση Κατάστασης Τόπου	Σταθερότητα/Συντήρηση
Ιστορία και εξέλιξη του τόπου	
Σημεία με καλή Θέα	
Μονοπάτια Περίπατοι	

Αξίες

Οικολογική Αξία	
Κοινωνικοοικονομική/πολιτιστική Αξία	

Αισθητική Αξία

Σχόλιο για τις αξίες

Κίνδυνοι

Απειλές/διαταραχές

Σχόλιο για τις απειλές-διαταραχές

Τουριστική ανάπτυξη.

Τρωτότητα

Προτεραιότητα προστασίας

[Δευτερεύουσα](#)

Πανίδα και Χλωρίδα

Χαρακτηριστικά Ενδιαιτήματα

Αξιόλογα Φυτά

[Pinus halepensis](#) (Κοινό πεύκο)

[Stachys plumosa](#)

Αξιόλογα Θηλαστικά

Αξιόλογα Πτηνά

Αξιόλογα Αμφίβια / Ερπετά

[Chalcides ocellatus ocellatus](#) (Λιακόνι)

Αξιόλογα Ψάρια

Αξιόλογα Ασπόνδυλα

Σχόλια για τα είδη

Ανθρωπογενές περιβάλλον – Ανθρωπογενείς πιέσεις

Ο επίσημα καταγεγραμμένος μόνιμος πληθυσμός του Δήμου Αγκιστρίου, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της απογραφής 2011, ανέρχεται στα 1.120 άτομα, ενώ αριθμός αυτός μπορεί να τετραπλασιαστεί κατά την περίοδο των θερινών μηνών. Συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη, παρατηρούμε μια αυξητική τάση στον μόνιμο πληθυσμό, γεγονός που καταδεικνύει ότι όλο και περισσότερες οικογένειες εγκαθίστανται στο νησί.

Αντίστοιχα τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την Απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών 2021, σχετικά με τον Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Νόμου 4772/2021 (Α 17) ήταν τα κάτωθι:

ΔΗΜΟΣ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ (Έδρα: Μεγαλοχώρι,το) 1.131

6270 ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ 1.131

Ανθρωπογενείς πιέσεις

Κυριότερα χαρακτηριστικά του φυσικού τοπίου του Δήμου Αγκιστρίου, αποτελούν οι πευκόφυτες εκτάσεις που καλύπτουν το μεγαλύτερο τμήμα του νησιού, καθώς και οι πολυάριθμες παραλίες, ενώ τα μεγαλύτερα προβλήματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα στον Δήμο, εστιάζονται στην ρύπανση από στερεά απορρίμματα λόγω της ανάγκης αποκατάστασης του τοπικού Χ.Α.Δ.Α. Ταυτόχρονα, σημαντικό πρόβλημα για το Δήμο, αποτελεί η έλλειψη υποδομών αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού, με συνέπεια το σύνολο του νησιού να εξυπηρετείται από ιδιωτικούς απορροφητικούς βόθρους. Ακόμα, ένα σημαντικό κοινό πρόβλημα των νησιωτικών Δήμων που αντιμετωπίζεται και στο Δήμο Αγκιστρίου, είναι η αδυναμία διαχείρισης της ανεξέλεγκτης εναπόθεσης των οικιακών απορριμμάτων εντός του νησιού, ενώ πρέπει να επισημανθεί και η θαλάσσια ρύπανση από απορρίμματα που εναποθέτουν στις θαλάσσιες περιοχές κοντά στις ακτές τα μικρά σκάφη αναψυχής.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων περιβαλλοντικού χαρακτήρα, πρέπει να πραγματοποιηθούν δράσεις και να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα στους συναφείς τομείς των υποδομών αποχέτευσης και καθαριότητας. Τέλος, για την ακόμα μεγαλύτερη περιβαλλοντική ανάπτυξη του νησιού, είναι δυνατή η δημιουργία συστήματος και υποδομών εξοικονόμησης ενέργειας και η αντίστοιχη βιοκλιματική αναβάθμιση οικισμών και κτιρίων.

Στον τομέα της ύδρευσης, το Αγκίστρι δεν έχει αυτόνομη υδάτινη πόρνη, με αποτέλεσμα το σύνολο του πόσιμου νερού, να διατίθεται με μεταφορά μέσω δεξαμενόπλοιου από το Πέραμα, συνεπώς κρίνεται απαραίτητη η ανάπτυξη υποδομών ύδρευσης, προκειμένου να διαθέτει ο Δήμος δική του παραγωγή ύδατος.

Ιδιαίτερη σημασία, λόγω τουριστικού ενδιαφέροντος, έχει και το λιμάνι του Μεγαλοχωρίου το οποίο είναι απαραίτητο να αναβαθμιστεί και να μετατραπεί σε Μαρίνα, γεγονός που θα επιτρέψει την προσέλκυση τουριστικών σκαφών και την αναβάθμιση της περιοχής.

Σε θέματα αστικής ανάπτυξης, σημαντικό πρόβλημα για το νησί, αποτελεί η έλλειψη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, συνεπώς σημαντική θεωρείται η δημιουργία ρυμοτομικού σχεδίου για όλο το νησί, η οριοθέτηση των αιγιαλών καθώς και η γενικότερη ανάπλαση των οικισμών.

Πολεοδομικές ρυθμίσεις

Στην περιοχή των νήσων δεν έχει ολοκληρωθεί επί μέρους ο χωροταξικός σχεδιασμός γεγονός που δεν επιτρέπει σε πολλές περιπτώσεις την ανάπτυξη δραστηριοτήτων οι οποίες συμβάλλουν στη γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Τέτοια ζητήματα προκύπτουν και στο νησί του Αγκιστρίου.

Εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο διαθέτει μόνο η κοινότητα του Αγκιστρίου ΦΕΚ 974 Δ /1994.

Αειφόρος ανάπτυξη

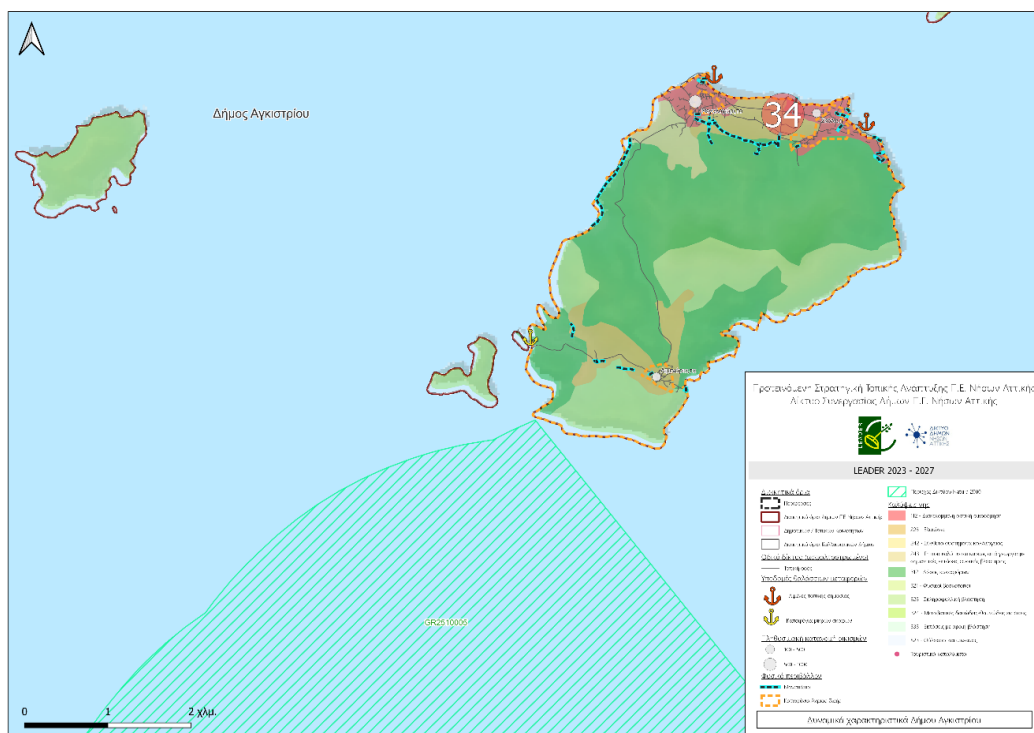
Το νησί χαρακτηρίζεται από το φυσικό περιβάλλον και εμφανίζει ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον. Το Αγκίστρι υδροδοτείται μέσω της μεταφοράς νερού που επιχορηγείται από την Περιφέρεια Αττικής. Το νησί έχει εξοπλιστεί με μονάδα αφαλάτωσης, η οποία σε συνδυασμό με ορισμένες μικρής έκτασης συμπληρωματικές εργασίες θα καταφέρει να καλύψει τις ανάγκες υδροδότησης του. Ωστόσο, το δίκτυο ύδρευσης του νησιού χρειάζεται μερική αντικατάσταση λόγω παλαιότητας και ακατάλληλων υλικών κατασκευής.

Ιστορικά – Πολιτιστικά Στοιχεία

Η ιστορία του Αγκιστρίου είναι πλούσια και περιλαμβάνει διάφορες εποχές και γεγονότα. Το σημερινό Αγκίστρι ήταν ο τόπος όπου οι Αθηναίοι νίκησαν τον ενωμένο στόλο της Επιδαύρου, της Αίγινας και της Κορίνθου. Μέχρι σήμερα οι ανασκαφές έχουν φέρει στο φως ποίκιλα ενδιαφέροντα αρχαιολογικά ευρήματα που δείχνουν ότι το νησί κατοικήθηκε πριν από 2.500 χρόνια. Λόγω του μικρού του μεγέθους, το Αγκίστρι δεν μπορούσε να δημιουργήσει μια αυτόνομη οικονομία και η φυσική του διαμόρφωση δεν μπορούσε να υποστηρίξει ισχυρή άμυνα στις όποιες επιδρομές. Κατά τον 14^ο αιώνα κατοικήθηκε από τους Αρβανίτες, όμως στους επόμενους αιώνες οι κάτοικοι το εγκατέλειψαν λόγω των επιδρομών από τους πειρατές. Κατά τη διάρκεια του πολέμου της ανεξαρτησίας το Αγκίστρι είχε πολύ σημαντικό ρόλο. Ήταν η κύρια βάση και κρυψώνα του επαναστάτη Μετρομάρα, του οποίου ο τάφος βρίσκεται στον οικισμό Μεγαλοχώρι. Το 1835 το Αγκίστρι είναι επίσημα αναγνωρισμένη κοινότητα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, με πληθυσμό 248 κατοίκων. Το 1960 γίνεται η απευθείας ακτοπλοϊκή σύνδεση του νησιού με το λιμάνι του Πειραιά, ενώ το 1973 γίνεται η ηλεκτροδότηση του νησιού. Η τουριστική ανάπτυξη του Αγκιστρίου αρχίζει να γίνεται στις δεκαετίες του 1970 – 1980. Περιοχές αρχαιολογικού ενδιαφέροντος στο Αγκίστρι είναι η Μεγαρίτσα Απόνησος, καθώς και το Κοντάρι. Στο Αγκίστρι υπάρχουν αρκετοί ναοί. Συγκεκριμένα, στα Λιμενάρια υπάρχουν οι ιεροί ναοί του Αγίου Νικολάου και της Αγίας Κυριακής. Στη Σκάλα, βρίσκεται ο ιερός ναός των Αγίων Αναργύρων, στο Μεγαλοχώρι βρίσκονται οι ναοί των Αγίων Πάντων και της Ζωοδόχου πηγής. Στην περιοχή Μετόχι υπάρχει ο ναός της Παναγίας, ενώ στην περιοχή Πολέμι βρίσκεται ο ναός της Αγίας Βαρβάρας.

Καλύψεις γης

Το Αγκίστρι καλύπτεται από δάσος κωνοφόρων στο μεγαλύτερο μέρος της έκτασής του (>80%). Η αστική δόμηση εντοπίζεται στη βόρεια παράκτια περιοχή.

Εικόνα 13 Χάρτης καλύψεων γης στο Δήμο Αγκιστρίου

Πίνακας 10: Κατανομή της έκτασης στις βασικές κατηγορίες χρήσης / κάλυψης (ήταν στο επόμενο κεφάλαιο)

Μόνιμες καλλιέργειες	0
Αρόσιμη γη	0,6
Βοσκότοποι-Μεταβατικές δασώδεις/θαμνώδεις εκτάσεις	0
Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	0,4
Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	0
Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	0,6

Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία

Το Αγκίστρι είναι γνωστό για την παραγωγή ορισμένων παραδοσιακών προϊόντων που αντικατοπτρίζουν την τοπική κουλτούρα και τις τοπικές γευστικές παραδόσεις. Ορισμένα από αυτά τα προϊόντα περιλαμβάνουν:

- Σύκο Αγκιστρίου: Το Αγκίστρι είναι γνωστό για την παραγωγή υψηλής ποιότητας σύκων. Το κλίμα και το έδαφος του νησιού είναι ιδανικά για την καλλιέργεια αυτού του φρούτου.

- **Μέλι:** Οι μέλισσες που καλλιεργούνται στο Αγκίστρι παράγουν μέλι υψηλής ποιότητας. Οι ανθοί των αρωματικών φυτών και των δένδρων που υπάρχουν στο νησί προσδίδουν στο μέλι μια ξεχωριστή γεύση και αρωματικότητα.
- **Τοπικά αλκοολούχα ποτά:** Στο Αγκίστρι παράγονται διάφορα τοπικά αλκοολούχα ποτά, όπως το τσίπουρο και το λικέρ με βάση το σύκο.
- **Τοπικά ελαιόλαδα:** Η καλλιέργεια των ελαιώνων είναι ένα σημαντικό μέρος της γεωργικής δραστηριότητας στο Αγκίστρι. Το τοπικό ελαιόλαδο είναι γνωστό για την ποιότητά του και χρησιμοποιείται ευρέως στη μαγειρική.
- **Τοπικά εδέσματα και γαστρονομικά προϊόντα:** Στο Αγκίστρι μπορεί κανείς να βρει παραδοσιακά εδέσματα και γαστρονομικά προϊόντα όπως τοπικά τυριά, αλλαντικά, ψάρια και θαλασσινά, τα οποία αντιπροσωπεύουν την πλούσια γαστρονομική κληρονομιά του νησιού.

Αυτά τα παραδοσιακά προϊόντα αποτελούν σημαντικό μέρος της τοπικής κουλτούρας. Παρόλα αυτά τα τελευταία περίπου 40 χρόνια η οικονομία του νησιού στηρίζεται στον τουρισμό.

Ο πληθυσμός του Αγκιστρίου γνώρισε αύξηση την περίοδο 1879 – 1907, αλλά μέχρι το 1940 ο πληθυσμός του νησιού διατηρήθηκε λιγοστός. Μετά το 1940 ο πληθυσμός άρχισε πάλι να αυξάνεται και σταθεροποιήθηκε γύρω στο 1991. Σήμερα, ο πληθυσμός του νησιού είναι περίπου 1.107 κάτοικοι (απογραφή του 2021) και τους καλοκαιρινούς μήνες πλησιάζει στους 5.000 κατοίκους.

Η ακτοπλοϊκή σύνδεση με τον Πειραιά ξεκίνησε το 1960, ενώ μέχρι τότε το νησί είχε σύνδεση με καΐκια μόνο με την Αίγινα. Σήμερα το νησί έχει καθημερινή ακτοπλοϊκή σύνδεση με τον Πειραιά. Η διάρκεια του ταξιδιού με τα φέρι μποτ, που προσεγγίζουν στη Σκάλα, είναι περίπου 1,5 ώρα, ενώ με τα Ιπτάμενα δελφίνια που προσεγγίζουν στο λιμάνι του Μεγαλοχωρίου είναι 55 λεπτά.

Την 1η Σεπτεμβρίου 2006 έγιναν τα εγκαίνια του νέου λιμανιού στο Μεγαλοχώρι, ενώ τον Αύγουστο του 2019 έγιναν τα εγκαίνια του νέου λιμανιού στη Σκάλα, που συνέβαλαν στη γενικότερη τουριστική αναβάθμιση του νησιού.

Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον

Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Αγκιστρίου (2013-2014) περιλαμβάνεται η «αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος συνεπάγεται την ενεργοποίηση του Δήμου στην αειφόρο διαχείριση των τοπικών φυσικών πόρων, καθώς και στην βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος και των τεχνικών υποδομών.»

Ο τοπικός πληθυσμός του Αγκιστρίου έχει στενή σχέση και είναι άμεσα εξαρτημένος από το περιβάλλον του νησιού, καθώς η οικονομία και ο τρόπος ζωής του βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στους φυσικούς πόρους και την περιβαλλοντική ανάπτυξη. Αυτή η σχέση εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους:

Αλιεία και γεωργία: Οι τοπικοί κάτοικοι εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την αλιεία και τη γεωργία για τη διαβίωσή τους. Η αλιεία αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος, ενώ η γεωργία περιλαμβάνει την καλλιέργεια ελαιόδενδρων, αμπελώνων και άλλων φυτών.

Τουρισμός και φιλοξενία: Η φυσική ομορφιά του Αγκιστρίου, με τις καταγάλανες θάλασσες, τις παραλίες και τα παραδοσιακά χωριά, καθιστά το νησί δημοφιλές προορισμό τουρισμού. Ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για τον τοπικό πληθυσμό και την οικονομία του νησιού.

Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος: Οι κάτοικοι του Αγκιστρίου συνειδητοποιούν τη σημασία της διατήρησης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος για τη διατήρηση της τοπικής οικονομίας και την ποιότητα ζωής τους. Ενέργειες όπως η διατήρηση της ακτογραμμής, η ανακύκλωση και η προώθηση βιώσιμων πρακτικών αλιείας και γεωργίας είναι σημαντικές για την τοπική κοινότητα.

Πολιτισμός και παραδόσεις: Οι κάτοικοι του Αγκιστρίου συντηρούν και μεταδίδουν τις παραδόσεις και τον πολιτισμό του νησιού, οι οποίοι συχνά συνδέονται με το περιβάλλον και την επιβίωση σε αυτό. Συνολικά, ο τοπικός πληθυσμός του Αγκιστρίου έχει μια ισχυρή και αλληλένδετη σχέση με το περιβάλλον, και η διατήρηση αυτής της σχέσης είναι ζωτικής σημασίας για τη βιωσιμότητα και την ευημερία του νησιού.

Τοπικά χαρακτηριστικά

Ο Δήμος Αγκιστρίου περιλαμβάνει την νήσο Αγκίστρι και τις κοντινές ακατοίκητες νησίδες Μετώπη, Διαπόρεια και Δωρούσα, και βρίσκεται στον Αργοσαρωνικό κόλπο, και σε απόσταση 18 ναυτικών μιλίων από το λιμάνι του Πειραιά και περίπου τριών μιλίων δυτικά από το νησί της Αίγινας. Έχει συνολική έκταση 14 τ. χλμ., εκ των οποίων περίπου το 85% αποτελεί δασική έκταση και μόνιμο πληθυσμό που ανέρχεται σε 1.120 άτομα, με αντίστοιχη πυκνότητα 65,71 κατ./τ.χλμ. Το Αγκίστρι είναι ένα κατάφυτο νησί, καλυμμένο από Πεύκα και διαθέτει αρκετές παραλίες οργανωμένες και απομονωμένες και τα βασικά σημεία προσέγγισης του, είναι το λιμάνι του Μεγαλοχωρίου και της Σκάλας.

Σύλλογοι

Στο Αγκίστρι δραστηριοποιούνται οι ακόλουθοι σύλλογοι:

- ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ

Αίγινα

Η Αίγινα βρίσκεται στο κέντρο του Σαρωνικού Κόλπου και περιβάλλεται από το Αγκίστρι, τη Σαλαμίνα, τα Μέθανα, την Τροιζήνα, τον Πόρο και τον Πειραιά. Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο σε έκταση, πληθυσμό και ανάπτυξη νησί του Αργοσαρωνικού. Η κομβική θέση της μεταξύ Πελοποννήσου και Αττικής την κατέστησαν από πολύ νωρίς σημαντικό εμπορικό και διαμετακομιστικό κέντρο, συναγωνιζόμενο τις εμπορικές πόλεις της Μικράς Ασίας, ενώ ήταν παρούσα σε κάθε πτυχή της παγκόσμιας ιστορίας.

Πρόκειται για ένα νησί με τεράστια πολιτιστική κληρονομιά και μακρόχρονη ιστορία. Καθώς βρίσκεται πολύ κοντά στην Αθήνα και είναι συνδεδεμένη με συχνά δρομολόγια πλοίων με το λιμάνι του Πειραιά, η Αίγινα είναι δημοφιλές παραθεριστικό κέντρο, με τον τουρισμό και την ανοικοδόμηση να παρουσιάζουν αυξητικούς ρυθμούς τα τελευταία αρκετά χρόνια.

Το νησί καλύπτει έκταση 87.410 στρεμμάτων και παρουσιάζει μεγάλη γεωμορφολογική ποικιλία με ξηρό κλίμα και πευκόφυτα βουνά. Το μέγιστο υψόμετρο είναι 523 μ.

Από πλευράς ειδικής τουριστικής υποδομής, η Αίγινα διαθέτει μαρίνα δίπλα στο λιμάνι της πόλης και δυνατότητα αγκυροβολίου μικρών σκαφών αναψυχής στην Πέρδικα, Σουβάλα και Αγία Μαρίνα.

Γεωλογικά- Τεκτονικά χαρακτηριστικά

Η Αίγινα, ως προς την γεωλογία και την ηφαιστιογενή εξέλιξη, αποτελεί μέρος του τμήματος του βορειοδυτικού Τεταρτογενούς ηφαιστειακού τόξου του Αιγαίου. Η ηφαιστειακή δραστηριότητα στον Σαρωνικό Κόλπο ξεκίνησε κατά το Άνω Πλειόκαινο και διαχωρίζεται σε δύο κύκλους. Κατά τη διάρκεια του πρώτου κύκλου δημιουργήθηκε ένα σύνθετο ηφαιστειακό οικοδόμημα από βασαλτικές και ανδεσιτικές ροές (Τα Μέθανα και η Σουβάλα στην Αίγινα τα οποία είναι γνωστά από την αρχαιότητα για τα θερμά λουτρά (ιαματικές πηγές Μεθάνων), τα οποία με την σημερινή τους μορφή λειτουργούν τα τελευταία 150 χρόνια).

Ακολούθησε ένα εκρηκτικό διάστημα με τη δημιουργία δακτιτικών πυροκλαστικών ροών. Μετά ένα διάστημα ηρεμίας ακολούθησε ο δεύτερος κύκλος κατά το Πλειστόκαινο. Τα ρήγματα που επέτρεψαν στο μάγμα να βρει νέες διόδους εντοπίζονται στο κεντρικό μέρος του νησιού με κατεύθυνση Α-Δ και ΒΒΑ-ΝΝΔ στην ευρύτερη περιοχή του Μαραθώνα της Αίγινας. Η ύπαρξη του δεύτερου κύκλου αποδεικνύεται από πυροκλαστικά πετρώματα που έχουν αποτεθεί πάνω σε διαβρωμένες επιφάνειες παλαιότερων δακτιτικών προϊόντων του πρώτου κύκλου. Παρατίθεται σχετικός χάρτης του νησιού της Αίγινας.

Αίγινα 2013-2015

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Συνολική Ετήσια
53,70	24,30	45,40	23,20	6,40	7,20	9,30	0,40	36,40	40,70	27,60	77,40	379,90

Δάση, δασικές εκτάσεις και αναδασωτέες εκτάσεις

Η προστασία των δασών βασίζεται στο ν. 998/79, έως την περίοδο της δεκαετίας του 2010, όταν ξεκίνησε η διαδικασία κατάρτισης του κτηματολογίου.

Σημαντικό ποσοστό της έκτασης της Αίγινας καταλαμβάνουν τα δάση και οι δασικές εκτάσεις, κυρίως στο ΒΑ τμήμα του νησιού, όπου ένα μικρό τμήμα των εκτάσεων αυτών έχουν χαρακτηριστεί επίσημα ως δασικές και αναδασωτέες από το Δασαρχείο Πειραιά της Περιφέρειας Αττικής βάσει τις παραγρ. 1, 2, 3 του άρθρου 3 του Ν. 998/79 (όπου μόνο οι εκτάσεις άνω των 4 στρεμμάτων έχουν καταγραφεί). Στην Αίγινα εντοπίζονται μικρές διάσπαρτες εκτάσεις γύρω από την Αγ. Μαρίνα, τον όρμο Καρυώτη και ΒΔ του Σφεντουριού, στο ΒΔ τμήμα της Αίγινας, νότια της Βαγίας, δυτικά του Κοντού, βόρεια των Λαζάρηδων, κοντά στη Μονή Χρυσολέοντισσας και στους Τζίκηδες. Η ΒΔ πλευρά της Ν. Κυράς είναι χαρακτηρισμένη ως Δάσος και όλο το υπόλοιπο νησί ως δασική έκταση.

Φυσικό περιβάλλον

Η χλωρίδα και η πανίδα της Αίγινας είναι η τυπική των Ελληνικών νησιών με Μεσογειακό κλίμα (Kapsalis, 2006; Vasiliakioti and Moisiadi, 2006) και προσαρμοσμένη στο ξηρό και θερμό κλίμα του νησιού. Αποτελείται κυρίως από είδη σκληρόφυλλα, ακανθώδη, βελονόφυλλα και βολβώδη. Σύμφωνα με τη βοτανική διαίρεση του ελληνικού χώρου (Σόμπολος, 2008), η Αίγινα ανήκει στη μεσοελληνική περιφέρεια, η οποία περιλαμβάνει την Αττική, τα νησιά του Αργοσαρωνικού, την Εύβοια, τη Βόρεια Πελοπόννησο και τα Ιόνια νησιά.

<i>Olea oleaster</i>	<i>Cistus</i> sp.
<i>Pistacia lentiscus</i>	<i>Origanum Heracleotium</i> (ρίγανη)
<i>Rhamnus graecus</i>	<i>Matricaria chamomilla</i> (χαμομήλι)
<i>Quercus coccifera</i>	<i>Thymus carapifatus</i> (θυμάρι)
<i>Juniperus phoenicea</i>	<i>Papaver</i> sp. (παπαροδιά)
<i>Trifolium angustifolium</i>	<i>Beta perennis</i> (λάπαθο)
<i>Teucrium policum</i>	<i>Tordylium apulum</i> (καυκαλίθρα)
<i>Stipa bromoides</i>	<i>Cichorium</i> sp. (πικροράδικο)
<i>Ceratonia siliqua</i>	<i>Vicia</i> sp. (αγριόβικος)
<i>Dactylis glomerata</i>	<i>Cynodon dactylon</i> (αγριάδα)
<i>Pinus halepensis</i>	<i>Sorghum halepensis</i> (βίλιουρας)
<i>Corydanthus capitatus</i>	<i>Crocidium murinum</i> (αγριοκρίθαρο)
<i>Genista acanthoclada</i>	<i>Urtica urens</i> (τσουκνίδα)

Στη μελέτη της Βαλλιανάντου-Δικαιοπούλου (2012) σχετικά με τη χλωρίδα νήσων του Σαρωνικού, βρέθηκαν στη Αίγινα 794 taxa (είδη, υβρίδια, υποείδη, ποικιλίες, μορφές), αριθμός ο οποίος θεωρείται μεγάλος, ενώ ακολουθεί η Σαλαμίνα με 633 taxa. Η σχέση Μονοκοτυλήδων-Δικοτυλήδων που βρέθηκε είναι 1:3,89, παραπλήσια με τη σχέση που συναντάται σε παρόμοιες νησιωτικές χλωρίδες. Από τα Δικοτυλήδονα βρέθηκε να υπερτερούν οι οικογένειες των Leguminosae και των Compositae, ενώ από τα Μονοκοτυλήδονα οι οικογένειες των Gramineae και των Liliaceae. Οι ίδιες οικογένειες θεωρούνται γενικά ως οι πλουσιότερες της ελληνικής χλωρίδας από τις κλάσεις των Δικοτυλήδων και των Μονοκοτυλήδων.

Σε γενικές γραμμές, οι ορεινοί σχηματισμοί καλύπτονται από φρύγανα και δάση κωνοφόρων (πεύκη), ενώ η παράκτια βλάστηση είναι αειθαλής, ξυλώδης, και σκληρόφυλλη. Στους κόλπους του Μαραθώνα και του Προφήτη Ηλία, οι ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης υδρόβιας βλάστησης δημιούργησαν ένα οικοσύστημα με βασικό είδος τον ευκάλυπτο και τα καλάμια. Στις μεγάλες καλλιέργειες που κυριαρχούν, περιλαμβάνονται οι φυσιτικές και οι ελιές, ενώ υπάρχουν και καλλιέργειες φρούτων, αμπελιών, λαχανικών, κ.α.

Η πανίδα της Αίγινας παρουσιάζει μεσογειακό χαρακτήρα όπως και της υπόλοιπης Ελλάδας, και περιλαμβάνει κύρια ενδημικά είδη (λαγοί, η πέρδικες, κουνέλια), των οποίων οι πληθυσμοί έχουν ελαττωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Για το λόγο αυτό έχουν οριστεί περιοχές καταφύγια των ειδών αυτών για την προστασία της αναπαραγωγής τους σε σημαντικά μεγάλη έκταση στη νότια περιοχή του νησιού. Οι περιοχές αυτές διέπονται από ιδιαίτερα αυστηρό θεσμικό πλαίσιο, όσον αφορά την ανοικοδόμηση και τη γενική ανάπτυξή τους (Αραβαντινός, 2007). Οι κύριοι τύποι των θηλαστικών είναι ποντίκια, ο λαγοί, σκαντζόχοιροι, γαϊδούρια, άλογα, πρόβατα, κατσίκες, κουνέλια, χήνες, περιστέρια, κότες, κ.α. Υπάρχουν ακόμη ποικιλόθερμα (σαύρες και χελώνες).

Στα κυρίαρχα είδη πτηνών περιλαμβάνονται: γεράκι, σπουργίτι, αετός, χελιδόνι, γλάρος, πέρδικα, αγριοπερίστερο, τρυγόνι και κουκουβάγια.

Σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έργου LIFE11 ENV/GR/951 με τίτλο «Αειφόρες στρατηγικές για τη βελτίωση εντατικά καλλιεργούμενων εδαφών: Το παράδειγμα της καλλιέργειας του κελυφωτού φυστικιού (*Pistachia vera* L.) - Agrostrat» και αφορά στην αποτύπωση της περιβαλλοντικής κατάστασης της Αίγινας αναφέρονται τα κάτωθι:

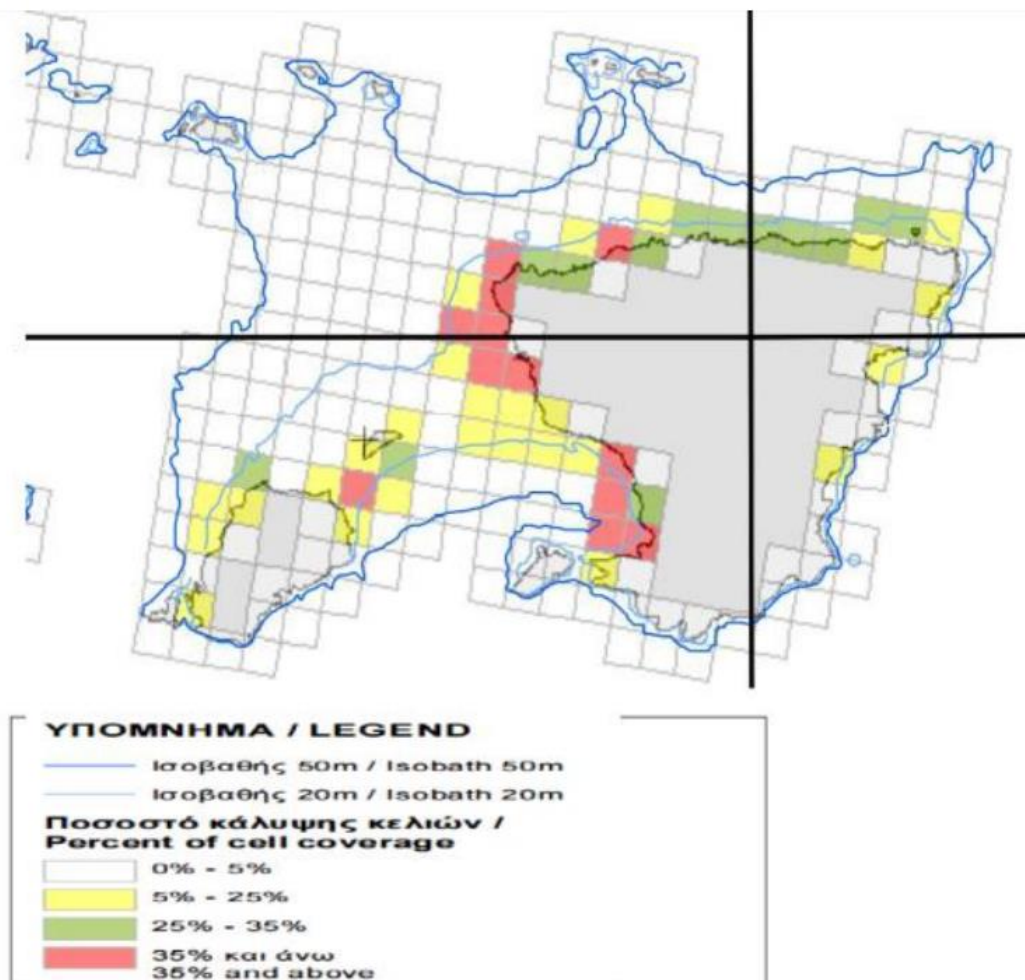
Στο νησί της Αίγινας υπάρχουν σπάνια είδη αγριολούλουδων και ευδοκούν σχίνα, θυμάρι, ρίγανη, φασκόμηλο και άλλα αρωματικά και φαρμακευτικά βότανα. Οι καλλιέργειες περιλαμβάνουν δημητριακά, κηπευτικά, ελιές, σταφύλια, συκιές, αμυγδαλιές αλλά κυρίως φυστικιές που παράγουν τα περίφημα αιγινίτικα κελυφωτά φιστίκια. Κατά κανόνα οι ορεινοί σχηματισμοί του νησιού της Αίγινας καλύπτονται από φρύγανα και κωνοφόρα δάση χαλεπίου πεύκης, ενώ η παράκτια βλάστηση είναι σκληρόφυλλη αείφυλλη ξυλώδης. Στους όρμους του Μαραθώνα και Προφήτη Ηλία έχουν σχηματίσει οι περιβαλλοντικοί παράγοντες ένα ελώδες υπόβαθρο που ευνοεί την υδρόβια βλάστηση και δημιουργείται έτσι ένα ξεχωριστό για τη περιοχή οικοσύστημα με βασικό χαρακτηριστικό τους ευκαλύπτους σε συνδυασμό με καλαμώνες.

Η πανίδα του νησιού της Αίγινας αποτελείται από λαγούς, αγριοκούνελα, αλεπούδες, ποντίκια, σκαντζόχοιρους, ασβούς, νυφίτσες, χελώνες, φίδια και σαύρες. Η πτηνοπανίδα περιλαμβάνει κοράκια, χελιδόνια, πετροχελιδόνα, σπουργίτια, κουκουβάγιες, γκιώνιοι, μπούφοι, θαλασσοπούλια, αγριοπερίστερα, σουσουράδες, κεφάλες, κοτσιφια, κοκκινολέμηδες, καρακάξες, πέρδικες και διάφορα ωδικά όπως σπίνιοι, καρδερίνες και φλώροι. Το θαλάσσιο οικοσύστημα γύρω από την Αίγινα παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία ειδών, όπως: μαρίδα, σαρδέλα, αθερίνα, γαύρος, γόπα, παλαμίδα, μπαρμπούνι, κουτσομούρα, μπακαλιάρος, κέφαλος, κοκωβιός, σκουμπρί, σαφρίδι, κολιός, σπάρος, γύλος, πέρκα, χάνος, σαργός, σκορπιός, λιθρίνι, στήρα, ροφός, σφυρίδα, συναγρίδα, λαυράκι, τσιπούρα, χταπόδι, σουπιά, σαλάχι, σμέρνα, μουγκρί, ζαργάνα και πολλά άλλα διάφορα είδη θαλασσινών.

Θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα

Σε ό,τι αφορά στο θαλάσσιο οικοσύστημα της Αίγινας, εντοπίζεται η παρουσία του θαλάσσιου αγγειόσπερμου *Posidonia oceanica* που αποτελεί οικοτόπο προτεραιότητας με κωδικό 1120 και τίτλο "εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση (Ποσειδωνίες)" σύμφωνα με το Παράρτημα Ι της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43/ΕΕ «...για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» (ΚΥΑ 33318/3028/28.12.1998, Φ.Ε.Κ. 1289/Β'/28-12-1998). Ο χάρτης που ακολουθεί είναι της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του ΥΠ.Α.Α.Τ.

Η πυκνότητα της Ποσειδωνίας στην Αίγινα και τον κόλπο του Μαραθώνα είναι σε ποσοστά >35%, 5-25% στην Αγία Μαρίνα και τις Πόρτες και 25-35% στα βόρεια λιμάνια.

Εικόνα 15 Παρουσία λειμώνων Ποσειδωνίας στις νήσους Αίγινα και Μονή.

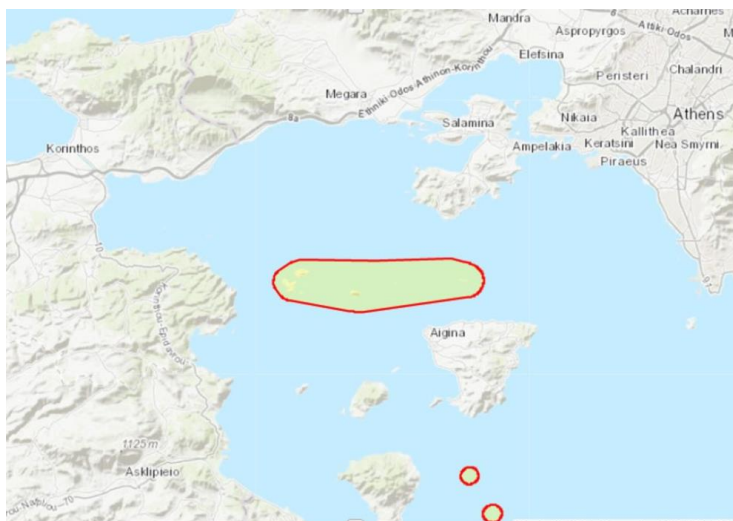
Το θαλάσσιο αγγειόσπερμο *Posidonia oceanica* αποτελεί σημαντικό είδος - δείκτη βιολογικής ποιότητας. Συγκεκριμένα, θεωρείται δείκτης καλής οικολογικής ποιότητας, καλής ανανέωσης και οξυγόνωσης των υδάτων και σταθερών συνθηκών αλατότητας. Το εν λόγω αγγειόσπερμο συνήθως αναπτύσσεται σε βάθη από -5m έως -40m και εξαπλώνεται σε αμμώδεις βυθούς της υποπαράλιας ζώνης, σχηματίζοντας λιβάδια. Τα λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν ενδιαίτημα υψηλής βιοποικιλότητας και είναι από τους πλέον σημαντικούς βιότοπους αναπαραγωγής, προστασίας (καταφύγιο), ανάπτυξης και διαβίωσης μεγάλου πλήθους θαλάσσιων οργανισμών. Επίσης, τα λιβάδια συμβάλλουν στη διατήρηση των ακτογραμμών, μέσω του εκτεταμένου ριζικού συστήματος.

Προστατευόμενες περιοχές

Natura 2000

Νησίδες Σαρωνικού κόλπου και θαλάσσια περιοχή (GR3000020)

Η περιοχή GR3000020 βρίσκεται στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Αίγινας, Σαλαμίνας και Κορίνθου. Η περιοχή είναι SPA και για αυτό δεν υπάρχει χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων. Έχει έκταση 12.036,26 ha.

Εικόνα 16 GR3000020

Χλωρίδα

Η έκταση περιλαμβάνει νησίδες με χαμηλές βραχώδεις ακτές και λίγες βραχώδεις εξάρσεις που ως επί το πλείστον καλύπτονται από μακκία βλάστηση. Η βλάστηση διαφοροποιείται σε συνάρτηση με την απόσταση από τη θάλασσα και την κλίση των πρανών. Στα βράχια που βρέχονται από τα κύματα, εντοπίστηκαν τα φυτά *Frankenia hirsuta*, *Limonium oleifolium*, και *Allium ampeloprasum*, τα οποία ανήκουν στη φυτοκοινωνιολογική συνένωση Crithmo-Staticion. Η μεταβατική ζώνη προς το εσωτερικό του νησιού χαρακτηρίζεται από τα *Atriplex halimus*, *Phagnalon graecum*, *Trifolium scabrum*, *Lotus edulis*, *Lotus corniculatus* κ.α.

Εσωτερικά, και σε απότομα πρανή με βόρεια έκθεση, η βλάστηση κυριαρχείται από το σχίνο (*Pistacia lentiscus*) με συνοδά τα *Phlomis fruticosa*, το αναρριχόμενο *Bryonia cretica* και μεμονωμένα δένδρα του *Juniperus phoenicea*.

Εσωτερικά και σε λιγότερο απότομα πρανή με νότια έκθεση, η βλάστηση κυριαρχείται από πόες, που εκπροσωπούνται από τα ετήσια ζιζάνια *Avena barbata*, *Stipa capensis*, *Hordeum hystrix*, *Heliotropium hirsutissimum*, *Reichardia picroides*, *Carduus pycnocephalus*, *Portulaca oleracea* (γλυστρίδα / Αντράκλα), και άλλα ζιζάνια όπως τα *Lavatera cretica* και *Piptatherum miliaceum*. Το βολβώδες *Urginea maritima* έχει τοπικά μεγάλη κάλυψη. Η νότια έκθεση δροσίζεται

λιγότερο από τους επικρατούντες βόρειους ανέμους και εκτίθεται περισσότερο στην ακτινοβολία με αποτέλεσμα η εξατμισοδιαπνοή να είναι μεγαλύτερη από εκείνη της βόρειας έκθεσης.

Η διάπλαση με σχίνους θεωρείται αρκετά σταθερή, διότι είναι προσαρμοσμένη στις κλιματικές συνθήκες (ξηρασία και δυνατοί άνεμοι). Η χλωώδης διάπλαση όμως, έχει μάλλον ανθρωπογενή προέλευση λόγω της χρήσης της βραχονησίδας στο αρκετά πρόσφατο παρελθόν, ως χειμερινού βοσκότοπου, ιδίως στις θέσεις με μικρότερη κλίση.

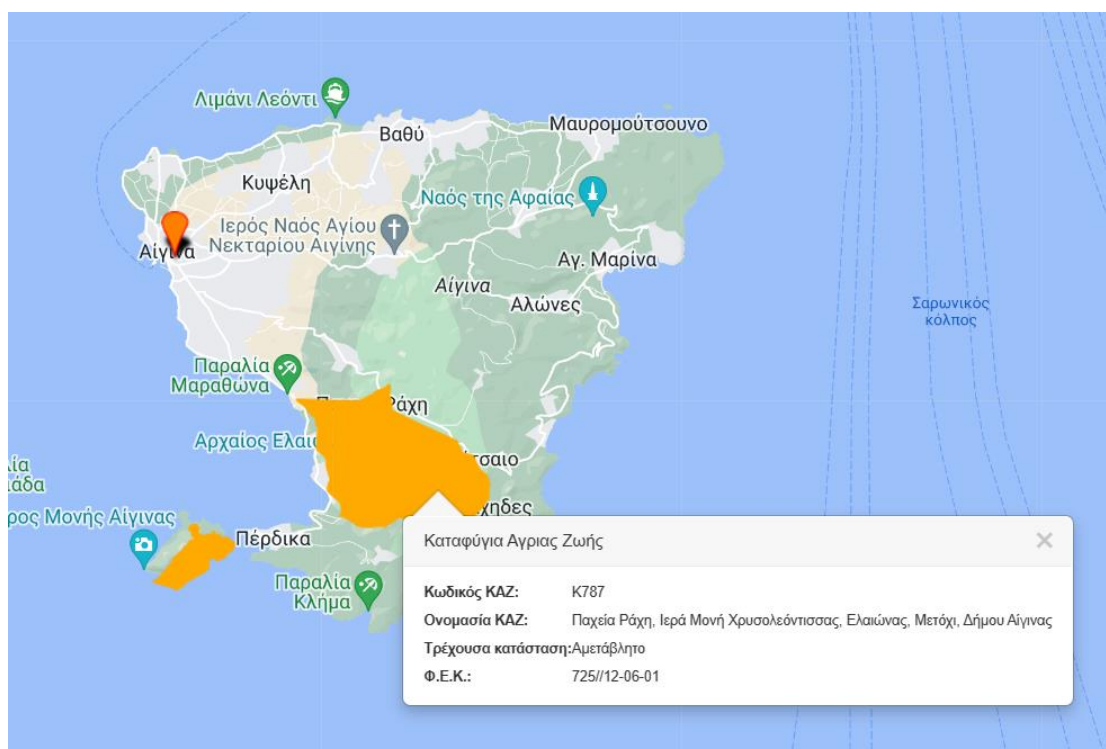
Πανίδα

Εκτός του είδους χαρακτηρισμού *Phalacrocorax aristotelis dermarestii* στην περιοχή τακτικά τρέφονται σμήνη Μύχων (*Puffinus yelkouan*) και Αρτέμηδων (*Calonectris diomedea borealis*) ιδίως κατά την αναπαραγωγική περίοδο. Στις νησίδες αναπαράγονται επίσης μεγάλες αποικίες Ασημόγλαρων της Μεσογείου (*Larus michahellis*). Στον πυθμένα συναντώνται παράκτιες μεσογειακές βιοκοινωνίες και κλαστικά ιζήματα.

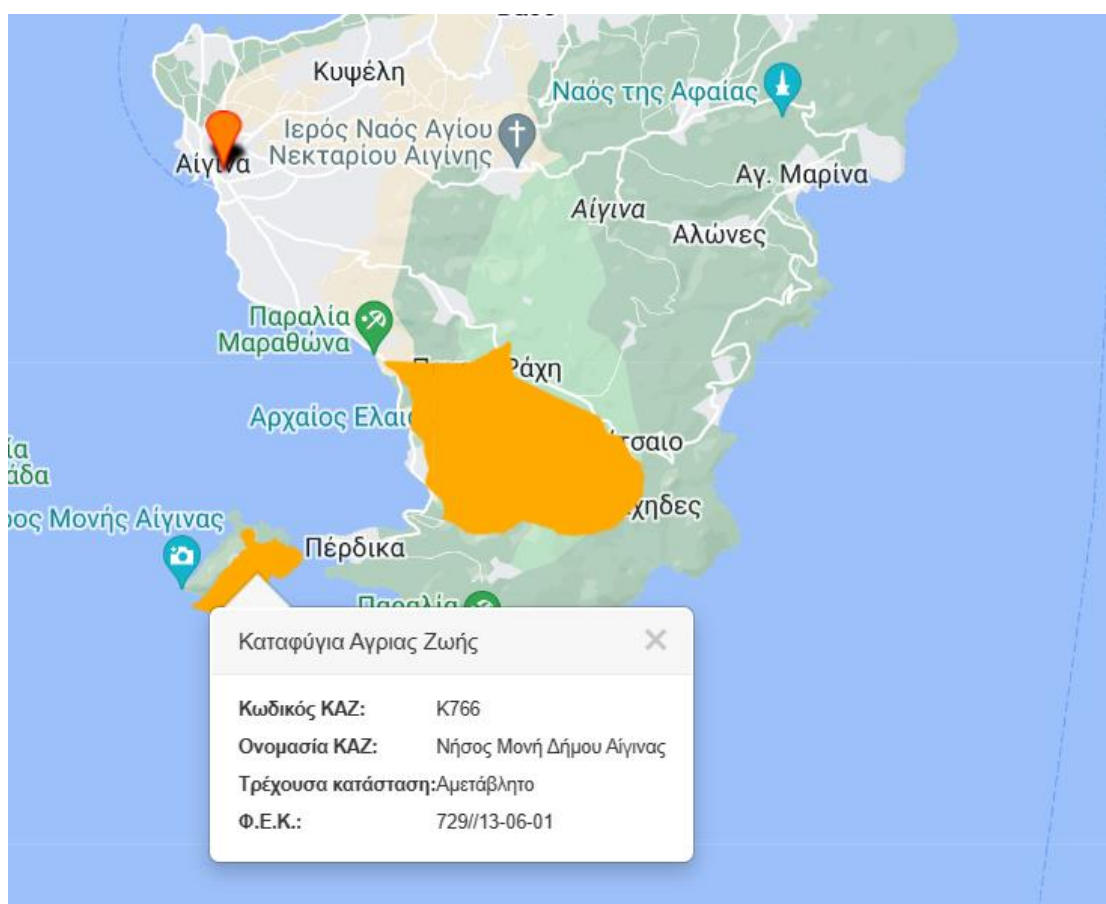
Καταφύγια Άγριας Ζωής

Για το νησί της Αίγινας υφίστανται οι ακόλουθες αποφάσεις της Γ.Γ. Περιφέρειας Αττικής, οι οποίες αφορούν σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως Καταφύγια Άγριας Ζωής:

1. Απόφαση υπ'αρ. πρωτ. 1172/25-5-2001, ΦΕΚ 725/Β/12-6-2001 «Τροποποίηση ορίων Μόνιμου Καταφυγίου Άγριας Ζωής στις θέσεις Παχειάς Ράχης, Ιεράς Μονής Χρυσολεόντισσας, Ελαιώνας, Μετόχι Δ. Αίγινας», έκτασης 6.000 στρεμμάτων. Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση η τροποποίηση των ορίων του καταφυγίου κρίνεται απαραίτητη για την διατροφή, διαχείμανση, αναπαραγωγή των υπαρχόντων ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας, καθώς και των μεταναστευτικών πτηνών.
2. Απόφαση υπ'αρ. πρωτ. 559/25-5-2001, ΦΕΚ 729/Β/13-6-2001 «Ίδρυση Μόνιμου Καταφυγίου Άγριας Ζωής στη θέση Νήσος Μονή του Δ. Αίγινας», έκτασης 1.350 στρεμμάτων (περιλαμβάνει όλο το νησί). Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση η ίδρυση του καταφυγίου κρίνεται απαραίτητη για την διατροφή, διαχείμανση, αναπαραγωγή των υπαρχόντων ειδών άγριας πανίδας και διατήρηση της άγριας χλωρίδας.

Εικόνα 17 ΚΑΖ K787

Εικόνα 18 ΚΑΖ K766

Υγρότοποι

AIG001 - Εκβολή Μαραθώνα (Βιρού)

Περιγραφή

Η εκβολή Μαραθώνα (Βιρού ή «Λίμνη») βρίσκεται περίπου 1,6 χιλιόμετρα βόρεια – βορειοδυτικά από τον οικισμό Αιγινήτισσα και υπάγεται διοικητικά στο Δήμο Αίγινας. Πρόκειται για έναν υποβαθμισμένο υγρότοπο (εκβολή χειμάρρου) στον οποίο έχουν ασκηθεί αρκετές πιέσεις με αποτέλεσμα να έχει απολέσει σε μεγάλο βαθμό τη φυσικότητά του. Η παρουσία νερού είναι μόνιμη λόγω της απρόσκοπτης επικοινωνίας με της θάλασσα. Στο θαλάσσιο τμήμα δημιουργούνται ρηχίες και υποτυπώδεις νησίδες, ο σχηματισμός των οποίων φαίνεται να ευνοείται από την ύπαρξη του μικρού μόλου στα βόρεια της εκβολής.

Οι ανθρώπινες δραστηριότητες, οι οποίες έχουν μειώσει τις αξίες και τις λειτουργίες του υγρότοπου, περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων επιχωματώσεις, εκχερσώσεις, δόμηση, τουρισμό και διανοίξεις δρόμων ενώ υπάρχει έντονη ρύπανση λόγω απόρριψης στερεών απορριμμάτων και αστικών λυμάτων. Επίσης, στα ανάντη, ο χειμάρρος χρησιμοποιείται ως δρόμος. Τους χειμερινούς μήνες είναι συχνά τα έντονα πλημμυρικά φαινόμενα λόγω "στραγγαλισμού" της κοίτης από κατασκευές (τοιχία, οικήματα) και για το λόγο αυτό πραγματοποιούνται εργασίες προστασίας όπως καθαρισμοί του ρέματος και εκχερσώσεις υγροτοπικής βλάστησης οι οποίες αλλοιώνουν επιπρόσθετα τον υγρότοπο. Απαντώνται οι οικότοποι 72Α0 - Καλαμώνες και 1310 - Πρωτογενής βλάστηση με *Salicornia* και άλλα μονοετή είδη των λασπωδών και αμμωδών ζωνών ενώ η περιοχή παρουσιάζει και στοιχεία από τον οικότοπο 1130 - Εκβολές ποταμών. Η βλάστηση είναι κυρίως υπερυδατική με αγριοκάλαμα (*Phragmites australis*) και αλοφυτική με αρμύρες (*Salicornia* sp.) ενώ στα όρια του υγρότοπου περιμετρικά, έχουν φυτευτεί ευκάλυπτοι και αρμυρίκια. Σύμφωνα με μαρτυρίες κατοίκων, στο παρελθόν υπήρχε έντονη παρουσία ευρύαλων ψαριών και χελιών. Ο υγρότοπος περιλαμβάνεται στο Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία των μικρών νησιωτικών υγρότοπων της Ελλάδας (κωδικός: Υ300ΑΙΓ001). (Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 3/2007, 7/2011. Απογραφείς: Ν. Γεωργιάδης, Θ. Γιαννακάκης).

GR300ΑΙΓ004 - Τεχνητά λιμνία Παχιάς Ράχης

Περιγραφή

Τα τεχνητά λιμνία Παχιάς Ράχης βρίσκονται περίπου 2,1 χιλιόμετρα δυτικά από τον οικισμό Πόρτες και υπάγονται διοικητικά στο Δήμο Αίγινας. Πρόκειται για 3 λιμνία σε κοντινή απόσταση και έχουν δημιουργηθεί πιθανόν από εκσκαφές για απόληψη αδρανών. Δέχονται νερό μόνο από τις επιφανειακές απορροές και τα κατακρημνίσματα και το νερό δεν εκρέει από κάποιο σημείο ενώ τα λιμνία επικοινωνούν μεταξύ τους με υπερχειλίση. Η παρουσία νερού είναι εποχική και τους θερινούς μήνες στεγνώνουν τελείως. Στον υγρότοπο δεν απαντώνται υγροτοπικά φυτά ενώ περιμετρικά αλλά και στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν φρύγανα και μακία βλάστηση. Βρίσκεται σε περιοχή που έχει χαρακτηριστεί ως Καταφύγιο Άγριας Ζωής (με κωδικό Κ787) ενώ φαίνεται να

είναι εκκλησιαστικό κτήμα. (Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 7/2011. Απογραφείς: Θ. Γιαννακάκης).

AIG003 - Εκβολή ρύακα Αννίτσα

Η εκβολή του ρύακα Αννίτσα βρίσκεται περίπου 1,4 χιλιόμετρα ανατολικά - νοτιοανατολικά από τον οικισμό Άλωνες και υπάγεται διοικητικά στο Δήμο Αίγινας. Πρόκειται για την εκβολή ενός χειμάρρου εποχικής ροής που διατηρεί μόνιμη παρουσία νερού λόγω επικοινωνίας με τη θάλασσα. Ο ρύακας εκβάλλει σε παραλία με κροκάλες ενώ στα νότια της εκβολής, σε πολύ μικρή απόσταση, υπάρχει μια μικρή κοιλότητα που διατηρεί νερό όλο το χρόνο. Απαντάται ο οικότοπος 72A0 - Καλαμώνες ενώ η βλάστηση είναι αρκετά έντονη εκατέρωθεν της κοίτης του ρύακα και περιμετρικά του μικρού λιμνίου και αποτελείται από καλάμια (*Arundo donax*), σκίνους (*Pistacia lentiscus*), λυγαριές (*Vitex agnus castus*) καθώς και μια μεγάλη συστάδα από αρκεύθους (*Juniperus phoenicea*). Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν δενδρώδεις καλλιέργειες, λίγες κατοικίες και ένα μικρό λιμάνι για βάρκες αλλά στο άμεσο μέλλον αναμένεται η οικοδομική δραστηριότητα να ενταθεί. Στην παραλία υπάρχουν πολλά σκουπίδια που έχουν μεταφερθεί μέσω την θάλασσας. (Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 7/2011. Απογραφείς: Θ. Γιαννακάκης).

GR300AIG002 - Εκβολή ρύακα Βάγια

Η εκβολή του ρύακα Βάγια βρίσκεται μέσα στον ομώνυμο οικισμό και υπάγεται διοικητικά στο Δήμο Αίγινας. Πρόκειται για έναν υποβαθμισμένο υγρότοπο στον οποίο έχουν ασκηθεί αρκετές πιέσεις με αποτέλεσμα να έχει απολέσει σε μεγάλο βαθμό τη φυσικότητά του. Η παρουσία νερού είναι μόνιμη λόγω της απρόσκοπτης επικοινωνίας με της θάλασσα και στο θαλάσσιο τμήμα δημιουργούνται ρηχίες και υποτυπώδεις νησίδες. Εκατέρωθεν της κοίτης υπάρχουν εξοχικές κατοικίες ενώ έχει κατασκευαστεί μια πεζογέφυρα που ενώνει τις δύο όχθες. Επιπλέον, οι ανθρώπινες δραστηριότητες περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων επιχωματώσεις, εκχερσώσεις, ελλιμενισμός μικρών βαρκών, αποθέσεις αδρανών και ρύπανση από στερεά απορρίμματα. Πολύ κοντά στον υγρότοπο, πάνω σε επιχωματωμένη περιοχή έχει κατασκευαστεί γήπεδο αθλητικών δραστηριοτήτων ενώ σε απόσταση περίπου 200 μέτρων ανατολικά του υγρότοπου υπάρχει λιμάνι για μικρά σκάφη. Στον υγρότοπο απαντάται ο οικότοπος 72A0 - Καλαμώνες και η λίγη βλάστηση που φύεται, αποτελείται από καλάμια (*Phragmites australis*, *Arundo donax*) και σκίνους. Ο υγρότοπος περιλαμβάνεται στο Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία των μικρών νησιωτικών υγρότοπων της Ελλάδας (κωδικός: Y300AIG002). (Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 7/2011. Απογραφείς: Θ. Γιαννακάκης).

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

Ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) ορίζονται οι τόποι που διακρίνονται για την αισθητική τους αξία και περιέχουν σημαντικά φυσικά στοιχεία αν και μπορεί να είναι και δομημένοι.

Συνήθως στα ΤΙΦΚ περιλαμβάνονται οι παραδοσιακοί οικισμοί, αρχαιολογικοί χώροι αλλά και σημαντικοί βιότοποι. Συνήθως το μέγεθος τους ορίζεται σχετικά με την δυνατότητα εξερεύνησης από τον άνθρωπο και δεν υπερβαίνει τη δυνατότητα πεζοπορίας μιας μέρας.

Όρος και γύρω περιοχή

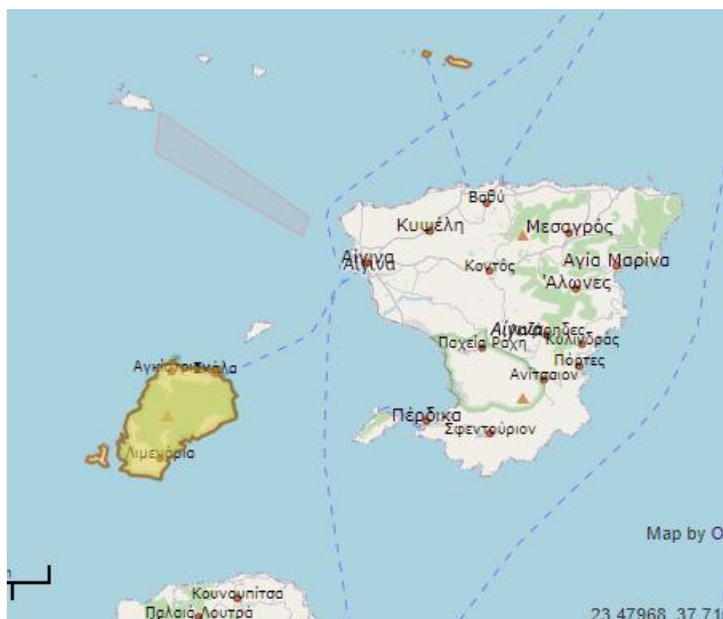
Με βάση την απόφαση ΥΠ.ΠΟ. Α1/φ02/46057/1837 – ΦΕΚ 1039/Β/10-10-1980 «Περί χαρακτηρισμού του υψώματος Όρος και της γύρω περιοχής της Αίγινας, ως τοπίου εξαιρετού κάλλους». «Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση χαρακτηρίζεται ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους το ύψωμα «Όρος», όπου βρίσκεται ο κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος του Ιερού του Ελληνίου Διός, καθώς η γύρω από αυτό περιοχή που ορίζεται από τα υψώματα Ράχη, Πορτάρι, Φάκιζα, Μπαρμπούλιζες, Ρουμελιώτη, Γύρισμα, Τσερατσίνι και Κοσμά Χέρωμα. Ο χαρακτηρισμός αυτό κρίθηκε απαραίτητος προκειμένου να προστατευθεί η περιοχή γύρω από τον Αρχαιολογικό χώρο από την ανεξέλεγκτη οικοδόμηση και τις βλαπτικές επεμβάσεις στο φυσικό τοπίο».

Περιοχή Παλαιοχώρας

Με βάση την απόφαση ΥΠ.ΠΟ. Φ02/64828/2019 – ΦΕΚ 42/Β/27-1-1984 «Κήρυξη περιοχής Παλαιοχώρας – Μεσαγρού – Αφαίας Αίγινας ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους». «Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση για την αποτελεσματικότερη προστασία των αρχαιολογικών χώρων της Αφαίας και της Παλαιοχώρας χαρακτηρίζεται ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους η περιοχή που περιβάλλει τους χώρους αυτούς και που είναι ορατή από το Ιερό της Αφαίας, το λόφο της Παλαιοχώρας και το δημόσιο δρόμο που οδηγεί στην Παλαιοχώρα, το Μεσαγρό και την Αφαία».

Βιότοποι corine

Οι περιοχές Corine στην Αίγινα είναι το σύμπλεγμα των Ελεουσών νήσων με κυριότερες την Λαούσα και την Παναγιά βόρεια της Αίγινας, ο οποίες μαζί με ολόκληρο το Αγκίστρι χαρακτηρίζονται ως βιότοποι CORINE με κωδικούς AG0060034 και AG0060033 αντίστοιχα.

Εικόνα 19 Περιοχές που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα Corine

Πηγή: <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/?category=4>

Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις

Ο Δήμος Αίγινας έχει μόνιμο πληθυσμό 13.056 κατοίκους. Όσον αφορά στις μεταβολές του πληθυσμού της Αίγινας στις τρεις τελευταίες απογραφές έχουμε ως εξής:

Πίνακας 12 Πληθυσμός Δήμου Αίγινας κατά Δημοτικά Διαμερίσματα

	2011		2001		1991		Μεταβολή 2011-2001	
Δήμος	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto
Αίγινας	13.056	12.930	12.716	13.552	11.103	11.639	2,6%	-4,59%

	1991 Πραγματικός πληθυσμός	2001 Πραγματικός πληθυσμός	2011 Πραγματικός πληθυσμός
ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ	9883	12222	13056
Δ.Δ. Αίγινας	4693	5985	7253
Δ.Δ. Βαθέος	1795	2133	1495
Δ.Δ. Κυψέλης	1221	1525	2124
Δ.Δ. Μεσαγρού	1395	1753	1361
Δ.Δ. Πέρδικας	779	826	823

Τα Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας για το νησί της Αίγινας είναι:

- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ 1.131
- ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΙΝΑΣ (Έδρα: Αίγινα,η) 12.911
- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΓΙΝΑΣ 12.911
- Δημοτική Κοινότητα Αίγινας 6.976
- Δημοτική Κοινότητα Βαθέος 1.449

- Δημοτική Κοινότητα Κυψέλης 2.166
- Δημοτική Κοινότητα Μεσαγρού 1.473
- Δημοτική Κοινότητα Πέρδικας 847

Όσον αφορά στην Αίγινα, αναλύσεις εδάφους οι οποίες διενεργήθηκαν στο εδαφολογικό εργαστήριο του Ινστιτούτου Εδαφολογίας Αθηνών του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ τα έτη 2006-2013, κατέδειξαν προοδευτική υποβάθμιση του εδάφους κυρίως λόγω της εντατικής καλλιέργειας και της χρήσης ακατάλληλου νερού για την άρδευση των καλλιεργειών (κυρίως των φυσικόδεντρων). Κατά τη διάρκεια του έργου AgroStrat (έναρξη 1/10/2012) πραγματοποιήθηκαν πολλές δειγματοληψίες εδάφους, από 13 πιλοτικά, αντιπροσωπευτικά, καλλιεργούμενα με φυσικόδεντρα, χωράφια.

Σε έξι από αυτά τα χωράφια, εκτός από τις παραδοσιακές καλλιεργητικές πρακτικές, γίνεται και διάθεση στο έδαφος αποβλήτων κατεργασίας των φυσικών.

Οι αναλύσεις εδαφικών δειγμάτων τα οποία ελήφθησαν από βάθη 0-30εκ., 30-60εκ. και 60-90εκ., έδειξαν ότι τα εδάφη της περιοχής χαρακτηρίζονται από πολύ υψηλές τιμές Ηλεκτρικής Αγωγιμότητας, οι οποίες συχνά ξεκινούν από 3 mS/cm και φτάνουν έως και 13 mS/cm. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το όριο της Ηλεκτρικής Αγωγιμότητας του εδάφους είναι τα 4 mS/cm (Ilaco, 1985; MAAF, 1988), πάνω από το οποίο θεωρείται σημαντικός ο κίνδυνος υποβάθμισης και έναρξης φαινομένων ερημοποίησης, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι τα εδάφη της περιοχής βρίσκονται σε σημαντικό κίνδυνο υποβάθμισης. Είναι πάντως χαρακτηριστικό ότι, στα επιφανειακά εδαφικά στρώματα (0-30εκ.) η ηλεκτρική αγωγιμότητα είναι σημαντικά μικρότερη από αυτή σε μεγαλύτερα βάθη (30-60εκ και 60-90εκ.).

Όσον αφορά την κατάσταση του περιβάλλοντος (παράκτιου και ορεινού) μέσω του ερευνητικού έργου για την αειφόρο ανάπτυξη στην Αίγινα που εκπονήθηκε από το ερευνητή κ. Καψάλη Απόστολο το 2006 αναφέρθηκαν τα κάτωθι:

Κατάσταση του παράκτιου περιβάλλοντος

Οι περισσότερες παραλίες στην Αίγινα είναι αρκετά ρηχές ενώ έντονη είναι η παρουσία άφθονης θαλάσσιας βλάστησης. Εγκαταστάσεις ελαφρών σκαφών υπάρχουν στην πόλη της Αίγινας, στην Αγία Μαρίνα, καθώς και στην Πέρδικα και τη Σουβάλα όπου υπάρχουν αγκυροβόλια.

Από πλευράς ιδιοκτησιακής κατάστασης, δύο ειδών παραλίες υπάρχουν στην Αίγινα:

- 1) αυτές που η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου παραχωρεί για εκμετάλλευση στο Δήμο
- 2) αυτές που ανήκουν στον ΕΟΤ (ή ΕΤΑ) και μπορούν επίσης να παραχωρηθούν προς εκμετάλλευση. Σκοπός των παραχωρήσεων είναι η αξιοποίηση και η ενοικίαση σε τρίτους, ώστε οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης να έχουν έσοδα.

Εικόνα 20 Απεικόνιση θαλάσσιου φυσικού περιβάλλοντος

Κατάσταση ορεινών περιοχών

Τρεις τύποι τοπίου επικρατούν. Το βόρειο πευκόφυτο τμήμα, το νότιο άνυδρο τμήμα και οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις δηλαδή τα φιστικόδενδρα. Σύμφωνα με τα στοιχεία από το δασονομείο το νησί διαθέτει:

- πυκνό δίκτυο από αντιπυρικές ζώνες οι οποίες συντηρούνται και διατηρούνται σε καλή κατάσταση με ικανοποιητική αντιπυρική οργάνωση,
- πυκνό δίκτυο των δασικών δρόμων γ' κατηγορίας και μονοπατιών.

Εικόνα 21 Ανάγλυφο και εξέλιξη βλάστησης

Η Αίγινα είναι ένα νησί με σημαντική δυναμική τόσο σε παραγωγικό όσο και σε κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο. Σημαντικά προβλήματα, με κύρια αυτά της υδροδότησης, τόσο για οικιακή όσο και επαγγελματική χρήση, καθώς και η διαχείριση των αποβλήτων και απορριμμάτων δημιουργούν ανάσχεση στην ομαλή εξέλιξη των δομών της και στην περαιτέρω ανάπτυξη της. Η περιοχή είναι φτωχή σε υδατικούς πόρους και δεν υπάρχουν σημαντικά αποθέματα υπόγειων υδάτων, ενώ και η δημιουργία επιφανειακών ταμιευτήρων δεν ευνοείται.

Η κατάσταση των υπόγειων υδροφορέων έχει σταδιακά επιδεινωθεί λόγω της υπεράντλησης και της εισόδου της θάλασσας σε αυτούς, κυρίως στις παράκτιες περιοχές. Τα αποτελέσματα είναι ορατά και έχουν καταγραφεί τόσο στην ποιότητα των υπόγειων νερών, όσο και στην ποιότητα του εδάφους σε περιοχές όπου το νερό των γεωτρήσεων χρησιμοποιείται για άρδευση. Οι τιμές ηλεκτρικής αγωγιμότητας στα νερά των γεωτρήσεων του νησιού, οι οποίες μετρήθηκαν στη διάρκεια του έργου AgroStrat παίρνουν, για τις πλείστες των περιπτώσεων, τιμές από 5.000μS/cm έως και 30.000μS/cm. Η χρήση του νερού αυτού στην άρδευση των φυστικέων έχει προκαλέσει σημαντική αύξηση της ηλεκτρικής αγωγιμότητας του εδάφους κυρίως στα μεγαλύτερα βάθη (60-90εκ.) με μεγάλη συσσώρευση αλάτων. Το πρόβλημα επιδεινώνεται λόγω και της διασποράς των αποβλήτων κατεργασίας των φυστικιών, επιβαρύνοντας ακόμη περισσότερο την ήδη επιβαρυμένη κατάσταση.

Πιο πρόσφατες αναφορές και συγκεκριμένα στο Σχέδιο διαχείρισης των Λεκανών απορροής ποταμών του Υδατικού διαμερίσματος Αττικής (GR26) (β' φάση παραδοτέο 5: ΣΜΠΕ) στο οποίο ανήκει και η Αίγινα παρουσιάζεται η Ποσοτική και Χημική Κατάσταση Υπόγειων Υδατικών Συστημάτων του νησιού ως ΚΑΚΗ.

Κωδικός ΥΣ	Όνομα ΥΣ	Ποσοτική Κατάσταση	Χημική Κατάσταση
GR0600220	Αίγινας (α)	Κακή	Κακή
GR0600230	Αίγινας (β)	Κακή	Κακή
GR0600240	Αίγινας (γ)	Καλή	Κακή

Κωδικός ΥΣ	Όνομα ΥΣ	Πιθανές αιτίες μη επίτευξης των στόχων	Εκτιμώμενες σημαντικότερες επιπτώσεις	Αιτία εφαρμογής εναλλακτικού στόχου	Χρονικός ορίζοντας επίτευξης στόχων για το ΥΥΣ	Τεκμηρίωση
GR0600220	Αίγινας (α)	γεωργία, ανεπεξέργαστα αστικά λύματα υπεραντλήσεις	επιβάρυνση με θρεπτικά και με ουσίες προτεραιότητας. Αυξημένες συγκεντρώσεις Cl ⁻ και EC λόγω υπεραντλήσεων	Τεχνικοί λόγοι παρ.4 Άρθρο 4	2027	Τα προτεινόμενα μέτρα για την επίτευξη της «καλής ποιότητας κατάστασης» του ΥΥΣ, είναι τεχνικά αδύνατο να αποδώσουν έως το 2015 λόγω του χρόνου που απαιτείται για να τεθούν σε εφαρμογή. Τα προτεινόμενα μέτρα αν εφαρμοστούν συστηματικά εκτιμάται ότι θα έχουν μακροπρόθεσμη απόδοση έως το 2027, λόγω της κοκκώδους σύστασης του συστήματος.
GR0600230	Αίγινας (β)	γεωργία, ανεπεξέργαστα αστικά λύματα υπεραντλήσεις	επιβάρυνση με θρεπτικά και με ουσίες προτεραιότητας. Αυξημένες συγκεντρώσεις Cl ⁻ και EC λόγω υπεραντλήσεων	Τεχνικοί λόγοι παρ.4 Άρθρο 4	2027	Τα προτεινόμενα μέτρα για την επίτευξη της «καλής ποιότητας κατάστασης» του ΥΥΣ, είναι τεχνικά αδύνατο να αποδώσουν έως το 2015 λόγω του χρόνου που απαιτείται για να τεθούν σε εφαρμογή. Τα προτεινόμενα μέτρα αν εφαρμοστούν συστηματικά εκτιμάται ότι θα έχουν μακροπρόθεσμη απόδοση έως το 2027, λόγω της κοκκώδους σύστασης του συστήματος.
GR0600240	Αίγινας (γ)	γεωργία, ανεπεξέργαστα αστικά λύματα υπεραντλήσεις	επιβάρυνση με θρεπτικά και με ουσίες προτεραιότητας. Αυξημένες συγκεντρώσεις Cl ⁻ και EC λόγω υπεραντλήσεων	Τεχνικοί λόγοι παρ.4 Άρθρο 4	2027	Τα προτεινόμενα μέτρα για την επίτευξη της «καλής ποιότητας κατάστασης» του ΥΥΣ, είναι τεχνικά αδύνατο να εφαρμοστούν και να αποδώσουν έως το 2015. Υπό την προϋπόθεση της συστηματικής εφαρμογής των μέτρων θεωρείται εφικτή η απορρύπανση του συστήματος πριν το 2027 λόγω της καρκινικής δομής του.

Πίνακας 13 Υπόγεια υδατικά συστήματα με κακή ποσοτική κατάσταση

Πολεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις

Στην πόλη της Αίγινας υπάρχει ρυμοτομικό διάγραμμα (σχέδιο πόλης) του 1898 με μεταγενέστερες τροποποιήσεις. ΖΟΕ υπάρχουν σε τμήμα του υπόλοιπου δημοτικού διαμερίσματος Αίγινας (ΦΕΚ 539Δ/1989), όπου έχουν συμπεριληφθεί οι κατηργημένοι οικισμοί προ 1923. ΖΟΕ υπάρχει και στο δημοτικό διαμέρισμα Κυψέλης (ΦΕΚ 1530Δ/1993). Τέλος, υπάρχουν οικισμοί προ του 1923 (ΦΕΚ 138Δ/1981), οικισμοί κάτω των 2000 κατοίκων (ΦΕΚ 181Δ/1985) και περιοχές εκτός σχεδίου. Επίσης, υπάρχουν δύο περιοχές με εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο οι οποίες είναι οι εξής: - Ο συνοικισμός «Επιστημόνων – Διανοούμενων και Καλλιτεχνών» που εντάχθηκε το 1972 (ΦΕΚ 297Δ/1972, τροποποίηση ΦΕΚ 559Δ/1993) στο δ.δ. Πέρδικας και - Ο οικισμός «Αμυγδάλα» που εντάχθηκε το 1995 (ΦΕΚ 752Δ/1995) με ειδικούς όρους δόμησης στο δ.δ. Πέρδικας.

Οι χρήσεις γης ορίζονται από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Αίγινας (ΦΕΚ 974/Δ'/1994) και από το Ρυμοτομικό Σχέδιο Αίγινας (ΦΕΚ 539/Δ'/1989) όπου μεταξύ άλλων ορίζονται και ζώνες Α και Β αρχαιολογικών χώρων βόρεια των ορίων του οικισμού Αίγινας (και βόρεια της περιοχής μελέτης). Μερική τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου ορίζεται με το ΦΕΚ 263/ΑΑΠ/2015.

Στην περιοχή βρίσκονται και οι λεγόμενοι «κατηργημένοι οικισμοί», που περιβάλλουν την πόλη της Αίγινας τείνοντας στη δημιουργία ενός ενιαίου πολεοδομικού συγκροτήματος με την πόλη. Για τους οικισμούς αυτούς ίσχυαν οι διατάξεις για τους οικισμούς προ του '23, μέχρι το 1977, όταν καταργήθηκαν τα όριά τους (ΦΕΚ 539/Δ'/1989) και θεσπίστηκαν περιορισμοί και όροι δόμησης ευνοϊκότεροι από αυτούς της εκτός σχεδίου δόμησης. Στη περιοχή μελέτης εντοπίζονται οι «κατηργημένοι οικισμοί»: Παγώνη, Φανερωμένη, Αγ. Ειρήνη – Λέμωνες, Παλιόπυργος, Περιβόλα, Βρόχεια.

Ανατολικά των «καταργημένων οικισμών» και με κοινό όριο θεσμοθετήθηκαν Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) με ΠΔ (ΦΕΚ 1530Δ/93) που καθορίζει χρήσεις γης και όρους και περιορισμούς δόμησης σε περιοχές εκτός σχεδίου και εκτός των νέων και παλιών ορίων του οικισμού της Κυψέλης (ΦΕΚ 181Δ/85 και 133Δ/87). Όπως και βάσει του ΦΕΚ 539 Δ/89, στις ζώνες αυτές καθορίζονται ευνοϊκότεροι όροι δόμησης από αυτούς της εκτός σχεδίου (κυρίως παρεκκλίσεις στην αρτιότητα των γηπέδων), παρόμοια με τους «καταργημένους οικισμούς», αλλά σε μικρότερη έκταση και πιο αραιοκατοικημένες. Επίσης, καθώς βρίσκονται σε γειτνίαση με τον κυρίως οικισμό, στον οποίο ισχύουν οι διατάξεις των ΦΕΚ 181Δ/85 και 133Δ/87 που επιτρέπουν και άλλες χρήσεις γης, δεν παρατηρείται ο ίδιος περιορισμός που αναφέρθηκε για τους «καταργημένους οικισμούς».

Αειφόρος ανάπτυξη

Στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης στην Αίγινα έχουν υλοποιηθεί διάφορες δράσεις που στοχεύουν στην ισορροπημένη ανάπτυξη του νησιού, λαμβάνοντας υπόψη την περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική διάσταση. Ορισμένα παραδείγματα περιλαμβάνουν:

- **Βιώσιμος Τουρισμός:** Η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων που σέβονται το περιβάλλον και προάγουν την πολιτιστική κληρονομιά της Αίγινας. Προωθήθηκαν πρωτοβουλίες για τη δημιουργία μονοπατιών πεζοπορίας, ποδηλατοδρόμων και οικολογικών εκδρομών, καθώς και προγράμματα ενημέρωσης για τη φύση και τον πολιτισμό του νησιού.
- **Ανακύκλωση και Αειφορία:** Προγράμματα ανακύκλωσης και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης που στοχεύουν στη μείωση των απορριμμάτων και στην προώθηση της χρήσης αειφορικών πρακτικών, όπως η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η εξοικονόμηση πόρων.
- **Κοινωνικές Πρωτοβουλίες:** Δράσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση της κοινότητας και της κοινωνικής συνοχής, όπως προγράμματα υποστήριξης των τοπικών κοινοτήτων, προώθηση της απασχόλησης και εκπαίδευσης.

Προώθηση της Αγροτικής Αειφορίας: Προγράμματα υποστήριξης της αγροτικής παραγωγής με βιώσιμο τρόπο, όπως οργανικές καλλιέργειες και προωθητικά μέτρα για την παραγωγή τοπικών προϊόντων.

Το φιστίκι είναι ένα από τα πιο σημαντικά γεωργικά προϊόντα για την Αίγινα και έχει σημαντική οικονομική και κοινωνική σημασία για το νησί. Η καλλιέργεια του φιστικιού αποτελεί παράδοση

και κύρια δραστηριότητα για πολλές οικογένειες στην Αίγινα και αποτελεί σημαντικό μέρος της γεωργικής παράδοσης του νησιού.

Το Δίκτυο Νήσων Αττικής με το leader (π.χ στο πλαίσιο του Υπομέτρου 19.4 του Τοπικού Προγράμματος LEADER/CLLD 2014-2020) στηρίζει την διατήρηση και ανάδειξη της αξίας του φιστικιού με Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης που παρέχονται στους αγρότες για τη βελτίωση των τεχνικών καλλιέργειας του φιστικιού, τη διαχείριση των φυτειών και την αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν.

Επίσης στο πλαίσιο της Έρευνας και Ανάπτυξης έχει υλοποιηθεί το έργο AgroStrat.

Το έργο LIFE11 ENV/GR/951 με τίτλο «Αειφόρες στρατηγικές για τη βελτίωση εντατικά καλλιεργούμενων εδαφών: Το παράδειγμα της καλλιέργειας του κελυφωτού φυσιτικού (*Pistachia vera* L.)» και προϋπολογισμό 1.019.009 €, είναι ένα από τα οκτώ ελληνικά έργα τα οποία εγκρίθηκαν το 2012 προς χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για το Περιβάλλον LIFE+. Την επιστημονική-τεχνική επίβλεψη και το συντονισμό του έργου έχει το Τμήμα Εδαφολογίας Αθηνών του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΔΗΜΗΤΡΑ (ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ). Η αποτύπωση της περιβαλλοντικής κατάστασης πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της δράσης A1 του έργου, η οποία ως κύριο στόχο είχε τη συλλογή πληροφοριών και δεδομένων για την πιλοτική περιοχή του έργου στην Αίγινα. Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος παρακολούθησης της ποιότητας του εδάφους, ενώ θα χρησιμοποιηθούν και για την ανάπτυξη ολοκληρωμένου σχεδίου αειφόρου διαχείρισης της περιοχής αυτής, όπως και άλλων παρόμοιων περιοχών

Με αυτές τις δράσεις, η καλλιέργεια του φιστικιού παραμένει μια ζωτικής σημασίας δραστηριότητα για την οικονομία και την κοινωνία της Αίγινας, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη διατήρηση του αγροτικού τοπίου και της βιοποικιλότητας του νησιού.

Άλλες δράσεις που έχουν υλοποιηθεί στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης για το νησί της Αίγινας είναι οι κάτωθι:

Το Σύμφωνο Δημάρχων για την Ενέργεια και το Κλίμα

Ο Δήμος Αίγινας συμμετέχει στο Σύμφωνο των Δημάρχων μέσω του δικτύου ΔΑΦΝΗ.

Πιο συγκεκριμένα το Σύμφωνο των Δημάρχων για την Ενέργεια και το Κλίμα αποτελεί το συνεκτικό κρίκο μεταξύ τοπικών, αλλά και περιφερειακών αρχών, οι οποίοι δεσμεύονται να δράσουν με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ενέργεια και το Κλίμα. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη αστική πρωτοβουλία για την Ενέργεια και το Κλίμα σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου οι τοπικές αρχές δεσμεύονται να αναπτύξουν Σχέδια Δράσης Αειφόρου Ενέργειας και Κλίματος (ΣΔΑΕΚ) έως το 2030 (Covenant of Mayors Office, 2021). Οι υπογράφωντες καλούνται να υποβάλλουν το ΣΔΑΕΚ εντός δύο ετών από την επίσημη υπογραφή, ενώ θα πρέπει να συντάσσουν τις κατάλληλες αναφορές προόδου κάθε δύο έτη. Το όραμα όσων

υπογράφουν το Σύμφωνο των Δημάρχων στηρίζεται κυρίως σε εκείνο της Ευρώπης με ορίζοντα το έτος 2050 και επιχειρεί να συμβάλλει:

- ♣ Στην απεξάρτηση της επικράτειας από όλες εκείνες τις πηγές εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.
- ♣ Στην ενίσχυση της προσαρμοστικότητας στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- ♣ Στην ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Πολιτιστική κληρονομιά

Η Αίγινα κατά την αρχαιότητα αποτελούσε εποικιστικό κέντρο Πελοποννησίων, Αιγαιατών και Μυρμιδόνων. Αργότερα υπάγεται μαζί με άλλες ναυτιλιακές πόλεις στο θεσμό της Αμφικτυονίας της Καλαυρίας, συμμετέχει στη ναυμαχία της Σαλαμίνας ενάντια στους Πέρσες και κατά την κλασική εποχή αποτελεί πόλη της Αχαϊκής Συμπολιτείας.

Η πόλη της Αίγινας αποτέλεσε την πρώτη πρωτεύουσα της Ελλάδας. Σήμερα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο σε έκταση, πληθυσμό και ανάπτυξη νησί του Αργοσαρωνικού. Σύμφωνα με την μυθολογία η Αίγινα οφείλει την ονομασία της στην κόρη του Θεού Ασωπού Αίγινα, την οποία ερωτεύτηκε ο Δίας και την απήγαγε στο νησί Οινώνη που μετονομάστηκε σε Αίγινα.

Η στρατηγική της θέση κατά την αρχαιότητα φαίνεται ότι ήταν ο λόγος που κατοικήθηκε πριν από το 3500 π.Χ. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο η Αίγινα υπήρξε αποικία της Επιδαύρου. Σε ανασκαφές που έχουν γίνει, έχουν βρεθεί Μινωικά κεραμικά του 2000 π.Χ. περίπου, όπως και κοσμήματα από χρυσό που ανήκουν στη ύστερη περίοδο της Μυκηναϊκής τέχνης, τα οποία συνηγορούν στην εκδοχή της διατήρησης του μυκηναϊκού πολιτισμού για μερικές γενιές μετά την κάθοδο των Δωριέων, οι οποίοι φαίνεται να κατέκτησαν το νησί στα 950 π.Χ. Στην περιοχή της Δημοτικής Κοινότητας Αίγινας εντοπίζονται οι κατωτέρω οριοθετημένοι Αρχαιολογικοί Χώροι:

- Θεσμοθέτηση ζώνης Α και Β από το Ρυμοτομικό Σχέδιο Αίγινας (ΦΕΚ 539/Δ' /1989). Βόρεια της περιοχής μελέτης
- Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων Ελάνιου όρους και Λαζαρηδών (ΦΕΚ 226/Β' /1998). Εκτείνεται ανατολικά της περιοχής μελέτης
- Θαλάσσια περιοχή αρχαίου λιμένα της Αίγινας και ζώνες Α και Β στον αρχαιολογικό χώρο Λαζαρηδών
- Κήρυξη πόλεως Αίγινας (ΦΕΚ 409/Β' /1965 και 350/Β' /1966)

Οι κυριότερες από τις οριοθετημένες περιοχές αρχαιολογικού ενδιαφέροντος είναι οι εξής:

- Αρχαιολογικός χώρος Κολώνας (Πόλη Αίγινας)
- Αρχαιολογικός χώρος Αφαίας (Αγ. Μαρίνα)
- Παλαιοχώρα (Κοντός)
- Ιερά Μονή Παναγίας Χρυσολεόντισσας

- Ελλάνιο Όρος και οικισμός Λαζάρηδες
- Αρχαίο Λατομείο Λεοντίου
- Κρυπτός Λιμένας

Αξιοθέατα

Ο ναός της Αθηνάς Αφαίας στην Αίγινα αποτελεί διεθνούς σημασίας πόλο έλξης. Είναι ένας από τους πιο καλοδιατηρημένους δωρικούς ναούς της αρχαιότητας. Χρονολογείται στις αρχές του 5ου π.Χ. αιώνα. Στην Αίγινα υπάρχουν επίσης:

- τα ερείπια του ναού του Απόλλωνα έξω από την πόλη (Κολώνα)
- το αρχαιολογικό μουσείο
- ο Βενετσιάνικος πύργος του Μάρκελλου
- τα ερείπια της μεσοβυζαντινής πόλης στην Παλαιοχώρα
- το θρησκευτικό βυζαντινό κέντρο
- η Μονή του Αγίου Νεκταρίου, σημερινός τόπος προσκυνήματος εθνικής εμβέλειας
- η οικία του Νίκου Καζαντζάκη στο Λιβάδι

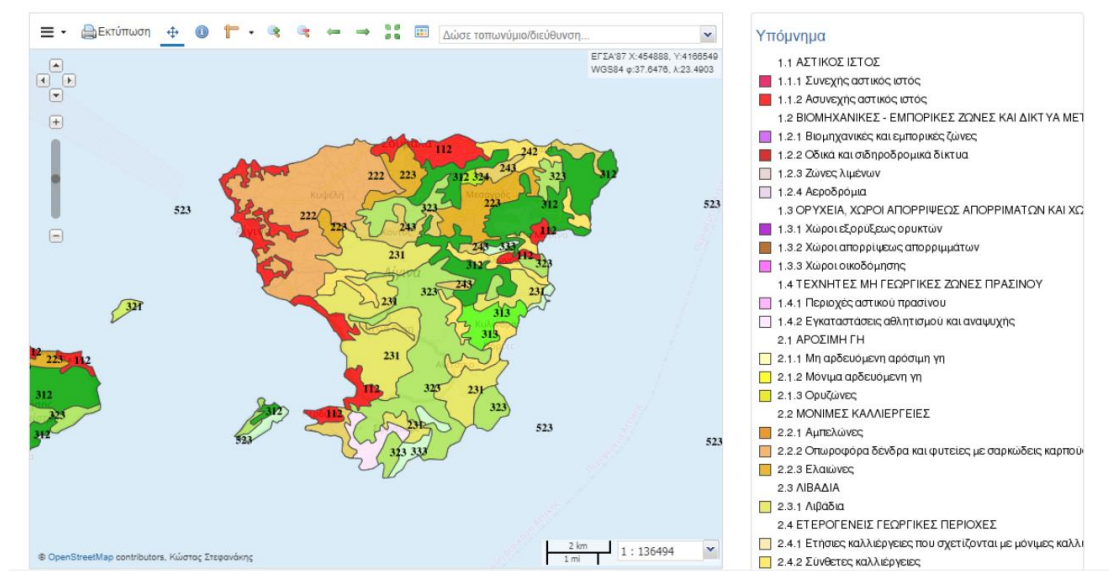
Παραδοσιακές πολιτιστικές δραστηριότητες

Ο Δήμος της Αίγινας διαθέτει φιλαρμονική χορωδία, ιστορικό-λαογραφικό μουσείο, δημοτικό θέατρο, Καποδιστριακό πνευματικό κέντρο και πνευματικό κέντρο Κυψέλης. Νομικά πρόσωπα είναι το λιμενικό ταμείο και ο παιδικός σταθμός.

Καλύψεις γης

Στο Δ. Αίγινας κυριαρχούν οι ετερογενείς γεωργικές περιοχές οι οποίες καταλαμβάνουν το 41,6% της συνολικής έκτασης της περιοχής (ποσοστό το οποίο σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην ανάμειξη της φιστικοκαλλιέργειας με την δόμηση καθώς και στις σημαντικές εκτάσεις που καταλαμβάνουν οι αναβαθμίδες), ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό των δασών 11,8% και των δασικών εκτάσεων 20% (μεταβατικές δασώδεις εκτάσεις και εκτάσεις με θαμνώδη ή/και ποώδη βλάστηση).

Είναι σημαντική η έκταση που καταλαμβάνουν οι περιοχές με αραιή ή καθόλου βλάστηση (11,5%), καθώς και η αστική δόμηση (4%) ειδικά αν το ποσοστό αυτό συγκριθεί με τα αντίστοιχα του Νομού Αττικής και του συνόλου της χώρας. Οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν το 9,4% της έκτασης και είναι συγκεντρωμένοι κυρίως στις κεντρικές και νότιες ζώνες του νησιού, ενώ θα πρέπει να σημειώσουμε και το ποσοστό των εκτάσεων που καλύπτονται από ορυχεία και χώρους απόρριψης μπαζών και απορριμμάτων (0,2%, ίδιο με αυτό του συνόλου της χώρας και του Νομού Αττικής).

Εικόνα 22 Κάλυψη γης για την Αίγινα (2018), σύμφωνα με τα παραδοτέα του προγράμματος CORINE

Πίνακας 14 Κατανομή της έκτασης της Αίγινας στις βασικές κατηγορίες χρήσης / κάλυψης (2000)

Χωρική ενότητα	Σύνολο εκτάσεων	ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ						ΔΑΣΗ ΗΜΙ-ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ				ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ			ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ				
		Αρόσιμη γη	Μόνιμες καλλιέργειες	Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασώδεις / θαμνώδεις εκτάσεις	Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραβή ή καθόλου βλάστηση	Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	Δάση	Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις	Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	Εκτάσεις με αραβή ή καθόλου βλάστηση	Χερσαία ύδατα	Εσωτερικές υγρές ζώνες	Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	Αστική οικοδόμηση	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	Δίκτυα συγκοινωνιών	Ορυχεία,χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοστάσια	Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων
(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	131.982,2	21.181,5	7.491,6	879,9	9.151,5	4.420,2	22.011,5	22.411,6	11.606,6	23.950,6	4.509,3	1.197,3	108,3	484,5	1.913,1	212,7	156,4	270,3	25,4
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	3.806,9	69,1	239,3	6,2	183,9	31,5	887,9	371,5	386,3	945,5	86,1	1,6	1,7	3,4	424,0	65,9	36,4	50,0	16,7
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΑ	927,1	1,1	5,7	0,0	45,9	13,7	267,4	117,0	85,0	290,2	36,0	0,0	0,0	0,4	51,3	7,1	3,5	2,1	0,7
Δ. ΑΙΓΙΝΑΣ	88,7	0,0	0,0	0,0	3,3	5,1	36,9	11,8	4,4	13,3	10,2	0,0	0,0	0,0	3,5	0,1	0,0	0,2	0,0
Κ. ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	13,5	0,0	0,6	0,0	0,4	0,0	0,6	9,2	0,1	2,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0

Όσον αφορά στην καλλιεργούμενη γη, και την κατανομή ανά είδος καλλιέργειας, κατ' αρχήν παρατηρείται ότι στην Αίγινα το σύνολο σχεδόν των εκμεταλλεύσεων διαθέτουν καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Το 47% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων του Δ. Αίγινας συγκεντρώνεται στο Δ. Δ. Μεσαγρού, ενώ ελάχιστες είναι οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις στο Δ. Δ. Πέρδικας. Επίσης, στην Αίγινα κυριαρχούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες (κατ' αρχήν φιστικιές καθώς επίσης και ελιές και αμυγδαλιές) με ποσοστό 70%. Στο Δ. Αίγινας το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων αυτών συγκεντρώνεται στα Δ. Δ. Κυψέλης και Μεσαγρού (28% και 34% αντίστοιχα) και δευτερευόντως στο Δ. Δ. Αίγινας (21%). Ένα ποσοστό της έκτασης καταλαμβάνουν τα αμπέλια. Στην Αίγινα οι λίγες εκτάσεις με αμπέλια βρίσκονται κυρίως στο Δ. Δ. Μεσαγρού.

Οι ετήσιες καλλιέργειες καταλαμβάνουν το 17% της καλλιεργουμένης έκτασης, ποσοστό ελαφρά μεγαλύτερο από αυτό της Νομαρχίας Πειραιώς (12%) και κατά πολύ μικρότερο από τα αντίστοιχα

της Περιφέρειας (28%) και της χώρας (57%). Το 76% αυτών εντοπίζονται στο Δ. Δ. Μεσαγρού και σχεδόν όλες οι υπόλοιπες στο Δ.Δ. Αίγινας. Οι λοιπές εκτάσεις τέλος καταλαμβάνουν το 11% της καλλιεργούμενης έκτασης της Αίγινας, πολύ μικρότερο από το αντίστοιχο της Νομαρχίας Πειραιά (33%) και ελαφρά μικρότερο από της Περιφέρειας (14%) και της χώρας (14%). Το 77% των εκτάσεων αυτών του Δ. Αίγινας βρίσκονται στο Δ. Δ. Μεσαγρού

Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία

Διάρθρωση Απασχόλησης

Ως προς την διάρθρωση της απασχόλησης στην Αίγινα, κυρίαρχος παραγωγικός τομέας είναι ο τριτογενής τομέας, με έμφαση στον τουρισμό και τις υποστηρικτικές του δραστηριότητες.

Στην Αίγινα, αξιοσημείωτη είναι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα, σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά της Περιφέρειας και της Νομαρχίας, με ποσοστό 7,4% το 2001 (έναντι 8,9% το 1991). Όσον αφορά στο δευτερογενή τομέα, το ποσοστό του έφτασε το 22,7%, που κυμαίνεται στα επίπεδα της Περιφέρειας και του Νομού. Ως προς τον τριτογενή τομέα, το ποσοστό του ήταν το 2001 στο 54%.

Από τις δραστηριότητες του τριτογενή τομέα, ιδιαίτερη ένταση παρατηρείται στους κλάδους του εμπορίου και των ξενοδοχείων-εστιατορίων. Επίσης, βλέπουμε ανοδική μεταβολή στην απασχόληση στον κλάδο του εμπορίου σε σύγκριση με την αντίστοιχη μεταβολή σε επίπεδο Χώρας, Περιφέρειας και Νομού, της τάξης του +57% στο Δ. Αίγινας, έναντι των αντίστοιχων ποσοστών μεταβολής στα άλλα χωρικά επίπεδα κυμαίνονται από +27% έως +40%. Από τους υπόλοιπους κλάδους του τριτογενή τομέα, εμφάνισαν θετικές επιδόσεις στο Δ. Αίγινας οι ενδιαμέσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και η υγεία-κοινωνική μέριμνα, η δημόσια διοίκηση, η εκπαίδευση και οι λοιπές υπηρεσίες.

Όσον αφορά στον κλάδο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών την περίοδο 1991-2001, κατά πάσα πιθανότητα συνδέεται με συγκυριακά γεγονότα, όπως η άνοδος του Χρηματιστηρίου, η μεταβολή των όρων τραπεζικής δανειοδότησης, κ.ο.κ. που είχαν και μεγάλη επίδραση στην αγορά αγοράς ή οικοδόμηση δεύτερης ή παραθεριστικής κατοικίας. Με αποτέλεσμα, στο δευτερογενή τομέα αλλά και στην συνολική απασχόληση της περιοχής μελέτης, ο κλάδος των κατασκευών να έχει υψηλά ποσοστά στη συνολική απασχόληση της περιοχής μελέτης, με ποσοστό 16,5%. Στον δευτερογενή τομέα, σε όλα τα Δ.Δ. κυριαρχεί ο κλάδος των κατασκευών, με το Δ.Δ. Βαθέως και Πέρδικας να εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά (25,4% και 24% αντίστοιχα). Ταυτόχρονα το Δ.Δ. Πέρδικας είναι το μοναδικό που εμφανίζει μείωση των απασχολούμενων στον κλάδο της μεταποίησης την δεκαετία 1991-2001. Τέλος, τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα παρουσιάζουν το Δ.Δ. Πέρδικας και Αίγινας (10,3% και 7,6% αντίστοιχα), ενώ ταυτόχρονα το Δ.Δ. Πέρδικας είναι το μοναδικό που παρουσιάζει την δεκαετία 1991-2001 καθαρή απώλεια θέσεων εργασίας στον κλάδο γεωργίας –κτηνοτροφίας (γεγονός που συνδέεται άμεσα με την

εγκατάλειψη της γεωργικής γης που καλλιεργείται σε αναβαθμούς και η οποία σε μεγάλο βαθμό συγκεντρώνεται στο Δ.Δ. Πέρδικας).

Στην Αίγινα εμφανίζονται χαμηλά ποσοστά απασχολούμενων στην μεταποίηση σε σχέση με τα αντίστοιχα της Χώρας, της Περιφέρειας και του Νομού. Στον κλάδο της εξόρυξης όμως, ενώ σε όλα τα χωρικά επίπεδα σημειώνεται μείωση των απασχολούμενων στο Δ. Αίγινας παρουσιάζει αύξηση. Όσον αφορά στις δραστηριότητες του τριτογενή τομέα, στα Δ.Δ. Αίγινας, Βαθέως και Κυψέλης (όπου εμφανίζεται και το μεγαλύτερο ποσοστό του κλάδου) κυριαρχεί το εμπόριο (και μάλιστα το Δ.Δ. Βαθέως εμφανίζει διαχρονικά σημαντική αύξηση της απασχόλησης στο κλάδο αυτό), ενώ στα Δ.Δ. Μεσαγρού και Πέρδικας αυξημένη απασχόληση παρουσιάζεται στον κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων (όπου το Δ.Δ. Πέρδικας εμφανίζει την τελευταία δεκαετία σημαντική αύξηση). Το μεγαλύτερο ποσοστό του τριτογενή τομέα εμφανίζεται στο Δ.Δ. Αίγινας και Μεσαγρού (~62%) και το μικρότερο στο Δ.Δ. Βαθέως (48,4%), στο οποίο φαίνεται να έχει σημαντική συμμετοχή ο δευτερογενής τομέας (31,8%).

Πιο αναλυτικά στοιχεία για την πρωτογενή παραγωγή:

Η φιστικιά είναι ταυτισμένη με την νεότερη ιστορία της Αίγινας. Είναι το μέρος της Ελλάδας όπου το δένδρο ευδοκίμησε ως κύρια καλλιέργεια, το μέρος της Ελλάδας όπου αναπτύχθηκε η τεχνική επεξεργασία του ξηρού καρπού και κατέκτησε την αγορά, το μέρος της Ελλάδας όπου αναπτύχθηκε η δημιουργία φυτωρίων για πολλαπλασιασμό του δένδρου.

Για όλους αυτούς τους λόγους, ο καρπός αυτός ονομάστηκε πανελλαδικά φιστίκι Αιγίνης ενώ η ποικιλία της φιστικιάς που καλλιεργείται στην Ελλάδα «αιγινίτικη». Η φιστικιά μονοπώλησε σχεδόν τη γεωργία του νησιού από τη δεκαετία του '50 μέχρι και σήμερα, και η εξάπλωση της καλλιέργειας προηγήθηκε λίγο της άνθησης του τουρισμού.

Η πρώτη οργανωμένη φυτεία φιστικιάς εγκαταστάθηκε από το Νικόλαο Πέρογλου στο κτήμα του περί το 1986. Μέχρι το 1950 η φιστικιά είχε εδραιωθεί στην Αίγινα και σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕΑ η καλλιέργεια κάλυπτε 1.050 στρέμματα. Το 1961 τα στρέμματα τριπλασιάστηκαν και έφτασαν τα 3.200. Η φιστικιά αξιοποίησε με μοναδικό τρόπο εδάφη φτωχά, τα περισσότερα ασβεστώδη, σε ένα ξηρό θερμικό περιβάλλον.

Η επέκταση της καλλιέργειας στο νησί πρόσφερε θέσεις εργασίας στους εργάτες γης για την εγκατάσταση των δενδρυλλίων και για τις καλλιεργητικές φροντίδες των δέντρων αφού οι περισσότερες φυτείες ανήκουν σε μη αγρότες. Το σημαντικότερο για το νησί ήταν το εισόδημα από την πώληση του προϊόντος.

Σήμερα σύμφωνα με τον Αγροτικό Συνεταιρισμό Φυστικοπαραγωγών καλλιεργούνται 3.500 στρέμματα με 120.000 φιστικοδένδρα που παράγουν το φιστίκι Αιγίνης. Η ίδρυση του Αγροτικού Συνεταιρισμού Φιστικοπαραγωγών της Αίγινας χρονολογείται το 1947 και λειτουργεί αδιάκοπα μέχρι σήμερα απαριθμώντας 347 μέλη. Συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και εμπορεύεται για λογαριασμό τους το 30 % της παραγωγής του αιγινήτικου φιστικιού. Τέλος το φιστίκι Αιγίνης, ως πρακτική και τεχνογνωσία καλλιέργειας, επεξεργασίας και παραγωγής ποικίλων παραδοσιακών

προϊόντων και παραγώγων, είναι αναπόσπαστο στοιχείο πολιτισμού και αποτελεί προϊόν πολιτιστικής άυλης κληρονομιάς της UNESCO.

Σχέση του τοπικού πληθυσμού με το περιβάλλον

Το φυσικό τοπίο έχει υποστεί σημαντική αλλοίωση τις τελευταίες δεκαετίες στις περιοχές όπου σημειώνεται έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη, όπως η χώρα της Αίγινας και όλο το βόρειο-δυτικό τμήμα του νησιού (περιοχή των κατηργημένων οικισμών), η Σουβάλα και η Αγ. Μαρίνα, όπου το μεγαλύτερο μέρος των ξενοδοχείων και τουριστικών καταλυμάτων είναι εκτός κλίμακας, αλλοιώνοντας το τοπίο της περιοχής. Παρόμοιες τάσεις εντοπίζονται στην περιοχή της Πέρδικας, καθώς και σε όλο το δυτικό, νότιο - δυτικό παραλιακό μέτωπο της Αίγινας (μέχρι το Κλήμα) και στα βορειο-ανατολικά της Αγ. Μαρίνας, ως συνέπεια του αυξανόμενου ρυθμού ζήτησης για δευτέρα κατοικία και για κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων.

Στο νησί της Αίγινας λειτουργούν δύο ελαιοτριβεία στα Πλακάκια και στην Κυψέλη, δημιουργώντας κάποια προβλήματα δυσοσμίας και σημειακά προβλήματα ρύπανσης όσον αφορά στην διάθεση του κασιόγαρου. Επίσης, η λατομική δραστηριότητα ευθύνεται για την παραγωγή σημαντικών ποσοτήτων σκόνης τόσο κατά την εξόρυξη των υλικών όσο και κατά τη μεταφορά τους με φορτηγά. Πέρα των ανωτέρω επισημαίνουμε ότι η λειτουργία του Λιμανιού της Αίγινας, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ατμοσφαιρική ρύπανση στην πόλη της Αίγινας, καθώς και προβλήματα θορύβου, έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα κλπ. Τέλος, σκόνη, με τοπική και όχι σημαντική επιβάρυνση του αέρα, παράγεται και από τη δραστηριότητα μονάδων παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος.

Η σχετική προστασία του δομημένου περιβάλλοντος της πόλης της Αίγινας οφείλεται στον χαρακτηρισμό της σε παραδοσιακό οικισμό.

Ενώ είναι έντονη η εκτός σχεδίου δόμηση, παράλληλα υπάρχουν οικισμοί (κυρίως της ενδοχώρας) στους οποίους παρατηρείται σχεδόν μηδαμινή οικιστική ανάπτυξη εντός των καθορισμένων ορίων τους. Επίσης, υπάρχουν και μικρότεροι οικισμοί που είναι σχεδόν εγκαταλελειμμένοι.

Όσον αφορά τη χρήση της αμιγούς παραθεριστικής κατοικίας υπάρχουν οι εξής ρυθμίσεις και συγκεντρώσεις παραθεριστικής κατοικίας:

Τοποθεσία	Περιγραφή	ΦΕΚ
Βόρεια της Πέρδικας	Ρυμοτομικό σχέδιο στην έκταση του Οικ. Συν/σμού «Επιστημόνων-Διανοομένων και Καλλιτεχνών», 439 στρ./ 450 μερίδων, που παραμένει στο σύνολό του αδόμητο.	ΦΕΚ 559Δ/93 και 660Δ/97
ΝΑ της Πέρδικας	Ρυμοτομικό σχέδιο στην έκταση ιδιοκτησίας των Αικ. Πετρίτη, Ελ. Πετρίτη, και Αγγ. Πετρίτη Δούκα (ιδιωτική πολεοδόμηση Β' κατοικίας) 115,65 στρ. με ανωτ. πληθυσμό 650 άτομα, που παραμένει στο σύνολό της αδόμητη.	ΦΕΚ 752Δ/95
Βόρεια της Πέρδικας	Οικισμοί «Προφ. Ηλίας» και «Αιγινίτισσα».	
ΝΔ του Σφεντουρίου στο ακρωτήριο Κλειδί	Συγκεντρώσεις ανάπτυξης εκτός σχεδίου παραθεριστικής κατοικίας - ανήκουν στους αντίστοιχους εξωραϊστικούς συλλόγους, έχουν ανοικοδομηθεί αυθαίρετα αλλά τα κτίσματα –σύμφωνα με πληροφορίες της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου- έχουν νομιμοποιηθεί με τις διατάξεις του Ν.1337/83.	
Κατά μήκος της οδού σύνδεσης Πέρδικας με Σφεντούρι	Συγκεντρώσεις ανάπτυξης εκτός σχεδίου παραθεριστικής κατοικίας.	
ΒΑ της Αγ. Μαρίας	Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η ανοικοδόμηση στην εκτός σχεδίου με το σύστημα της σύστασης οριζοντίου συνιδιοκτησίας και την συνένωση των διασπασμένων κτιριακών όγκων με ημιυπαίθριους χώρους, ώστε να τηρείται η	

Τοπικά χαρακτηριστικά

Αλιεία

Από τις κυριότερες πηγές βιοπορισμού για τους κατοίκους του νησιού (εκτός από το εμπόριο και τη ναυτιλία) από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα ήταν η αλιεία. Το 1971 οι ψαράδες και οι ναυτικοί αποτελούσαν το 40% του εργαζόμενου πληθυσμού. Η αλιεία συμμετείχε κατά 52% στο συνολικό ακαθάριστο εισόδημα του πρωτογενούς τομέα.

Παραδοσιακές δραστηριότητες- αγγειοπλαστική

Ένα από τα αρχαιότερα και πιο διαδεδομένα επαγγέλματα στην Αίγινα ήταν αυτό του αγγειοπλάστη. Η αγγειοπλαστική εξακολουθεί να αποτελεί παράδοση που αναβιώνει την φήμη για τα περίφημα Αιγινήτικα κανάτια που έγιναν πασίγνωστα τόσο γιατί διατηρούσαν δροσερό το νερό όσο και για τα καταπληκτικά τους σχέδια, ήταν και είναι μορφή πολιτισμού για το νησί.

Πρώτη ύλη ήταν το αργιλόχωμα (στην τοπική διάλεκτο “πασπάρ”), καθώς υπάρχει σε αφθονία στο νησί. Τα «Γενήτικα Κανάτια» ταξίδευαν σε όλο τον ελληνικό χώρο ήδη από την εποχή της εξέγερσης του 1821, όπως δηλώνουν πολλές έγγραφες πηγές της εποχής εκείνης. Το χαρακτηριστικό τους υποκίτρινο χρώμα και οι δροσιστικές τους ιδιότητες τα κατέστησαν τα πιο φημισμένα αγγεία της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Αυτή η πανάρχαια τέχνη εξακολουθεί και σήμερα να ασκείται με τον παραδοσιακό τρόπο σε πολύ μικρότερη κλίμακα.

Συλλογή Ρετσινιού (ρητίνης)

Οι κάτοικοι της Αίγινας ασκούσαν μέχρι και πριν από λίγα χρόνια το παραδοσιακό επάγγελμα του ρετσίνα, του ανθρώπου δηλαδή που συνέλεγε το ρετσίνι από τα πεύκα που υπάρχουν στο δυτικό μέρος της Αίγινας. Η συλλογή και επεξεργασία του ρετσινιού γινόταν από την 1η Απριλίου μέχρι το τέλος περίπου του Οκτωβρίου, την εποχή δηλαδή που ο καιρός είναι ζεστός και επιτρέπει στο ρετσίνι να παραχθεί. Τους υπόλοιπους μήνες οι ρετσινάδες καλλιεργούσαν τα κτήματά τους ή ασχολούνταν με την εκτροφή των κοπαδιών τους. Οι ρετσινάδες δούλευαν είτε ατομικά, ο καθένας μόνος του, είτε συνεταιρικά, σε ομάδες δηλαδή, συνήθως των τριών έως πέντε ατόμων.

Το κοπανέλι

Την εποχή του Όθωνα πήγε στην Αίγινα η Βελγίδα λαΐδη Έγγκερτον και διδάξε ένα καινούριο είδος κεντήματος, μια μορφή δαντέλας που πλεκόταν με ξεχωριστό τρόπο. Το ονόμασαν κοπανέλι γιατί τα ξυλάκια που χρησιμοποιούνται, για να πλέκεται η κλωστή, κάνουν ένα ρυθμικό θόρυβο, καθώς τα χέρια της πλέκτρας προσπαθούν να πετύχουν τη σωστή κίνηση της διασταύρωσης της κλωστής πάνω στο ειδικά κατασκευασμένο μαξιλάρι, το "κουσούνι", που είναι φτιαγμένο από ύφασμα, "κάμποτο", γεμισμένο με άχυρα.

Εικόνα 23 Το κοπανέλι

Σύλλογοι – Οργανώσεις Αίγινας

Μια αρχική καταγραφή των φορέων που μπορεί να έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την διαδικασία ανακήρυξης ενός νέου Αποθέματος Βιόσφαιρας για την περιοχή του Δήμου Αίγινας είναι οι κάτωθι:

ECOWEEK

Η αστική μη-κερδοσκοπική εταιρεία ECOWEEK ιδρύθηκε στην Αίγινα με σκοπό την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και συμμετοχή του κόσμου, και κυρίως των νέων, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προώθηση των αρχών της κοινωνικής και περιβαλλοντικής αειφορίας μέσα από τον σχεδιασμό.

Χαρούμενος Πλανήτης

Η Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ) Χαρούμενος Πλανήτης ιδρύθηκε στην Αίγινα τον Ιανουάριο του 2009, με κοινωνικό σκοπό και συγκεκριμένα με κύριο στόχο την προώθηση και την προάσπιση του ανθρώπινου δικαιώματος στην καλή ποιότητα ζωής, μέσα από δράσεις που καλλιεργούν τη χαρά στην καθημερινότητα, την προστασία του περιβάλλοντος και την Παγκόσμια Ειρήνη, ξεκινώντας από το τοπικό επίπεδο.

ΜΚΟ Μήλο

Η ΜΚΟ ΜΗΛΟ ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο 2008 στην Αίγινα. Βάσει του καταστατικού το ΜΗΛΟ «...θα λειτουργήσει για την επιδίωξη επιστημονικών, οικολογικών, φιλεκπαιδευτικών, πολιτιστικών και κοινωνικών σκοπών καθώς και την διερεύνηση των σημείων που οι ανωτέρω σκοποί συγκλίνουν και εφαρμόζονται σε κοινές δράσεις».

ΜΚΟ ΗΛΙΟΣ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η αστική μη-κερδοσκοπική, εταιρεία «ΗΛΙΟΣ» για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη ιδρύθηκε το 2005 στην Αίγινα για να προάγει τις αρχές της αειφορίας, όχι ως εργαλείο ανεξέλεγκτης και άναρχης ανάπτυξης, αλλά ως εργαλείο που θα εξασφαλίσει την αειφορία των οικοσυστημάτων του πλανήτη, σε ισορροπία με την ανάπτυξη της ανθρωπότητας

Ενώ ενεργοί σύλλογοι αποτελούν:

- η Ένωση Ξενοδόχων νήσου Αίγινας
- ο Πολιτιστικός Σύλλογος Παχειάς Ράχης «Το Ελλάνιον Όρος»
- ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Β' Δημοτικού Σχολείου
- ο Σύλλογος Γυναικών Αίγινας
- ο Σύλλογος Ενεργών Πολιτών Αίγινας
- ο Σύλλογος «Οι Φίλοι της Αίγινας»

Κύθηρα – Αντικύθηρα

Το νησί των Κυθήρων βρίσκεται νότια της νοτιοανατολικής απόληξης της Πελοποννήσου. Η έκταση των Κυθήρων είναι 277,28 km² και το μήκος της ακτογραμμής 114,24 km, ενώ συνυπολογίζοντας τις 22 νησίδες που βρίσκονται περιμετρικά, η συνολική έκταση ανέρχεται σε 278,65 km². Το σχήμα του νησιού είναι επιμήκες με μέγιστο μήκος περίπου 29 km στον άξονα Β-Ν και μέγιστο πλάτος περίπου τα 19 km στον άξονα Α-Δ.

Διαμορφώνουν μαζί με τα Αντικύθηρα και τα άλλα μικρά νησιά της περιοχής το νοτιοδυτικό τμήμα του εξωτερικού νησιωτικού τόξου του Αιγαίου, ενώ από φυσιογραφική άποψη τα νησιά αυτά αποτελούν τα κορυφαία αναδυμένα τμήματα του υποθαλάσσιου αβαθούς διαύλου που συνδέει την Πελοπόννησο με την Κρήτη (Δανάμος 1992).

Τα Κύθηρα διαθέτουν ένα ασφαλές υπήνεμο λιμάνι στην περιοχή Διακόφτι, βορειοανατολικά του νησιού. Το λιμάνι λειτουργεί από το 1996 και απέχει 30 χιλιόμετρα από την πόλη των Κυθήρων και 9 χιλιόμετρα από το αεροδρόμιο του νησιού.

Λιμάνια – τουριστικά καταφύγια στο νησί υπάρχουν επίσης στην Αγία Πελαγία, το Καψάλι, τον Αβλέμονα και την Πλατεία Άμμο. Το Καψάλι λειτουργεί ως μαρίνα, ενώ παράλληλα αποτελεί σταθμό για τις κρουαζιέρες της Μεσογείου.

Το νησί των Αντικυθήρων βρίσκεται νότια των Κυθήρων και το νοτιότερο άκρο του απέχει περίπου 36 km από τον όρμο της Γραμβούσας, που αποτελεί το βορειοδυτικότερο άκρο της Κρήτης. Η συνολική έκταση του νησιού υπολογίζεται σε 19,67 km², ενώ συμπεριλαμβανομένων των γύρω νησίδων ανέρχεται στα 20,10 km² με μήκος ακτογραμμής 29,72 km. Το σχήμα των Αντικυθήρων είναι παρόμοιο με των Κυθήρων, δηλαδή επιμήκες, με μέγιστο όμως μήκος τα 10,5 km στον άξονα ΒΒΔ-ΝΝΑ και μέγιστο πλάτος περίπου τα 3,3 km στον άξονα Α-Δ.

Γεωλογία περιοχής μελέτης

Το ανάγλυφο στο εσωτερικό των Κυθήρων είναι ήπιο και δημιουργεί στο κέντρο του νησιού ένα οροπέδιο με υψόμετρο περίπου 300 m στην ευρύτερη περιοχή Μητάτων - Παλαιόπολης - Αγ. Βλάσιου. Το οροπέδιο εκτείνεται μέχρι το νότιο άκρο του νησιού (οικισμός Λιβάδι), ενώ στα βόρεια διακόπτεται στο ύψος του οικισμού του Ποταμού.

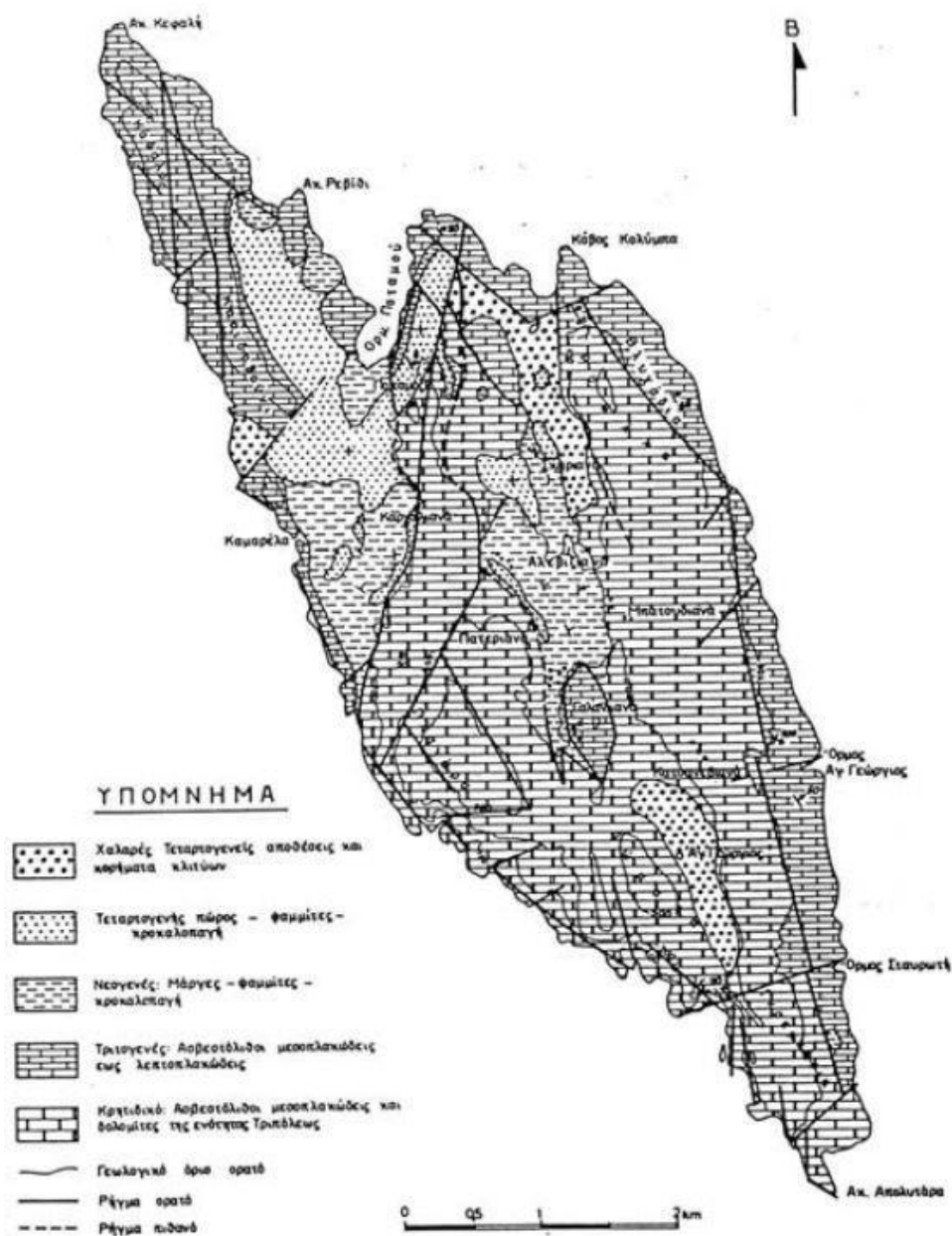
Στο βόρειο τμήμα των Κυθήρων το ανάγλυφο είναι ορεινό με λίγες πεδινές περιοχές, ενώ στο κεντρικό τμήμα του νησιού παρατηρούνται φαράγγια (Κακό Λαγκάδι, Βύθουλας).

Οι ακτές του βόρειου τμήματος του νησιού παρουσιάζουν ποικιλομορφία ούσες ρηξιγενείς σε όλο σχεδόν το μήκος τους. Οι δυτικές ακτές είναι απότομες ρηξιγενείς, ενώ στα βόρεια παρατηρούνται ακτές με εγκολπώσεις μικρής έκτασης, τα χαρακτηριστικά «rocket beach» (Κοντού 2010). Παρόμοια εικόνα παρουσιάζεται σε περιοχές του νότιου και του νοτιοανατολικού τμήματος των Κυθήρων, ανάντη της ακτής που σχηματίζεται σε μια νοητή ευθεία του οικισμού του Αβλέμονα και του Κάλαμου. Ως επικύρωση του έντονου αναγλύφου του νησιού αποτελεί η μέση κλίση που υπολογίζεται από το μοντέλο μορφολογικών κλίσεων σε 25%.

Όπως προκύπτει από το γεωλογικό χάρτη των Αντικυθήρων, κύριο χαρακτηριστικό της γεωτεκτονικής δομής του νησιού είναι ο ρηγματογόνος τεκτονισμός, ο οποίος έχει επηρεάσει τους γεωλογικούς σχηματισμούς κι έχει δημιουργήσει τεκτονικές τάφρους και τεκτονικά κέρατα επί του αλπικού υποβάθρου που ανήκει στην ενότητα Τρίπολης, της μόνης εμφανιζόμενης επιφανειακά (Lyberis 1984, Βερυκίου-Παπασπυριδάκου 1986).

① ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

υπό Ε. Βερυκίου - Παπασπυριδάκου

Εικόνα 24 Γεωλογικός χάρτης νήσου Αντικυθήρων (από Βερυκίου-Παπασπυριδάκου 1986)

Σύμφωνα με τον χάρτη, σε περιοχές ανάντη του κάβου Κολύμπα και του Αγ.Γεωργίου, εμφανίζονται χαλαρές αποθέσεις και κορήματα κλιτύων του Τεταρτογενούς. Άλλοι σχηματισμοί του Τεταρτογενούς συνιστώμενοι από ψαμμίτες και κροκαλοπαγή, εντοπίζονται στο βόρειο τμήμα του νησιού όπως και στα ανάντη δυτικά και νότια του οικισμού του Ποταμού. Η περιοχή μεταξύ Καμαρέλας και Χαρχαλιανών, εμφανίζεται να έχει Νεογενή αποτελούμενα από μάργες, ψαμμίτες και κροκαλοπαγή. Σε όλη την ανατολική πλευρά του νησιού όπως και στο βορειοδυτικό τμήμα, παρατηρούνται μεσοπλακώδεις έως λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθοι του Τριτογενούς.

Τέλος, οι ορεινοί όγκοι του νησιού της Πλαγάρας-Δωμάτων νοτιοδυτικά, του Κάψαλου στα βόρεια και των Τρούλλων στα ανατολικά αποτελούνται από μεσοπλακώδεις ασβεστόλιθους και δολομίτες του Κρητιδικού. Πρόκειται ουσιαστικά για ασβεστολιθικούς ορεινούς όγκους της ενότητας Τριπόλεως. Το ασβεστολιθικό υπόβαθρο αποτελεί αναλογικά τον κύριο σχηματισμό στα Αντικύθηρα.

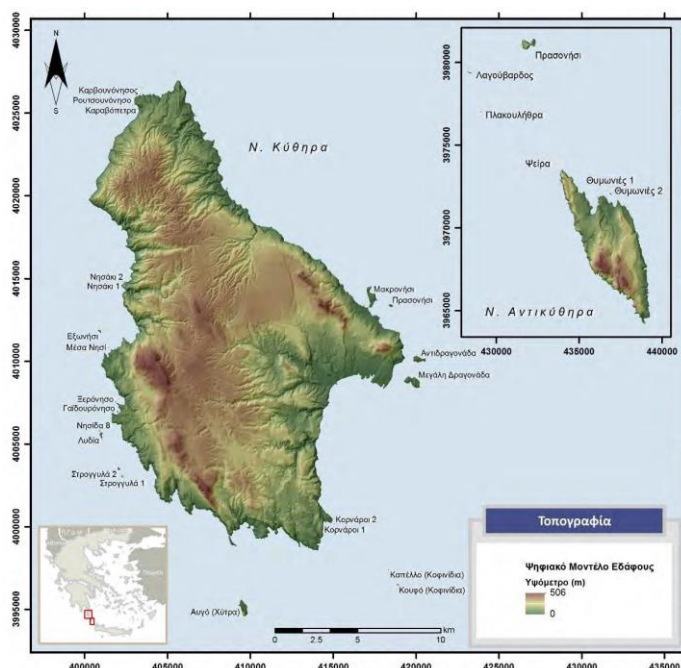
Τα Κύθηρα διαμορφώνουν μαζί με τα Αντικύθηρα και τα άλλα μικρά νησιά της περιοχής το νοτιοδυτικό τμήμα του εξωτερικού νησιωτικού τόξου του Αιγαίου, ενώ από φυσιογραφική άποψη τα νησιά αυτά αποτελούν τα κορυφαία αναδυμένα τμήματα του υποθαλάσσιου αβαθούς διαύλου που συνδέει την Πελοπόννησο με την Κρήτη (Δανάμος 1992).

Η μορφολογία των Αντικυθήρων έχει ομοιότητες με αυτή των Κυθήρων. Το ανάγλυφο στο εσωτερικό των Αντικυθήρων είναι σχετικά ήπιο δημιουργώντας σημαντικές επιφάνειες με κλίσεις μικρότερες του 5%. Στο κεντρικό τμήμα του νησιού, εντοπίζονται περιοχές με ήπιο μορφολογικό ανάγλυφο που εκτείνονται μέχρι το βόρειο τμήμα του δημιουργώντας μικρά οροπέδια. Χαρακτηριστική είναι η μεγάλη έκταση υψόμετρου μεταξύ 155-165 m που δημιουργεί ένα μικρό οροπέδιο στην περιοχή του Αγ.Γεωργίου. Παρόμοια στα ανάντη και νότια από το ακρωτήριο Κολύμπα και του Κάστρου εντοπίζεται περιοχή σημαντικής έκτασης σε χαμηλό υψόμετρο μεταξύ 20-30 m όπως επίσης και στον οικισμό των Χαρχαλιανών με υψόμετρο μεταξύ 65-75 m.

Σχεδόν σε όλο το μήκος της ακτογραμμής, το ανάγλυφο είναι απότομο. Κρημνώδεις ακτές εντοπίζονται στο βορειότερο σημείο του νησιού όπως και στο νοτιοδυτικό τμήμα του.

Το έντονο ανάγλυφο των ακτών συσχετίζεται με τους ορεινούς όγκους του νησιού της Πλαγάρας-Δωμάτων νοτιοδυτικά, του Κάψαλου στα βόρεια και των Τρούλλων στα ανατολικά. Το μέσο υψόμετρο του νησιού είναι 130 m ενώ το μεγαλύτερο υψόμετρο είναι στην κορυφή της Πλαγάρας (379 m) στο δυτικό τμήμα του. Η εικόνα του έντονου ανάγλυφου στα Αντικύθηρα και κυρίως στην ακτογραμμή επαληθεύεται μέσω του μοντέλου μορφολογικών κλίσεων.

Το μέσο υψόμετρο του νησιού είναι 130 m ενώ το μεγαλύτερο υψόμετρο είναι στην κορυφή της Πλαγάρας (379 m) στο δυτικό τμήμα του. Οι υπόλοιπες κορυφές είναι τα Δώματα (343 m) στο νοτιοδυτικό τμήμα, ο Προφήτης Ηλίας (301 m) στο κεντρικό τμήμα, η Γκρεμνάρα (234 m), και ο Κάψαλος (222 m) στο βόρειο τμήμα, ο Άγιος Γεώργιος (157 m) στα ανατολικά, των Τρούλλων (212 m) στα βορειοανατολικά, των Μπατουδιανών (179 m) στα ανατολικά, η Καμαρέλα (140 m) στα δυτικά και του Κάστρου (87 m) στο βόρειο τμήμα.

Εικόνα 25 Ψηφιακό μοντέλο αναγλύφου

Τεκτονική – Σεισμικότητα

Η ρηγματογόνος τεκτονική είναι έντονη στα Κύθηρα. Το νησί εμφανίζεται κατακερματισμένο, με τάφρους, βυθίσματα, τεκτονικά κέρατα κ.λπ. Επίσης εμφανίζονται αρκετά ρήγματα, διεύθυνσης ΒΔ - ΝΑ. Με βάση τα δεδομένα και τα αποτελέσματα των δονήσεων που υπάρχουν έως τώρα στον Ελλαδικό χώρο, οι περιοχές της χώρας κατατάσσονται από άποψη σεισμικής επικινδυνότητας στις εξής τρεις ζώνες ανάλογα με την σεισμική επιτάχυνση του εδάφους (ΦΕΚ 1154/Β/2003):

- I. Ζώνη I (0.16) – χαμηλή σεισμική επικινδυνότητα
- II. Ζώνη II (0.24) – μέτρια σεισμική επικινδυνότητα
- III. Ζώνη III (0.36) – υψηλή σεισμική επικινδυνότητα

Τα Κύθηρα παρουσιάζουν μέτρια σεισμική επικινδυνότητα, αφού ανήκει στη Ζώνη II.

Κλίμα

Στα Κύθηρα (Χώρα) λειτουργεί επί μακρόν ένας κλιματολογικός μετεωρολογικός σταθμός της ΕΜΥ, Α' τάξης, ο οποίος λαμβάνει μετεωρολογικές παρατηρήσεις της ταχύτητας και διεύθυνσης του ανέμου, της νέφωσης, της θερμοκρασίας, της υγρασίας καθώς και των διαφόρων φαινομένων. Ο σταθμός αυτός φέρει τον κωδικό αριθμό 16743 λειτουργεί από το 1955 στη θέση που καθορίζεται από γεωγραφικό πλάτος 36,08 μοίρες βόρειο και γεωγραφικό μήκος 23,01 μοίρες ανατολικά, έχοντας τη λεκάνη του βαρομέτρου του σε ύψος 167 m από την επιφάνεια της θάλασσας.

Από την ανάλυση των στοιχείων του σταθμού αυτού προέκυψε ότι η μέση θερμοκρασία στην περιοχή είναι 17,6°C, ενώ τους χειμερινούς μήνες δεν πέφτει κάτω από τους 11°C και τους καλοκαιρινούς δεν ξεπερνάει τους 26°C. Η μέση μέγιστη τιμή της θερμοκρασίας τους χειμερινούς μήνες δεν είναι μικρότερη από 12,8°C ενώ τους καλοκαιρινούς προσεγγίζει ακόμη και τους 29°C (τον Αύγουστο και Ιούλιο). Η μέση ελάχιστη θερμοκρασία αγγίζει τους 9°C για τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο, ενώ κυμαίνεται γύρω στους 22,5°C τους δύο κύριους καλοκαιρινούς μήνες (Ιούλιο και Αύγουστο). Η μεγαλύτερη θερμοκρασία που έχει σημειωθεί στην περιοχή από το 1955 είναι 41°C τον Αύγουστο ενώ θερμοκρασίες πάνω από 40°C έχουν σημειωθεί και τους μήνες Ιούλιο και Ιούνιο. Η μικρότερη θερμοκρασία έχει σημειωθεί κατά το μήνα Μάρτιο (-4,3°C), ενώ θερμοκρασίες μικρότερες από το μηδέν έχουν σημειωθεί και κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο. Η ελάχιστη θερμοκρασία που έχει σημειωθεί κατά τον Αύγουστο, που είναι ο θερμότερος μήνας του έτους, είναι 14°C, ενώ η μέγιστη θερμοκρασία που έχει σημειωθεί κατά τον Ιανουάριο (ψυχρότερο μήνα του έτους) είναι 21,5°C.

Αντίστοιχα στα Αντικύθηρα λειτουργεί το Παρατηρητήριο Κλιματικής Αλλαγής με όνομα "Παγγαία". Αυτό το παρατηρητήριο λειτουργεί ως μέρος του Εθνικού Δικτύου Παρατήρησης της Κλιματικής Αλλαγής του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας της Ελλάδας.

Το Παρατηρητήριο Κλιματικής Αλλαγής στα Αντικύθηρα συλλέγει και αναλύει δεδομένα σχετικά με τις κλιματικές μεταβολές σε αυτήν την περιοχή. Αυτά τα δεδομένα περιλαμβάνουν παρατηρήσεις για τη θερμοκρασία, την υγρασία, την πίεση, την ανεμοταχύτητα και άλλες μετεωρολογικές και κλιματολογικές παραμέτρους. Η συλλογή αυτών των δεδομένων βοηθά στην κατανόηση των κλιματικών τάσεων και των μεταβολών στην περιοχή και στην ανάπτυξη πολιτικών και μέτρων για την προσαρμογή στις κλιματικές αλλαγές.

Δάση

Στα βόρεια του νησιού των Κυθήρων βρίσκεται η μεγαλύτερη δασώδης περιοχή στα Κύθηρα. Εκτείνεται στην βόρεια-δυτική πλευρά του νησιού και αποτελείται από πεύκα, ευκαλύπτους και ντόπια θαμνώδη βλάστηση.

Φυσικό περιβάλλον

Χλωρίδα

Η θέση του νησιωτικού συμπλέγματος Κυθήρων-Αντικυθήρων, δηλαδή εκεί που συναντιούνται οι φυτογεωγραφικές ζώνες της Πελοποννήσου και της περιοχής Κρήτης - Καρπάθου, είναι ο λόγος της υψηλής χλωριδιακής αξίας της περιοχής. Εκτός από τον μεγάλο αριθμό ειδών χλωρίδας που εντοπίζονται στην περιοχή, αν και πρόκειται για νησιά μικρής έκτασης και χαμηλού υψομέτρου, και ο εξαιρετικά υψηλός ενδημισμός αποδίδεται στη γεωγραφική θέση της περιοχής.

Παρατηρούνται 859 φυτικά taxa 98 διαφορετικών οικογενειών, με τα ενδημικά είδη να ξεπερνούν τα 55. Επιπλέον έξι είδη είναι ενδημικά του συμπλέγματος.

Πανίδα

Η σημασία της περιοχής για την ορνιθοπανίδα, αντανακλάται στο γεγονός ότι βρίσκεται στο μεταναστευτικό διάδρομο της νοτιοανατολικής Πελοποννήσου-Κυθήρων-Αντικυθήρων-Βορειοδυτικής Κρήτης. Επίσης αποτελεί τόπο φωλεοποίησης ειδών προτεραιότητας και θαλάσσιας ζώνης διάβασης θαλασσοπουλιών.

Επιπλέον καταγράφεται πλούσια θαλάσσια πανίδα που υποστηρίζεται από τους θαλάσσιους οικοτόπους της περιοχής και περιλαμβάνονται 2 είδη θαλάσσιων ερπετών-χελώνων (ένα αναπαραγόμενο) και 8 είδη θαλάσσιων θηλαστικών. Σε αρκετά είδη ιχθυοπανίδας ασκείται έντονη πίεση εξαιτίας της αλιευτικής δραστηριότητας. Θεωρείται πιθανή η παρουσία *Pinna nobilis* που συμπεριλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας 92/43.

Αντίθετα η ερπετοπανίδα περιορίζεται σε 18 είδη, 2 είδη εκ των οποίων είναι αμφίβια και 16 ερπετά. Η μεγάλη οικολογική αξία της περιοχής, τεκμηριώνεται με την ύπαρξη του ενδημικού είδους σαύρας *Podarcis levendis* (Λεβεντόσαυρα) που εντοπίζεται στις νησίδες των Αντικυθήρων Πρασονήσι και Λαγούβαρδος.

Όσον αφορά στα χερσαία θηλαστικά, θεωρείται ότι τα τρία είδη *Rattus rattus* (Μαυροποντικός), *Rattus Norvegicus* (Μεγάλος Μαυροποντικός) και *Oryctolagus cuniculus* (κουνέλι) εισήχθησαν στο σύμπλεγμα.

Στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας καταγράφονται 13 είδη ασπόνδυλων που εντοπίζονται στο σύμπλεγμα Κυθήρων-Αντικυθήρων, εκ των οποίων 11 είδη είναι χερσαία γαστερόποδα, ένα είδος αράχνη και ένα είδος χερσαίο ισόποδο. Έξι εξ αυτών είναι ενδημικά του συμπλέγματος. Συνολικά έχουν καταγραφεί 44 είδη πεταλούδων στο σύμπλεγμα και 26 είδη εδαφικών κολεόπτρων στα Κύθηρα και 22 στα Αντικύθηρα.

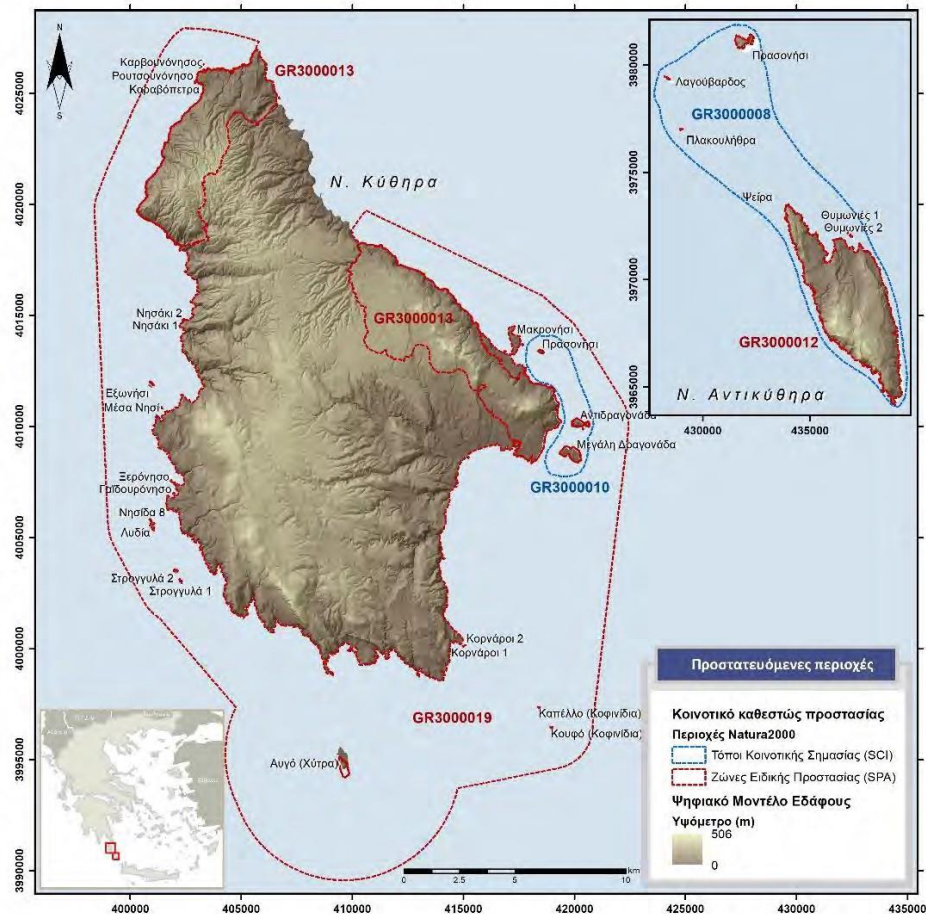
Προστατευόμενες περιοχές

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 στα Κύθηρα και Αντικύθηρα.

Πίνακας 15: Περιοχές Δικτύου Natura 2000 στα Κύθηρα- Αντικύθηρα

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)	Ημερομηνία αρχικής υποβολής περιοχής	Ημερομηνίες επικαιροποίησης
GR3000008	ΕΖΔ	ANTI KYTHIRA PRASONISI KAI LAGOUVARDOS	7172,14	05/1995	05/2009
GR3000010	ΕΖΔ	NISIDES KYTHIRON: PRASONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA	989,13	03/1997	05/2009
GR3000012	ΖΕΠ	NISOS ANTI KYTHIRA KAI NISIDES PRASONISI, LAGOUVARDOS, PLAKOULITHRA KAI NISIDES THYMONIES	2009,73	10/2001	05/2009
GR3000013	ΖΕΠ	KYTHIRA KAI GYRO NISIDES: PRASONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA, AVGO, KAPELLO, KOUFO KAI FIDONISI	5392,46	03/1997	10/2001 02/2003 05/2009
GR3000019	ΖΕΠ	THALASSIA PERIOCHI KYTHIRON	32573,94	12/2017	

Εικόνα 26 Περιοχές του Δικτύου Natura 2000 Κυθήρων και Αντικυθήρων

Συγκεκριμένα, η περιοχή ΕΖΔ GR3000008 - ANTIKYTHIRA - PRASONISI KAI LAGOUVARDOS είναι σημαντική ως μεταναστευτική στενωπός για τα πουλιά, για τον πληθυσμό της Μεσογειακής Φώκιας (*Monachus monachus*), για τα ερπετά, για τα ασπόνδυλα τα οποία αποτελούν ενδημικά της Ελλάδας, ενώ τα ισόποδα *T. haplophilum* και τα γαστερόποδα *S. insularis*, *T. poenicilodoma*, *V. cerigottana* και *M. ehrenbergi* είναι ενδημικά της περιοχής.

Η περιοχή ΖΕΠ GR3000012 - NISOS ANTIKYTHIRA KAI NISIDES PRASONISI, LAGOUVARDOS, PLAKOULITHRA KAI NISIDES THYMONIES είναι σημαντική για αναπαραγόμενα και μεταναστευτικά αρπακτικά και θαλασσοπούλια και έχει χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ για τον Μαυροπετρίτη (*Falco eleonora*).

Η περιοχή ΕΖΔ GR3000010 - NISIDES KYTHIRON: PRASONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA είναι σημαντική για την орνιθοπανίδα και τη χλωρίδα της. Ιδιαίτερα κάποια είδη που είναι εξειδικευμένα των νησίδων, όπως τα *Anthemis scopulorum*, *Allium commutatum*, *Lavatera arborea*, *Brassica cretica ssp. aegaea*, *Convolvulus oleifolius* κλπ. Επίσης, η Μεσογειακή Φώκια έχει εντοπιστεί στο Πρασονήσι.

Η περιοχή ΖΕΠ GR3000013 - KYTHIRA KAI GYRO NISIDES: PRASONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA, AVGO, KAPELLO, KOUFO KAI FIDONISI είναι σημαντική για αναπαραγόμενα

θαλασσοπούλια και είδη που συσχετίζονται με τους παράκτιους γκρεμούς. Η περιοχή αποτελεί μεταναστευτική στενωπό από την οποία διέρχονται τακτικά εκατοντάδες αρπακτικά. Έχει χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ για τον Αρτέμη, τον Μύχο (*Puffinus yelkouan*), τον Θαλασσοκόρακα, τον Μαυροπετρίτη, τον Πετρίτη (*Falco peregrinus*), τον Αιγαιόγλαρο και το Φρυγανοτσίχλονο (*Emberiza caesia*). Ενώ τέλος η σημαντικότητα της καινούργιας θαλάσσιας ΖΕΠ GR3000019 σχετίζεται κυρίως με την ύπαρξη πληθυσμών Αιγαιόγλαρων (*Larus audouinii*), Αρτέμιδων (*Calonectris diomedea*) και Θαλασσοκοράκων (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*).

Οι τύποι οικοτόπων του Παραστήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στην περιοχή των Κυθήρων-Αντικυθήρων είναι:

- Ύφαλοι (1170)
- Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium spp.*, (1240)
- Δενδρώδη matorrals με *Juniperus spp.* (5210)
- Θερμομεσογειακές και προερημικές λόχμες (5330)
- Garrigues της Ανατολικής μεσογείου (5340)
- Φρύγανα με *Sarcopoterium spinosum* (5420)
- Θαλάσσια σπήλαια εξ ολοκλήρου ή κατά το ήμισυ κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας (8330)

Στο σύμπλεγμα εντοπίζονται και ο θαλάσσιος οικότοπος προτεραιότητας:

1120* - Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με *Posidonia* (*Posidonium oceanicae*)

Η περιοχή φιλοξενεί ημι-φυσικούς οικότοπους υψηλής περιβαλλοντικής αξίας., όπως οι γεωργικές καλλιέργειες σε αναβαθμίδες και το δάσος Γερακάρι.

Το νησί των Αντικυθήρων είναι ξηρό με δύο βασικούς ορεινούς όγκους , ενώ στο εσωτερικό του σχηματίζονται πολλές μικρές κοιλάδες. Η βλάστηση είναι χαρακτηριστική των μεσογειακών οικοσυστημάτων. Στο νησί διαμένουν πλέον ελάχιστοι κάτοικοι που ασχολούνται κυρίως με την αλιεία, τη μελισσοκομία και την κτηνοτροφία. Αποτελεί μία από τις σημαντικότερες περιοχές για τη μετανάστευση των πουλιών στην Ελλάδα, από όπου περνά κατά τη διάρκεια των δύο μεταναστευτικών περιόδων ένας πολύ μεγάλος αριθμός πουλιών.

Η περιοχή της χερσονήσου της Γραμβούσας είναι μια σχετικά απομονωμένη και δυσπρόσιτη λωρίδα ξηράς με απόκρημνες βραχώδεις ακτές, χωρίς οικισμούς και πυκνό οδικό δίκτυο, που καλύπτεται κυρίως από φρύγανα. Στην Ήμερη Γραμβούσα τους καλοκαιρινούς μήνες υπάρχει έντονη τουριστική δραστηριότητα. Η περιοχή βρίσκεται στο μεταναστευτικό διάδρομο της νοτιοανατολικής Πελοποννήσου – Κυθήρων – Αντικυθήρων – βορειοδυτικής Κρήτης, από όπου περνά μεγάλος αριθμός αρπακτικών και άλλων ειδών πουλιών. Στην περιοχή φωλιάζουν περίπου 1.000 ζευγάρια Μαυροπετρίτη.

Πιο αναλυτικά στοιχεία για τις περιοχές:

Περιοχή GR3000010 – Νησίδες Κυθήρων: Πρασονήσι, Δραγονέρα, Αντιδραγονέρα

Η περιοχή με κωδικό GR3000010 και ονομασία «ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΥΘΗΡΩΝ: ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ» έχει χαρακτηριστεί ως ΕΖΔ. Υπάγεται στην Περιφέρεια Αττικής και έχει συνολική έκταση που ανέρχεται σε 989,13 ha, εκ των οποίων το 94% είναι θαλάσσια έκταση. Η ΕΖΔ GR3000010 εντάσσεται στη χωρική ευθύνη της Μονάδας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Νότιας Πελοποννήσου-Κυθήρων (ΜΔ 24). Το ήπιο ανάγλυφο των νησίδων Πρασονήσι, Δραγονέρα και Αντιδραγονέρα καθώς και το μικρό τους μέγεθος, δικαιολογεί τον μικρό αριθμό τύπων οικοτόπων που εμφανίζονται σε αυτές και συνεπώς και τον αριθμό των μονάδων βλάστησης.

Σύμφωνα με το ΤΕΔ (12/2016) η περιοχή αποτελείται από 3 βραχώδεις ακατοίκητες νησίδες που εντοπίζονται κοντά στο κεντρο-ανατολικό τμήμα των Κυθήρων και ανήκουν στην Περιφέρεια Αττικής. Η ανθρώπινη επέμβαση δεν είναι έντονη σε αυτές και περιορίζεται ουσιαστικά στη βόσκηση.

Στις νησίδες Δραγονέρα και Αντιδραγονέρα διακρίνονται 3 ζώνες βλάστησης: α. η παραλιακή ζώνη, η οποία χαρακτηρίζεται από την παρουσία αλοφυτικών μονάδων βλάστησης όπως είναι οι φυτοκοινότητες με *Cichorium spinosum* καθώς και *Frankenia hirsuta* με *Limonium siebieri*, β. η επιπαραλιακή ζώνη βλάστησης, η οποία χαρακτηρίζεται τόσο από την παρουσία αλόφυτων ειδών της παραλιακής ζώνης, όσο και από είδη της εσωτερικής ζώνης βλάστησης και γ. η εσωτερική ζώνη, η οποία χαρακτηρίζεται από την παρουσία φρυγανικών ειδών (*Sarcopoterium spinosum*) και από σχηματισμούς της *Euphorbia dendroides*. Ενώ, στη νησίδα Πρασονήσι εξαιτίας του μικρού μεγέθους της, απουσιάζει η εσωτερική ζώνη και εμφανίζεται εκτεταμένη η παρουσία της επιπαραλιακής ζώνης με χαρακτηριστική την παρουσία των "islet specialist" ειδών: *Brassica cretica* subsp. *aegea*, *Allium commutatum* και *Anthemis scopulorum* (Natura 2000 standard data form).

Στην περιοχή GR3000010 έχουν καταγραφεί 2 κύριες μονάδες βλάστησης: α. αλοφυτική βλάστηση των βραχωδών ακτών και β. φυτοκοινότητα με *Euphorbia dendroides* (Panitsa et al. 2004), οι οποίες σύμφωνα με τους Ντάφης κ.α. (2001) εντάσσονται στους Τύπους οικοτόπων 1240 και 5330, αντίστοιχα.

Τύπος Οικοτόπου 1240 - Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium* spp.

Ο τύπος οικοτόπου 1240 αφορά σχηματισμούς σε απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium* spp. Το γεωλογικό υπόστρωμα είναι στις περισσότερες περιοχές, ασβεστολιθικό. Ο οικοτόπος εμφανίζεται σε κλίσεις από 30 έως και 100% και είναι ανεξάρτητος από τις εκθέσεις (Ντάφης κ.α. 2001).

Η παραλιακή ζώνη βλάστησης των νησίδων των Κυθήρων και συγκεκριμένα οι βραχώδεις ακτές που τις αποτελούν, θεωρούνται αφιλόξενες για τα περισσότερα φυτικά είδη καθώς είναι εκτεθειμένες στο θαλάσσιο ψεκασμό μέσω των κυμάτων. Η επίδραση αυτή που ασκεί το αλατούχο νερό καθορίζει και την κατηγορία φυτών που μπορεί να αποικήσουν τη συγκεκριμένη ζώνη, ενώ παράγοντες όπως είναι η κλίση, η γεωμορφολογία, η έκθεση της ακτής καθώς και η ένταση των ανέμων, επηρεάζουν την αλατότητα και το εύρος της ζώνης που επιδρούν (Δημόπουλος & Πανίτσα 2009).

Συνεπώς, η αλοφυτική βλάστηση περιορίζεται στην παραλιακή βραχώδη ζώνη και εκτείνεται έως και 20 μέτρα προς το εσωτερικό των νησίδων σε μερικά σημεία αυτών. Σύμφωνα με τους Panitsa et al. (2004) τις βραχώδεις ακτές των νησίδων αποικίζουν κυρίως είδη όπως είναι τα *Cichorium spinosum*, *Limonium echioides*, *Limonium siebieri*, *Silene sedoides subsp. sedoides*, *Malcolmia flexuosa*, *Lotus cytisioides*, *Frankenia hirsuta*, και *Sedum litoreum*. Οι μονάδες βλάστησης που χαρακτηρίζονται από τα είδη αυτά, εντάσσονται σύμφωνα με τον Mucina (1997), στη συνένωση Crithmo-Frankenion hirsutae Mayer 1995 και αποτελούν χαρακτηριστικά είδη της κλάσης Crithmo-Staticetea Br.-Bl. in Br.-Bl. et al. 1952. Η κλάση αυτή περιλαμβάνει μόνο μια τάξη, την Crithmo-Staticetalia Mol. 1934.

Εικόνα 27 Αλοφυτική βλάστηση με *Frankenia hirsuta* με *Limonium siebieri* στη νησίδα Δραγονέρα. Τύπος Οικοτόπου 1240. (Φωτ.: Ελένη Ηλιάδου /Πανεπιστήμιο Πατρών)

Τύπος Οικοτόπου 5330 - Θερμομεσογειακές και προερημικές λόχμες

Ο Τύπος οικοτόπου 5330 περιλαμβάνει θαμνώδεις σχηματισμούς, χαρακτηριστικούς της Θερμο-Μεσογειακής ζώνης, όπου και περικλείονται πολυάριθμοι, θερμόφιλοι σχηματισμοί. Οι συστάδες του είδους *Euphorbia dendroides*, αποτελούν αξιοσημείωτο λείψανο της τριτογενούς Μακαρονησιακής προέλευσης και ανήκουν σε αυτόν τον Τύπο Οικότοπου (Ντάφης κ.α. 2001).

Στις νησίδες Αντιδραγονέρα και Δραγονέρα και σε απόσταση 70 μέτρα από την ακτή απαντάται η φυτοκοινότητα με *Euphorbia dendroides*. Η κοινότητα αυτή χαρακτηρίζεται από θάμνους ύψους 0,8-1,5 m και με μέγιστη κάλυψη περίπου στο 80%. Η φυτοκοινότητα αυτή καταγράφηκε σε πλαγιές με κλίση 5-25% και σε υψόμετρο 20-40m. Στην χλωριδική σύνθεση της φυτοκοινότητας εκτός από το είδος *Euphorbia dendroides* συμμετέχουν επίσης με μεγάλη πλυθοκάλυψη και συχνότητα εμφάνισης τα είδη, *Pistacia lentiscus*, *Asphodelus ramosus* και *Calicotome villosa* (Panitsa et al. 2004).

Εικόνα 28 Φυτοκοινότητα με *Euphorbia dendroides* στη νησίδα Δραγονέρα. Τύπος Οικοτόπου 5330. (Φωτ.: Ελένη Ηλιάδου /Πανεπιστήμιο Πατρών).

Όσον αφορά τη αξία της περιοχής, σημαντική είναι η ορνιθοπανίδα, η χλωριδική σύνθεση και το σύνολο των οικοτόπων της. Εργασίες πεδίου και ανάλυση των χλωριδικών δεδομένων υποδεικνύουν σημαντική χλωριδική ποικιλότητα και φυσιογνωμία των νησίδων. Πρέπει να

σημειωθεί ότι ορισμένα είδη εντοπίζονται κυρίως σε τέτοιες νησίδες, όπως τα *Anthemis scopulorum*, *Allium commutatum*, *Lavatera arborea*, *Brassica cretica subsp. aegaea*, *Convolvulus oleifolius* κ.λπ. Επίσης, στο Πρασσονήσι έχει εντοπιστεί η παρουσία της Μεσογειακής φώκιας, ωστόσο δεν υπάρχουν αρκετά δεδομένα για την αξιολόγηση του πληθυσμού της.

Στην περιοχή καταγράφονται 3 ΤΟ του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και 1 σημαντικό είδος ερπετού του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Επίσης, στην περιοχή απαντώνται 4 άλλα σημαντικά είδη, εκ των οποίων τα 3 είναι είδη χλωρίδας και το 1 είναι είδος ασπόνδυλου.

Κωδικός GR3000008

Ονομασία περιοχής Natura 2000 ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ – ΠΡΑΣΟΝΙΣΙ ΚΑΙ ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ – ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ – ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ

Έκταση 11945.19 ha

Περιοχή Πελοπόννησος

Προστασία SCI

Σχετίζεται με την περιοχή GR3000012

Περιγραφή

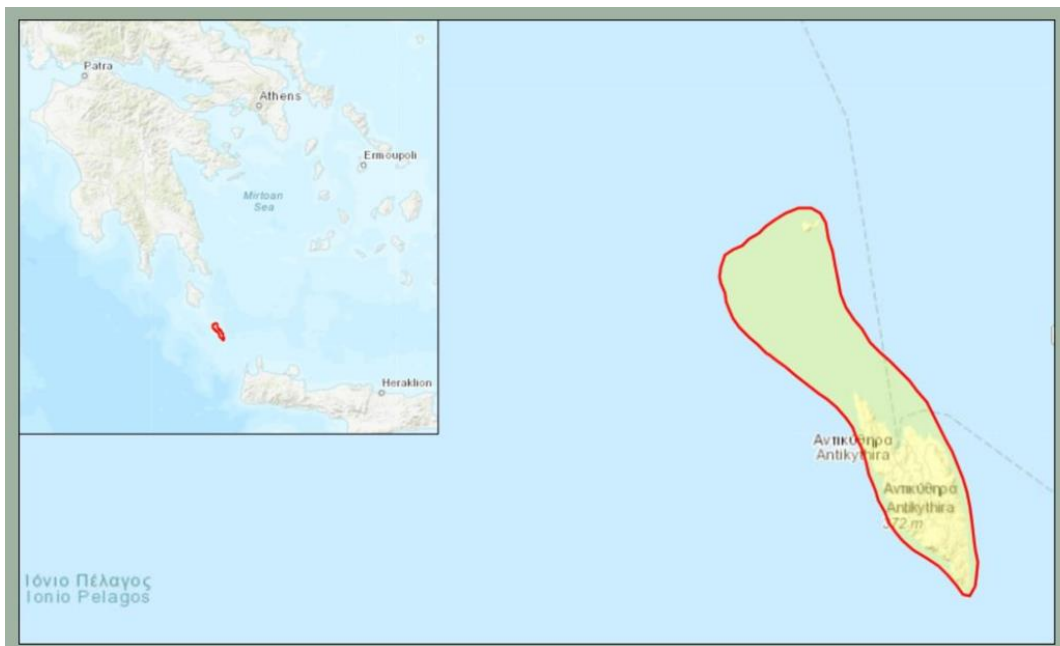
Η περιοχή GR3000008 νότια-νοτιανατολικά της Πελοποννήσου και περιλαμβάνει τα νησιά και νησίδες Αντικύθηρα, Θυμωνιές, Ψείρα, Πλακουλήθρα, Λαγουβάρδος και Πρασσονήσι. Η βλάστηση που κυριαρχεί είναι τα φρύγανα και τα χαμηλά μακκί.

Τύποι οικοτόπων

Οι τύποι οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που απαντώνται στην περιοχή GR3000008 είναι οι 1240 (175,357 ha), 3290 (0 ha), 5210 (526,678 ha), 5420 (1075,12 ha), 8210 (0 ha).

Σημαντικά είδη χλωρίδας

Από τα είδη χλωρίδας του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ δεν καταγράφηκε κάποιο είδος, ενώ από τα άλλα σημαντικά είδη καταγράφηκαν τα: *Allium gomphrenoides*, *Anthemis scopulorum*, *Asperula taygetea*, *Campanula saxatilis subsp. cytherea*, *Inula candida subsp. candida*, *Nigella stricta*, *Viola scorpiuroides*.

Εικόνα 29 Περιοχή Natura 2000: Αντικύθηρα – Πρασσονήσι και Λαγουβάρδος (GR3000008)

GR3000008 – ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ-ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ

Η περιοχή με κωδικό GR3000008 και ονομασία «ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ-ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ» έχει χαρακτηριστεί ως ΕΖΔ. Υπάγεται στην Περιφέρεια Αττικής και έχει συνολική έκταση που ανέρχεται σε 7.172,14 ha, εκ των οποίων το 70,96% είναι θαλάσσια έκταση. Η ΕΖΔ GR3000008 εντάσσεται στη χωρική ευθύνη της Μονάδας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Νότιας Πελοποννήσου-Κυθήρων (ΜΔ 24).

Σύμφωνα με το ΤΕΔ (12/2016), η περιοχή είναι μια ομάδα νήσων στα Ν της νήσου των Κυθήρων: Αντικύθηρα, Θυμωνιές, Ψείρα, Πλακουλήθρα, Λαγουβάρδος και Πρασσονήσι. Τα περισσότερα από αυτά τα νησιά χαρακτηρίζονται από απότομες πλαγιές που καταλήγουν στη θάλασσα με επίπεδο έδαφος στο ψηλότερο σημείο τους. Η κυρίαρχη βλάστηση στο μεγαλύτερο νησί της ομάδας, τα Αντικύθηρα, είναι χαμηλή μακκία και φρυγανική βλάστηση, ενώ τμήμα του νησιού καλλιεργείται με δημητριακά. Η βλάστηση στο Πρασσονήσι αποτελείται κυρίως από ποώδη φυτά (φρύγανα και αλόφυτα), αλλά υπάρχει επίσης ένας πολύ πυκνός σχηματισμός μακκίας βλάστησης στη δυτική πλευρά του νησιού. Τέλος, στον Λαγουβάρδο υπάρχουν μόνο λίγα αλόφιλα ποώδη είδη και κάποια αγρωστώδη. Η ομάδα νησιών της περιοχής έχει μεγάλο βιογεωγραφικό ενδιαφέρον, καθώς είναι μια περιοχή που επηρεάζεται από στοιχεία χλωρίδας και πανίδας από την ηπειρωτική και την ζώνη του Νοτίου Αιγαίου, και μάλιστα η χλωρίδα της διαφοροποιείται ακόμα και από το πιο κοντινό της νησί, τα Κύθηρα. Επιπλέον στοιχεία που ενισχύουν την αξία των νησιών είναι το γεγονός ότι αποτελούν μια σημαντική περιοχή για τα μεταναστευτικά είδη ορνιθοπανίδας, καθώς και το ότι η Μεσογειακή φώκια ενδιαίτει στην περιοχή. Στην περιοχή καταγράφονται 5 ΤΟ του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και 1 σημαντικό είδος θηλαστικού του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας

92/43/ΕΟΚ. Επίσης, στην περιοχή απαντώνται 9 άλλα σημαντικά είδη, εκ των οποίων τα 7 είναι είδη χλωρίδας, το 1 είναι είδος ασπόνδυλου και το 1 είδος θηλαστικού.

Κωδικός GR3000012

Ονομασία περιοχής Natura 2000 NISOS ANTIKYTHIRA KAI NISIDES PRASSONISI, LAGOUVARDOS, PLAKOULITHRA KAI NISIDES THYMONIES – ΝΗΣΟΣ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ, ΠΛΑΚΟΥΛΗΘΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΘΥΜΩΝΙΕΣ

Έκταση 2082.82 ha

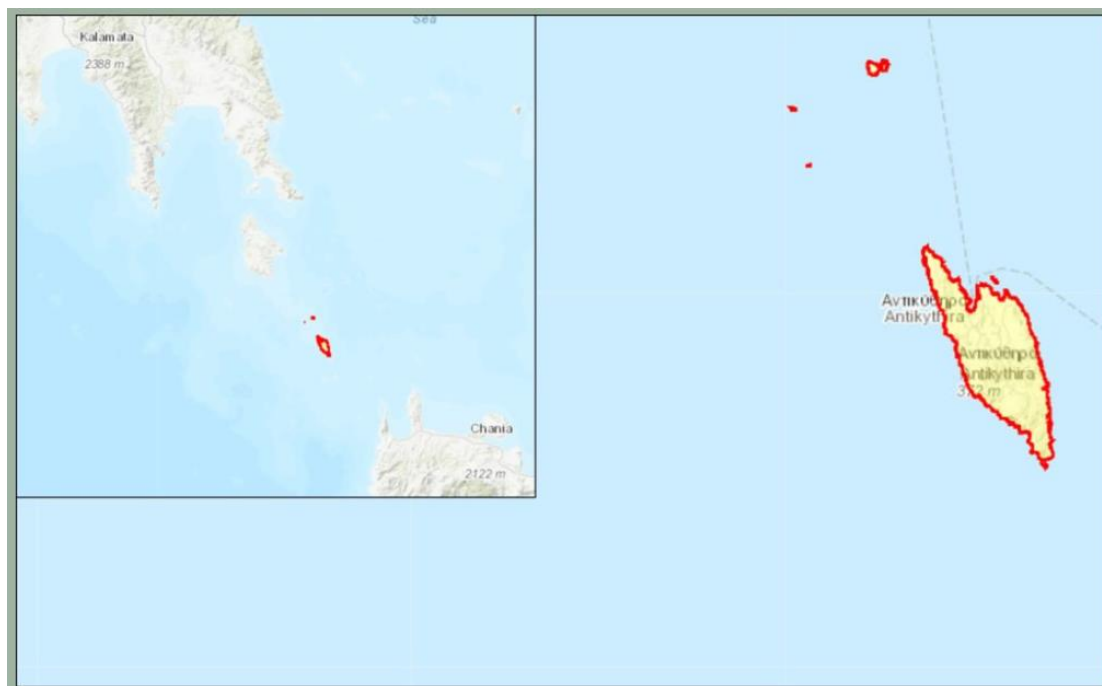
Περιοχή Πελοπόννησος

Προστασία SPA

Σχετίζεται με την περιοχή 3000008

Περιγραφή

Η περιοχή GR3000012 νότια-νοτιανατολικά της Πελοποννήσου και περιλαμβάνει τα νησιά και νησίδες Αντικύθηρα, Θυμωνιές, Ψείρα, Πλακουλήθρα, Λαγουβάρδος και Πρασσονήσι.

Εικόνα 30 Περιοχή Natura 2000: Νήσος Αντικύθηρα και νησίδες Πρασσονήσι, Λαγουβάρδος, Πλακουλήθρα και νησίδες Θυμωνιές (GR3000012)

Τύποι οικотόπων

Η περιοχή είναι SPA και για αυτό δεν υπάρχει χαρτογράφηση των τύπων οικотόπων

Σημαντικά είδη χλωρίδας

Από τα είδη χλωρίδας δεν έχει καταγραφτεί κανένα σημαντικό είδος.

Η περιοχή GR300008 αποτελείται από τα Αντικύθηρα και το σύμπλεγμα των μικρών νησίδων γύρω από αυτά. Οι περισσότερες νησίδες χαρακτηρίζονται από βραχώδεις ακτές και είναι ακατοίκητες. Το νησί των Αντικυθήρων είναι το μεγαλύτερο σε έκταση νησί της περιοχής με μέγιστο υψόμετρο 378 m.

Στο νησί των Αντικυθήρων κυριαρχούν τα φρύγανα και η χαμηλή μακκία βλάστηση, ωστόσο υπάρχουν και αρκετές καλλιεργούμενες εκτάσεις, ενώ στη βραχώδη παραλιακή ζώνη απαντώνται αλοφυτικές κοινότητες που χαρακτηρίζονται από μικρό αριθμό ειδών.

Στη νησίδα Πρασονήσι, η οποία έχει έκταση 1,27 km κυριαρχούν είδη της φρυγανικής και αλοφυτικής βλάστησης και μόνο στο Νότιο-Νότιοανατολικό τμήμα της νησίδας καταγράφηκαν πυκνοί σχηματισμοί χαμηλής μακκίας. Τέλος, στη νησίδα Λαγουβάρδος, η οποία έχει έκταση μόλις 0,06 km² καταγράφηκαν μόνο αγρωστώδη και είδη της αλοφυτικής βλάστησης (Tzanoudakis et al. 2006).

Τύπος Οικοτόπου 1240 - Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium* spp.

Σύμφωνα με τους Tzanoudakis et al. (2006) οι καλύτερα αναπτυγμένες αλοφυτικές κοινότητες παρατηρήθηκαν στην παραλιακή ζώνη της Νοτιοδυτικής πλευράς των Αντικυθήρων και της νησίδας Πρασονήσι, όπου η κλίση των βραχωδών ακτών δεν ξεπερνάει το 30%. Οι κοινότητες αυτές συνίσταται από τα χαρακτηριστικά είδη της Κλάσης *Crithmo-Staticetea* (Br.-Bl. 1947), τάξης *Crithmo-Staticetalia* (Br.-Bl. 1947) και συνένωσης *Crithmo-Frankenion* (Mayer 1995) *Crithmum maritimum*, *Limonium* spp., *Silene sedoides*, *Lotus cytisioides*, *Reichardia picroides* και *Parapholis incurva*, *Frankenia hirsuta*, και *Sedum litoreum*. Τα είδη *Limonium virgatum* και *Limonium sieberi* αποτελούν τα χαρακτηριστικά είδη των φυτοκοινωνιών *Crithmo-Limonietum virgati* (Mayer 1995) and *Crithmo-Limonietum sieberi* (Gehu et al. 1987, αντίστοιχα που έχουν καταγραφεί στα Αντικύθηρα. Οι παραπάνω φυτοκοινωνίες εντάσσονται στον Τύπο οικοτόπου 1240 (Ντάφης κ.α. 2001).

Εικόνα 31 Φυτοκοινωνία *Crithmo-Limonietum sieberi* Gehu & al. 1987 στα Αντικύθηρα. Τύπος Οικοτόπου 1240. (Φωτ.: Ελένη Ηλιάδου /Πανεπιστήμιο Πατρών).

Τύπος Οικοτόπου 5420 – Φρύγανα με *Sarcopoterium spinosum*

Ο τύπος οικοτόπου 5420 περιλαμβάνει χαμηλούς, ακανθώδεις σχηματισμούς με μεγάλη ποικιλότητα ως προς τη χλωριδική τους σύνθεση (Diamantopoulos et al. 1994) και απαντάται σε φτωχά και ξηρά ασβεστολιθικά εδάφη με ποικίλες κλίσεις και εκθέσεις (Zohary 1973).

Οι φρυγανικοί σχηματισμοί στο νησί των Αντικυθήρων παρουσιάζουν καλή ανάπτυξη, δημιουργώντας πυκνούς σχηματισμούς όπου κυριαρχούν τα είδη, *Sarcopoterium spinosum* και *Coridothymus capitatus* και συμμετέχουν με μεγάλη πλυθοκάλυψη και συχνότητα εμφάνισης τα είδη: *Helichrysum conglobatum*, *Erica manipuliflora*, *Phlomis cretica*, *Dorycnium hirutum* και *Cistus spp.* (Tzanoudakis et al. 2006). Σύμφωνα με τους Ντάφης κ.α. (2001) οι σχηματισμοί των παραπάνω φρυγανικών ειδών εντάσσονται στην Κλάση *Cisto-Micromerietea julianae* Oberd. 1954, στην τάξη *Poterietalia spinosi* (Eig 1939) και συνένωση *Hyperico empertifolii-Micromerion graecae* (Barbéro et Quézel 1989). Ωστόσο, η έντονη βόσκηση, η εκχέρωση και η φωτιά στο νησί των Αντικυθήρων οδήγησαν στην κυριαρχία των ακανθωδών θάμνων και κυρίως του είδους *Genista acanthoclada*, υποβαθμίζοντας έως ένα βαθμό τη φυσιογνωμία της βλάστησης του νησιού.

Εικόνα 32 Κοινότητα με *Sarcopoterium spinosum* και *Coridothymus capitatus* στα Αντικύθηρα. Τύπος Οικοτόπου 5420. (Φωτ.: Ελένη Ηλιάδου/ Πανεπιστήμιο Πατρών).

Τύπος Οικοτόπου 5210 – Δενδρώδη matorrals με *Juniperus spp.*

Ο τύπος οικοτόπος 5210 περιλαμβάνει μεσογειακούς και υπομεσογειακούς σκληρόφυλλους θαμνώνες με είδη κέδρων (*Juniperu spp.*) σε ποικίλα υποστρώματα και σε υψόμετρα που κυμαίνονται από 100 έως και 1.500m (Ντάφης κ.α. 2001). Αυτός ο ξηροθερμικός τύπος μακκίας αποτελεί στάδιο διαδοχής προς την ανάπτυξη της αείφυλλης σκληρόφυλλης βλάστησης, η οποία

αναπτύσσεται κυρίως μετά το τέλος των ανθρωπογενών επεμβάσεων (Κοναčić et al. 2001, Pandža 2004). Στο εσωτερικό των Αντικυθήρων και κυρίως σε πλαγιές του νησιού καταγράφηκαν αείφυλλοι σκληρόφυλλοι σχηματισμοί όπου χαρακτηρίζονται από την κυριαρχία των ειδών *Juniperus phoenicea* και *Pistacia lentiscus*. Ενώ στο Νότιο - Νοτιοανατολικό τμήμα του νησιού, παρατηρήθηκαν καλά αναπτυγμένες κοινότητες με *Juniperus phoenicea* με κάλυψη που φθάνει το 100% και ύψος 1,8 m. Οι κοινότητες αυτές έχουν παρατηρηθεί και σε πλαγιές με έντονη κλίση (60-70%). Σύμφωνα με τους Ντάφης κ.α. (2001) οι σχηματισμοί των παραπάνω αείφυλλων σκληρόφυλλων ειδών εντάσσονται στην Κλάση *Quercetea ilicis* (Br.-Bl. ex A. Et De Bolòs 1950), στην τάξη *Pistacio lentisci-Rhamnetalia alaterni* (Rivas-Mart. 1975) και στη συνένωση *Ceratonio-Rhamnion oleoidis* (Barbéro et Quézel 1979).

Εικόνα 33 Κοινότητα με *Juniperus phoenicea* στα Αντικύθηρα. Τύπος Οικοτόπου 5210. (Φωτ.: Ελένη Ηλιάδου /Πανεπιστήμιο Πατρών).

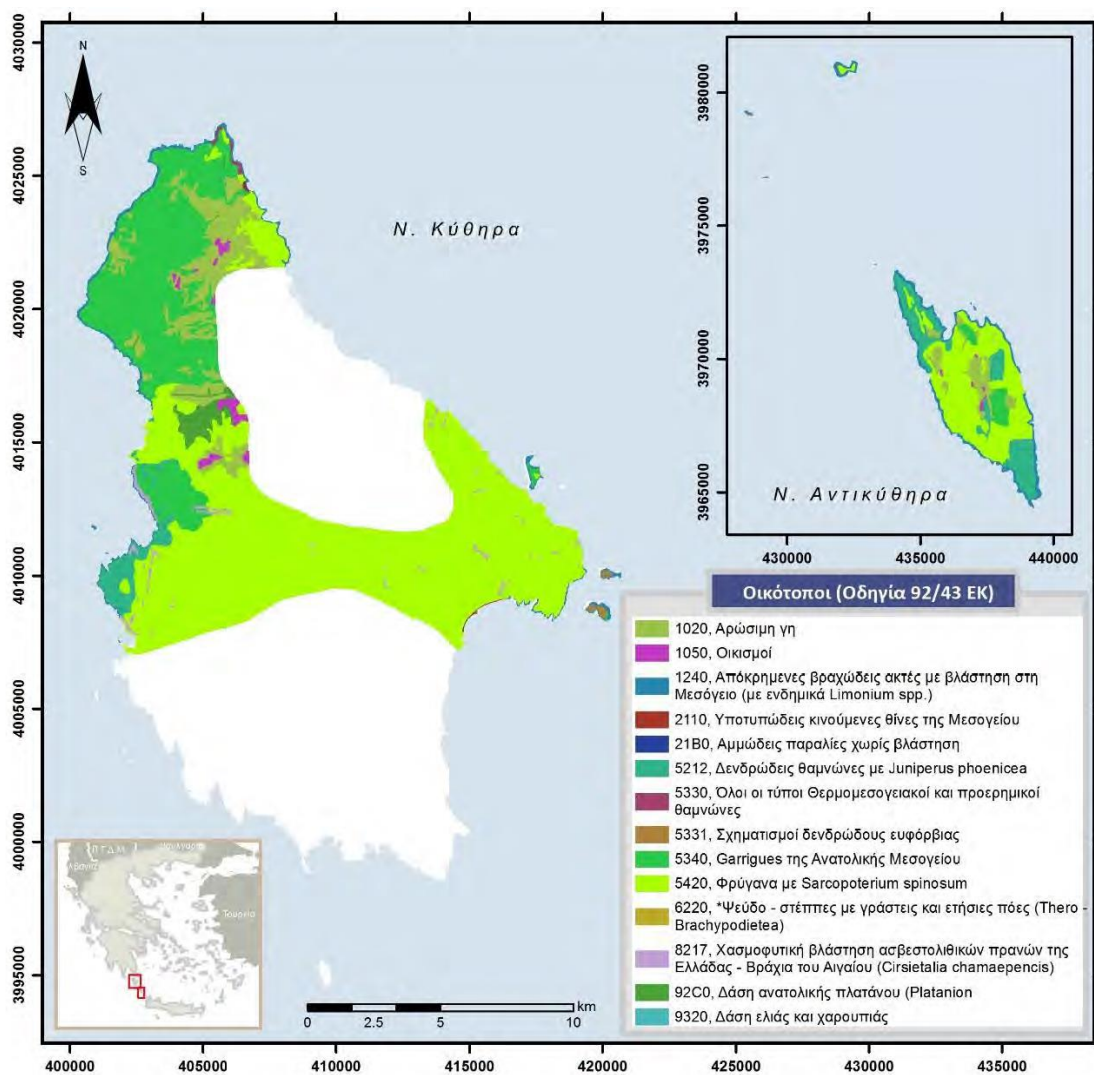
Τύπος Οικοτόπου 5340 – Garrigues της Ανατολικής μεσογείου

Ο τύπος οικοτόπου 5340 είναι εθνικού ενδιαφέροντος και περιλαμβάνει θαμνώδεις σχηματισμούς του θερμο-, μεσο- και υπερ-μεσογειακού ορόφου βλάστησης στην Ελλάδα. Εδώ περιλαμβάνονται όλοι οι σκληρόφυλλοι σχηματισμοί, ανεξαρτήτως υποστρώματος, εφόσον δεν περικλείονται σε κάποιον άλλο τύπο οικοτόπου (π.χ. φρύγανα, ερεϊκώνες κοκ.) (Ντάφης κ.α. 2001). Ο οικοτόπος απαντά σε εδάφη συνήθως ξηρά και φτωχά, διαφόρων υποστρωμάτων, ενώ οι οικολογικές παράμετροι ποικίλουν πολύ, γεγονός που φανερώνει και τη μεγάλη ποικιλομορφία του τύπου οικοτόπου. Το είδος *Quercus coccifera* αποτελεί το πιο κοινό είδος της μεσογειακής μακκίας με μεγάλο εύρος εξάπλωσης στη μεσογειακή λεκάνη (Balaguer et al. 2001, Tsiourlis et al. 2009), το οποίο χαρακτηρίζεται από το σχηματισμό πυκνής θαμνώδους βλάστησης (Terradas 1999). Στα Αντικύθηρα καταγράφηκαν καλά δομημένες κοινότητες με *Quercus coccifera* και με τη συμμετοχή των ειδών *Calicotome villosa*, *Pistacia lentiscus* και *Coridothymus capitatus* με μικρότερη συχνότητα εμφάνισης και πλυθοκάλυψης (Tzanoudakis et al. 2006). Σύμφωνα με τους Ντάφης κ.α. (2001) η κοινότητα με *Quercus coccifera* εντάσσεται στη συνένωση *Ceratonio-Rhamnion*

oleoidis (Barbéro et Quézel 1979), της τάξης *Pistacio lentisci-Rhamnetalia alaterni* (Rivas-Mart 1975) και κλάσης *Quercetea ilicis* (Br.-Bl. ex A. Et De Bolòs 1950).

Εικόνα 34 Κοινότητα με *Quercus coccifera* στα Αντικύθηρα. Τύπος Οικοτόπου 5340.
(Φωτ.: Ελένη Ηλιάδου /Πανεπιστήμιο Πατρών).

Εικόνα 35 Οι Τύποι Οικοτόπων της Οδηγίας 92/43 ΕΚ στις νήσους Κυθήρων και Αντικυθήρων.

Απεικονίζονται οι οικότοποι όπως αυτοί καταγράφηκαν και παρουσιάζονται στη βάση δεδομένων του δικτύου Natura 2000 της ΕΕ.

Κωδικός GR3000013

Ονομασία περιοχής Natura 2000 ΚΥΘΙΡΑ ΚΑΙ ΓΥΡΟ ΝΗΣΙΔΕΣ: PRASSONISI, DRAGONERA, ANTIDRAGONERA, AVGO, KAPELLO, KOUFO ΚΑΙ FIDONISI – ΚΥΘΗΡΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΥΓΟ, ΚΑΠΕΛΛΟ, ΚΟΥΦΟ ΚΑΙ ΦΙΔΟΝΗΣΙ

Έκταση 5372.95 ha

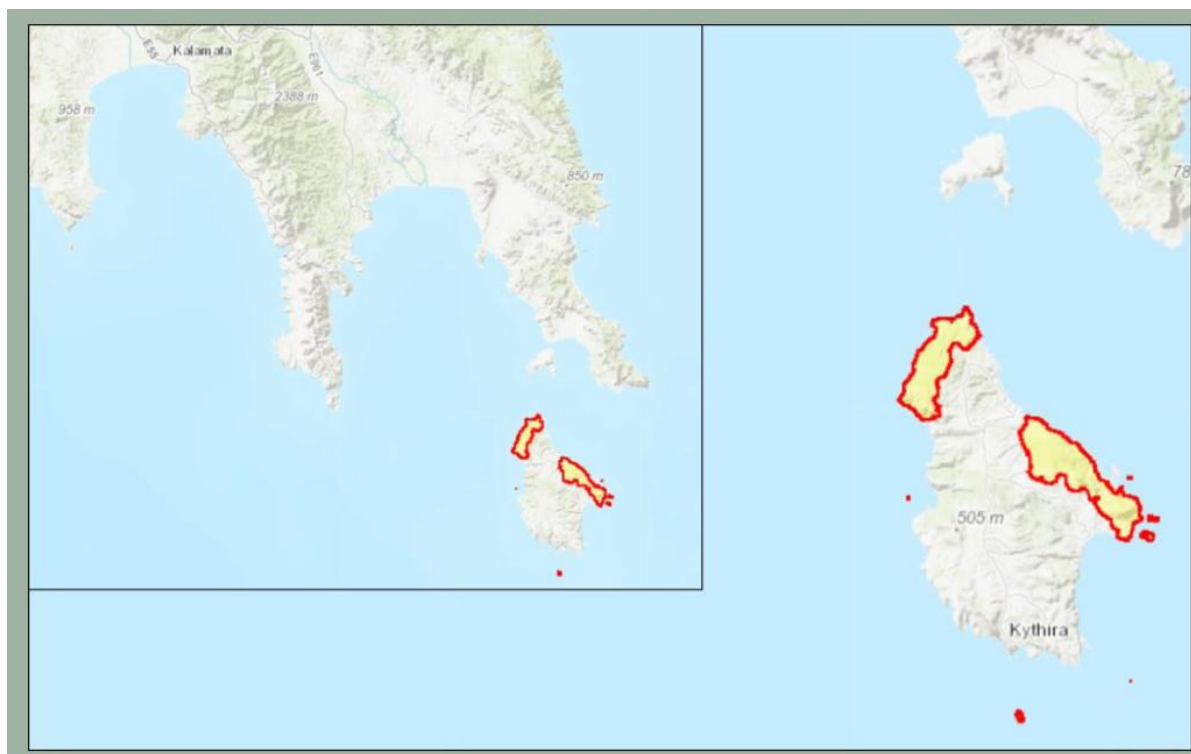
Περιοχή Πελοπόννησος

Προστασία SPA

Σχετίζεται με την περιοχή GR3000019 και την GR3000010

Περιγραφή

Η περιοχή GR3000013 βρίσκεται νότια της Πελοποννήσου και περιλαμβάνει το ανατολικό και βορειοδυτικό τμήμα των Κυθήρων καθώς και νησίδες της γύρω περιοχής. Η βλάστηση της είναι διακριτή (α) η παράκτια ζώνη που χαρακτηρίζεται από την παρουσία αλόφυτων (β) η εσωτερική ζώνη που επηρεάζεται ελαφριά από την αλατότητα και έχει αλόφυτα και φρύγανα (γ) η εσωτερική ζώνη με φρύγανα.

Εικόνα 36 Περιοχή Natura 2000: Κύθηρα και γύρω νησίδες: Πρασσονήσι, Δραγονέρα, Αντιγραγονέρα, Αυγό, Καπέλλο, Κουφό και Φιδονήσι (GR3000013)

Τύποι οικοτόπων

Η περιοχή είναι SPA και για αυτό δεν υπάρχει χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων

Σημαντικά είδη χλωρίδας

Από τα είδη χλωρίδας δεν έχει καταγραφεί κανένα σημαντικό είδος.

Κωδικός GR3000019

Ονομασία περιοχής Natura 2000 THALASSIA PERIOCHI KYTHIRON – ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΥΘΗΡΩΝ

Έκταση 32573.94 ha

Περιοχή Πελοπόννησος

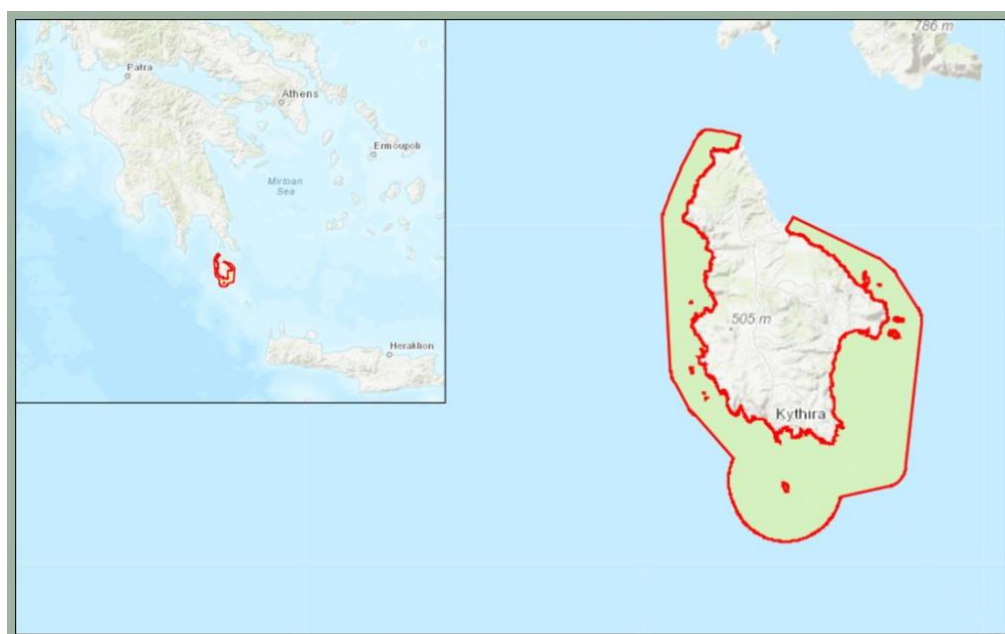
Προστασία SPA

Φορέας Διαχείρισης Νότιας Πελοποννήσου

Σχετίζεται με την περιοχή GR3000010 και την GR3000013

Περιγραφή

Η περιοχή GR3000019 βρίσκεται περιμετρικά των Κυθήρων.

Εικόνα 37 Περιοχή Natura 2000: Θαλάσσια περιοχή Κυθήρων (GR3000019)

Τύποι οικοτόπων

Η περιοχή είναι SPA και για αυτό δεν υπάρχει χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων

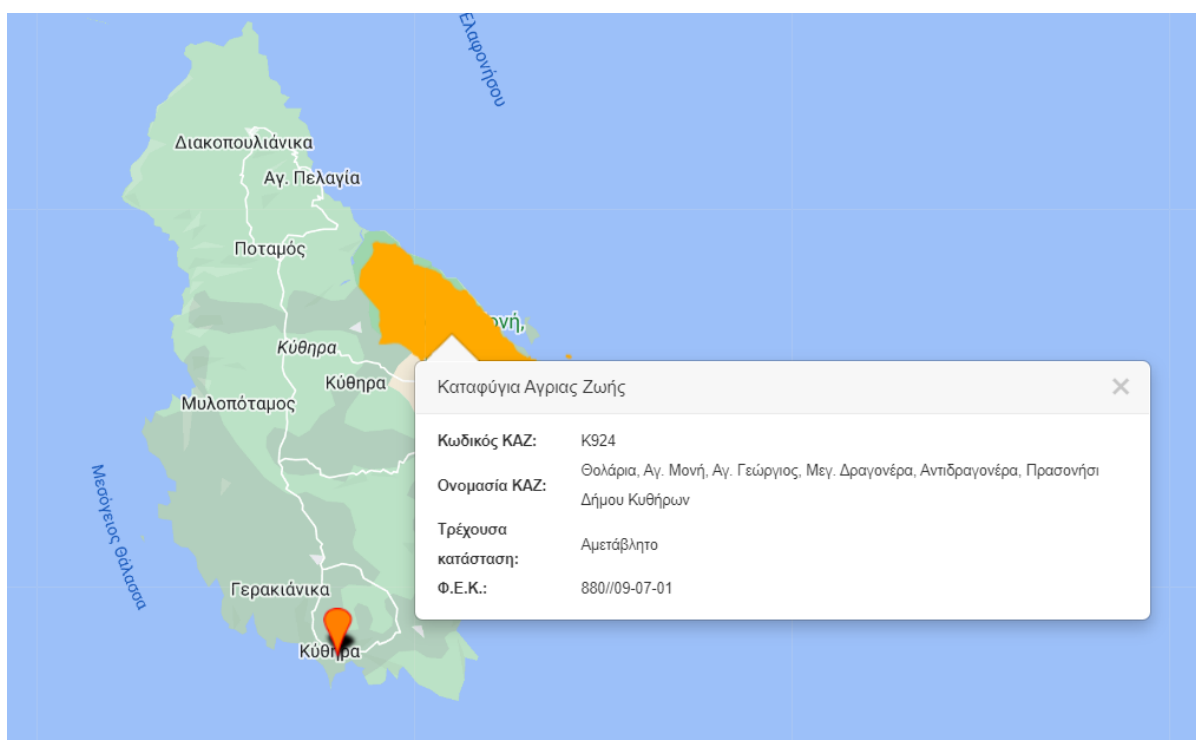
Σημαντικά είδη χλωρίδας

Από τα είδη χλωρίδας δεν έχει καταγραφεί κανένα σημαντικό είδος.

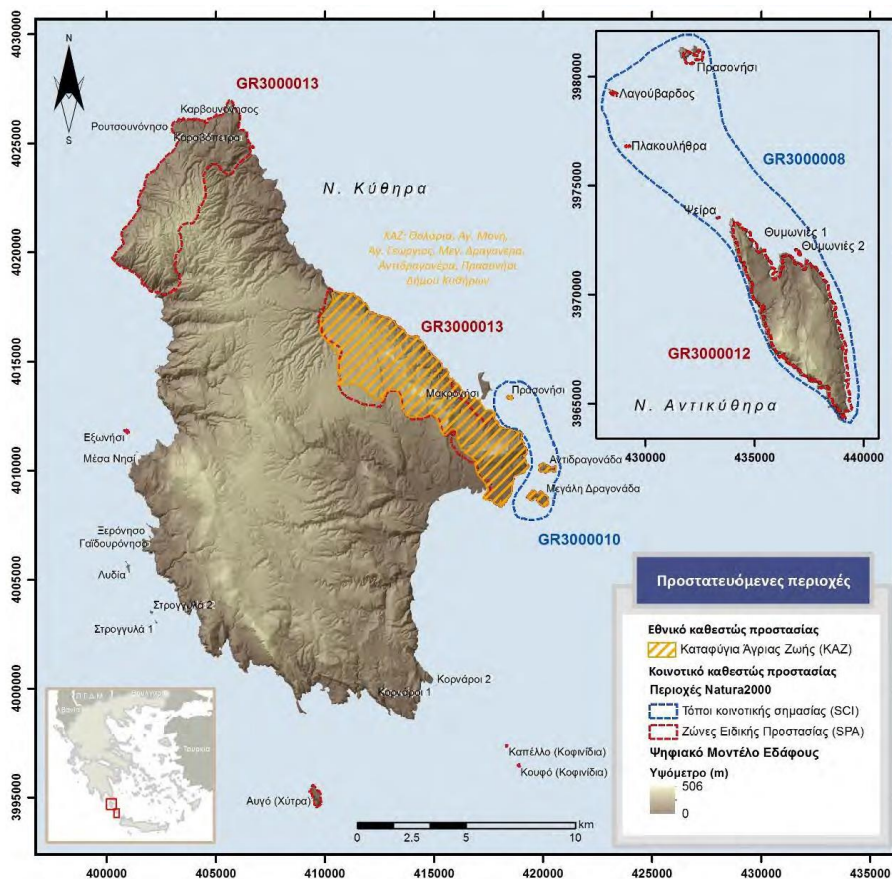
Καταφύγια Άγριας Ζωής

Τα Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) καθορίζονται από τη Δασική Υπηρεσία με την έκδοση του Ν. 2637/1998 (πρώην Καταφύγια Θηραμάτων). Στις περιοχές αυτές απαγορεύεται το κυνήγι κάθε ζώου και η καταστροφή κάθε είδους ζώνης με φυσική βλάστηση και των φυτοφρακτών, η αμμοληψία, η αποστράγγιση και αποξήρανση ελωδών εκτάσεων, η ρύπανση των υδατικών πόρων και η ένταξη έκτασης ΚΑΖ σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό. Επιτρέπεται η σύλληψη ζώων και η συλλογή φυτών για επιστημονικούς σκοπούς. Η μεταφορά άγριας πανίδας για τον εμπλουτισμό άλλων περιοχών επιτρέπεται να εκτελείται μόνο από τη Δασική Υπηρεσία, ενώ καθορίζονται ειδικά έργα βελτίωσης του βιοτόπου των ΚΑΖ και έργα ικανοποίησης των οικολογικών αναγκών τους. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν 531 ΚΑΖ. Εκκρεμεί από το 2001 η ολοκλήρωση της διαδικασίας ίδρυσης, τροποποίησης ή κατάργησης των ΚΑΖ όλης της επικράτειας, σύμφωνα με τη διευκρινιστική Εγκύκλιο υπ.αριθμ.104269/4631/18-10-2000.

Στην περιοχή Κυθήρων Αντικυθήρων υπάρχει ένα μόνο ΚΑΖ (κωδικός: Κ924) έκτασης 3.015 εκταρίων με την ονομασία "Θολάρια, Αγ. Μονή, Αγ. Γεώργιος, Μεγάλη Δραγονέρα, Αντιδραγονέρα, Πρασονήσι Δήμου Κυθήρων". Τα όρια της περιοχής ΚΑΖ Κυθήρων σχεδόν συμπίπτουν με την ΖΕΠ GR3000013.

Εικόνα 38 ΚΑΖ Θολάρια, Αγ. Μονή, Αγ. Γεώργιος, Μεγ. Δραγονέρα, Αντιδραγονέρα, Πρασονήσι

Εικόνα 39 Περιοχή ΚΑΖ και επικάλυψη με περιοχές του Δικτύου Natura 2000

Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά (ΣΠΠΕ) - Important Bird Areas (IBA)

Η διαδικασία αναγνώρισης και καθορισμού των IBA στην Ελλάδα ξεκίνησε το 1982. Τα αποτελέσματα της, συνοψίζονται στην αναφορά «Important Bird Areas in the European Community: preliminary list of Important Bird Areas in Greece» (Hallmann 1982). Η εργασία αυτή ολοκληρώθηκε με τη συμβολή της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας και την έκδοση του βιβλίου Important Bird Areas in Europe (Grimmet and Jones 1989), που περιελάμβανε για την Ελλάδα 113 IBA (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία 1994). Οι περιοχές των Κυθήρων - Αντικυθήρων δεν συμπεριλήφθηκαν σε αυτή τη φάση αναγνώρισης των IBA παρόλο που ήταν γνωστή η σημασία των δύο νησιών για την орνιθοπανίδα (Κομηνός 1995).

Μέσα στην περίοδο 1995-2000, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία ξεκίνησε μια πολύ μεγάλη προσπάθεια επικαιροποίησης δεδομένων και συγκέντρωσης νέων δεδομένων για την орνιθοπανίδα της Ελλάδας. Αυτή η προσπάθεια ολοκληρώθηκε μετά από τέσσερα χρόνια εργασίας πεδίου και κατέληξε στην αναγνώριση συνολικά 196 IBA με βάση τα αναθεωρημένα πανευρωπαϊκά κριτήρια που είχε θέσει η BirdLife International σύμφωνα με τις επιταγές της Οδηγίας για τα Πουλιά. Όλες οι περιοχές IBA αξιολογήθηκαν με τα κριτήρια αυτά και παρουσιάστηκαν στην έκδοση «Important Bird Areas in Europe: Priority sites for conservation»

(Bourdakis and Vareltzidou 2000; Heath and Evans 2000). Στις 196 περιοχές αυτές περιλαμβάνονταν πλέον και τα δύο νησιά με τους παρακάτω κωδικούς:

- GR129 Βόρεια, ανατολικά και νότια Κύθηρα
- GR130 Νήσος Αντικύθηρα και νησίδες Πρασούδα και Λαγκούβαρδος

Τα όρια των IBA ψηφιοποιήθηκαν το 2007 χρησιμοποιώντας ψηφιακά υπόβαθρα τοπογραφικών χαρτών της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού (ΓΥΣ) κλίμακας 1:50,000. Την περίοδο 2008-2010 η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία δημοσίευσε μια επικαιροποιημένη έκδοση για τις IBA (Πορτόλου κ.α. 2009) στην οποία επιχειρήθηκε η επικαιροποίηση των δεδομένων των υφιστάμενων 196 IBA, παρουσιάζοντας τα πλέον ενημερωμένα και αξιόπιστα δεδομένα που ήταν διαθέσιμα για κάθε IBA έως και το 2008. Επιπλέον, έγινε επικαιροποίηση των ονομάτων κάποιων IBA, ανάμεσά τους και των δύο περιοχών που αφορούν τα Κύθηρα και Αντικύθηρα.

- GR129 Νήσος Κύθηρα
- GR130 Νήσος Αντικύθηρα και νησίδες

Η πανίδα της περιοχής Κυθήρων, Αντικυθήρων και γύρω νησίδων

Παρατίθενται πίνακες στις επόμενες σελίδες στους οποίους αναφέρονται το καθεστώς παρουσίας των ειδών, αλλά και η κατάταξή τους στην Κόκκινη Λίστα Απειλούμενων Ειδών της Διεθνούς Ένωσης Προστασίας της Φύσης / IUCN (IUCN Red List of Threatened Species), η οποία καθιερώθηκε το 1948, και αποσκοπεί στην καταγραφή της κατάστασης φυσικής προστασίας ειδών φυτών και ζώων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η ερπετοπανίδα Κυθήρων – Αντικυθήρων

Ιδιαίτερη σημασία για την οικολογική αξία της περιοχής έχει η ύπαρξη του ενδημικού είδους σαύρας (Λεβεντόσαυρα, *Podarcis levendis*) στις ακατοίκητες νησίδες των Αντικυθήρων Πρασονήσι και Λαγκούβαρδος. Για ένα είδος φιδιού (Λιμνόφιδο, *Natrix tessellata*) οι πληροφορίες αναφέρονται σε παλιές παρατηρήσεις και χρειάζεται επικαιροποίηση από επανευρέσεις του είδους. Τα συγκεκριμένα είδη, τα οποία ωστόσο δεν περιλήφθηκαν στον σχετικό πίνακα, είναι η γραμμωτή νεροχελώνα (*Mauremys rivulata*) και η σαύρα του Μοριά (*Algyroides moreoticus*).

Πίνακας 16: Κατάλογος και ανάλυση καθεστώτος προστασίας ερπετοπανίδας

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	IUCN status	Ενδημικό είδος	Κύθηρα	Αντικύθηρα	Βραχονησίδες Πρασού & Λαγούβαρδος
ΑΜΦΙΒΙΑ							
Τάξη Άνουρα							
Bufonidae							
Bufo (Pseudepidalea) viridis	ΠΡΑΣΙΝΟΦΥΝΟΣ	LC	LC		☐		
Ranidae							
Pelophylax kurtmuelleri	ΒΑΛΚΑΝΟΒΑΤΡΑΧ ΟΣ	LC	LC		☐		
ΕΡΠΕΤΑ							
Τάξη Χελώνες							
Cheloniidae							
Caretta caretta	ΚΑΡΕΤΑ	EN	EN		☐	☐	
Chelonia mydas	ΠΡΑΣΙΝΗ ΘΑΛΑΣΣΟΧΕΛΩΝΑ	EN	EN		☐		
Testudinidae							
Testudo hermanni	ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΧΕΛΩΝΑ	NT	VU		☐		
Testudo marginata	ΚΡΑΣΠΕΔΟΧΕΛΩ ΝΑ	LC	LC		☐		

Ταξη Φολιδωτά						
Υποτάξη Σαύρες						
Gekkonidae						
Cyrtodactylus kotschy	ΣΑΜΙΑΜΪΔΙ	LC	LC		☐	☐
Hemidactylus turcicus	ΜΟΛΥΝΤΗΡΙ	LC	LC		☐	☐
Lacertidae						
Lacerta trilineata	ΤΡΑΝΟΣΑΥΡΑ	LC	LC		☐	
Podarcis levendis	ΛΕΒΕΝΤΟΣΑΥΡΑ	VU	VU	☐		☐

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	IUCN status	Ενδημικό είδος	Κύθηρα	Αντικύθηρα	Βραχονησίδες Πρασού & Λαγούβαρδος
Scincidae							
Ablepharus kitaibelii	ΑΒΛ'ΕΦΑΡΟΣ	LC	LC		☐	☐	
Ophiomorus punctatissimus	ΟΦΙΟΜΟΡΟΣ	LC	LC		☐		
Υποτάξη Φίδια							
Typhlopidae							
Typhlops vermicularis	ΤΥΦΛΪΝΟΣ	LC	LC		☐		
Colubridae							
Hierophis gemonensis	ΔΕΝΔΡΟΓΑΛΙΑ	LC	LC		☐		
Natrix tessellata	ΛΙΜΝΟΦΙΔΟ	LC	LC		☐		
Natrix natrix	ΝΕΡΟΦΙΔΟ	LC	LC		☐		
Telescopus fallax	ΑΓΓΙΟΦΙΔΟ	LC	LC		☐	☐	
Zamenis situlus	ΣΠΙΤΟΦΙΔΟ	LC	LC		☐		

Ορνιθοπανίδα

Η σημασία της περιοχής για την ορνιθοπανίδα είναι υπερτοπική και ανάγεται σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερα για την μετανάστευση των πουλιών, το νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυθήρων και Αντικυθήρων είναι μια από τις σημαντικότερες στενωπούς, από τις οποίες διέρχονται μεγάλοι πληθυσμοί πτηνών κατά την εαρινή και φθινοπωρινή μετακίνησή τους από και προς την Αφρική αντίστοιχα.

Στην περιοχή μελέτης έχουν καταγραφεί συνολικά 221 είδη πουλιών, εκ των οποίων τα 78 ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ. Η Οδηγία 2009/147/ΕΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» θεσμοθετήθηκε από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με σκοπό να συμβάλλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλότητας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο Ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών που εφαρμόζεται η συνθήκη.

Κατάλογος ορνιθοπανίδας και καθεστώς προστασίας κάθε είδους

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται επικαιροποιημένος κατάλογος της Ορνιθοπανίδας, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων για κάθε είδος σε σχέση με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ και τον χαρακτηρισμό τους στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων ειδών της Ελλάδας. Επίσης συμπεριλαμβάνεται ο κωδικός χαρακτηρισμού του καθεστώτος παρουσίας κάθε είδους στην περιοχή.

Πίνακας 17: Κατάλογος Ειδών Οрниθοπανίδας Κυθήρων-Αντικυθήρων

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	Οδηγία για τα Πουλιά (2009/147 ΕΚ)	Καθεστώς παρουσίας
Alectoris chukar	ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ Π'ΕΡΔΙΚΑ		II/2	R
Coturnix coturnix	(ΚΟΙΝ'Ο) ΟΡΤΥΚΙ		II/2	C
Cygnus olor	(ΒΟΥΒ'ΟΣ) Κ'ΥΚΝΟΣ		II/2	C
Anas platyrhynchos	ΠΡΑΣΙΝΟΚ'ΕΦΑΛΗ Π'ΑΠΙΑ		II/A, III/A	C
Anas querquedula	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Η) ΣΑΡΣ'ΕΛΑ	VU	II/A	C
Anas crecca	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Ο) ΚΙΡΚ'ΙΡΙ		II/A, III/B	C
Calonectris diomedea	ΑΡΤ'ΕΜΗΣ		I	R
Puffinus yelkouan	Μ'ΥΧΟΣ (ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕ'ΙΟΥ)	NT	I	R, C
Hydrobates pelagicus	ΥΔΡΟΒΑΤΗΣ	DD	I	R?
Tachybaptus ruficollis	(ΚΟΚΚΙΝ'ΟΛΑΙΟ) ΝΑΝΟΒΟΥΤΗΧΤΑΡΙ			C
Podiceps nigricollis	ΜΑΥΡΟΒΟΥΤΗΧΤΑΡΙ			C
Phoenicopterus roseus	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Ο) ΦΟΙΝΙΚ'ΟΠΤΕΡΟ		I	C
Ciconia nigra	ΜΑ'ΥΡΟΣ ΠΕΛΑΡΓ'ΟΣ	EN	I	C
Ciconia ciconia	ΛΕΥΚ'ΟΣ ΠΕΛΑΡΓ'ΟΣ	VU	I	C
Plegadis falcinellus	(ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚ'Η) ΧΑΛΚ'ΟΚΟΤΑ	CR	I	C
Platalea leucorodia	(ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚ)ΧΟΥΛΙΑΡΟΜ'ΥΑ	VU	I	C
Ixobrychus minutus	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'ΟΣ) ΜΙΚΡΟΤΣΙΚΝΙΑΣ		I	C
Nycticorax nycticorax	(ΚΟΙΝ'ΟΣ) ΝΥΧΤΟΚ'ΟΡΑΚΑΣ	NT	I	C
Ardeola ralloides	(ΞΑΝΘ'ΟΣ) ΚΡΥΠΤΟΤΣΙΚΝΙΑΣ	VU	I	C

Bubulcus ibis	ΓΕΛΑΔΑΡΗΣ			C
Ardea cinerea	ΣΤΑΧΤΟΤΣΙΚΝΙΑΣ			C
Ardea purpurea	ΠΟΡΦΥΡΟΤΣΙΚΝΙΑΣ	EN	I	C
Casmerodius albus	ΑΡΓΥΡΟΤΣΙΚΝΙΑΣ	VU	I	C
Egretta garzetta	(ΚΟΙΝ'ΟΣ) ΛΕΥΚΟΤΣΙΚΝΙΑΣ		I	C
Pelecanus onocrotalus	ΡΟΔΟΠΕΛΕΚ'ΑΝΟΣ	VU	I	C
Phalacrocorax carbo	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'ΟΣ) ΚΟΡΜΟΡΑΝΟΣ			C

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	Οδηγία για τα Πουλιά (2009/147 ΕΚ)	Καθεστώς παρουσίας
Phalacrocorax aristotelis	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'ΟΣ) ΘΑΛΑΣΣΟΚ'ΟΡΑΚΑΣ	NT	I	C
Falco naumanni	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Ο) ΚΙΡΚΙΝ'ΕΖΙ	VU	I	C
Falco tinnunculus	ΒΡΑΧΟΚΙΡΚ'ΙΝΕΖΟ			R
Falco vespertinus	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Ο) ΜΑΥΡΟΚΙΡΚ'ΙΝΕΖΟ	DD	I	C
Falco amurensis	ΑΣΙΑΤΙΚ'Ο ΜΑΥΡΟΚΙΡΚ'ΙΝΕΖΟ			C
Falco eleonora	ΜΑΥΡΟΠΕΤΡ'ΙΤΗΣ		I	R, C
Falco columbarius	ΝΑΝΟΓ'ΕΡΑΚΟ		I	C
Falco subbuteo	ΔΕΝΤΡΟΓ'ΕΡΑΚΟ			C
Falco biarmicus	ΧΡΥΣΟΓ'ΕΡΑΚΟ	EN	I	R
Falco cherrug	ΣΤΕΠΟΓ'ΕΡΑΚΟ	CR	I	C
Falco peregrinus	ΠΕΤΡ'ΙΤΗΣ		I	R,C
Pandion haliaetus	ΨΑΡΑΕΤΟΣ		I	C

<i>Pernis apivorus</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ) ΣΦΗΚΤΑΡΗΣ		I	C
<i>Milvus milvus</i>	ΨΑΛΙΔΙΑΡΗΣ	DD	I	C
<i>Milvus migrans</i>	ΤΣΙΦΤΗΣ	CR	I	C
<i>Gypaetus barbatus</i>	ΓΥΠΑΕΤΟΣ	CR	I	C
<i>Neophron percnopterus</i>	ΑΣΠΡΟΠ'ΑΡΗΣ	CR	I	C
<i>Gyps fulvus</i>	ΟΡΝΙΟ	VU/CR	I	C
<i>Circaetus gallicus</i>	ΦΙΔΑΕΤΟΣ	NT	I	C
<i>Circus aeruginosus</i>	ΚΑΛΑΜ'ΟΚΙΡΚΟΣ	VU	I	C
<i>Circus cyaneus</i>	ΧΕΙΜΩΝ'ΟΚΙΡΚΟΣ		I	C
<i>Circus macrourus</i>	ΣΤΕΠ'ΟΚΙΡΚΟΣ	DD	I	C
<i>Circus pygargus</i>	ΛΙΒΑΔ'ΟΚΙΡΚΟΣ	CR	I	C
<i>Accipiter brevipes</i>	(ΚΟΙΝ'Ο) ΣΑΪΝΙ		I	C
<i>Accipiter nisus</i>	(ΚΟΙΝ'Ο) ΞΕΦΤ'ΕΡΙ			C,R,W
<i>Accipiter gentilis</i>	ΔΙΠΛΟΣ'ΑΙΝΟ			C
<i>Buteo buteo</i>	(ΚΟΙΝ'Η) ΓΕΡΑΚ'ΙΝΑ			R
<i>Buteo rufinus</i>	ΑΕΤΟΓΕΡΑΚ'ΙΝΑ	VU	I	C
<i>Aquila pomarina</i>	ΚΡΑΥΓΑΕΤΟΣ	EN	I	C

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	Οδηγία για τα Πουλιά (2009/147 ΕΚ)	Καθεστώς παρουσίας
Aquila clanga	ΣΤΙΚΤΑΕΤΟΣ	EN	I	C
Aquila nipalensis	ΣΤΕΠΑΕΤΟΣ			C
Aquila heliaca	(ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ) ΒΑΣΙΛΑΕΤΟΣ	CR	I	C
Aquila fasciatus	ΣΠΙΖΑΕΤΟΣ	VU	I	C
Hieraaetus pennatus	ΓΕΡΑΚΑΕΤΟΣ	EN	I	C
Rallus aquaticus	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ) ΝΕΡΟΚΟΤΣ'ΕΛΑ		II/B	C
Porzana porzana	ΣΤΙΚΤΟΠΟΥΛ'ΑΔΑ	DD	I	C
Gallinula chloropus	(ΚΟΙΝ'Η) ΝΕΡΟΚΟΤΑ		II/B	C
Grus grus	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ) ΓΕΡΑΝ'ΟΣ	DD	I	C
Burhinus oedicnemus	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ) ΠΕΤΡΟΤΟΥΡΛ'ΙΔΑ	NT	I	C
Himantopus himantopus	ΚΑΛΑΜΟΚΑΝ'ΑΣ		I	C
Vanellus vanellus	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ) ΚΑΛΗΜ'ΑΝΑ	VU	II/B	C
Charadrius dubius	ΠΟΤΑΜΟΣΦΥΡΙΧΤΗΣ			C
Eudromias morinellus	ΒΟΥΝΟΣΦΥΡΙΧΤΗΣ		I	C
Scolopax rusticola	(ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚΗ) ΜΠΕΚΑΤΣΑ		II/A, III/B	C,W
Lymnocyptes minimus	ΚΟΥΦΟΜΠΕΚΑΤΣΙΝΟ		II/A, III/B	C
Gallinago media	ΔΙΠΛΟΜΠΕΚΑΤΣΙΝΟ	DD	I	C
Gallinago gallinago	(ΚΟΙΝ'Ο) ΜΠΕΚΑΤΣ'ΙΝΙ		II/A, III/B	C
Numenius arquata	(ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚΗ) ΤΟΥΡΛ'ΙΔΑ		II/B	C
Tringa stagnatilis	ΒΑΛΤΟΤΡΥΓΓΑΣ			C

Tringa nebularia	ΠΡΑΣΙΝΟΣΚ'ΕΛΗΣ		II/B	C
Tringa ochropus	ΔΑΣ'ΟΤΡΥΓΓΑΣ			C
Tringa glareola	ΛΑΣΠ'ΟΤΡΥΓΓΑΣ		I	C
Actitis hypoleucos	ΑΚΤΙΤΗΣ			C,R
Arenaria interpres	ΧΑΛΙΚΟΚΥΛΙΣΤΗΣ			C
Calidris minuta	(ΚΟΙΝ'Η) ΝΑΝΟΣΚΑΛ'ΙΔΡΑ			C
Calidris alpina	ΛΑΣΠΟΣΚΑΛ'ΙΔΡΑ			C
Philomachus pugnax	ΜΑΧΗΤΗΣ		I, II/B	C
Glareola pratincola	(ΚΟΙΝ'Ο) ΝΕΡΟΧΕΛ'ΙΔΟΝΟ	VU	I	C
Larus audouinii	ΑΙΓΑΙ'ΟΓΛΑΡΟΣ	VU	I	R

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	Οδηγία για τα Πουλιά (2009/147 ΕΚ)	Καθεστώς παρουσίας
Larus fuscus	ΜΕΛΑΝ'ΟΓΛΑΡΟΣ		II/B	C
Larus ridibundus	ΚΑΣΤΑΝΟΚ'ΕΦΑΛΟΣ ΓΛ'ΑΡΟΣ		II/B	C
Larus melanocephalus	ΜΑΥΡΟΚ'ΕΦΑΛΟΣ ΓΛ'ΑΡΟΣ	EN	I	C
Larus minutus	ΝΑΝ'ΟΓΛΑΡΟΣ		I	C
Sterna sandvicensis	ΧΕΙΜΩΝΟΓΛ'ΑΡΟΝΟ	VU	I	C,W
Sterna hirundo	ΠΟΤΑΜΟΓΛ'ΑΡΟΝΟ		I	C
Chlidonias hybrida	ΜΟΥΣΤΑΚΟΓΛ'ΑΡΟΝΟ	EN	I	C
Stercorarius parasiticus	ΓΕΡΑΚΟΛΗΣΤΟΓΛΑΡΟΣ			C
Columba livia	ΑΓΡΙΟΠΕΡΙΣΤΕΡΟ		II/A	R
Columba oenas	ΦΑΣΣΟΠΕΡΙΣΤΕΡΟ	NT	II/2	C

<i>Columba palumbus</i>	(ΚΟΙΝ'Η) ΦΑΣΣΑ		II/A, III/A	C
<i>Streptopelia turtur</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ) ΤΡΥΓΟΝΙ		II/B	C,R
<i>Streptopelia decaocto</i>	(ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚ'Η) ΔΕΚΑΟΧΤΟΥΡΑ		II/B	C,R
<i>Clamator glandarius</i>	ΚΙΣΣ'ΟΚΟΥΚΟΣ			C
<i>Cuculus canorus</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ) ΚΟΥΚΟΣ			C
<i>Tyto alba</i>	ΤΥΤΩ			R
<i>Otus scops</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ) ΓΚΙΩΝΗΣ			R
<i>Strix aluco</i>	(ΚΟΙΝ'ΟΣ) ΧΟΥΧΟΥΡΙΣΤΗΣ			C
<i>Athene noctua</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Η) ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ			R
<i>Asio otus</i>	ΝΑΝ'ΟΜΠΟΥΦΟΣ			C
<i>Asio flammeus</i>	ΒΑΛΤΟΜΠΟΥΦΟΣ	DD	I	C
<i>Caprimulgus europaeus</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ) ΓΙΔΟΒ'ΥΖΙ		I	C
<i>Tachymarptis melba</i>	ΒΟΥΝΟΣΤΑΧΤΑΡΑ			R
<i>Apus apus</i>	(ΚΟΙΝ'Η) ΣΤΑΧΤΑΡΑ			R
<i>Apus pallidus</i>	ΩΧΡΟΣΤΑΧΤΑΡΑ			R
<i>Coracias garrulus</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Η) ΧΑΛΚΟΚΟΥΡΟΥΝΑ	VU	I	C
<i>Alcedo atthis</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Η) ΑΛΚΥΟΝΗ	DD	I	C
<i>Merops persicus</i>	ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΜΕΛΙΣΣΟΦΑΓΟΣ			C
<i>Merops apiaster</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ) ΜΕΛΙΣΣΟΦΑΓΟΣ			C,R

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	Οδηγία για τα Πουλιά (2009/147 ΕΚ)	Καθεστώς παρουσίας
Upupa epops	ΤΣΑΛΑΠΕΤΕΙΝ'ΟΣ			C
Jynx torquilla	ΣΤΡΑΒΟΛΑΪΜΗΣ			C
Lanius collurio	ΑΕΤΟΜΑΧΟΣ		I	C
Lanius isabellinus	ΞΑΝΘΟΚΕΦΑΛΑΣ			C
Lanius minor	ΣΤΑΧΤΟΚΕΦΑΛΑΣ	NT	I	C
Lanius senator	ΚΟΚΚΙΝΟΚΕΦΑΛΑΣ			C,R
Lanius nubicus	ΠΑΡΔΑΛΟΚΕΦΑΛΑΣ	NT	I	C
Oriolus oriolus	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ) ΣΥΚΟΦΑΓΟΣ			C
Corvus corone	(ΣΤΑΧΤΙΑ) ΚΟΥΡΟΥΝΑ		II/B	C
Corvus corax	(ΚΟΙΝ'ΟΣ) Κ'ΟΡΑΚΑΣ			R
Parus major	ΚΑΛ'ΟΓΕΡΟΣ			R
Parus caeruleus	ΓΑΛΑΖΟΠΑΠΑΔΙΤΣΑ			C
Remiz pendulinus	ΥΦΑΝΤΡΑ			C
Riparia riparia	ΟΧΘΟΧΕΛ'ΙΔΟΝΟ			C
Hirundo rupestris	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ) ΒΡΑΧΟΧΕΛ'ΙΔΟΝΟ			R
Hirundo rustica	ΣΤΑΥΛΟΧΕΛ'ΙΔΟΝΟ			R
Hirundo daurica	ΜΙΑΤΟΧΕΛ'ΙΔΟΝΟ			R
Delichon urbicum	ΛΕΥΚΟΧΕΛ'ΙΔΟΝΟ			R
Calandrella brachydactyla	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ) ΜΙΚΡΟΓΑΛΙΑΝΤΡΑ		I	C

Galerida cristata	ΚΑΤΣΟΥΛΙΈΡΗΣ			R
Lullula arborea	ΔΕΝΤΡΟΣΤΑΡ'ΗΘΡΑ		I	C
Alauda arvensis	(ΚΟΙΝ'Η) ΣΙΤΑΡ'ΗΘΡΑ	NT	II/B	C
Cisticola juncidis	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Η) ΚΙΣΤΙΚ'ΟΛΗ			R
Cettia cetti	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Ο) ΨΕΥΤΑΗΔ'ΟΝΙ			R
Locustella luscinioides	ΚΑΛΑΜΟΤΡΙΛΙΣΤ'ΗΣ			C
Acrocephalus melanopogon	ΨΑΘΟΠΟΤΑΜ'ΙΔΑ	VU	I	C
Acrocephalus schoenobaenus	ΣΧΟΙΝΟΠΟΤΑΜ'ΙΔΑ			C

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	Οδηγία για τα Πουλιά (2009/147 ΕΚ)	Καθεστώς παρουσίας
Acrocephalus scirpaceus	ΚΑΛΑΜΟΠΟΤΑΜ'ΙΔΑ			C
Acrocephalus palustris	ΒΑΛΤΟΠΟΤΑΜ'ΙΔΑ			C
Acrocephalus arundinaceus	ΤΣΙΧΛΟΠΟΤΑΜ'ΙΔΑ			C
Hippolais pallida	ΩΧΡΟΣΤΡΙΤΣ'ΙΔΑ			C,R
Hippolais olivetorum	ΛΙΟΣΤΡΙΤΣ'ΙΔΑ	NT	I	C
Hippolais polyglotta	ΟΡΦΕΟΣΤΡΙΤΣ'ΙΔΑ			C
Hippolais icterina	ΚΙΤΡΙΝΟΣΤΡΙΤΣ'ΙΔΑ			C
Phylloscopus trochilus	ΘΑΜΝΟΦΥΛΛΟΣΚ'ΟΠΟΣ			C
Phylloscopus collybita	ΔΕΝΤΡΟΦΥΛΛΟΣΚ'ΟΠΟΣ			C

<i>Phylloscopus orientalis</i>	(ΒΑΛΚΑΝΙΚΌΣ) ΒΟΥΝΟΦΥΛΛΟΣΚΌΠΟΣ			C
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	ΔΑΣΟΦΥΛΛΟΣΚΌΠΟΣ			C
<i>Phylloscopus trochiloides</i>	ΠΡΑΣΙΝΟΦΥΛΛΟΣΚΌΠΟΣ			C
<i>Sylvia atricapilla</i>	ΜΑΥΡΟΣΚΌΥΦΗΣ			C,W
<i>Sylvia borin</i>	ΚΗΠΟΤΣΙΡΟΒΑΚΟΣ			C
<i>Sylvia communis</i>	ΘΑΜΝΟΤΣΙΡΟΒΑΚΟΣ			C,R
<i>Sylvia curruca</i>	ΒΟΥΝΟΤΣΙΡΟΒΑΚΟΣ			C
<i>Sylvia nisoria</i>	ΓΕΡΑΚΟΤΣΙΡΟΒΑΚΟΣ	NT	I	C
<i>Sylvia rueppelli</i>	ΑΙΓΑΙΟΤΣΙΡΟΒΑΚΟΣ	NT	I	C
<i>Sylvia melanocephala</i>	ΜΑΥΡΟΤΣΙΡΟΒΑΚΟΣ			R
<i>Sylvia cantillans</i>	ΚΟΚΚΙΝΟΤΣΙΡΟΒΑΚΟΣ			C
<i>Phylloscopus inornatus</i>	ΚΙΤΡΙΝΌΦΥΔΟΣΦΥΛΛΟΣΚΌΠΟΣ			C
<i>Regulus regulus</i>	ΧΡΥΣΟΒΑΣΙΛΊΣΚΟΣ			C
<i>Regulus ignicapilla</i>	ΠΥΡΡΟΒΑΣΙΛΊΣΚΟΣ			C,W
<i>Troglodytes troglodytes</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΌΣ) ΤΡΥΠΟΦΡΑΧΤΗΣ			C,W
<i>Sturnus roseus</i>	ΑΓΙΟΠΌΥΛΙ			C
<i>Sturnus vulgaris</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚΌ) ΨΑΡΌΝΙ		II/B	C
<i>Turdus merula</i>	(ΚΟΙΝΌΣ) ΚΌΤΣΥΦΑΣ		II/B	R

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	Οδηγία για τα Πουλιά (2009/147 ΕΚ)	Καθεστώς παρουσίας
<i>Turdus pilaris</i>	ΚΕΔΡΟΤΣΙΧΛΑ		II/B	C
<i>Turdus iliacus</i>	ΚΟΚΚΙΝΟΤΣΙΧΛΑ		II/B	C
<i>Turdus philomelos</i>	(ΚΟΙΝ'Η) ΤΣΙΧΛΑ		II/B	C,W
<i>Turdus viscivorus</i>	ΓΕΡΑΚ'ΟΤΣΙΧΛΑ		II/B	C
<i>Erithacus rubecula</i>	ΚΟΚΚΙΝΟΛΑΪΜΗΣ			C,W
<i>Luscinia luscinia</i>	ΤΣΙΧΛΑΗΔ'ΟΝΙ			C
<i>Luscinia megarhynchos</i>	(ΚΟΙΝ'Ο) ΑΗΔ'ΟΝΙ			C,R
<i>Luscinia svecica</i>	ΓΑΛΑΖΟΛΑΪΜΗΣ		I	C
<i>Erythropygia galactotes</i>	ΚΟΥΦΑΗΔ'ΟΝΙ			C
<i>Phoenicurus ochruros</i>	ΚΑΡΒΟΥΝΙΑΡΗΣ			C,W
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	(ΚΟΙΝ'ΟΣ) ΦΟΙΝ'ΙΚΟΥΡΟΣ			C
<i>Saxicola rubetra</i>	ΚΑΣΤΑΝΟΛΑΪΜΗΣ			C
<i>Saxicola torquatus</i>	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'ΟΣ) ΜΑΥΡΟΛΑΪΜΗΣ			C
<i>Oenanthe oenanthe</i>	ΣΤΑΧΤΟΠΕΤΡΟΚΛΗΣ			C
<i>Oenanthe hispanica</i>	ΑΣΠΡΟΚΩΛ'ΙΝΑ			C,R
<i>Oenanthe isabellina</i>	ΑΜΜΟΠΕΤΡΟΚΛΗΣ	NT		C
<i>Monticola saxatilis</i>	ΠΥΡΡΟΚ'ΟΤΣΥΦΑΣ			C
<i>Monticola solitarius</i>	ΓΑΛΑΖΟΚ'ΟΤΣΥΦΑΣ			R
<i>Muscicapa striata</i>	ΣΤΑΧΤΟΜΥΓΟΧΑΦΤΗΣ			C,R
<i>Ficedula hypoleuca</i>	ΜΑΥΡΟΜΥΓΟΧΑΦΤΗΣ			C
<i>Ficedula albicollis</i>	ΚΡΙΚΟΜΥΓΟΧΑΦΤΗΣ		I	C
<i>Ficedula semitorquata</i>	ΔΡΥΟΜΥΓΟΧΑΦΤΗΣ	DD	I	C

Ficedula parva	ΝΑΝΟΜΥΓΟΧΑΦΤΗΣ	DD	I	C
Passer domesticus	ΣΠΙΤΟΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ			R
Passer hispaniolensis	ΧΩΡΑΦΟΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ			C
Passer montanus	ΔΕΝΤΡΟΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ			C
Prunella modularis	(ΚΟΙΝ'ΟΣ) ΘΑΜΝΟΨΑΛΤΗΣ			C
Motacilla alba	ΛΕΥΚΟΣΟΥΣΟΥΡΑΔΑ			C,W
Motacilla flava	ΚΙΤΡΙΝΟΣΟΥΣΟΥΡΑΔΑ			C
Motacilla cinerea	ΣΤΑΧΤΟΣΟΥΣΟΥΡΑΔΑ			C
Anthus campestris	ΩΧΡΟΚΕΛ'ΑΔΑ		I	C

Επιστημονική Ονομασία	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο Βιβλίο (2008)	Οδηγία για τα Πουλιά (2009/147 ΕΚ)	Καθεστώς παρουσίας
Anthus trivialis	ΔΕΝΤΡΟΚΕΛ'ΑΔΑ			C
Anthus pratensis	ΛΙΒΑΔΟΚΕΛ'ΑΔΑ			C
Anthus cervinus	ΚΟΚΚΙΝΟΚΕΛ'ΑΔΑ			C
Anthus spinoletta	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'Η) ΝΕΡΟΚΕΛ'ΑΔΑ			C
Fringilla coelebs	(ΚΟΙΝ'ΟΣ) ΣΠ'ΙΝΟΣ			C,W
Fringilla montifringilla	ΧΕΙΜΩΝ'ΟΣΠΙΝΟΣ			C
Serinus serinus	ΣΚΑΡΘΑΚΙ			C
Carduelis chloris	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'ΟΣ) ΦΛ'ΩΡΟΣ			R
Carduelis spinus	(ΚΟΙΝ'Ο) ΛΟΥΓΑΡΟ			C
Carduelis carduelis	(ΚΟΙΝ'Η) ΚΑΡΔΕΡ'ΙΝΑ			R
Carduelis cannabina	(ΚΟΙΝ'Ο) ΦΑΝ'ΕΤΟ			C

Bucanetes githagineus	ΕΡΗΜΟΠΥΡΡΟΥΛΑΣ		I	C
Carpodacus erythrinus	(ΚΟΙΝ'Η) ΡΟΔ'ΟΣΠΙΖΑ			C
Loxia curvirostra	(ΚΟΙΝ'ΟΣ) ΣΤΑΥΡΟΜ'ΥΤΗΣ			C
Coccothraustes coccothraustes	(ΕΥΡΩΠΑΪΚ'ΟΣ) ΚΟΚΚΟΘΡΑΪΣΤΗΣ			C
Miliaria calandra	ΤΣΙΦΤΑΣ			R
Emberiza cirlus	ΣΙΡΛΟΤΣ'ΙΧΛΟΝΟ			C
Emberiza hortulana	ΒΛΑΧΟΤΣ'ΙΧΛΟΝΟ		I	C
Emberiza caesia	ΦΡΥΓΑΝΟΤΣ'ΙΧΛΟΝΟ		I	C
Emberiza pusilla	ΝΑΝΟΤΣ'ΙΧΛΟΝΟ			C
Emberiza melanocephala	ΑΜΠΕΛΟΥΡΓ'ΟΣ			C,R
Larus michahellis	ΑΣΗΜ'ΟΓΛΑΡΟΣ (ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΪΟΥ)			R

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΩΔΙΚΩΝ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2009/147/ΕΚ:

I: ΕΙΔΗ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ)

II(A/B): ΕΙΔΗ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II (ΜΕΡΟΣ Α Η Β) ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΟΥΣ, ΤΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΡΥΘΜΟ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥΣ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ, ΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II ΕΙΔΗ

ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΟΥΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΑΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

III(A/B): ΕΙΔΗ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III ((ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ Η ΘΗΡΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ)

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ:

P: ΜΟΝΙΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

R: ΑΝΑΠΑΡΑΓΟΜΕΝΟ ΕΙΔΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

C: ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

W: ΔΙΑΧΕΙΜΑΖΟΝ

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ (?) ΥΠΟΔΗΛΩΝΕΙ ΜΗ ΕΞΑΚΡΙΒΩΜΕΝΕΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ.

Χερσαία Θηλαστικά

Η πανίδα των χερσαίων θηλαστικών στην περιοχή των Κυθήρων, των Αντικυθήρων και των γύρων νησίδων δε χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία ειδών. Ο λόγος γι' αυτό είναι αφενός το μικρό μέγεθος των νησιών και αφετέρου η απομόνωσή τους από την ηπειρωτική Ελλάδα. Σε γενικές γραμμές θα μπορούσε κάποιος να πει ότι η πανίδα της περιοχής προσομοιάζει της αντίστοιχης σε άλλα νησιά του Αιγαίου.

Πίνακας 18: Είδη χερσαίων Θηλαστικών

Επιστημονικό Όνομα	Ελληνικό Όνομα	Ελληνικό Κόκκινο	Διεθνής αξιολόγηση	ΠΔ 67/1981
-----------------------	-------------------	---------------------	-----------------------	---------------

		Βιβλίο	IUCN	
Erinaceus concolor	ΣΚΑΤΖ'ΟΧΟΙΡΟΣ	NE	LC	☐
Crocidura suaveolens	ΚΗΠΟΜΥΓΑΛΙΔΑ	NE	LC	☐
Tadarida teniotis	ΝΥΧΤΟΝ'ΟΜΟΣ	LC	LC	☐
Rhinolophus ferrumequinum	ΤΡΑΝΟΡΙΝ'ΟΛΟΦΟΣ	LC	LC	☐
Rhinolophus hipposideros	ΜΙΚΡΟΡΙΝ'ΟΛΟΦΟΣ	LC	LC	☐
Rhinolophus blasii	ΡΙΝ'ΟΛΟΦΟΣ ΤΟΥ BLASIUS	NT	LC	☐
Myotis myotis	ΜΕΓΑΛΗ ΜΥΩΤΙΔΑ	NT	LC	☐
Pipistrellus pipistrelus	ΝΑΝΟΝΥΧΤΕΡΙΔΑ	DD	LC	☐
Lepus europaeus	ΛΑΓ'ΟΣ	NE	LC	
Oryctolagus cuniculus	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΥΝ'ΕΛΙ	NE	NT	
Apodemus sylvaticus	ΔΑΣΟΠΟΝΤΙΚ'ΟΣ	NE	LC	
Apodemus mystacinus	ΒΡΑΧΟΠΟΝΤΙΚ'ΟΣ	NE	LC	
Rattus rattus	ΜΑΥΡΟΠΟΝΤΙΚ'ΟΣ	NE	LC	
Rattus norvegicus	ΜΕΓΑΛΟΣ ΜΑΥΡΟΠΟΝΤΙΚ'ΟΣ	NE	LC	
Martes foina	ΚΟΥΝ'ΑΒΙ	NE	LC	
Monachus monachus	ΜΕΣΟΓΕΙΑΚ'Η ΦΩΚΙΑ	CR	CR	☐

Ασπόνδυλα

Η μελέτη των ασπόνδυλων ειδών στα Κύθηρα, όπως και στην υπόλοιπη Ελλάδα, είναι σχετικά φτωχή και δύσκολα μπορεί κανείς να βρει επαρκείς πληροφορίες στην υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Η συντριπτική πλειοψηφία των μελετών έχει πραγματοποιηθεί από ξένους επιστήμονες και είναι διεσπαρμένη και συχνά μη δημοσιοποιημένη.

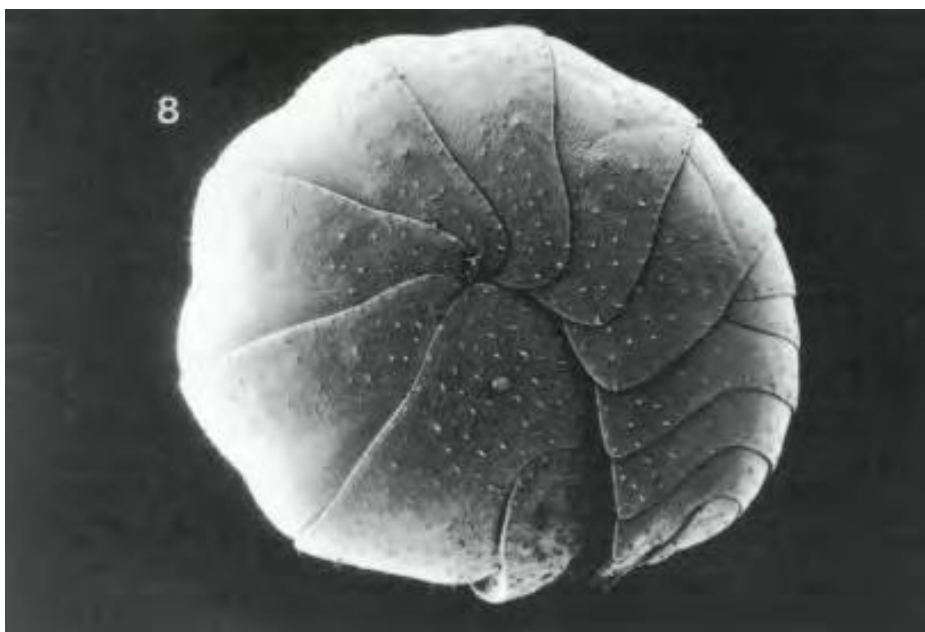
Για την περιοχή των Κυθήρων – Αντικυθήρων η διαθέσιμη πληροφορία μας έρχεται κυρίως από το Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας και κάποιες λίγες δημοσιεύσεις στο Διεθνή επιστημονικό τύπο.

Από το Κόκκινο Βιβλίο προέκυψε ο πίνακας 3.9.4 για τα ασπόνδυλα είδη στα Κύθηρα – Αντικύθηρα. Στο συγκεκριμένο πίνακα παρατηρούμε πως από τα 13 είδη ασπόνδυλων που αναφέρονται στο νησιωτικό σύμπλεγμα κατά IUCN:

- 7 είναι απειλούμενα: 2 κρισίμως κινδυνεύοντα (CR), 1 κινδυνεύον (EN) και 4 Τρωτά (VU) και
- 6 μειωμένου ενδιαφέροντος LC.

Ταυτόχρονα, 6 από αυτά έχουν παρατηρηθεί μόνο στα νησιά των Κυθήρων και Αντικυθήρων και των γειτονικών τους νησίδων.

Για κάποια από τα είδη που αναφέρονται στο Κόκκινο Βιβλίο υπάρχει βιβλιογραφία και από άλλες πηγές. Ο Schmalfuss (1995) αναφέρεται στο *Kithironiscus paragamiani* που εντοπίστηκε σε σπηλιά των Κυθήρων στην περιοχή του Μυλοπόταμου.

Εικόνα 40 Φωτογραφία του *Kithironiscus paragamiani*, Schmalfuss (1995)

Ο Wiktor (2007) αναφέρεται στο *Deroceras kythirensis* σε μια συγκριτική μελέτη για το Πανεπιστήμιο Φυσικής Ιστορίας του Βρότσλαβ, ενώ οι Gittenberger και Goodfriend (1993) για το *Xerocrassa poecilodoma* σε μία παλαιοκλιματική μελέτη. Τέλος, για ένα είδος που δεν αναφέρεται στο Κόκκινο Βιβλίο, το χειλόποδο *Pachymerium ferrugineum* βρίσκουμε αναφορά από τον Stoen (2004) για λογαριασμό του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας της Σόφιας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα Κύθηρα και Αντικύθηρα, λόγω και της ιδιότητάς τους ως μεταναστευτικού στενωπού, αποτελούν οι πεταλούδες που μπορεί κανείς να παρατηρήσει στα νησιά. Ενδεικτικά, αναφέρουμε εδώ μερικά είδη που καταγράφηκαν τον Απρίλιο και Μάιο του 2016 στα Αντικύθηρα στο περιθώριο παρακολούθησης μετανάστευσης ορνιθοπανίδας (ΕΟΕ 2016, δημοσιεύτα δεδομένα): *Vanessa atalanta*, *Vanessa cardui*, *Macroglossum stelatarum*, *Colias crocea*, *Lassiomata megera*, *Pontia*

daplidice, *Pandoriana Pandora*, *Danaus chrysipus*, *Lampides boeticus*, *Papillio Machaon*, *Hipparchia* sp. Στο βιβλίο «Οι Πεταλούδες της Ελλάδας» (Παμπέρης και Σταυρίδης, 2009) ο Παμπέρης αναφέρει πως έχουν καταγραφεί συνολικά 44 είδη σε Κύθηρα και Αντικύθηρα. Ο αριθμός αυτός προφανώς είναι αρκετά μεγαλύτερος μιας και ο συγγραφέας βασίστηκε συχνά σε παρατηρήσεις τρίτων ή βιβλιογραφικές αναφορές.

Σίγουρο πάντως είναι πως οι πεταλούδες στα νησιά Κυθήρων και Αντικυθήρων αποτελούν ένα πολλά υποσχόμενο πεδίο μελέτης, τόσο λόγω της σημαντικότητας της περιοχής ως μεταναστευτικού περάσματος, όσο και για τη χρήση των πεταλούδων ως βιοδείκτη στο πλαίσιο επιστημονικής παρακολούθησης του φυσικού περιβάλλοντος μιας περιοχής.

Ο Τριχάς (1996) μελέτησε στη διδακτορική του διατριβή την «Οικολογία και Βιογεωγραφία των εδαφικών κολεοπτέρων στο νοτιο Αιγαίο». Εντόπισε 12 είδη της οικογένειας Carabidae και 14 της οικογένειας Tenebrionidae στα Κύθηρα, ενώ 10 της πρώτης και 12 της δεύτερης στα Αντικύθηρα. Από τη δουλειά του προκύπτει ακόμα πως βιογεωγραφικά τα Κύθηρα και Αντικύθηρα δείχνουν σαφείς συσχετισμούς μεταξύ τους και ο ίδιος τα αντιμετώπισε στη μελέτη του ως μια ενιαία ζωογεωγραφική ζώνη, διαχωρίζοντάς τα από άλλα νησιά του Νοτίου Αιγαίου.

Η σημασία των εγκαταλελειμμένων καλλιεργειών και κυρίως οι ξερολιθιές και αναβαθμίδες αυτών, συντελούν θετικά στην αφθονία πολλών ειδών ασπόνδυλων. Συγκεκριμένα στα Αντικύθηρα εντοπίστηκε το ενδημικό του νησιού *Dendarus antikythirens* κολεόπτερο της οικογένειας *Tenebrionidae*

Εικόνα 41 Το ενδημικό σκαθάρι των Αντικυθήρων, *Dendarus antikythirens* (Trichas, 2008)

Στον παρακάτω πίνακα γίνεται μια αναφορά στα ασπόνδυλα είδη που έχουν καταγραφεί στα νησιά.

Πίνακας 19: Ασπόνδυλα είδη Κυθήρων-Αντικυθήρων που βρίσκονται Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζών της Ελλάδας (Λεγάκις και Μαραγκού 2009)

Ζωικές Ομάδες	Οικογένεια	Είδος	Συγγραφείς	Κατηγορία Κινδύνου κατά IUCN	Γενική Κατανομή
Χερσαία Γαστερόποδα	Agriolimacidae	Deroceras kythirensis	Wiktor, Vardinoyannis & Mylonas 1994	EN	Κ'ΥΘΗΡΑ
		Deroceras parnasium	Wiktor 1984	LC	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ, ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ, ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ
	Clausiliidae	Albinaria cerigottana	Boettger 1894	VU	ΑΝΤΙΚ'ΥΘΗΡΑ
		Albinaria compressa	L. Pfeiffer 1850	VU	Κ'ΥΘΗΡΑ
		Albinaria cytherae	O. Boettger 1894	VU	Κ'ΥΘΗΡΑ
		Albinaria discolor	L. Pfeiffer 1846	LC	Β. ΣΠΟΡΑΔΕΣ, ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ, ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΥΚΛΑΔΕΣ, ΚΥΘΗΡΑ
	Enidae	Mastus ehrenbergi	L. Pfeiffer 1847	LC	ΑΝΤΙΚ'ΥΘΗΡΑ
		Mastus turgidus	Westerlund 1887	LC	ΚΥΚΛΑΔΕΣ, ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ, ΚΡΗΤΗ, Κ'ΥΘΗΡΑ
	Hygromiidae	Xerocrassa poecilodoma	Westerlund 1879	LC	ΑΝΤΙΚ'ΥΘΗΡΑ
	Orculidae	Orculella creantirudis	Gittenberger & Hausdorf 2004	LC	ΚΡΗΤΗ, ΑΝΤΙΚ'ΥΘΗΡΑ
	Sphincterochilidae	Sphincterochila insularis	O. Boettger 1894	CR	ΑΝΤΙΚ'ΥΘΗΡΑ
Αράχνες	Gnaphosidae	Synaphosus palearcticus	Ovtsharenko Levy &	VU	ΚΡΗΤΗ, ΑΝΤΙΚ'ΥΘΗΡΑ

			Platnick, 1994		
Χερσόβια Ισόποδα	Scleropactidae	Kithironiscus paragamiani	Schmalfuss 1995	CR	Κ'ΥΘΗΡΑ

Τα Κύθηρα με τα Αντικύθηρα βρίσκονται σε μια ιδιαίτερη θέση του ελληνικού θαλάσσιου χώρου, εκεί που συναντώνται τρία διαφορετικά πελάγη και πιο συγκεκριμένα το Αιγαίο, το Κρητικό και το Ιόνιο Πέλαγος. Η γεωγραφική αυτή θέση αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν αναλογιστούμε το γεγονός ότι αποτελεί φυσικό χώρο επικοινωνίας διαφορετικών πληθυσμών (του Αιγαίου και του Ιονίου) πολλών ειδών της θαλάσσιας πανίδας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Μεσογειακή Φώκια (*Monachus monachus*), καθώς πρόσφατες μελέτες έδειξαν ότι πληθυσμοί του είδους στο Ιόνιο παρουσιάζουν σημαντικές γενετικές διαφορές από αυτούς του Αιγαίου Πελάγους που προφανώς οφείλονται στον περιορισμένο βαθμό επικοινωνίας τους (Karamanlidis et al. 2016). Παρόμοια γεωγραφική «απομόνωση» ή ακριβέστερα περιορισμένη επικοινωνία, φαίνεται ότι ισχύει και σε πληθυσμούς κητωδών, όπως του κοινού δελφινιού (*Delphinus delphis*), του Σταχτοδέλφινου (*Grampus griseus*) κ.ά. Η μελέτη λοιπόν και η αποτελεσματική διαχείριση της περιοχής των Κυθήρων, Αντικυθήρων αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τη συνολική διαχείριση και προστασία πολλών ειδών του ελληνικού θαλάσσιου χώρου. Η ανάγκη αποτελεσματικής διαχείρισης και προστασίας της περιοχής γίνεται επίσης ιδιαίτερα φανερή αν λάβουμε υπόψιν μας ότι εξαιτίας της γεωγραφικής του θέσης το νησιωτικό αυτό σύμπλεγμα δέχεται εξαιρετικά αυξημένες πιέσεις και απειλές εξαιτίας έντονων ανθρώπινων δραστηριοτήτων όπως οι θαλάσσιες μεταφορές.

ΥΠΟΠΜΗΜΑ

Κατηγορίες και Κριτήρια της IUCN (Έκδοση 3.1 IUCN, 2001) όπως αυτά έχουν προσαρμοστεί σε περιφερειακό/εθνικό επίπεδο (IUCN 2003).

Χαρακτηρισμός (Ελληνικός)	Χαρακτηρισμός (Διεθνής)	Σύντομος Κωδικός	Επεξηγηματικά Σχόλια
ΕΚΛΙΠΟΝΤΑ	EXTINCT	EX	ΤΑΞΑ ΑΔΙΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΜΕΝΑ
ΕΚΛΙΠΟΝΤΑ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	EXTINCT IN THE WILD	EW	ΤΑΞΑ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΜΟΝΟ ΣΕ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ , ΣΕ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΑ ΜΑΚΡΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗΣ
ΤΟΠΙΚΑ ΕΚΛΙΠΟΝΤΑ	REGIONALLY EXTINCT	RE	ΕΙΔΗ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΞΑΦΑΝΙΣΤΕΙ ΤΟΠΙΚΑ(Η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΦΟΡΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ Η ΕΘΝΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ)
ΚΡΙΣΙΜΩΣ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΝΤΑ	CRITICALLY ENDANGERED	CR*	ΤΑΞΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΥΨΗΛΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΥΣ ΧΩΡΟ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ
ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΝΤΑ	ENDANGERED	EN*	ΤΑ ΤΑΞΑ ΑΥΤΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΡΙΣΙΜΩΣ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΝΤΑ , ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΜΩΣ ΠΟΛΥ ΥΨΗΛΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ
ΤΡΩΤΑ	VULNERABLE	VU*	ΤΑΞΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΛΛΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΥΨΗΛΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ ΣΤΟ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΜΕΛΛΟΝ
ΣΧΕΔΟΝ ΑΠΕΙΛΟΥΜΕΝΑ	NEAR THREATENED	NT	ΤΑΞΑ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΕΚΤΙΜΗΘΕΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΕ ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ, ΕΙΝΑΙ ΩΣΤΟΣΟ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝΑ ΠΛΗΡΟΥΝ ΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΑ ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΟ ΝΑ ΕΝΤΑΧΘΟΥΝ ΣΕ ΑΥΤΕΣ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ
ΜΕΙΩΜΕΝΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	LEAST CONCERN	LC	ΤΑΞΑ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΕΚΤΙΜΗΘΕΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΙΣ ΠΙΟ ΠΑΝΩ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ. ΣΥΝΗΘΩΣ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΕΊΔΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΚΟΙΝΑ Ή ΕΥΡΕΩΣ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΑ.
ΑΝΕΠΑΡΚΩΣ ΓΝΩΣΤΑ	DATA DEFICIENT	DD	ΤΑΞΑ ΓΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΠΑΡΚΗ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΘΕΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥΣ.

ΜΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΘΕΝΤΑ	NOT EVALUATED	NE	ΤΑΞΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΑΚΟΜΗ ΕΚΤΙΜΗΘΕΙ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ.
* ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΡΙΣΙΜΩΣ ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΝΤΑ (CR) , ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΝΤΑ (EN) ΚΑΙ ΤΡΩΤΑ (VU), ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΩΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ			

Υγρότοποι

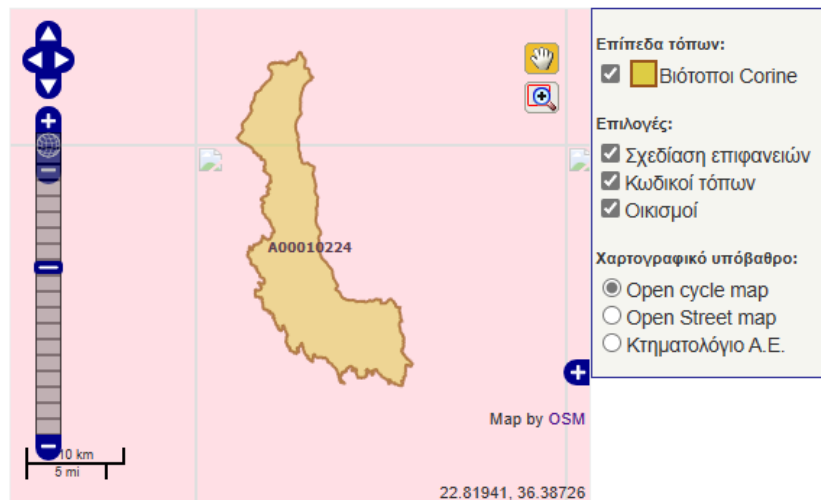
GR300ΚΤΗ001 - Εκβολή Λίμνη Κακιάς Λαγκάδας

Περιγραφή

Ο υγρότοπος Λίμνη Κακιάς Λαγκάδας βρίσκεται περίπου 3 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του οικισμού Αγία Πελαγία. Πρόκειται για την κοινή εκβολή χειμάρρων και εφήμερων ρυάκων που στραγγίζουν την ευρύτερη λεκάνη απορροής ανατολικά των χωριών Ποταμός, Αρωνιάδικα και Καστρισιάνικα. Τα μικρά αυτά ρέματα, ενώνονται περίπου 1,5 χιλιόμετρο πριν την εκβολή σε μια κοινή κοίτη (ρέμα Κακιάς Λαγκάδας) που διατρέχει το φαράγγι της Παλαιόχωρας (ή Κακιάς Λαγκάδας). Η έξοδος του φαραγγιού συμπίπτει πλήρως με την εκβολή, μιας και ένα φυσικό φράγμα από κροκάλες προς την παραλία εμποδίζει την απρόσκοπτη επικοινωνία της κοίτης με τη θάλασσα. Το φυσικό φράγμα από κροκάλες ευθύνεται κυρίως για τη συσσώρευση νερού στα ανάντη, το οποίο λιμνάζει και μοιάζει να είναι στάσιμο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (εξού και η ονομασία «Λίμνη»). Ωστόσο, μπορεί να ειπωθεί με σιγουριά ότι ο υγρότοπος έχει εποχική υπέργεια επικοινωνία με τη θάλασσα μέσω του χειμέριου κύματος, κάτι που φάνηκε από τα ίχνη των αποθέσεων αυτού μέχρι τις όχθες της εκβολής. Επιπρόσθετα, είναι σχεδόν βέβαιο ότι ο υγρότοπος έχει και υπόγεια επικοινωνία με τη θάλασσα. Η έκταση του είναι 3,7 στρέμματα συμπεριλαμβανομένου και ενός μικρού τμήματος της κοίτης προς τα ανάντη όπου φύονται λόχμες πικροδαφνών. (Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 5/2016 και 5/2017. Απογραφείς: Ν. Γεωργιάδης MedINA).

Βιότοποι Corine

Στοιχεία Τόπου

Γενικά Στοιχεία

Όνομα	Δυτικά και Νότια Κύθηρα						
Κατηγορία Τόπου	Βιότοπος CORINE						
Κωδικός Τόπου	A00010224						
Κύριος Χαρακτήρας	<table border="1"> <tr> <td>Βιότοπος</td><td>☒</td></tr> <tr> <td>Φυσικό Τοπίο</td><td>☐</td></tr> <tr> <td>Δομημένο Τοπίο</td><td>☐</td></tr> </table>	Βιότοπος	☒	Φυσικό Τοπίο	☐	Δομημένο Τοπίο	☐
Βιότοπος	☒						
Φυσικό Τοπίο	☐						
Δομημένο Τοπίο	☐						
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής						
Δήμος-Κοινότητα							
Συνολική Έκταση (ha)	15359.40						
Χερσαία Έκταση (ha)	15000.0						
Συνολική Περίμετρος (km)	104.5						
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	506.0						
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)							
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο							

Χαρακτηριστικά

Ενδιαιτήματα

Αξιόλογα Φυτά

Allium callimischon callimischon

Allium chamaespathum

Allium gomphrenoides

Asperula taygetea

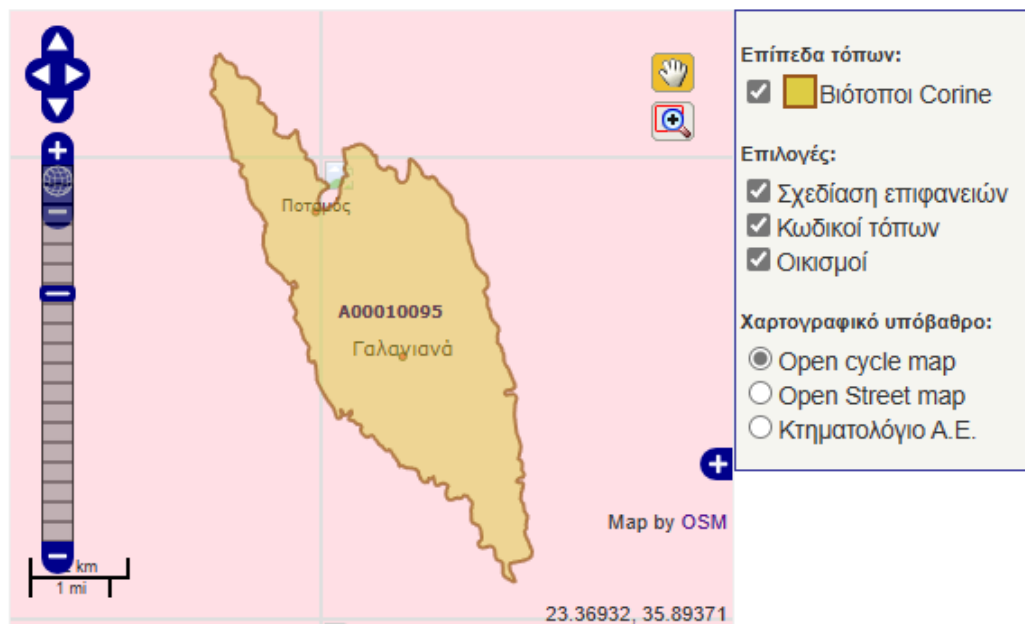
Bolanthus fruticosus

Campanula saxatilis cytherea

Centaurea argentea		
Centaurea cytherea		
Centranthus macrosiphon	(Κέντρανθος ο μακροσίφων)	
Cerastium pedunculare	(Κεράστιο το ποδισκοφόρο)	
Chondrilla ramosissima		
Chrozophora tinctoria	(Χρωζοφόρα η βαφική)	
Crocus boryi		
Crocus hadriaticus		
Crocus laevigatus		
Crocus niveus		
Cymbalaria microcalyx microcalyx		
Cynara cornigera		
Elaeoselinum asclepium asclepium	(Αλαιοσέλινο του Ασκληπιού)	
Helianthemum salicifolium		
Inula candida candida		
Nepeta scordotis		
Onopordum laconicum		
Onopordum messeniaticum		
Ophrys gottfriediana		
Phleum aegaeum		
Phlomis cretica		
Ranunculus asiaticus		
Scorzonera crocifolia		
Stachys spreitzenhoferi spreitzenhoferi		
Teucrium brevifolium		
Teucrium francisci-wernerii		
Tulipa goulimyi		

	<i>Verbascum macrurum</i> <i>Viola scorpiuroides</i>
Αξιόλογα Θηλαστικά	<i>Monachus monachus</i> (Μεσογειακή φώκια)
Αξιόλογα Πτηνά	<i>Aquila chrysaetos chrysaetos</i> (Χρυσαητός) <i>Aquila heliaca heliaca</i> (Βασιλαητός) <i>Buteo rufinus rufinus</i> (Αητογερακίνα) <i>Ficedula parva parva</i> (Νανομυγοχάφτης) <i>Sylvia rueppelli</i> (Μουστακοτσιροβάκος)
Αξιόλογα Αμφίβια / Ερπετά	<i>Coluber gemonensis gemonensis</i> <i>Cyrtodactylus kotschy bibroni</i> (Κυρτοδάκτυλος του του Μπίμπρον)

Στοιχεία Τόπου

Γενικά Στοιχεία

Όνομα	Νήσος Αντικύθηρα						
Κατηγορία Τόπου	Βιότοπος CORINE						
Κωδικός Τόπου	A00010095						
Κύριος Χαρακτήρας	<table> <tr> <td>Βιότοπος</td><td>☒</td></tr> <tr> <td>Φυσικό Τοπίο</td><td>☐</td></tr> <tr> <td>Δομημένο Τοπίο</td><td>☐</td></tr> </table>	Βιότοπος	☒	Φυσικό Τοπίο	☐	Δομημένο Τοπίο	☐
Βιότοπος	☒						
Φυσικό Τοπίο	☐						
Δομημένο Τοπίο	☐						
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής						
Δήμος-Κοινότητα							
Συνολική Έκταση (ha)	1967.85						
Χερσαία Έκταση (ha)	2100.0						
Συνολική Περίμετρος (km)	29.7						
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	343.0						
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)							
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο							

Πίνακας 20: Περιγραφή και κατάσταση

Περιγραφή Τόπου	Σύμπλεγμα νησιών και νησίδων που αποτελούν σταθμό κατά την μετανάστευση από την Κρήτη στην Πελοπόννησο. Παράκτιοι γκρεμοί και βράχια.
------------------------	---

Κατάσταση
Τόπου

Καλή

Πίνακας 21: Πανίδα και χλωρίδα

Χαρακτηριστικά Ενδιαιτήματα		
Αξιόλογα Φυτά		Allium gomphrenoides
		Campanula saxatilis cytherea
		Inula candida candida
		Nigella doerfleri
		Phleum aegaeum
Αξιόλογα Θηλαστικά		
Αξιόλογα Πτηνά		Calonectris diomedea (Αρτέμης)
		Falco eleonora (Μαυροπετρίτης)
Αξιόλογα Ερπετά	Αμφίβια /	Ablepharus kitaibelii kitaibelii (Αβλέφαρος)
		Cyrtodactylus kotschy saronicus (Κυρτοδάκτυλος του Σαρωνικού)
		Hemidactylus turcicus turcicus (Σαμιαμίδι)
		Telescopus fallax intermedius (Αγιόφιδο το ενδιάμεσο)
Αξιόλογα Ψάρια		
Αξιόλογα Ασπόνδυλα		
Σχόλια για τα είδη		

Ανθρωπογενές περιβάλλον-Ανθρωπογενείς πιέσεις

Ο Δήμος Κυθήρων είναι δήμος της περιφέρειας Αττικής που συστάθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης το 2011. Αποτελείται από τα νησιά Κύθηρα και Αντικύθηρα. Τα δυο νησιά αποτελούσαν μέχρι το 1997 την επαρχία Κυθήρων. Με το σχέδιο Καποδίστριας σχηματίστηκε ο

Δήμος Κυθήρων, που περιλάμβανε τα Κύθηρα, και η Κοινότητα των Αντικυθήρων που περιλάμβανε τα Αντικύθηρα. Με την εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης ο Δήμος Κυθήρων και η Κοινότητα Αντικυθήρων συνενώθηκαν σχηματίζοντας το νέο Δήμο Κυθήρων.

Τα Κύθηρα βρίσκονται στην νότια Ελλάδα, ανάμεσα στην Πελοπόννησο και την Κρήτη. Είναι νησί επιμήκης με έκταση 296 τ.χλ. Είναι ορεινό, με δύο κύριες οροσειρές, μία στα ανατολικά και μία στα δυτικά, ανάμεσα στις οποίες υπάρχει ένα ομαλό οροπέδιο. Σε απόσταση 28 ναυτικών μιλίων από τα Κύθηρα βρίσκονται τα Αντικύθηρα, ένα μικρό άγονο νησάκι που στην αρχαιότητα ονομαζόταν Αίγιλα. Το νησί έχει έκταση 20 τ.χλμ. και μήκος ακτών 24 χλμ.

Το νησί των Αντικυθήρων, που οι ντόπιοι ονομάζουν "Λιοί " είναι ένας βράχος μέσα στη θάλασσα, νότια της Πελοποννήσου, ανάμεσα στα Κύθηρα και την Κρήτη. Στο νησί υπάγονται οι ακατοίκητες βραχονησίδες Ναυτίλος, Πόρι, Πορέτι, Θυμωνιές και Ψείρα. Τα πληθυσμιακά στοιχεία του Δήμου Κυθήρων, όπως αποτυπώθηκαν σε τρεις διαδοχικές απογραφές πληθυσμού (1991-2001-2011) δίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 22: Μόνιμος πληθυσμός

	Μόνιμος Πληθυσμός (κάτοικοι)		
Περιοχή	1991	2001	2011
Χώρα	10.223.392	10.934.097	10.815.197
Περιφέρεια Αττικής	3.594.817	3.894.573	3.827.624
Δήμος Κυθήρων	3.161	3.571	4.041

Από τα στοιχεία που διατίθενται για τον αριθμό των κατοίκων του Δήμου Κυθήρων από το 1991 έως σήμερα, παρατηρείται μια μικρή, αλλά ανοδική πορεία. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού του Δήμου συναντάται στα Κύθηρα, ενώ ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων των Αντικυθήρων είναι πολύ μικρός.

Σύμφωνα με τα Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας για τα Κύθηρα και τα Αντικύθηρα αναφέρονται τα κάτωθι:

ΔΗΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ (Έδρα: Κύθηρα,τα) 3.644

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΥΘΗΡΩΝ 3.605

Δημοτική Κοινότητα Κυθήρων 550

Δημοτική Κοινότητα Αρωνιαδίκων 97

Δημοτική Κοινότητα Καραβά 200

Δημοτική Κοινότητα Καρβουνάδων 307

Δημοτική Κοινότητα Κοντολιανίκων 169
Δημοτική Κοινότητα Λιβαδίου 430
Δημοτική Κοινότητα Λογοθετιανίκων 215
Δημοτική Κοινότητα Μητάτων 217
Δημοτική Κοινότητα Μυλοποτάμου 86
Δημοτική Κοινότητα Μυρτιδίων 134
Δημοτική Κοινότητα Ποταμού 824
Δημοτική Κοινότητα Φρατσίων 125
Δημοτική Κοινότητα Φριλιγκιανίκων 251
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ 39
Δημοτική Κοινότητα Αντικυθήρων 39

Ο Δήμος Κυθήρων μπορεί να χαρακτηριστεί ως αραιοκατοικημένη περιοχή, καθώς η πυκνότητα του πληθυσμού ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο ανέρχεται στα 13,47 άτομα/τ.χλμ. Το μέγεθος αυτό είναι πολύ χαμηλότερο από το μέσο όρο της Περιφέρειας Αττικής (1.001,11 άτομα/τ.χλμ) και τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο (81,75 άτομα/τ.χλμ).

Ανάλογα με την περίοδο τους έτους παρατηρείται και διαφορετική πληθυσμιακή κατανομή. Ουσιαστικά το έτος διαχωρίζεται σε δυο περιόδους:

- Την τουριστική περίοδο (Ιούνιο έως Αύγουστο), όπου ο πληθυσμός αποτελείται από τους μόνιμους κατοίκους, τους κατόχους εξοχικών και τους τουρίστες (εποχιακός πληθυσμός).
- Την υπόλοιπη περίοδο του έτους, όπου ο πληθυσμός αποτελείται κατά κύριο λόγο από τους μόνιμους κατοίκους.

Με όλα τα παραπάνω γίνεται η παραδοχή ότι τόσο ο μόνιμος πληθυσμός της περιοχής, όσο και ο εποχιακός αυξάνονται με ρυθμό αύξησης 1,5%, όσος είναι και ο μέσος ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της Ελλάδας.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας (ornithologiki.gr) ως απειλές της ορνιθοπανίδας της περιοχής λογίζονται οι πυρκαγιές, η δάσωση εγκαταλελειμμένων πυρκαγιών, η βόσκηση, η ανεξέλεγκτη δόμηση, η διάνοιξη δρόμων και η λαθροθηρία, ιδιαίτερα το φθινόπωρο. Η σχεδιαζόμενη εγκατάσταση αιολικών πάρκων στα Κύθηρα αποτελεί σοβαρή απειλή για τη διατήρηση των μεταναστευτικών πουλιών και των βιοτόπων που αυτά χρησιμοποιούν. Το 2000 προσάραξε φορτηγό πλοίο πάνω στη νησίδα Πρασονήσι στα ανατολικά του νησιού, με αποτέλεσμα να καταγραφεί ένα σημαντικό περιστατικό ρύπανσης των γύρω νησίδων και ακτών όπου φωλιάζουν θαλασσοπούλια, με σημαντικότερη την αποικία *Larus audouinii*. Έκτοτε, όλα τα σχέδια ανέλκυσης του πλοίου έχουν ναυαγήσει, με αποτέλεσμα να βρίσκεται ακόμη στη θέση του. Το περιστατικό ανέδειξε την αδυναμία αντιμετώπισης ανάλογων ατυχημάτων και την έλλειψη σχεδιασμού πρόληψης και απορρύπανσης.

Άλλες απειλές, ειδικά για την ορνιθοπανίδα της περιοχής natura «Θαλάσσια περιοχή Κυθήρων (GR3000019)» είναι οι ακτοποιοικές γραμμές που διέρχονται εντός της περιοχής, το ψάρεμα με δίχτυα και οι τουριστικές δραστηριότητες.

Χωροταξικές και πολεοδομικές ρυθμίσεις

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΦΕΚ 864/Δ/1987, ΦΕΚ 526/Δ/1998)

Για το σύνολο της νήσου Κύθηρα, υπάρχει εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) (ΦΕΚ 864/Δ/1987), όπως τροποποιήθηκε (ΦΕΚ 526/Δ/1998) και ισχύει. Η κίνηση της διαδικασίας του Γ.Π.Σ. του νησιωτικού τμήματος της Αττικής έγινε με το ΦΕΚ 136/Δ/1984.

Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) (ΦΕΚ 284/Δ/1983)

Σύμφωνα με ΦΕΚ 284/Δ/1983 έχει καθοριστεί για ολόκληρη την εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφισταμένων του 1923 περιοχή του Ν. Αττικής Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.). Μέσα στη Ζ.Ο.Ε. καθορίζεται για τη νήσο Κύθηρα κατώτατο όριο κατάτμησης γης 10 στρ.

Οικισμοί

Στο σύνολο του νησιού υπάρχει μια πλειάδα γραφικών παραδοσιακών οικισμών. Στην ευρύτερη περιοχή του έργου συναντώνται ο οικισμός της Χώρας (ΦΕΚ 864/Δ/1987, ΦΕΚ 1009/Δ/2002) και το Καψάλι (ΦΕΚ 864/Δ/1987). Δεν έχει αναπτυχθεί άλλη δόμηση ούτε και καμία δραστηριότητα στην άμεση περιοχή της Ε.Ε.Λ.

Η Χώρα προστατεύεται σαν σύνολο (ΦΕΚ 788/Β/1980) ως διατηρητέος οικισμός (μαζί με τη νεότερη επέκτασή του) λόγω υψηλής αρχιτεκτονικής αξίας και σημασίας ως μεσαιωνικό σύνολο που επιβιώνει έως σήμερα. Ακόμα, αποτελεί και Παραδοσιακό οικισμό (ΦΕΚ 594/Δ/1978) μαζί με τον οικισμό του Μυλοπόταμου και την Κάτω Χώρα.

Αειφόρος ανάπτυξη

Με την υπ' αριθμ. 189/2015 Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου (ΑΔΑ: Ψ9ΕΑΩΛΨ3Ω2), ο Δήμος Κυθήρων αποφάσισε την συμμετοχή του στο «Σύμφωνο των Δημάρχων» (ΣΤΔ) με στόχο:

- Την εξοικονόμηση ενέργειας κατά τουλάχιστον 20%.
- Τη συμμετοχή των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στο ενεργειακό ισοζύγιο σε ποσοστό μεγαλύτερο του 20%.
- Τη μείωση των εκπεμπόμενων ρύπων διοξειδίου του άνθρακα (CO²) τουλάχιστον κατά 20% έως το έτος 2020 με έτος αναφοράς το 1990, ή άλλο πλησιέστερο έτος. (Το έτος αναφοράς για το Δήμο Κυθήρων για το οποίο υπάρχουν ακριβή δεδομένα απογραφής των εκπομπών CO² 2011).

Στο Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας (ΣΔΑΕ) περιγράφεται η ενεργειακή κατάσταση του Δήμου Κυθήρων, οι εκπομπές CO₂ που προκύπτουν από τις δράσεις του Δήμου και των πολιτών και οι παρεμβάσεις που προβλέπονται να υλοποιηθούν από το Δήμο, ώστε να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι του προγράμματος.

Πολιτιστική κληρονομιά

Η Χώρα προστατεύεται σαν σύνολο (ΦΕΚ 788/Β/1980) ως διατηρητέος οικισμός (μαζί με τη νεότερη επέκτασή του) λόγω υψηλής αρχιτεκτονικής αξίας και σημασίας ως μεσαιωνικό σύνολο που επιβιώνει έως σήμερα. Ακόμα, αποτελεί και Παραδοσιακό οικισμό (ΦΕΚ 594/Δ/1978) μαζί με τον Μυλοπόταμο και την Κάτω Χώρα. Επίσης, όλοι οι οικισμοί του νοτίου τμήματος των Κυθήρων περιλαμβάνουν σημειακά μνημεία (εκκλησίες, παραδοσιακά κτίρια ή ανεμόμυλοι).

Ο αρχαιολογικός χώρος «Κάστρο Χώρας (Κάστρο Καψάλι), Κύθηρα», γνωστός και ως «Φορτέτσα Κυθήρων Κάστρο Καψάλι Κάστρο Καψαλίου), καταλαμβάνει μια μεγάλη έκταση στο νότιο μέρος του νησιού. Εκτός από το ίδιο το κάστρο και τον οχυρωμένο οικισμό του Μέσα Βούργου εντοπίζονται διάφορα μνημεία όπως ο Ιερός Ναός Παναγίας Μυρτιδιώτισσας, η οικία Προνοητού, η Πυριτιδαποθήκη I & II, καθώς και πληθώρα ναών εκκλησιών και άλλων μνημείων μεταξύ Βυζαντινής και Νεότερης περιόδου. Η πρώτη κήρυξη των Κάστρων Καψαλίου, Μυλοκάστρου, Κυθήρων και Παλαιοχώρας Κυθήρων ως Βυζαντινά μνημεία έγινε με το ΦΕΚ 28/Α/1922. Ακολούθως, ο οικισμός της Χώρας των Κυθήρων (Μέσα Βούργος) χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέος (ΦΕΚ 788/Β/1980) λόγω του υψηλού βαθμού διατήρησης του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα και της προστασίας του μεσαιωνικού συνόλου που προβάλλει ο οικισμός και επιβιώνει μέχρι σήμερα. Με το ΦΕΚ 305/Β/1983 χαρακτηρίστηκε ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τόπο που χρήζει ειδικής προστασίας τόσο το κηρυγμένο μνημείο του Κάστρου της Χώρας Κυθήρων όσο και οι λόφοι γύρω από αυτό καθώς και το φυσικό λιμάνι του Καψαλίου και η εγγύτερη περιοχή αυτού. Η κηρυσσόμενη περιοχή αποτελεί φυσική και ιστορική ενότητα. Τέλος, με το ΦΕΚ 358/ΑΑΠ/2008 οριοθετήθηκε ο αρχαιολογικός χώρος Κάστρου Χώρας Κυθήρων, Νήσου Κυθήρων με σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία και ανάδειξη των σημαντικών μνημείων που περιλαμβάνονται εντός αυτού.

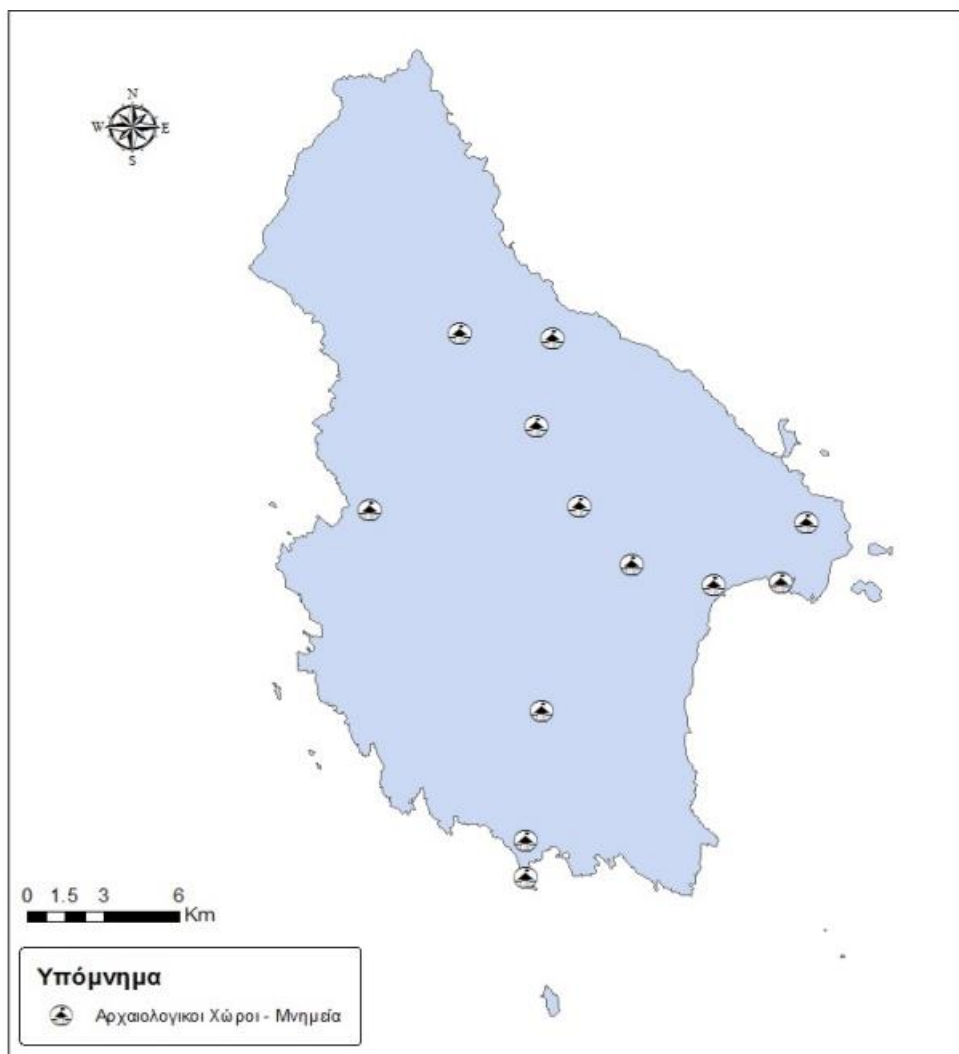
Η πολιτισμικός πλούτος του νοτίου τμήματος των Κυθήρων είναι εθνικού ενδιαφέροντος και χρήζει προστασίας από πιθανές πηγές ρύπανσης με απώτερο σκοπό την χωρίς περιορισμούς προστασία και ανάδειξή του.

Αρχαιολογικοί χώροι – Μνημεία – Ιερές Μονές

Τα Κύθηρα παρά το μικρό τους μέγεθος έχουν να επιδείξουν πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Η γεωγραφική τους θέση καθώς και οι ιστορικές συγκυρίες που βίωσε το νησί διαμέσου των αιώνων, οδήγησαν στην δημιουργία ενός πολιτισμού ο οποίος άφησε πλούσια κατάλοιπα στην επιφάνεια του νησιού. Ακολουθούν πίνακας και χάρτης με τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία όπως καταγράφονται στον διαρκή κατάλογο των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού & Τουρισμού.

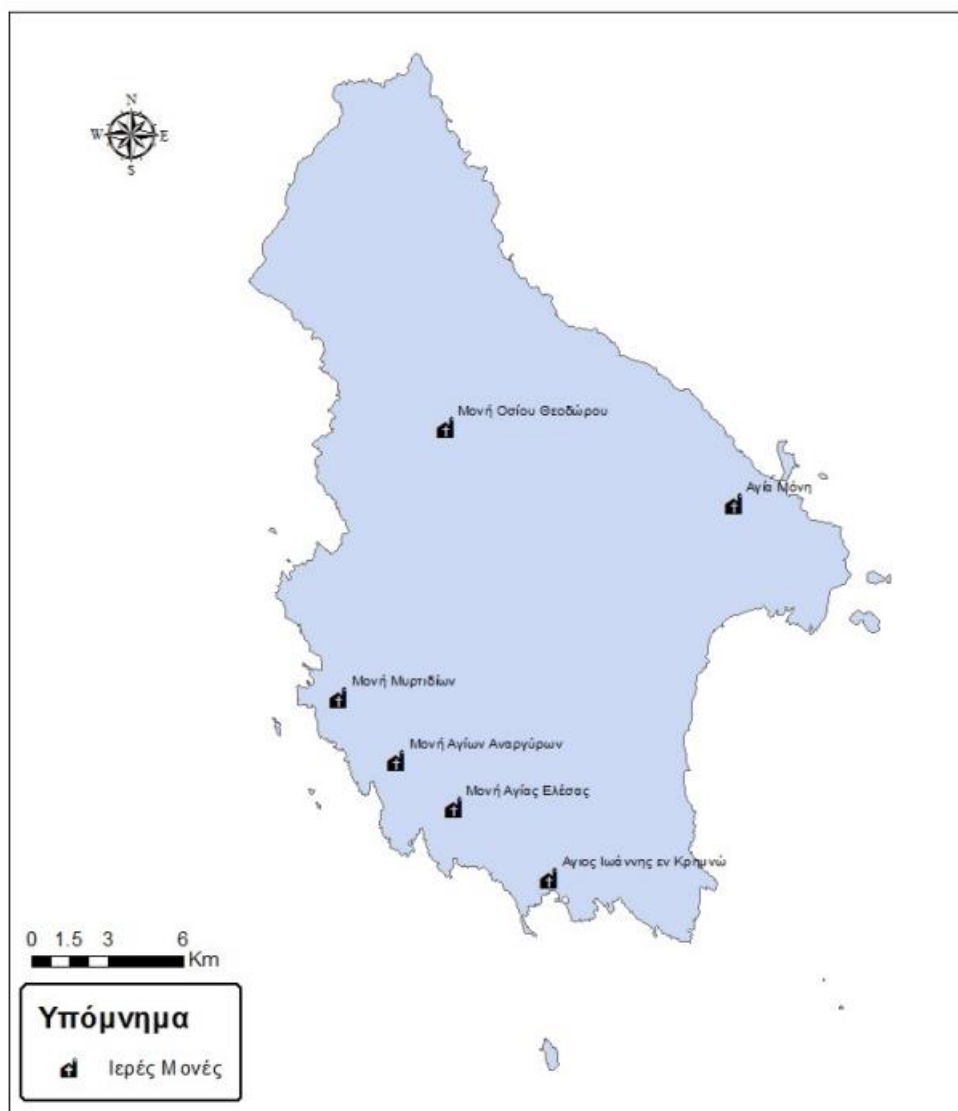
Πίνακας 23: Κατάλογος Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων (Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού & Τουρισμού)

Αρχαιολογικοί Χώροι	Κάστρο Χώρας Κυθήρων
	Μυλόκαστρο
	Βυζαντινός οικισμός Μυλοποτάμου
	Κάστρο Παληοχώρας
	Ενετικό Κάστρο Αυλέμονα
	Παλαιόπολη (Σκάνδεια)
	Μινωικό Ιερό Κορυφής
	Κάστρο Καψαλίου
	Παλαιόκαστρο
Μνημεία	Γέφυρα Κατουνίου
	Γέφυρα Ποταμού
	Κάμπος Παλαιοπόλεως

Εικόνα 42 Αρχαιολογικοί χώροι - Μνημεία Κυθήρων

Στα Κύθηρα υπάρχουν επίσης σημαντικά Μοναστηριακά Συγκροτήματα της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου. Σύμφωνα με τον διαρκή κατάλογο των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού & Τουρισμού.

Εικόνα 43 Ιερές Μονές Κυθήρων

Πίνακας 24: Ιερές Μονές Κυθήρων

Ιερή Μονή	Διαμέρισμα	Οικισμός
Μονή Μυρτιδίων	Μυρτιδίων	Μονή Μυρτιδίων
Μονή Αγίας Ελέσας	Κυθήρων	Πούρκο
Μονή Αγίου Κοσμά	Μυρτιδίων	Δρυμώνας
Μονή Οσίου Θεοδώρου	Αρωνιαδίκων	Πιτσινάδες
Αγία Μόνη	Μητάτα	Αγία Μόνη
Άγιος Ιωάννης Εν Κρημνώ	Κυθήρων	Κύθηρα

Μουσεία και γκαλερί

Το Αρχαιολογικό Μουσείο, που βρίσκεται στη Χώρα Κυθήρων, φιλοδοξεί να γίνει εφελτήριο για την γνωριμία του επισκέπτη και με άλλους πολιτιστικούς χώρους των Κυθήρων και των Αντικυθήρων. Στα σημαντικότερα μουσεία και γκαλερί των δύο νησιών συγκαταλέγονται:

- Αρχαιολογικό Μουσείο, Χώρα. Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κυθήρων άνοιξε ξανά τις πόρτες του στους επισκέπτες το 2016. Μετά από 10 χρόνια, τα οποία μεσολάβησαν από τον καταστροφικό σεισμό του 2006 όταν και το κτίριο χαρακτηρίστηκε επικίνδυνο, το Αρχαιολογικό Μουσείο Κυθήρων είναι τώρα πλήρως ανακαινισμένο και φιλοξενεί μία σύγχρονη έκθεση, με ευρήματα και αντικείμενα που κάνουν εμφανή την πλούσια ιστορία του νησιού, όπως επιτύμβιες στήλες, νομίσματα, αγγεία και αγάλματα όπως το μαρμάρινο σύμπλεγμα της Αφροδίτης και του Έρωτα και τον περίφημο λέοντα των Κυθήρων. Για την ανακαίνιση του Αρχαιολογικού Μουσείου Κυθήρων, ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συμβολή ιδιωτικών φορέων όπως «Οι Φίλοι Μουσείων Κυθήρων», που παρακολουθούσαν ακούραστα την πορεία των εργασιών (ΥΠΠΟ, 2016β).
- Βυζαντινό Μουσείο, Λιβάδι. Από τη δεκαετία του 1960 ένας σημαντικός αριθμός έργων θρησκευτικής τέχνης (αποτοιχισμένες τοιχογραφίες, φορητές εικόνες και άλλα κειμήλια) των Κυθήρων συγκεντρώθηκαν και φυλάσσονταν στις αποθήκες της 1ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στην Αθήνα (Γκίνη Τσοφοπούλου, 2003). Το Βυζαντινό Μουσείο Κυθήρων, στο Κάτω Λιβάδι, στεγάζεται στη λιτή μετα-βυζαντινή Εκκλησία της Αναλήψεως, την οποία παραχώρησε η Ιερά Μητρόπολη Κυθήρων και Αντικυθήρων. Το Βυζαντινό Μουσείο Κυθήρων φιλοξενεί παραδείγματα της καλλιτεχνικής παραγωγής του νησιού από τους πρώιμους βυζαντινούς χρόνους έως και την όψιμη μετά-βυζαντινή περίοδο, με έμφαση στη θρησκευτική ζωγραφική. Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει τοιχογραφίες που έχουν αφαιρεθεί με σκοπό την προστασία τους από τοίχους διαφόρων θρησκευτικών μνημείων του νησιού τα τελευταία 30 χρόνια, φορητές εικόνες (μεταβυζαντινής κυρίως περιόδου), καθώς και τμήματα ψηφιδωτού δαπέδου από την κατεστραμμένη εκκλησία του Αγίου Ιωάννη στον Ποταμό (ΥΠΠΟ, 2013).
- Λαογραφικό Μουσείο/Πολιτιστικός χώρος «Στου Φάβα του Λιοτρίβι», Μητάτα. Στα Μητάτα βρίσκεται το ελαιοτριβείο «Στου Φάβα του Λιοτρίβι», ένα κτιριακό συγκρότημα του 1880 το οποίο αναπαλαιώθηκε το 2005 και φιλοξενεί μια πλούσια λαογραφική συλλογή αποτελούμενη από

αντικείμενα της καθημερινής ζωής των αγροτικών οικογενειών των Κυθήρων. Ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να πληροφορηθεί για όλα τα στάδια παραγωγής του ελαιολάδου όπως αυτή γινόταν στις αρχές του 20ου αιώνα (Visitkythera, 2016ζ).

- Μουσείο Οικοσμήμων, Κάστρο Χώρας. Το Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων βρίσκεται στο Κάστρο της Χώρας και είναι το δεύτερο σημαντικότερο ιστορικό αρχείο μετά από αυτό της Κέρκυρας, αφού διατηρεί αρχεία από τον 16^ο αιώνα (ΥΠΠΟ, 2016).
- Λαογραφική Συλλογή Κυθήρων, Χώρα. Δίπλα στο παλιό Δημαρχείο στη Χώρα, λειτουργεί η Λαογραφική Συλλογή Κυθήρων, έργο του δασκάλου Δημήτρη Λουράντου, ο οποίος μαζί με τους μαθητές του συνέλλεγε για μια σειρά ετών πληθώρα αντικειμένων της καθημερινής ζωής των Τσιριγωτών (Visitkythera, 2016).
- Γκαλερί Follow your Art, Καψάλι. Η γκαλερί τέχνης Follow your Art, βρίσκεται στο Καψάλι και δημιουργήθηκε με σκοπό να αποτελέσει ένα χώρο δράσης για τη σύγχρονη τέχνη σε ένα νησί της άγονης γραμμής, μακριά από τα αστικά κέντρα της χώρας. Επιπλέον, η συγκεκριμένη γκαλερί φιλοδοξεί να αποτελέσει πόλο έλξης και επιμόρφωσης της τοπικής κοινότητας. Από την ίδρυσή της έως σήμερα έχει φιλοξενήσει έργα πληθώρας καλλιτεχνών (Follow your art, 2006).

Καλύψεις γης

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες μέσω του οποίου σχετίζονται το βιοτικό, το αβιοτικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον είναι οι καλύψεις γης ή χρήσεις γης. Μελετώντας τις καλύψεις-χρήσεις γης μπορεί να πραγματοποιηθεί ανάλυση και να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα που αφορούν τους παράγοντες επιλογής ενδιαίτηματος ενός είδους (διατροφικές συνήθειες, όχληση κ.α.) ή τις δυνητικές τάσεις αστικοποίησης μιας περιοχής.

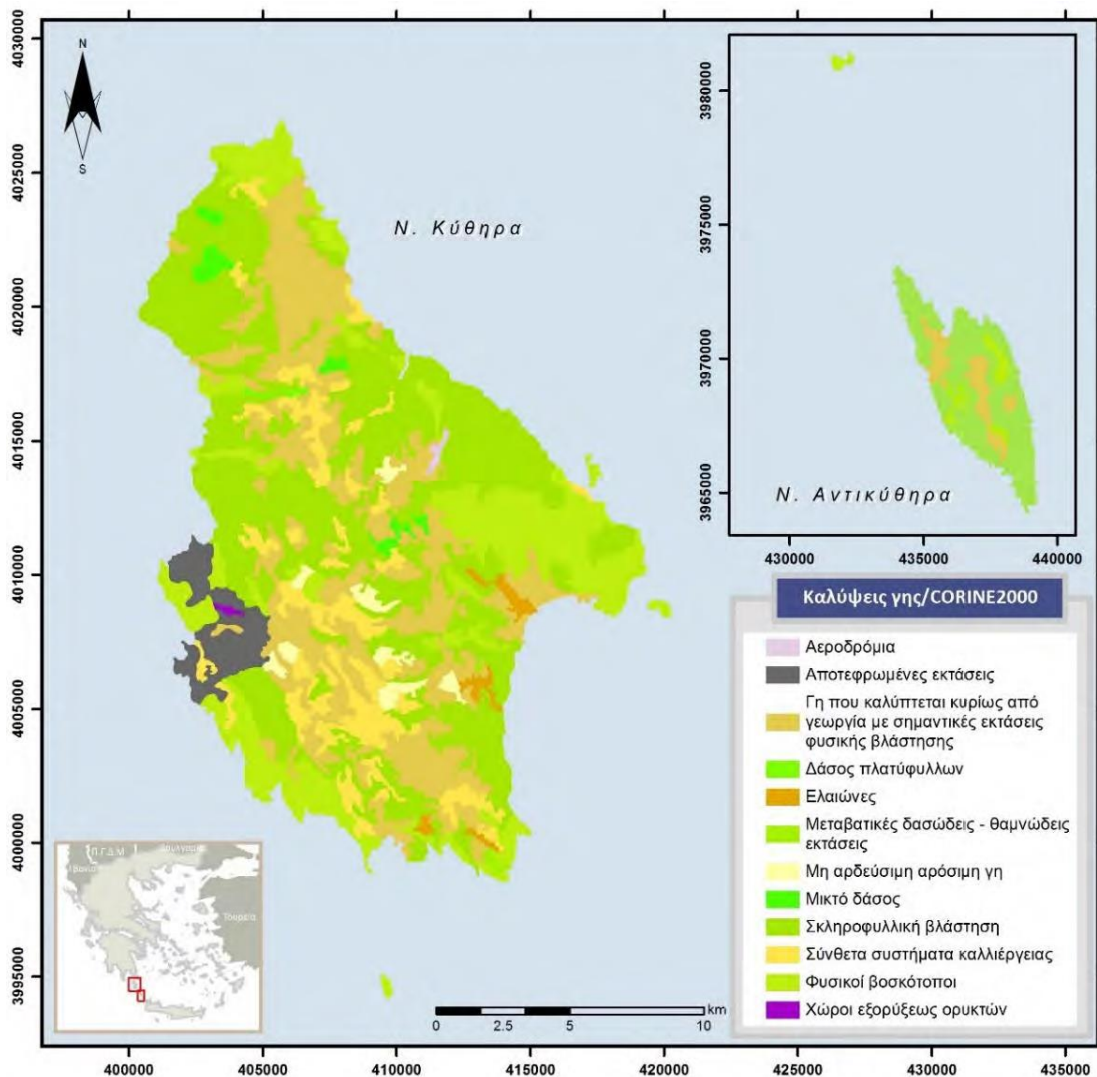
Στην παρούσα αναφορά χρησιμοποιήθηκε το επίσημο υπόβαθρο καλύψεων γης της ευρωπαϊκής υπηρεσίας περιβάλλοντος CORINE, το οποίο χρησιμοποιείται σε πλήθος περιβαλλοντικών εφαρμογών. Το πρόγραμμα CORINE Land Cover στοχεύει στην ολοκληρωμένη και έγκαιρη πληροφόρηση όσον αφορά τις μορφές της κάλυψης και των χρήσεων γης και περιέχει χωρικά δεδομένα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα δεδομένα του έτους 2012 δημοσιοποιήθηκαν πρόσφατα και αφορούν σε εθνική κλίμακα την επικαιροποίηση και διόρθωση του χάρτη κάλυψης/χρήσεων γης των ετών 2000 και 2006. Τα βασικά επίπεδα πληροφορίας αφορούν τις εξής κατηγορίες: δάση, λιβάδια, υγρότοποι, δόμηση και ύδατα. Στο πιο αναλυτικό επίπεδο (Level 3) περιέχονται 44 κατηγορίες χρήσεων γης, ενώ στο επίπεδο 1 (Level 1) γίνεται διάκριση στις εξής κατηγορίες: τεχνητές επιφάνειες, γεωργικές περιοχές, δάση και ημι-φυσικές περιοχές, υγρές ζώνες και υδάτινες επιφάνειες. Τα στοιχεία έχουν προκύψει από τηλεπισκοπικά δεδομένα (δορυφορικές εικόνες LANDSAT 7, SPOT, IRS της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Υπηρεσίας και γεωχωρικά δεδομένα Ε.Κ.ΧΑ.).

Έπειτα από την επεξεργασία των ψηφιακών χαρτογραφικών δεδομένων που παρέχει η ευρωπαϊκή υπηρεσία για κάθε έτος αναφοράς, εξήχθησαν οι συνολικές επιφάνειες ανά κατηγορία εντός των ορίων των νήσων Κυθήρων και Αντικυθήρων και παρουσιάζονται ξεχωριστά.

Στοιχεία CORINE για τα έτη 2000, 2006 και 2012.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του CORINE 2000, το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης των Κυθήρων ανήκει στην κατηγορία «δάση και ημι-φυσικές περιοχές» (63,35%), ενώ το 36,38% της συνολικής έκτασης στην κατηγορία «γεωργικές περιοχές». Μια πολύ μικρή έκταση ποσοστιαία (0,27%) αναφέρεται σε τεχνητές επιφάνειες. Οι εκτάσεις της κατηγορίας των τεχνητών επιφανειών αποτελούνται από εκτάσεις που καλύπτονται από το αεροδρόμιο και από χώρους εξορύξεως, ενώ απουσιάζουν οι δομημένες αστικές περιοχές. Αντίστοιχα, η μεγαλύτερη έκταση των γεωργικών περιοχών αφορά σε «γη που καλύπτεται κυρίως από γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης (περίπου 6.723,90 ha) και σύνθετα συστήματα καλλιέργειας (2.598,59 ha). Μικρότερες εκτάσεις είναι αυτές των αμιγώς γεωργικών περιοχών με ελαιώνες και μη αρδεύσιμες αρόσιμες γαίες (έκταση 280,61 ha και 473,21 ha αντίστοιχα).

Οι εκτάσεις που εντάσσονται στην κατηγορία περιοχών ως «δάση και ημι-φυσικές», αναλύονται σε δάση πλατύφυλλων, εκτάσεις μικτών δασών, φυσικούς βοσκότοπους, σκληροφυλλική βλάστηση και μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις. Η σκληροφυλλική βλάστηση (συνολική έκταση 11.123,66 ha) αποτελεί το επικρατέστερο είδος κάλυψης γης στο νησί με ποσοστό, 40,16%. Στα δυτικά των Κυθήρων, σημαντικές εκτάσεις παρουσιάζονται αποτεφρωμένες (1.003,45 ha), ως αποτέλεσμα των μεγάλων πυρκαγιών της συγκεκριμένης περιόδου.

Εικόνα 44 Καλύψεις γης του προγράμματος CORINE για το έτος 2000

Το νησί των Αντικυθήρων καλύπτεται κυρίως από «δάση και ημι-φυσικές περιοχές» σε ποσοστό 82,57%, οι οποίες αφορούν κυρίως σκληροφυλλική βλάστηση (73,27%) και φυσικούς βοσκότοπους (9,30%). Η υπόλοιπη έκταση του νησιού είναι «γεωργικές περιοχές» που καλύπτονται κυρίως από γεωργικές γαίες με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης (358,01 ha). Με βάση τα στοιχεία του CORINE για το έτος 2006, το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης των Κυθήρων ανήκει στην κατηγορία «δάση και ημι-φυσικές περιοχές» (64,92%) ενώ το 33,34% της έκτασης ανήκει στις «γεωργικές περιοχές» και το 1,75% στις «τεχνητές επιφάνειες». Οι «τεχνητές επιφάνειες» αναφέρονται στην έκταση του αεροδρομίου και σε άλλες περιοχές διακεκομμένης αστικής δόμησης (1,53%).

Κοινωνικό- οικονομικά στοιχεία

Κύθηρα

Η οικονομία του νησιού στηρίζεται στον τουρισμό και την παραγωγή γεωργικών προϊόντων και την αλιεία. Η αγροτική δραστηριότητα είναι μικρή αλλά σταθερή και ποιοτική. Η Βιολογική Γεωργία αναπτύσσεται διαρκώς. Στο νησί παράγονται αρκετά προϊόντα που διατίθενται στην εντόπια αγορά. Τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί οι εξαγωγές σε κύρια είδη όπως το λάδι, το μέλι κ.α. Από τα σιτηρά παράγεται το παξιμάδι Κυθήρων που είναι από τα πιο γνωστά προϊόντα. Γαλακτοκομικά προϊόντα που παράγονται είναι το φρέσκο γάλα, το ξινόγαλο, το κεφαλοτύρι, η μυζήθρα, το ανθότυρο, το βούτυρο.

Στο νησί διατίθεται κρέας μοσχαρίσιο, χοιρινό, αρνίσιο, κατσικίσιο, άγρια γίδα, κοτόπουλο, πάπια, γαλοπούλα, φραγκόκοτα. Δεν υπάρχει μεγάλη επάρκεια σε κρέας γι' αυτό γίνεται και εισαγωγή. Στα Κύθηρα παράγονται και ζυμαρικά όπως ο ξινόχοντρος, χυλοπίτες και άλλα. Στα Κύθηρα επίσης παράγεται αλάτι. Υπάρχουν αλυκές σε διάφορα σημεία του νησιού, όπως στον Αβλέμονα.

Τα καλλιεργούμενα φυτά είναι τα σιτηρά όπως κριθάρι, σιτάρι και καλαμπόκι, καθώς επίσης και τα όσπρια όπως κουκιά, ρεβίθια, φακές, βίκος και λαθούρι (φάβα). Η αμπελουργία είναι και σήμερα μία από τις βασικές ασχολίες των γεωργών. Τα δέντρα που καλλιεργούνται είναι η ελιά, η χαρουπιά, η συκιά, η δαμασκηιά, η αμυγδαλιά, η αχλαδιά. Οι άγριες αχλαδιές είναι από τα πιο γνωστά δέντρα. Πολύ παλαιότερα υπήρχαν πολύ μικρές καλλιέργειες σε λινάρι, βαμβάκι και καπνό.

Στην κτηνοτροφία των Κυθήρων υπάρχουν τα πρόβατα οι κατσίκες και οι χοίροι, ενώ στα βοοειδή υπάρχει περιορισμένη δραστηριότητα. Επίσης υπάρχουν και ορνιθοτροφεία. Από το γάλα των αιγοπροβάτων παράγεται τυρί το οποίο είναι πολύ καλής ποιότητας και διατίθεται στην αγορά.

Το κρασί που παράγεται στα Κύθηρα, προορίζεται κυρίως για τις ανάγκες του σπιτιού, καθώς η παραγωγή δεν είναι μεγάλη. Καλλιεργούνται κυρίως δύο ποικιλίες. Ο αρικαράς, που είναι κόκκινο σταφύλι και ο πετρολανός που είναι λευκό σταφύλι και δίνει ωραίο άρωμα στο κρασί. Άλλες δύο ποικιλίες είναι το τοκουμάκι και ο ροδίτης. Από τα στέμφυλα των σταφυλιών παράγεται η ντόπια τσιπούρα, που είναι πολύ καλής ποιότητας και παραδοσιακό ποτό των Κυθήρων.

Το μέλι των Κυθήρων είναι το πιο φημισμένο προϊόν και αυτό το δικαιολογεί στην καλύτερη ποιότητά του. Το θυμάρι που ευδοκίμει στο νησί, είναι η βασική τροφή της μέλισσας και δίνει μία άλλη γεύση στο μέλι. Η μελισσοκομία πρέπει να ήλθε στα Κύθηρα από τους Μινωίτες. Επίσης στα Κύθηρα παράγεται και μία άλλη ποικιλία μελιού. Είναι το μέλι Ερείκης, όπου οι μέλισσες τρέφονται με γύρη από αυτό το φυτό.

Έντονη κατασκευαστική δραστηριότητα έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια, τόσο σε ιδιωτικές κατοικίες, όσο και σε επίπεδο ξενοδοχειακών μονάδων. Ο τουρισμός, όμως, και οι γύρω από αυτόν αναπτυσσόμενες υπηρεσίες, παραμένει ένα σημαντικό κομμάτι της τοπικής οικονομικής

δραστηριότητας. Ένα σημαντικό στοιχείο της οικονομικής δραστηριότητας του νησιού αποτελεί και ο σημαντικός αριθμός μονίμων παραθεριστών, δηλαδή ανθρώπων με κατοικίες στο νησί, που έρχονται σε ετήσια βάση αλλά δεν αποτελούν τμήμα του μόνιμου πληθυσμιακού δυναμικού του νησιού. Οι επισκέπτες αυτοί αποτελούν μια πολύ σημαντική βάση πάνω στην οποία στηρίζεται και η εμπορική δραστηριότητα αλλά και οι παράπλευρες τουριστικές υπηρεσίες (εστίασης, διασκέδασης).

Ιδιαίτερα αναφορικά με τον τουρισμό, η μορφολογία και η ιστορία του νησιού ευνοούν την ανάπτυξη πολλών μορφών εναλλακτικής τουριστικής δραστηριοποίησης, με έμφαση είτε στο θρησκευτικό, είτε στον ιστορικό, είτε στο φυσιολατρικό – περιηγητικό τουρισμό.

Αντικύθηρα

Οι ντόπιοι ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία την αλιεία και τελευταία με τον τουρισμό, μάλιστα στο νησί κυκλοφορούν ελεύθερα 2.500 με 3.000 αιγοπρόβατα και κατσίκια. Αξίζει να σημειώσουμε το αγνό θυμαρίσιο μέλι του νησιού και το κρασί των Αντικυθήρων και φυσικά το πεντανόστιμο ντόπιο ψάρι.

Οι παραθεριστές είναι λίγοι. Οι περισσότεροι από αυτούς έρχονται στο νησί λόγω καταγωγής. Το τελευταίο διάστημα όμως όλο και περισσότεροι ανακαλύπτουν τα Αντικύθηρα. Παρόλο που η συγκοινωνία θεωρείται το μεγαλύτερο πρόβλημα για τον τόπο αν και τα τελευταία χρόνια έχει βελτιωθεί σημαντικά η κατάσταση, το μικρό αυτό νησί με τους λιγοστούς κατοίκους, αρκετοί από τους οποίους είναι υπερήλικες, αποτελεί παράδεισο ηρεμίας για τους επισκέπτες μέρος για αληθινές διακοπές χωρίς θόρυβο και πολυκοσμία.

Η οικονομία του νησιού στηρίζεται στον τουρισμό, την παραγωγή γεωργικών προϊόντων και την αλιεία.

Η αγροτική δραστηριότητα είναι μικρή αλλά σταθερή και ποιοτική, καθώς η βιολογική γεωργία αναπτύσσεται διαρκώς. Στο νησί παράγονται αρκετά προϊόντα που διατίθενται κυρίως στην τοπική αγορά, αλλά τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί και οι εξαγωγές σε κύρια είδη όπως λάδι, μέλι, κρασί κ.α. Ακόμα, από τα σιτηρά παράγεται το παξιμάδι Κυθήρων που είναι από τα πιο γνωστά προϊόντα, ενώ παράγονται και πλήθος γαλακτοκομικών προϊόντων (ξινόγαλο, κεφαλοτύρι, μυζήθρα κ.λπ.). Όσον αφορά στην κτηνοτροφική παραγωγή, το νησί δεν έχει αυτάρκεια γι' αυτό γίνεται και εισαγωγή.

Στα Κύθηρα επίσης παράγεται αλάτι, καθώς υπάρχουν αλυκές σε διάφορα σημεία του νησιού, όπως στον Αβλέμονα.

Παράλληλα, ο τουρισμός και οι γύρω από αυτόν αναπτυσσόμενες υπηρεσίες, παραμένει ένα σημαντικό κομμάτι της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας. Ένα σημαντικό στοιχείο της οικονομικής δραστηριότητας του νησιού αποτελεί και ο σημαντικός αριθμός μονίμων παραθεριστών, δηλαδή ανθρώπων με κατοικίες στο νησί, που έρχονται σε ετήσια βάση αλλά δεν

αποτελούν τμήμα του μόνιμου πληθυσμιακού δυναμικού του νησιού. Οι επισκέπτες αυτοί αποτελούν μια πολύ σημαντική βάση πάνω στην οποία στηρίζεται και η εμπορική δραστηριότητα αλλά και οι παράπλευρες τουριστικές υπηρεσίες (εστίαση, διασκέδαση). Η παροχή καλής ποιότητας υποδομών και περιβάλλοντος συνδέεται άμεσα με τη συγκράτηση μόνιμου πληθυσμού στο νησί. Ιδιαίτερα αναφορικά με τον τουρισμό, η μορφολογία και η ιστορία του νησιού ευνοούν την ανάπτυξη πολλών μορφών εναλλακτικής τουριστικής δραστηριοποίησης, με έμφαση είτε στο θρησκευτικό, είτε στον ιστορικό, είτε στο φυσιολατρικό – περιηγητικό τουρισμό.

Κύριες πιέσεις και απειλές

Σύμφωνα με τη μελέτη των Δημαλέξη, κ.ά (2010) που συντάχθηκε με σκοπό να προσδιοριστούν οι ορνιθολογικά ευαίσθητες στις επιπτώσεις των αιολικών πάρκων περιοχές, η χωροθέτηση αιολικών πάρκων στις δυσπρόσιτες μικρές ακατοίκητες νησίδες θα δημιουργήσει σημαντικό πρόβλημα στη βιοποικιλότητα. Επισημαίνεται δε ότι η δημιουργία αιολικών πάρκων είναι αρνητική για τα είδη χαρακτηρισμού των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) που είναι ευάλωτα στα αιολικά πάρκα. Στη συγκεκριμένη μελέτη προτείνεται η εξαίρεση της περιοχής μελέτης από τη χωροθέτηση αιολικών πάρκων καθώς αποτελεί σημαντικό μεταναστευτικό πέρασμα για τα πτηνά.

Τα ευάλωτα στα αιολικά πάρκα είδη χαρακτηρισμού που απαντούν στις περιοχές GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013 είναι ο Μαυροπετρίτης, ο Γερακαετός, ο Αρτέμης, ο Μύχος και ο Αιγαιόγλαρος. Αν και δεν υπάρχει προγραμματισμός δημιουργίας αιολικού πάρκου στην περιοχή, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον, θεωρούμε σημαντικό να επισημάνουμε αυτόν τον κίνδυνο. Η ανάγκη αυτή είναι έντονη καθώς στην εργασία της Ρουμελιώτη (2009) η περιοχή GR3000010 «νησίδες Κυθήρων: Πρασονήσι, Δραγονέρα, Αντιδραγονέρα» έχει ταξινομηθεί στις περιοχές του Δικτύου που είναι κατάλληλη για δημιουργία αιολικού πάρκου.

Σύμφωνα με τα δεδομένα που περιλαμβάνονται στα Τυποποιημένα Έντυπα Δεδομένων των περιοχών NATURA 2000: GR3000008, GR3000010, GR3000012, GR3000013 οι καταγεγραμμένες απειλές στην περιοχή μελέτης, χωρίς ωστόσο να δίνονται ποσοτικά στοιχεία που να επιτρέπουν εκτίμηση της σοβαρότητάς τους, είναι:

Ρύπανση: Στην περιοχή έχει εμφανιστεί ρύπανση από μαζούτ (fuel-oil) λόγω των πλοίων που περνούν από εκεί. Συγκεκριμένα ένα πλοίο προσέκρουσε στο Πρασονήσι (όπου φωλιάζει ο Αιγαιόγλαρος) το 2000 και προκλήθηκε σοβαρή ρύπανση από μαζούτ στην περιοχή.

Εισαγωγή αρουραίων στις ακατοίκητες νησίδες: Η εισαγωγή αρουραίων στις νησίδες αναφέρεται χωρίς περαιτέρω στοιχεία.

Βόσκηση: Στα Κύθηρα εφαρμόζεται ανεξέλεγκτα η βόσκηση με αρνητικές επιπτώσεις στη χλωρίδα και τη βλάστηση. Όσον αφορά στα είδη της πανίδας, αρνητική είναι η επίδραση της ανεξέλεγκτης βόσκησης στους Αιγαιόγλαρους που φωλιάζουν μέσα σε θάμνους και φρύγανα και στις σαύρες οι

οποίες χρησιμοποιούν τα διάφορα φυτά για προστασία από τους εχθρούς και για θερμορύθμιση, συνεπώς προκαλείται συρρίκνωση της έκτασης του διαθέσιμου βιότοπου τους.

Στα Αντικύθηρα καταγράφεται ήπια βόσκηση κατσικιών, ενώ για το Πρασονήσι, τη Δραγονέρα και την Αντιδραγονέρα αναφέρεται ότι υπόκεινται σε βόσκηση από μικρό αριθμό κατσικιών.

Πυρκαγιές: Πυρκαγιές έχουν αναφερθεί από την περιοχή, χωρίς να προσδιορίζεται εάν αυτές οφείλονται σε σκοπιμότητα ή αποτελούν τυχαία περιστατικά. Οι πυρκαγιές έχουν σαν αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της έκτασης του διαθέσιμου βιότοπου για τις σαύρες και τα είδη των πτηνών όπως τους Αιγαιόγλαρους που χρειάζονται τα φρύγανα και τους θάμνους για να φωλιάσουν μέσα σε αυτά. Επιπλέον, για τις σαύρες, υπάρχει κίνδυνος άμεσης θανάτωσης κατά τη διάρκεια πυρκαγιάς.

Κυνήγι: Η κυνηγετική δραστηριότητα ασκείται στην περιοχή ιδιαίτερα το φθινόπωρο σύμφωνα με τη νομοθεσία. Ωστόσο, η κυνηγετική πίεση που δέχεται η περιοχή μελέτης είναι ιδιαίτερα έντονη. Το κυνήγι εφαρμόζεται συστηματικά από τους κατοίκους αλλά και από επισκέπτες των νησιών. Τα φαινόμενα λαθροθηρίας δεν απουσιάζουν σύμφωνα με τα δεδομένα που περιλαμβάνονται στα Τυποποιημένα Έντυπα δεδομένων των περιοχών NATURA. Σύμφωνα με δημοσιεύτα δεδομένα της Δημάκη στα Αντικύθηρα έχουν καταγραφεί περιστατικά όπου, εκτός από τα θηραματικά, σκοτώνονται και άλλα είδη της ορνιθοπανίδας, όπως αρπακτικά.

Παράνομο Ψάρεμα: Σύμφωνα με τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/ Αττικής έχει παρατηρηθεί ψάρεμα με δυναμίτες στην περιοχή των Αντικυθήρων (GR300008).

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας (ornithologiki.gr) ως απειλές της ορνιθοπανίδας της περιοχής λογίζονται οι πυρκαγιές, η δάσωση εγκαταλελειμμένων πυρκαγιών, η βόσκηση, η ανεξέλεγκτη δόμηση, η διάνοιξη δρόμων και η λαθροθηρία, ιδιαίτερα το φθινόπωρο. Η σχεδιαζόμενη εγκατάσταση αιολικών πάρκων στα Κύθηρα αποτελεί σοβαρή απειλή για τη διατήρηση των μεταναστευτικών πουλιών και των βιοτόπων που αυτά χρησιμοποιούν.

Άλλες απειλές, ειδικά για την ορνιθοπανίδα της περιοχής natura «Θαλάσσια περιοχή Κυθήρων (GR3000019)» είναι οι ακτοποιοικές γραμμές που διέρχονται εντός της περιοχής, το ψάρεμα με δίχτυα και οι τουριστικές δραστηριότητες.

Η έκταση των υγροτόπων των Κυθήρων κυμαίνεται από 1,7 ως 45 στρέμματα, ενώ συνολικά καταλαμβάνουν έκταση 58 στρεμμάτων, δηλαδή μόλις το 0,03% της συνολικής έκτασης του νησιού, που είναι 277,28 km². Με εξαίρεση την εκβολή Σκαφίδι (ΚΤΗ004), η οποία έχει υποστεί αρκετές ανθρωπογενείς αλλοιώσεις, οι υπόλοιποι βρίσκονται σε καλή κατάσταση με το αρχικό φυσικό περιβάλλον/τοπίο να είναι σχεδόν αδιατάραχτο.

Λόγω προφανώς της μικρής τους έκτασης, μικρή σημασία έχει δοθεί στην έρευνα για τους υγρότοπους των Κυθήρων. Έτσι η γνώση και η κατανόηση που διαθέτουμε για αυτούς δεν είναι επί του παρόντος επαρκής. Είναι βέβαιο ωστόσο, ότι όλοι τους είναι εξαιρετικά σημαντικοί για την πλούσια ορνιθοπανίδα της περιοχής.

Παρ' ότι κανένας από τους υγρότοπους των Κυθήρων δεν συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των μικρών νησιωτικών υγροτόπων που εγκρίθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα του 2012 (ΦΕΚ ΑΑΠ 229/19.06.2012) όλοι τους πληρούν τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 13, παρ. 3 του Ν. 3937/2011 (διατήρηση της βιοποικιλότητας) και άρα προστατεύονται από αυτόν. Επιπρόσθετα, οι υγρότοποι Λίμνη Κακιάς Λαγκάδας (ΚΤΗ001) και Εκβολή Αγίου Νικολάου (ΚΤΗ003) βρίσκονται εντός των ορίων της Ζώνης Ειδικής Προστασίας GR3000013 (Κύθηρα και γύρω νησίδες), ενώ ο πρώτος βρίσκεται και εντός των ορίων του μοναδικού Καταφύγιου Άγριας Ζωής στο νησί (κωδικός: K924) ενώ είναι και χαρακτηρισμένο Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) μαζί με το ομώνυμο φαράγγι που βρίσκεται στα ανάντη (κωδικός: ΑΤ1011005).

Στη συνέχεια ακολουθεί μια πιο λεπτομερής παρουσίαση των υγροτόπων των Κυθήρων.

Λίμνη Κακιάς Λαγκάδας (ΚΤΗ001)

Ο υγρότοπος Λίμνη Κακιάς Λαγκάδας βρίσκεται περίπου 3 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του οικισμού Αγία Πελαγία. Πρόκειται για την κοινή εκβολή χειμάρρων και εφήμερων ρυάκων που στραγγίζουν την ευρύτερη λεκάνη απορροής ανατολικά των χωριών Ποταμός, Αρωνιάδικα και Καστρισιάνικα. Τα μικρά αυτά ρέματα, ενώνονται περίπου 1,5 χιλιόμετρο πριν την εκβολή σε μια κοινή κοίτη (ρέμα Κακιάς Λαγκάδας) που διατρέχει το φαράγγι της Παλαιόχωρας (ή Κακιάς Λαγκάδας). Η έξοδος του φαραγγιού συμπίπτει πλήρως με την εκβολή μιας και ένα φυσικό φράγμα από κροκάλες προς την παραλία εμποδίζει την απρόσκοπτη επικοινωνία της κοίτης με τη θάλασσα. Το φυσικό φράγμα από κροκάλες ευθύνεται κυρίως για τη συσσώρευση νερού στα ανάντη, το οποίο λιμνάζει και μοιάζει να είναι στάσιμο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (εξού και η ονομασία «Λίμνη»).

Ωστόσο, μπορεί να ειπωθεί με σιγουριά ότι ο υγρότοπος έχει εποχική υπέργεια επικοινωνία με τη θάλασσα μέσω του χειμέριου κύματος, κάτι που φάνηκε από τα ίχνη των αποθέσεων αυτού μέχρι τις όχθες της εκβολής. Επιπρόσθετα, είναι σχεδόν βέβαιο ότι ο υγρότοπος έχει και υπόγεια επικοινωνία με τη θάλασσα. Η έκταση του είναι 2,9 στρέμματα συμπεριλαμβανομένου και ενός μικρού τμήματος της κοίτης προς τα ανάντη όπου φύονται λόχμες πικροδαφνών.

Εικόνα 45 Κακιά Λαγκάδα

Ανθρώπινες δραστηριότητες και αξίες του υγροτόπου

Ο υγρότοπος της Κακιάς Λαγκάδας έχει μεγάλο βαθμό φυσικότητας μιας και οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε αυτόν περιορίζονται κυρίως στη χρήση της παραλίας και της θαλάσσιας περιοχής για κολύμβηση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Ο υγρότοπος και η παραλία είναι προσβάσιμα μέσω χωματόδρομου καλής ποιότητας που ξεκινάει από τον οικισμό της Αγίας Πελαγίας. Στους περιηγητικούς χάρτες του νησιού αναφέρεται το φαράγγι που οριοθετεί τον υγρότοπο ως αναρριχτικό πεδίο, ωστόσο κατά την απογραφή δεν παρατηρήθηκαν οργανωμένες διαδρομές στους βράχους γύρω από τον υγρότοπο. Μικρή σημειακή ρύπανση από στερεά απόβλητα προερχόμενα τόσο από το χειμέριο κύμα, όσο και από τις απορροές του χειμάρρου παρατηρήθηκε στη ζώνη κατάκλυσης, ενώ τα βραχώδη πρανή βόσκονται από περιορισμένο αριθμό κατσικιών. Πάντως, τόσο οι ανθρώπινες δραστηριότητες όσο και οι επιπτώσεις τους έχουν αμελητέα επίπτωση

στον υγρότοπο, ο οποίος έχει μια σειρά από αξιοπρόσεκτες αξίες. Ως πιο σημαντικές εντοπίστηκαν, σύμφωνα με τις κατατάξεις της IUCN και του MedWet, οι ακόλουθες:

- 103 Έλεγχος πλημμυρικών φαινομένων.
- 109 Υποστήριξη τροφικών αλυσίδων.
- 110 Ενδιαίτημα άγριων ειδών ζώων και φυτών.
- 111 Αναψυχή

Έλος Παλαιόπολης (ΚΤΗ002)

Το έλος Παλαιόπολης (ή Παλιόπολης) βρίσκεται περίπου 2,5 χιλιόμετρα δυτικά του οικισμού Αβλέμονα κάτω από τον κάμπο της Παλαιόπολης. Αποτελεί τη μεγαλύτερη και σημαντικότερη υγροτοπική περιοχή των Κυθήρων, η οποία συγκροτείται από τις εκβολές δύο χειμάρρων που εκβάλουν σε κοντινή απόσταση (150 περίπου μέτρων) μεταξύ τους στην παραλία Λίμνη, δημιουργώντας στο ενδιάμεσο ένα υφάλμυρο έλος. Το νερό στον υγρότοπο παρουσιάζει μεγάλη αυξομείωση κατά τη διάρκεια του έτους και εξαρτάται άμεσα από το ύψος και την κατανομή των ετήσιων βροχοπτώσεων και λιγότερο από την επικοινωνία του υγρότοπου με τη θάλασσα. Ο υγρότοπος πάντως, κρατά ελάχιστο νερό κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, παρότι το έδαφος σε πολλά σημεία παραμένει κορεσμένο. Οι δύο χείμαρροι που τροφοδοτούν το έλος έχουν διαφορετικά και διακριτά χαρακτηριστικά, τα οποία αποτυπώνονται τόσο στην κοίτη τους, όσο και στη φυσιογνωμία των εκβολικών τους τμημάτων.

Ο χείμαρρος Πλατύς (δυτικά) παρουσιάζει πιο δαιδαλώδη και εν μέρει πιο στενή κοίτη προς τα κατάντη, γεγονός που οδηγεί σε εντονότερη εκφόρτιση των απορροών με αποτέλεσμα την ύπαρξη υποσκαφής, ενώ η βλάστηση σ' αυτόν είναι διάσπαρτη και παρουσιάζει την τυπική εικόνα μιας χειμαρρικής εκβολής.

Αντιθέτως, ο χείμαρρος Περιστεριώνας (ανατολικά) έχει πιο γραμμική κοίτη και φαρδύτερο άνοιγμα προς την εκβολή του, γεγονός που μειώνει την ταχύτητα του νερού που ρέει προς τη θάλασσα κατά τη διάρκεια των περιοδικών απορροών. Κατ' αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα συγκράτησης νερού στην εκβολή και η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για ανάπτυξη περισσότερων φυτικών υγροτοπικών ειδών παρουσιάζοντας έτσι μια πιο τυπική μορφή των μικρών εκβολών που απαντώνται στις νησιωτικές περιοχές της Μεσογείου, οι οποίες επηρεάζονται και από τη θάλασσα. Η συνολική έκταση του υγρότοπου, που περιλαμβάνει τις δύο εκβολές και το έλος είναι 45 στρέμματα, αν και στο παρελθόν φαίνεται πως ήταν λίγο μεγαλύτερη και μειώθηκε λόγω της επέκτασης των γύρω καλλιεργειών (ελαιώνες).

Εικόνα 46 Έλος Παλαιόπολης

Ανθρώπινες δραστηριότητες και αξίες του υγρότοπου.

Στον υγρότοπο και γύρω από αυτόν, αναπτύσσονται μια σειρά από ανθρώπινες δραστηριότητες, που εν μέρει τον έχουν επηρεάσει στο πέρασμα των χρόνων. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι η γεωργία και (λιγότερο) η βοσκή κτηνοτροφικών ζώων που ασκείται στα όρια του υγρότοπου. Όπως προαναφέρθηκε, τμήματα των καλλιεργειών φαίνεται πως επεκτάθηκαν πάνω σε τμήματα του υγρότοπου, πριν από αρκετά χρόνια, ενώ το κεντρικό τμήμα του εναπομείναντος έλους φαίνεται ότι οργώνεται ή ότι οργώνονταν στο πρόσφατο παρελθόν. Ο δρόμος που ενώνει τους μικρούς οικισμούς στα ανάντη με τον οικισμό του Αβλέμονα, τέμνει και τις δύο κοίτες των εκβολών, ενώ κατά την αυτοψία παρατηρήθηκαν αυτοκίνητα που περνούσαν μέσα από την κοίτη του Περιστεριώνα και διαμέσου του έλους έφταναν μέχρι την παραλία, η οποία χρησιμοποιείται για κολύμβηση και αναψυχή.

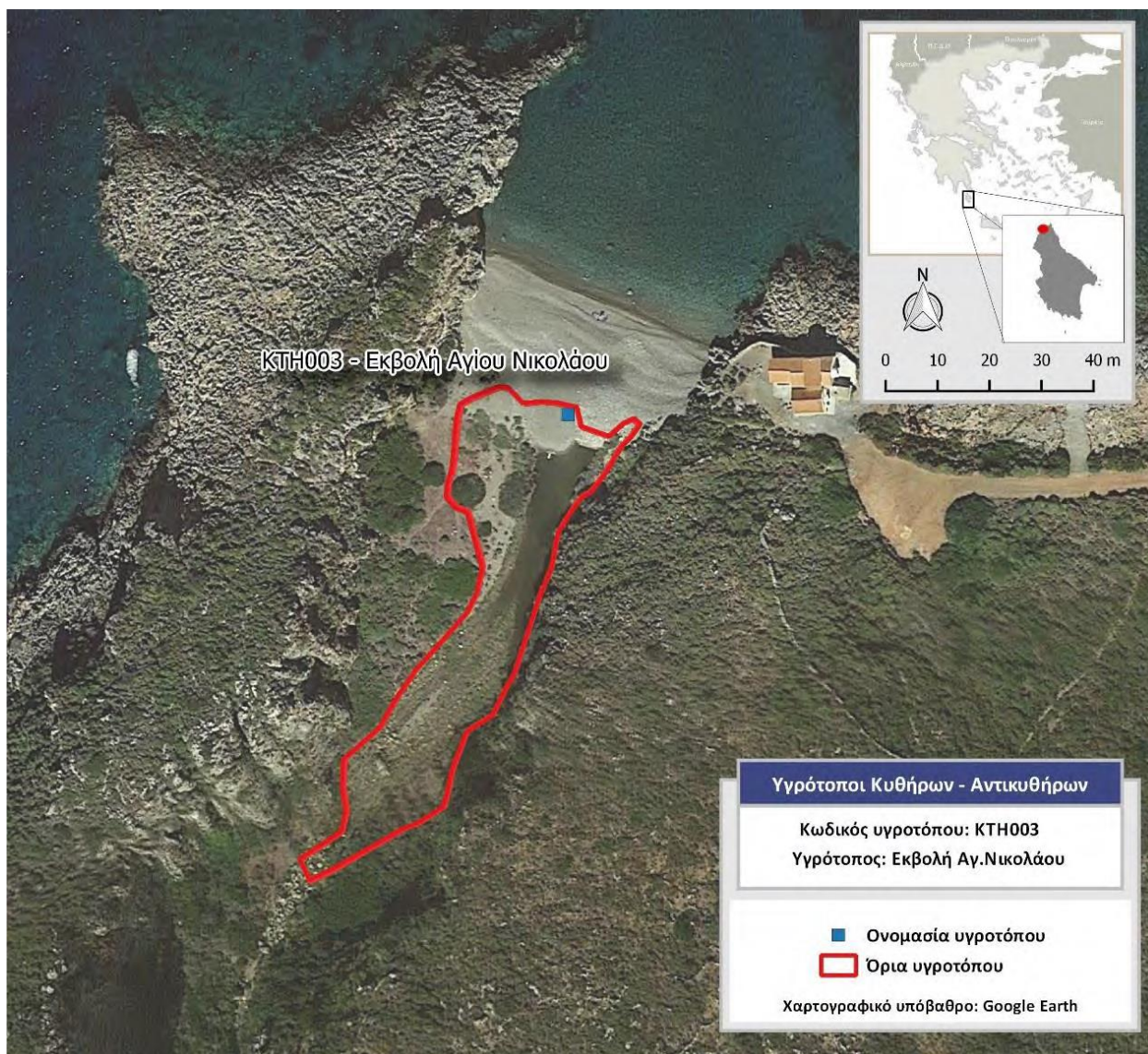
Παρατηρήθηκαν διάσπαρτοι κάλυκες κυνηγετικών όπλων, κάτι το οποίο υποδηλώνει ότι ασκείται κυνήγι μέσα στα όρια του υγρότοπου. Επίσης παρατηρήθηκε μικρής έκτασης εξαγωγή αδρανών υλικών από τις κοίτες και των δύο χειμάρρων και κυρίως του χειμάρρου Πλατύ, του οποίου η κοίτη έχει επιπρόσθετα εγκιβωτιστεί σε διάφορα τμήματα, τόσο με τη χρήση τοιχίων σκυροδέματος, όσο και με την χρήση συρματοδεμένων δεματίων με πέτρες.

Παρά ταύτα, ο υγρότοπος έχει σήμερα μια σειρά από αξιοπρόσεκτες αξίες, άλλες μικρότερου και άλλες μεγαλύτερου μεγέθους. Ως πιο σημαντικές πρέπει να θεωρηθούν αυτές που σχετίζονται με τη συντήρηση και προστασία του κάμπου της Παλαιόπολης. Οι δύο χειμάρροι ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για τη δημιουργία και συντήρηση του κάμπου λόγω των αλουβιακών αποθέσεων (προσχώσεων). Από την άλλη, συνολικά ο υγρότοπος δρα ως ένα φυσικό φράγμα υπόγειας ανάσχεσης του θαλασσινού νερού, επιτελώντας έτσι ένα σημαντικό ρόλο κατά της υπαλμύρωσης των εδαφών του κάμπου. Πέρα από τα παραπάνω και σύμφωνα με τις κατατάξεις της IUCN και της MedWet, αναγνωρίστηκαν συνολικά οι ακόλουθες αξίες:

- 103 Έλεγχος πλημμυρικών φαινομένων.
- 104 Κατακράτηση ιζημάτων/τοξικών.
- 105 Κατακράτηση θρεπτικών.
- 106 Σταθεροποίηση ακτογραμμής.
- 109 Υποστήριξη τροφικών αλυσίδων.
- 110 Ενδιαίτημα άγριων ειδών ζώων και φυτών.
- 111 Αναψυχή.
- 201 Παρουσία ενδιαφερόντων ειδών άγριων ζώων και φυτών
- 204 Αγροτική.

Εκβολή Αγίου Νικολάου (ΚΤΗ003)

Η εκβολή Αγίου Νικολάου βρίσκεται περίπου 2,5 χιλιόμετρα βόρεια του μικρού οικισμού Κρυονέρι δίπλα στο ομώνυμο εκκλησάκι και συνδέεται, τόσο με αυτόν, όσο και με τον οικισμό της Πλατιάς Άμμου μέσω χωματόδρομου μέτριας ποιότητας. Πρόκειται για τον μικρότερο εκ των τριών υγροτόπων των Κυθήρων, ο οποίος σχηματίζεται από την εκβολή ρέματος εποχικής ροής σε άμεση αλληλεπίδραση με τη θάλασσα. Ο υγρότοπος κρατά νερό καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, κυρίως λόγω της κροκαλώδους παραλίας που λειτουργεί ως φυσικό φράγμα εμποδίζοντας την απρόσκοπτη υπέργεια έξοδο των απορροών προς τη θάλασσα και δευτερευόντως λόγω της συχνής υπέργειας επικοινωνίας του με το χειμέριο κύμα. Ο υγρότοπος είναι αρκετά απομονωμένος και γι' αυτό βρίσκεται σε εξαιρετική κατάσταση διατήρησης. Η συνολική του έκταση είναι μόλις 1,7 στρέμματα.

Εικόνα 47 Εκβολή Αγίου Νικολάου

Ανθρώπινες δραστηριότητες και αξίες του υγροτόπου.

Ο υγρότοπος της εκβολής Αγίου Νικολάου έχει μεγάλο βαθμό φυσικότητας μιας και οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε αυτόν περιορίζονται κυρίως στη χρήση της παραλίας και της θαλάσσιας περιοχής για κολύμβηση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Επίσης, αρκετοί ντόπιοι και επισκέπτες, επισκέπτονται τον εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου, που βρίσκεται σε μικρό ύψωμα ανατολικά της εκβολής. Ο υγρότοπος και η παραλία είναι προσβάσιμα μέσω χωματόδρομου κακής ποιότητας. Όπως και στην περίπτωση του υγροτόπου Λίμνη Κακιάς Λαγκάδας (ΚΤΗ001), στους περιηγητικούς χάρτες του νησιού αναφέρεται η χαράδρα από την οποία περνάει η κοίτη της εκβολής ως αναρριχητικό πεδίο, ωστόσο κατά την απογραφή δεν παρατηρήθηκαν οργανωμένες διαδρομές

στους βράχους γύρω από την εκβολή. Οι πιο σημαντικές αξίες του υγρότοπου, σύμφωνα με τις κατατάξεις της IUCN και του MedWet, είναι οι ακόλουθες:

- 109 Υποστήριξη τροφικών αλυσίδων.
- 110 Ενδιαίτημα άγριων ειδών ζώων και φυτών.
- 111 Αναψυχή.

Εκβολή Σκαφίδι (ΚΤΗ004)

Ο υγρότοπος της εκβολής Σκαφίδι βρίσκεται περίπου 1 χιλιόμετρο δυτικά του οικισμού Αβλέμονα. Έχει δεχθεί αρκετές ανθρωπογενείς πιέσεις με αποτέλεσμα την έντονη υποβάθμιση των φυσικών χαρακτηριστικών του. Οι κυριότερες αλλοιώσεις προέρχονται από τις εκατέρωθεν της κοίτης περιφράξεις, αλλά και τον δρόμο που τέμνει την εκβολή, περιορίζοντας την ροή του νερού προς τα κατάντη μέσω ενός οχετού. Οι δύο αυτές κατηγορίες αλλοιώσεων οδήγησαν στην συσσώρευση υδάτων στα ανάντη της εκβολής δημιουργώντας έτσι ένα έλος που πλημμυρίζει μετά από έντονες βροχοπτώσεις. Η παρουσία του νερού στον υγρότοπο είναι εποχιακή, αν και το έδαφος στο μεγαλύτερο τμήμα του παρουσιάζεται κορεσμένο σχεδόν καθ'όλη τη διάρκεια του έτους. Η συνολική του έκταση είναι περίπου 8,4 στρέμματα.

Εικόνα 48 Εκβολή Σκαφίδι

Ανθρώπινες δραστηριότητες και αξίες του υγρότοπου.

Ο υγρότοπος της εκβολής Σκαφίδι έχει υποστεί τις περισσότερες και σημαντικότερες αλλοιώσεις από όλους τους υγρότοπους των Κυθήρων. Όπως προαναφέρθηκε, τόσο οι περιφράξεις, όσο και ο δρόμος, ο οποίος τέμνει τον υγρότοπο, έχουν οδηγήσει σε αλλαγές των υδρολογικών χαρακτηριστικών του υγρότοπου. Επιπρόσθετα, προς την παραλία υπάρχουν αποθέσεις μικρών ποσοτήτων αδρανών. Παρά ταύτα, ο υγρότοπος έχει σήμερα μια σειρά από αξιοπρόσεκτες αξίες, άλλες μικρότερου και άλλες μεγαλύτερου μεγέθους, οι οποίες, σύμφωνα με τις κατατάξεις της IUCN και του MedWet, είναι οι εξής:

- 103 Έλεγχος πλημμυρικών φαινομένων
- 106 Σταθεροποίηση ακτογραμμής
- 109 Υποστήριξη τροφικών αλυσίδων.
- 110 Ενδιαίτημα άγριων ειδών ζώων και φυτών.
- 111 Αναψυχή.

Καταφύγιο άγριας ζωής

Στην περιοχή Κυθήρων Αντικυθήρων υπάρχει ένα μόνο ΚΑΖ (κωδικός: K924) έκτασης 3.015 εκταρίων με την ονομασία "Θολάρια, Αγ. Μονή, Αγ. Γεώργιος, Μεγάλη Δραγονέρα, Αντιδραγονέρα, Πρασονήσι Δήμου Κυθήρων". Τα όρια της περιοχής ΚΑΖ Κυθήρων σχεδόν συμπίπτουν με την ΖΕΠ GR3000013.

Δασικές πυρκαγιές στα Κύθηρα-Αντικύθηρα

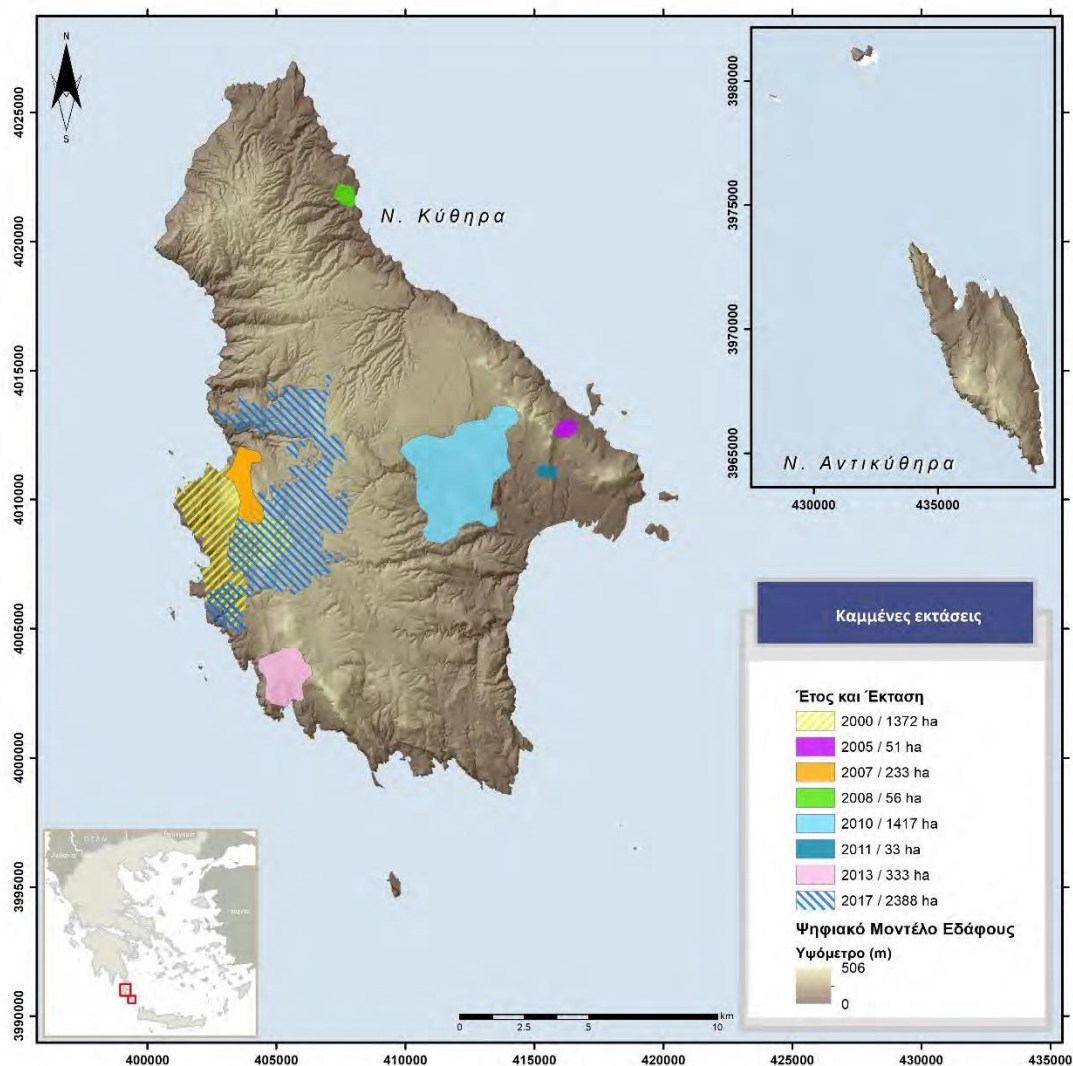
Οι δασικές πυρκαγιές αποτελούν διαχρονικά μία σημαντική απειλή για τα οικοσυστήματα του νησιωτικού συμπλέγματος Κυθήρων – Αντικυθήρων. Τόσο οι ιδιαίτερες κλιματικές συνθήκες (ισχυροί άνεμοι) όσο και η βλάστηση της περιοχής (φρύγανα και σκληρόφυλλη βλάστηση) συντελούν στην ένταση, συχνότητα αλλά και επιπτώσεις των πυρκαγιών στα οικοσυστήματα των νησιών. Ταυτόχρονα, η γεωγραφική θέση των Κυθήρων, η απόσταση από την κεντρική διοίκηση και την τεχνική υποστήριξη που αυτή μπορεί να παράσχει σε φυσικές καταστροφές, αυξάνει τον χρόνο κατάσβεσης στην κρίσιμη περίοδο έναρξης των δασικών πυρκαγιών. Έτσι, όπως και σε άλλα νησιά, σημαντικότερο ρόλο στην κατάσβεση παίζουν, εκτός της τοπικής Π.Υ., οι τοπικοί εθελοντές πυροσβέστες και γενικότερα ο τοπικός πληθυσμός.

Όσον αφορά τις κλιματικές συνθήκες που σχετίζονται με τις δασικές πυρκαγιές, το βιοκλίμα της περιοχής των Κυθήρων, βάση των δεικτών Emberger (1955) όπως τροποποιήθηκαν για την Ελλάδα από τον Μαυρομάτη (1980), κατατάσσεται στην ύφυγη ζώνη (sub-humid) που χαρακτηρίζεται από ζεστούς χειμώνες με σχεδόν καθόλου χιονόπτωση. Επίσης, σύμφωνα με το ομβροθερμικό διάγραμμα Bagnouls & Gaussen, η ξηρή περίοδος διαρκεί 5,5 μήνες, από αρχές Απριλίου μέχρι μέσα Σεπτεμβρίου.

Συστηματικά χωρικά δεδομένα πυρκαγιών υπάρχουν μόνο για τα τελευταία δεκαέξι χρόνια από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφόρησης για τις Δασικές Πυρκαγιές (EFFIS), μία υπηρεσία που έχει αναπτυχθεί από το Κοινό Κέντρο Ερευνών (Joint Research Centre, JRC) και τη Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο παρακολουθεί συνεχώς την κατάσταση στην Ευρώπη όσον αφορά τις δασικές πυρκαγιές. Αυτά όμως αφορούν μόνο το νησί των Κυθήρων από το 2000 μέχρι και σήμερα μια και δεν έχουν καταγραφεί από την συγκεκριμένη υπηρεσία οι πυρκαγιές των Αντικυθήρων. Από αυτά τα δεδομένα προκύπτει ο παρακάτω πίνακας όσον αφορά τις πυρκαγιές που έχουν καταγραφεί από το EFFIS (San-Miguel-Ayanz et al. 2012).

Πίνακας 25: Πυρκαγιές στα Κύθηρα από το 2000 μέχρι και το 2015

Χρονιά	Έκταση (ha)	Ημερομηνία έναρξης
2000	1372	n/a
2005	51	n/a
2007	233	17/7/2007
2008	56	7/6/2008
2010	1417	15/8/2010
2011	33	27/9/2011
2013	333	1/8/2013
2017	2564	4/8/2017

Εικόνα 49 Οι πυρκαγιές στα Κύθηρα την περίοδο 2000-2017

Από τα παραπάνω προκύπτει πως η μεγαλύτερη πυρκαγιά των τελευταίων ετών σημειώθηκε το 2017 ξεκινώντας από την περιοχή του νοσοκομείου. Η φωτιά επεκτάθηκε γρήγορα νότια και κατέκαψε μικτή αγροδασική έκταση περίπου 2.500 ha. Εκτός από αγροτικές εκτάσεις, φρυγανική, σκληρόφυλλη και δενδρώδη βλάστηση, κάηκε και ικανή έκταση από συστάδες φοινικικής αρκεύθου (*Juniperus phoenicea*), ένα είδος του οποίου η φυσική αποκατάσταση είναι δύσκολη και ιδιαίτερα μακροχρόνια. Από την εν λόγω φωτιά κινδύνεψαν σπίτια και οικισμοί οι οποίοι εκκενώθηκαν. Η δεύτερη μεγαλύτερη πυρκαγιά ήταν αυτή του 2010 στην περιοχή νοτιοανατολικά του αεροδρόμιου των Κυθήρων, όπου κάηκαν 1.417 ha χαμηλής (φρυγανικής) βλάστησης και ένα μικρό κομμάτι της περιοχής Natura GR3000013. Η τρίτη σε έκταση πυρκαγιά σημειώθηκε τον Αύγουστο του 2000 νοτιοδυτικά του Μυλοποτάμου όπου καήκαν 1.372 ha. Και σε αυτή την πυρκαγιά, κάηκαν συστάδες φοινικικής αρκεύθου (*Juniperus phoenicea*). Στα βόρεια όρια της πυρκαγιάς του 2000 ξέσπασε στα

μέσα Ιουλίου 2007 άλλη μικρότερη πυρκαγιά (233 ha), καίγοντας ένα μικρό κομμάτι ήδη καμένων εκτάσεων της πρώτης, ενώ και τότε προσβλήθηκαν μικρές εκτάσεις φοινικικής αρκεύθου. Οι υπόλοιπες πυρκαγιές των Κυθήρων από το 2000 και έπειτα, για τις οποίες υπάρχουν τα όρια των καμένων εκτάσεων, έκαψαν μικρές εκτάσεις με μεγαλύτερη αυτή το 2013 στα νοτιοανατολικά του νησιού όπου κάηκαν 333 ha χαμηλής και σκληρόφυλλης βλάστησης.

Ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα των δασικών πυρκαγιών στον ελληνικό χώρο είναι η επαναληψιμότητά τους στην ίδια περιοχή μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα. Αν και η μεσογειακή βλάστηση που καλύπτει τα νησιά έχει ανεπτυγμένους μηχανισμούς προσαρμογής απέναντι στις πυρκαγιές (Κωνσταντινίδης και Γκατζογιάννης 2001), αλλά και αναγέννησης μετά από αυτές (Espirito-Santo et al. 1993, Arianoutsou and Thanos 1996), όταν αυτές επαναλαμβάνονται σύντομα στις ίδιες εκτάσεις επιφέρουν μια υποβάθμιση στους σχετικούς μηχανισμούς και λειτουργίες καθιστώντας δυσκολότερη την ανάκαμψη των περιοχών. Όταν δε, αυτό συνδυάζεται και με εντατική βόσκηση, τότε η ανάκαμψη των καμένων πυρόπληκτων οικοσυστημάτων γίνεται ακόμη πιο δύσκολη. Στα Κύθηρα, θα πρέπει, να διερευνηθούν τα όρια και παλαιότερων πυρκαγιών, με την συνδρομή των αντίστοιχων υπηρεσιών (Δασικής Υπηρεσίας και Πυροσβεστικής), ώστε να εντοπιστούν περιοχές που έχουν κατ' επανάληψη καεί και να διερευνηθεί εάν αυτές χρήζουν μέτρων αποκατάστασης.

Για τα Αντικύθηρα, όπως αναφέρθηκε, δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία για πυρκαγιές, πόσο μάλλον χωρικά, ώστε να προβούμε σε ασφαλή συμπεράσματα. Από την εικόνα της βλάστησης, ωστόσο, μπορούμε με ασφάλεια να συμπεράνουμε πως οι πυρκαγιές έχουν αφήσει το στίγμα τους στο οικοσύστημα της περιοχής. Επίσης, ο αριθμός των κασικιών που βόσκουν σε ημιάγρια κατάσταση στο νησί αποτελεί απειλή για την αποκατάσταση της βλάστησης μετά από πυρκαγιά. Ο μεγάλος αριθμός των ζώων, σε σχέση πάντα και με το μέγεθος του νησιού, καθιστούν δύσκολη την αποκατάσταση της βλάστησης μετά από φυσικές καταστροφές όπως μία πυρκαγιά.

Ένα ενδιαφέρον στοιχείο που προκύπτει από τη χαρτογραφική επισκόπηση της περιοχής είναι το πυκνό δίκτυο δρόμων και μονοπατιών των δύο νησιών, σε σχέση και με αντίστοιχα νησιά του ελληνικού χώρου. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελέσει σύμμαχο στις προσπάθειες κατάσβεσης πυρκαγιών που σημειώνονται στα Κύθηρα-Αντικύθηρα.

Διαχείριση απορριμμάτων

Εγκαταστάσεις διαχείρισης

Στο Δήμο Κυθήρων μέχρι πρόσφατα λειτουργούσαν δύο ΧΑΔΑ, ένας στο Νησί των Κυθήρων στη θέση "Λαχνός" και ένας στα Αντικύθηρα στη θέση "Μύλοι". Η λειτουργία αυτών των χώρων επέφερε πρόστιμο στο Δήμο ύψους 80.000€ ανά εξάμηνο ανά ΧΑΔΑ, ήτοι 320.000€ ετησίως. Σήμερα έχουν γίνει οι απαραίτητες διαδικασίες αποκατάστασης των χώρων, κι έχουν αρθεί τα πρόστιμα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Λόγω έλλειψης επαρκούς ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των κατοίκων του

Δήμου στο θέμα της ανακύκλωσης, παρουσιάζονται προβλήματα κατά την αποκομιδή τους (ανάμειξη σύμμεικτων και ανακυκλώσιμων υλικών) με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία της διαδικασίας ανακύκλωσης.,

Ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο θα προκύψει μελλοντικά εν όψει της λειτουργίας του νέου ΧΥΤΥ, είναι η διαχείριση των στραγγισμάτων που θα παράγονται από τις διαδικασίες της υγειονομικής ταφής. Ο σχεδιασμός προβλέπει δεξαμενή προσωρινής αποθήκευσης - εξισορρόπησης και καθίζησης, δηλαδή πρωτοβάθμια επεξεργασία και κατόπιν επανακυκλοφορία στη μάζα των απορριμματικών αποθέσεων. Σημειώνεται πως λόγω της σύστασης της εκροής των στραγγισμάτων, (τα οποία φέρουν υψηλό βιολογικό φορτίο και βαρέα μέταλλα), από την πρωτοβάθμια καθίζηση δεν μπορεί περίσσεια στραγγισμάτων να οδηγείται για περαιτέρω επεξεργασία στην ΕΕΛ του νησιού.

Σχέση τοπικού πληθυσμού με το περιβάλλον

Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής Κυθήρων – Αντικυθήρων αποτελεί μια από τις πιο ενδιαφέρουσες περιπτώσεις στον ελλαδικό νησιωτικό χώρο, καθώς παρουσιάζει αξιοσημείωτη ποικιλότητα και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η θέση της περιοχής στο σημείο επαφής τριών μεγάλων θαλάσσιων περιοχών (Αιγαίο, Ιόνιο και Κρητικό πέλαγος), η βιογεωγραφική της σύνδεση με την Κρήτη και την Πελοπόννησο και η γεωγραφική της απομόνωση κατά τους νεότερους γεωλογικά χρόνους, αποτελούν παράγοντες που διαμόρφωσαν τον περιβαλλοντικό της πλούτο. Ο πλούτος αυτός χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό ενδημισμού των ειδών, υψηλή βιοποικιλότητα καθώς και ύπαρξη σπάνιων και απειλούμενων ειδών αλλά και οικοτόπων.

Οι περιοχές στις οποίες εντοπίζεται η σημαντική αυτή φυσική κληρονομιά, αποτελούνται από ένα μωσαϊκό οικοτόπων που απαντώνται στα θαλάσσια και εσωτερικά ύδατα, στη χέρσο, αλλά και στις καρστικές διαμορφώσεις του υπεδάφους. Αυτή η ευρεία εξάπλωση στοιχείων υψηλής φυσικής αξίας, αντικατοπτρίζεται στο γεγονός της ύπαρξης πέντε διαφορετικών προστατευόμενων περιοχών οι οποίες ανήκουν στο Δίκτυο Φύση 2000 (Natura 2000) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι οποίες καλύπτουν μεγάλη έκταση του νησιωτικού συμπλέγματος. Επιπρόσθετα, τα Κύθηρα-Αντικύθηρα και οι γύρω νησίδες φιλοξενούν δύο περιοχές χαρακτηρισμένες ως «Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας» ενταγμένες στους διεθνείς καταλόγους IBA της Birdlife, οι οποίες είναι από της ελάχιστες στη χώρα που πληρούν το κριτήριο της μεταναστευτικής στενωπού, επιβεβαιώνοντας έτσι τη σημαντικότητα της περιοχής για την μετανάστευση της ορνιθοπανίδας.

Η διαμόρφωση των περιβαλλοντικών συνθηκών στους οικοτόπους της περιοχής, έχει επηρεαστεί όπως είναι αναμενόμενο και από διάφορους ανθρωπογενείς παράγοντες. Η παρουσία των ανθρώπων και των δραστηριοτήτων τους στο νησιωτικό αυτό σύμπλεγμα είναι συνεχής εδώ και χιλιάδες χρόνια. Παρ'όλες τις σημαντικές πληθυσμιακές διακυμάνσεις ανά τους αιώνες, οι ανθρώπινες δραστηριότητές έχουν επηρεάσει και διαμορφώσει τον χαρακτήρα της περιοχής και

εκτείνονται σε ένα ευρύ φάσμα. Η ένταση με την οποία αυτές επηρέασαν τη διαμόρφωση των περιβαλλοντικών συνθηκών στην περιοχή μελέτης ποικίλουν ανά περίπτωση, αλλά κατά κανόνα δεν έχουν επιφέρει μη αναστρέψιμες υποβαθμίσεις στις λειτουργίες των οικοσυστημάτων. Υπάρχουν βέβαια περιπτώσεις σαφούς υποβάθμισης, όπως στο θαλάσσιο περιβάλλον και σε κάποια παράκτια οικοσυστήματα, οι οποίες με την κατάλληλη διαχείριση μπορούν να ανασταλούν και να αναστραφούν. Σε αντίθεση όμως με τις προαναφερθείσες, υπάρχουν και περιπτώσεις κατά τις οποίες η ανθρώπινη δραστηριότητα συνέβαλλε στη θετική διαμόρφωση, ακόμα και στην ενίσχυση του φυσικού περιβάλλοντος.

Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν κατά κύριο λόγο οι παραδοσιακές πρακτικές που χρησιμοποιήθηκαν στο παρελθόν για την εκμετάλλευση των προς καλλιέργεια εδαφών. Κυριότερες από αυτές ήταν η διαμόρφωση αναβαθμίδων και οι διάφορες κατασκευές που σκοπό είχαν τη συλλογή και εκμετάλλευση των υδάτων. Η αφομοίωση των ανθρώπινων αυτών κατασκευών από τα φυσικά οικοσυστήματα επιτεύχθηκε σε τόσο μεγάλο βαθμό, έτσι ώστε σήμερα η εγκατάλειψη των παραδοσιακών πρακτικών, που σχετίζονται με αυτές, έχει εμφανή αρνητικό αντίκτυπο στην τοπική βιοποικιλότητα.

Συμπερασματικά, καταλήγουμε στη διαπίστωση πως το, αποδεδειγμένα πλούσιο, φυσικό περιβάλλον της περιοχής Κυθήρων-Αντικυθήρων χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και ανάδειξης σε όλα τα επίπεδα. Οι πιέσεις και οι απειλές που εντοπίζονται στην περιοχή και τμηματικά αναφέρονται στο κύριο κείμενο της παρούσας, πρέπει να μετριαστούν, ενώ ταυτόχρονα είναι επιτακτική η ανάγκη επένδυσης σε ολοκληρωμένα προγράμματα βελτίωσης και αποκατάστασης των υφιστάμενων βιοτόπων, που θα στοχεύουν στη διατήρηση του πολύτιμου φυσικού κεφαλαίου της περιοχής και σε ένα αειφορικό πρόσημο, όσον αφορά τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η διαφύλαξη και ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς των Κυθήρων και των Αντικυθήρων αποτελεί το καλύτερο εχέγγυο για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της τοπικής κοινωνίας και βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη παραγωγικών κλάδων της περιοχής, όπως ο πρωτογενής τομέας και ο τουρισμός.

Μεταβολές καλύψεων γης

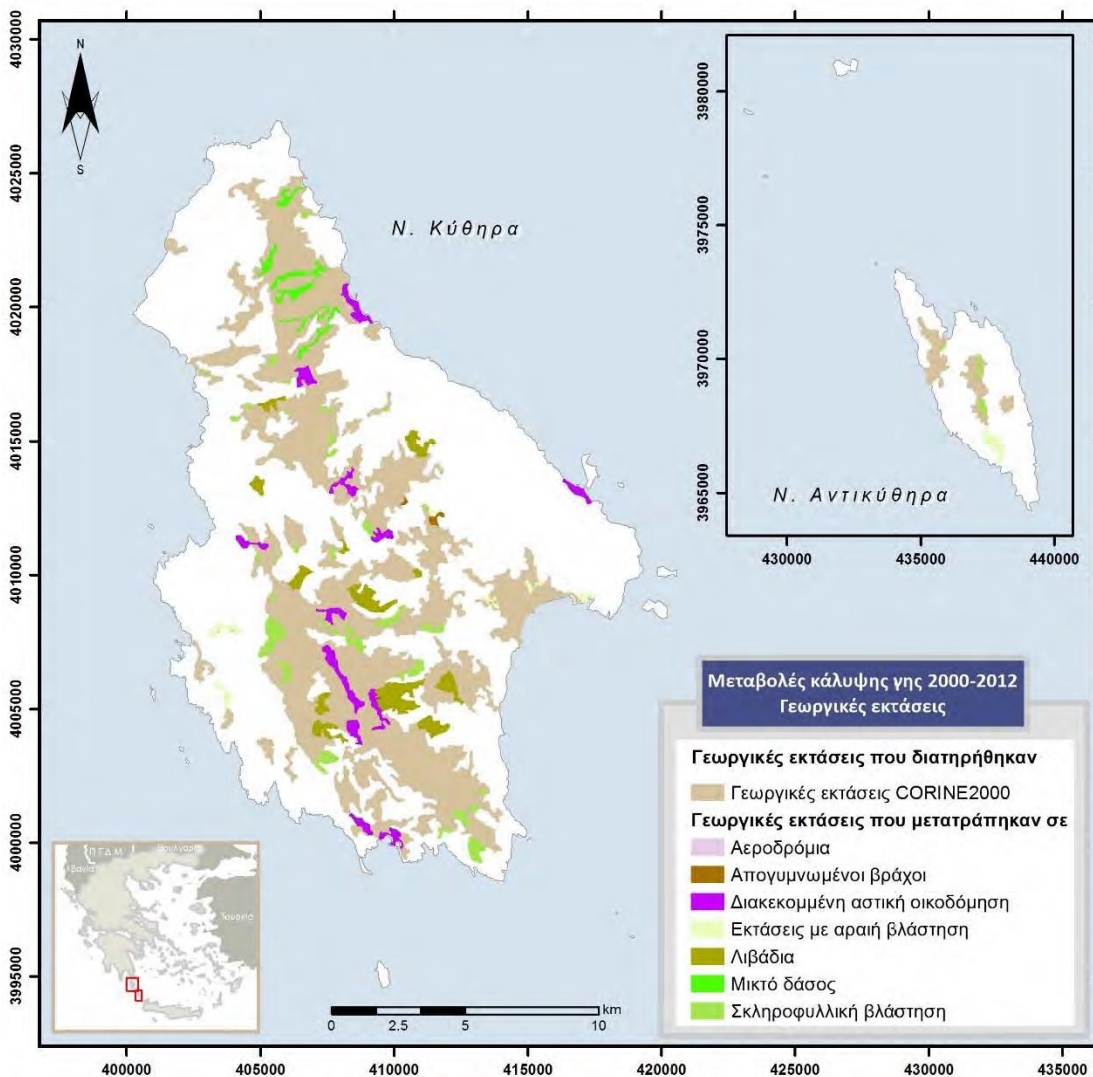
Μελετώντας διαχρονικά την εξέλιξη των καλύψεων γης, μπορούν να γίνουν χρήσιμες συσχετίσεις και να αναγνωριστούν δυνητικές περιβαλλοντικές πιέσεις. Για παράδειγμα, η επέκταση των αγροτικών δραστηριοτήτων μπορεί να αναγνωρισθεί, να χαρτογραφηθεί και να μετρηθεί με ακρίβεια και τέλος να συσχετισθεί με άλλους παράγοντες, όπως η χρήση των υδατικών πόρων ή να αναγνωριστούν έμμεσες και άμεσες πιέσεις. Αντιστοίχως, μπορούν να αναγνωριστούν τυχόν αρνητικές επιδράσεις που μπορεί να έχουν οι κάποιες χρήσεις, χωρίς την τήρηση περιβαλλοντικών όρων και ορθών πρακτικών, από εγκαταστάσεις κλάδων όπως η βιομηχανία, η κτηνοτροφία, τα μεταλλεία κλπ.

Για τον εντοπισμό των διαχρονικών μεταβολών στην κάλυψη γης, χρησιμοποιήθηκαν τα ανοιχτά δεδομένα του προγράμματος CORINE που αποδίδουν την εικόνα της περιοχής βάσει της ίδιας μεθοδολογίας για τα έτη 2000, 2006 και 2012 και που παρατέθηκαν στο προηγούμενο υποκεφάλαιο. Πραγματοποιήθηκε σύγκριση των χωρικών δεδομένων σε ζεύγη, μεταξύ των ετών 2000-2006, 2000-2012 και 2006-2012. Τα δύο νησιά αναλύθηκαν ξεχωριστά και τα αποτελέσματα αναφέρονται στη συνέχεια.

Κύθηρα

Κατά την περίοδο μεταξύ των ετών 2000-2006 υπήρξαν κάποιες σημαντικές μεταβολές στις καλύψεις γης του νησιού που αφορούν κυρίως στην αύξηση των τεχνητών επιφανειών. Έτσι, οι «τεχνητές επιφάνειες» φαίνεται να παρουσιάζουν σημαντική αυξητική τάση από 0,27% σε 1,75%. Ωστόσο, με δεδομένο ότι οι αστικές δομημένες περιοχές δεν εμφανίζονται στην χαρτογράφηση του 2000, η σημαντική αυτή μεταβολή θα μπορούσε να αποδοθεί σε εσφαλμένη αρχική καταγραφή. Εκτός αυτού, στα στοιχεία του CORINE 2006, εμφανίζεται το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης των Κυθήρων να ανήκει στην κατηγορία «δάση και ημιφυσικές περιοχές», αυξανόμενο από 63,35% το 2000 σε 64,92%. Η έκταση των «γεωργικών περιοχών» μειώνεται σε σχέση με το έτος 2000 σε 33,34% (από 36,38%). Στο επίπεδο 3 της ανάλυσης των καλύψεων γης, εντοπίζεται μεγάλη διαφοροποίηση σε σχέση με το έτος 2000 στις «γεωργικές περιοχές». Έτσι, οι η «γεωργική γη με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης», μειώθηκε από 6.723,90 ha σε 2.065,58 ha. Αντίστοιχα, οι εκτάσεις που εντάσσονται στην κατηγορία «δασών και ημι-φυσικών περιοχών» επεκτάθηκαν, κυρίως όσον αφορά στο ποσοστό κάλυψης της σκληροφυλλικής βλάστησης. Αντιθέτως, μεταξύ των ετών 2006 και 2012 υπάρχουν μικρές διαφοροποιήσεις.

Προχωρώντας σε μια περαιτέρω και σε βάθος ανάλυση του βαθμού και της έκτασης των μεταβολών που πραγματοποιήθηκαν από το έτος-βάση 2000 έως το έτος 2012 με τη χρήση ΓΣΠ, υπολογίστηκε η μετατροπή 1.790,40 ha γεωργικών εκτάσεων από το σύνολο των 6.723,90 ha σε κάποια άλλη χρήση. Αυτή η αλλαγή αφορά κυρίως μετατροπή τους σε απογυμνωμένους βράχους, εκτάσεις με αραιή βλάστηση, λιβάδια, μικτό δάσος, σκληροφυλλική βλάστηση, επέκταση αεροδρομίου και διακεκομμένη αστική δόμηση. Τα 432,40 ha από το σύνολο των εκτάσεων που μεταβλήθηκαν αφορούν σε «τεχνητές επιφάνειες», ποσοστό όχι αμελητέο αν αναλογιστούμε το μέγεθος του νησιού. Πάρα ταύτα και όπως προαναφέρθηκε, το ποσοστό αυτό μάλλον οφείλεται σε λανθασμένη αρχική καταγραφή κατά το έτος 2000. Αντίστοιχα, στο σύνολο των εκτάσεων δασών και ημιφυσικών περιοχών που μεταβλήθηκαν, τα 740,22 ha αναφέρονται σε «γεωργικές εκτάσεις» και τα 4,40 ha σε «τεχνητές επιφάνειες» (αεροδρόμιο, γη που καλύπτεται κυρίως από γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης, ελαιώνες, μη αρδεύσιμη αρόσιμη γη και σύνθετα συστήματα καλλιέργειας).

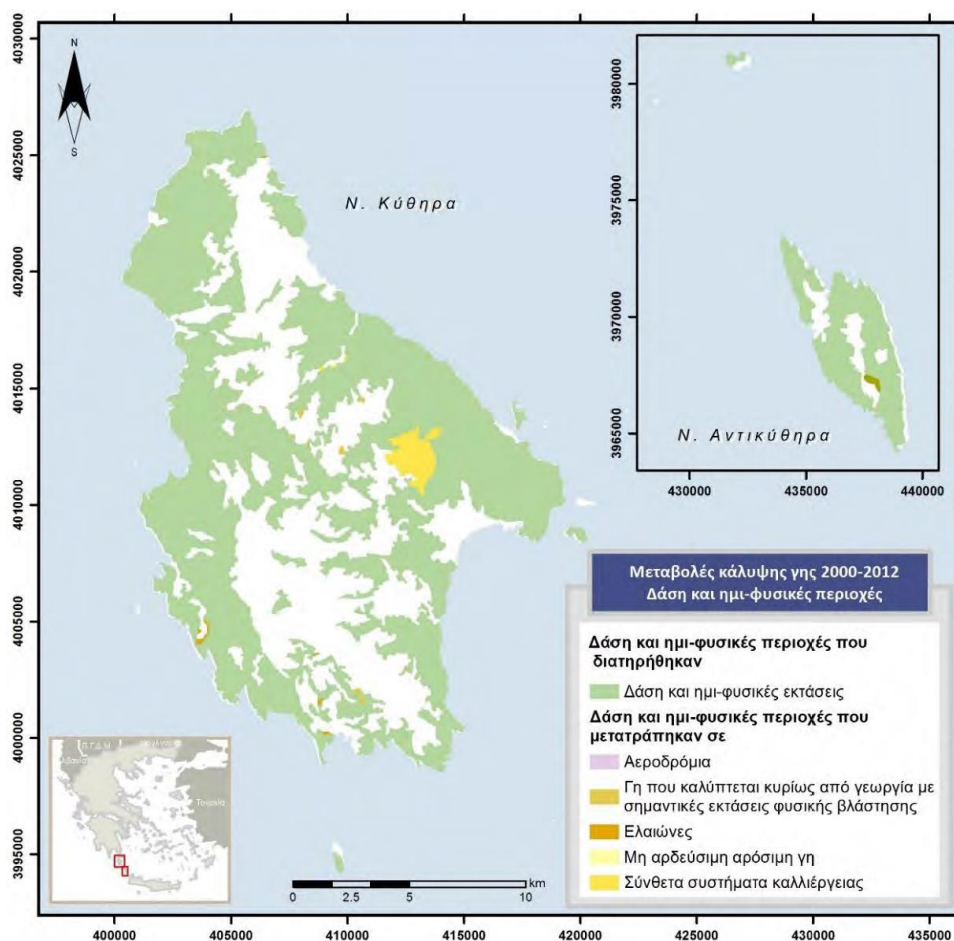
Εικόνα 50 Οι μεταβολές των γεωργικών εκτάσεων για την περίοδο 2000-2012

Αντικύθηρα

Στα Αντικύθηρα, οι μεταβολές που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο 2000-2012 φαίνεται να είναι αρκετά σημαντικές. Στη χαρτογράφηση του έτους 2000 το σύνολο του νησιού καλύπτεται από τρεις κατηγορίες («γη που καλύπτεται κυρίως από γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης», «φυσικοί βοσκότοποι» και «σκληροφυλλική βλάστηση»). Με μια λεπτομερή διάκριση των καλύψεων γης στο επίπεδο ανάλυσης 3, φαίνεται ότι υπήρξε μια μείωση των γεωργικών εκτάσεων με μια παράλληλη αύξηση των φυσικών περιοχών. Έτσι, οι «γεωργικές περιοχές» καταλαμβάνουν πλέον ποσοστό 15,01% της συνολικής έκτασης του νησιού (σε αντίθεση με το 17,43% του 2000)

και αποτελούνται από μη αρδεύσιμη αρόσιμη γη και γη που καλύπτεται κυρίως από γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης και λιβάδια.

Τα «δάση και οι ημι-φυσικές περιοχές» αυξήθηκαν σύμφωνα με την χαρτογράφηση του 2012 και φαίνεται να αποτελούνται κυρίως από εκτάσεις σκληροφυλλικής βλάστησης ποσοστού 74,60% (1.532,486 ha) έναντι 73,27% που είχε καταγραφεί στα στοιχεία του έτους 2000, σε εκτάσεις αραιής βλάστησης (6%) και φυσικούς βοσκότοπους οι οποίοι αυξάνονται από 4,39% σε 9,30%.

Εικόνα 51 Οι μεταβολές των Δασών και ημι-φυσικών περιοχών για την περίοδο 2000-2012

Η κύρια αλλαγή των «γεωργικών εκτάσεων» αφορά σε μεταβολή μέρους της έκτασής τους σε σκληροφυλλική βλάστηση. Πιο συγκεκριμένα, από τα 358,01 ha γεωργικής γης που μεταβλήθηκαν, τα 76,84 ha μετατράπηκαν σε εκτάσεις με σκληροφυλλική βλάστηση. Αντίστοιχα, μικρό τμήμα εκτάσεων δασών και ημι-φυσικών περιοχών (27,14 ha) του έτους 2000 μετατράπηκε σε «γεωργικές εκτάσεις» (λιβάδια και μη αρδεύσιμη γη).

Τοπικά χαρακτηριστικά

Τα Κύθηρα, σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, είναι ο γενέθλιος τόπος της θεάς Αφροδίτης. Ο Όμηρος αναφέρει τη θεά Αφροδίτη στη ραψωδία Θ΄ της Οδύσσειας και στη Ραψωδία Ο΄ της Ιλιάδας όταν ο Αϊάντας θρηνεί για τον θάνατο του πιο αγαπητού φίλου του. Ο Πλάτων, ο Ηρόδοτος, ο Βιργίλιος, ο Οβίδιος, ο Κλήμης της Αλεξανδρείας, κ.ά. κάνουν ανάλογες αναφορές στα Κύθηρα και στη θεά Αφροδίτη (Αργυροπούλου, 2003· Αρώνη-Τσίχλη, 2003· Δημουλάς, 2003· Σουέρεφ, 2003· Στέφος, 2003).

Επίσης, σύμφωνα με ένα θρύλο, ο Ατρείδης βασιλιάς της Σπάρτης Μενέλαος διατηρούσε θερινό ανάκτορο στο νησί, ενώ ο Πάρης και η Ωραία Ελένη κατέφυγαν στο ναό της Αφροδίτης στα Κύθηρα επικαλούμενοι την προστασία της θεάς του έρωτα (Κασιμάτης, 1978).

Τα Κύθηρα και τα Αντικύθηρα κατοικούνται από τα προϊστορικά χρόνια, με τους διάφορους κατακτητές να αναμιγνύονται με το ντόπιο στοιχείο. Πρώτοι κάτοικοι των νησιών θεωρούνται οι Μινωίτες, μετά οι Φοίνικες και οι Μυκηναίοι, και αργότερα οι Σπαρτιάτες και οι Αθηναίοι (Κύρου, 2003α· Μπάνου, 2003).

Αντικύθηρα: Ορνιθολογικός Σταθμός

Στα Αντικύθηρα λειτουργεί από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία ο μοναδικός Ορνιθολογικός Σταθμός στην Ελλάδα. Στόχος του σταθμού είναι η παρακολούθηση των σχεδόν 250 ειδών πτηνών που έχουν καταγραφεί στο νησί, καθώς και η προστασία του Μαυροπετρίτη, ενός είδους θαλάσσιου γερακιού, που στα Αντικύθηρα διατηρεί τη μεγαλύτερη αποικία του παγκοσμίως.

Ο Ορνιθολογικός Σταθμός Αντικυθήρων (ΟΣΑ) αποτελεί τη βάση ενός πολυετούς Προγράμματος της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας με περιοχή δραστηριοποίησης το νησί των Αντικυθήρων, τον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο και τις παρακείμενες νησίδες.

Βασικός στόχος του Προγράμματος είναι η παρακολούθηση και μελέτη του παγκόσμιου φαινομένου της μετανάστευσης των πουλιών με απώτερο σκοπό την προστασία τους σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Παράλληλος στόχος του Προγράμματος αποτελεί η ορνιθολογική και οικολογική έρευνα και εκπαίδευση στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

Σκοπός του ΟΣΑ είναι επίσης η ένταξη και η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας, αλλά και των επισκεπτών στις προσπάθειες προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Συνοψίζοντας, με βάση την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, οι λόγοι για τους οποίους τα Αντικύθηρα είναι πολύ σημαντικός χώρος είναι:

1. Είναι το μοναδικό κατοικημένο νησί, με τη μεγαλύτερη αποικία Μαυροπετρίτη (*Falco eleonorae*), σε παγκόσμιο επίπεδο.
2. Είναι από τις ελάχιστες γνωστές περιπτώσεις, αν όχι η μοναδική, πάλι σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου συγκριτικά με τη συνολική έκταση του νησιού, φωλιάζει ένας τόσος μεγάλος αριθμός

αρπακτικών, από πέντε (5) διαφορετικά είδη. Αποτελεί ένα από τα ελάχιστα σημεία στον ελλαδικό χώρο όπου μπορούν να παρατηρηθούν η μετανάστευση 28 ειδών αρπακτικών, συν 4-5 υποειδών, κατά τις δύο μεταναστευτικές περιόδους. Κάποια από αυτά, όπως ο καλαμόκιρκος (*Circus aeruginosus*) και ο σφηκιάρης (*Pernis apivorus*), παρατηρούνται σε πολύ μεγάλες συγκεντρώσεις που αριθμούν χιλιάδες πουλιά. Ακόμα, κάποια είδη απαντώνται σε αριθμούς πολύ μεγαλύτερους από αυτούς που έχουν καταγραφεί σε άλλους μεταναστευτικούς διαδρόμους που υπάρχουν στο εσωτερικό της Μεσογείου (Νότια Ιταλία, Σικελία, Μάλτα, κ.ά.)

4. Είναι το δυτικότερο σημείο στον κόσμο που φωλιάζει ο αμμοπετρόκλης (*Oenanthe isabellina*), ενώ το κοντινότερο σημείο που αποδεδειγμένα φωλιάζουν μικροί και αραιοί πληθυσμοί του είδους είναι το ανατολικό Αιγαίο και η Θράκη.
5. Έχουν καταγραφεί να μεταναστεύουν σε μεγάλους πληθυσμούς είδη για τα οποία, με βάση τους χώρους που διαχειμάζουν, η μετανάστευση πάνω από τα Αντικύθηρα δεν είναι τόσο φυσιολογική. Ένα παράδειγμα είναι ο Νανομυγοχάφτης (*Ficedula parva*), που ξεχειμωνιάζει στην Ινδία και παρατηρείται να περνά το φθινόπωρο από το νησί, σε πολύ μεγάλους αριθμούς.
6. Είναι, ίσως, από τα ελάχιστα σημεία στην Ελλάδα όπου μπορεί να δει κανείς μέσα σε μία ημέρα τεράστιους αριθμούς (μερικές χιλιάδες) από κάποια στρουθιόμορφα και άλλα είδη. Τα Αντικύθηρα αποτελούν μια από τις σημαντικότερες περιοχές για να μελετηθεί η μετανάστευση των πουλιών (αρπακτικών και στρουθιόμορφων) στην Ελλάδα.

Τοπική διάλεκτος

Η τοπική διάλεκτος των Κυθήρων και των Αντικυθήρων είναι ένα χαρακτηριστικό στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, το οποίο μεταδίδεται από γενιά σε γενιά και σχηματίζει μία πολιτισμική ταυτότητα για ένα κομμάτι της τοπικής κοινότητας. Είναι αρκετά εκείνα τα στοιχεία που προβάλλονται μέσα το γλωσσικό ιδίωμα των δύο νησιών, μέσω των οποίων εκφράζεται το πολύ σημαντικό στοιχείο της πολιτισμικής μοναδικότητας. Πολλά είναι τα παραδείγματα που υποδηλώνουν πως η Βενετική κυριαρχία στα Επτάνησα για έξι περίπου αιώνες τροφοδότησε με πολλές λέξεις την τοπική διάλεκτο, η οποία αναμφίβολα έχει και κοινά στοιχεία με τα τοπικά ιδιώματα της Κρήτης και της Μάνης (Κόμης, 1995· Κοντοσόπουλος, 2003).

Πίνακας 26: Τοπική διάλεκτος Κυθήρων (ενδεικτικά παραδείγματα)

Τσιριγώτικο Λεξικό			
	Αβαλίζω = κάνω θόρυβο	Αβαντάρω = πλειοδοτώ	Αβελιμέντο, το = στενοχώρια
	Αβι, το = κυνήγι	Αβιζάρω = εφιστώ αυστηρά	Αβοκάτος, ο = δικηγόρος

Α	Αγάλικος, ο = ατρόμητος	Αγκάνα, η = η βελόνα του σταχίου	Αγκανάρω = στενοχωρώ
	Ακρομάζομαι = αφουγκράζομαι	Αερο, το = κλίμα	Αθος, ο = στάχτη
	Ακορντάω = συμφωνώ	Ακουντώ = χτυπώ με τον αγκώνα	Αλαντρετούρα = ευθεία
	Αλέγρα = ζωηρά	Αλευρογυρίζω = στριφογυρίζω	Αλιμέντο = Διατροφή
	Αμεδά = αρνητικό μόριο	Αμορόζος = αγαπητικός	Αμπασάδα, η = θέλημα, χάρη, δουλειά
	Αναγελώ = κοροϊδεύω	Ανακλανίζομαι = Τεντώνομαι	Αναματσώνω = φοβερίζω με ραβδί
	Αναπαρώνω = εξαφανίζω, κρύβω	Ανασκαντρώνω = ανατριχιάζω	Απανεμίδα = απάγκιο
	Απαντονάρω = εγκαταλείπω	Απηλογία = πράγμα, εργαλείο	Απίκο = έτοιμος
	Απόι = κι έπειτα	Αραγκιονάρω = συζητώ	Αρμεγός = κουβάς για το άρμεγμα
	Ασβεντουρώ = ρίχνω κάτι μακριά	Ασκέλα = άγρια κρεμμύδα	Ασπετάκολο = Αιφνίδιο
Β	Βαβλίζω = αγριοφωνάζω	Βαγιοκλαδίζω = περιποιούμαι επιμελώς	Βάρσαμος = δυόσμος
	Βελεντούζα = αναποδιά	Βέντολο = βεντάλια	Βεντέμα = μεγάλη εσοδεία
	Βέρα - μέντε = τουλάχιστον, αλλά	Βέστα = φόρεμα	Βιάντζο = περίπατος
	Βίρα ή βιράρω = τραβώ πάνω	Βοθρολακίζω = πλημμυρίζω	Βουτσέα = κοπριά βοδιών
Γ	Γάδος = ξύλινος κάδος	Γαργάλι = σκανδάλη όπλου	Γειαμώ = λοιπόν
	Γέμελα = τα δίδυμα	Γιαβουκλού = Ερωμένη	Γιορτάνι = περιδέραιο
	Γκερεμέ = συνεχώς	Γκερίτζι = υπόνομος	Γκέστα = μομφασμοί
	Γκιόλι = γεμάτο	Γλακώ = τρέχω πολύ γρήγορα	Γλίδα = λίγδα, λέρα
	Γούλα = λάχανο	Γροθί = μικρό ελαιόδεντρο από φυτώριο	Γωλώ = Απορώ, υποπτεύομαι
Δ	Δειλό = πρώιμο	Διαγουμίζω = ληστεύω	Διάλισμα = χτένισμα

	Διάτανος ή διάοτσος = διάβολος	Δονάκια, τα = λεπτά, μακριά ξυλαράκια	Δράμω = τρέχω
Ε	Εδαδά = μόλις τώρα	Εινταλλώς = με ποιο τρόπο	Εκεία = εκεί
	Εμπασία = είσοδος	Εμπαχέρι = πρόχειρο	Έμποδο = ίχνος πατημασιάς
	Ενάτι = πείσμα	Ενόρδινε = σε ετοιμότητα	Έντεσπεράρω = αγανακτώ
Ζ	Ζαβέας = ζαβός, κουτός, παλαβός	Ζαγαράκι = σκυλί	Ζάρω = έχω τη συνήθεια
	Ζέφκι = καθισιό	Ζευζέκης = Δύστροπος	Ζούλα = κατσίκια
	Ζουμπερό = Ζώο αρπακτικό ή άγριο	Ζουρίδα = αλεπού, κουνάβι	Ζώδι = Καλό πεπρωμένο
Θ	Θανή = κηδεία	Θαρρώ = νομίζω	Θελέα = θηλιά
Ι	Ισκαριώτης = ταραχοποιός		
Κ	Καβαλλώνια = ανδρογυναίκα	Καβίλια = ξύλινο καρφί	Κάβολο = λάχανο
	Κατενάτσος = σύρτης, κλειδαριά	Καΐρης = τσιγκούνης, φιλάργυρος	Κακάρα = αγκινάρα
	Καλιτσούνα = πίτα	Καμπανίζω = ζυγίζω	Καπυράδα = πολύ θερμός αέρας
	Κάρκανο = ξερός	Κατσι = γιατί	Κατσιβώνω = ταπεινώνω
	Κόθρα = σπιτάκι	Κοθρέας = αλήτης, που όλο γυρίζει	Κοντράτο = συμφωνία, συμβόλαιο
	Κόρδα = χορδή	Κουλούκι = κουτάβι	Κουρταλώ = κάνω θόρυβο
	Κουρτεζία = έπαινος, επευφημία	Κούσκουνας = καρούμπαλο	Κουτσούνα = κούκλα
	Στραπάτσο = ζημιά	Στρούγκι = μούντζα	Σύμπορο = αγρός δίπλα στο σπίτι
	Συναλίκια = συναναστροφές	Συναγωνώ = δρω ταχέως, βιάζομαι	Σώχωρα, τα = μαντρωμένα κτήματα
Λ	Λαβωματέα = πληγή, τραύμα	Λακτακάκια = πατημασιές	Λακτέα = κλωτσιά
	Λαλά = γιαγιά	Λαμπαρώνω = στέκομαι ακίνητος	Λαντουρώ = καταβρέχω
	Λαφάσσω = λαχανιάζω	Λελός = τρελός	Λέστεκο = στάβλος
	Λιμάσσω = πεινάω πάρα πολύ	Λίμπερος = ελεύθερος	Λιοκαρίζω = αποξηραίνω
	Λογιάζω = βλέπω	Λοπώς = Λέω πως, υποθέτω	Λωγώ = έχω την απορία
Μ	Μαγαρικό = ποντικός	Μαριόλος = Πονηρός	Ματσιπέτι = πεζούλα
	Μενούτο = Λεπτό της ώρας	Μητάτο (Μητάτα) = Στάνη	Μινουέτε = νεύμα
	Μουγκλαρώνω = κρατάω μούτρα	Μουρμούρης = γκρινιάρης	Μπομπόλι = σαλιγκάρι
	Μπουζιάζω = δένω τα δύο πόδια του ζώου με κοντό σχοινί, για να μην τρέχει	Μπάντα - λάντρα = Πέρα για πέρα, διαμπερώς	Μπούτα - Φέρμα = στα ίσα, έξω από τα δόντια
	Μπότζιο = βεράντα	Μπουζι = γουρουνάκι	Μπουρίζω = κολλάω αρρώστια
	Νέτος = τελειωμένος, καθαρός	Νιάκα = καθόλου	Νιτερέσο = συμφέρον
Ν	Νογάω = καταλαβαίνω	Νοφράγιο = Ναυάγιο, κατάντια, χάλι	Νταλαβέρι = συναλλαγή
	Ντακόρντο = συμφωνία	Νταρτανίζομαι = τεντώνομαι	Ντελέγου = χωρίς χρονοτριβή
Ξ	Ξεγαντζάρω = ξεφεύγω από	Ξεδουλεύω = παθαίνω ζημιά	Ξεκαντηλία = ξαστεριά
	Ξεκατουνίζω = ξεσπιτώνομαι	Ξεμπάφαλος = χαστούκι	Ξιπούμαι = φοβάμαι, σκιάζομαι

Π	Παιπανός = αδύνατος	Πατάλαδα, τα = κατακάθια του λαδιού	Περίκοιο = κίνδυνος
	Περτικουλάρω = υπερασπίζομαι	Πετάλαγας = ακρίδα	Πλαγιομόνος = κουκί
	Πολληώρα = πριν από λίγο	Πούντα = κρουολόγημα, άκρη ακρωτηρίου	Πώδε = από 'δω
Ρ	Ραμολιμέντο = ερείπιο, γέρος	Ραχώνω = κόβεται η ανάσα μου από φόβο	Ρέμπελος = ελεύθερος
Σ	Σαμιαλάος = γυμνοσαλιγκάρος	Σίγλος = κουβάς	Σκαλόρνιθα = μπεκάτσα
	Σκουτέλα = λεκάνη	Σόπατο = επίπεδο	Σούφριο = κούφιο ξύλο
	Σούρος = φελλός	Σπάκα = πικροδάφνη	Σπαλέτο = γυναικείο ένδυμα
	Στραπάτσο = ζημιά	Στρούγκι = μούντζα	Σύμπορο = αγρός δίπλα στο σπίτι
	Συναλίκια = συναναστροφές	Συναγωνώ = δρω ταχέως, βιάζομαι	Σώχωρα, τα = μαντρωμένα κτήματα
Τ	Τζαβάγιο = βοήθεια	Τράϊστρο = ταγάρι	Τρατάρω = κερνώ
	Τρουβάς = ταγάρι	Τρουλλώνω = Εξέχω, ξεπετάγομαι	Τσαγκουρνών = γρατζουνών
	Τσερβέλο = μυαλό	Τσέρκιο = μεταλλικό στεφάνι βαρελιού	Τσιριμόνια = φιλοφρόνηση
Φ	Φαγγλώνω = θαμπώνω	Φαλαγκούνα = αράχνη	Φασκία = επίδεσμος για τα μωρά
	Φέρμα = δυνατά	Φόσα = στοά, καμάρα	Φρόκαλο = σκουπιδάκι
Χ	Χάμαρη = σαν κατάρρα	Χαρχαλαιμός = μικρός θόρυβος	Χαρχαλεύω = ψαχουλεύω

Ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων

Ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων είναι μία από τις πιο σημαντικές μηχανικές εφευρέσεις στην ιστορία. Πρόκειται για ένα αστρονομικό μηχανήμα ακριβείας, με εκπληκτική μηχανική τελειότητα, τοποθετημένο σε ένα ξύλινο κιβώτιο με διαβαθμισμένες πλάκες στο εξωτερικό του. Εσωτερικά αποτελείτο από πάνω από 30 αλληλοεμπλεκόμενους οδοντωτούς τροχούς, έκκεντρα τοποθετημένους. Τους τροχούς, που ήταν οργανωμένοι επικυκλοειδώς, έθετε σε κίνηση, με διαφορετική ταχύτητα τον καθένα, ένας περιστρεφόμενος χειροκίνητος άξονας.

Δείκτες σύμφωνα με τις επιγραφές έδειχναν την πορεία του Ήλιου, την πορεία και τις φάσεις της Σελήνης και των πλανητών στον ζωδιακό κύκλο. Ανακαλύφθηκε το 1900 από Συμιακούς σφουγγαράδες στην περιοχή "Πινακάκια" (κοντά στον όρμο Ποταμό) στα Αντικύθηρα το ναυάγιο ενός ρωμαϊκού πλοίου. (Αρχαιολογική Εφημερίδα, Αθήνα 1902).

Το πλοίο ήταν γεμάτο καλλιτεχνικούς θησαυρούς (αγάλματα, κοσμήματα, αμφορείς, έπιπλα κλπ.) και θεωρείται ότι κατευθυνόταν από κάποιο λιμάνι των νησιών του ανατολικού Αιγαίου ή της Μικράς Ασίας προς την Ρώμη (Βαλ. Στάης, "Τα εξ Αντικυθήρων Ευρήματα", Αθήνα 1905). Το ναυάγιο αυτό αποτέλεσε το 1901 μ.Χ. και την εγκαινίαση των, μεγάλης κλίμακας, ενάλιων ανασκαφών. Ανάμεσα στα ευρήματα του περίφημου "Θησαυρού των Αντικυθήρων" (που σήμερα μεγάλο μέρος του κοσμεί

το Αρχαιολογικό μουσείο των Αθηνών) περιλαμβάνεται και το τεχνούργημα, το μοναδικό αστρονομικό όργανο που είναι γνωστό ως ο "Μηχανισμός των Αντικυθήρων".

Ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων ήταν ένα περίπλοκο αστρονομικό όργανο ακριβείας.

Σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες, στο μπροστινό δίσκο ενδείξεων, καταδεικνύονται οι θέσεις της Σελήνης και του Ηλίου στον ζωδιακό κύκλο και ένα ημερολόγιο 365 ημερών που μπορεί να προσαρμοστεί και στα δίσεκτα έτη.

Εικόνα 52: Μηχανισμός των Αντικυθήρων

Επίσης για την περιοχή των Κυθήρων Αντικυθήρων πολύ σημαντικό τοπικό χαρακτηριστικό το οποίο αποτελεί και μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού είναι και η περίπτωση των αναβαθμίδων. Συγκεκριμένα οι αναβαθμίδες αποτελούν ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά στοιχεία του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου.

Η χρήση τους ξεκίνησε παράλληλα με τις πρώτες καλλιεργητικές προσπάθειες των ανθρώπων στην περιοχή και συνέχισε να αποτελεί βασικό λειτουργικό στοιχείο της πρωτογενούς παραγωγής μέχρι την έλευση της εκμηχάνισης των γεωργικών πρακτικών, οπότε και άρχισε η σταδιακή εγκατάλειψή τους. Συναντώνται με διάφορα ονόματα όπως αναβαθμίδες, πεζούλες, λουριά, τράφοι κ.α.

Η δημιουργία αναβαθμίδων έχει ως κύριο σκοπό την αξιοποίηση για γεωργικούς σκοπούς, γαιών που από τη φύση τους έχουν μικρές δυνατότητες εκμετάλλευσης, κυρίως λόγω της μεγάλης κλίσης του εδάφους. Για τη δημιουργία των αναβαθμίδων είναι απαραίτητη η κατασκευή τοιχίων στήριξης κατά μήκος των πλαγιών. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα τοιχεία αυτά δημιουργούνται με την χρήση ξερολιθιών, πέτρινων δηλαδή τοιχίων. Οι ξερολιθιές λειτουργούν ως αναλημματικοί τοίχοι, οι οποίοι εμποδίζουν τη μεταφορά του εδάφους και το συγκρατούν στα όρια της αναβαθμίδας. Έτσι,

γίνεται δυνατή η καλλιέργεια σε επικλινείς πλάγιες που αλλιώς δε θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν.

Παράλληλα, με τον πρωταρχικό στόχο της εκμετάλλευσης των εδαφών για την αγροτική παραγωγή, τα συστήματα των αναβαθμίδων εξασφαλίζουν πλήθος από οφέλη τόσο για το περιβάλλον όσο και για τις ανθρώπινες κοινωνίες. Παρέχουν δηλαδή Οικοσυστημικές Υπηρεσίες οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας, ιδιαίτερα στις νησιωτικές περιοχές.

Αναλυτικότερα:

- α) Αποτρέπουν τη διάβρωση των εδαφών, τόσο από τη δράση του νερού όσο και από τον αέρα.
- β) Συγκρατούν το νερό της βροχής, με συνέπεια αυτό να διηθείται και να μεταφέρεται στο υπέδαφος, καθιστώντας έτσι μεγαλύτερη τη διαθεσιμότητά του στα φυτά κατά τους άνυδρους μήνες του έτους, ενώ παράλληλα εμπλουτίζουν τους υδροφόρους ορίζοντες.
- γ) Προσφέρουν προστασία κατά τη διάρκεια ακραίων καιρικών φαινομένων, αποτρέπουν πλημμύρες και συντελούν στη δημιουργία τοπικού μικροκλίματος. Όπως αναφέρουν οι Bevana & Conolly (2012), στα Αντικύθηρα υπάρχουν αρκετά σημαντικά παραδείγματα αναβαθμίδων που εκμεταλλεύονται την υπήνεμη πλευρά μεγάλων ρηγματωδών ζωνών, όπου οι προσόψεις των γκρεμών παρέχουν προστασία από τους θαλάσσιους ανέμους και δημιουργούν μικροκλίματα με περισσότερη βροχή.
- δ) Παρέχουν τροφή και νερό
- στ) Δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για την υποστήριξη πλήθους οργανισμών, οδηγώντας έτσι σε αύξηση της βιοποικιλότητας. Στη βάση της κάθε ξερολιθιάς δημιουργείται - ένα περιβάλλον υψηλής υγρασίας και αυξημένης πρωτογενούς παραγωγικότητας. Οι παράγοντες αυτοί είναι σημαντικοί για την αφθονία και την ποικιλότητα των εδαφικών αρθροπόδων (Παφίλης κ.α. 2014). Παράλληλα με τα ασπόνδυλα, ευνοούνται και οι πληθυσμοί ορισμένων ειδών ερπετών, ιδιαίτερα σαυρών, οι οποίες εμφάνισαν στις ξερολιθιές πολύ μεγαλύτερες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις σε σχέση με τα υπόλοιπα σημεία που ελέγχθηκαν. Οι ξερολιθιές που υποστηρίζουν τις αναβαθμίδες αποτελούν επίσης καταφύγιο για είδη φυτών των οποίων τα φυσικά ενδιαιτήματα αντιμετωπίζουν πιέσεις, όπως για παράδειγμα τα φυτά των γκρεμών και των σχισμών. (Varti-Matarangas and Katsikis 2001).
- ζ) Αποτελούν μέρος της πολιτισμικής κληρονομιάς. Οι αναβαθμίδες συνδέονται με τις παραδοσιακές πρακτικές και την ιστορική οργάνωση του χώρου. Αποτελούν σύνορα, σημεία αναφοράς περιοχών και δημιουργούν τοπία που συνδυάζουν την ιδιαίτερη αισθητική με την ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά.

Η διαδικασία της μετατροπής χρηστικών ανθρώπινων κατασκευών σε κομμάτια της πολιτισμικής παράδοσης ενός τόπου ονομάζεται «patrimonialization» και συνοδεύεται από ένα πλαίσιο νομικής και θεσμικής προστασίας. Μέρος αυτού του πλαισίου αποτελεί η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου ή

Σύμβαση της Φλωρεντίας, που αποτελεί την πρώτη Διεθνή Σύμβαση για το Τοπίο και τέθηκε σε ισχύ και στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο του 2010.

Σύλλογοι – Οργανώσεις

Μια αρχική καταγραφή των φορέων που μπορεί να έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την διαδικασία ανακήρυξης ενός νέου Αποθέματος Βιόσφαιρας για την περιοχή του Δήμου Κυθήρων είναι οι κάτωθι:

- ΚΥΘΗΡΑΪΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΚΙΠΑ)(Το ΚΙΠΑ είναι ένα κοινωφελές μη κερδοσκοπικό Ίδρυμα με την μορφή ΝΠΙΔ με έδρα το Λιβάδι Κυθήρων)
- ΚΥΝΗΓΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ-ΛΙΒΑΔΙ
- ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΥΘΗΡΩΝ
- ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ
- ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΔΙΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ

Πόρος

Ο Πόρος είναι ένα από τα νησιά του Σαρωνικού Κόλπου. Η αρχαία ονομασία του ήταν Καλαυρία. Έχει έκταση 49τ.χλμ. και βρίσκεται 32 ν.μ. νότια του Πειραιά και σε μικρή απόσταση από την ακτή της Πελοποννήσου, απέναντι από το Δήμο Τροιζηνίας. Είναι ηφαιστιογενές νησί με πυκνή βλάστηση, λόφους και γραφικούς κόλπους. Η ψηλότερη κορυφή του νησιού είναι η Βίγλα με υψόμετρο 358μ. Στην πραγματικότητα πρόκειται για δύο νησιά, την Σφαιρία και την Καλαυρία, τα οποία χωρίζει ένα πολύ μικρό κανάλι θάλασσας αμέσως μετά τον Ναύσταθμο.

Οι λιμενικές υποδομές εντός της Χ.Ζ.Λ. Πόρου περιλαμβάνουν τα εξής

Νήσος Σφαιρία

Στη Νήσο Σφαιρία η Χ.Ζ.Λ. εκτείνεται από τον Νέο Λιμένα έως την περιοχή Πούντα.

Στο δυτικό τμήμα αυτής βρίσκεται ο Νέος Λιμένας Πόρου, ο οποίος αποτελείται από έναν κεντρικό προβλήτα που εξυπηρετεί τις βασικές επιβατικές και εμπορικές ανάγκες του νησιού. Νότια του Νέου Λιμένα Πόρου έχει χωροθετηθεί με την υπ' αριθ. 6566/31.05.2005 (ΦΕΚ 779/Β/09.06.2005) Απόφαση Υφυπουργού Τουρισμού το Καταφύγιο Τουριστικών Σκαφών Πόρου, δυναμικότητας 53 σκαφών. Το υπόλοιπο τμήμα της Χ.Ζ.Λ. από το Καταφύγιο Τουριστικών Σκαφών μέχρι την περιοχή Πούντα, είναι κρηπιδωμένο και ακολουθεί γραμμικά τον παραλιακό δρόμο. Στο μέτωπο αυτό ελλιμενίζονται κυρίως τουριστικά και αλιευτικά σκάφη, ενώ εξυπηρετείται και μέρος της

ακτοπλοϊκής κίνησης (δελφίνια, catamaran) στον προβλήτα που έχει διαμορφωθεί στο δυτικότερο άκρο της Σφαιρίας.

Νήσος Καλαυρία

Στη νήσο Καλαυρία η Χ.Ζ.Λ. αποτελείται από επί μέρους αποσπασμένα τμήματα στις περιοχές Μοναστήρι, Ασκέλι, Κανάλι, Πέρλια και Μεγάλο Νεώριο. Όσον αφορά στις οριογραμμές Αιγιαλού – Παραλίας, έχει γίνει καθορισμός αυτών για την περιοχή Νεώριο, ενώ έχει υποβληθεί φάκελος καθορισμού για την περιοχή Πέρλια.

Οι λιμενικές υποδομές στη Νήσο Καλαυρία βρίσκονται διάσπαρτες στις παραπάνω περιοχές. Κυριότερη εξ' αυτών είναι αυτή στην περιοχή Πέρλια, η οποία χρησιμοποιείται για τον ελλιμενισμό σκαφών αναψυχής και ερασιτεχνικών αλιευτικών σκαφών. Στις υπόλοιπες περιοχές η κύρια χρήση είναι η πλαζ λουομένων. Οι λιμενικές αυτές κατασκευές είναι στο σύνολό τους αυθαίρετες, ενώ καθότι ως επί το πλείστον πρόχειρες, εμφανίζουν προβλήματα υποσκαφών και ευστάθειας.

Περιοχή Πλάκα (Πελοπόννησος)

Οι λιμενικές υποδομές του Λιμένα Πόρου περιλαμβάνουν και μικρό τμήμα στην απέναντι ακτή της Πελοποννήσου και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή Πλάκα. Η κύρια λιμενική δραστηριότητα στη συγκεκριμένη περιοχή της Χ.Ζ.Λ. Πόρου είναι η χερσαία απόθεση και συντήρηση σκαφών.

Γεωλογικά- Τεκτονικά χαρακτηριστικά

Το έδαφος του Πόρου είναι ηφαιστειογενές, ορεινό και με έντονο ανάγλυφο νησί. Ψηλότερη κορυφή η "Βίγλα", με υψόμετρο 358 μ. Η περιοχή μελέτης εντάσσεται στην Υποελαγονική Ζώνη, σύμφωνα με τη γεωτεκτονική διαίρεση του Ελληνικού χώρου. Η Πελαγονική ζώνη περιλαμβάνει παχυστρωματώδεις ασβεστόλιθους, ενίοτε μαργαϊκούς με ενστρώσεις πυριτολίθων στα ανώτερα στρώματα του φλύσχη, με ψαμμίτες, ιλυόλιθους και κροκαλοπαγή και οφιολιθικά, υπερβασικά πετρώματα και πετρώματα σχιστοκερατολιθικής διάπλασης.

Εικόνα 53 Γεωλογικά χαρακτηριστικά του Πόρου

Ο Πόρος όπως αναφέρθηκε αποτελείται από δύο νησιά που προέρχονται από διαφορετικές γεωλογικές περιόδους, τη Σφαιρία και την Καλαυρία. Η Σφαιρία είναι ηφαιστειογενούς προέλευσης. Η πόλη του Πόρου είναι χτισμένη ακριβώς επάνω στον θολωτό κρατήρα.

Τα πετρώματα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, γύρω από το νησί, είναι τραχειτικά, όμοια με τα πετρώματα της χερσονήσου των Μεθάνων. Τα πετρώματα της Καλαυρίας είναι κυρίως ασβεστόλιθοι (παχυστρωματώδεις έως άστρωτοι), καρστικοί με σπάνιες ενστρώσεις σχιστοψαμμιτών και είαι της ίδιας σύστασης με τα πετρώματα της απέναντι Τροιζηνίας. Επίσης, επικρατεί φλύσχη, ενστρώσεις ασβεστολίθων μικρού πάχους.

Στα ανώτερα στρώματα του εδάφους επικρατούν ψαμμίτες. Οι ιζηματογενείς δομές είναι συνήθως κατεστραμμένος από τον τεκτονισμό και τοπικά επίσης από ανακρυσταλλώσεις (Πρεβενιός, 2011). Στην περιοχή της Καλαυρίας εντοπίζονται κυρίως ιζηματογενή πετρώματα. Σύμφωνα με τον γεωλογικό χάρτη της περιοχής, στην μεγαλύτερη επιφάνεια του νησιού της Καλαυρίας και στο χερσαίο τμήμα του Δήμου Πόρου (ακτές Πελοποννήσου) έχει σχηματιστεί κυρίως φλύσχης αδιαίρετος Μαιστριχτίου – Παλαιογενούς του Μεσοζωικού – Τριτογενούς αιώνα.

Ο φλύσχης αποτελείται από ψαμμίτες, λατυποπαγή και κροκαλοπαγή που περιέχουν κροκάλες και ασβεστορουδίτες. Επίσης, σε αρκετά μέρη του νησιού σχηματίζονται ιζηματογενή τεταρτογενή πετρώματα, λόγω αποθέσεων άμμου και πηλού σε ακτές και κοιλάδες αδιαίρετες.

Ακόμη, στον Πόρο εντοπίζονται φακοειδή και ακανόνιστου σχήματος ασβεστολιθικά σώματα μέσα στο φλύσχη Ανωτέρου Κρητιδικού του Μεσοζωικού – Τριτογενούς αιώνα. Άλλο ένα είδος ιζηματογενών γεωλογικών σχηματισμών που εντοπίζεται στο νησί του Πόρου και στα γειτονικά νησιά του Μπιστίου και Μοδίου, είναι οι τεφροί, άστρωτοι ή παχυστρωματώδεις ασβεστόλιθοι

Βαρρέμιου – Κενομανίου. Τέλος, σε κάποια μέρη του νησιού του Πόρου σχηματίζονται μαγματικά πετρώματα.

Το νησί του Πόρου και η ευρύτερη περιοχή, κατά την τελευταία δεκαετία, χαρακτηρίζεται από φυσιολογική σεισμική δραστηριότητα, καθώς καταγράφονται μικρού μεγέθους τεκτονικοί σεισμοί από 1 έως 4 βαθμούς της κλίμακας Richter. Τα έτη 2019 και 2021 καταγράφηκαν δύο ασθενής σεισμικές δονήσεις μεγέθους 2,6 βαθμών της κλίμακας Richter αλλά με εστιακό βάθος μεγαλύτερο των 100m.

Σύμφωνα με τον Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό (ΕΑΚ, 2000 και την τροποποίηση αυτού με την απόφαση υπ' αριθ. Δ17α/115/9/ΦΝ275, Φ.Ε.Κ.1154/Β/12.08.2003), η άμεση περιοχή μελέτης του νησιού του Πόρου εντάσσεται στην κατηγορία σεισμικής επικινδυνότητας ΙΙ, με σεισμική επιτάχυνση του εδάφους $a=0,24\text{ g}$.

Κλίμα

Το κλίμα της περιοχής είναι Μεσογειακού τύπου επηρεαζόμενο από τη θάλασσα, με υγρούς, ήπιους χειμώνες και άνυδρα καλοκαίρια. Το κλίμα χαρακτηρίζεται από αραιές βροχοπτώσεις, ασθενείς ανέμους, μεγάλη ηλιοφάνεια και ξηρασία. Σύμφωνα με τα κλιματολογικά και μετεωρολογικά στοιχεία (Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την ανάδειξη μονοπατιών Λεμονοδάσους; ΕΠΔΠΣΣ, 2013) η μέση βροχόπτωση υπολογίσθηκε σε 475,5mm, η ένταση των ανέμων σε 6 Beaufort, η μέση θερμοκρασία 18° C και ο παγετός (φερτός και ακτινοβολίας) στις 10 ημέρες το χρόνο. Η μέση μηνιαία θερμοκρασία κυμαίνεται από 8,1°C τον Ιανουάριο μέχρι 27,0° C τον Ιούλιο. Η υγρασία στην περιοχή είναι μάλλον υψηλή και κυμαίνεται από 57,3% τον Ιούλιο μέχρι 78,6% τον Δεκέμβριο.

Δάση

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Εθνικού Κτηματολογίου, για την ευρύτερη περιοχή μελέτης, στον Πόρο, έχει πραγματοποιηθεί κύρωση του δασικού χάρτη με την υπ' αριθμ. 320789/26.09.2022 Απόφαση Γενικού Γραμματέα Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Φ.Ε.Κ. 819/Δ/11.11.2022).

Η περιοχή της Σφαιρίας είναι ηφαιστιογενής, βραχώδης και άνυδρη. Αντίθετα, στην περιοχή της Καλαυρίας παρατηρούνται πυκνή βλάστηση, λόφοι και γραφικοί κόλποι. Οι υψηλότερες κορυφές είναι η Βίγλα η οποία βρίσκεται στο ανατολικό μέρος και ο Προφήτης Ηλίας που εκτείνεται στο κέντρο του νησιού με υψόμετρα 378 m και 303 m, αντίστοιχα. Τα δύο αυτά βουνά καλύπτονται από πυκνή δασώδη βλάστηση (πεύκα) και οι κορυφές τους ενώνονται με ένα διάσελο μήκους 1.600 m.

Στην περιοχή της Καλαυρίας σχηματίζονται διάφοροι λόφοι μικρότερου υψομέτρου, καθώς τα βουνά Βίγλα και Προφήτης Ηλίας εκτείνονται προς τη θάλασσα. Ο δυτικός λόφος του βουνού Βίγλα είναι πευκόφυτος και φτάνει μέχρι τον όρμο της Βαγιωνιάς. Το βόρειο κομμάτι του λόφου αυτού καλύπτεται κυρίως από ελιές και εσπεριδοειδή (λεμονιές). Αντίθετα, ο ανατολικός λόφος της Βίγλας είναι πέτρινος, με θαμνώδη βλάστηση και καταλήγει στις απόκρημνες ακτές του όρμου Μακρύ Αυλάκι.

Φυσικό περιβάλλον

Όσον αφορά στο ανάγλυφο της ευρύτερης περιοχής του Πόρου και συγκεκριμένα στην απέναντι ακτή της Πελοποννήσου σημειώνεται ότι είναι κυρίως πεδινό και σχηματίζονται χαμηλοί λόφοι με καλλιεργήσιμες εκτάσεις γης. Σε έναν από αυτούς τους λόφους, στην ευρύτερη περιοχή μελέτης, βρίσκεται το Λεμονοδάσος του δήμου Πόρου, το οποίο αποτελείται από κτήματα με λεμονιές. Μεταξύ των κτημάτων αυτών παρεμβάλλονται ελιές, ροδιές, μουσμουλιές, δημιουργώντας πλούσιο μορφολογικό ανάγλυφο.

Όσον αφορά στις ακτές του νησιού, εντοπίζονται στενές- μικρές παραλίες αλλά και μεγάλες παραλίες. Στο νοτιοδυτικό μέρος της Καλαυρίας και μέχρι το δυτικό άκρο αυτής που σχηματίζεται το ακρωτήριο Ντάνα, οι ακτές είναι κυρίως ομαλές και εύκολα προσβάσιμες μέσω του οδικού δικτύου του νησιού, λόγω της τουριστικής ανάπτυξης των γύρω περιοχών.

Επίσης, οι περισσότερες παραλίες που συναντώνται στο κομμάτι αυτό του νησιού του Πόρου είναι αμμώδεις με κανονικό βάθος στα πρώτα μέτρα και απότομη κλίση πυθμένα. Ορισμένες χαρακτηριστικές παραλίες είναι το Λιμανάκι της Αγάπης, το Νεώριο, το μικρό Νεώριο. Αντιθέτως, στο βορειοδυτικό μέρος της Καλαυρίας και συγκεκριμένα μετά το ακρωτήριο Ντάνα έως τον όρμο Βαριανής οι ακτές γίνονται πιο απότομες και βραχώδεις. Στο εσωτερικό του όρμου Βαριανής έχει σχηματιστεί μία μικρή αμμώδης παραλία. Στη συνέχεια, το ακρωτήριο Μπίστι βρίσκεται στο βορειότερο σημείο του νησιού με τις ανατολικές ακτές του να σχηματίζουν διάφορους όρμους και ακρωτήρια. Η βορειοανατολική παραλία της Βαγιωνιάς που βρίσκεται στο εσωτερικό του όρμου της Βαγιωνιάς είναι αμμώδης και κατάλληλη για κολύμπι. Έπειτα, οι ανατολικές ακτές φτάνουν μέχρι το ακρωτήριο Καλαύρι, γνωστό ως Μόδι, ενώ ενδιάμεσα παρεμβάλλονται διάφοροι όρμοι με μεγαλύτερο τον όρμο Μακρύ Αυλάκι. Στα νότια της Καλαυρίας σχηματίζεται ο όρμος του Μοναστηρίου εντός του οποίου βρίσκονται οι παραλίες του Πόρου και του Ασκειίου. Η παράκτια ζώνη και ο θαλάσσιος πυθμένας της παραλίας του Πόρου αποτελούνται από μείγμα άμμου με βότσαλο, ενώ η παραλία του Ασκειίου είναι αμμώδης με κάποια μικρά τμήματα από βότσαλο στο ανατολικό μέρος.

Όσον αφορά στις ακτές της Ανατολικής Πελοποννήσου, συναντώνται μικρές – στενές παραλίες εντός ανοιχτών κόλπων. Συγκεκριμένα, οι παραλίες της Πλάκας και της Αλυκής είναι αμμώδεις με ήπια κλίση πυθμένα.

Χερσαία οικοσυστήματα

Το θερμό και ξηρό κλίμα που επικρατεί στο νησί και στην ευρύτερη περιοχή μελέτης παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της χλωρίδας και της πανίδας της περιοχής. Έτσι, το νησί του Πόρου χαρακτηρίζεται κυρίως από πυκνή δασώδη και θαμνώδη βλάστηση η οποία καλύπτει τη μεγαλύτερη έκταση του νησιού, ξεκινώντας από την υψηλότερη κορυφή, τη Βίγλα, και φθάνοντας μέχρι τη θάλασσα. Οι μορφές αυτές βλάστησης φαίνεται να ευδοκιμούν εδώ και πολλά χρόνια στο νησί του Πόρου, καθώς είναι ανθεκτικές σε μεγάλες περιόδους υψηλών θερμοκρασιών και αραιών βροχοπτώσεων.

Το πευκοδάσος χαμηλού υψομέτρου που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του νησιού αποτελείται κυρίως από συστάδες χαλεπείου πεύκης (*Pinus halepensis*) μεγάλης ηλικίας οι οποίες είναι ακανόνιστα κατανεμημένες στο χώρο. Επίσης, το συγκεκριμένο είδος πεύκων έχει μεγάλη αντοχή στην ξηρασία και μπορεί να αναγεννάται έπειτα από μία ενδεχόμενη πυρκαγιά. Επίσης, στις αρχές της άνοιξης, συναντώνται κυρίως τα βολβώδη φυτά του πευκοδάσους και των θαμνώνων, όπως οι ανεμώνες (*Anemone coronaria*), τα κυκλάμινα, το *Muscari*, οι ίριδες (*Iris unguicularis*, *Crocus cartwrightianus*) και οι ορχιδέες των ειδών *Himantoglossum robertianum*, *Serapias bergonii*, *Ophrys attica*, *Ophrys sicula* και *Ophrys ferrum – equinum*.

Σε χαμηλότερο υψόμετρο κοντά στις παράκτιες περιοχές, φυτρώνουν χαμηλοί θάμνοι με αγκαθωτά ή δερματώδη φύλλα, τα φρύγανα, τα οποία είναι ανθεκτικά στο θερμό, ξηρό κλίμα του νησιού και μπορούν να αναγεννηθούν μετά από πυρκαγιές. Η προσαρμοστικότητα των συγκεκριμένων φυτών να αντέχουν στην ξηρασία οφείλεται στο γεγονός ότι παρουσιάζουν εποχικό διμορφισμό, δηλαδή τα φύλλα τους αλλάζουν μορφή το καλοκαίρι, έτσι ώστε να χρειάζονται λιγότερο νερό. Ακόμη, τα φρύγανα είναι από τα φυτά τα οποία έχουν την ικανότητα να επιβιώνουν σε περιοχές με βραχύδη ασβεστολιθικά και πυριτικά εδάφη, όπως το νησί του Δήμου Πόρου. Τα κύρια είδη φρυγάνων που εντοπίζονται στον Πόρο είναι η αστοιβίδα (*Sarcopoterium spinosum*), ο ασπάλαθος (*Calicotome villosa*), το φθινοπωρινό ρείκι (*Erica multiflora*), η κρητική λαδανιά (*Cistus cretica*), η αγούθουρα ή γούδουρας (*Hypericum empetrifolium*), ο ασφόδελος (*Asphodelus aestivus*) και το στουρέκι (*Globularia alypum*).

Σε μερικές πλαγιές λόφων χαμηλού υψομέτρου, ιδιαίτερα στην περιοχή της Φούσας, εντοπίζονται καλλιέργειες με ελιές και λεμονιές. Επίσης, μεγάλο μέρος της περιοχής της Φούσας καλύπτεται από αμπελώνες. Η θαμνώδης βλάστηση στην περιοχή του Πόρου είναι έντονη και αποτελείται κυρίως από θάμνους ύψους 2-4 μέτρων. Τα βασικά είδη του θαμνώνα στον Πόρο είναι το πουρνάρι (ή φίδα, *Juniperus phoenicea*) και η αριά (*Quercus ilex*). Στις περιοχές κοντά στην ακτογραμμή όπου

η μορφολογία του εδάφους είναι κυρίως βραχώδης, εντοπίζονται φυτά τα οποία είναι ανθεκτικά στην αλατότητα, όπως η κάππαρη (*Capparis spinosa*) και το κρίταμο (*Crithmum maritimum*). Τέλος, σε περιοχές από τις οποίες περνούν ρέματα, συναντώνται υδρόφιλα είδη δένδρων και θάμνων, όπως το πλατάνι, η πικροδάφνη (*Nerium oleander*) και το πεδινό σφενδάμι (*Acer campestre*).

Στον Δήμο Πόρου ανήκει το Λεμονοδάσος, το οποίο χαρακτηρίζεται από εκτάσεις γης κατάφυτες με λεμονιές και κατέχει ιστορική αξία για τον Πόρο. Το Λεμονοδάσος εκτείνεται στους λόφους της ευρύτερης περιοχής του Γαλατά. Όσον αφορά στα είδη της βλάστησης, οι λεμονιές παρεμβάλλονται από ελιές, ροδιές, μουσμουλιές και κυπαρίσσια τα οποία ενισχύουν και το χερσαίο οικοσύστημα της περιοχής. Επίσης, η περιοχή του Λεμονοδάσους έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικός χώρος. Επίσης, στον αρχαιολογικό αυτό χώρο περιλαμβάνεται και το σύνολο των νησίδων και βραχονησίδων που βρίσκονται στη θαλάσσια περιοχή της Χερσονήσου Αρτέμιδος και εντός του όρμου Αρτέμιδος (Αρχαιολογικός Χώρος Αρτέμιδος – Λεμονοδάσους, χερσονήσου Αλυκής Πόρου Τροιζηνίας και νησίδων θαλάσσιας περιοχής της χερσονήσου Αλυκής και του όρμου Αρτέμιδος (Λαζαρέτα, Γαλένθη κ.λπ.) (ΦΕΚ 425 /Β/06.05.1998).

Όσον αφορά στην πανίδα του Πόρου, τα είδη χερσαίας πανίδας και ορνιθοπανίδας είναι περιορισμένα, λόγω των μορφολογικών και κλιματολογικών χαρακτηριστικών του νησιού. Έτσι, τα είδη των θηλαστικών που συναντώνται στο νησί του Πόρου είναι ο λαγός, τα αγριοκούνελα, οι ασβοί, ο σκαντζόχοιρος, τα ποντίκια και οι νυφίτσες. Επίσης, το είδος της βλάστησης του νησιού, όπως τα φρύγανα που καλύπτουν μεγάλη έκταση του πευκοδάσους, αποτελούν βιότοπο για πολλά είδη ερπετών, όπως τα φίδια (δεντρογαλιά, σπιτόφιδο, σαΐτα, λαφιάτης, οχιά), οι σαύρες των γενών *Lacerta* και *Podarcis* και η κρασπεδοχελώνα. Ακόμη, τα πιο διαδεδομένα είδη πουλιών του πευκοδάσους του Πόρου είναι οι φυλλοσκόποι, ο κοκκινολαίμης, ο σπίνος και οι παπαδίτσες. Στους θαμνώνες συναντώνται διάφορα είδη τσιροβάκων. Επίσης, ο Πόρος αποτελεί πέρασμα και σταθμό για μερικά μεταναστευτικά είδη πουλιών, όπως η μπεκάτσα, οι μελισσουργοί, τα ορτύκια, ο τσαλαπετεινός, κ.τ.λ. Επίσης, οι πετρότοποι του νησιού αποτελούν βιότοπο για κάποια λιγότερο συνηθισμένα είδη πουλιών. Τέλος, λίγα ζευγάρια κοράκων προτιμούν μέρη του νησιού, όπως τα ακρωτήρια και τις κορυφές.

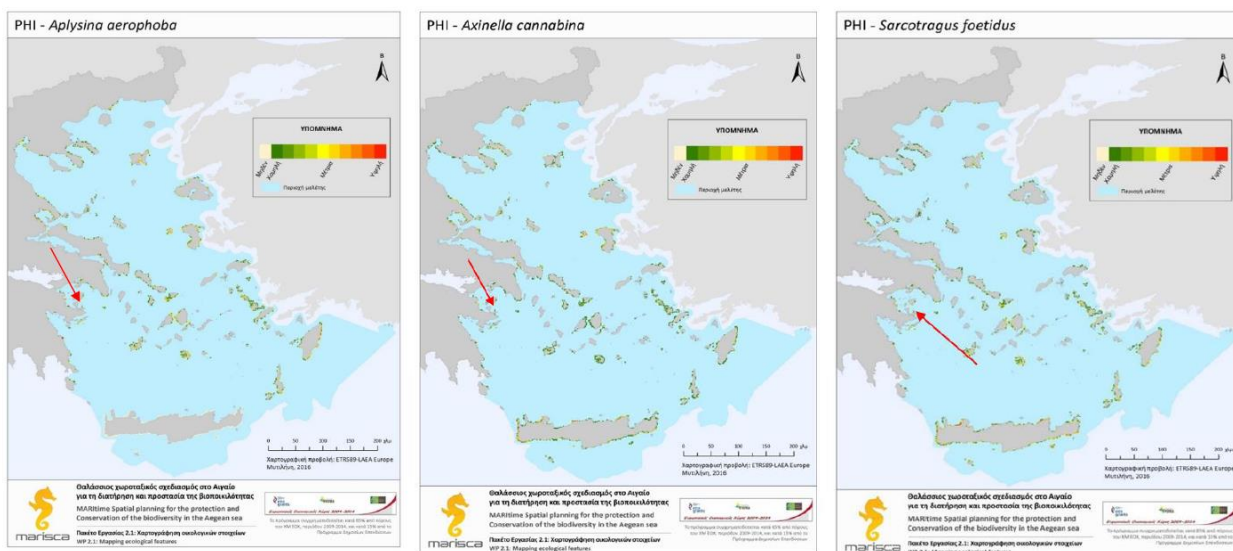
Θαλάσσια Οικοσυστήματα

Η θαλάσσια ιχθυοπανίδα της περιοχής είναι αρκετά πιο πλούσια από αυτή της βόρειας πλευράς του Σαρωνικού, καθώς διαθέτει μεγάλη ποικιλία ειδών και μεγάλων πληθυσμών, όπως η τσιπούρα, η σαρδέλα, η μαρίδα, το χταπόδι, κ.τ.λ. Στα παράκτια ύδατα του Σαρωνικού κόλπου εντοπίζονται κυρίως θαλάσσια θηλαστικά διαφορετικών ειδών των δελφινιών, όπως το κοινό δελφίνι (*Delphinus delphis*) και το ρινοδέλφινιο (*Tursiops truncatus*).

Στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο και σε μεγαλύτερα βάθη, έχει παρατηρηθεί το ζωνοδέλφιο (*Stenella caeruleoalba*). Σύμφωνα με τους Λεγάκις και Μαραγκού, το ρινοδέλφιο και το ζωνοδέλφιο ανήκουν στην κατηγορία κινδύνου, με βάση το ελληνικό καθεστώς διατήρησης, Τρωτό (VU), καθώς αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης στο μεσοπρόθεσμο μέλλον. Το κοινό δελφίνι αντιμετωπίζει πολύ υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης στο φυσικό του περιβάλλον στο άμεσο μέλλον και ανήκει στην κατηγορία κινδύνου στην Ελλάδα, Κινδυνεύον (EN).

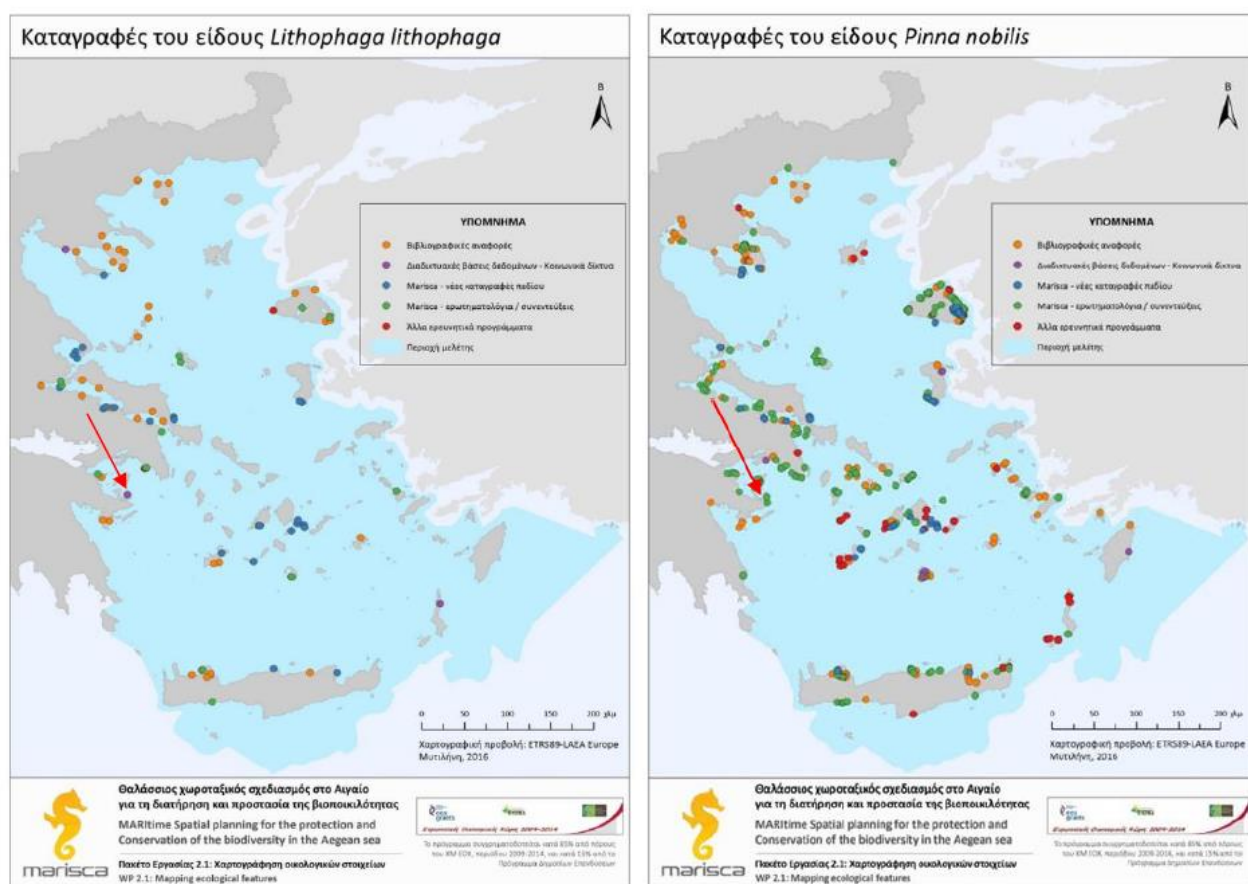
Σύμφωνα με το πρόγραμμα για τον Θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό στο Αιγαίο Πέλαγος για τη διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας (MARitime Spatial planning for the protection and Conservation of the biodiversity in the Aegean sea – Πρόγραμμα Marisca που χρηματοδοτείται από τον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό ΕΟΧ - ΕΕΑ Grants), το θαλάσσιο οικοσύστημα της ευρύτερης περιοχής μελέτης χαρακτηρίζεται από την παρουσία διαφόρων προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων. Στη συνέχεια γίνεται περαιτέρω ανάλυση των προστατευόμενων αυτών ειδών και οικοτόπων καθώς και της οικολογικής κατάστασης του θαλάσσιου οικοσυστήματος της περιοχής μελέτης.

Όσον αφορά στους σπόγγους, εντοπίζονται σε χαμηλές προς μέτριες συγκεντρώσεις το είδος *Aplysina aerophoba* (Κίτρινο σωληνωτό σφουγγάρι) το οποίο ανήκει στην οικογένεια των aplysinidae και αποτελεί ενδημικό είδος της Μεσογείου, το είδος *Axinella cannabina* (πορτοκαλί αξινέλι - σταθόρι) και το είδος *Sarcotragus foetidus* (μαύρο σφουγγάρι). Στο χάρτη που δημοσιεύθηκε για το πρόγραμμα Marisca φαίνεται ότι τα συγκεκριμένα είδη σπόγγων εντοπίζονται κυρίως στα παράκτια ύδατα της χερσονήσου Μπίστι στο βόρειο τμήμα του νησιού του Πόρου και στις παράκτιες περιοχές της ανατολικής Πελοποννήσου.

Εικόνα 54 Παρουσία των ειδών *Aplysina aerophoda* (δεξιά), *Axinella cannabina* (μέση) και *Sarcotragus foetidus* (αριστερά) στο Αιγαίο (Πηγή: <http://www.marisca.eu/index.php/el/implementation/maps-of-spatial-distribution-of-vulnerable-habitats-and-species-in-the-aegean-sea/porifera>)

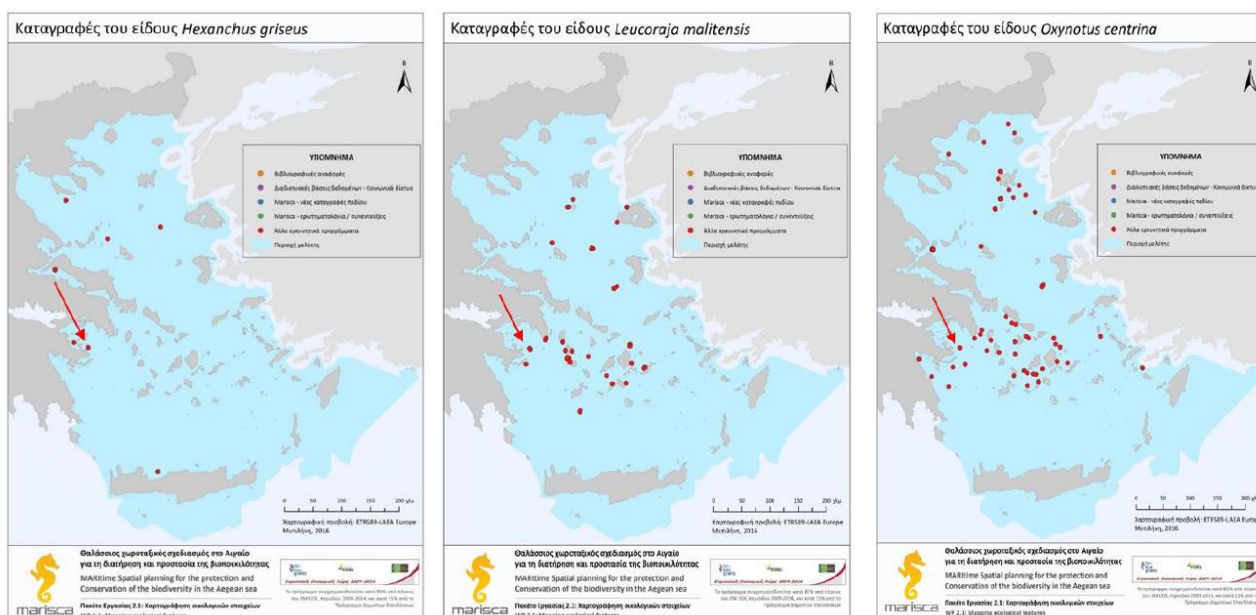
Επίσης, έχουν καταγραφεί δύο διαφορετικά είδη μαλακίων, το είδος *Lithophaga lithophaga* (Πετροσωλήνας) της οικογένειας των Mytilidae και το είδος *Pinna nobilis* της οικογένειας Pinnidae. Το είδος *Lithophaga lithophaga* ζει στα ύδατα της Μεσογείου, ενώ το είδος *Pinna nobilis* αποτελεί ενδημικό είδος της Μεσογείου. Επίσης, το είδος *Pinna nobilis* ανήκει στην κατηγορία κινδύνου στην Ελλάδα, Τρωτό (VU), καθώς αντιμετωπίζει υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης στο μεσοπρόθεσμο μέλλον. Τα είδη αυτά εντοπίζονται κυρίως στις βόρειες, βορειοανατολικές παράκτιες περιοχές του νησιού του Πόρου.

Εικόνα 55 Παρουσία των ειδών *Lithophaga lithophaga* (δεξιά) και *Pinna nobilis* (αριστερά) στο Αιγαίο (Πηγή: <http://www.marisca.eu/index.php/el/implementation/maps-of-spatial-distribution-of-vulnerable-habitats-and-species-in-the-aegean-sea/mollusca>)

Αναφορικά με την ιχθυοπανίδα στην περιοχή μελέτης, καταγράφεται το είδος *Hexanchus griseus* (εξακαρχαρία) που ανήκει στην οικογένεια Hexanchidae. Σύμφωνα με το χάρτη που δημοσιεύθηκε για το πρόγραμμα Marisca, το συγκεκριμένο είδος φαίνεται να εντοπίζεται κυρίως στα βόρεια και

βορειοανατολικά του Πόρου. Στο ευρύτερο θαλάσσιο περιβάλλον, στα ανατολικά του Πόρου, εντοπίζεται το είδος *Leucoraja malitensis* (μαλτέζικο σαλάχι) της οικογένειας Rajidae και το είδος *Oxynotus centrina* (Γωνιακός τραχύς καρχαρίας) που ανήκει στην οικογένεια Oxynotidae. Το είδος *Oxynotus centrina* βρίσκεται σε εξαιρετικά υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης από το φυσικό του περιβάλλον στο άμεσο μέλλον, καθώς κατατάσσεται στην κατηγορία κινδύνου στην Ελλάδα ως Κρισίμως Κινδυνεύον.

Εικόνα 56 Παρουσία των ειδών *Hexanchus griseus* (δεξιά), *Leucoraja malitensis* (μέση) και *Oxynotus centrina* (αριστερά) στο Αιγαίο (Πηγή: <http://www.marisca.eu/index.php/el/implementation/maps-of-spatial-distribution-of-vulnerable-habitats-and-species-in-the-aegean-sea/pisces>)

Σε ότι αφορά τα εχινόδερμα είδη, εντοπίζεται το είδος *Centrostephanus longispinus* (αχινός με μακριά αγκάθια) το οποίο ανήκει στην οικογένεια *diadematidae*. Στο Σχήμα φαίνεται ότι το συγκεκριμένο είδος εντοπίζεται σε μέτρια συγκέντρωση στα βόρεια του νησιού του Πόρου, στη χερσόνησο Μπίστι και στα παράκτια ύδατα της ανατολικής Πελοποννήσου.

Η θαλάσσια χλωρίδα της περιοχής μελέτης αποτελείται κυρίως από βενθική χλωρίδα (αγγειόσπερμα, χλωροφύκη, κλπ.) και φυτοπλαγκτόν (διάτομα, δινομαστιγωτά, κοκκολιθοφόρα, πυριτιομαστιγωτά, κλπ.). Σύμφωνα με τους χάρτες για το πρόγραμμα Marisca, όπως είναι αναμενόμενο στην περιοχή μελέτης αναπτύσσονται οι οικοτόποι 1110, 1120 και 1170 οι οποίοι συνάδουν με την κατανομή της θαλάσσιας πανίδας που αναλύθηκε παραπάνω.

Όσον αφορά τον τύπο οικοτόπου 1110, πρόκειται για υποπαράλιες αμμοσύρσεις μόνιμα κατακλυσμένες με νερό το οποίο σπάνια ξεπερνά τα 20 m βάθος. Στο συγκεκριμένο τύπο οικοτόπου επικρατούν υποθαλάσσια λιβάδια του αγγειόσπερμου *Cymodocea nodosa* (φυτοκοινωνία

Cymodocetum nodosae) και υποθαλάσσια λιβάδια του αγγειόσπερμου *Halophila stipulacea*. Τα υποθαλάσσια λιβάδια *C. nodosa* δεν αποτελούν μόνιμους σχηματισμούς καθώς ξεριζώνονται έπειτα από ισχυρή θαλασσοταραχή. Οι πιο σημαντικές απειλές για τον τύπο οικοτόπου 1110 είναι οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες (βιομηχανία, τουρισμός, εμπορικοί λιμένες, υδατοκαλλιέργειες, αλιεία) στην ακτογραμμή των παραθαλάσσιων περιοχών.

Στην περιοχή μελέτης και στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο του Σαρωνικού κόλπου, όπως προαναφέρθηκε παραπάνω, συναντάται ο τύπος οικοτόπου 1170 που περιλαμβάνει τους υφάλους, δηλαδή τις υποθαλάσσιες ή τις εκτεθειμένες περιοχές μικρής παλίρροιας με βραχώδες υπόστρωμα και βιογενείς σχηματισμούς. Οι περιοχές αυτές ξεκινούν συνήθως από τον πυθμένα της υποπαραλιακής ζώνης και μπορεί να φτάσουν μέχρι την υπερπαραλιακή ζώνη.

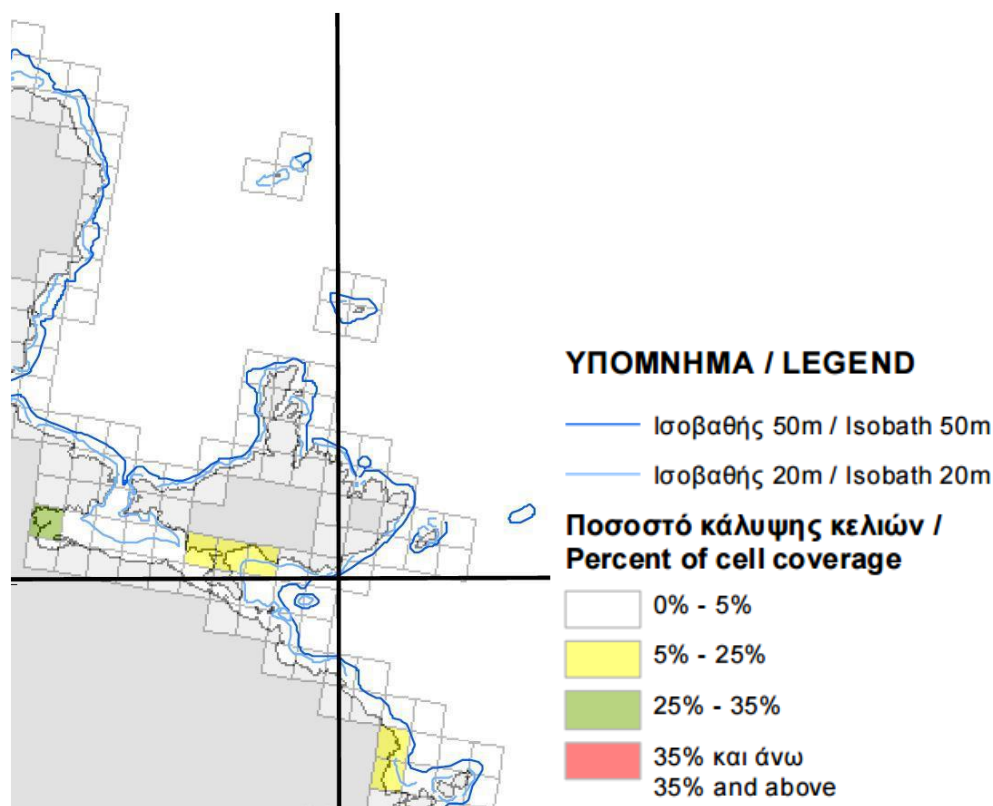
Επίσης, στους υφάλους αυτούς επικρατούν βενθικές κοινωνίες φυτών, ζώων και κρουστώδεις, κοραλλιογενείς σχηματισμοί. Η βλάστηση στο συγκεκριμένο τύπο οικοτόπου μπορεί να καταλήξει σε πυκνούς πληθυσμούς μεγάλων φαιοφυκών του γένους *Cystoseira*, οι οποίοι παρουσιάζουν βέλτιστη ανάπτυξη στην ανώτερη υποπαράλια ζώνη (0,5 – 2 m βάθος), απουσία του φαινομένου του ευτροφισμού, των έντονων κυματισμών, του ανταγωνισμού κ.τ.λ. Επίσης, μικρότερα φαιοφύκη που συνήθως συναντώνται είναι τα *Padina pavonica*, *Laurencia spp.* και *Aadyomene stellata*. Η οικολογική κατάσταση του τύπου οικοτόπου 1170 κινδυνεύει κυρίως από τον τουρισμό ο οποίος περιλαμβάνει τις μεγάλες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις και τους τουριστικούς λιμένες.

Όσον αφορά στον τύπο οικοτόπου 1120, χαρακτηρίζεται από εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση η οποία περιλαμβάνει τα λιβάδια του θαλάσσιου αγγειόσπερμου *Posidonia oceanica* (Ποσειδωνία ή ωκεανική)). **Τα λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν οικότοπο προτεραιότητας του Παραρτήματος I της Κ.Υ.Α. Η.Π.14849/853/Ε103/ 04.04.2008 (Φ.Ε.Κ. 645/Β/11.04.2008) ("εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση (Ποσειδωνίες)", με κωδικό 1120).** Τα περισσότερα λιβάδια απαντώνται, μεταξύ των ισοβαθών των 5 - 35 μέτρων, καθώς το θαλάσσιο αγγειόσπερμο *Posidonia oceanica* αποτελεί ενδημικό είδος της Μεσογείου.

Επίσης, το εν λόγω θαλάσσιο αγγειόσπερμο παρουσιάζει αντοχή σε σχετικά μεγάλες διακυμάνσεις της θερμοκρασίας και της κίνησης του νερού και αποτελεί σημαντικό είδος - δείκτη βιολογικής ποιότητας. Συγκεκριμένα, θεωρείται δείκτης καλής οικολογικής ποιότητας, καλής ανανέωσης υδάτων και σταθερών συνθηκών αλατότητας μεταξύ 36 και 39‰. Το βάθος εξάπλωσης και η πυκνότητα των λιβαδιών Ποσειδωνίας εξαρτώνται από τις συνθήκες φωτισμού και υδροδυναμισμού. Τα λιβάδια Ποσειδωνίας αποτελούν ενδιαίτημα υψηλής βιοποικιλότητας και είναι από τους πλέον σημαντικούς βιότοπους αναπαραγωγής, προστασίας (καταφύγιο), ανάπτυξης και διαβίωσης μεγάλου πλήθους θαλάσσιων οργανισμών.

Σύμφωνα με την αποτύπωση που έγινε για λογαριασμό της Γενικής Δ/σης Αλιείας του ΥΠ.Α.Α.Τ., στην περιοχή μελέτης η πυκνότητα κάλυψης των κελιών από λιβάδια Ποσειδωνίας είναι 5% - 25%. Στη δε περιοχή διάθεσης των βυθοκορημάτων η οποία βρίσκεται σε βάθη μεγαλύτερα από τα -50m

δεν απαντώνται λιβάδια Ποσειδωνίας. Επισημαίνεται ότι η εν λόγω χαρτογράφηση βασίστηκε κατά κύριο λόγο σε δορυφορικές εικόνες υψηλής ανάλυσης και σε δειγματοληπτικές εργασίες πεδίου. Επίσης, τα κελιά μελέτης αφορούν σε ιδιαίτερα μεγάλες εκτάσεις (1km²).

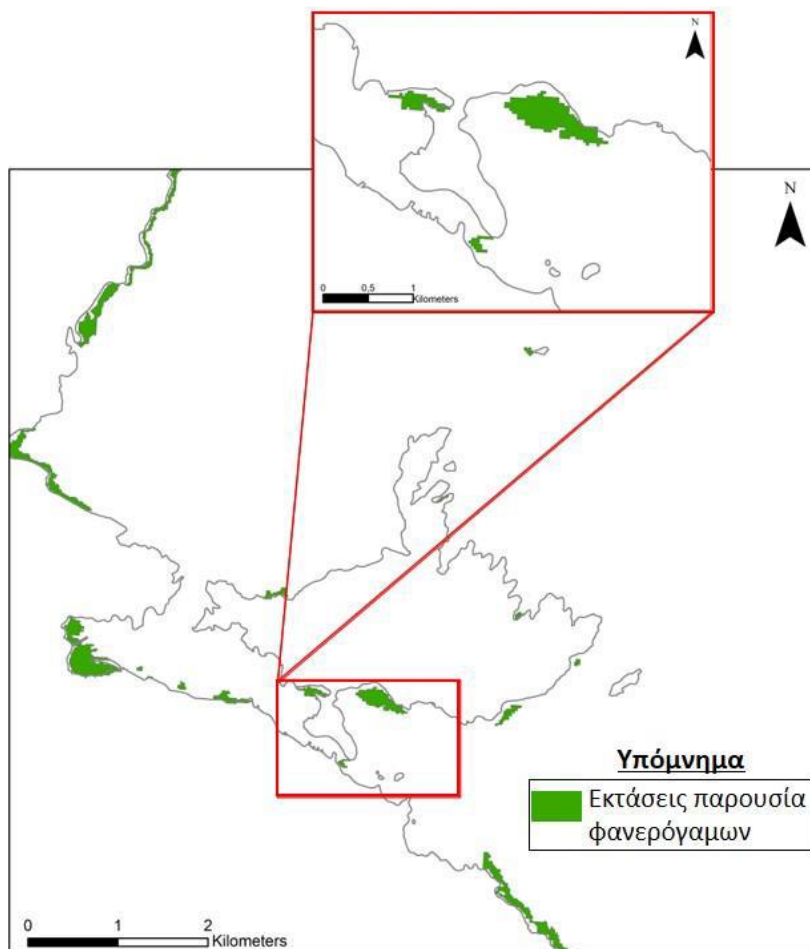

Εικόνα 57 Κελιά μελέτης

Το 2018 ολοκληρώθηκε και δημοσιεύθηκε χαρτογράφηση των λιβαδιών φανερογάμων (seagrass meadows) σε όλο το μήκος της ακτογραμμής της Ελλάδας, η οποία βασίστηκε σε υψηλής ανάλυσης δορυφορικές εικόνες (που λήφθηκαν μεταξύ 06.2013 - 07.2015) και τις υφιστάμενες αποτυπώσεις τύπων οικοτόπων για 62 περιοχές του δικτύου Natura 2000 για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία (η χαρτογράφηση σε αυτές τις περιοχές πραγματοποιήθηκε μεταξύ 1998 - 2001).

Ο ψηφιακός χάρτης που προέκυψε δείχνει τυχόν παρουσία λιβαδιών σε κάναβο με διαστάσεις κελιού 30m x 30m, δηλαδή πρόκειται για πολύ πιο λεπτομερή καταγραφή σε σύγκριση με την προαναφερθείσα χαρτογράφηση που είχε προηγηθεί για λογαριασμό της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του ΥΠ.Α.Α.Τ. Από την εν λόγω λεπτομερέστερη χαρτογράφηση των λιβαδιών φανερογάμων, φαίνεται ότι εντοπίζονται λιβάδια φανερογάμων (συμπεριλαμβανομένων των συστάδων, μεμονωμένων ατόμων Ποσειδωνίας) στον παράκτιο χώρο των περιοχών Β "Βίλα Γαλήνη", Γ "Πέρλια", ΣΤ "Ασκέλι" και Η "Πλάκα" της Χ.Ζ.Λ. Πόρου. Στις εν λόγω περιοχές υφίστανται μακροχρόνια ήπια λιμενική δραστηριότητα η οποία σε ένα βαθμό έχει περιορίσει την επέκταση των εκτάσεων παρουσία φανερογάμων (συμπεριλαμβανομένων των συστάδων,

μεμονωμένων ατόμων Ποσειδωνίας). Επίσης, τα βάθη προ του παραλιακού μετώπου στις εν λόγω περιοχές είναι αρκετά μικρά, δηλαδή μικρότερα των -5,0m, κατ' επέκταση είναι πιθανό τα λιβάδια φανερόγαμων να μην αφορούν σε συστάδες, μεμονωμένα άτομα Ποσειδωνίας πλησίον του παραλιακού μετώπου στον Λιμένα Πόρου, καθώς όπως προαναφέρθηκε τα περισσότερα λιβάδια Ποσειδωνίας αναπτύσσονται σε βάθη από -5m έως -40m.

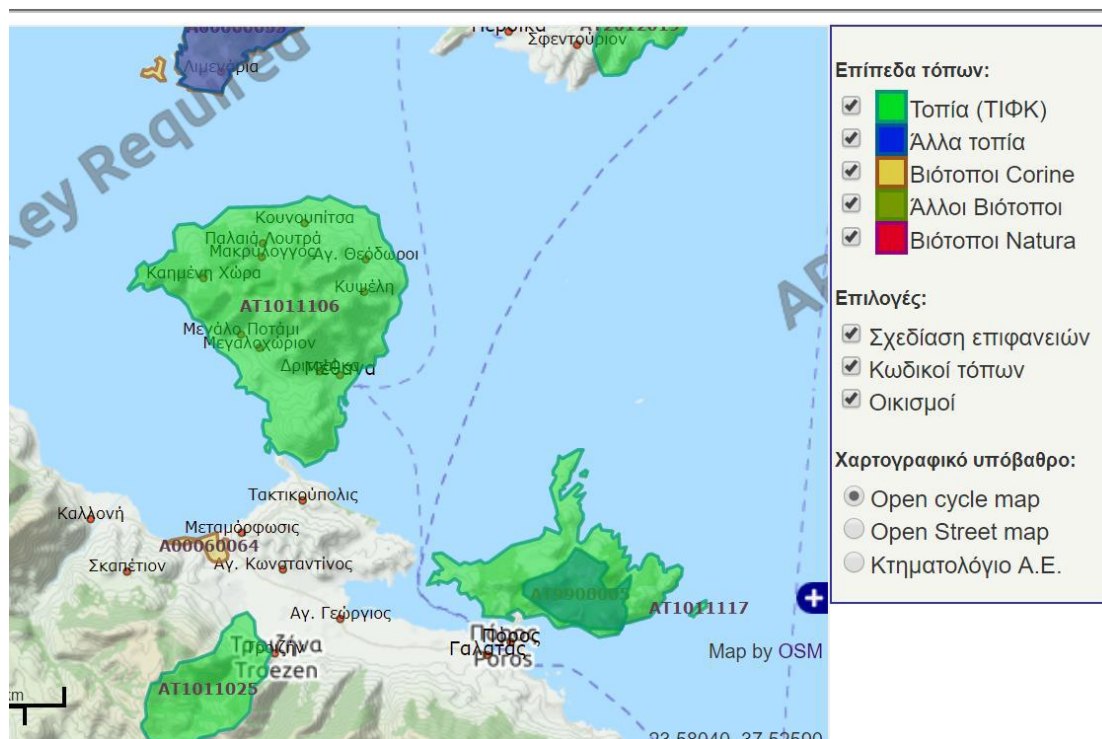
Εικόνα 58 Χαρτογράφηση εκτάσεων παρουσία φανερογάμων (συμπεριλαμβανομένων των συστάδων, ατόμων Ποσειδωνίας) στο θαλάσσιο χώρο των υπό εξέταση έργων αναβάθμισης του Λιμένα Πόρου (Πηγή: <https://mrsg.aegean.gr/?content=&nav=54>)

Προστατευόμενες περιοχές

Στην ευρύτερη περιοχή μελέτης δεν εντοπίζονται προστατευόμενες περιοχές του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000. Σύμφωνα με το ΦΕΚ 352/Β/31.05.1967 ο οικισμός του Πόρου έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο αλλά και τόπος που παρουσιάζει ιδιαίτερο φυσικό κάλλος.

Τα νησιά Πόρος και Μόδι στο σύνολό τους αποτελούν Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Τ.Ι.Φ.Κ.) με ονομασία «Πόρος και Μόδι» (υπ' αριθ. ΑΙ/Φ02/20372/867/06.06.1980 Απόφαση Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών - Φ.Ε.Κ. 559/Β/23.06.1980).

Επίσης, σύμφωνα με τη Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση, τα νησιά Πόρος και Μόδι διαθέτουν τον κωδικό ΑΤ1011117 ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Τ.Ι.Φ.Κ.) και καλύπτουν συνολική έκταση 2.161,54 ha.

Εικόνα 59 ΑΤ1011117

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

ΑΤ1011117: Νήσος Πόρος και Μόδι

Μικρό νησί Έκτασης (ha) 2.161,54 & και μέγιστου υψομέτρου 100 μ., σε απόσταση μόλις 500 μ. από την ακτή της Πελοποννήσου με εύκολη πρόσβαση. Η στενή λωρίδα θαλάσσης μεταξύ του νησιού και της Πελοποννήσου είναι ένα φυσικό λιμάνι με μεγάλη χωρητικότητα. Ο οικισμός του Πόρου είναι κτισμένος σε μία μικρή ηφαιστειογενή χερσόνησο του νησιού, απέναντι από τον Γαλατά.

Το κυρίως νησί καλύπτεται κατά 50% από συστάδες χαλεπίου πεύκης μεγάλης ηλικίας και υψηλής αισθητικής αξίας. Η υπόλοιπη έκταση καλύπτεται από θαμνώνες αείφυλλων πλατύφυλλων ή είναι γυμνές βραχώδεις παράκτιες εκτάσεις με αρκετούς γραφικούς κολπίσκους και αμμώδεις παραλίες. Από τα ψηλότερα σημεία του νησιού προσφέρεται πανοραμική θέα προς τον Σαρωνικό, τα Μέθανα και την περιοχή της Τροιζηνίας.

Πολύ γραφική είναι η εικόνα του νησιού με τον οικισμό του Πόρου από την ακτή του Γαλατά. Ο οικισμός διατηρεί τον παλιό του χαρακτήρα με πολλά παλιά λιθόδμητα (με το τοπικό ηφαιστειογενές πέτρωμα και τις κεραμοσκεπές) κτίρια. Στην κορυφή του νησιού υπάρχουν ερείπια αρχαίου ναού του Ποσειδώνα. Ιστορική περιοχή που συνδέεται με γεγονότα της επανάστασης του 1821. Εδώ ο ποιητής Γ. Σεφέρης έγραψε το 1946 το ποίημα "Κίχλη".

Πίνακας 27 AT1011117

Όνομα	Νήσος Πόρος και Μόδι	
Κατηγορία Τόπου	Τοπίο (ΤΙΦΚ)	
Κωδικός Τόπου	AT1011117	
Κύριος Χαρακτήρας	Βιότοπος	☐
	Φυσικό Τοπίο	☒
	Δομημένο Τοπίο	☒
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής	
Δήμος-Κοινότητα	Πόρου	
Συνολική Έκταση (ha)	2161.54	
Χερσαία Έκταση (ha)	2162.0	
Συνολική Περίμετρος (km)	39.8	
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	100.0	
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)		
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο	Διατηρητέος Οικισμός/Διατηρητέα Κτίσματα	
	Ιστορικός Τόπος	
	Παραδοσιακός Οικισμός	
	Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους	

Εικόνες από "Νήσος Πόρος και Μόδι

Χαρακτηριστικά

Τύπος Τοπίου

[Αμώδης Παραλία / Αμμοθίνες](#)

[Αστικός ιστός](#)

[Βραχώδης Ακτή](#)

[Δάσος Κωνοφόρων](#)

[Κτίσματα Τουρκοκρατίας](#)

[Νεώτερα κτίσματα](#)

[Οικισμός κατα μήκος ακτής](#)

[Οικισμός με κυρίαρχο στοιχείο εκκλησία](#)

[Οικισμός σε κορυφή υψωματος](#)

[Οικισμός σε πλαγιά λόφου](#)

[Οικισμός σε πρόποδες λόφου](#)

[Παραθαλάσσιο Δάσος](#)

[Παραθαλάσσιο Τοπίο](#)

[Πευκοδάσος χαμηλού υψομέτρου](#)

[Φρυγανότοπος](#)

Κλίμα

[Αραιές βροχοπτώσεις](#)

[Ασθενείς άνεμοι](#)

[Θερμό και ξηρό καλοκαίρι](#)

[Μεγάλη ηλιοφάνεια](#)

	Ξηρασία
Γεωλογία	Ασβεστόλιθοι, σχιστόλιθοι, ηφαιστειακά πετρώματα στη χερσόνησο του οικισμού.
Περιγραφή Τόπου	Μικρό νησί σε απόσταση μόλις 500 μ. από την ακτή της Πελοποννήσου με εύκολη πρόσβαση. Η στενή λωρίδα θαλάσσης μεταξύ του νησιού και της Πελοποννήσου είναι ένα φυσικό λιμάνι με μεγάλη χωρητικότητα. Ο οικισμός του Πόρου είναι κτισμένος σε μία μικρή ηφαιστειογενή χερσόνησο του νησιού, απέναντι από τον Γαλατά. Το κυρίως νησί καλύπτεται κατά 50% από συστάδες χαλεπίου πεύκης μεγάλης ηλικίας και υψηλής αισθητικής αξίας. Η υπόλοιπη έκταση καλύπτεται από θαμνώνες αειφύλλων πλατυφύλλων ή είναι γυμνές βραχώδεις παράκτιες εκτάσεις με αρκετούς γραφικούς κολπίσκους και αμμώδεις παραλίες. Από τα ψηλότερα σημεία του νησιού προσφέρεται πανοραμική θέα προς τον Σαρωνικό, τα Μέθανα και την περιοχή της Τροιζηνίας. Πολύ γραφική είναι η εικόνα του νησιού με τον οικισμό του Πόρου από την ακτή του Γαλατά. Ο οικισμός διατηρεί τον παλιό του χαρακτήρα με πολλά παλιά λιθόδομητα (με το τοπικό ηφαιστειογενές πέτρωμα και τις κεραμοσκεπές) κτίρια. Στην κορυφή του νησιού υπάρχουν ερείπια αρχαίου ναού του Ποσειδώνα. Ιστορική περιοχή που συνδέεται με γεγονότα της επανάστασης του 1821. Εδώ ο ποιητής Γ. Σεφέρης έγραψε το 1946 το ποίημα "Κίχλη".
Κατάσταση Τόπου	Καλή
Εγκατάλειψη οικισμών	Μερική
Τάση Κατάστασης Τόπου	Σταθερότητα/Συντήρηση
Ιστορία και εξέλιξη του τόπου	Εδώ εγκαταστάθηκε ο 1830 ο πρώτος ελληνικός ναύσταθμος λίγο έξω από τον οικισμό.
Σημεία με καλή Θέα	Πανοραμική θέα από τα ψηλότερα σημεία του νησιού προς όλες τις κατευθύνσεις.
Μονοπάτια Περίπατοι	Μέσα στον οικισμό, στις παραλίες, στο δάσος του νησιού από δασικούς δρόμους.

Αξίες

Οικολογική Αξία

[Εξαιρετη Φυσική Κατάσταση](#)

	Σημαντικοί Τύποι Βλάστησης
Κοινωνικοοικονομική/πολιτιστική Αξία	Εκπαιδευτικές δραστηριότητες
	Ιστορικό Ενδιαφέρον
	Ιστορικός / Πολιτισμικός Τουρισμός
	Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική
	Παραδοσιακή ή ήπια εκμετάλλευση φυσικών πόρων
	Τουριστικό ενδιαφέρον
Αισθητική Αξία	Ενδιαφέροντα Φυσικά, Οικολογικά, Γεωμορφολογικά Στοιχεία
	Ιδιαίτερη Φυσική Ομορφιά
	Καλαίσθητα Ανθρωπογενή Στοιχεία
	Πανοραμική θέα
	Σπάνιος Τύπος Τοπίου
Σχόλιο για τις αξίες	Η αισθητική αξία της περιοχής συνίσταται στη θέση του νησιού, στη γενική εικόνα του οικισμού, στο πράσινο που συνδυάζεται με τη θάλασσα.

Κίνδυνοι

Απειλές/διαταραχές	Αναψυχή
	Κυκλοφορία Οχημάτων
	Μηχανοκίνητα πλεούμενα
	Μηχανοκίνητα τροχοφόρα
	Οδοποιία
	Οικοδόμηση
	Πυρκαγιά
	Τουρισμός
Σχόλιο για τις απειλές-διαταραχές	Η αξία της γης είναι μεγάλη. Υπάρχουν σημαντικές πιέσεις για αυθαίρετη οικοδομική δραστηριότητα. Η κατάσταση όμως γενικά ελέγχεται.

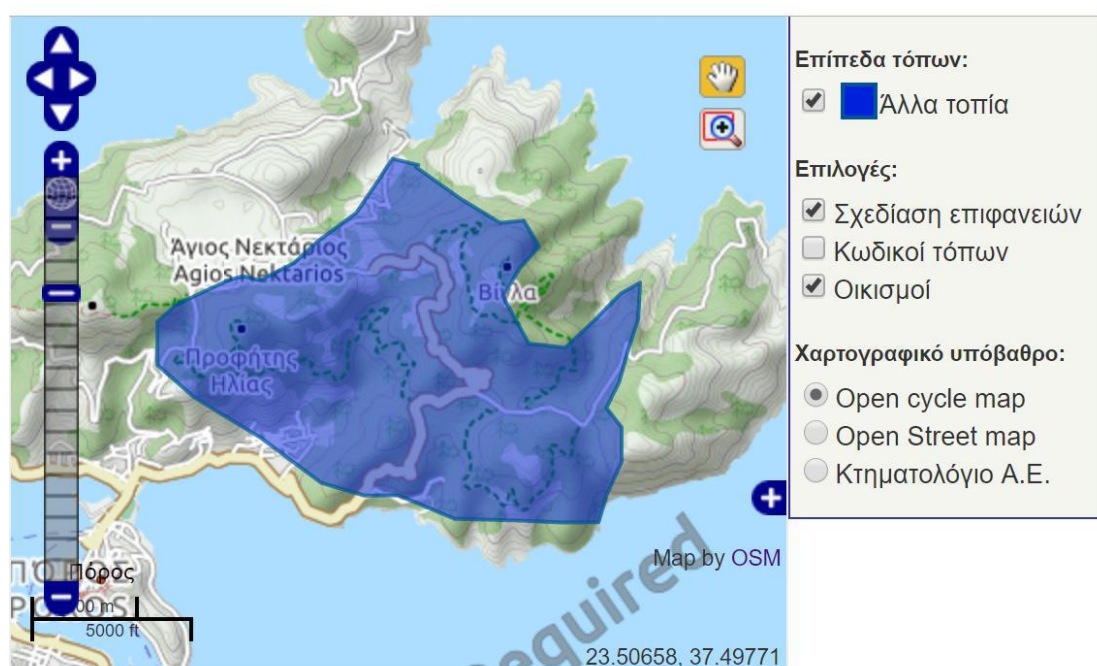
Τρωτότητα	Τοπίο εξαιρετικά ευάλωτο από πυρκαγιές.
Προτεραιότητα προστασίας	Πρωτεύουσα

Πανίδα και Χλωρίδα

Χαρακτηριστικά Ενδιαιτήματα

- Ανοικτή θάλασσα
- Ιθαγενές δάσος κωνοφόρων
- Καλλιέργειες
- Μικρά νησιά και βραχονησίδες
- Μικροί όρμοι
- Παράκτιος κρημνός
- Φρύγανα

AT9900005: Πευκοδάσος Πόρου

Εικόνα 60 AT9900005

Πίνακας 28: AT9900005

Γενικά Στοιχεία

Όνομα	Πευκοδάσος Πόρου						
Κατηγορία Τόπου	Άλλο Τοπίο						
Κωδικός Τόπου	AT9900005						
Κύριος Χαρακτήρας	<table> <tr> <td>Βιότοπος</td><td>☐</td></tr> <tr> <td>Φυσικό Τοπίο</td><td>☒</td></tr> <tr> <td>Δομημένο Τοπίο</td><td>☐</td></tr> </table>	Βιότοπος	☐	Φυσικό Τοπίο	☒	Δομημένο Τοπίο	☐
Βιότοπος	☐						
Φυσικό Τοπίο	☒						
Δομημένο Τοπίο	☐						
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής						
Δήμος-Κοινότητα	Πόρου						
Συνολική Έκταση (ha)	633.45						
Χερσαία Έκταση (ha)							
Συνολική Περίμετρος (km)	11.9						
Μέγιστο Υψόμετρο (m)							
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)							
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο	Άλλο είδος θεσμικού πλαισίου						

Χαρακτηριστικά

Τύπος Τοπίου	
Κλίμα	Ήπιος χειμώνας-θερμό καλοκαίρι Θερμό και ξηρό καλοκαίρι
Γεωλογία	
Περιγραφή Τόπου	Πρόκειται για μία πευκόφυτη περιοχή, 3 χλμ. από τον οικισμό του Πόρου, στην περιοχή Ασκειλιού στο δάσος της Καλαυρείας. Εδώ βρίσκεται και το μοναστήρι της Ζωοδόχου Πηγής που χρονολογείται από τον 18ο αιώνα και φημίζεται για τις θεραπευτικές ιδιότητες του νερού της πηγής που βρίσκεται κοντά στην είσοδο του.
Κατάσταση Τόπου	
Εγκατάλειψη οικισμών	

Τάση Κατάστασης Τόπου	Σταθερότητα/Συντήρηση
Ιστορία και εξέλιξη του τόπου	
Σημεία με καλή Θέα	Από το μοναστήρι προς τα γύρω τοπία του νησιού και τις απέναντι ακτές του Γαλατά και το όρος Αδέρεις.
Μονοπάτια Περίπατοι	

Αξίες

Οικολογική Αξία	
Κοινωνικοοικονομική/πολιτιστική Αξία	Θρησκευτικό ενδιαφέρον Σημαντικός χώρος αναψυχής ντόπιου πληθυσμού Φυσιολατρικό ενδιαφέρον
Αισθητική Αξία	Ιδιαίτερη Φυσική Ομορφιά Καλαίσθητα Ανθρωπογενή Στοιχεία Πανοραμική θέα Σπάνιος Τύπος Τοπίου
Σχόλιο για τις αξίες	Η ομορφιά του πευκοδάσους και η αξία του ως χώρου αναψυχής δεν αμφισβητούνται.

Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις

Πληθυσμός

Ο Δήμος Πόρου ανήκει στην Περιφέρεια Αττικής, της μεγαλύτερης πληθυσμιακά περιφέρειες της χώρας, όπου καταγράφεται περίπου το 35% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της χώρας. Σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 1991-2011 παρατηρείται σταδιακή αύξηση του πληθυσμού τόσο του συνόλου της χώρας (5,80%) όσο και γενικότερα της περιοχής μελέτης. Συγκεκριμένα, στην Περιφέρεια Αττικής, στην Περιφερειακή Ενότητα Νήσων και στον Δήμο Πόρου ο μόνιμος πληθυσμός

αυξήθηκε κατά 6,50%, 36,79% και 10,12%, αντίστοιχα. Αναλυτικότερα, τη δεκαετία 1991-2001 ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε κατά 6,95% και της Περιφέρειας Αττικής κατά 8,34%.

Ιδιαίτερης προσοχής χρήζουν η Περιφερειακή Ενότητα Νήσων και ο Δήμος Πόρου, όπου η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού ήταν διπλάσια σε σχέση με αυτή του συνόλου της χώρας αυξανόμενη κατά 14,67% έως 18,09%. Τέλος, την περίοδο 2001-2011, σε αντίθεση με τις προηγούμενες περιόδους, ο πληθυσμός της Ελλάδος μειώθηκε μόλις κατά 1,08%. Παρόμοια μεταβολή παρατηρείται και στην Περιφέρεια Αττικής (-1,70%). Αντίθετα, αξιοσημείωτη είναι η συνεχής διαχρονική αύξηση του πληθυσμού της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων με τη πάροδο των ετών, με τον μόνιμο πληθυσμό της να αυξάνεται κατά 12.073 κατοίκους (19,29%) αυτή την περίοδο. Παρότι ο μόνιμος πληθυσμός του Δήμου Πόρου αυξήθηκε κατά 18,09% τη δεκαετία 1991-2001, την επόμενη δεκαετία μειώθηκε κατά 289 κατοίκους.

Πίνακας 29 Πληθυσμιακής μεταβολής κατά την διάρκεια των ετών 1991 έως 2011

Περιοχή Μελέτης	Πληθυσμός 1991	Πληθυσμός 2001	Πληθυσμός 2011	Μεταβολή 1991- 2001	Μεταβολή 2001- 2011	Μεταβολή 1991- 2011
Σύνολο Χώρας	10.223.392	10.934.097	10.816.286	6,95%	-1,08%	5,80%
Περιφέρεια Αττικής	3.594.817	3.894.573	3.828.434	8,34%	-1,70%	6,50%
Περιφερειακή Ενότητα Νήσων	54.574	62.578	74.651	14,67%	19,29%	36,79%
Δήμος Πόρου	3.626	4.282	3.993	18,09%	-6,75%	10,12%
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή πληθυσμού (1991, 2001 και 2011).						

Τέλος, σημειώνεται πως, σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία της πρόσφατης απογραφής του 2021 της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ο μόνιμος πληθυσμός του Δήμου Πόρου ανέρχεται σε 3.237, δηλαδή σημείωσε μείωση κατά 18,2% περίπου κατά την τελευταία δεκαετία, ενώ της Π.Ε. Νήσων ανέρχεται σε 69.925, δηλαδή σημείωσε μείωση κατά 6,3% περίπου.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την Απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών 2021, σχετικά με τον Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Νόμου 4772/2021 (Α 17) ήταν τα κάτωθι:

- ΔΗΜΟΣ ΠΟΡΟΥ (Έδρα: Πόρος,ο) 3.261
- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΟΡΟΥ 3.261

Ανθρωπογενείς πιέσεις

Δυνητικές πηγές ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος είναι οι οικιστικές λειτουργίες που αναπτύσσονται περί τον λιμένα (οικισμός Πόρου) και η λειτουργία του λιμένα.

Από τη λειτουργία του λιμένα είναι πιθανό να δημιουργηθεί περιστασιακά περιορισμένη ρύπανση με στερεά απορρίμματα και ελαφρά κλάσματα πετρελαίου (επιφανειακό φίλμ) από πιθανή διαρροή των διαφόρων τύπων σκαφών (σκάφη αναψυχής, ερασιτεχνικά αλιευτικά σκάφη, ημερόπλοια, διερχόμενα σκάφη, μικρές λέμβοι, Ε/Γ – Τ/Ρ τοπικά επαγγελματικά σκάφη, ταχύπλοα κ.α.). Ωστόσο, οι ποικίλες λιμενικές δραστηριότητες που εξυπηρετούνται σήμερα στο λιμένα υφίστανται εδώ και αρκετές δεκαετίες και μέχρι σήμερα δεν έχει παρατηρηθεί υποβάθμιση της ποιότητας των θαλάσσιων υδάτων στο θαλάσσιο χώρο πέριξ του λιμένα.

Όσον αφορά στον παράκτιο χώρο των υπόλοιπων περιοχών της χερσαίας ζώνης λιμένα, πραγματοποιείται αρκετά ήπιας έντασης λιμενική δραστηριότητα εδώ και αρκετά χρόνια η οποία δεν έχει επιφέρει επιβάρυνση στην ποιότητα των θαλάσσιων υδάτων, το οποίο μπορεί να επιβεβαιωθεί από το πλήθος των ακτών κολύμβησης που εντοπίζονται στον παράκτιο χώρο των εν λόγω περιοχών και οι οποίες, βάσει των ταυτοτήτων υδάτων κολύμβησης διαθέτουν εξαιρετικής ποιότητας ύδατα.

Επίσης, στο παράκτιο μέτωπο της χερσαίας ζώνης λιμένα Πόρου εκβάλλουν διάφορα ρέματα και αγωγοί ομβρίων υδάτων που αποτελούν δυνητικές πηγές ρύπανσης των θαλάσσιων υδάτων, καθώς μπορεί να μεταφέρουν ρυπαντικό φορτίο από τους παρακείμενους οικισμούς, παραλιακούς δρόμους, αγροτικές δραστηριότητες και χώρους στάθμευσης οχημάτων. Το μεταφερόμενο αυτό φορτίο ενδέχεται να περιλαμβάνει αυξημένες συγκεντρώσεις θρεπτικών (κυρίως νιτρικών και φωσφορικών αλάτων), τοξικές ουσίες (πετρελαιοειδή, βαρέα μέταλλα κ.α.). Συγκεκριμένα, στον παράκτιο χώρο νότια του οικισμού του Ασκελίου εντοπίζεται η εκβολή του ομώνυμου ρέματος, η οποία μέχρι σήμερα δεν έχει επιφέρει κάποια σημαντική επιβάρυνση την ποιότητα των θαλάσσιων υδάτων. Γενικά, η ήπια οικιστική, τουριστική, αγροτική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στις εν λόγω περιοχές μελέτης δεν αναμένεται να επηρεάσει την ποιότητα των υδάτων.

Τέλος, δυνητική πηγή ρύπανσης των θαλάσσιων υδάτων αποτελεί το γεγονός ότι το νησί του Πόρου δεν εξυπηρετείται στο σύνολό του από το αποχετευτικό σύστημα το οποίο είναι συνδεδεμένο με τον ΒΙΟ.ΚΑ που βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα του νησιού στην περιοχή της Ντάνας του οποίου η εκροή καταλήγει στη θαλάσσια περιοχή βόρεια του νησιού της Σφαιρίας. Επομένως, μερικές από τις περιοχές του Δήμου Πόρου εξυπηρετούνται από ιδιωτικά συστήματα αποχέτευσης, όπως ιδιωτικές σηπτικές δεξαμενές (βόθρους) που καταλήγουν σε παρακείμενα ρέματα και στη συνέχεια στη θάλασσα. Εντούτοις, λόγω της μικρής έκτασης των παρακείμενων οικισμών, η πιθανότητα επιβάρυνσης των υδάτων της άμεσης περιοχής μελέτης είναι ιδιαίτερα μικρή.

Περιβαλλοντικά προβλήματα

Τα κυριότερα από τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο Δήμος Πόρου είναι:

- Η διαχείριση των απορριμμάτων η οποία γίνεται με αποκομιδή και μεταφορά στο ΧΥΤΑ των Λιοσίων.
- Η ελλιπής διαχείριση ανακυκλώσιμων απορριμμάτων.
- Η λειτουργία του δικτύου αποχέτευσης που είναι συνδεδεμένο με το εργοστάσιο βιολογικού καθαρισμού, η οποία λόγω κάποιων αντικειμενικών προβλημάτων (υψομετρικές διαφορές, έλλειψη λυμάτων κλπ.) δημιουργεί συχνά βλάβες.
- Η διάβρωση του λιμένα.

Τα προβλήματα ρύπανσης εντοπίζονται κυρίως:

- Στην απόρριψη απορριμμάτων σε κοινόχρηστους χώρους και ιδιαίτερα σε απόκρημνες περιοχές στα δάση του νησιού.
- Στα λύματα από κατοικίες, που δεν είναι συνδεδεμένα με το δίκτυο του ΒΙΟΚΑ.
- Στις βλάβες στο δίκτυο ΒΙΟΚΑ.
- Στα εγκαταλελειμμένα οχήματα, μηχανήματα σε κοινόχρηστους χώρους, δρόμους.
- Στην ρύπανση από την λειτουργία των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων.
- Στην εκτεταμένη χρήση φυτοφαρμάκων (ιδιαίτερα στην περιοχή του κάμπου της Τροιζηνίας), η οποία επιβαρύνει τον υδροφόρο ορίζοντα από τον οποίο υδρεύεται ο Πόρος.

Κατάσταση Υδάτων

Η ακτή εντάσσεται στο Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου (GR03), στην Λεκάνη Απορροής Ρεμάτων Αργολικού Κόλπου (GR31) και στο Παράκτιο Υδατικό Σύστημα «Έξω Σαρωνικός Κόλπος (GR0626C0013N)», του οποίου η οικολογική κατάσταση έχει χαρακτηριστεί ως καλή, με βάση τα αποτελέσματα της ταξινόμησης, που πραγματοποιήθηκε στο σχετικό Σχέδιο Διαχείρισης (αρ.οικ. 391/21.04.2013 Υ.Α. (ΦΕΚ Β' 1004)).

Υγρά απόβλητα

Ο αστικός ιστός του Πόρου και η ευρύτερη περιοχή της νήσου Σφαιρία διαθέτει παντορροϊκό δίκτυο αποχέτευσης το οποίο καλύπτει το σύνολο του οικισμού του οικισμού και εξυπηρετείται από την Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων Πόρου - Γαλατά η οποία έχει σχεδιαστεί για ισοδύναμο πληθυσμό 25.000 κατοίκους. Η ΕΕΛ περιλαμβάνει δευτεροβάθμια επεξεργασία, ενώ η διάθεση των λυμάτων γίνεται στον Έξω Σαρωνικό Κόλπο, στη θαλάσσια περιοχή 200 μ. δυτικά της ακτής μέσω υποθαλάσσιου αγωγού και το υποθαλάσσιο τμήμα του έχει βάθος 10 μ.

Πολεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις

Το ισχύον Γ.Π.Σ. των οικισμών Πόρου, Γαλατά και Μεθάνων της Επαρχίας Τροιζηνίας (Ν. Αττικής) εγκρίθηκε με Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Φ.Ε.Κ. 720/Δ/21.10.1991). Το ισχύον Γ.Π.Σ., περιλαμβάνει τρεις πολεοδομικές ενότητες, αυτή του Πόρου, του Γαλατά και των Μεθάνων, αντίστοιχα. Οι οικισμοί Πέρλια, Συνοικισμός και Σφαιρία ανήκουν στην πολεοδομική ενότητα του Πόρου και επομένως βρίσκονται εντός των ορίων του ισχύοντος Γ.Π.Σ.. Επίσης, προσδιορίστηκαν οι χρήσεις γης για τις περιοχές εντός και εκτός των ορίων του ισχύοντος Γ.Π.Σ.. Επιπλέον, με το από 03.09.1993 Π.Δ. (Φ.Ε.Κ. 1200/Δ/28.09.1993) χαρακτηρίστηκε ο οικισμός του Πόρου ως παραδοσιακός και καθορίστηκαν εκ νέου ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης αυτού.

Έπειτα, με το από 13.11.1997 Π.Δ. (Φ.Ε.Κ. 1091/Δ/15.12.1997) εγκρίθηκε η πολεοδομική μελέτη αναθεώρησης του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου του παραδοσιακού οικισμού του Πόρου (Ν. Αττικής). Τέλος, με την υπ' αριθμ. 6566/31.05.2005 Απόφαση Υφυπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 779/Β/09.06.2005) έχει χωροθετηθεί – παραχωρηθεί καταφύγιο τουριστικών σκαφών στη δυτική παραλιακή ζώνη του Πόρου, νότια του Νέου Λιμένα Πόρου.

Αειφόρος ανάπτυξη

Η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στον Πόρο και στην Τροιζηνία προωθείται μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών και πρακτικών που στοχεύουν στην εξισορρόπηση της οικονομικής ανάπτυξης με την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική ευημερία. Ένα τέτοιο παράδειγμα δράσης αποτελεί το πρόγραμμα Project Resound Greece.

Η Ες(η)ο είναι μια κοινοπραξία τριών οργανισμών της περιοχής (Καθετής, Live-Bio και Odyssey), που έχει στόχο την προώθηση του αειφόρου τουρισμού στις περιοχές του Πόρου, της Τροιζηνίας και των Μεθάνων. Αυτό επιχειρείται με την συνεργασία με το Project Resound στη δημιουργία στρατηγικής επωνυμίας και επικοινωνίας (branding) για την προώθηση της περιοχής ως αειφόρου τουριστικού προορισμού.

Το Project Resound είναι ένας συμβουλευτικός φορέας κοινωνικού σχεδιασμού που παρέχει στρατηγικές και σχεδιαστικές δυνατότητες σε επωφελούμενες κοινότητες σε όλο τον κόσμο. Συνεργάζεται με οργανισμούς παρόμοιας νοοτροπίας για τη δημιουργία ανθρωποκεντρικών και στοχευμένων λύσεων.

Στο έργο συμμετέχουν επίσης οι διεθνείς Οικολόγοι Χωρίς Σύνορα, που αποτελούνται από εξαιρετικούς ανθρώπους που προσφέρουν εθελοντικά τον χρόνο και τις γνώσεις τους για την ανανέωση, προστασία και διατήρηση φυσικών οικοσυστημάτων παγκοσμίως.

Οι στόχοι που έχουν ήδη επιτευχθεί είναι:

- Η εξασφάλιση της αιγίδας των δύο Δήμων, Πόρου και Τροιζηνίας-Μεθάνων, που είναι οι βασικοί επωφελούμενοι του έργου.
- Η δημιουργία της τοπικής άτυπης ομάδας μας, της κοινοπραξίας Ec(h)o, με αρχικά μέλη την Καθετή, το Live-Bio και το Odyssey.
- Η διενέργεια έρευνας με στόχο τη χαρτογράφηση των δραστηριοτήτων, των αναγκών και των προοπτικών της περιοχής σε σχέση με τον αειφόρο τουρισμό.

Ο αειφόρος τουρισμός θα έχει θετικό αντίκτυπο πρωτίστως στους Δήμους Πόρου και Τροιζηνίας-Μεθάνων, αλλά και σε μεγάλο εύρος άλλων επωφελούμενων: ατόμων και οικογενειών, επαγγελματιών του τουρισμού, ξενοδοχείων, εστιατορίων, παρόχων δραστηριοτήτων, μικρών επιχειρήσεων, μαθητών, νέων, πολιτιστικών φορέων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων, τοπικών φεστιβάλ, αρχαιολογικών μουσείων, της Δημοτικής Βιβλιοθήκης του Πόρου κ.ά.

Πολιτιστική κληρονομιά

Σύμφωνα με το υπ' αριθμό 891/8-3-2013 έγγραφο της 1ης Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, ολόκληρη η επαρχία Τροιζηνίας και ολόκληρος ο Πόρος είναι ένας ενιαίος γεωγραφικός χώρος με μεγάλη αρχαιολογική, ιστορική, αρχιτεκτονική και αισθητική (φυσιολατρική) αξία (ΕΠΑΠΣΧ, 2013).

Οι χαρακτηρισμοί αυτοί θεσμοθετούνται με:

- Το ΦΕΚ 849/Β/25-9-79 σύμφωνα με το οποίο ολόκληρη η επαρχία Τροιζηνίας χαρακτηρίζεται ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.
- Το ΦΕΚ 559/Β/23/ 23-6-1980 σύμφωνα με το οποίο ολόκληρη το νησί του Πόρου χαρακτηρίζεται ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.
- Το Π.Δ. 3-9-1993/ (ΦΕΚ/Δ' /1200/28-9-1993), σύμφωνα με το οποίο ολόκληρος ο Πόρος χαρακτηρίζεται ως παραδοσιακός οικισμός.
- Το (ΦΕΚ 352/Β/31-5-67), σύμφωνα με το οποίο ολόκληρος ο Πόρος κηρύσσεται διατηρητέο ιστορικό μνημείο.
- Την απόφαση του ΥΠΠΟ, ΑΡΧ/Α1/Φ43/54269/3276πε./10-4-1998 (ΦΕΚ Β 425/6-5-98), σύμφωνα με την οποία η περιοχή Αρτέμιδος Λεμονοδάσους και Χερσονήσου Αλυκής, καθώς και όλες οι νησίδες και οι βραχονησίδες στη θαλάσσια περιοχή της Χερσονήσου Αλυκής και του όρμου Αρτέμιδος κηρύσσονται ως αρχαιολογικοί χώροι.

Εκτός των γενικών αυτών κηρύξεων, στα κηρυγμένα ιστορικά και διατηρητέα μνημεία περιλαμβάνονται τα κάτωθι:

- Καθολικό Μονής Ζωοδόχου Πηγής, στο Ασκέλι (απόφαση κήρυξης: ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936)

- Ναός Αγίου Ιωάννη στο Καστέλι, εντός του οικισμού του Πόρου (απόφαση κήρυξης: ΒΔ 24-7-1936, ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936)
- Κατοικία του Ι. Καποδίστρια. Κτίριο συνιδιοκτησίας Καρβουνάκη και Κανελλάκη, εντός του οικισμού του Πόρου (απόφαση κήρυξης: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26?32412/849/18-9-1986, ΦΕΚ 759/Β/31-10-1986)
- Μητροπολιτικός ναός του Αγίου Γεωργίου, εντός του οικισμού του Πόρου. Υπό κήρυξη ως νεότερο μνημείο.

Βάσει του εγγράφου της 1^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με Αρ. Πρωτ. 891/8- 3-2013 και σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Ν.3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», ως αρχαία μνημεία νοούνται και προστατεύονται ανάλογα όλα τα ακίνητα μνημεία που χρονολογούνται έως το 1830, χωρίς να είναι πλέον απαραίτητη σχετική κήρυξη τους, ενώ με ανάλογες διατάξεις προστατεύονται και όσα εκκλησιαστικά μνημεία χρονολογούνται έως το 1900. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται ένας μεγάλος αριθμός εκκλησιών του οικισμού Πόρου (Κοίμηση Παναγίας, Ευαγγελισμός, Υπαπαντή, Εισόδια).

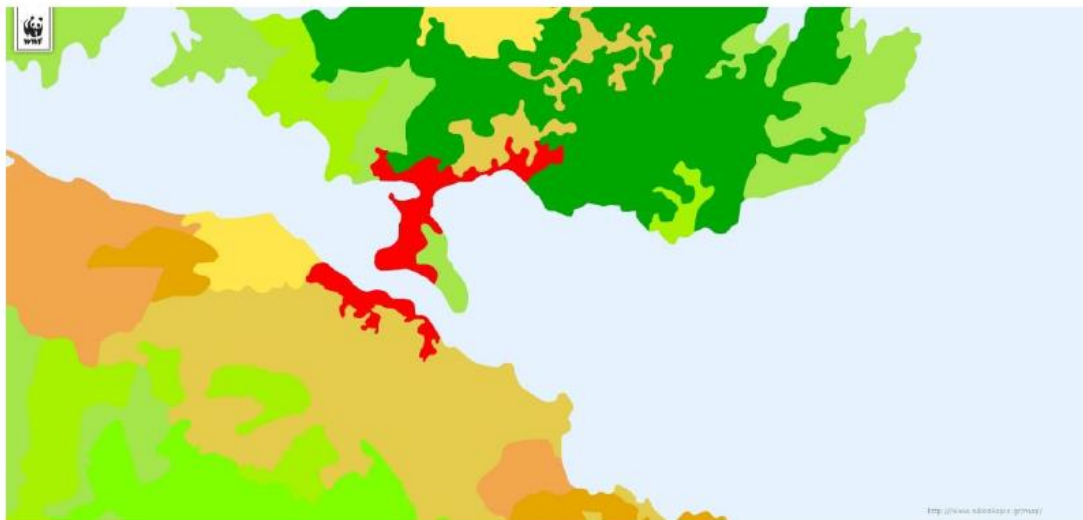
Επιπλέον, σύμφωνα με το υπ' αριθμό 994/962/27-2-2013 ΚΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων, η ευρύτερη περιοχή γύρω από το ιερό του Ποσειδώνος και την αρχαία πόλη της Καλαύρειας, συμπεριλαμβανομένου και του μέγιστου τμήματος του όρμου της Βαγονιάς, έχει θεσμοθετηθεί ως αδόμητη ζώνη απολύτου προστασίας Α, ενώ ένα άλλο τμήμα στα δυτικά αυτής έχει θεσμοθετηθεί ως ζώνη προστασίας Β (ΦΕΚ 1094/Β/5-9-00).

Τέλος, βάσει του υπ' αριθμό ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΕΑ/252102/148359/4725/25-9-2015 εγγράφου της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων, στο Νησί του Πόρου δεν υπάρχουν έως σήμερα κηρυγμένοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι.

Καλύψεις γης

Όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας του Πόρου καλύπτεται από δάση (κυρίως πευκόδασος) και σκληροφυλλική βλάστηση. Μικρό ποσοστό της επιφάνειας αποτελείται από διακεκομμένη αστική δόμηση, που είναι ουσιαστικά οι οικισμοί του Πόρου.

Βάσει του Επιχειρησιακού προγράμματος του Δήμου Πόρο το σύνολο της γεωργικής γης είναι στρέμματα εκ των οποίων, το 73% (στρ.) καλύπτονται από ελιές, το 17,20% (3.288 στρ) από καλλιέργειες εσπεριδοειδών και το 6,90% βρίσκεται σε αγρανάπαυση. Οι κύριες καλλιέργειες είναι οι ελιές και τα εσπεριδοειδή (λεμόνια, πορτοκάλια, μανταρίνια).

Εικόνα 61 Καλύψεις γης στην περιοχή του Πόρου

Κοινωνικο-οικονομικά

Παραγωγική διάρθρωση της τοπικής οικονομίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το έτος 2011, στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νησιού, ένα μεγάλο ποσοστό απασχολείται κατά κύριο λόγο στον τομέα των υπηρεσιών - τριτογενή τομέα (80,3% περίπου των απασχολουμένων), με τους τομείς της μεταποίησης - δευτερογενής τομέας και τον πρωτογενή να ακολουθούν με ποσοστά περίπου 10,5% και 9,3% αντίστοιχα. Αντίστοιχη είναι η εικόνα που παρουσιάζει η κατανομή στους τομείς της οικονομίας για το σύνολο της Π.Ε. Νήσων, όπου και πάλι ο τριτογενής τομέας είναι αυτός που κατέχει το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας, με τον δευτερογενή και πρωτογενή τομέα να ακολουθούν.

Ο κλάδος της γεωργίας είναι αρκετά πιο ανεπτυγμένος σε σχέση με τον κλάδο της κτηνοτροφίας στο νησί του Πόρου. Το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής γης καλύπτεται από ελιές και εσπεριδοειδή. Παρά το γεγονός ότι ο Πόρος είναι νησί και βρίσκεται σε μία περιοχή με μεγάλου μήκους ακτές, η αλιεία δεν αποτελεί βασική απασχόληση για τους κατοίκους του νησιού.

Ο τριτογενής τομέας απασχόλησης είναι αρκετά ανεπτυγμένος λόγω της έντονης τουριστικής δραστηριότητας κατά τους θερινούς μήνες. Οι τουριστικές επιχειρήσεις και εγκαταστάσεις στο νησί του Πόρου απασχολούν μεγάλο μέρος του πληθυσμού, ενισχύοντας την τοπική οικονομία και το εμπόριο.

Στη συνέχεια παρατίθενται στοιχεία για την παραγωγική διάρθρωση της οικονομίας στο νησί του Πόρου σύμφωνα με τα στοιχεία του Επιχειρησιακού Προγράμματος-Στρατηγικού Σχεδιασμού.

Πρωτογενής τομέας

Στον Πόρο, όπως προαναφέρθηκε, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ασχολείται με την γεωργία και σε αρκετά μικρότερο βαθμό με την κτηνοτροφία και την παραγωγή μελισσοκομικών προϊόντων. Στο Δήμο η συνολική γεωργική έκταση είναι ίση με 19.060 στρέμματα και το μεγαλύτερο μέρος αυτής (73%) καλύπτεται από ελιές, όπως ήδη έχει αναφερθεί. Έπειτα, ακολουθούν οι καλλιέργειες των εσπεριδοειδών σε ποσοστό 17,2%, ενώ το 6,9% της γεωργικής γης βρίσκεται σε αγρανάπαυση. Έτσι, οι κύριες καλλιέργειες είναι οι ελιές και τα εσπεριδοειδή (λεμόνια, πορτοκάλια, μανταρίνια). Το σύνολο της γεωργικής γης της Επαρχίας Τροιζηνίας είναι 109.787 στρέμματα.

Παρά την παραγωγή σημαντικών ποσοτήτων ελαιόλαδου και εσπεριδοειδών δεν έχει γίνει προσπάθεια από τους παραγωγούς πιστοποίησης των προϊόντων τους με βάση τους κανονισμούς που προβλέπονται περί προϊόντων ονομασίας προέλευσης. Επίσης, στην περιοχή δεν υπάρχουν βιολογικές καλλιέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να ενισχύσουν την τοπική οικονομία και σε συνδυασμό με την προσέλκυση τουριστών κατά τους θερινούς μήνες να προωθηθεί η πώληση των συγκεκριμένων προϊόντων.

Ωστόσο, η Τροιζηνία και η Δρυόπη συγκεντρώνουν το 11,82% και το 18,28% του ακαθάριστου γεωργικού εισοδήματος, διαθέτοντας το 33,58% και το 27,03%, αντίστοιχα, της συνολικής γεωργικής γης. Επομένως, η διαφορά που προκύπτει στην κατανομή του ακαθάριστου γεωργικού εισοδήματος μεταξύ του Πόρου, της Τροιζηνίας και της Δρυόπης μπορεί να οφείλεται στην ανάπτυξη του τουρισμού και στην εγκατάλειψη της γεωργίας από τους κατοίκους του νησιού του Πόρου.

Δευτερογενής τομέας

Στο Δήμο Πόρου, όπως προαναφέρθηκε, ο δευτερογενής - μεταποιητικός τομέας έπεται του τριτογενή και αφορά αποκλειστικά μικρές βιοτεχνικές μονάδες οι οποίες ασχολούνται με την κατασκευή τουριστικών και παραδοσιακών ειδών.

Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας είναι ο πιο αναπτυγμένος στο νησί ιδιαίτερα οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τον τουρισμό και την εξυπηρέτηση των βασικών αναγκών των κατοίκων. Έτσι, το νησί διαθέτει τις κατάλληλες τουριστικές εγκαταστάσεις (ξενοδοχεία, πανσιόν, ενοικιαζόμενα δωμάτια, τουριστικά γραφεία), επιχειρήσεις εμπορίου και αναψυχής (καταστήματα τροφίμων, ταβέρνες, καφετέριες, ζαχαροπλαστεία, βιβλιοπωλεία, bar και beach bar, σχολές εκμάθησης ski, βενζινάδικα, κ.λπ.), φροντιστήρια, αυτοκινητιστές και μεταφορείς, γιατρούς, φαρμακοποιούς για την κάλυψη των διαφόρων αναγκών των επισκεπτών.

Επίσης, στον τριτογενή τομέα ανήκουν υπηρεσίες που αφορούν διοικητικές και κοινωνικές λειτουργίες και εξυπηρέτησεις όπως, Σχολεία, Δημοτικές Υπηρεσίες, Δημόσιο Ταμείο (Δ.Ο.Υ), Αστυνομικό Τμήμα, Πυροσβεστική Υπηρεσία, Λιμενικό Σώμα, Δασαρχείο, Ειρηνοδικείο,

Υποθηκοφυλακείο, Τράπεζες, Κέντρο Υγείας (Περιφερειακό Ιατρείο Πόρου), ΙΚΑ, ΕΛ.ΤΑ., ΔΕΗ, λογιστήρια, δικηγορικά γραφεία, συμβολαιογραφεία, γραφεία μηχανικών.

Όσον αφορά στις δημοτικές διοικητικές υπηρεσίες, προσφέρονται μέσω των ειδικών υπηρεσιών του Δήμου, το ΚΕΠ, την Τεχνική Υπηρεσία, του Γραφείου Δόμησης και το Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο.

Ακόμη, αναφέρεται πως στον Δήμο Πόρου δραστηριοποιούνται σύλλογοι, σωματεία και ενώσεις σε διαφορετικούς τομείς και ενισχύουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες του τριτογενούς τομέα και συνεπώς βελτιώνεται η ποιότητα ζωής της τοπικής κοινωνίας.

Απασχόληση

Η δομή της απασχόλησης σε μία περιοχή υποδεικνύει τους περισσότερο ανεπτυγμένους τομείς και κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Παράλληλα, η μεγαλύτερη εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού μίας περιοχής μπορεί να διαπιστωθεί μέσω της καταγραφής των κλάδων απασχόλησης. Ο λιγότερο ανεπτυγμένος τομέας απασχόλησης, τόσο σε επίπεδο χώρας, όσο και σε επίπεδο περιοχής μελέτης είναι ο πρωτογενής τομέας παραγωγής, ο οποίος περιλαμβάνει τη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία. Σε αυτόν δραστηριοποιείται μόλις το 9,99% των απασχολούμενων της χώρας, το 8,45% της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων και το 9,29% του Δήμου Πόρου. Αντίθετα, στην Περιφέρεια Αττικής, που περιλαμβάνει αστικό πληθυσμό, μόλις το 1,21% των απασχολούμενων δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα. Όσον αφορά τον δευτερογενή τομέα παραγωγής, αυτός εμφανίζεται μετρίως ανεπτυγμένος, με ποσοστό 17,57% των απασχολούμενων στην Περιφερειακή Ενότητα Νήσων να δραστηριοποιούνται σε αυτόν, ενώ στον Δήμο Πόρου το αντίστοιχο ποσοστό να ανέρχεται σε 9,89%,.

Ειδικότερα οι κλάδοι των μεταποιητικών βιομηχανιών και των κατασκευών παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά απασχολούμενων στο σύνολο της χώρας και της Περιφέρειας Αττικής, αντιστοιχώντας σε 9-10% και 6%, αντίστοιχα. Ο τριτογενής τομέας παραγωγής, ο οποίος αποτελείται από διάφορες ιδιωτικές ή κρατικές υπηρεσίες, εμφανίζει την ιδιαιτερότητα να ενισχύει τη συμβολή του στην οικονομία μίας χώρας όσο αυτή αναπτύσσεται. Στην Ελλάδα αποτελεί τον περισσότερο ανεπτυγμένο τομέα, με το ποσοστό των απασχολούμενων της χώρας να ανέρχεται σε 72,46%, της Περιφέρειας Αττικής σε 81,81%, της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων σε 73,98% και του Δήμου Πόρου σε 80,83%.

Αναλυτικότερα, περισσότερο ανεπτυγμένο κλάδο του τριτογενούς τομέα αποτελεί το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, όπου δραστηριοποιείται περίπου το 17% των απασχολούμενων της χώρας και της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων καθώς και το 18,82% της Περιφέρειας Αττικής. Στη συνέχεια ακολουθεί ο κλάδος της δημόσιας διοίκησης με ποσοστά που κυμαίνονται μεταξύ 9-10% για την χώρα και την Περιφέρεια Αττικής και 13,73% για την Περιφερειακή Ενότητα Νήσων.

Ακόμη, ιδιαίτερα ανεπτυγμένοι εμφανίζονται οι κλάδοι της ενημέρωσης και επικοινωνίας, των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας Αττικής σε σύγκριση με το

σύνολο της χώρας και του Δήμου Πόρου. Αντίθετα, λιγότερο ανεπτυγμένοι εμφανίζονται οι κλάδοι των μεταφορών και αποθήκευσης και των υπηρεσιών παροχής καταλυμάτων και εστίασης στην Περιφερειακή Ενότητα Νήσων.

Πίνακας 30: Κατανομή του απασχολούμενου πληθυσμού της χώρας και της περιοχής μελέτης σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή πληθυσμού 2011).

Περιοχή Μελέτης	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ				ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ	(%) ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ		
	Σύνολο	Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	Σύνολο	(%) Πρωτογενής τομέας	(%) Δευτερογενής Τομέας	(%) Τριτογενής Τομέας
Σύνολο χώρας	3.727.633	372.209	654.377	2.701.047	4.586.636	9,99%	17,55%	72,46%
Περιφέρεια Αττικής	1.452.203	17.528	246.561	1.188.114	1.771.562	1,21%	16,98%	81,81%
Περιφερειακή Ενότητα Νήσων	21.649	1.829	3.804	16.016	27.246	8,45%	17,57%	73,98%
Δήμος Πόρου	1.163	108	115	940	1.366	9,29%	9,89%	80,83%

Οι άνεργοι μαζί με τους απασχολούμενους αποτελούν το εργατικό δυναμικό ή τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό. Αντίθετα, ο μη ενεργός πληθυσμός μίας χώρας απαρτίζεται από κατοίκους, οι οποίοι δεν μπορούν ή δεν θέλουν να εργαστούν. Ακόμη, σημαντικό δείκτη της οικονομίας και ιδιαιτέρως της απασχόλησης, αποτελούν οι νέοι άνεργοι, δείκτης ο οποίος ορίζεται ως ο αριθμός των ανέργων που δεν έχουν εργαστεί ξανά στο παρελθόν.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της χώρας είναι ποσοστιαία μικρότερος από τον οικονομικά μη ενεργό κατά 15,2%. Αντίθετα, στην Περιφέρεια Αττικής ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός είναι μόλις 7,46% μεγαλύτερος από τον ενεργό. Παράλληλα, το ποσοστό ανεργίας της χώρας και της Περιφέρειας Αττικής ανήλθε σε 18,73% και 18,03%, αντίστοιχα, καταγράφοντας σχετική αύξηση σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά του 2001 (11,10% και 9,56%). Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι πάνω από το 30,93% και το 26,40% των ανέργων αποτελείται από πληθυσμό ο οποίος δεν έχει εργαστεί ξανά στο παρελθόν, ως απόρροια της οικονομικής κρίσης της χώρας.

Στην Περιφερειακή Ενότητα Νήσων και στον Δήμο Πόρου ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί μικρό ποσοστό του συνολικού μόνιμου πληθυσμού (36,5% και 34,21%), το οποίο σηματοδοτεί τη γήρανσή του, συμφωνώντας με τα υψηλά ποσοστά γήρανσης (23,04% και 21,51%) των εν λόγω περιοχών. Παρότι τα επίπεδα ανεργίας στο Δήμο Πόρου καταγράφουν πιο χαμηλά επίπεδα συγκριτικά με αυτά της χώρας (14,86%), οι νέοι άνεργοι αποτελούν περίπου το 5-6% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Αντιθέτως στην Περιφερειακή Ενότητα Νήσων, η ανεργία εμφανίζεται σε πολύ υψηλά επίπεδα της τάξεως του 20,54%, με τους νέους ανέργους να παρουσιάζουν το υψηλότερο επίπεδο στην περιοχή μελέτης, πλησιάζοντας το 6,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Περιοχές απολύτου προστασίας

Ολόκληρη η επαρχία Τροιζηνίας και ολόκληρος ο Πόρος είναι ένας ενιαίος γεωγραφικός χώρος με μεγάλη αρχαιολογική, ιστορική, αρχιτεκτονική και αισθητική (φυσιολατρική) αξία (ΕΠΑΠΣΣ, 2013). Οι χαρακτηρισμοί αυτοί θεσμοθετούνται με:

- Το ΦΕΚ 849/Β/25-9-79 σύμφωνα με το οποίο ολόκληρη η επαρχία Τροιζηνίας χαρακτηρίζεται ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.
- Το ΦΕΚ 559/Β/23/ 23-6-1980 σύμφωνα με το οποίο ολόκληρη το νησί του Πόρου χαρακτηρίζεται ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.
- Το Π.Δ. 3-9-1993/ (ΦΕΚ/Δ' /1200/28-9-1993), σύμφωνα με το οποίο ολόκληρος ο Πόρος χαρακτηρίζεται ως παραδοσιακός οικισμός.
- Το (ΦΕΚ 352/Β/31-5-67), σύμφωνα με το οποίο ολόκληρος ο Πόρος κηρύσσεται διατηρητέο ιστορικό μνημείο.
- Την απόφαση του ΥΠΠΟ, ΑΡΧ/Α1/Φ43/54269/3276π.ε./10-4-1998 (ΦΕΚ Β 425/6- 5-98), σύμφωνα με την οποία η περιοχή Αρτέμιδος Λεμονοδάσους και Χερσονήσου Αλυκής, καθώς και όλες οι νησίδες και οι βραχονησίδες στη θαλάσσια περιοχή της Χερσονήσου Αλυκής και του όρμου Αρτέμιδος κηρύσσονται ως αρχαιολογικοί χώροι.

Κανένα τμήμα του Δήμου Πόρου δεν έχει οριστεί ως προστατευόμενη περιοχή NATURA και δεν υπάρχουν κηρυγμένοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι. Η διαδικασία κήρυξης και οριοθέτησης αρχαιολογικού χώρου στη νήσο του Πόρου βρίσκεται σε εξέλιξη. Βάσει του εγγράφου της ΚΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων υπ' αριθμ. 994/27-2-2013 σε όλη τη νήσο του Πόρου υπάρχει πληθώρα αρχαιολογικών θέσεων και μνημείων, για τα οποία βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία της κήρυξης. Στις εν λόγω παράκτιες αρχαιολογικές θέσεις περιλαμβάνονται οι Κάβος Βασιλή, Κοκκορέλι, Μπίστι, Βαριανιά και Γερολιμένας.

Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον

Το νησί του Πόρου αλληλοσυσχετίζεται στενά με τον ευρύτερο γεωγραφικά χώρο, καθώς το σύνολο των τουριστών καταφθάνουν στο νησί με τη χρήση ακτοπλοϊκών γραμμών που συνδέουν τον Πόρο με τον Πειραιά.

Οι δυνατότητες ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα (αγροτική παραγωγή) και δευτερογενή τομέα (μεταποίηση) είναι περιορισμένες. Ολόκληρη σχεδόν η επιχειρηματική δραστηριότητα της περιοχής συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τον τουριστικό τομέα. Η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη των δεκαετιών του '70, του '80 και του '90 οδήγησαν στη μείωση και στην εξαφάνιση πολλών επαγγελμάτων του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Ως προς την ύπαρξη ομοιογενών χωρικών ενοτήτων, στον Πόρο παρατηρείται παρόμοια ανάπτυξη στις περιοχές της πόλης του Πόρου, του Νεωρείου και του Ασκειίου, με χαρακτηριστικά που υποδηλώνουν τάση προς κορεσμό κατά τη διάρκεια αιχμής της τουριστικής περιόδου.

Πιο συγκεκριμένα από τον υπολογισμό του Δείκτη Τουριστικής Λειτουργίας, γίνεται αντιληπτό πως ο τουρισμός αποτελεί την κύρια ανάπτυξη του νησιού σε σχέση με άλλους τομείς.

Αν ληφθούν υπ' όψιν και οι τιμές της τουριστικής χωρητικότητας, δηλαδή ο ημερήσιος αριθμός τουριστών που μπορεί να δεχθεί το νησί, προκύπτει ότι οι τουριστικές εγκαταστάσεις του Πόρου κυρίως τον μήνα Αύγουστο επαρκούν οριακά.

Σε κάποιες περιπτώσεις, μάλιστα, παρατηρείται υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας των καταλυμάτων.

Η παραλία του Ασκειίου δέχεται τον περισσότερο κόσμο, αφού στο Ασκέλι εντοπίζονται τα περισσότερα καταλύματα, δωμάτια και κλίνες ενώ παράλληλα είναι η πιο μεγάλη, δημοφιλής και οργανωμένη παραλία του νησιού.

Όσον αφορά την κατανάλωση νερού τόσο από τους τουρίστες όσο και από τους κατοίκους του νησιού, η φέρουσα ικανότητα των δεξαμενών παροχής νερού τείνει να ξεπεραστεί μόνο κατά τον Αύγουστο.

Βάσει του Δήμου Πόρου, το αναπτυξιακό όραμα για την περιοχή του Δήμου Πόρου μπορεί να διατυπωθεί συνοπτικά ως εξής: «Η γενική προοπτική ανάπτυξης της περιοχής είναι βασισμένη στο μοντέλο της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης. Στόχος είναι η καταξίωση του Πόρου ως ελκυστικό τόπο, για διαμονή, για ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και για τουρισμό, μέσω του επαναπροσδιορισμού, του εκσυγχρονισμού και τις ποιοτικής αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος».

Τοπικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με το επιχειρησιακό πρόγραμμα του δήμου «Τα παράκτια ύδατα του Δήμου Πόρου συμμετέχουν με το μεγαλύτερο ποσοστό στην ανάπτυξη του νησιού. Χρησιμοποιούνται για κολύμβηση, ναυταθλητισμό, περιήγηση ελλιμενισμό πλοίων και σκαφών αναψυχής και μικρών σκαφών, αλιεία, ιχθυοκαλλιέργειες, ναυπηγοεπισκευαστικές εγκαταστάσεις. Η ποιότητα των παράκτιων υδάτων του Πόρου, εξετάζεται κάθε χρόνο από τις αρμόδιες υπηρεσίες και παρουσιάζεται στις εκθέσεις ποιότητας των νερών κολύμβησης της χώρας.»

Σύλλογοι – Οργανώσεις

Μια αρχική καταγραφή των φορέων που μπορεί να έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την διαδικασία ανακήρυξης ενός νέου Αποθέματος Βιόσφαιρας για την περιοχή του Δήμου Πόρου είναι οι κάτωθι:

- ΣΥΛΛΟΓΟΣ “ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΛΕΜΟΝΟΔΑΣΟΥΣ”
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΟΡΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ
- ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ-ΠΟΡΟΥ-ΜΕΘΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ “ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΟΥΡΝΙΑΔΗΣ”
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΑΔΕΣΠΟΤΩΝ ΖΩΩΝ ΠΟΡΟΥ-ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ-ΜΕΘΑΝΩΝ “PAWS”

Σαλαμίνα

Η Σαλαμίνα, γνωστή από την αρχαιότητα και ως Κούλουρη, είναι το μεγαλύτερο νησί του Σαρωνικού Κόλπου και το πιο κοντινό στις ακτές της Αττικής.

Βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα του Σαρωνικού Κόλπου και έναντι του Κόλπου της Ελευσίνας (νοτιοδυτικά του Νομού Αττικής). Έχει έκταση 95 τετραγωνικά χιλιόμετρα και αποτελεί το νησί με τη μεγαλύτερη πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού στην Ελλάδα. Το μέγιστο υψόμετρο είναι 365 μ. Κατά τη θερινή περίοδο και ιδιαίτερα τους μήνες του Καλοκαιριού ο πληθυσμός της Σαλαμίνας σημειώνει τεράστια αύξηση.

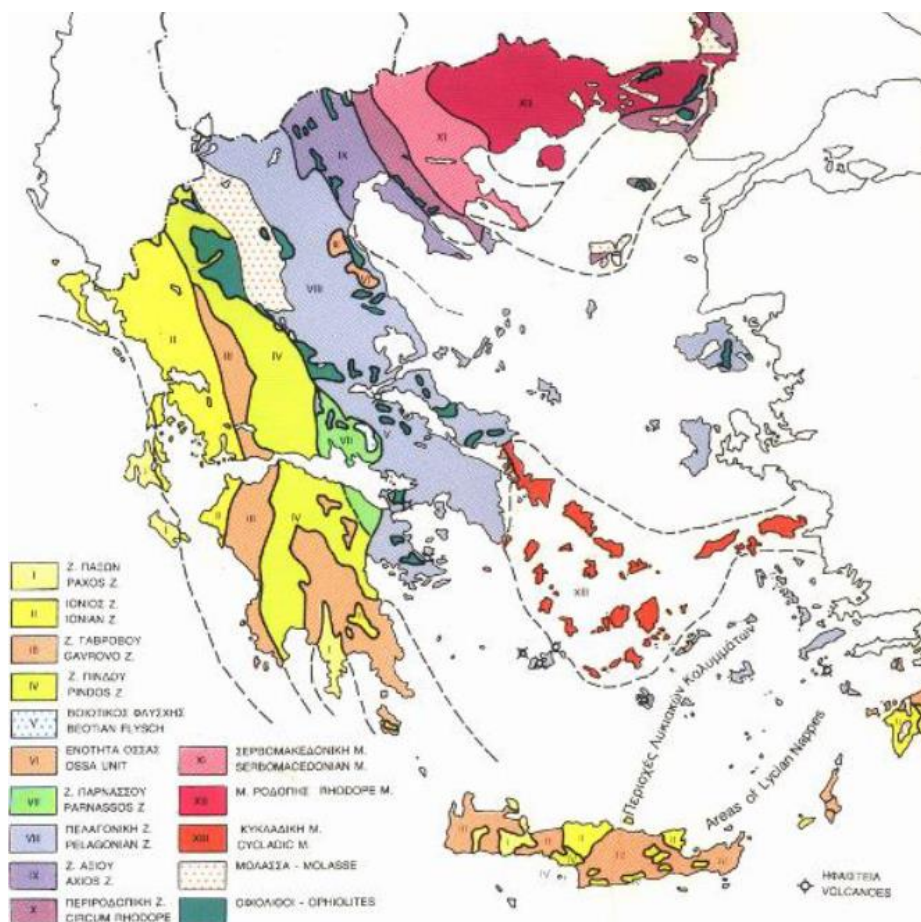
Στο νησί και συγκεκριμένα στο ανατολικό μέρος του νησιού βρίσκεται ο Λιμένας Παλουκίων, όπου πραγματοποιείται η ακτοπλοϊκή σύνδεση του νησιού με το Πέραμα. Επιπρόσθετα στο βορειοδυτικό τμήμα του νησιού υφίσταται και λειτουργεί ο Λιμένας στη Φανερωμένη, από όπου πραγματοποιείται η σύνδεση της Σαλαμίνας με την ηπειρωτική χώρα και τα Μέγαρα.

Επίσης, μικρότερης κλίμακας λιμενικές υποδομές είναι ο λιμενίσκος Μπλε Λιμάνι στο βόρειο τμήμα του νησιού, ο λιμενίσκος Σεληγίων στα ανατολικά της Σαλαμίνας, ο λιμενίσκος Γυάλα στα νότια του νησιού, ο λιμενίσκος Κύριζα και Περάνι στο νότιο τμήμα του νησιού, ο λιμενίσκος αλιευτικών

σκαφών Πατητήρι στα νοτιοανατολικά του νησιού, ο λιμενίσκος στα Κανάκια στα ανατολικά, ο λιμενίσκος στο Αιάντειο, καθώς και τα ναυπηγεία στην Άκρα Πούντα στο ανατολικό τμήμα του νησιού.

Γεωλογία περιοχής μελέτης

Το γεωλογικό υπόβαθρο της ευρύτερης περιοχής μελέτης αποτελείται κυρίως από σχηματισμούς της Πελαγονικής Ζώνης (VII).

Εικόνα 62 Γεωτεκτονικός Χάρτης της Ελλάδας

Η Πελαγονική ζώνη κατέχει ένα μεγάλο τμήμα του κορμού της Ελλάδας και αποτελείται από ένα κρυσταλλοσχιστώσες υπόβαθρο (γνεύσιους, γνευσιοσχιστόλιθους και αμφιβολίτες με μεγάλες γρανιτικές διεισδύσεις), μάρμαρα, φυλλίτες, σχιστόλιθους, ψαμμίτες, ασβεστόλιθους και δολομίτες. Χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη τεκτονικά τοποθετημένων μεγάλων οφιολιθικών μαζών. Διακρίνεται στην Πελαγονική ζώνη μεταμορφωμένων σχηματισμών (όπου εμφανίζονται αποκλειστικά

μεταμορφωμένα πετρώματα) και την Πελαγονική ζώνη μη μεταμορφωμένων σχηματισμών (ή Υποπελαγονική).

Σε ότι αφορά στο νησί της Σαλαμίνας, απαντούν τόσο αλπικοί, όσο και μεταλπικοί σχηματισμοί. Οι αλπικοί σχηματισμοί ανήκουν στις γεωτεκτονικές ενότητες της Ανατολικής Ελλάδας, για το τμήμα από το Κενομάνιο έως το Ηώκαινο και της «Υποπελαγονικής» για το τμήμα από το Πέρμιο- Τριαδικό έως το Κατώτερο Κρητιδικό.

Στο νησί εμφανίζεται όλη η ακολουθία των πετρωμάτων της «Υποπελαγονικής» Ενότητας. Παρατηρείται μια χαρακτηριστική διαφοροποίηση της αλπικής γεωλογίας στο νότιο και στο βόρειο τμήμα του νησιού κατά μήκος της γραμμής Αιάντειο- Κακή Βίγλα. Στο νότιο τμήμα εμφανίζονται τα παλαιότερα πετρώματα, έως τους ανωτριάδικους ασβεστόλιθους, ενώ βορειότερα μόνο οι ανωτριάδικοί ασβεστόλιθοι και τα νεότερα ιζήματα (Τάταρης & Σίδερης 1989).

Οι σχηματισμοί της Ανατολικής Ελλάδας εμφανίζονται μόνο στο βόρειο τμήμα του νησιού με κυριότερη εμφάνιση αυτή της περιοχής μεταξύ όρμου Παλουκιών και όρμου Σαλαμίνας (Γαϊτανάκης 1982, Γαϊτανάκης & συν. 1984). Από τη Σαλαμίνα απουσιάζει ο φλύσχος της ενότητας.

Τα μεταλπικά ιζήματα είναι τόσο θαλάσσιας φάσης όσο και χερσαίας. Τα παλαιότερα θαλάσσια ιζήματα είναι Άνω Μειοκαινικής ηλικίας ιζήματα και απαντούν μόνο στο ανατολικό άκρο της χερσονήσου Κυνοσούρα. Τα νεότερα θαλάσσια Πλειοκαινικής ηλικίας ιζήματα απαντούν σε τέσσερις θέσεις. Οι τρεις από αυτές βρίσκονται ανατολικά από τον κύριο σημερινό υδροκρίτη του νησιού διεύθυνσης ΒΒΑ-ΝΝΔ, ο οποίος χωρίζει το νησί σε δύο τμήματα. Η τέταρτη θέση (Φανερωμένη) πρέπει να σχετίζεται με τα ιζήματα και τις συνθήκες απόθεσης της λεκάνης των Μεγάρων. Τα θαλάσσια Πλειοκαινικά ιζήματα αποτελούνται κυρίως από μαργαίτους ασβεστόλιθους, μάργες, ψαμμίτες και κροκαλοπαγή θαλάσσιας ή παράκτιας φάσης.

Τα χερσαία μεταλπικά ιζήματα ξεκινούν στο όριο Ανώτερου Πλειόκαινου- Πλειστόκαινου, περίοδο κατά την οποία φαίνεται ότι μεταπίπτουν σε χέρσο οι περισσότερες περιοχές. Πρόκειται για χερσαία κροκαλοπαγή μονόμικτα ή πολύμικτα, για παλαιά και σύγχρονα πλευρικά κορήματα και κώνους κορημάτων, αλλουβιακές αποθέσεις και θαλάσσια βράχια σε ορισμένες θέσεις. Τα ιζήματα αυτά καλύπτουν κυρίως το κεντρικό και βόρειο τμήμα του νησιού, ενώ είναι χαρακτηριστική η μικρή τους παρουσία στο νότιο τμήμα του.

Ηφαίστεια

Κατά τις μετακινήσεις και συγκρούσεις των λιθοσφαιρικών πλακών Αφρικής και Ευρώπης (που η γραμμή σύγκλισης τους περιλαμβάνεται και στην Ελλάδα), όπου η αφρικανική πλάκα βυθίζεται κάτω από την ευρωπαϊκή (Νοτίου Αιγαίου), τα αφρικανικά πετρώματα λιώνουν στο θερμό μανδύα της γης και μέσα από τα ρήγματα διάνοιξης που δημιουργούνται στην ευρωπαϊκή πλάκα ανεβαίνουν στην επιφάνεια ως καυτό μάγμα, τροφοδοτώντας τα ενεργά ηφαίστεια, που δημιούργησαν το ηφαιστειακό τόξο του Νοτίου Αιγαίου.

Τεκτονική – Σεισμικότητα

Σύμφωνα με την τροποποίηση του Ελληνικού Αντισεισμικού Κανονισμού, της ΥΑ αριθ. Δ17α/115/9/ΦΝ275 (ΦΕΚ 1154Β' /12.08.2003) αναφορικά με τις σεισμικές δράσεις σχεδιασμού, η περιοχή μελέτης κατατάσσεται στη ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας ΙΙ (ΕΑΚ, 2003), όπως φαίνεται και στο χάρτη ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας της Ελλάδας, με οριζόντια σεισμική επιτάχυνση εδάφους:

$$A = a \times g$$

όπου $a = 0,24$ και

g = επιτάχυνση της βαρύτητας, με πιθανότητα υπέρβασης 10% στα 50 έτη.

Κλίμα

Το ποικιλόμορφο και ανάγλυφο έδαφος του νησιού, κυρίως στο νότιο τμήμα του, ευνοεί τη δημιουργία διαφόρων μικροκλιμάτων. Γενικά το κλίμα χαρακτηρίζεται από τις λίγες βροχές, καθώς η βροχόπτωση δεν ξεπερνάει τα 400 χιλιοστόμετρα το χρόνο.

Δάση

Για τις δημοτικές κοινότητες Σαλαμίνας, Αιαντείου, Αμπελακίων και Σεληνίων, του Δήμου Σαλαμίνας, της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων της Περιφέρειας Αττικής έχουν αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Κτηματολογίου οι δασικοί χάρτες με την υπ' αριθμ. πρωτ. 28325/10.03.2021 απόφαση Διευθύντριας Δασών Πειραιά (Α.Δ.Α. Ψ72ΓΟΡ1Κ-ΑΗΦ) η οποία τροποποιήθηκε με την υπ. αριθμ. πρωτ. 67992/08.06.2021 απόφαση Διευθύντριας Δασών Πειραιά (Α.Δ.Α. ΨΛΧ0ΟΡ1Κ-ΖΥΕ) περί των προθεσμιών και καταληκτικών ημερομηνιών αντιρρήσεων. Στην νότια πλευρά του νησιού βρίσκεται το δάσος Κανακίων που είναι ο μεγαλύτερος πνεύμονας πρασίνου της Δυτικής Αττικής, εφόσον καλύπτει 30.000 στρέμματα.

Φυσικό περιβάλλον

Το νησί της Σαλαμίνας, γνωστό κατά την αρχαιότητα και ως Κούλουρη, αποτελεί το μεγαλύτερο από τα νησιά του Αργοσαρωνικού Κόλπου και πρόκειται για το πλησιέστερο στις ακτές της Αττικής. Η πρωτεύουσα του νησιού είναι η Σαλαμίνα.

Αναφορικά με τους ορεινούς όγκους που εντοπίζονται στο νησί, το ψηλότερο βουνό είναι το Μαυροβούνι (407m) στο κεντρικό τμήμα του νησιού προς τα δυτικά, γύρω από το οποίο υπάρχει

πληθώρα μικρών λόφων που ουσιαστικά αποκόπτει το νησί από τον βορρά προς τον νότο, εκτός από το πέραςμα που δημιουργείται στα δυτικά του νησιού.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Στρατηγικό Σχέδιο του Δήμου Σαλαμίνας, στο βορειοανατολικό τμήμα της Σαλαμίνας υπάρχει η λοφοσειρά Αράπη με υψηλότερη κορυφή στα 220m, καθώς και διάφοροι διάσπαρτοι λόφοι στα δυτικά μεταξύ των όρμων Βασιλικά, Άγιος Γεώργιος και Σαλαμίνα με τον ψηλότερο να φτάνει τα 260m. Ακόμη, αναφέρεται ότι στον νοητό άξονα Αιαντείου και Όρμου Περάνι εντοπίζονται συνεχείς λοφοσειρές με υψηλότερες κορυφές που ξεπερνούν τα 340m, με χαρακτηριστική την μεγάλη κάλυψη από πευκόδασος, το οποίο κατά τόπους καταλήγει στη θάλασσα.

Το ανάγλυφο του νησιού είναι εντονότερο στο νότιο τμήμα αυτού. Αναφορικά με τη φυσική βλάστηση του νησιού, υπάρχουν δύο πευκόφυτα δάση στη Φανερωμένη και στα Κανάκια, ενώ σημαντικές δασικές εκτάσεις εντοπίζονται στις περιοχές Μαυροβούνι, Ηλιακτή, Ξένο, Μπασιό κ.α. Όσον αφορά στις κατοικημένες περιοχές, αυτές αφορούν σε παλαιότερες καλλιεργήσιμες εκτάσεις που με την πάροδο των ετών μετατράπηκαν σε περιοχές οικοδόμησης κύριας και παραθεριστικής κατοικίας.

Το νησί διαθέτει πολλές παραλίες, άλλες οργανωμένες και άλλες όχι, όπως η παραλία Σεληνίων, Περανίου, Ντουλαπιού, Κακιάς Βίγλας, Βασιλικών, Κολώνων, Περιστεριών κ.α. Η μικρή απόσταση του νησιού από την Αθήνα, το καθιστά μια ελκυστική οικιστικά περιοχή.

Χερσαία χλωρίδα και πανίδα

Το φυσικό περιβάλλον στην ευρύτερη περιοχή μελέτης φέρει τα κοινά χαρακτηριστικά του παράκτιου αιγαιοπελαγίτικου περιβάλλοντος.

Αναφορικά με τη χερσαία χλωρίδα του νησιού, σχετικές πηγές αναφέρουν ότι απαντώνται πολλά είδη, σε σχέση με την οικιστική ανάπτυξη του νησιού. Σημειώνεται ότι το νησί καλύπτεται από μεγάλη έκταση πευκοδασών. Ενδιαφέροντα στοιχεία της τοπικής χλωρίδας εντοπίζονται κυρίως στους βραχώδεις σχηματισμούς των ακτών, όπως τα βραχόφιλα φυτά *Centaurea attica* subsp. *Megarensis*, *Inula verbascifolia* subsp. *Methanaea*, *Phagnalon saxatile*, *Campanula drabifolia* κ.α. Επιπρόσθετα, το νησί φιλοξενεί 20 είδη ορχιδέων, ενώ έχουν καταγραφεί και ελληνικά ενδημικά είδη σιληνών όπως *Erysium graecum*, *Onobrychis ebenoides*, *Crocus cartwrightianus* κ.α.

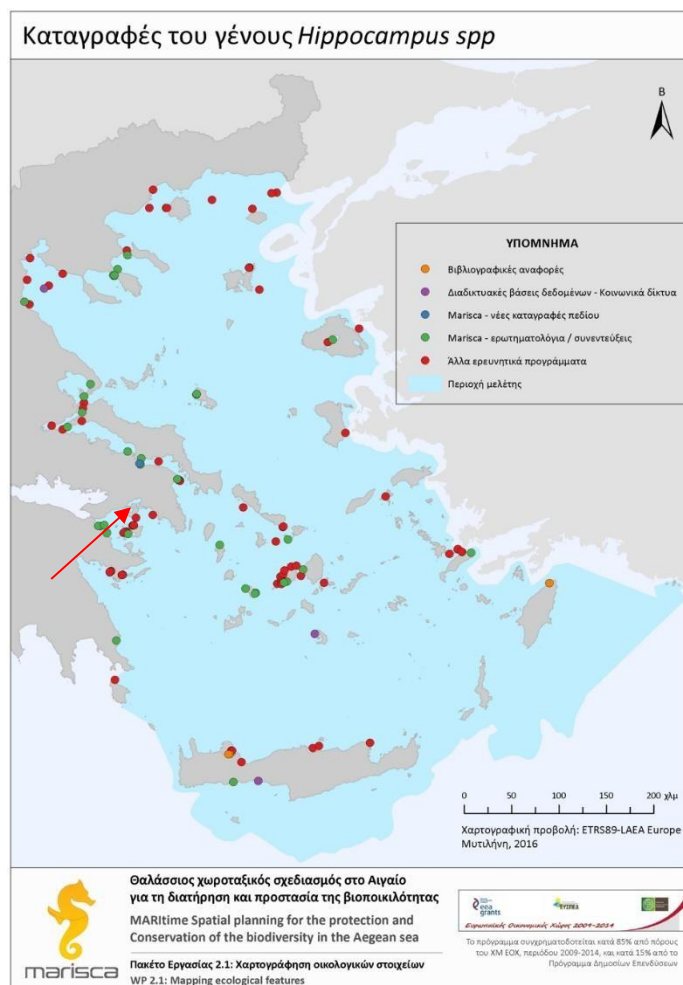
Αναφορικά με τη χερσαία πανίδα της ευρύτερης περιοχής της Σαλαμίνας, λόγω της έντονης ανθρώπινης παρουσίας του αστικού περιβάλλοντος χαρακτηρίζεται από λιγοστά είδη. Συγκεκριμένα, εντοπίζονται μεσαίου μεγέθους σαρκοφάγα όπως η αλεπού, η νυφίτσα και το πετροκούναβο. Ακόμη εντοπίζονται άτομα χερσαίων θηλαστικών χειρότερων, τρωκτικών και εντομοφάγων, όπως σκαντζόχοιροι και μυγαλές. Στο νησί δεν απαντάται πληθώρα αμφίβιων και σαυρών, παρά τα συνήθη φίδια, όπως δεινόσαυρα, σαΐτα, οχιά κ.α.

Αναφορικά με την ορνιθοπανίδα, όπως συμβαίνει στα περισσότερα μικρά νησιά, εντοπίζονται τα συνήθη είδη του πεδινού δάσους και θάμνων, όπως κοκκινολαίμηδες, γαλαζοπαπαδίτσες, καρδερίνες, φλώροι και σκαρθάκια, μαυροτσιροβάκοι, φανέτα, σιρλοτσίχλωνα κ.α. Θετική επίδραση στον αριθμό των ειδών των πτηνών είναι η παρουσία μικρών παράκτιων υγροτόπων στο νησί, καθώς και των πτηνών της ανοιχτής θάλασσας. Στον περιαστικό χώρο απαντώνται σταβλοχελίδονα, σπιτοχελίδονα, κιτρινοσουσουράδες κ.α.

Θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα

Στη συνέχεια παρουσιάζονται στοιχεία για την υπάρχουσα οικολογική κατάσταση και την κατανομή προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων στην ευρύτερη περιοχή της νήσου Σαλαμίνας. Τα στοιχεία προκύπτουν από τη βιβλιογραφία και το πρόγραμμα για τον Θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό στο Αιγαίο Πέλαγος για τη διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας (MARitime Spatial planning for the protection and Conservation of the biodiversity in the Aegean sea – Πρόγραμμα Marisca που χρηματοδοτείται από τον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό ΕΟΧ - ΕΕΑ Grants).

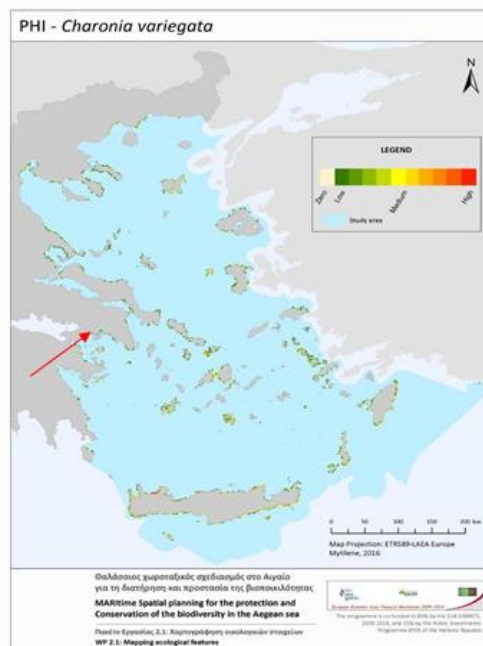
Σε ό,τι αφορά στους ιχθυοπληθυσμούς στην περιοχή μελέτης στα νοτιοανατολικά του νησιού εντοπίζεται ο *Hippocampus spp* (Ιππόκαμπος), της οικογένειας των συγναθιδών και απαντάται στα παράλια ύδατα και ιδιαίτερα στις βόρειες ακτές και στη Μεσόγειο.

Εικόνα 63 Παρουσία του είδους *Hippocampus spp* στο Αιγαίο (Πηγή:

<http://www.marisca.eu/index.php/el/implementation/maps-of-spatial-distribution-of-vulnerable-habitats-and-species-in-the-aegean-sea/aves>)

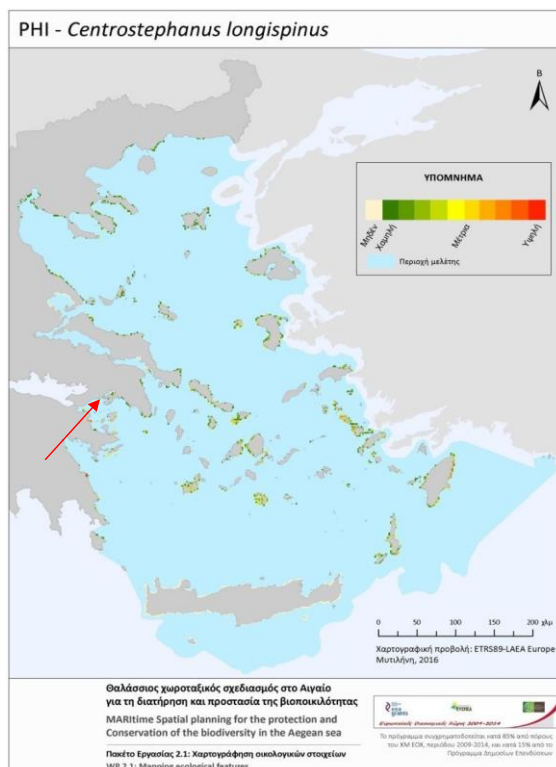
Όσον αφορά στα μαλάκια που απαντώνται στην ευρύτερη περιοχή της Σαλαμίνας, απαντάται σε χαμηλή συγκέντρωση το είδος *Charonia variegata* (Πολύχρωμος τρίτωνας), το θαλάσσιο μαλάκιο γαστρόποδο της οικογένειας *Charoniidae*.

Εικόνα 64 Παρουσία του είδους *Charonia variegata* στο Αιγαίο (Πηγή:

<http://www.marisca.eu/index.php/el/implementation/maps-of-spatial-distribution-of-vulnerable-habitats-and-species-in-the-aegean-sea/mollusca>)

Αναφορικά με την παρουσία εχινόδερμων, στην ευρύτερη περιοχή της Σαλαμίνας, και σε χαμηλή συγκέντρωση εντός του Όρμου Σαλαμίνας, απαντάται το είδος *Centrostephanus longispinus* (Αχινός με μακριά αγκάθια) της οικογένειας Diadematidae.

Εικόνα 65 Παρουσία του είδους *Centrophanus longispinus* στο Αιγαίο (Πηγή:

<http://www.marisca.eu/index.php/el/implementation/maps-of-spatial-distribution-of-vulnerable-habitats-and-species-in-the-aegean-sea/echinodermata>)

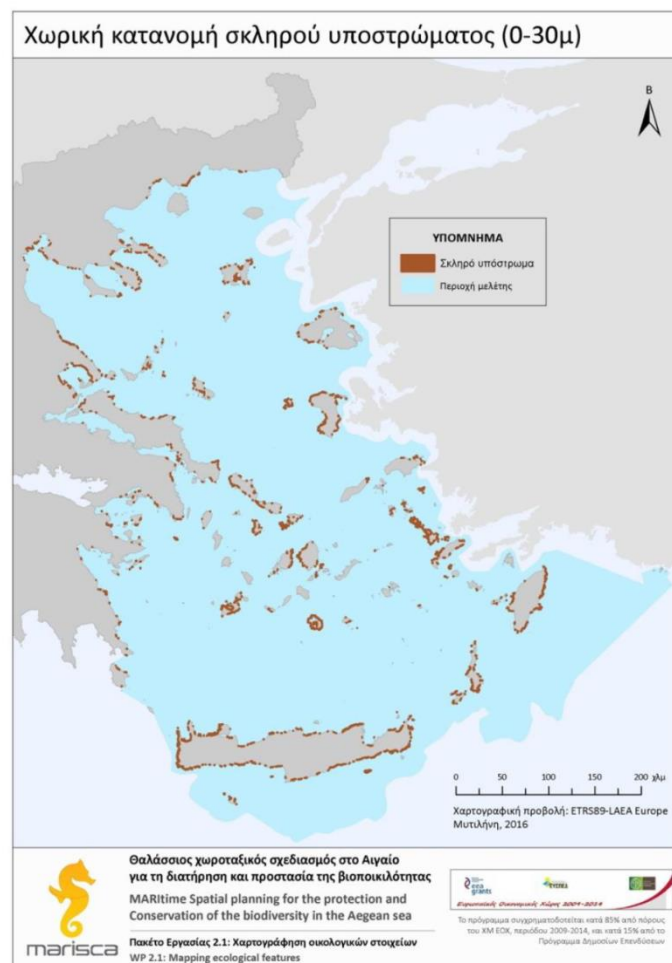
Η παρουσία των ακόλουθων οικοτόπων έχει σημειωθεί στην περιοχή μελέτης:

- Οικότοπος 1110 (Αμμοσύρσεις που καλύπτονται διαρκώς από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους)

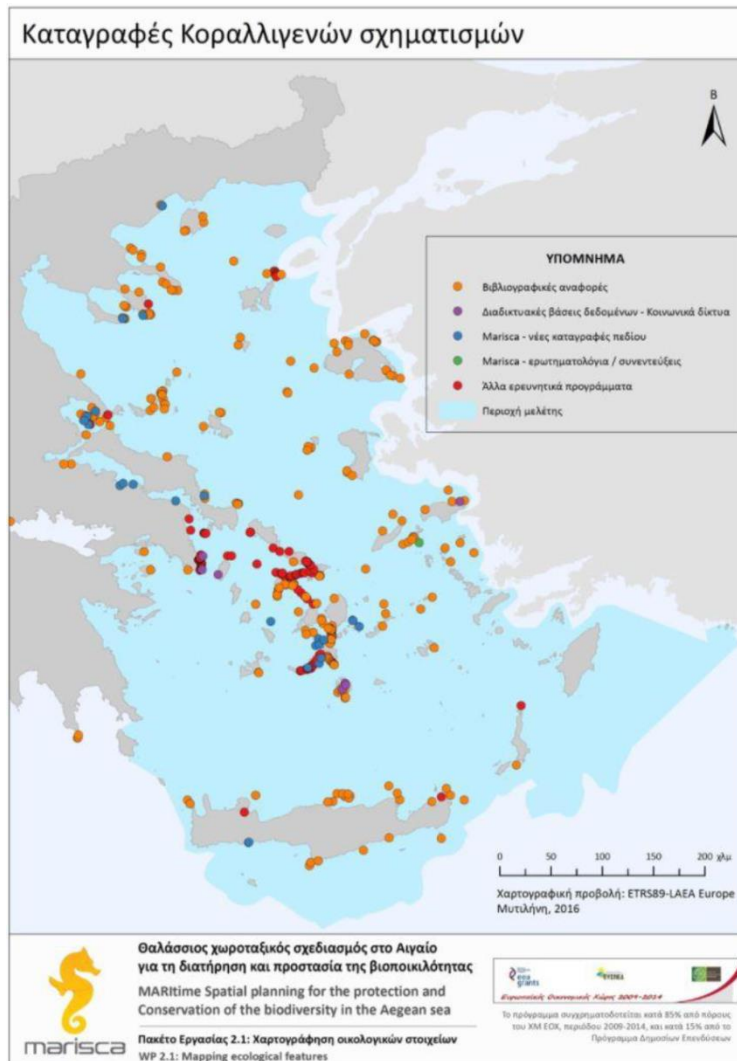
Ο συγκεκριμένος οικότοπος αποτελείται από υποπαράλιες αμμοσύρσεις, μόνιμα κατακλυσμένες με νερό, με το βάθος να μην ξεπερνάει τα 20 μέτρα. Αυτός ο τύπος οικοτόπου κυριαρχείται από αγγειόσπερμα *Cymodocea nodosa* και *Halophila stipulacea*. Η ανάπτυξη βέβαια αυτών των λιβαδιών εξαρτάται από την υδροδυναμική της περιοχής, τα ακραία καιρικά φαινόμενα και τον μεγάλο κυματισμό.

- Οικότοπος 1170 (Ύφαλοι - βραχώδη υποστρώματα στην ανώτερη υποπαράλια ζώνη)

Ο τύπος οικοτόπου 1170 περιλαμβάνει υποθαλάσσιες ή εκτεθειμένες περιοχές μικρής παλίρροιας, με βραχώδες υπόστρωμα και βιογενείς σχηματισμούς, που ανέρχονται συνήθως από τον πυθμένα της υποπαριακής ζώνης. Μπορεί όμως να φτάνουν μέχρι και την υπερπαριακή ζώνη. Οι ύφαλοι αυτοί έχουν ζώνωση από βενθικές κοινωνίες φυτών και ζώων, περιλαμβάνοντας κρουστώδεις και κοραλλιογενείς σχηματισμούς. Όταν οι οικολογικές συνθήκες είναι ευνοϊκές η βλάστηση στον οικότοπο 1170 καταλήγει σε πυκνούς πληθυσμούς φαιοφυκών του γένους *Cystoseira* που έχουν βέλτιστη ανάπτυξη στην ανώτερη υποπαράλια ζώνη (0,5-2μ βάθος), λόγω των καλών συνθηκών φωτισμού. Άλλα φαιοφύκη που απαντώνται είναι τα *Padina pavonica*, *Laurencia spp.* και *Aadyomene stellata*.

Εικόνα 66 Η κατανομή του οικοτόπου 1170 στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου (Πηγή:
<http://www.marisca.eu/index.php/el/implementation/maps-of-spatial-distribution-of-vulnerable-habitats-and-species-in-the-aegean-sea/habitats>)

Εικόνα 67 Παρουσία του ενδιαιτήματος Κοραλλιογενείς σχηματισμοί στο Αιγαίο (Πηγή:

<http://www.marisca.eu/index.php/el/implementation/maps-of-spatial-distribution-of-vulnerable-habitats-and-species-in-the-aegean-sea/habitats>)

Οι κοραλλιογενείς ύφαλοι είναι πολύ περιορισμένοι στη γεωγραφική κατανομή τους, χρειάζονται περιοχές με ζεστά, ρηχά, καθαρά νερά για να παράγουν τις άφθονες ποσότητες ασβεστόλιθου που είναι απαραίτητες για τον σχηματισμό των υφάλων. Τα κοράλλια που σχηματίζουν υφάλους (σκληρατρίνοειδή) είναι εκείνα που εναποθέτουν πετρώδεις σκελετούς ανθρακικού ασβεστίου για προστασία και στήριξη που μπορεί να πάρει διάφορες δομικές μορφές.

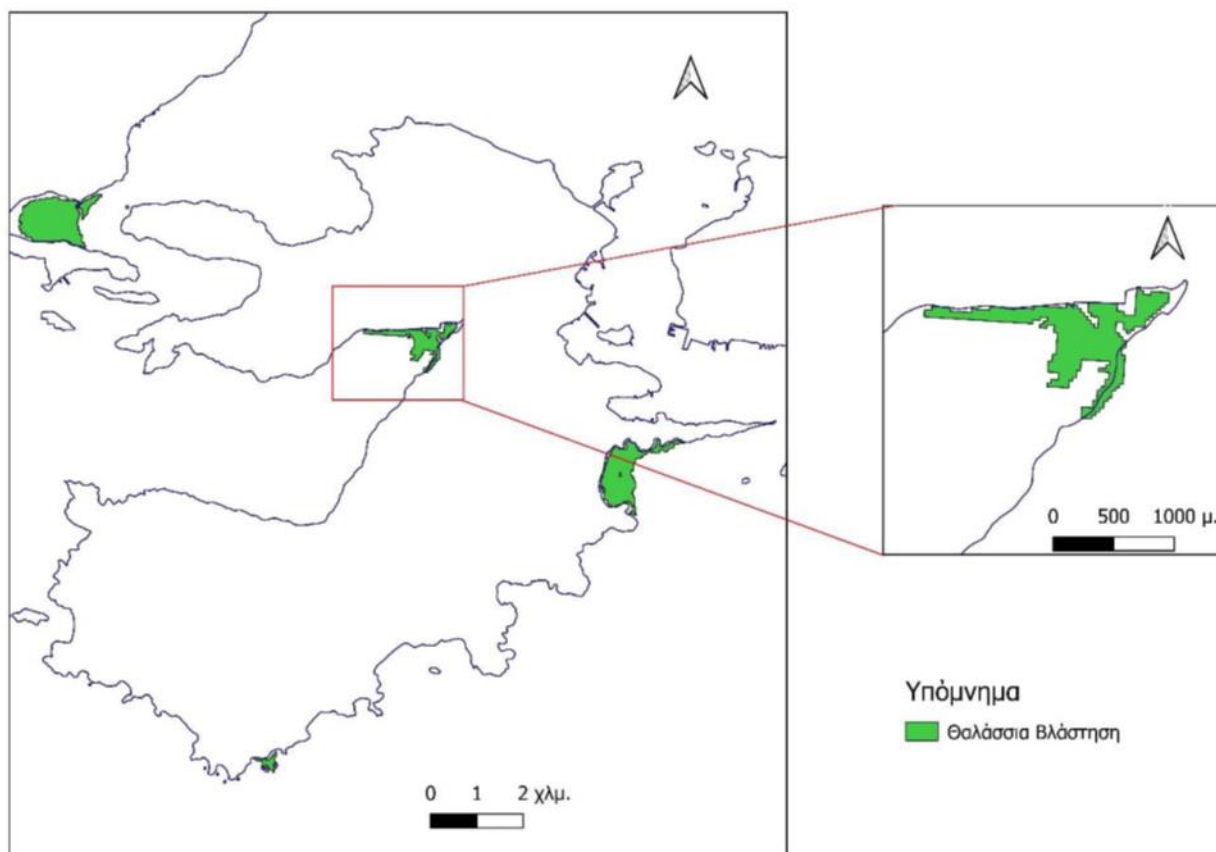
Στην Ελλάδα οι κοραλλιογενείς ύφαλοι (τύπος οικοτόπου 1170) θεωρούνται οικότοπος προτεραιότητας και προστατεύονται από την οδηγία για τους οικοτόπους. Οι κοραλλιογενείς ύφαλοι βρίσκονται σε ρηχά νερά (λιγότερο από 30-50 m (υπότυπος 1170_A) ή σε βαθύτερα νερά (πάνω από 30 m (υπότυπος 1170_B).

- Οικότοπος 1120 (Λιβάδια Ποσειδωνίας *Posidonia oceanica*)

Τα λιβάδια του θαλάσσιου αγγειόσπερμου *Posidonia oceanica* είναι χαρακτηριστικά της υποπαριακτικής ζώνης της Μεσογείου σε βάθος που κυμαίνεται από μερικές δεκάδες εκατοστά μέχρι και 30-40 μ. Αποτελούν φυσικό οικοτόπο προτεραιότητας με κωδικό 1120 και τίτλο "εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση (Ποσειδωνίες)" σύμφωνα με το Παράρτημα Ι της Κ.Υ.Α. Η.Π.14849/853/Ε103/04.04.2008 ("εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση (Ποσειδωνίες)" με κωδικό 1120*, Φ.Ε.Κ. 645/Β/11.04.2008). Ο συγκεκριμένος οικοτόπος είναι εξαιρετικής σημασίας γιατί συμβάλλει στην διατήρηση της βιοποικιλότητας και στην μείωση του υδροδυναμισμού των ακτών, καθώς δεν αφήνει την άμμο να μετακινηθεί με τα θαλάσσια ρεύματα. Τα λιβάδια της Ποσειδωνίας είναι καταφύγιο για περισσότερα από 1.200 είδη, ενώ είναι ένας φυσικός σύμμαχος ενάντια στις κλιματικές αλλαγές επειδή παράγουν ποσότητες οξυγόνου και απορροφούν διοξείδιο του άνθρακα, προστατεύουν επίσης τις ακτές από την διάβρωση και προσφέρουν ενέργεια στην τροφική αλυσίδα.

Σε ό,τι αφορά στην παρουσία του εν λόγω αγγειόσπερμου στην περιοχή μελέτης, κατ' αρχήν εξετάσθηκαν τα διαθέσιμα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠ.Α.Α.Τ.). Σύμφωνα με την αποτύπωση που έχει γίνει συνολικά στον Ελλαδικό χώρο για λογαριασμό της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του ΥΠ.Α.Α.Τ., στην περιοχή της Σαλαμίνας, η πυκνότητα κάλυψης των κελιών από λιβάδια Ποσειδωνίας εκτιμάται σε ποσοστό 5% - 25%.

Το 2018 ολοκληρώθηκε και δημοσιεύθηκε χαρτογράφηση των λιβαδιών φανερογάμων (*seagrass meadows*) σε όλο το μήκος της ακτογραμμής της Ελλάδας, η οποία βασίστηκε σε υψηλής ανάλυσης δορυφορικές εικόνες (που λήφθηκαν μεταξύ 06.2013 - 07.2015) και τις υφιστάμενες αποτυπώσεις τύπων οικοτόπων για 62 περιοχές του δικτύου Natura 2000 για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία (η χαρτογράφηση σε αυτές τις περιοχές πραγματοποιήθηκε μεταξύ 1998 - 2001). Ο ψηφιακός χάρτης που προέκυψε δείχνει τυχόν παρουσία λιβαδιών σε κτίριο με διαστάσεις κελιού 30m x 30m, δηλαδή πρόκειται για πολύ πιο λεπτομερή καταγραφή σε σύγκριση με την προαναφερθείσα χαρτογράφηση που είχε προηγηθεί για λογαριασμό της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του ΥΠ.Α.Α.Τ. Από την εν λόγω λεπτομερέστερη χαρτογράφηση των λιβαδιών φανερογάμων, φαίνεται ότι εντοπίζονται λιβάδια φανερογάμων και ενδεχομένως Ποσειδωνίας στον μυλό του Όρμου Σαλαμίνας. Η συνολική έκταση του εν λόγω λιβαδιού ανέρχεται σε 524.408 τ.μ.

Εικόνα 68 Χαρτογράφηση Λιβαδιών Φανερογάμων (συμπεριλαμβανομένων λιβαδιών Ποσειδωνίας) στην περιοχή της Σαλαμίνας.

Προστατευόμενες περιοχές

Στο νησί της Σαλαμίνας δεν εντοπίζεται καμία περιοχή ενταγμένη στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000 και δεν εντοπίζεται κάποιος υγρότοπος που να προστατεύεται από τη Σύμβαση Ramsar. Επίσης στο νησί της Σαλαμίνας δεν υπάρχουν περιοχές που να έχουν χαρακτηριστεί ως Αισθητικά Δάση, Εθνικοί Δρυμοί ή Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης.

Σύμφωνα όμως με τον Κατάλογο των Μικρών Νησιωτικών Υγροτόπων (εφεξής ΜΝΥ) (ΦΕΚ 229/ΑΑΠΘ/19.06.2012), στην Σαλαμίνα εντοπίζονται δύο (2) ΜΝΥ, το «Έλος Αρχαίου Λιμένα» (Υ300SAL001) και η «Αλυκή ναυτικής βάσης» (Υ300SAL002).

GR300SAL001 - Έλος Αρχαίου Λιμένα

Το έλος Αρχαίου Λιμένα βρίσκεται περίπου 1,7 χιλιόμετρα ανατολικά του οικισμού Αμπελάκια στη Σαλαμίνα. Πρόκειται για υποβαθμισμένο παράκτιο έλος υφάλμυρου έως αλμυρού νερού. Βρίσκεται

σε άμεση αλληλεπίδραση με τον θαλάσσιο αβαθή κολπίσκο κατάντη. Τροφοδοτείται σημειακά με γλυκό νερό από οχετούς παροχής όμβριων υδάτων. Η παρουσία νερού είναι μόνιμη όσον αφορά το κομμάτι του υγρότοπου που περιβάλλεται από τον κόλπο, ενώ στο υπόλοιπο τμήμα είναι εποχική αν και το έδαφος παρουσιάζεται κορεσμένο ακόμα και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Στην περιοχή του υγρότοπου υπάρχουν τα απομεινάρια του αρχαίου λιμανιού της Σαλαμίνας.

Οι δραστηριότητες γύρω από τον υγρότοπο σχετίζονται κυρίως με την οικιστική ανάπτυξη και δευτερευόντως με τη γεωργία, οι οποίες έχουν επεκταθεί εις βάρος του. Μικρής έκτασης μπαζώματα και ένα μικρό μονώροφο εγκαταλειμμένο κτίριο υπάρχουν στο ΒΔ άκρο εντός του υγρότοπου. Στην περιοχή δραστηριοποιείται ο πολιτιστικός σύλλογος «Αρχαία Σαλαμίνα», ο οποίος έχει προσπαθήσει να κάνει παρεμβάσεις για την προστασία και ανάδειξη του αρχαίου λιμένα και του υγρότοπου. Έχουν τοποθετηθεί αποτρεπτικές ταμπέλες για το κυνήγι και τη ρύπανση, ενώ υπάρχει και κατεστραμμένος ξύλινος φράχτης που οριοθετεί τα απομεινάρια του υγρότοπου.

Οι δραστηριότητες στην λεκάνη απορροής είναι σχετικά έντονες με κυρίαρχες τις καλλιέργειες και τη συνεχή δόμηση. Απαντώνται οικότοποι 1160 - Αβαθείς κολπίσκοι και κόλποι και 1410 - Μεσογειακά αλίπεδα (*Juncetalia maritimi*). Η βλάστηση είναι κυρίως υπερυδατική, αποτελούμενη από υγρά λιβάδια με βούρλα (*Juncus* sp.), ενώ περιμετρικά υπάρχουν φυτεμένα άτομα πικροδάφνης αλλά και πολλά επιγενή φοινικοειδή και ευκάλυπτοι. Οι σημαντικότερες απειλές για τον υγρότοπο προκύπτουν κυρίως από τις αποθέσεις αδρανών. Ο υγρότοπος προστατεύεται από το π.δ. των μικρών νησιωτικών υγρότοπων (ΦΕΚ 229/ΑΑΠ/2012) και βρίσκεται εντός Β Αρχαιολογικής Ζώνης (ΦΕΚ 456/Β/24-5-1995). (Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 12/2007. Απογραφείς: Ν. Γεωργιάδης).

GR300SAL002 - Αλυκή ναυτικής βάσης

Η αλυκή ναυτικής βάσης βρίσκεται περίπου 1,3 χιλιόμετρα ανατολικά της πόλης της Σαλαμίνας. Πρόκειται για εποχιακό αλμυρό λιμνίο, του οποίου το μεγαλύτερο τμήμα έχει επιχωματωθεί και χτιστεί. Ένα μικρό τμήμα ωστόσο παραμένει σχεδόν αναλλοίωτο στην περιοχή της ναυτικής βάσης Σαλαμίνας. Λόγω της στρατιωτικής χρήσης η πρόσβαση απαγορεύεται και γι' αυτό δεν κατέστη δυνατό να γίνει πλήρης απογραφή.

Η παρουσία νερού είναι εποχική αν και το έδαφος κατά τμήματα προς τη θάλασσα παρουσιάζεται κορεσμένο ακόμα και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Οι δραστηριότητες στον υγρότοπο σχετίζονται με τη ναυτική βάση και με την οικιστική ανάπτυξη.

Οι δραστηριότητες στην λεκάνη απορροής είναι σχετικά έντονες με κυρίαρχες τις καλλιέργειες και τη συνεχή δόμηση. ο υγρότοπος προστατεύεται από το π.δ. των μικρών νησιωτικών υγρότοπων (ΦΕΚ 229/ΑΑΠ/2012). (Περίοδος αναφοράς πρωτογενών δεδομένων: 12/2007. Απογραφείς: Ν. Γεωργιάδης).

Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις

Πληθυσμός

Σύμφωνα με την ισχύουσα διοικητική διαίρεση (πρόγραμμα "Καλλικράτης"), το νησί της Σαλαμίνας υπάγεται διοικητικά στη Δημοτική Κοινότητα Σαλαμίνας, στον Δήμο Σαλαμίνας της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων, της Περιφέρειας Αττικής. Ο Δήμος Σαλαμίνας δημιουργήθηκε από τη συνένωση των τ. Δήμων Αμπελακίων και Σαλαμίνας και έχει έδρα την ομώνυμη πόλη της Σαλαμίνας.

Ο οικισμός Σαλαμίνα αποτελεί τον μεγαλύτερο σε πληθυσμό οικισμό του δήμου με μόνιμο πληθυσμό 25.370 κατοίκων (απογραφή ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011).

Ο μόνιμος πληθυσμός των δημοτικών ενοτήτων, καθώς και του συνόλου του Δήμου Σαλαμίνας, της Π.Ε. Νήσων και της Περιφέρειας Αττικής κατά τις απογραφές του 1991, 2001 και 2011 σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ παρατίθενται στον Πίνακα που ακολουθεί. Περιλαμβάνει τα στοιχεία απογραφών μόνιμου πληθυσμού 1991, 2001 και 2011 Περιφέρειας Αττικής, Περιφερειακής Ενότητας Πειραιώς, Δήμου Σαλαμίνας και των Δημοτικών Ενοτήτων αυτού (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.).

Πίνακας 31: Μόνιμος πληθυσμός

Περιφέρεια Αττικής	Μόνιμος πληθυσμός		
	1991	2001	2011
	2.665.065	2.805.262	3.827.624
Περιφερειακή Ενότητα Νήσων (Δήμοι Αγκιστρίου, Αίγινας, Κυθήρων, Πόρου, Σαλαμίνας, Σπετσών, Τροιζηνίας - Μεθάνων, Ύδρας)	(52.505)	(63.617)	74.651
Δήμος Σαλαμίνας	(29.965)	(34.975)	39.283
Δημοτική Ενότητα Αμπελακίων	5.949	6.552	7.507
Δημοτική Ενότητα Σαλαμίνας	24.016	28.423	31.776
Δημοτική Κοινότητα Σαλαμίνας (τέως Δημοτικό Διαμέρισμα)	21.233	24.817	25.888
Σαλαμίν (η)	20.942	24.446	25.370

Σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ο πληθυσμός της Π.Ε. Νήσων την τελευταία δεκαετία (2001-2011) αυξήθηκε κατά 17,3%, ενώ την προηγούμενη δεκαετία (1991-

2001) παρουσίασε μεγαλύτερη αυξητική τάση (της τάξης του 21,2%). Κατά το διάστημα 1991-2011 συνολικά, ο πληθυσμός του Δήμου Σαλαμίνας παρουσίασε αύξηση κατά 31,1% περίπου, τάση που ακολουθήσε και η Δ.Κ. Σαλαμίνας (της τάξης του 22%), καθώς και ο οικισμός 'Σαλαμίνα' (της τάξης του 21%).

Επίσης σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας για τον Δήμο Σαλαμίνας αναφέρονται τα κάτωθι:

- ΔΗΜΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ (Έδρα: Σαλαμίς,η) 37.220
- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ 30.235
- Δημοτική Κοινότητα Σαλαμίνας 24.997
- Δημοτική Κοινότητα Αιαντείου 5.238
- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ 6.985
- Δημοτική Κοινότητα Αμπελακίων 4.609
- Δημοτική Κοινότητα Σεληνίων 2.37

Ανθρωπογενείς πιέσεις στο περιβάλλον

Από την υφιστάμενη ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή, προκύπτουν πιέσεις στο περιβάλλον οι οποίες αφορούν: α) το έδαφος, υπέδαφος, φυσικό ανάγλυφο, β) τους υδατικούς πόρους (επιφανειακά και υπόγεια ύδατα), γ) την χλωρίδα και πανίδα και δ) το ατμοσφαιρικό και ακουστικό περιβάλλον.

Στο Δήμο Σαλαμίνας, ο άναρχος τρόπος οικιστικής ανάπτυξης του νησιού, ιδιαίτερα στις περιοχές παραθεριστικής κατοικίας, καθόρισε και τον τρόπο ανάπτυξης του οδικού δικτύου και τη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών του. Τα προβλήματα έχουν συσσωρευτεί στη διάρκεια πολλών χρόνων - κυρίως από τη δεκαετία του '70 και μετά. Παράλληλα, έχουν δημιουργηθεί και νέα που οφείλονται στην μεγάλη αύξηση του κυκλοφοριακού φόρτου τόσο στο οδικό δίκτυο των οικιστικών περιοχών, όσο και στην εξωαστική περιοχή του νησιού λόγω της ταχύτατης μετατροπής της παραθεριστικής κατοικίας σε κύρια και επόμενως της αύξησης του μόνιμου πληθυσμού και της χρήσης του ΙΧ αυτοκινήτου.

Διαχείριση αποβλήτων

Σύμφωνα με το Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων του Δήμου Σαλαμίνας (έτους 2015), ο Δήμος είναι υπεύθυνος για τη συλλογή των στερεών αποβλήτων. Εντός των ορίων του Δήμου δεν λειτουργεί ΧΥΤΑ και δεν καταγράφονται «μεγάλοι» χώροι ανεξέλεγκτης απόθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ). Τα παραγόμενα στερεά απόβλητα έχουν ως τελικό προορισμό τον ΧΥΤΑ Φυλής και το ΚΔΑΥ Ελευσίνας, ανάλογα με το είδος των απορριμμάτων. Λειτουργεί σταθμός μεταφόρτωσης στο ΒΙΟΠΑ Σαλαμίνας, στη Θέση Γούβα Μπασιί.

Παρόλα αυτά παρατηρούνται προσωρινές εστίες απόθεσης απορριμμάτων (π.χ. οδός Αιαντείου, Φανερωμένης, Πολυτεχνείου, Περιστερίων, Κακή Βίγλας κλπ) που επηρεάζουν σημαντικά την ποιότητα των συνθηκών διαβίωσης και την συνολική εικόνα της πόλης.

Η συλλογή των απορριμμάτων στο Δήμο γίνεται με τη χρήση:

- κλασικών απορριμματοφόρων οχημάτων που λειτουργούν με σύστημα πρέσας και με σύστημα περιστρεφόμενου τυμπάνου (μύλος),
- φορητών για ειδικά απορρίμματα (όπως μπάζα, απορρίμματα με μεγάλο όγκο κλπ.) και για απορρίμματα πρασίνου (όπως κλαδιά, χορτάρια κλπ),
- ενώ η μεταφορά τους στο ΧΥΤΑ ΦΥΛΗΣ με ελκυστήρες με επικαθήμενο (Νταλίκες).

Το 100% των νοικοκυριών εξυπηρετούνται με τακτική συλλογή των απορριμμάτων τους από τα δύο ρεύματα των αποβλήτων, αυτό των πράσινων κάδων και αυτό των μπλε κάδων, καθώς και από την περισυλλογή των πράσινων και ογκωδών απορριμμάτων από το ρεύμα των εξωοικιακών. Στο Δήμο Σαλαμίνας δεν λειτουργούν τα κάτωθι ρεύματα:

- Βιοαπόβλητα (υπολείμματα τροφίμων)
- Απόβλητα συσκευασιών και άλλων προϊόντων
- Απόβλητα Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού εξοπλισμού οικιακής προέλευσης

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Δήμου, είναι η έντονη εποχικότητα που παρουσιάζεται στην ποσότητα των παραγόμενων οικιακών αποβλήτων εξαιτίας της μεγάλης αύξησης του εξυπηρετούμενου πληθυσμού τους καλοκαιρινούς μήνες. Σε ένα παραθεριστικό νησί του Αργοσαρωνικού, όπως η Σαλαμίνα, οι πηγές των αποβλήτων είναι από:

- τους κήπους των παραθερισμών,
- τα αγροτεμάχια και τους αγρούς,
- τις κατοικίες, τα καταστήματα,
- τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος,
- τις Δημοσιές Υπηρεσίες,
- τις Ιχθυοκαλλιέργειες,
- τα Ναυπηγεία,
- τις Λαϊκές Αγορές & την Κεντρική Αγορά και τα Θαλάσσια απόβλητα

Δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων

Στη Σαλαμίνα έχει ολοκληρωθεί τμήμα του δικτύου αποχέτευσης των λυμάτων, ενώ λειτουργεί η κεντρική τεχνική υποδομή της συλλογής και διάθεσής τους στο ΚΕΛ της Ψυτάλλειας (αντλιοστάσιο

Κυνόσουρας, υποθαλάσσιος αγωγός Κυνόσουρας - Ψυτάλλειας). Οι οικισμοί Σεληνίων και Αμπελακίων του Δήμου Σαλαμίνας στερούνται δικτύου αποχέτευσης.

Τα έργα συλλογής και μεταφοράς των λυμάτων στους οικισμούς Αμπελάκια και Σελήνια του Δήμου Σαλαμίνας είναι υπό κατασκευή. Η επεξεργασία των λυμάτων θα γίνεται στο ΚΕΛ Ψυττάλειας. Το έργο αποτελείται από τα ακόλουθα βασικά στοιχεία:

- Αγωγούς λυμάτων που λειτουργούν με βαρύτητα (περιλαμβάνονται οι αγωγοί υπερχείλισης των Α/Σ) συνολικού μήκους 52km.
- Αγωγούς λυμάτων που λειτουργούν υπό πίεση (καταθλιπτικοί/ωθητικοί αγωγοί) συνολικού μήκους 7,8km.

Υπόγειο Υδατικό Σύστημα Σαλαμίνας

Τα Υπόγειο Υδατικό Σύστημα (ΥΥΣ) στο οποία ανήκει η περιοχή μελέτης είναι: EL0600190 (Σαλαμίνας)

Από άποψη πιέσεων στο ΥΥΣ δεν υπάρχει διαφοροποίηση στην έκταση ανάπτυξης του. Υπάρχουν αγροτικές χρήσεις, αν και περιορισμένες, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί οι αστικές χρήσεις.

Ολόκληρο σχεδόν το νησί, χωρίς ουσιώδη διάκριση, είναι κατοικημένο. Στο ΥΥΣ Σαλαμίνας έχουν ενταχθεί και όλα τα μικρά νησάκια που βρίσκονται κοντά στις ακτές της και δεν είχαν χαρακτηριστεί κατά το 1ο ΣΔ. Αυτά είναι τα νησάκια Γαϊδουρονήσι και Κανάκια στον ομώνυμο όρμο, τα νησάκια Μακρόνησος, Ρεβυθούσα και Πάχη που βρίσκονται απέναντι από την ακτή των Μεγάρων, το νησί Άγιος Γεώργιος στον όρμο Παλουκίων και η Ψυττάλεια που βρίσκεται μεταξύ Σαλαμίνας και ακτής της Δραπετσώνας.

Στην περιοχή επικρατούν αγροτικές χρήσεις, ενώ τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί οι αστικές χρήσεις, μόνιμης και εποχιακής κατοικίας. Στη περιοχή λειτουργούν και ορισμένες μονάδες του δευτερογενούς τομέα. Τέλος υφίστανται και μερικές δεκάδες γεωτρήσεων, κατά το πλείστον για αρδευτική χρήση, οι οποίες αντλούνται με εντατικό ρυθμό.

Η υφαλμύριση του συστήματος, που οφείλεται πρωτογενώς σε φυσικά αίτια, έχει με βεβαιότητα ενταθεί από τις ανθρωπογενείς πιέσεις. Επιπλέον ολόκληρη σχεδόν η έκταση του ΥΥΣ υφίσταται σημαντικές πιέσεις από ανθρωπογενείς επιδράσεις όπως υποδεικνύουν τα νιτρικά που καταγράφηκαν παντού, αλλά και τα μέταλλα στα περισσότερα υδροσημεία.

Σε κάποιες μάλιστα καταγραφές οι συγκεντρώσεις μετάλλων προέκυψαν με εντυπωσιακά μεγάλες τιμές. Η ποιοτική (χημική) κατάσταση του συστήματος χαρακτηρίστηκε συνολικά ΚΑΚΗ. Η τροφοδοσία του συστήματος εκτιμάται ότι προσεγγίζει τα $8,6 \times 10^6 \text{ m}^3$, ενώ οι απολήψεις, εκτιμώνται σε $2,2 \times 10^6 \text{ m}^3$, ενώ υπάρχουν και σημαντικές εκφορτίσεις του συστήματος περιμετρικά της έκτασης ανάπτυξης του προς τη θάλασσα. Η ποσοτική κατάσταση του συστήματος χαρακτηρίστηκε συνολικά ΚΑΚΗ.

Όσον αφορά την Ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη Σαλαμίνας, η περιοχή είναι ορατή από σημαντικό τμήμα του οικισμού Άνω Πέραμα, λόγω της μεγάλης κλίσης της μορφολογίας του εδάφους, όμως η απόσταση από αυτή είναι σχετικά μεγάλη. Επίσης η περιοχή αυτή είναι ορατή από τον οικισμό Αμπελάκια.

Επίσης η περιοχή μελέτης έχει χαρακτηριστεί και από κάποια συμβάντα ατυχηματικής ρύπανσης και συγκεκριμένα: Την Κυριακή 10 Σεπτεμβρίου 2017, ώρα 01:45, το δεξαμενόπλοιο «Αγία Ζώνη ΙΙ» βυθίστηκε νοτιοδυτικά της νησίδας Αταλάντη, ανοιχτά της Σαλαμίνας και παρατηρήθηκε διαρροή πετρελαιοειδών στη θάλασσα. Αποτέλεσμα της διαρροής ήταν σε πρώτη φάση η εκτεταμένη ρύπανση του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου της Σαλαμίνας.

Τις αμέσως επόμενες ημέρες, η ρύπανση από πετρέλαιο απλώθηκε και σε άλλες περιοχές του Σαρωνικού και το νότιο παραλιακό μέτωπο της Αττικής. Στο πλαίσιο έρευνας το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) εκπόνησε μελέτη με θέμα «Μελέτη του ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε. για τις επιπτώσεις της ρύπανσης που προκλήθηκε από το ναυάγιο του Δ/Ξ "ΑΓΙΑ ΖΩΝΗ ΙΙ", Ν.Π. 11763, στο Σαρωνικό Κόλπο». Το ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε ως αρμόδιος δημόσιος φορέας σύμφωνα με το «Εθνικό Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης για την αντιμετώπιση περιστατικών ρύπανσης από πετρέλαιο» (ΠΔ 11/2002), ανέλαβε την πραγματοποίηση συστηματικών μετρήσεων για την παρακολούθηση των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων επιπτώσεων του συμβάντος στην ποιότητα των θαλάσσιων υδάτων και ιζημάτων (πετρελαιορύπανση), όπως επίσης και στη θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα των προσβεβλημένων από τη ρύπανση περιοχών. Στις 05/04/2018, το ΕΛΚΕΘΕ παρέδωσε την Τελική Επιστημονική Έκθεσή του για τη μελέτη των βραχυμεσοπρόθεσμων επιπτώσεων του ανωτέρω συμβάντος βάσει των δράσεων που πραγματοποίησε κατά το διάστημα από 18/09/2017 έως και 30/03/2018.

Πολεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις

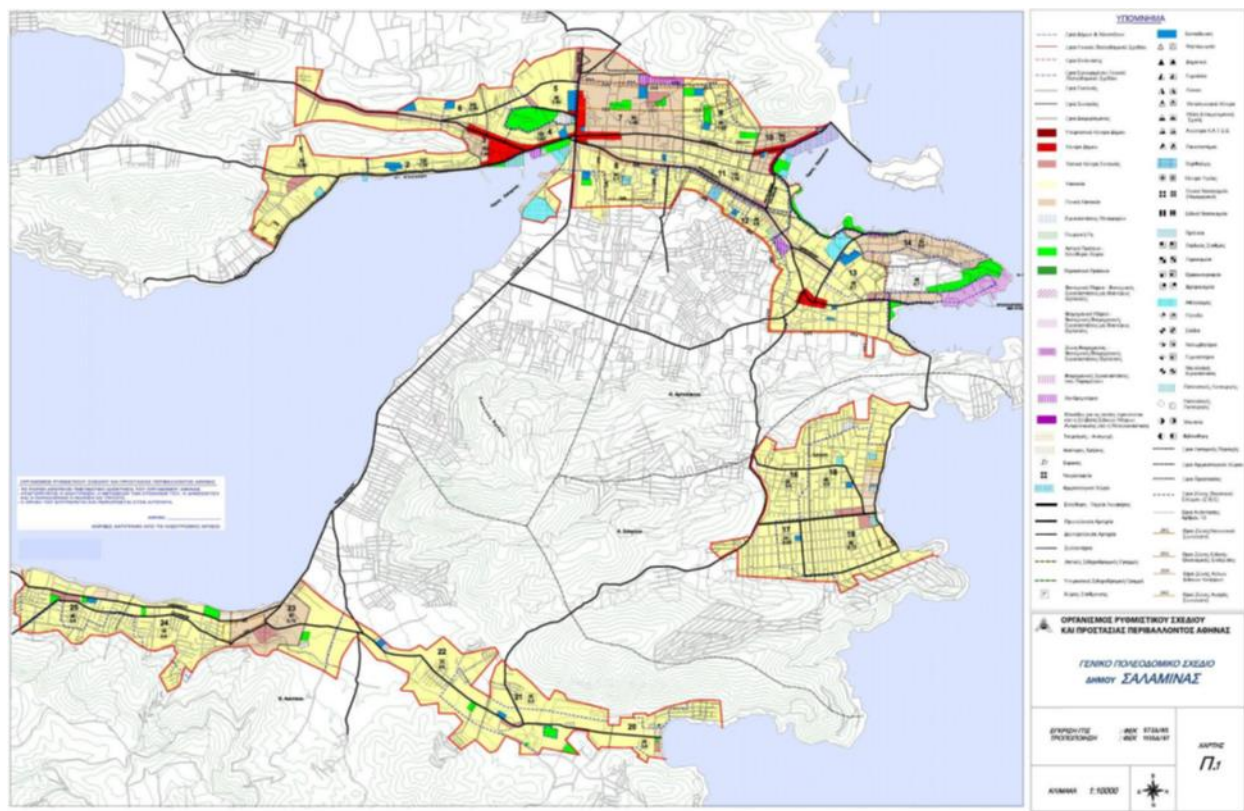
Για το σύνολο του νησιού με την υπ' αριθ. 58048/2378/16.08.1985 Απόφαση Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Φ.Ε.Κ. 572/Δ/31.10.1985) εγκρίθηκε το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Σαλαμίνας και των Κοινοτήτων Αμπελακίων, Σεληνίων και Αιαντείου (Ν. Αττικής). Μεταγενέστερα το εν λόγω Γ.Π.Σ. τροποποιήθηκε με την υπ' αριθ. 33810/6890/20.08.1997 κοινή υπουργική απόφαση (Κ.Υ.Α.) (Φ.Ε.Κ. 1105/Δ/19.12.1997) και έπειτα τροποποιήθηκε μερικώς με την υπ' αριθ. 41619/05.09.2014 Απόφαση Υπουργού και αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Φ.Ε.Κ.302/Α.Α.Π.Θ./17.09.2014) και ισχύει έως σήμερα.

Πρόκειται για τροποποίηση ως προς χρήσεις που εξαιρούνται και χρήσεις που επιτρέπονται σε συγκεκριμένα Ο.Τ. με πρόσωπο στην οδό Καραϊσκάκη και στην οδό Αγίου Νικολάου, και επομένως σε απόσταση από το παραλιακό μέτωπο.

Οι περιοχές εντός του Γ.Π.Σ. συνιστούν 25 πολεοδομικές ενότητες και αφορούν τρία τμήματα του νησιού:

- Από την περιοχή Ρέσπη, ως τη Σαλαμίνα και από εκεί ως τα Παλούκια και τα Αρπελάκια.
- Η περιοχή Σελήνια
- Η στενή λωρίδα από το Αιάντειο ως την Κακή Βίγλα

Εξετάζοντας τέλος τον χωροταξικό σχεδιασμό σε επίπεδο κατώτερο της Περιφέρειας, προκύπτει από την θεσμοθετημένη Ζ.Ο.Ε. Αττικής, καθορισμός περιοχών Β' κατοικίας σε περιοχές της Σαλαμίνας, του Αιαντείου, των Αρπελακίων και των Σεληνίων.

Εικόνα 69 Τροποποίηση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Δήμου Σαλαμίνας (Φ.Ε.Κ. 302/Α.Α.Π.Θ./17.09.2014)

Αειφόρος ανάπτυξη

Στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης για το νησί της Σαλαμίνας αποτελεί θέμα κρίσιμης σημασίας:

- η προστασία, οικολογική διαχείριση και ανάδειξη των προστατευόμενων φυσικών περιοχών ως πυρήνων βιοποικιλότητας.
- η αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων.
- η διαμόρφωση εντός του αστικού ιστού ενός δικτύου ανοικτών δημόσιων χώρων πρασίνου.
- το πολύτιμο και ήδη υποβαθμισμένο υδάτινο δυναμικό.

- η εξοικονόμηση ενέργειας.
- η διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων.
- η διατήρηση και επέκταση των περιβαλλοντικών υποδομών.

Οι συγκεκριμένες προτεραιότητες γίνονται περισσότερο επιτακτικές για το νησί της Σαλαμίνας δεδομένου ότι το φυσικό περιβάλλον του νησιού, περιλαμβάνει μια σειρά αξιόλογων ορεινών όγκων, δασών, ακτών, καλλιεργούμενων εκτάσεων καθώς και ένα αξιόλογο θαλάσσιο/παράκτιο μέτωπο. Επιπλέον το νησί της Σαλαμίνας αντιμετωπίζει μια σειρά σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων που σε μεγάλο βαθμό προέρχονται από χρήσεις και δραστηριότητες στον κόλπο της Σαλαμίνας και την απέναντι χερσαία ζώνη.

Ο Δήμος Σαλαμίνας μέσω της συμμετοχής του σε συγχρηματοδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα και δίκτυα («Σύμφωνο Δημάρχων», «INTELLIGENT ENERGY EUROPE 2011», «ECOHOMETOOL» κ.ά) επιχειρεί να αξιοποιήσει την εμπειρία από τις συνεργασίες σε μια σειρά δράσεις που αφορούν το περιβάλλον και την εξοικονόμηση ενέργειας.

Ρυθμιστικό Σχέδιο και Πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (Ν.1515/85)

Σύμφωνα με το Νόμο 1515/1985 (ΦΕΚ 18/Α/18.2.1985) περί Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας, ο Δήμος Σαλαμίνας ανήκει στη χωροταξική υποενότητα «Λεκανοπέδιο και Σαλαμίνα», με κέντρο την πόλη της Αθήνας. Επιπλέον το ΡΣΑ προέβλεπε και μια σειρά νέων οικιστικών περιοχών περιμετρικά του νησιού, σε παραθαλάσσιες περιοχές που και σήμερα αναπτύχθηκαν ως περιοχές β' κατοικίας (Ψιλή Άμμος, Μπλέ Λιμανάκι, Ξένο, Ηλιακτή, Μπατσι, Σελήνια, Νταμπιά, Κανάκια, Φανερωμένη κλπ). Η Σαλαμίνα αποτελεί οικιστικό κέντρο με χαρακτηριστικά τα οποία εντοπίζονται στο 2ο και 3ο επίπεδο σύμφωνα με τα πρότυπα ταξινόμησης που καθορίζει η Απόφ. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.10788/ΦΕΚ 285Δ-5.3.2004. Παρουσιάζει συνεπώς, επάρκεια ως προς τις περισσότερες υπηρεσίες εξυπηρέτησης του πολίτη.

«Αθήνα – Μεσογειακή Πρωτεύουσα: Στρατηγικές και Προτεραιότητες του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας Αττικής 2021, ΡΣΑ» (Ιούλιος 2011)

Τέλος και δεδομένης της πρόσφατης παρουσίασης του Νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας-Αττικής, προκύπτουν νέες αναπτυξιακές προοπτικές για το νησί στα πλαίσια άσκησης συγκεκριμένων χωρικών πολιτικών. Αρχικά και στα πλαίσια της νέας διοικητικής διάρθρωσης, στην Περιφέρεια Αττική η Σαλαμίνα εντάσσεται στην Χωρική Ενότητα Νησιωτικής Αττικής. Σε επίπεδο κατευθύνσεων χωρικού σχεδιασμού, δημιουργίας υποδομών και προωθούμενων μέτρων, αναδεικνύεται η πολιτική ενθάρρυνσης ήπιων μορφών τουρισμού σε όλη την Περιφέρεια και η

κατάταξη της Χωρικής Ενότητας Νησιωτικής Αττικής στην κατηγορία «περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού».

Παράλληλα, προβλέπεται η ανάδειξη της ιστορικής τοπογραφίας των παραθαλάσσιων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων και προωθούνται παραθαλάσσιοι τόποι σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας. Προς την κατεύθυνση αυτή, υποστηρίζεται η ανάδειξη των πολιτιστικών αυτών πόρων με την ένταξή τους σε πόλους διεθνούς ακτινοβολίας. Επιπλέον αυτών, αναδεικνύεται η σκοπιμότητα προβολής του Σαρωνικού Κόλπου ως πεδίου σύνδεσης επιμέρους τόπων ιδιαίτερης ιστορικής και πολιτιστικής αναφοράς. Τα σημεία αυτά οριοθετούν ένα νοητό τρίγωνο που διαγράφεται ανάμεσα στον αρχαιολογικό χώρο του Σουνίου, τον Φαληρικό Όρμο, τη Σαλαμίνα, την Αίγινα και την αρχαία Επίδαυρο. Επιπλέον και στα πλαίσια της ευρύτερης λειτουργικής αναβάθμισης του λιμανιού του Πειραιά, προωθείται η ενεργοποίηση ακτοποικικής συγκοινωνίας τουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και της μοναδικής ιστορικής σημασίας των ακτών του Αργοσαρωνικού, συμπεριλαμβανομένης της παράκτιας ζώνης από Πειραιά προς Σαλαμίνα – Κυνόσουρα, Ελευσίνα, Κακιά Σκάλα.

Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών

Εξετάζοντας τις κατευθύνσεις του Σχεδίου ΚΥΑ αναφορικά τόσο με την υφιστάμενη κατάσταση όσο και τις προβλέψεις για την χωροθέτηση νέων μονάδων ιχθυοκαλλιεργειών, για το Δήμο Σαλαμίνας προβλέπονται τα εξής:

«Η Σαλαμίνα εντάσσεται στις περιοχές τύπου Α. «Περιοχές Ιδιαίτερα Αναπτυγμένες (Π.Α.Υ.)» με κύρια υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα την ιχθυοκαλλιέργεια και την οστρακοκαλλιέργεια.». Εξετάζοντας τις προτεινόμενες Π.Ο.Α.Υ. της Αττικής, προτείνεται η χωροθέτησης ζώνης στη Σαλαμίνα με κωδικό ΥΔΚ6 με κύριο είδος «ιχθείς και όστρακα» και προταθείσα δυναμικότητα 1.370τον./έτος και 390 τον./έτος αντίστοιχα.

Η συγκεκριμένη αναπτυξιακή κατεύθυνση ενισχύεται και από την πρόσφατη παρουσίαση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αττικής – Αθήνας στην οποία προβλέπεται χωροθέτηση ζωνών κατάλληλων για ιχθυοκαλλιέργεια σε περιοχές που σήμερα ήδη αναπτύσσεται η εν λόγω δραστηριότητα και ειδικότερα:

- Δυτικά της Ηλιακτής.
- Πλησίον του Ακρωτηρίου Πετρίτη.
- Στο θαλάσσιο μέτωπο μεταξύ των περιοχών Κανάκια και Σατέρλι.

Πολιτιστική κληρονομιά

Θέσεις αρχαιολογικού ενδιαφέροντος

Το τοπίο της Ναυμαχίας της Σαλαμίνας

Είναι βέβαιο ότι η ναυμαχία εξελίχθηκε στο στενό μεταξύ Σαλαμίνας και Περάματος σε μία θαλάσσια έκταση, με όριο στα βορειοδυτικά τη νησίδα Αγίου Γεωργίου, στα δυτικά τον όρμο Αμπελακίων και την Κυνόσουρα, στα βόρεια την ακτή του Περάματος, στα νότια τη νησίδα Αταλάντη και στα ανατολικά τη νησίδα Ψυττάλεια.

Οι τόποι στους οποίους ήσαν εγκατεστημένοι ή κινήθηκαν οι αντίπαλοι, ήταν το Πέραμα, όπου βρισκόταν το περσικό στράτευμα με τους συμμάχους του, ο λιμένας και ο οικισμός Αμπελακίων με το στρατευμάτων συνασπισμένων ελληνικών πόλεων, η Ψυττάλεια όπου εγκαταστάθηκαν Πέρσες οι οποίοι εξοντώθηκαν από τους Αθηναίους. Ο περσικός στόλος, μετά την ήττα κατέφυγε στην ακτή του Φαλήρου, ενώ πιθανολογείται πως την νύχτα πριν τη ναυμαχία, αιγυπτιακά πλοία απέκλεισαν τη δυτική έξοδο των στενών στη περιοχή των Μεγάρων και της Φανερωμένης.

Ο χώρος της ναυμαχίας ορίζεται ως αρχαιολογικός χώρος και ιστορικός τόπος από το ΥΠΠΟ το 1982 (ΦΕΚ 305/Β/1982).

Η κήρυξη συμπληρώνεται το 2001 (ΦΕΚ 1324/Β/2001) για την αποτελεσματικότερη προστασία του αρχαιολογικού χώρου του Τύμβου των Σαλαμινομάχων και των αρχαίων λιμένων Σαλαμίνας.

Τύμβος των Σαλαμινομάχων

Στη βόρεια πλευρά της χερσονήσου της Κυνόσουρας, το μικρό βραχώδες ακρωτήριο έχει ένα έξαρμα γης στο μέσον του, το λόφο της Μαγούλας. Το σημείο αυτό ταυτίζεται με τον Τύμβο των Σαλαμινομάχων, όπου στήθηκε το πρώτο Τρόπαιο της νίκης των Ελλήνων επί των Περσών στη ναυμαχία της Σαλαμίνας.

Η περιοχή του τύμβου των Σαλαμινομάχων ορίζεται ως αρχαιολογικός χώρος το 1964 (ΦΕΚ 37/Β/1965) και προσδιορίζεται ως προς τα όριά της το 1966 (ΦΕΚ 429/Β/1966).

Στην περιοχή, η Αρχαιολογική Υπηρεσία διεξήγαγε σειρά σύντομων σωστικών ανασκαφικών ερευνών από το 1965 (δημοσιεύσεις 1966, 1976, 1980, 1981), οι οποίες ακολουθούσαν τις επεμβάσεις - και ενίοτε καταστροφές - στο χώρο από την παρακείμενη ναυπηγική δραστηριότητα.

Από τις ανασκαφές, τα ευρήματα οργανώνονται ως εξής:

- Ο λόφος της Μαγούλας έχει διαμορφωθεί με τον ακόλουθο τρόπο: στην περιφέρεια ενός φυσικού βραχώδους πυρήνα, έχει συσσωρευτεί επίχωση. Το σύνολο επιστέφεται με έναν ισχυρό κυκλικό λιθοσωρό από αργούς πωρόλιθους και άφθονη λατύπη συνδεδεμένα μεταξύ τους με άμμο, διαμέτρου 20μ. Ο λιθοσωρός και όλη η ανώτερη επιφάνεια του υψώματος έχουν καλυφθεί με τεχνητή επίχωση, η οποία σήμερα φτάνει σε ύψος 1μ. Το συνολικό ύψος του Τύμβου σήμερα είναι 7μ. και 13μ. από την επιφάνεια της θάλασσας.

- Ο κυκλικός δακτύλιος από λίθους που επιστέφει την κορυφή του Τύμβου δεν έχει το ίδιο κέντρο με την εξωτερική περιφέρειά του, αλλά βρίσκεται επιπλέον έκκεντρα, προς τα βορειοανατολικά του. Κατασκευάστηκε με αυτόν τον τρόπο, ώστε το πρώτο Τρόπαιο της Νίκης (η φοινικική τριήρης) που είχε στηθεί επάνω του να είναι ορατό όχι μόνο από τη θάλασσα, αλλά και από την απέναντι ακτή της Αττικής.
- Στην ανατολική πλευρά του λόφου βρέθηκαν 63 ταφές του 5ου και 4ου π.Χ. αι. και υπολείμματα ορθογωνίου βωμού από πωρόλιθο. Στην βόρεια πλευρά του Τύμβου εντοπίστηκαν τρεις ορθογώνιοι χώροι σε σειρά, κατασκευασμένοι από μεγάλους σε μέγεθος και αδρά ειργασμένους ασβεστόλιθους. Οι κατασκευές ερμηνεύτηκαν ως ταφικοί περίβολοι και ταυτίστηκαν με το Πολυάνδρειο των Αθηναίων που βρισκόταν κοντά στο Τρόπαιο της Νίκης.
- Στη ΒΑ, Ν και ΝΔ πλευρά του λόφου βρέθηκαν τρία τουλάχιστον σπηλαιώδη ορύγματα λαξευμένα στο βράχο. Το ορύγμα της Νότια πλευράς περιβάλλεται από ισχυρό ημικυκλικό περίβολο. Στους πρόποδες του λόφου, βόρεια και ανατολικά, βρέθηκαν κατάλοιπα ισχυρών θεμελιώσεων και πώρινοι δόμοι προερχόμενοι πιθανώς από το αρχαίο λατομείο στη βόρεια πλευρά του λόφου, και από το οποίο προέρχεται και το υλικό της διαμόρφωσης του Τύμβου.

Ο αρχαιολογικός χώρος Αμπελακίων

Το ακρωτήριο «Πούντα» κηρύσσεται ιστορικό διατηρητέο μνημείο το 1969 (ΦΕΚ84/Β/1969).

Ο αρχαιολογικός χώρος των Αμπελακίων (Α' και Β' ζώνη), όπου εκτείνεται η αρχαία πόλη της Σαλαμίνας της κλασσικής και ελληνιστικής περιόδου, καθορίζεται το 1992 (ΦΕΚ104/Β/1992). Η Α' ζώνη προσδιορίζεται ως αδόμητη, και απαγορεύονται η δόμηση και η άροση. Επιτρέπεται η δενδροκαλλιέργεια και η επισκευή των υφιστάμενων κατοικιών εντός της ζώνης, μετά από έγκριση της αρμόδιας Εφορείας Αρχαιοτήτων. Τα όρια του αρχαιολογικού χώρου τροποποιούνται το 1995 (ΦΕΚ 456/Β/1995)¹⁵ και το 2006 (ΦΕΚ889/Β/2006)¹⁶ με επεκτάσεις της Α' ζώνης προς τα δυτικά, και το 2009 (ΦΕΚ477/ΑΑΠ/2009)¹⁷ με τροποποιήσεις της Α' και Β' ζώνης.

Αρχαιολογικός χώρος Κυνόσουρας

Ο αρχαιολογικός χώρος της Κυνόσουρας (Α' και Β' ζώνη) οριοθετείται το 2001 (ΦΕΚ1459/Β/2001)¹⁸. Στη ζώνη Α' απαγορεύεται η δόμηση και η οποιαδήποτε αλλοίωση του εδάφους, η λειτουργία ναυπηγοεπισκευαστικών μονάδων, η κατασκευή λιμενικών έργων, καθώς και οποιαδήποτε κατασκευή. Στη ζώνη Β' επιτρέπεται από πλευράς Αρχαιολογικού Νόμου η δόμηση με ειδικούς όρους και περιορισμούς.

Η ευρύτερη περιοχή της Σαλαμίνας και τα αρχαιολογικά σημεία ενδιαφέροντος

Στη Σαλαμίνα απλώνεται ένα δίκτυο αρχαιολογικών σημείων τα οποία τοποθετούνται χρονολογικά σε όλες τις εποχές της ανθρώπινης δραστηριότητας στην Αττική. Από τους νεολιθικούς χρόνους («Σπήλαιο του Ευριπίδη» στα Περιστέρια, Κολώνες, Μαυροβούνι και Μύλοι Κούλουρης), στη μυκηναϊκή εποχή (οικισμός στα Κανάκια, Κάστρο και Άσπρη Ράχη στο οροπέδιο Γκινάνι), έως την κλασική, ελληνιστική και ρωμαϊκή αρχαιότητα (οικισμός και λιμάνι στα Αμπελάκια).

Η Σαλαμίνα κατά τον Μεσαίωνα λειτούργησε ως μικρό δορυφορικό οικιστικό κέντρο της Αττικής, αλλά και ως καταφύγιο των κατοίκων της Αθήνας σε περιόδους μεγάλων επιδρομών.

Στους νεότερους χρόνους αυτό συνέβη τόσο κατά την ενετική εκστρατεία του Μοροζίνι στην Αττική τον 17ο αιώνα όσο και κατά την Επανάσταση. Τα κατάλοιπα αυτών των περιόδων, όπως και του σημαντικού αλβανικού εποίκισμού του 16ου-17ου αιώνα, αποτυπώνονται εν μέρει στην πολεοδομική μορφή - αλλά με ελάχιστα πλέον αρχιτεκτονικά τεκμήρια σε παλαιά οικήματα - των δύο ιστορικών οικιστικών πυρήνων, των Αμπελακίων και της Κούλουρης, όπως και σε λίγα θρησκευτικά μνημεία τα οποία έχουν διασωθεί (κυρίως αγροτικοί ναΐσκοι και η Μονή Φανερωμένης).

Κατά τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}, η Σαλαμίνα άλλαξε μορφή με τη μεγέθυνση των οικισμών και τη σταδιακή απώλεια των αγροτικών εκτάσεων και των δασών. Ελάχιστα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής οικοδομήματα, οι εκλεκτικιστικής αρχιτεκτονικής μεσοπολεμικές επαύλεις Παναγιωτόπουλου στα Αμπελάκια και Μπαρμπαρέσσου στα Σελήνια, λίγες από τις ιστορικές εγκαταστάσεις του Ναυστάθμου, το σχεδόν ακέραιο σύμπλεγμα του λοιμοκαθαρητηρίου στον Άγιο Γεώργιο, ο φάρος της Κόγχης, αλλά και ο ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας ναός του Αγίου Νικολάου (1950, αρχιτέκτων Σόλων Κυδωνιάτης) στα Σελήνια αποτελούν τα σημαντικά υλικά τεκμήρια της ιστορίας των δύο τελευταίων αιώνων.

Στην πραγματικότητα στο νησί υφίστανται θραύσματα ενός παλίμψηστου, ασύνδετα μεταξύ τους στιγμιότυπα της μακράς συνεχούς κατοίκησης του νησιού. Το διατηρημένο αγροτικό, δασικό και παρθένο παράκτιο τοπίο είναι το μοναδικό στοιχείο το οποίο μπορεί να συνδέσει εννοιολογικά αλλά και λειτουργικά ως προς την επισκεψιμότητα τόπους, μνημεία και εν γένει διάσπαρτα κατάλοιπα. Ο χώρος της Κυνόσουρας, και λόγω της κεντροβαρικής του θέσης, αποτελεί σε συνδυασμό με τον αρχαίο λιμένα και οικισμό των Αμπελακίων τον εν δυνάμει ισχυρότερο αρχαιολογικό πόλο του νησιού, κέντρο αυτού του ευρύτερου δικτύου.

Αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι και σημαντικά μνημεία της Σαλαμίνας

Στη Σαλαμίνα, υπάρχουν αρκετά σημαντικά μνημεία των περισσότερων ιστορικών περιόδων, καθώς και αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι της προϊστορικής και κλασικής περιόδου, με πολλούς από αυτούς να αφορούν κυρίως σε αμυντικά και οχυρωματικά συγκροτήματα (Περιοχή «Μαρούδι - θέσις «Σκλάβος», Ακρωτήριο «Πούντα», Ακρωτήριο «Περάματος Φανερωμένη» κ.ά.). Έτσι ίχνη προϊστορικών οικισμών έχουν βρεθεί στις περιοχές, Βασιλικά, Σαλαμίνα (σημερινή θέση της πόλης),

Αιάντειο, Κακή Βίγλα, Γκίκανι, Χαλιώτη, Περιστερία, Κολώνες, Σατιρλί, Λαμπρανό, Πυργιακόνι και Κανάκια (πρωτομυκηναϊκό νεκροταφείο). Άγνωστης χρονολόγησης είναι τα ερείπια οικισμού στη Μικρή Κιάφα και στην Άσπρη Ράχη.

Ενδεικτικά οι σημαντικότεροι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι είναι οι εξής:

- Αρχαιολογικός Χώρος – Ιστορικός Τόπος: χώρος ναυμαχίας της Σαλαμίνας (ΦΕΚ305/Β/1982).
- Αρχαιολογικός χώρος: περιοχή Αγίας Κυριακής Σαλαμίνας/Μυκηναϊκό νεκροταφείο (ΦΕΚ 37/Β/19-1-1965).
- Διατηρητέα Μνημεία: α) Περιοχή «Μαρούδι», θέση «Σκλάβος»: λόφος παρά την θάλασσαν, επί του οποίου σώζονται λείψανα προϊστορικής οχυρώσεως και ίχνη θεμελιώσεως οικιών πρωτοελλαδικής περιόδου, β) Ακρωτήριο «Πούντα»: η θέση της κλασικής πόλεως Σαλαμίνας, περιλαμβάνουσα πλήθος ερειπίων οικιών και τειχών, γ) Θέση «Καμίνια»: Λόφος περιλαμβάνων Μυκηναϊκό νεκροταφείο, δ) Ακρωτήριο «Περάματος Φανερωμένη», ορατά τείχη και λείψανα αρχαίου κλασσικού φρουρίου (ΦΕΚ 84/Β/5-2-1969). Αρχαιολογικό Χώρος: λόφος «Κολώνες» (ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966, ΦΕΚ 892/Β/9-12-1970).
- Αρχαιολογικό Χώρος: περιοχή «Δρακατσούλα» Αιαντίου Σαλαμίνας (ΦΕΚ480/Β/6-4-2000).

Επιπλέον στο νησί απαντάται σημαντικός αριθμός εκκλησιών της βυζαντινής περιόδου, όπως η Μονή Φανερωμένης, η εκκλησία του Αγ. Μηνά, Μονή Αγ. Νικολάου Λεμονίων, ο ναΐσκος του Αγίου Νικολάου στην Περιστερία, ο ναΐσκος του Αγ. Ιωάννη Καλυβίτη - 11ος αι. κ.ά.) κ. ά. και μια σειρά νεότερων ιστορικών διατηρητέων κτιρίων.

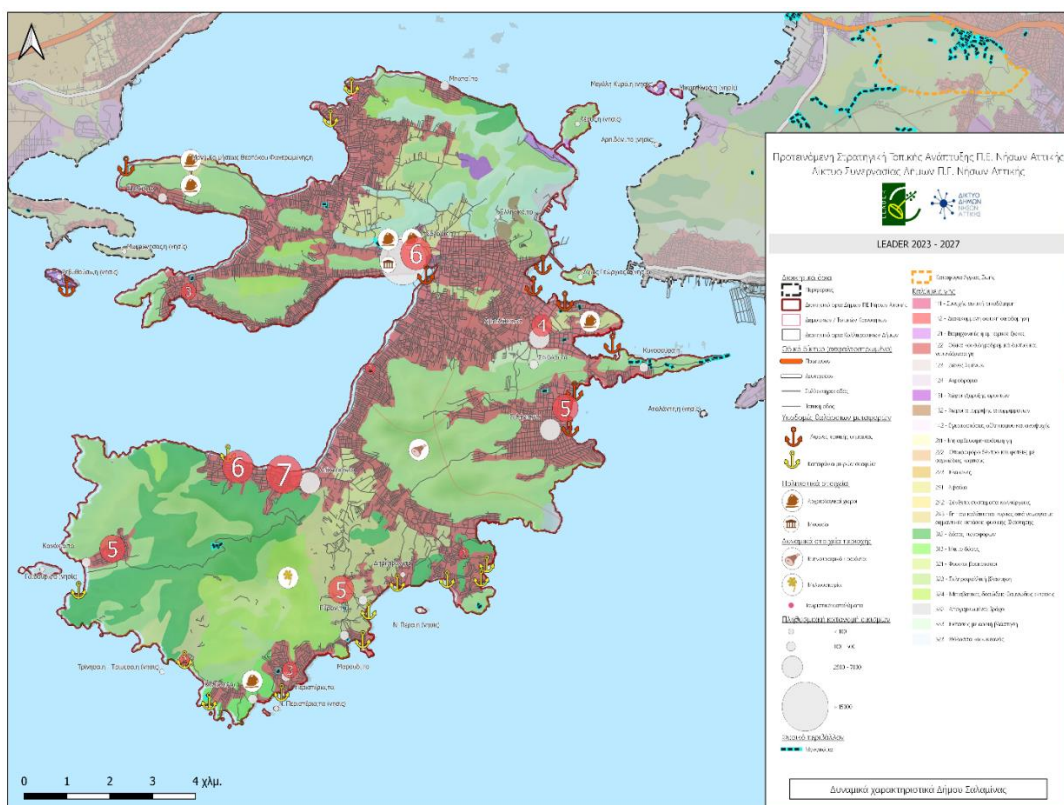
Από τα ευρήματα λοιπόν και τις ιστορικές καταγραφές φαίνεται ότι η Σαλαμίνα έχει πλούσια ιστορία από τα αρχαία χρόνια έως και σήμερα έχοντας διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στην εξέλιξη του ελληνικού πολιτισμού.

Καλύψεις γης

Συνοπτικά και λαμβάνοντας υπόψη τις καλύψεις γης σύμφωνα με το Corine Land Cover (Copernicus Land Monitoring Service 2018), προκύπτουν τα εξής:

Στη Σαλαμίνα παρουσιάζεται έντονη αστική δόμηση η οποία καταλαμβάνει μεγάλο τμήμα της νήσου (περίπου το 1/3). Στο βόρειο τμήμα της και λόγω της γειτνίασης με το λιμάνι του Πειραιά, έχουν αναπτυχθεί σημειακά, βιομηχανικές/εμπορικές ζώνες. Στο κέντρο και στα νότια εντοπίζονται φυσικοί βοσκότοποι και μόνιμα αρδευόμενες εκτάσεις, ενώ νοτιοδυτικά υπάρχει μικτό δάσος και δάσος κωνοφόρων. Η έντονη αστικοποίηση του νησιού και η επέκταση του αστικού ιστού λειτουργεί

εις βάρος του φυσικού περιβάλλοντος και άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων όπως ο πρωτογενής τομέας.

Εικόνα 70 Χάρτης καλύψεων γης στο Δήμο Σαλαμίνας

Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία

Η Σαλαμίνα στο σύνολό της αποτελεί δημοφιλή προορισμό για επισκέπτες αλλά και παραθεριστές σε όλη τη διάρκεια του έτους, δεδομένης της εγγύτητάς της με τον Πειραιά και γενικότερα την ηπειρωτική χώρα.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του νησιού αποτελεί το γεγονός ότι στο νησί κυριαρχεί η β' κατοικία, ενώ παράλληλα διατηρεί την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του Στρατηγικού Σχεδίου Δήμου Σαλαμίνας τις προηγούμενες δεκαετίες οι περισσότεροι εργαζόμενοι απασχολούνταν στον τριτογενή τομέα, ενώ λιγότεροι απασχολούνταν στον δευτερογενή και ελάχιστοι στον πρωτογενή τομέα, όπως είναι αναμενόμενο.

Πρωτογενής Τομέας Παραγωγής

Παλαιότερα υπήρχε ενασχόληση με την καλλιέργεια ελιάς, δημητριακών και οσπρίων, ενώ αρκετοί κάτοικοι του νησιού ασχολούνταν με την κτηνοτροφία. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες δραστηριοποιούνται στο νησί αρκετές μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας.

Δευτερογενής Τομέας Παραγωγής

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα στο νησί της Σαλαμίνας κατέχει το ΒΙΟ.ΠΑ. στη θέση Γούβα στο Μπατσί, για το οποίο όμως, ενώ έχει γίνει ο χαρακτηρισμός από το Γ.Π.Σ., δεν έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες ενεργοποίησης. Σε όλο το νησί εντοπίζονται μεμονωμένες μικρές βιοτεχνικές μονάδες, γεγονός που προκαλεί συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων χρήσεων γης.

Τριτογενής Τομέας Παραγωγής

Ο τριτογενής είναι ο πλέον παραγωγικός τομέας στον Δήμο Σαλαμίνας και συγκεντρώνει το μεγαλύτερο όγκο επιχειρήσεων, οι οποίες στηρίζονται κυρίως στον τουρισμό και στις συμπληρωματικές με αυτόν δραστηριότητες.

Το νησί παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες χάριν της εγγύτητάς του με τον Πειραιά και την Αθήνα. Συγκεκριμένα, αναπτύσσονται σε αυτήν δραστηριότητες που αφορούν στον τουρισμό και τον παραθερισμό σε όλη τη διάρκεια του έτους, ξεπερνώντας κατά την περίοδο αιχμής την φέρουσα ικανότητα του νησιού. Συνεπώς, κρίνεται αναγκαία η λήψη κατάλληλων μέτρων για την ανάδειξη της πολιτιστικής και τουριστικής ταυτότητας της Σαλαμίνας, με έμφαση στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, παράλληλα με την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.

Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον

Όσον αφορά στην ευρύτερη περιοχή, η ανθρώπινη παρουσία και ιδιαίτερα η τουριστική ανάπτυξη (τουριστικά καταλύματα και καταστήματα) και η εξέλιξη των οικιστικών λειτουργιών έχουν επηρεάσει τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος. Η τουριστική και οικιστική ανάπτυξη έχουν επηρεάσει αρνητικά σε τοπική κλίμακα την ποιότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος (ποιότητα υδάτων, θαλάσσια οικοσυστήματα), την ποιότητα του αέρα, τα επίπεδα θορύβου και την αισθητική της περιοχής εδώ και αρκετές δεκαετίες.

Τέλος, όσον αφορά στο ανθρωπογενές περιβάλλον, η τουριστική ανάπτυξη σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες αναψυχής στην ευρύτερη περιοχή έχουν σε βάθος χρόνου συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής

Συγκεκριμένα αναφέρονται τα κάτωθι:

Αλιεία

Στη Σαλαμίνα δραστηριοποιούνται 25 μονάδες από τις οποίες 4 είναι ιχθυογεννητικοί σταθμοί, εγκατεστημένοι σε τρία σημεία του νοτιοδυτικού θαλάσσιου χώρου. Η θέση του Δήμου Σαλαμίνας ως προς την δραστηριοποίηση ιχθυογεννητικών σταθμών στο νησί είναι η μη έκδοση νέων αδειών, η μη παράταση και η μη επέκταση εγκαταστάσεων λειτουργίας. Για τους υφιστάμενους σταθμούς προτείνεται η απομάκρυνση τους μετά τη λήξη της άδειας λειτουργίας. Το νέο ΡΣΑ προβλέπει τη διατήρηση της δραστηριότητας στα σημεία που υφίσταται. Επίσης, σημαντική πλευρά για την ανάπτυξη της αλιείας είναι η οργανωμένη διαχείριση του ζητήματος των αλιευτικών καταφυγίων. Για το θέμα αυτό, ρόλο μπορεί να αναλάβει το Λιμενικό Ταμείο Σαλαμίνας προχωρώντας στην εκπόνηση μελέτης αναγκών και σκοπιμότητας προκειμένου να επιλυθούν προβλήματα με υφιστάμενα και να δημιουργηθούν τα απαραίτητα νέα.

Δευτερογενής τομέας

Το σημαντικότερο ζήτημα σε σχέση με την οργάνωση και τον εκσυγχρονισμό του τομέα, αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος και την άρση συγκρούσεων με άλλες χρήσεις, όπως η κατοικία, ο παραθερισμός, η αναψυχή, κλπ, είναι η ολοκληρωμένη λειτουργία του ΒΙΟ.ΠΑ στη θέση «Γούβα Μπατσί».

Ο χώρος χαρακτηρίστηκε για χρήση «ΒΙΟ.ΠΑ.» από το ισχύον Γ.Π.Σ., αλλά δεν ακολούθησε ολοκληρωμένες διαδικασίες ενεργοποίησης όπως άλλες αντίστοιχες περιοχές. Οι μονάδες που εγκαταστάθηκαν ακολούθησαν τις διατάξεις τις εκτός σχεδίου δόμησης και δεν απολαμβάνουν τα οφέλη ενός οργανωμένου χώρου, με κατάλληλα δίκτυα, που διοικείται από ενιαίο φορέα και στο πλαίσιο λειτουργίας του αναπτύσσει συνέργειες και οικονομίες κλίμακας. Προτεραιότητα και σε επίπεδο κεντρικού σχεδιασμού της οργάνωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων αποτελεί η πολεοδόμηση των θεσμοθετημένων υποδοχέων μεταποιητικών/επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που βρίσκονται σε καθεστώς εκτός σχεδίου, καθώς και η εξασφάλιση των αναγκαίων υποδομών.

Τριτογενής τομέας

Η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα στη Σαλαμίνα, εκτός από τις γενικότερες τάσεις τριτογενοποίησης που παρατηρήθηκαν στην ελληνική οικονομία τα τελευταία τριάντα χρόνια, οφείλεται και στις ιδιαίτερες δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο νησί: τον παραθερισμό και τον τουρισμό του Σαββατοκύριακου.

Είναι κοινά αποδεκτό ότι το πρότυπο ανάπτυξης, που ακολουθήθηκε όσον αφορά τα δύο αμέσως προηγούμενα, έχει εξαντλήσει τα όποια όριά του. Οι πολιτικές που μπορεί να επεξεργαστεί και να υποστηρίξει ο Δήμος Σαλαμίνας προκειμένου να συμβάλει στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του στη σταδιακή αλλαγή και βελτίωση του υπάρχοντος μοντέλου στον τριτογενή τομέα αλλά και στη

γενικότερη οικονομική κατάσταση στο νησί, χρειάζεται να έχουν στον πυρήνα τους τα ζητήματα αιχμής της διαμόρφωσης πολιτιστικής ταυτότητας για τη Σαλαμίνα στη βάση της προστασίας και ανάδειξης του διαχρονικού πολιτιστικού της αποθέματος και τη σταδιακή διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει. Στο πλαίσιο της στήριξης και ενίσχυσης της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης, ως ζητήματα προτεραιότητας ιεραρχούνται:

Η ανάδειξη του Πολιτισμού ως στρατηγικού άξονα άσκησης πολιτικών: μέτρα ενίσχυσης των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στον πολιτισμό και δημιουργικών επιχειρήσεων, επιμονή στην αναγνώριση της αξίας των πολιτιστικών πόρων και την προστασία τους, καθώς και για την εφαρμογή των επί μέρους προγραμμάτων που προκύπτουν σε επίπεδο κεντρικού χωροταξικού σχεδιασμού, όπως η προβολή του Σαρωνικού Κόλπου ("αρχαιολογικό τρίγωνο Σαρωνικού"), βελτίωση των υπαρχόντων πολιτιστικών χώρων και ενίσχυση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, Η διαφοροποίηση της τουριστικής ταυτότητας του νησιού και του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει, με έμφαση στην ανάπτυξη ήπιων και εναλλακτικών μορφών (αντικειμενικά των μόνων δυνατών και όχι αποκλειστικά για περιβαλλοντικούς λόγους) και σε συνδυασμό με τον προηγούμενο άξονα στρατηγικής σημασίας.

Διαχείριση Υδάτων

Η διαχείριση των υδάτων αφορά τα ζητήματα των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων, της ύδρευσης και της διαχείρισης όμβριων αντιπλημμυρική προστασία. Σύμφωνα με το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής «Προτεραιότητα, σε συνθήκες κλιματικής αλλαγής και με δεδομένη την υποβάθμιση των υδάτων λόγω των πιέσεων της χωρίς σχεδιασμό και κατάλληλες υποδομές επέκτασης της πόλης και της αύξησης των 30 στεγανών επιφανειών, αποτελεί η προστασία και αειφόρος χρήση των διαθέσιμων υδατινών πόρων και η ολοκληρωμένη διαχείριση και αποκατάσταση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων με ειδικά προγράμματα.»

Η Σαλαμίνα λόγω του μεγέθους της, διαθέτει και ένα εκτεταμένο παράκτιο μέτωπο αντίστοιχα. Το νησί διαθέτει αρκετές μικρές παραλίες οι οποίες εντοπίζονται κυρίως σε ορμίσκους. Η μεγαλύτερη παραλία του νησιού βρίσκεται κατά μήκος της ακτογραμμής που συνδέει τη Σαλαμίνα με το Αιάντειο. Άλλες σημαντικές παραλίες του νησιού είναι στο νότιο τμήμα, τα Κανάκια, το Πυργιακόνι, το Λαμπρανό, το Σατερλί και οι Κολώνες. Στα βορειοδυτικά η Ψιλή Άμμος, το Στενό Φανερωμένης, το Ρέστη, η Ηλιακτή, ο Άγιος Γιώργης και τα Βασιλικά. Στο Αιάντειο και στο Ρέστη βρίσκονται οι δύο οργανωμένες πλαζ Ζέφυρος και Σπιθάρι αντίστοιχα.

Ο θαλάσσιος χώρος και οι ακτές της Σαλαμίνας θεωρούνται από τις πιο επιβαρυμένες, περιβαλλοντικά, της Αττικής. Η ευρύτερη θαλάσσια ρύπανση προκαλείται από την έντονη διακίνηση και τον ελλιμενισμό των πλοίων στο σύνολο του θαλάσσιου χώρου που περιβάλλει τη Σαλαμίνα, από τις βιομηχανικές δραστηριότητες του Θριασίου Πεδίου, τη Ρεβυθούσα, την επιβάρυνση που δημιουργείται από την κίνηση των οχηματαγωγών της γραμμής Παλουκίων Περάματος και

Φανερωμένης Μεγ. Πεύκου, η οδική σύνδεση του Ναύσταθμου με τη νησίδα του Αγ. Γεωργίου και τα λιμενικά έργα που έγιναν στο χώρο αυτό. Ιδιαίτερα επιβαρυμένος είναι ο θαλάσσιος χώρος που περικλείεται μεταξύ της βόρειας ακτογραμμής του νησιού και της απέναντι Πειραιϊκής και Μεγαρικής Ακτής.

Η ρύπανση της θάλασσας και των ακτών, περιβαλλοντική και αισθητική, αποτελεί σοβαρότερο πρόβλημα με σύνθετες πλευρές και υπερτοπικές επιπτώσεις, για την περιοχή της Κυνόσουρας.

Ο θαλάσσιος χώρος της Κυνόσουρας αποτελεί επισκευαστική περιοχή του ΟΛΠ ΑΕ, όπου εκτελούνται εργασίες υδροβολής και αμμοβολής. Σύμφωνα με έρευνα του 2000 στα λιμάνια Πειραιά και Θεσσαλονίκης «Οι ενώσεις του τριβουτυλοκασσιτέρου χαρακτηρίστηκαν ως οι πλέον τοξικές ενώσεις που ο άνθρωπος διοχέτευσε στο υδάτινο περιβάλλον. Η τιμή του πρέπει να είναι 0,05mg/kg. Οι τιμές είναι για: Λιμάνι Θεσσαλονίκης: 1.200mg/kg Ικόνιο Πειραιά: 5.200mg/kg Κυνόσουρα: 89.600mg/kg». Επιπλέον στην περιοχή του Αρχαιολογικού Χώρου Κυνόσουρας λειτουργεί διαχωριστήρας πετρελαιοειδών αποβλήτων που συλλέγονται από πλοία. Επόμενα, έστω και αν τεθεί σε δεύτερη μοίρα η αντικειμενική σύγκρουση μεταξύ των πιο πάνω χρήσεων με τον σημαντικό αρχαιολογικό χώρο της Ναυμαχίας Σαλαμίνας, η οποία δημιουργεί εμπόδια στην υλοποίηση άλλων σημαντικών κατευθύνσεων του νέου ΡΣΑ («πολιτιστικό τρίγωνο Σαρωνικού», «ενεργοποίηση ακτοποϊκής συγκοινωνίας τουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος...συμπεριλαμβανομένης της παράκτιας ζώνης από Πειραιά προς Σαλαμίνα - Κυνόσουρα, Ελευσίνα, Κακιά Σκάλα»), εντοπίζεται πρόβλημα για το θαλάσσιο περιβάλλον της Αττικής και την υγεία μεγάλου μέρους πληθυσμού, όχι μόνον της Σαλαμίνας. Η φύση του προβλήματος κάνει ευνόητο ότι την αντιμετώπιση των συνεπειών του δεν μπορεί και δεν πρέπει να την επωμιστεί μόνον ο Δήμος της Σαλαμίνας.

Τοπικά χαρακτηριστικά

Διεθνές Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χωρών Λύκειο Ελληνίδων υπό την αιγίδα της Περιφέρειας

Η λειτουργία και δραστηριοποίηση Δημοτικών Επιχειρήσεων Πολιτισμού στην διοργάνωση και υποστήριξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων στους πρώην Δήμους, είχε συμβάλλει θετικά. Η κατάργηση της ΔΗΚΕΣΑ κάνει επιτακτική την ανάγκη επανασχεδιασμού της πολιτιστικής δραστηριότητας του Δήμου Σαλαμίνας και την οργάνωσή της στο πλαίσιο της νέας Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού. Στο πλαίσιο των παραπάνω, για την προστασία και ορθολογική αναπτυξιακή διαχείριση των πολιτιστικών πόρων, ιεραρχούνται ως υψηλής προτεραιότητας τα εξής:

- Ανάδειξη του Τύμβου των Σαλαμινομάχων στο χώρο του ακρωτηρίου της Κυνόσουρας ως σημαντικού πολιτιστικού πόρου. Ο εν λόγω χώρος, χαρακτηρισμένος ως ιστορικός τόπος από το 1982, θα πρέπει να αναδειχθεί και να προστατευτεί περαιτέρω.

- Προώθηση ενεργειών και συνεργασία με συναρμόδιους φορείς για την υλοποίηση της σημαντικής, στρατηγικά, κατεύθυνσης του νέου ΡΣΑ «προβολής του Σαρωνικού Κόλπου ως πεδίου σύνδεσης επιμέρους τόπων ιδιαίτερης ιστορικής και πολιτιστικής αναφοράς. Τα σημεία αυτά οριοθετούν ένα νοητό τρίγωνο που διαγράφεται ανάμεσα στον αρχαιολογικό χώρο του Σουνίου, τον Φαληρικό Όρμο, τη Σαλαμίνα, την Αίγινα και την αρχαία Επίδαυρο.»
- Αναλυτική καταγραφή αρχαιολογικών ευρημάτων και διαμόρφωση συγκεκριμένου πλαισίου προστασίας.
- Κήρυξη μνημείων από τις αρμόδιες Εφορείες Βυζαντινών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων.
- Ανάληψη πρωτοβουλιών για την αξιοποίηση των ιστορικών και αρχαιολογικών πλεονεκτημάτων του νησιού, (Μονή Φανερωμένης, Σπήλαιο Ευριπίδη κλπ.).
- Επανασχεδιασμός και οργάνωση πολιτιστικής δραστηριότητας Δήμου Σαλαμίνας με αιχμή τη δημιουργία νέων πολιτιστικών θεσμών και τον εμπλουτισμό των δραστηριοτήτων με προβολή όλων των μορφών καλλιτεχνικής δημιουργίας (ζωγραφική, φωτογραφία, κεραμική κ.ά).
- Ολοκλήρωση κατασκευής της Δημοτικής Βιβλιοθήκης στα Αμπελάκια.

Σύλλογοι – Οργανώσεις

Μια αρχική καταγραφή των φορέων που μπορεί να έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την διαδικασία ανακήρυξης ενός νέου Αποθέματος Βιόσφαιρας για την περιοχή της Σαλαμίνας είναι οι κάτωθι:

Σύλλογοι και σωματεία

- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΕΡΜΗΣ
- ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ - ΟΜΙΛΟΣ ΑΛΙΕΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΩΝ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΞΩΡΑΙΣΤΙΚΟΣ ΑΓΙΟΥ ΦΑΝΟΥΡΙΟΥ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΞΩΡΑΙΣΤΙΚΟΣ - (ΤΣΕΒΑ)
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ
- ΛΥΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΦΕΝΕΙΟ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ
- Ο ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ - ΟΜΙΛΟΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΩΝ ΑΛΙΕΩΝ
- ΕΞΩΡΑΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΟΙΚ ΡΕΣΤΗ ΑΓ ΙΩΑΝΝΗΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΦΙΛΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΞΩΡΑΙΣΤΙΚΟΣ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΓΑΛΗΝΗ
- ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ - ΕΞΩΡΑΪΣΤΙΚΟΣ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΥΝΗΓΗΤΙΚΟΣ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ

Σπέτσες

Οι Σπέτσες είναι ιστορικό νησί του Αργοσαρωνικού κοντά στην Αργολική χερσόνησο, δεξιά της εισόδου του Αργολικού κόλπου. Βρίσκεται σε απόσταση 1,5 μιλίου από την Ερμιονίδα και 50 μιλίων από τον Πειραιά. Έχει έκταση 22,2 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Σπετσών απαρτίζουν πέντε ακόμη νησίδες: η Σπετσοπούλα, ο Άγιος Ιωάννης και οι δύο γειτονικές νησίδες του, καθώς και το Μικρό Μπούρμπουλο (Πετροκάραβο), λίγο πάνω από το βόρειο ακρωτήριο των Σπετσών.

Στις Σπέτσες ο ελλιμενισμός γίνεται σε δύο λιμάνια, στη Ντάπια και στο Παλιό Λιμάνι (Μπάλτιζα). Ο παλιός Λιμένας Σπετσών [Μπάλτιζα] βρίσκεται προ του οικισμού Σπετσών, στη ΒΑ απόληξη του νησιού. Βρίσκεται στον οικισμό Σπετσών, που αποτελεί και την έδρα του Δήμου Σπετσών της Π.Ε. Νήσων της Περιφέρειας Αττικής.

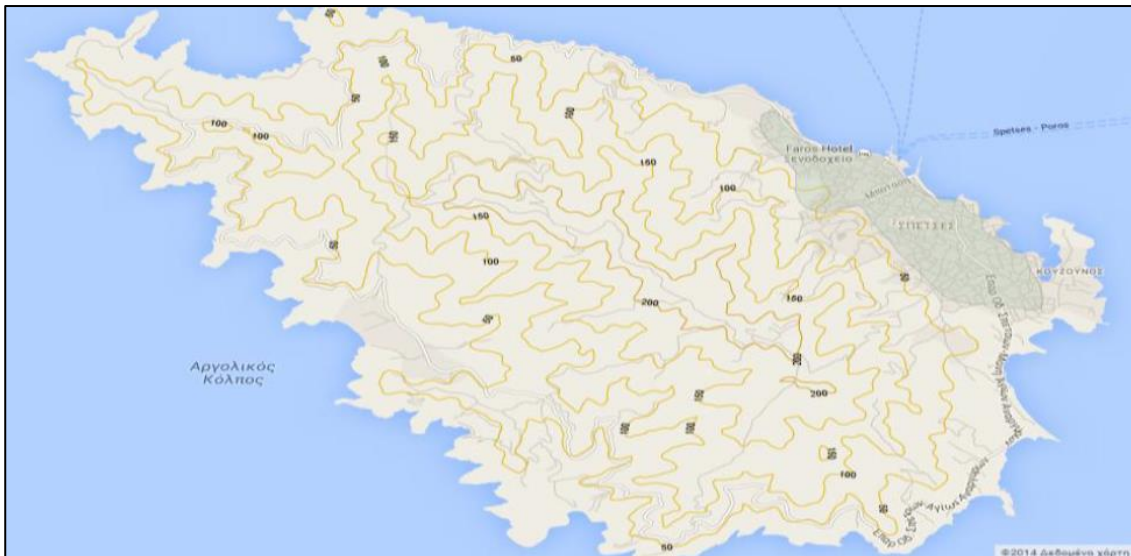
Η "Μπάλτιζα" βρίσκεται στην Ανατολική πλευρά της νήσου και απέχει περί το 1,5 χλμ. από το κέντρο του οικισμού, και τον εμπορικό και επιβατικό λιμένα της «Ντάπιας» (κεντρικό λιμάνι).

Το λιμάνι της Ντάπιας είναι τεχνητό και αποτελείται από δύο κρηπιδωμένες προβλήτες με εσωτερικό βάθος 3 μέτρα και εξωτερικό 6,5 μέτρα. Το λιμάνι αυτό εξυπηρετεί επιβατικά, φορτηγά πλοία και μικρά τουριστικά σκάφη με ελάχιστες θέσεις.

Γεωλογία περιοχής μελέτης – Σπέτσες

Τα υψόμετρα στον οικισμό των Σπετσών είναι χαμηλά, οι κλίσεις μικρές, το δε ανώτατο υψόμετρο του οικισμού δεν υπερβαίνει τα 50μ. Αντίστοιχα σύμφωνα με το βυθομετρικό χάρτη εντός του κόλπου η ισοβαθής με το μεγαλύτερο βάθος είναι στα -8μ. Από γεωλογική άποψη, η ευρύτερη περιοχή των Σπετσών αποτελείται από θαλάσσια ιζήματα και ασβεστούχες μάργες που εναλλάσσονται με μαργαικούς ασβεστόλιθους μικρού πάχους. Βρίσκονται κάτω από εκτεταμένου κροκαλοπαγείς σχηματισμούς που φέρουν ψαμμιτικές ενστρώσεις. Εκτείνονται στο ΝΔ τμήμα της χερσονήσου και στις νήσους Σπέτσες και Σπετσοπούλα.

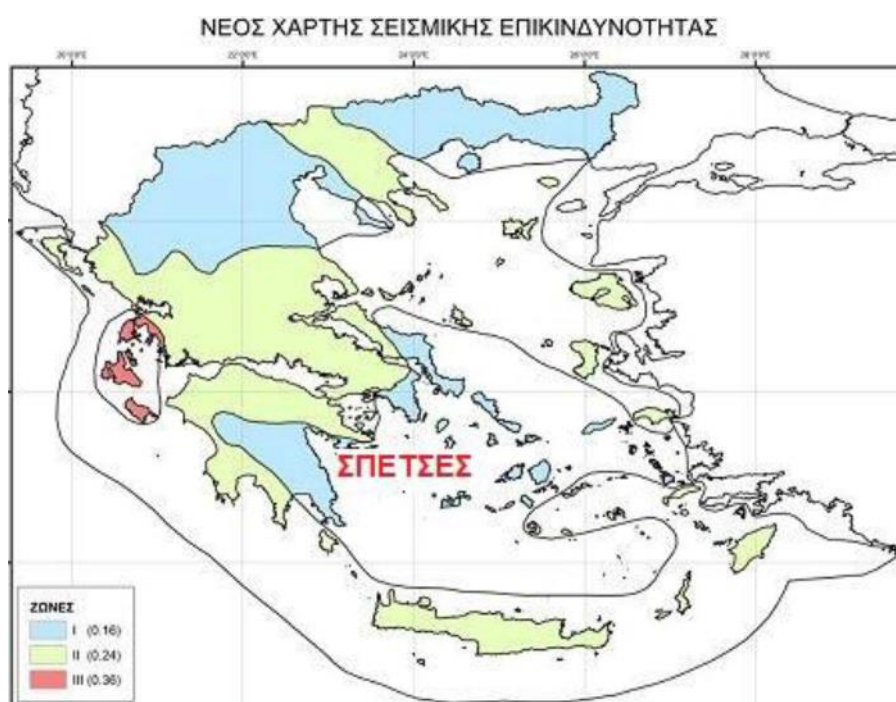
Επίσης, συναντώνται εναλλαγές κροκαλοπαγών με κροκάλες ψαμμιτών, ασβεστολίθων, κερατολίθων, οφιολίθων και με συνδεδετικό υλικό από ασβεστικό ψαμμίτη. Η διάμετρος των κροκάλων ξεκινά από το βάθος προς την επιφάνεια από τα 30εκ ως τα 10εκ. προς τα ενδιάμεσα μέλη, οι κροκαλοπαγείς ορίζοντες εναλλάσσονται και μεταβαίνουν πλευρικά σε συνεκτικές μάργες και σε αδρόκοκκους ασβεστικούς ψαμμιτικούς ορίζοντες.

Εικόνα 71 Ανάγλυφο νήσου

Τεκτονική – Σεισμικότητα

Οι Σπέτσες χαρακτηρίζονται από χαμηλή σεισμική δραστηριότητα και κατατάσσονται στη ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας Ι του Ν.Ε.Α.Κ. Για τη ζώνη Ι, η εδαφική επιτάχυνση προσδιορίζεται σε 0,16g.

Εικόνα 72 Χάρτης Σεισμικής Επικινδυνότητας και θέση του νησιού Σπέτσες

Κλίμα

Το κλίμα των Σπετσών είναι μεσογειακό και χαρακτηρίζεται από ήπιους χειμώνες (το φαινόμενο της χιονόπτωσης είναι πολύ σπάνιο) και σχετικά δροσερά καλοκαίρια. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 18,7 °C, με μέγιστη τιμή 27,8 °C τον Ιούλιο και μέση ελάχιστη τιμή τον Ιανουάριο τους 10,8 °C.

Δάση

Η προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων της Περιφέρειας Αττικής, περιγράφεται στο Νόμο 3818/2010 (ΦΕΚ Α 17/Α/16.2.2010) «Προστασία δασών και δασικών εκτάσεων του Νομού Αττικής, σύσταση Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας και λοιπές διατάξεις». Στο Κεφάλαιο Β του Νόμου 3889/2010, περιγράφεται η επιτάχυνση και η απλούστευση της διαδικασίας κύρωσης των δασικών χαρτών, ενώ με την απόφαση υπ' αριθ. 199284/707 (ΦΕΚ 2159/Β/31.12.2010) περιγράφεται η διαδικασία κύρωσης των δασικών χαρτών. Σε εφαρμογή του Νόμου 4389/2016, από τις 13 Ιανουαρίου 2017 έχει αρχίσει η ανάρτηση των κυρωμένων δασικών χαρτών σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο.

Το νησί των Σπετσών χαρακτηρίζεται από ήπιο ανάγλυφο με το υψηλότερο σημείο του νησιού να φτάνει στα 245μ., ενώ το μεγαλύτερο μέρος του νησιού καλύπτεται από δάση και δασικές εκτάσεις (74%), καθώς επίσης και από καλλιεργήσιμες εκτάσεις που φτάνουν στο 18% της συνολικής του έκτασης.

Αστική δόμηση παρατηρείται αποκλειστικά στον οικισμό των Σπετσών, στον οποίο, ωστόσο φαίνεται να έχουν ενσωματωθεί και οι οικισμοί Κουζούνος και Λιγονέρι οι οποίοι βρίσκονται ανατολικά και δυτικά του οικισμού των Σπετσών αντίστοιχα.

Εικόνα 73 Δασικές εκτάσεις στον Δήμο Σπετσών

Το δάσος της Αναργυρείου και Κοργιαλενείου Σχολής Σπετσών υπάγεται διοικητικά στα όρια του Δήμου Σπετσών, Ν. Πειραιά, και εποπτεύεται από το Δασαρχείο Πόρου. Η περίμετρός του έχει μήκος 32,5 χιλιόμετρα, εκ των οποίων 7 χιλιόμετρα είναι επί της παραλίας. Ολόκληρη η έκταση του δάσους έχει αποτυπωθεί σε αναλυτικές τοπογραφικές πινακίδες, επί δε του εδάφους έχουν τοποθετηθεί από την δεκαετία του 1970 εκατοντάδες τσιμεντένια κολωνάκια, τα οποία διαχωρίζουν την ιδιοκτησία του Ιδρύματος από τους όμορους ιδιοκτήτες.

Η χαλέπιος πεύκη (*Pinus halepensis*) αποτελεί το κύριο είδος βλάστησης με υποόροφο αποτελούμενο από σχίνα, πρίνα, ρείκια, κουμαριές, αγριοελιές, χαρουπιές, ασπάλαθους, θυμάρια κλπ.

Φυσικό περιβάλλον

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων για την Ελληνική φύση του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου του Τομέα Υδάτινων Πόρων και Περιβάλλοντος το νησί των Σπετσών χαρακτηρίζεται από φυσικό και δομημένο τοπίο. Ενώ τα κύρια χαρακτηριστικά του τόπου αποτελεί ο αμφιθεατρικός οικισμός πάνω από κόλπο, οι βραχώδεις ακτές αλλά και το ημιορεινό τοπίο και οι λόφοι, το παραθαλάσσιο δάσος, το πευκοδάσος χαμηλού υψομέτρου, οι οικισμοί σε πλαγία αλλά και στους πρόποδες των λόφων, οι Εκκλησίες και τα Μοναστήρια όπως και τα Βυζαντινά - Μεσαιωνικά κτίσματα, τα κτίσματα επί τουρκοκρατίας, τα νεότερα κτίσματα καθώς και ο οικισμός κατά μήκος της ακτής. Η κατάσταση του τοπίου βρίσκεται σε καλά επίπεδα, ενώ η τάση της κατάστασης εμφανίζει αργή υποβάθμιση (filotis.itia.ntua.gr).

Χλωρίδα

Το μεγαλύτερο μέρος των φυτικών ειδών του νησιού είναι στοιχεία της χλωρίδας της ευρύτερης περιοχής, δηλαδή των πεδινών και παράκτιων ζωνών της Αττικής, της Κορινθίας και της Αργολίδας. Σχεδόν όλα τα είδη των Σπετσών τα συναντάμε και στις χλωρίδες της Αίγινας και της Ύδρας.

Λόγω του μικρότερου μεγέθους, του χαμηλότερου υψομέτρου της ορεινής ζώνης του νησιού, της έλλειψης μερικών χαρακτηριστικών βιοτόπων, όπως οι υγροβιότοποι, λόγω ακόμα της μεγάλης έκτασης που καλύπτουν τα κροκαλοπαγή, αλλά και για γενικότερους βιογεωγραφικούς λόγους, η χλωρίδα των Σπετσών δεν περιλαμβάνει κάποια ιδιαίτερα ή σπάνια είδη, όπως στην περίπτωση της Ύδρας ή της Αίγινας.

Τα περισσότερα ενδιαφέροντα στοιχεία της χλωρίδας του νησιού, βρίσκονται στους βραχώδεις σχηματισμούς της ακτής και της ενδοχώρας, όπου υφίστανται τα τυπικά βραχόφιλα φυτά της Αττικής *Centaurea attica subsp. megarensis*, *Inula verbascifolia subsp. methanaea* και *Phagnalon saxatile*.

Στα παράκτια βράχια θα βρούμε επίσης τα αγαπημένα αρτύματα όλης της μεσογειακής ζώνης κάπαρη (*Capparis spinosa*) και κρίταμο (*Crithmum maritimum*), ενώ λίγο ψηλότερα εντοπίζεται το νόστιμο Σταμναγκάθι (*Cichorium spinosum*).

Κάπαρη
Capparis spinosa

Σταμναγκάθι
Cichorium spinosum

Κρίταμο
Crithmum maritimum

Εικόνα 74 Κάπαρη, σταμναγκάθι και κρίταμο

Λίγα μέτρα από την ακτή και μέχρι τις κορυφές, απλώνεται, συμπληρώνοντας τα κενά που άνοιξαν οι πυρκαγιές στο πευκοδάσος, ένα μίγμα από θάμνους και φρύγανα, που συντίθεται από την τυπική ποικιλία ειδών της ευρύτερης μεσογειακής ζώνης.

Στη βάση των λαδανιών θα δούμε τον συνήθη Λύκο της Λαδανιάς (*Cytinus hypocistis*). Στους πετρώδεις βιοτόπους, τόσο τους ασβεστόλιθους της παράκτιας ζώνης, όσο και στα κροκαλοπαγή ψηλότερα, συναντάμε φυτά όπως:

- *Helichrysum stoechas*
- *Sedum sediforme*
- *Hypericum empetrifolium*
- *Reihardia picroides*

Ανεμώνια
Anemone pavonina

Bellevalia dubia
subsp. *boissieri*

Άγρια ίριδα
Moraea sisyrinchium

Εικόνα 75 Ανεμώνια, αγριοβολβοί και άγρια ίριδα

Στην περιοχή φύονται ανεμώνες (*Anemone pavonina*), αγριοβολβούς (*Bellevalia dubia subsp. boissieri*, *Muscari commosum* και *Muscari commutatum*), ίριδες (*Iris unguicularis subsp. cretensis* και *Moraea sisyrinchium*) και κίτρινα κρινάκια (*Stenbergia lutea*), ενώ υπάρχει αφθονία σε κοινά είδη του γένους *Erodium* (*Erodium cicutarium* και *Erodium malacoides*), όπως και τις αναγαλίδες (*Anagallis arvensis*). Τα πιο άνυδρα εδάφη, από το ύψος της θάλασσας έως την κορυφή του βουνού, στολίζονται με την εφήμερη ανθοφορία της σκυλοκρεμμύδας (*Urginea maritime*).

Ασφόδελος
Asphodelus ramosus

Πικραγγουριά
Ecdallium elaterium

Κρητικό κυνόγλωσσο
Cynoglossum creticum

Εικόνα 76 Ασφόδελος, πικραγγουριά και κυνόγλωσσο

Στα πιο σκιερά και κάπως υγρά σημεία αφθονούν οι τσουκνίδες (*Urtica dioica*), ενώ ανάμεσα στα άλλα φρύγανα, φύονται λυχναράκια (*Ballota acetabulosa*), τεύκρια (*Teucrium brevifolium*) και φουμάνες (*Fumana thymifolia*). Το φθινόπωρο αντίστοιχα φύονται κυκλάμινα (*Cyclamen graecum subsp. graecum* και *Cyclamen hederifolium subsp. hederifolium*).

Πανίδα

Θηλαστικά

Το πιο σύνηθες σχετικά μεγάλο θηλαστικό των Σπετσών είναι ο λαγός. Το πετροκούναβο και η νυφίτσα αποτελούν τους κυριότερους θηρευτές, ενώ την πανίδα των θηλαστικών συμπληρώνουν τα ευρείας εξάπλωσης χειρόπτερα, τρωκτικά και εντομοφάγα, όπως ο σκαντζόχοιρος και οι μυγαλές.

Πουλιά

Το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της ορνιθοπανίδας του νησιού είναι οι αναρίθμητες νησιώτικες πέρδικες ενώ επίσης υφίστανται σταβλοχελίδονα, σπιτοχελίδονα, σταχτάρες και κιτρινosuσουράδες.

Τα αρπακτικά πουλιά αντιπροσωπεύονται από τις συνήθεις γερακίνες και βραχοκιρκίνεζα, ενώ το καλοκαίρι εμφανίζονται περιστασιακά φιδαιοί. Τα νυκτόβια εκπροσωπούνται από την κουκουβάγια και το γκιώνη.

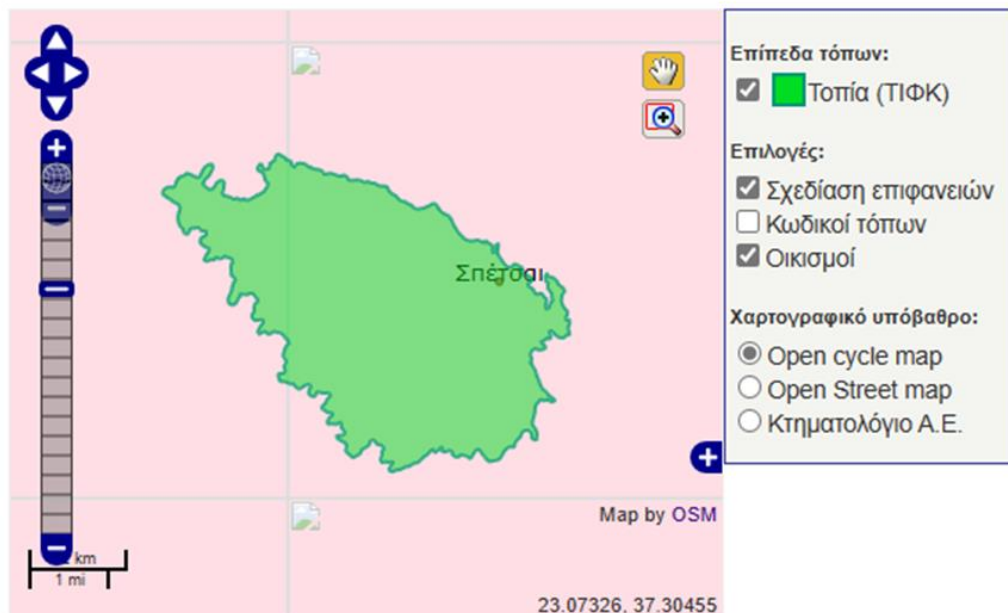
Ερπετά και αμφίβια

Λόγω του μικρού μεγέθους και της μικρής ποικιλίας βιοτόπων, οι Σπέτσες δεν έχουν τον πλούτο των άλλων νησιών του Αργοσαρωνικού (Αίγινα, Σαλαμίνα και Ύδρα) σε αμφίβια και σαύρες. Στο νησί θα δούμε την Ελληνική Χελώνα (*Testudo graeca*), τα πανταχού παρόντα Σαμιαμίδια (*Hemidactylus turcicus*) και Κυρτοδάκυλους (*Mediodactylus kotschy*) και το Σιλιβούτι (*Podarcis erhardii*). Πιο συνήθεις παρουσίες στα φίδια είναι ο Λαφίτης (*Elaphe quatuorlineata*) και ο Έφιος (*Dolichophis caspius*).

Προστατευόμενες περιοχές

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΥΠΠΟ και της ιστοσελίδας www.filotis.gr, οι Σπέτσες (το σύνολο του νησιού) είναι χαρακτηριζόμενες ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους με κωδικό AT5010103 με Συνολική Έκταση 2.057,19 (ha) και Χερσαία Έκταση 2.055,0 (ha), Μέγιστο Υψόμετρο 99μ. και ως Άλλος Βιότοπος με κωδικό AB5080115 (βάση δεδομένων για την ελληνική φύση του ΕΜΠ - ΦΙΛΟΤΗΣ) με Συνολική Έκταση 2.057,19 (ha) και Χερσαία Έκταση 2.013,87 (ha).

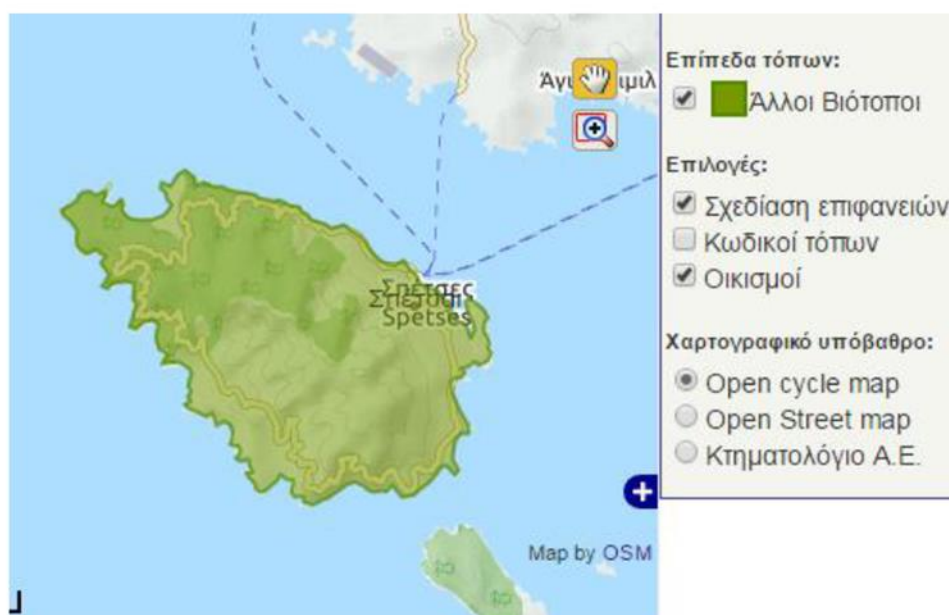
Διοικητικά στον Δήμο Σπετσών υπάγονται οι δυο απομονωμένες νησίδες του Μυρτώου πελάγους με ονομασία Βελοπούλα και Φαλκονέρα, οι οποίες ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 με κωδικό GR3000011.

Εικόνα 77 AT5010103

Γενικά Στοιχεία

Όνομα	Νήσος Σπέτσες
Κατηγορία Τόπου	Τοπίο (ΤΙΦΚ)
Κωδικός Τόπου	AT5010103
Κύριος Χαρακτήρας	Βιότοπος ☐
	Φυσικό Τοπίο ☒
	Δομημένο Τοπίο ☒
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής
Δήμος-Κοινότητα	Σπετσών
Συνολική Έκταση (ha)	2057.19
Χερσαία Έκταση (ha)	2055.0
Συνολική Περίμετρος (km)	30.0
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	99.0
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)	
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο	Ιστορικός Τόπος Παραδοσιακός Οικισμός

Εικόνα 78 AB5080115

Πίνακας 33 AB5080115

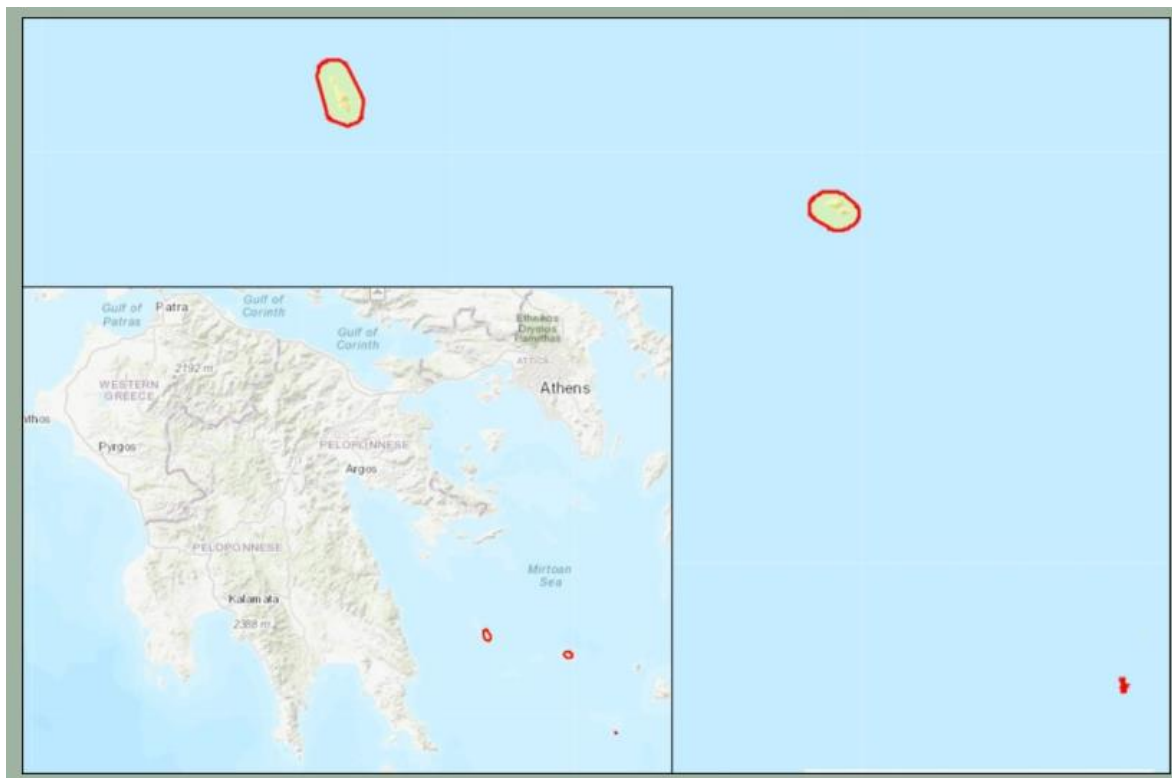
Όνομα	Νήσος Σπέτσες						
Κατηγορία Τόπου	Άλλος Βιότοπος						
Κωδικός Τόπου	AB5080115						
Κύριος Χαρακτήρας	<table> <tr> <td>Βιότοπος</td><td>☒</td></tr> <tr> <td>Φυσικό Τοπίο</td><td>☐</td></tr> <tr> <td>Δομημένο Τοπίο</td><td>☐</td></tr> </table>	Βιότοπος	☒	Φυσικό Τοπίο	☐	Δομημένο Τοπίο	☐
Βιότοπος	☒						
Φυσικό Τοπίο	☐						
Δομημένο Τοπίο	☐						
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής						
Δήμος-Κοινότητα							
Συνολική Έκταση (ha)	2013.87						
Χερσαία Έκταση (ha)							
Συνολική Περίμετρος (km)	26.4						
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	245.0						
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)							
Κατάσταση Τόπου	Υποβαθμισμένη						
Εγκατάλειψη οικισμών							
Τάση Κατάστασης Τόπου	Σταθερότητα/Συντήρηση						
Οικολογική Αξία	Ασπόνδυλα Ενδημικά Είδη Τρωτά Είδη Πανίδας Τρωτά Είδη Χλωρίδας						
Κοινωνικοοικονομική/πολιτιστική Αξία							
Αισθητική Αξία							
Προτεραιότητα προστασίας	Χωρίς Προτεραιότητα						
Χαρακτηριστικά Ενδιαυτήματα							
Αξιόλογα Φυτά	Papaver somniferum setigerum Phlomis cretica						
Αξιόλογα Ασπόνδυλα	Poecilimon tessellatus (Ποικιλίμων ο στικτός)						

Κωδικός GR3000011

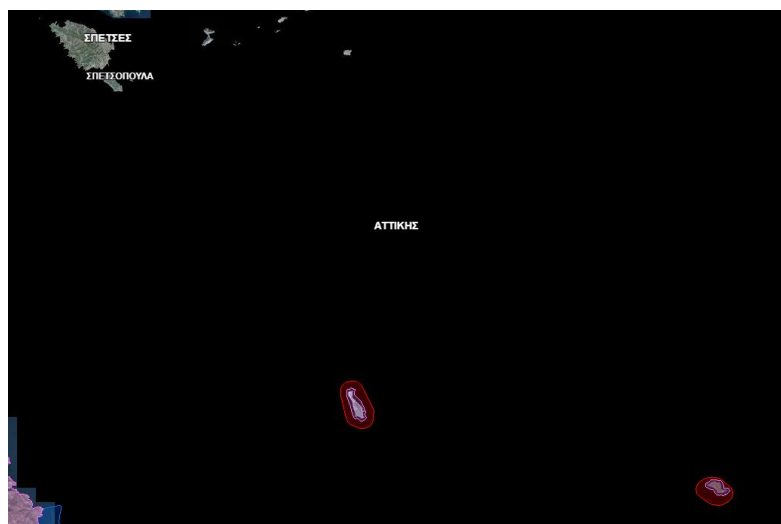
Ονομασία περιοχής Natura 2000 NISIDES MYRTOOU PELAGOUS: FALKONERA, VELOPOULA, ANANES KAI THALASSIA ZONI – ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ

Έκταση 2.114,93 ha

Περιοχή Πελοπόννησος Προστασία SPA

Εικόνα 79 Περιοχή Natura 2000: Νησίδες Μυρτώου πελάγους: Φαλκονέρα, Βελοπούλα, Ανανές και θαλάσσια ζώνη (GR 3000011)

Εικόνα 80 Το νησί των Σπετσών σε σχέση με τις νησίδες Φαλκονέρα και Βελοπούλα

Η περιοχή του δικτύου NATURA 2000 GR3000011 «Νησίδες Μυρτώου πελάγους: Φαλκονέρα, Βελοπούλα, Ανάνες» βρίσκεται στο Μυρτώο Πέλαγος, ανατολικά της Πελοποννήσου και το κέντρο βάρους της βρίσκεται στο γεωγραφικό μήκος 23,460000 και γεωγραφικό πλάτος 36,915833. Αποτελείται τις τρεις ακατοίκητες νησίδες και καταλαμβάνει έκταση 293,19 εκταρίων. Η συνολική περίμετρος είναι 18,2 χλμ και το μέγιστο υψόμετρο 227 μέτρα Διοικητικά υπάγεται στον Νομό Αττικής.

Η Φαλκονέρα ή Γερακούλια, απέχει 42 μίλια βορειοανατολικά από το Ακρωτήριο Μαλέας και 25 μίλια δυτικά, βορειοδυτικά από τη Μήλο. Βρίσκεται ακριβώς επί των διεθνών θαλάσσιων γραμμών Μαλέα – Σμύρνης και Πειραιά – Χανίων, για αυτό και θεωρείται πολύ σημαντική στη ναυσιπλοΐα, αλλά και αρκετά επικίνδυνη ιδίως για τα ιστιοφόρα «εν γαλήνη και άπνοια» λόγω των ισχυρών ρευμάτων. Στο ανατολικό άκρο της νησίδας που ονομάζεται «Παναγιά των ρευμάτων» υπάρχει φάρος, φωτοβολίας 23 μιλίων. Το όνομα Φαλκονέρα προέρχεται από την ιταλική λέξη Falconeria που σημαίνει γερακότοπος και η σημασία του είναι κοινή με το ελληνικό όνομα του νησιού (Γερακούλια). **Το νησί διοικητικά ανήκει στον Δήμο Σπετσών.**

Η Βελοπούλα ή Παραπόλα, είναι βραχώδης νησίδα του Αργοσαρωνικού και βρίσκεται στον θαλάσσιο χώρο μεταξύ Σπετσών και Μήλου. Το όνομά της προέρχεται από το ιταλικό Bello polo, ονομασία με την οποία συναντάται το νησί σε παλαιότερους δυτικοευρωπαϊκούς χάρτες. Πρόκειται για ακρώτατο σταθμό της πρωτοελλαδικής θαλασσοκρατίας, όπου έχει εντοπισθεί, από τον ερευνητή των βραχονησίδων του δυτικού Αιγαίου Άδωνη Κύρου, σημαντική εγκατάσταση της Πρωτοελλαδικής II περιόδου (2800-2300 π.Χ). Η έκταση της Βελοπούλας είναι 1,85τ.χλμ. και διοικητικά **ανήκει στον Δήμο Σπετσών.** Στο νησί λειτουργεί από το 1884 φάρος ύψους 10 μέτρων.

Η περιοχή αποτελεί Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για τα πουλιά (βάσει της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ –πρώην 79/409/ΕΟΚ). Πρόκειται για ακατοίκητα, πολύ μικρά και βραχώδη νησιά τα οποία βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από οποιαδήποτε μεγάλη στεριά.

Για τις υφιστάμενες χρήσεις γης και δραστηριότητες στην περιοχή δεν υπάρχει επαρκής πληροφορία, παρά μόνο επιγραμματική, από δύο πηγές:

α) Σύμφωνα με το Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων της περιοχής NATURA 2000 GR3000011 υπάρχει αριθμός κασικιών στις νησίδες που ασκούν ελαφριά βόσκηση. Επίσης, πυρκαγιές έχουν αναφερθεί από την περιοχή, χωρίς να αναφέρεται όμως εάν αυτές οφείλονται σε σκοπιμότητα ή σε τυχαία περιστατικά.

β) Σύμφωνα με τα δεδομένα του προγράμματος CORINE για την περιοχή GR3000011 που παρουσιάζονται στη σελίδα ΦΙΛΟΤΗΣ (<http://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/A00010086/>) στην περιοχή έχουν αναφερθεί περιστατικά παράνομου ψάρεματος καθώς και τουριστική ανάπτυξη (οικοτουρισμός).

Χλωρίδα και Βλάστηση

Τα υφιστάμενα δεδομένα για τους τύπους οικοτόπων και τη χλωρίδα της περιοχής κρίνονται ως ανεπαρκή. Βασική πηγή πληροφόρησης αποτελεί το Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων της Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) GR3000011, στο οποίο ωστόσο δεν καταγράφονται τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ούτε και είδη φυτών του παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Σύμφωνα με το Έντυπο Δεδομένων, στις νησίδες της περιοχής υπάρχουν δύο διακριτές ζώνες βλάστησης: η παράκτια ζώνη με αλλόφυτα και η υποπαραλιακή ζώνη, η οποία δεν βρέχεται από τη θάλασσα, ακόμη και σε κακές καιρικές συνθήκες. Σε αυτή τη ζώνη η βλάστηση αποτελείται από φρύγανα με τα είδη: *Centaurea raphanina* ssp. *mixta*, *Sarcopoterium spinosum*, *Euphorbia* sp., *Thymus capitatus*, κλπ. στις περισσότερες νησίδες. Σε μερικές νησίδες δεν υπάρχει φρυγανική βλάστηση ή αυτή εκπροσωπείται από πολύ λίγα είδη και αντ' αυτού υπάρχει μια ειδική υποπαράλια βλάστηση, με είδη που περιορίζονται σε μικρά νησιά ή που σπάνια βρίσκονται σε ακτές μεγαλύτερων νησιών. Η βλάστηση των βράχων, ως επί το πλείστον, αποτελείται από είδη ενδημικά του Αιγαίου, πολλά από τα οποία είναι υποχρεωτικά χασμόφυτα. Στις Ανάνες έχουν καταγραφεί τα είδη *Anthemis scorpiolorum* και *Fibigia lunarioides*, ενδημικά του Αιγαίου, τα οποία προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία (Προεδρικό διάταγμα 67/1981)

Πανίδα

Ερπετοπανίδα

Σύμφωνα με τα υφιστάμενα στοιχεία (Valakos et al 2008) δύο είδη σαύρας απαντούν στην περιοχή μελέτης. Η σαύρα της Μήλου ή Χρυσοφυλλίδα *Podarcis milensis*, είναι ενδημικό είδος του συμπλέγματος της Μήλου και συναντάται και στις τρεις νησίδες.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Κόκκινο βιβλίο ανήκει στα Σχεδόν Απειλούμενα (NT), ενώ σύμφωνα με την IUCN στα Τρωτά είδη (VU). Επίσης, το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας 92/43/EEC.

Στις Ανάνες συναντάται το υποείδος *P. milensis adolfjordansi* ενώ στη Φαλκονέρα και τη Βελοπούλα το υποείδος *P. milensis gerakuniae*.

Στη Φαλκονέρα και τη Βελοπούλα έχει καταγραφεί και το Σαριαμίδι *Cyrtopodion kotschy*, το οποίο επίσης περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας 92/43/EEC.

Αμφότερα τα είδη *Podarcis milensis* και *Cyrtodactylus kotschy* προστατεύονται από τη Σύμβαση της Βέρνης (Παράρτημα II) and και το Π.2. 67/1981).

Ορνιθοπανίδα

Η περιοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ορνιθοπανίδα αναλογικά με το μέγεθος της, καθώς εκεί απαντούν συνολικά 15 είδη πουλιών από τα οποία 7 ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/EK. Η περιοχή αποτελεί μία από τις σημαντικές περιοχές αναπαραγωγής του Μαυροπετρίτη *Falco eleonora*, 100 με 250 άτομα φωλιάζουν στην περιοχή. Επίσης 20-30 ζευγάρια Θαλασσοκόρακα *Phalacrocorax aristotelis* και 2-3 ζευγάρια Πετρίτη *Falco peregrinus* φωλιάζουν στις νησίδες.

Σημαντική είναι και η παρουσία του Μύχου *Puffinus yelkoyan*, του Αρτέμη *Calonectris diomedea*, του Υδροβάτη *Hydrobates pelagicus* και του Αιγαιόγλαρου *Larus audouinii*.

Οι νησίδες αποτελούν σταθμό για μεταναστευτικά είδη της ορνιθοπανίδας. Συνολικά 7 είδη, έχουν καταγραφεί από την περιοχή κατά τις μεταναστεύσεις τους. Τρία μεταναστευτικά είδη (ο Αρτέμης, ο Υδροβάτης και ο Μαυροπετρίτης), που ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/EK αναπαράγονται στην περιοχή.

Ακολουθεί πίνακας με τα είδη της ορνιθοπανίδας της περιοχής «Νησίδες Μυρτώου πελάγους: Φαλκονέρα, Βελοπούλα, Ανάνες», το καθεστώς προστασίας, καθώς και παρουσίας αυτών.

Πίνακας 34 Είδη της ορνιθοπανίδας της περιοχής «Νησίδες Μυρτώου πελάγους: Φαλκονέρα, Βελοπούλα, Ανάνες».

α/α	Είδος	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας	Απειλές
	PROCELLARIIFORMES					
	Procellariidae					
1	<i>Calonectris diomedea</i>	Αρτέμης		I	A	
2	<i>Puffinus yelkouan</i>	Μύχος		I	A	
	Hydrobatidae					
3	<i>Hydrobates pelagicus</i>	Υδροβάτης		I	A	
	PELECANIFORMES					
	Phalacrocoracidae					
4	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Θαλασσοκόρακας		I	M	
	FALCONIFORMES					
	Falconidae					
5	<i>Falco eleonora</i>	Μαυροπετρίτης		I	A	103, 303, 801, 904
6	<i>Falco peregrinus</i>	Πετρίτης		I	M	
	CHARADRIIFORMES					
	Laridae					
7	<i>Larus audouinii</i>	Αιγαιόγλαρος	VU	I	A	
	COLUMBIFORMES					
α/α	Είδος	Ελληνική Ονομασία	Κόκκινο βιβλίο	2009/147/ΕΚ	Καθεστώς παρουσίας	Απειλές
	Columbidae					
8	<i>Streptopelia turtur</i>	Τρυγόνι		II2	Σ	
	PASSERIFORMES					
	Hirundinidae					
9	<i>Hirundo rustica</i>	Σταυλοχελίδονο			Σ	
	Motacillidae					
10	<i>Motacilla flava</i>	Κιτρινοσουσουράδα			Σ	
11	<i>Motacilla alba</i>	Λευκοσουσουράδα			M	
	Turdidae					
12	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Σταχτοπετρόκλης			Σ	
	Sylviidae					
13	<i>Hippolais pallida</i>	Ωχροστρισιδα			Σ	

	Oriolidae					
14	<i>Oriolus oriolus</i>	Συκοφάγος			Σ	
	Passeridae					
15	<i>Passer hispaniolensis</i>	Χωραφοσπουργίτης			Σ	

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΠΙΝΑΚΑ 3

1^η στήλη

Αύξων αριθμός ειδών.

2^η στήλη

Κατάλογος των ειδών που έχουν καταγραφεί στην περιοχή.

3^η στήλη

Ελληνικό όνομα του είδους.

4^η στήλη (Καθεστώς προστασίας)

Το είδος περιλαμβάνεται στον κατάλογο απειλούμενων ειδών του Ελληνικού Κόκκινου Βιβλίου.

Επεξηγήσεις:

EN (Endangered): Κινδυνεύοντα είδη

VU (Vulnerable): Τρωτά είδη

NT (Near Threatened): Σχεδόν απειλούμενα

LR (Low Risk): Είδη χαμηλού κινδύνου

LC (Least Concerned): Είδη μειωμένου ενδιαφέροντος

5^η στήλη (Καθεστώς προστασίας)

Το είδος περιλαμβάνεται στο αντίστοιχο Παράρτημα της Οδηγίας 2009/147/EK.

6^η στήλη (Καθεστώς παρουσίας)

M: μόνιμη παρουσία στην περιοχή

A: αναπαραγόμενο είδος στην περιοχή Σ:

στάθμευση κατά τη μετανάστευση

7^η στήλη (Απειλές)

Αναφέρονται οι απειλές με τους κωδικούς του Τυποποιημένου Δελτίου Δεδομένων της Οδηγίας

92/43103 Εντατικοποίηση πολυετών καλλιεργειών (αμπέλια, οπωρώνες, ελαιώνες, κλπ)

303: Ανανεώσιμες μορφές ενέργειας: Αιολικά Πάρκα

801: Εισαγωγή ειδών εισβολέων

904: Ρύπανση από αγροχημικά που απορρέουν στους υδάτινους αποδέκτες, υφαλμύρωση αποδεκτών

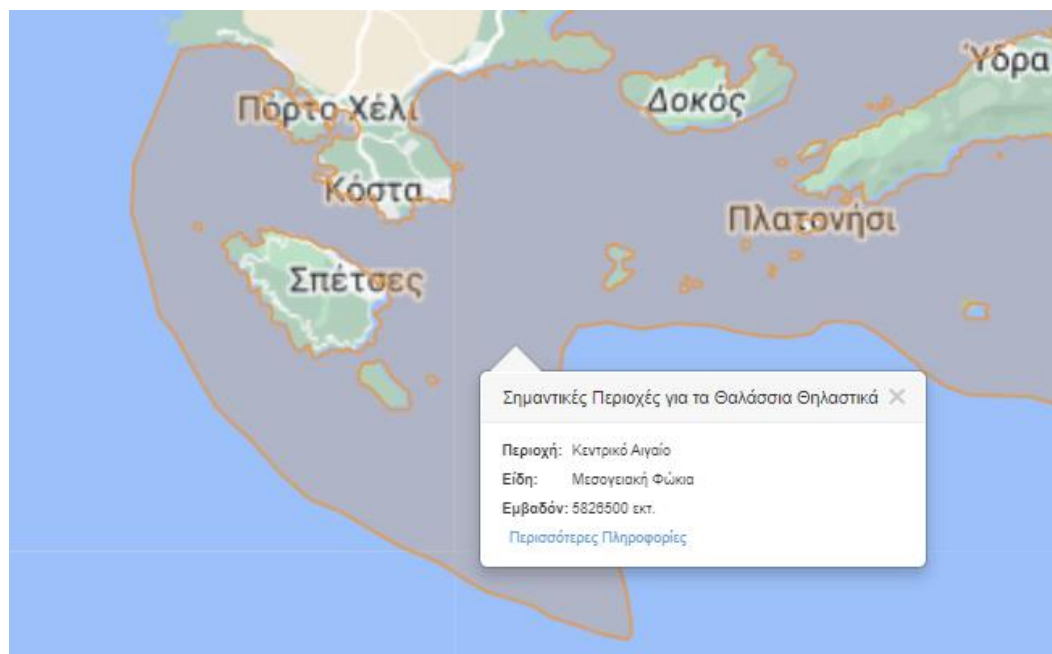
- Βιβλιογραφικές πηγές από το Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων της περιοχής NATURA 2000GR3000011

Πανίδα θηλαστικών

Σύμφωνα με τα υφιστάμενα δεδομένα, στην περιοχή μελέτης απαντάται η μεσογειακή φώκια μοναχός (*Monachus monachus*). Το είδος ανήκει στα Κρισίμως Κινδυνεύοντα (CR) σύμφωνα τόσο

με το ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο όσο και το διεθνές. Επίσης περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/EEC.

Έχουν αναφερθεί οι παρακάτω απειλές του είδους στην περιοχή: α) η μείωση της διαθέσιμης τροφής εξαιτίας της υπεραλίευσης, β) η ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και γ) τυχαία γεγονότα, όπως η εμφάνιση επιδημίας στον πληθυσμό.

Εικόνα 81 Σημαντικές περιοχές για τα θαλάσσια θηλαστικά

Εκτάσεις Ποσειδωνίας

Η μοναδική δημοσιευμένη χαρτογράφηση Ποσειδωνίας που υπάρχει για τις Σπέτσες έγινε για τις ανάγκες του Γραφείου Αλιείας του Ελληνικού Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ) και κρατικά κονδύλια για την εφαρμογή της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Τα αποτελέσματα της έκθεσης έδειξαν ότι η υψηλότερη κάλυψη (>35%) της Ποσειδωνίας εντοπίζεται στα βόρεια τμήματα του νησιού, στο κανάλι Κόστα. Μια άλλη περιοχή που διακρίνεται στα αποτελέσματα του έργου ως περιοχή με υψηλή κάλυψη λιβαδιών βρίσκεται γύρω από τη νήσο Σπετσοπούλα, νοτιοανατολικά των Σπετσών (5%-35% της κάλυψης). Η έκθεση αυτή χρησιμοποιήθηκε για τον εντοπισμό περιοχών όπου θα πρέπει να απαγορευτεί η αλιεία με μηχανότρατα και αφορά ολόκληρη την Ελλάδα (Πηγή: Νασάν Άγα Σπυριδοπούλου, Ρ., Γκίκας, Ρ., Πουρσανίδης Δ., Χαρτογράφηση των λιβαδιών *Posidonia oceanica* (Linnaeus) Delile, 1813 στις νήσους Σπέτσες και Βελοπούλα, iSea 2022, Ελλάδα, 25pp.)

Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις

Πληθυσμός

Με βάση την απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το έτος 2011, στο νησί των Σπετσών διαμένουν μόνιμα 4.027 κάτοικοι, με τη συντριπτική πλειονότητα των οποίων να συγκεντρώνεται στον οικισμό των Σπετσών (4.001 κατ.). Κατά τις τελευταίες απογραφές της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (1991, 2001 και 2011), ο μόνιμος πληθυσμός του Δήμου σημειώνει αυξητική τάξη, παρουσιάζοντας αύξηση κατά την δεκαετία 2001-2011 της τάξης του 6,5%, η οποία είναι υψηλότερη από την αντίστοιχη αύξηση που καταγράφεται για το αντίστοιχο διάστημα στην Περιφερειακή Ενότητα Νήσων της Περιφέρειας Αττικής.

Πίνακας 35 Πληθυσμός της Ελλάδας, της Περιφέρειας Αττικής, και του Δήμου Σπετσών, για τα έτη 1991, 2001 και 2011.

Περιοχή	Μόνιμος Πληθυσμός			Μεταβολή πληθυσμού (%)		
	1991	2001	2011	1991-2001	2001-2011	1991-2011
Χώρα	10.223.392	10.934.097	10.816.286	6,95%	-1,08%	5,80%
Περιφέρεια Αττικής	3.594.817	3.894.573	3.828.434	8,34%	-1,70%	6,50%
ΠΕ Νήσων	62.549	71.094	74.651	13,66%	5,00%	19,35%
Δήμος Σπετσών	3.612	3.780	4.027	4,65%	6,53%	11,49%

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της απογραφής του ελληνικού πληθυσμού του 2011 και τα οποία έχουν δημοσιευτεί από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, ο Δήμος Σπετσών και κάθε κοινότητα αυτού έχει μόνιμο πληθυσμό όπως καταγράφεται στον ακόλουθο πίνακα. Παρατηρούμε ότι σημειώνεται μικρή αύξηση της τάξης του 2,84%.

Επίσης τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την Απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών 2021, σχετικά με τον Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Νόμου 4772/2021 (Α 17) ήταν τα κάτωθι:

- ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ (Έδρα: Σπέτσαι,αι) 3.748
- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΕΤΣΩΝ 3.748

Πίνακας 36 Μόνιμος πληθυσμός Δήμου Σπετσών

ΔΗΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ (Έδρα: Σπέτσαι,αι)	3.916 (2001)	4.027 (2011)
Άγιοι Ανάργυροι,οι	11	18
Βελοπούλα,η (νησίς)	0	0
Κουζούνος,ο	3	4
Λιγονέρι,το	16	4
Μονή Αγίων Πάντων,η	32	0
Σπέτσαι,αι	3.846	4.001
Σπετσοπούλα,η (νησίς)	8	0

Η πυκνότητα κατοίκησης στο σύνολο του Δήμου υπολογίζεται σε 158,1 κάτοικους/τ.χλμ, αποτελώντας τον δεύτερο πιο πυκνοκατοικημένο Δήμο της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων, μετά τον Δήμο Σαλαμίνας, απέχοντας ωστόσο, κατά πολύ από τον μέσο όρο της Περιφέρειας Αττικής, όπου η μέση πυκνότητα κατοίκησης είναι της τάξης των 1.000 κατ/τ.χλμ.. Ωστόσο θα, πρέπει να αναφερθεί ότι η πυκνότητα κατοίκησης γίνεται πολύ μεγαλύτερη όσον αφορά στον οικισμό των Σπετσών, ανερχόμενη 2.500 κατ./τ.χλμ.

Ωστόσο, τα παραπάνω πληθυσμιακά μεγέθη αφορούν αποκλειστικά στους μόνιμους κατοίκους του Δήμου, ενώ λόγω της ιδιαιτερότητάς του, ως ιδιαίτερα τουριστικού και παραθεριστικού προορισμού, κυρίως την θερινή περίοδο, ο πληθυσμός του νησιού των Σπετσών εμφανίζει μεγάλες εποχικές διακυμάνσεις.

Οι εποχιακές περιόδοι για τον Δήμο Σπετσών, προσδιορίζονται ως ακολούθως:

- ΧΑΜΗΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: 01/11 έως 31/03
- ΜΕΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: 01/04 έως 15/06 και 15/09 έως 31/10
- ΥΨΗΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: 16/06 έως 14/09

Ανθρωπογενείς πιέσεις στο περιβάλλον

Αιολικά πάρκα

Η δημιουργία αιολικών πάρκων είναι αρνητική για τα είδη χαρακτηρισμού των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) που είναι ευάλωτα στα αιολικά πάρκα. Πιο αναλυτικά, γίνεται αναφορά στους κινδύνους που απειλούν την περιοχή natura 2000 με κωδικό GR3000011 Νησίδες Μυρτώου Πελάγους: Φαλκονέρα, Βελοπούλα, Ανάνες στη μελέτη του κ. Δημαλέξη (2010) που συντάχθηκε με σκοπό να προσδιοριστούν οι орνιθολογικά ευαίσθητες στις επιπτώσεις των αιολικών πάρκων περιοχές αναφέρθηκαν τα κάτωθι: η χωροθέτηση αιολικών πάρκων στις δυσπρόσιτες μικρές

ακατοίκητες νησίδες θα δημιουργήσει σημαντικό πρόβλημα στη βιοποικιλότητα. Στη συγκεκριμένη μελέτη προτείνεται επίσης η περιοχή μελέτης να εξαιρεθεί από τη χωροθέτηση αιολικού πάρκου. Τα ευάλωτα στα αιολικά πάρκα είδη χαρακτηρισμού που απαντούν στην περιοχή GR3000011 είναι ο Μαυροπετρίτης, ο Αρτέμης, ο Μύχος και ο Αιγαιόγλαρος. Αν και δεν υπάρχει προγραμματισμός δημιουργίας αιολικού πάρκου στην περιοχή, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον, θεωρούμε σημαντικό να επισημάνουμε αυτόν τον κίνδυνο.

Σύμφωνα με τα δεδομένα που περιλαμβάνονται στο Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων της περιοχής GR3000011 «Νησίδες Μυρτώου πελάγους: Φαλκονέρα, Βελοπούλα, Ανάνες» και τον Προμπονάς (2009), οι καταγεγραμμένες απειλές στην περιοχή μελέτης, χωρίς ωστόσο να δίνονται ποσοτικά στοιχεία που να επιτρέπουν εκτίμηση της σοβαρότητάς τους, είναι:

Παράνομο ψάρεμα/υπεραλίευση

Το παράνομο ψάρεμα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της ιχθυοπανίδας που αποτελεί τροφή για είδη της орνιθοπανίδας που ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/EK. Τα είδη αυτά στην περιοχή μελέτης είναι ο Αρτέμης, ο Μύχος, ο Αιγαιόγλαρος και ο Θαλασσοκόρακας. Επίσης ο Υδροβάτης τρέφεται και με μικρά ψάρια. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η επίδραση στα είδη που αναπαράγονται στην περιοχή. Εάν δεν υπάρχει αρκετή τροφή η αναπαραγωγική επιτυχία των ειδών αυτών θα μειωθεί.

Όσον αφορά στη μεσογειακή φώκια, η οποία περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/EEC, η μείωση της διαθέσιμης τροφής, εξαιτίας της υπεραλίευσης έχει σημαντική αρνητική επίδραση στον πληθυσμό της.

Τουριστική ανάπτυξη

Η τουριστική ανάπτυξη με σκάφη προκαλεί όχληση στα είδη που αναπαράγονται στην περιοχή. Τα διάφορα είδη της орνιθοπανίδας επηρεάζονται αρνητικά από την όχληση, ιδιαίτερα κατά την αναπαραγωγική περίοδο. Από τα είδη που ανήκουν στο Παράρτημα I της Οδηγίας 2009/147/EK περισσότερο επηρεάζονται από την όχληση ο Αρτέμης, ο Μύχος, ο Υδροβάτης, ο Μαυροπετρίτης και ο Αιγαιόγλαρος.

Βόσκηση

Η βόσκηση από κατσίκια που απελευθερώνονται στην περιοχή έχει αρνητικές επιπτώσεις στη χλωρίδα και τη βλάστηση της περιοχής μελέτης.

Όσον αφορά στα είδη της πανίδας αρνητική είναι η επίδραση στους Αιγαιόγλαρους που φωλιάζουν μέσα σε θάμνους και φρύγανα και στη σαύρα της Μήλου η οποία χρησιμοποιεί τα διάφορα φυτά για προστασία από τους εχθρούς και για θερμορύθμιση, συνεπώς προκαλείται συρρίκνωση της έκτασης του διαθέσιμου βιότοπου τους.

Πυρκαγιές

Οι πυρκαγιές έχουν σαν αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της έκτασης του διαθέσιμου βιότοπου.

Πολοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις

Ο Δήμος Ήσπετσών δεν έχει εκπονήσει Γενικό Πολοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) ή Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) ή Τοπικό Χωρικό Σχέδιο, με το οποίο θα καθορίζονταν χρήσεις γης ή όροι και περιορισμοί δόμησης για την εκτός σχεδίου περιοχή, ενώ οι περιορισμοί που υφίστανται στο νησί έχουν επιβληθεί από το Π.Δ. της 22-6-83 (ΦΕΚ 284/Δ/1983) που αφορά στη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου Ν. Αττικής σε ολόκληρη την εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφισταμένων του 1923 περιοχή. Πιο συγκεκριμένα, στην εν λόγω περιοχή καθορίζεται κατώτατο όριο κατάτμησης γης 20 στρ., ενώ δεν προβλέπονται άλλοι περιορισμοί σε επιτρεπόμενες χρήσεις γης ή εγκαταστάσεις στην εκτός σχεδίου περιοχή του Δήμου.

Τέλος, όσον αφορά στον οικισμό των Ήσπετσών αναφέρεται ότι οι όροι δόμησης, οι επιτρεπόμενες χρήσεις καθώς και οι ειδικοί μορφολογικοί κανόνες δόμησης ορίζονται βάσει του εγκεκριμένου Ρυμοτομικού Σχεδίου Ήσπετσών. Διαθέτουν Ρυμοτομικό σχέδιο οικισμού Ήσπετσών με το ΦΕΚ 1/Δ/8.1.1981 όπως επίσης και καθορισμό όρων Δόμησης με το ΦΕΚ 740/Δ/15.12.1981.

ΕΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΡΥΜΟΤΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ & ΟΡΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ: ΦΕΚ 1/Δ/8.1.1981, ΦΕΚ 740/Δ/15.12.1981

- Τομέας Γ οικισμού Ήσπετσών:
 - ο Όροι Δόμησης ΣΔ:0,80
 - ο Κάλυψη: 60%
 - ο Όροφοι: 2
 - ο Ύψος: 6μ-7μ
- Τομέας Δ οικισμού Ήσπετσών
 - ο Όροι Δόμησης ΣΔ:0,50
 - ο Κάλυψη: 50%
 - ο Όροφοι: 2
 - ο Ύψος: 7μ

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 594/Δ/1978 «Περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακών οικισμών και καθορισμού όρων και περιορισμών δόμησης», ο οικισμός Ήσπετσών χαρακτηρίζεται ως Παραδοσιακός οικισμός όπως ήδη έχει αναφερθεί.

Ο ανώτερος Χωροταξικός σχεδιασμός τις περιλαμβάνει στο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής 2021, αποσπάσματα των χαρτών του οποίου ακολουθούν.

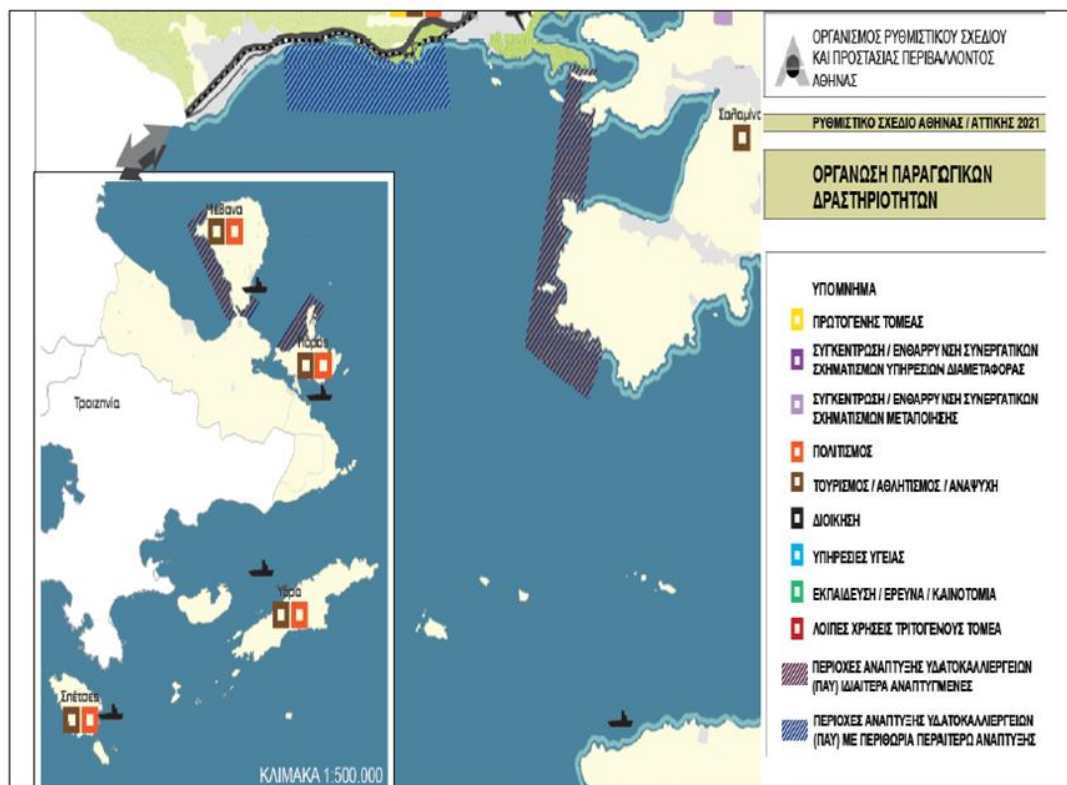
Σύμφωνα με αυτά, και το Χάρτη Οργάνωσης παραγωγικών Δραστηριοτήτων, οι Σπέτσες προωθούνται με στόχο να αναδείξουν Τουρισμό, αθλητισμό, αναψυχή, πολιτισμό.

Στο χάρτη Πολιτισμός και Αττικό τοπίο, χαρακτηρίζονται σημαντικός πολιτιστικός χώρος, τοπίο προτεραιότητας της Αττικής και σύνολο με αξιόλογα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά.

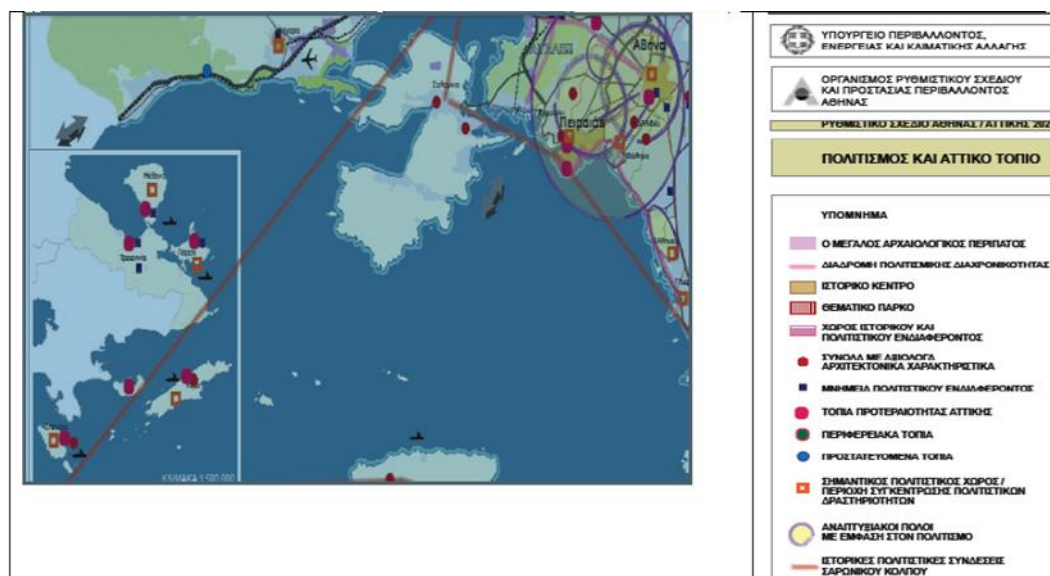
Στο χάρτη Προστασία και αναβάθμιση περιβάλλοντος χαρακτηρίζεται περιοχή, προστασίας πρασίνου, τοπίου και αρχαιολογικών χώρων, όπως επίσης και τοπίου ιδιαίτερα φυσικού κάλλους.

Εικόνα 82 Χάρτης Προστασίας και Αναβάθμισης Περιβάλλοντος του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/Αττικής 2021

Εικόνα 83 Χάρτης Παραγωγικών δραστηριοτήτων στην περιοχή μελέτης του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/Αττικής 2021

Εικόνα 84 Χάρτης Πολιτισμού του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας/Αττικής 2021

Πολιτιστικό περιβάλλον

Ολόκληρο το νησί των Σπετσών έχει κηρυχθεί, σύμφωνα με την ΥΑ 10977/16-5-1967 (ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967), ως τόπος που παρουσιάζει ιδιαίτερο φυσικό κάλλος ενώ παράλληλα

χαρακτηρίζεται από ένα μεγάλο πλήθος βυζαντινών και νεοτέρων μνημείων, τα περισσότερά από τα οποία υφίστανται στον οικισμό των Σπετσών, και τα οποία έχουν κηρυχθεί και προστατεύονται από την κείμενη νομοθεσία.

Επίσης, με την ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ27/ΚΗΡ/63053/2265 (ΦΕΚ 26/Β/25-1-1999), στο βορειοδυτικό άκρο του νησιού και συγκεκριμένα στον κόλπο της Μικρής και Μεγάλης Ζωγεριάς, έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικός χώρος στον οποίο έχουν ανασκαφεί ευρήματα βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων με τα οποία πιστοποιείται η συνεχή χρήση της συγκεκριμένης θέσης από τον 5^ο - 6^ο αιώνα μ.Χ. έως και την εποχή του Όθωνα.

Το νησί βρίσκεται σε απόσταση 1,5 μιλίου από την ακτή της Ερμιονίδος. Ο μοναδικός οικισμός του νησιού βρίσκεται στη Β.Α. πλευρά του νησιού, σε κεκλιμένο έδαφος και κατά μήκος της παραλίας. Το οικιστικό σύνολο και τα μέρη του παρουσιάζουν σαφήνεια και ιδιαιτερότητα που δεν οφείλεται σε αυστηρή πολεοδομική οργάνωση, αλλά κυρίως στις σχέσεις μεγέθους και ποιότητας μεταξύ των στοιχείων που το συνθέτουν. Υπάρχουν πολλά νεοκλασικά αρχοντικά και ιστορικά μνημεία. Επί Τουρκοκρατίας οι Σπέτσες αναδείχτηκαν σε μία από τις κυριότερες ελληνικές ναυτικές δυνάμεις. Η εμπορική και ναυτική δραστηριότητα είχε κατακόρυφη πτώση μετά το 1860, οπότε το νησί έπεσε σε παρακμή. Σήμερα ευημερεί σαν σημαντικό τουριστικό κέντρο.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπατος στον εσωτερικό δρόμο που αρχίζει από την Ντάπια και καταλήγει στο παλαιό λιμάνι.

Νεότερη Ιστορία

Μετά το τέλος της Επανάστασης και τη δημιουργία του Ελληνικού κράτους οι Σπέτσες επισκιάζονται από την οικονομική ανάπτυξη των Αθηνών. Αρχίζουν να παρακμάζουν ως εμπορικό και ναυτιλιακό κέντρο και παράλληλα μειώνεται ο πληθυσμός τους. Για να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, στις αρχές του 20ού αιώνα αρχίζει ο εκσυγχρονισμός του νησιού και η αναβάθμισή του σε θέρετρο, κυρίως με πρωτοβουλία του εθνικού ευεργέτη Σωτήριου Αναργύρου, γόνου πλούσιας Σπετσιώτικης οικογένειας εφοπλιστών. Ο ίδιος άρχισε το έργο της αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού του αγαπημένου του νησιού και συγκεκριμένα πευκοφυτεύει το μεγαλύτερο μέρος του νησιού, που μέχρι τότε δεν είχε σημαντική βλάστηση, χτίζει το πρώτο υδραγωγείο του νησιού και το διάσημο ξενοδοχείο Ποσειδώνειο, που εγκαινιάζεται το 1914 και έχει ως πρότυπα πολυτελή ξενοδοχεία της Γαλλίας. Το 1927 γίνεται η έναρξη της λειτουργίας της Αναργυρείου και Κοργιαλένιου Σχολής Σπετσών, η οποία πραγματικά ανεβάζει το πολιτιστικό επίπεδο του νησιού. Η Σχολή υπήρξε ένα από τα καλύτερα πρότυπα κολέγια των Βαλκανίων και υπήρξε έμπνευση του Ελ. Βενιζέλου, προσωπικού του φίλου και δημιουργήμα του Ανάργυρου. Λειτουργήσε μέχρι το 1983 με Έλληνες και αλλοδαπούς μαθητές.

Με το ΦΕΚ 352/Β/1967 η νήσος Σπέτσες χαρακτηρίστηκε ολόκληρη «ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΝΗΜΕΙΟ».

Για την διαχρονική παρουσία των νεωλκείων στον παλαιό λιμένα Σπετσών, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στο βιβλίο του Γ. Σταματίου "Η ξυλοναυπηγική τέχνη των Σπετσών".

Ακολουθούν οι κηρύξεις των αρχαιολογικών χώρων του νησιού:

Πίνακας 37: Κηρύξεις αρχαιολογικών χώρων νήσου Σπετσών

Αριθμός Υπουργικής Απόφασης	Αριθμός ΦΕΚ	Τίτλος ΦΕΚ
ΠΔ 9-12-1924	ΦΕΚ 312/Α/16-12-1924	Περί κηρύξεως διατηρητέων ιστορικών και αρχαιολογικών και χώρων
ΠΔ 11-6-1925	ΦΕΚ 152/Α/16-6-1925	Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων
ΥΑ 47349/1725/28-10-1942	ΦΕΚ 210/Β/30-11-1942	
ΥΑ 15427π.έ./1294/10-4-1958	ΦΕΚ 121/Β/29-4-1958	Περί κηρύξεως ιστορικού διατηρητέου μνημείου
ΥΑ 10977/16-5-1967	ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967	Περί χαρακτηρισμού ιστορικών μνημείων κλπ.
ΥΑ Γ/2725/67201/13-12-1978	ΦΕΚ 1141/Β/30-12-1978	Περί χαρακτηρισμού ως έργου τέχνης και ιστορικού οικοδομήματος της οικίας Διομήδη Κυριακού (ιδιοκτ. Νικολάου Πετσάλη-Διομήδη) στην Κοινότητα Αγ. Αναργύρων Σπετσών.
ΥΑ ΥΠΠΕ/63313/2414/17-11-1979	ΦΕΚ 52/Β/21-1-1980	Περί κηρύξεως ως ιστορικών διατηρητέων Μνημείων, Αρχοντικών και Μνημείων Σπετσών.
ΥΑ ΥΠΠΕ/Β1/Φ26/64559/1566/28-12-1981	ΦΕΚ 50/Β/10-2-1982	Αποχαρακτηρισμό της οικίας του Αναστασίου Καλαματιανού στις Σπέτσες.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/63661/1963/16-11-1983	ΦΕΚ 681/Β/24-11-1983	Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του σπιτιού του Κ. Κυριαζή στις Σπέτσες
ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1317/20842/11-6-1985	ΦΕΚ 409/Β/4-7-1985	Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του εργοστασίου Δασκαλάκη στις

		Σπέτσες, ιδιοκτησίας Τράπεζας Επαγγελματικής Πίστης.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/254/3640/10-2-1986	ΦΕΚ 164/Β/10-4-1986	Χαρακτηρισμός ως έργου τέχνης και ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου του αρχοντικού του Εθνικού Ευεργέτη Σωτήρη Ανάργυρου στην Ντάπια Σπετσών, ιδιοκτησίας του Ιδρύματος Αναργύρειου και Κοργιαλένειου Σχολής Σπετσών.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/26790/688/4-8-1988	ΦΕΚ 673/Β/13-9-1988	
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/26790/688/12-9-1988	ΦΕΚ 758/Β/19-10-1988	
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/33934/2135/27-9-1988	ΦΕΚ 758/Β/19-10-1988	
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/24042/393/11-6-1991	ΦΕΚ 896/Β/5-11-1991	
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1278/34886/6-7-1993	ΦΕΚ 538/Β/20-7-1993	
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ27/ΚΗΡ/918/12/19-12-1997	ΦΕΚ 45/Β/28-1-1998	Χαρακτηρισμός Ι.Ν.Αγ. Ανδρέα στον οικισμό Σπετσών (Ο.Τ.251), ως κτιρίου χρήζοντος ειδικής κρατικής προστασίας.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ22/ΚΗΡ/60170/2007/22-12-1997	ΦΕΚ 82/Β/5-2-1998	Κήρυξη Ι.Ν. Αναλήψεως στον οικισμό Σπετσών (Ο.Τ.339) ως κτιρίου που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ27/ΚΗΡ/65191/2126/19-12-1997	ΦΕΚ 156/Β/24-2-1998	Χαρακτηρισμός Ι.Ναού του Αγίου Φανουρίου που βρίσκεται στο Ο.Τ. 188 του οικισμού Σπετσών ως κτιρίου χρήζοντος ειδικής προστασίας.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4042 π.ε./23620/16-4-2002	ΦΕΚ 566/Β/8-5-2002	Χαρακτηρισμός ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων δύο (2)

		κτιρίων του Ακαδημαϊκού - Βυζαντινολόγου Γεωργίου Α. Σωτηρίου και νυν ιδιοκτησίας Μ. Δούκα και Μ. Βασιλάκη, στις Σπέτσες, με τον περιβάλλοντα χώρο τους με τα στοιχεία α, β, γ, δ, ε. ζ, η, θ, ι. κ. λ. α και Δ, Ε, Κ. Ι, Λ, Δ, σύμφωνα με το συνημμένο τοπογραφικό διάγραμμα.
--	--	--

Αειφόρος ανάπτυξη

Οι Σπέτσες αποτελούν ένα μικρό νησί που είναι πλούσιο σε φυσικά τοπία, τα οποία έχουν τη δυνατότητα τουριστικής ανάπτυξης με αειφορικές υποδομές και θα αποτελέσουν την εκκίνηση για μια ολοκληρωμένη στροφή προς τον εναλλακτικό τουρισμό. Η ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων είναι ιδιαίτερα ευφυής, καθώς μπορούν να πραγματοποιηθούν στην περιοχή χωρίς να αποτελέσουν κίνδυνο για το περιβάλλον και για την εξάλειψη των εθίμων, των παραδόσεων και της ιστορικής σημασίας του νησιού. Η λανθασμένη μαζική τουριστική κίνηση τα παλιότερα έτη μπορεί να διορθωθεί με την ουσιαστική διαφοροποίηση από τα κοινά τουριστικά είδη.

Στο νησί εφαρμόζεται πολιτική μειωμένης κυκλοφορίας και ως εκ τούτου απαγορεύεται η κυκλοφορία των ΙΧ αυτοκινήτων μέσα στον οικισμό, ενώ κατά την τουριστική περίοδο τίθενται σε λειτουργία κυκλοφοριακές ρυθμίσεις για τον μετριασμό των μετακινήσεων των δικύκλων. Εναλλακτικός τρόπος μετακίνησης αποτελούν τα ταξί και οι ιππήλατες άμαξες.

Οι Σπέτσες πέρα από τουριστικό προορισμό, αποτελούν και κέντρο διεξαγωγής συνεδρίων και σεμιναρίων.

Αξίζει να αναφερθεί πως στο νησί λαμβάνουν χώρα πληθώρα εθελοντικών δράσεων με ενεργό συμμετοχή του «Συλλόγου Γυναικών Σπετσών» όπου με 35ετή εμπειρία δραστηριοποιείται στη διοργάνωση πολιτιστικών, φιλανθρωπικών και άλλων εκδηλώσεων. Σημαντική θεωρείται η συμβολή των εθελοντών και κατά τη διάρκεια διεξαγωγής των αθλητικών εκδηλώσεων στο νησί. Το αίσθημα της κοινωνικής προσφοράς συνέβαλε επίσης στη σύσταση Εθελοντικού Πυροσβεστικού Κλιμακίου, το 2016, σε χώρο που παλιότερα στεγαζόταν η Αναργύρειος και Κοργιαλένειος Σχολή. Το σώμα αυτό στελεχωμένο από 25 εθελοντές πυροσβέστες βοηθά σημαντικά στο έργο των μόνιμων συναδέλφων τους σε όμορες υπηρεσίες (<https://www.fireservice.gr>).

Στο νησί εντοπίζεται πληθώρα αθλητικών εκδηλώσεων που φιλοξενούνται τα τελευταία χρόνια με άξονα το τρέξιμο, την ποδηλασία, την κολύμβηση (Spetsathlon, Spetses Mini Marathon) και την

ιστιοπλοΐα (Spetses Classic Yacht Regatta), όπως έχει ήδη αναφερθεί. Με το πέρασμα των χρόνων τα αθλητικά αυτά δρώμενα αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα και συμμετοχή τόσο από Έλληνες όσο και από ξένους ερασιτέχνες ή μη αθλητές.

Στο νησί φιλοξενούνται επίσης πολυάριθμες εκδηλώσεις συγκεντρώνοντας πλήθος επισκεπτών και συμμετεχόντων όπως είναι η εκδήλωση «Tweed Run» που αφορά σε μια αυθεντική vintage ποδηλατάδα. Οι άνθρωποι που συμμετέχουν φορούν εντυπωσιακές ενδυμασίες και χρησιμοποιούν ποδήλατα εποχής, καταφέροντας με το στυλ αυτό να αναβιώσουν μνήμες από προηγούμενες δεκαετίες με ρετρό διάθεση.

Ξεχωριστή επίσης εκδήλωση αποτελεί το «Ράλι κλασικών αυτοκινήτων ΦΙΛΠΑ» κατά την οποία φιλοξενούνται κλασικά αυτοκίνητα - αντίκες παρέχοντας τη δυνατότητα στον κόσμο να θαυμάσει οχήματα που έγραψαν ιστορία στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας

Πιο αναλυτικά:

Spetses Classic Yacht Race

Στο νησί τα τελευταία οχτώ χρόνια λαμβάνουν χώρα οι ιστιοπλοϊκοί αγώνες Κλασικών και Παραδοσιακών Σκαφών (Spetses Classic Yacht Regatta). Πρόκειται για ένα 4ήμερο αθλητικό γεγονός, το οποίο αποτελεί τον δημοφιλέστερο αγώνα στο είδος του στην Ελλάδα, καθώς και έναν από τους σημαντικότερους στη Μεσόγειο. Ξεκίνησε το έτος 2011 με συμμετοχή 23 σκαφών (12 κλασικά και 11 καΐκια) προσελκύοντας περισσότερο από 500 ανθρώπους προκειμένου να παρακολουθήσουν τους αγώνες.

Έκτοτε διοργανώνεται κάθε καλοκαίρι, συνήθως το μήνα Ιούνιο, από το Ναυτικό Όμιλο Ελλάδος τελώντας υπό την αιγίδα του Δήμου Σπετσών και με την υποστήριξη του Ναυτικού Ομίλου Σπετσών. Στους αγώνες συγκεντρώνονται οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι της ιστιοπλοΐας τόσο από τον αθλητικό όσο και από τον επιχειρηματικό κόσμο, από την Ελλάδα και το εξωτερικό, ενώ συμμετέχουν πάνω από 75 σκάφη και 400 μέλη πληρώματος. Πρόκειται για αγώνες υψηλού επιπέδου που δίνουν την ευκαιρία στους θεατές να θαυμάσουν από κοντά σπάνια κλασικά σκάφη, ελληνικά παραδοσιακά καΐκια και λατίνια, αναδεικνύοντας εκτός από το άθλημα της ιστιοπλοΐας, την ξυλοναυπηγική τέχνη.

Σπέτσες Mini Marathon

Κάθε χρόνο από το έτος 2011 και έπειτα, στα μέσα περίπου του Οκτωβρίου, πραγματοποιούνται τριήμερες αθλητικές διοργανώσεις στο νησί, στις οποίες συμμετέχουν ερασιτέχνες και επαγγελματίες αθλητές από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Το γενικότερο πλάνο του «Spetses Mini Marathon» περιλαμβάνει:

- 1) Αγώνα δρόμου των 5 χιλιομέτρων στη βορειοανατολική πλευρά των Σπετσών.
- 2) Αγώνα δρόμου των 25 χιλιομέτρων που απευθύνεται σε έμπειρους δρομείς και περιλαμβάνει

έναν πλήρη φυσιολατρικό γύρο του νησιού.

3) Τον κολυμβητικό αγώνα «Διάπλους Σπετσών»

Spetsathlon

Πρόκειται για ένα 3ήμερο αθλητικό γεγονός που λαμβάνει χώρα στο νησί και περιλαμβάνει δυο τρίαθλα (Spetses Triathlon Sprint, Spetses Triathlon Endurance), κολυμβητικούς και ποδηλατικούς αγώνες (Εικόνα 9). Το εν λόγω αθλητικό γεγονός έχει καταστεί το δημοφιλέστερο multi-sport γεγονός της Ελλάδας στο οποίο συμμετέχουν καταξιωμένοι αθλητές τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό, ενώ παράλληλα συμμετέχουν και αθλητές ΑΜΕΑ. Ξεκίνησε το έτος 2013 με 180 συμμετοχές, 850 επισκέπτες, 150 εθελοντές (<https://issuu.com>), φτάνοντας το 2017 τις 1.100 συμμετοχές, τους 3.000 επισκέπτες και τους 250 εθελοντές. (<http://spetsathlon.com>, <http://www.skai.gr>).

Η διοργάνωση ανήκει σε ιδιωτική εταιρία που έχει ιδρύσει και οργανώσει και το SMM και τελεί υπό την αιγίδα του Δήμου Σπετσών και του ΕΟΤ. Έχει τιμηθεί με πολλά βραβεία για τη συνεισφορά του στον τουρισμό, στην τοπική οικονομία και στην καινοτομία στον αθλητισμό καθώς και βραβεία εθνικού πρωταθλητή από τα παγκοσμίου φήμης European Business Awards.

Πολιτιστική κληρονομιά

Το νησί είναι γνωστό όχι μόνο για την ιστορικότητά του, λόγω της πρόσμιξης του στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821, αλλά και για τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα που το διακρίνει, συγκεντρώνοντας κάθε χρόνο ανθρώπους από το εγχώριο και διεθνές κοινωνικό πολιτικό και οικονομικό στερέωμα.

Είναι σημαντικό να αποσαφηνιστεί το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερες εκδηλώσεις και ειδικού ενδιαφέροντος γεγονότα λαμβάνουν μέρος στο νησί, πράγμα το οποίο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αναζωογόνηση του τουριστικού προϊόντος και του brand name που μπορεί να αποδοθεί. Ο αμφιθεατρικός χαρακτήρας του νησιού, που φαντάζει κοινό στο βλέμμα των ιστιοφόρων που λαμβάνουν μέρος στη Regatta Spetses, είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα της ανάπτυξης του αθλητικού κλίματος των Σπετσών. Το φυσικό λιμάνι δέχεται κάθε Ιούλιο εξαιρετικής ομορφιάς σκάφη παραδοσιακά ή κατηγορίας yacht, τα οποία παρελαύνουν σε τριγωνική πορεία κατά μήκος του νησιού.

Στο νησί των Σπετσών λειτουργούν 2 μουσειακοί χώροι, συγκεκριμένα το μουσείο των Σπετσών – Χατζηγιάννη Μέξη και το Μουσείο της Μπουμπουλίνας, στου οποίου τον προαύλιο χώρο με πρωτοβουλία του ιδιοκτήτη από το έτος 2010 οργανώνονται κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου Πολιτισμικά φεστιβάλ.

Μουσείο Σπετσών

Το Μουσείο Σπετσών είναι αφιερωμένο στην πρόσφατη ιστορική διαδρομή του νησιού, μέσα από στοιχεία της ζωής επιφανών τέκνων του. Το κτίριο που στεγάζει το μουσείο υπήρξε το αρχοντικό του Χατζηγιάννη Μέξη και αποτελεί το ίδιο ένα σπουδαίο μνημείο, καθότι όχι μόνο ανήκε σε έναν από τους επιφανέστερους Σπετσιώτες - σπουδαίος ναυτικός, πλούσιος έμπορος και με σουλτανικό φερμάνι "πρώτος των προκρίτων" -, αλλά αρχιτεκτονικά καθρεφτίζει τις επιρροές της ευρείας πολιτισμικής ακτίνας στην οποία είχαν πρόσβαση οι ισχυρές οικογένειες τους νησιού. Το κτίριο κτίστηκε μεταξύ των ετών 1795-1798.

Μουσείο Μπουμπουλίνας

Το Μουσείο Μπουμπουλίνας στεγάζεται στο αρχοντικό της οικογένειας Μπούμπουλη και αφηγείται τη ζωή και τα έργα της ηρώιδας της Ελληνικής επανάστασης Λασκαρίνας Πινότση-Μπουμπουλίνας (1771-1825). Το κτίσμα είναι του 17ου αιώνα και αντανakλά ποικίλες αρχιτεκτονικές επιρροές της Μεσογείου. Δύο αιώνες μετά, το αρχοντικό ανακαινίστηκε από τον απόγονο της Λασκαρίνας και τετρασέγγονό της Φίλιππο Δεμερτζή - Μπούμπουλη και από το 1991 λειτουργεί ως μουσείο και πολιτιστικό κέντρο.

Παράλληλα λειτουργεί το Λαογραφικό εργαστήρι Σπετσών ενώ στην εκκλησία του πολιούχου του νησιού, Αγ. Νικόλαο, έχει δημιουργηθεί από ντόπιους το Σπετσιώτικο Σπίτι ένας χώρος διακοσμημένος με αντικείμενα - κειμήλια Σπετσιώτικων οικογενειών τοποθετημένα έτσι ώστε να απεικονίζουν τα σπίτια του τότε.

Ακόμα πολιτισμικοί πόροι για το νησί αποτελούν το αρχοντικό του Σωτήρη Ανάργυρου, το οποίο βρίσκεται στο κατάλογο των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδας σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.1469/50 ΦΕΚ164/Β/10-04-1986, το ξενοδοχείο «Ποσειδώνιον» καθώς και η «Αναργύρειος - Κοργιαλένιος Σχολή Σπετσών» και τα τρία κτήρια ήταν εμπνευσμένα και δημιουργημένα από τον ίδιο. Η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική αλλά και η ιστορία που τα συνοδεύει αποτελούν μερικός ανεκμετάλλετο τουριστικό πόρο για το νησί.

Οι Σπέτσες απαρτίζονται από 4 ενορίες της Ανάληψης, του Αγ. Νικολάου, του Αγ. Αντωνίου και του Αγ. Γιάννη ενώ λειτουργούν 2 μοναστήρια των Αγίων Πάντων και της Παναγίας Γοργοϊππίκοος, το οποίο ακολουθεί το παλαιό ημερολόγιο. Την τελευταία δεκαετία το νησί αποτελεί πόλο έλξης για την διεξαγωγή γάμων και βαφτίσεων. Συνήθως τα εκκλησάκια ή οι εκκλησίες που επιλέγονται είναι αυτές που βρίσκονται ανάμεσα στα πεύκα ή κοντά στη Θάλασσα. Παρόλο που το ποσοστό των θρησκευτικών γάμων στο νησί είναι μεγάλο αξίζει να σημειωθεί ότι γίνονται και πολιτικοί γάμοι στο νησί όπου οι ενδιαφερόμενοι είναι συνήθως από το εξωτερικό, επιλέγουν τις όμορφες παραλίες του νησιού καθώς και το μικρό αρχαίο θέατρο που βρίσκεται στο χώρο της Αναργυρείου - Κοργιαλενείου Σχολής για την διεξαγωγή των μυστηρίων. Επιπλέον στο αρχαίο θέατρο γίνονται παραστάσεις μικρής κλίμακας μόνο κατά την καλοκαιρινή περίοδο.

Κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών πολλές εκθέσεις συνήθως ζωγραφικής και γλυπτικής λαμβάνουν χώρα στο νησί τόσο σε αίθουσες ειδικά διαμορφωμένες για αυτό καθ' αυτό τον σκοπό, είτε σε ξενοδοχεία.

Τα ήθη και τα έθιμα όπως σε κάθε τόπο φέρνουν σε επαφή τον τόπο με τους τουρίστες – επισκέπτες αλλά και υπενθυμίζουν στους ντόπιου την ιστορία και τις παραδόσεις, για το νησί των Σπετσών αποτελεί σημείο αναφοράς κατά τη διάρκεια του Πάσχα η συγκέντρωση των 4 επιταφίων από τις ενορίες σε κεντρικό σημείο του νησιού. Ενώ η σεζόν κλείνει με τον εορτασμό της Παναγίας της Αρμάτας που συνδέεται με την Ελληνική νίκη κατά των Οθωμανών το 1822, η γιορτή έχει διάρκεια μίας εβδομάδας κατά τη διάρκεια της οποίας γίνονται συναυλίες και χορευτικά ενώ την τελευταία ημέρα γίνεται η αναπαράσταση της καύσης της τουρκικής ναυαρχίδας από τον πυρπολητή Κοσμά Μπαρμπάτση.

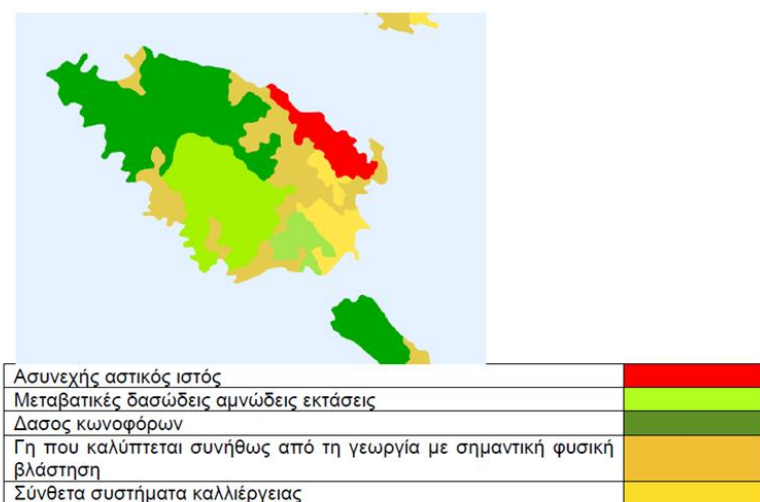
Αξιίζει να σημειωθεί ότι από το έτος 2010 γίνονται αρκετές προσπάθειες και λαμβάνονται πρωτοβουλίες ώστε το νησί να φιλοξενήσει διάφορες αθλητικές συγκεντρώσεις θέλοντας να τις καθιερώσει και να αποτελέσουν θεσμό καθώς και κίνητρό για την προσέλευση τουριστών με ειδικά ενδιαφέροντα. Έτσι από το 2010 και κάτω από την αιγίδα του Δήμου Σπετσών ξεκίνησαν ποδηλατικοί αγώνες. Ενώ στις αρχές Οκτωβρίου του 2011 διεξήχθησαν με επιτυχία αγώνες ιστιοπλοΐας [International Spetses Classic Yacht Racing Week] παλαιών σκαφών και καϊκιών (classicyacht race.com) ενώ στα μέσα το ίδιου μήνα έλαβε χώρα ο πρώτος «Spetses mini Marathon» με δύο διαδρομές τον πλήρη φυσιολατρικό γύρο του νησιού (26 χλμ) και τον Ιστορικό γύρο της Πόλης (5χλμ) η ανταπόκριση τόσο των ντόπιων όσο και των τουριστών – επισκεπτών ήταν αρκετά μεγάλη καθώς οι συμμετοχές έφτασαν τα 800 άτομα απ' όλες τις ηλικίες (spetsesmarathon.com). Όλοι αναφερόμενοι αγώνες συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Η διάσημη Αρμάτα

Ο Δήμος Σπετσών τιμά κάθε χρόνο την κορυφαία εκδήλωση ηρωισμού των Σπετσειωτών, τη Ναυμαχία των Σπετσών που έγινε στις 8 Σεπτεμβρίου 1822 και αποτελεί ένα από σημαντικότερα γεγονότα της Επανάστασης του 1821. Διοργανώνει την «Αρμάτα» τη μεγαλύτερη γιορτή του νησιού, με αναπαράσταση της ένδοξης Ναυμαχίας, πλαισιωμένη από πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις. Μάλιστα, οι Σπετσειώτες αφιέρωσαν τη νίκη τους στην Παναγία, κτίζοντας το εκκλησάκι Παναγία Αρμάτα, επειδή, σύμφωνα με την παράδοση, βοήθησε τους Έλληνες να κατατροπώσουν τον τουρκικό στόλο.

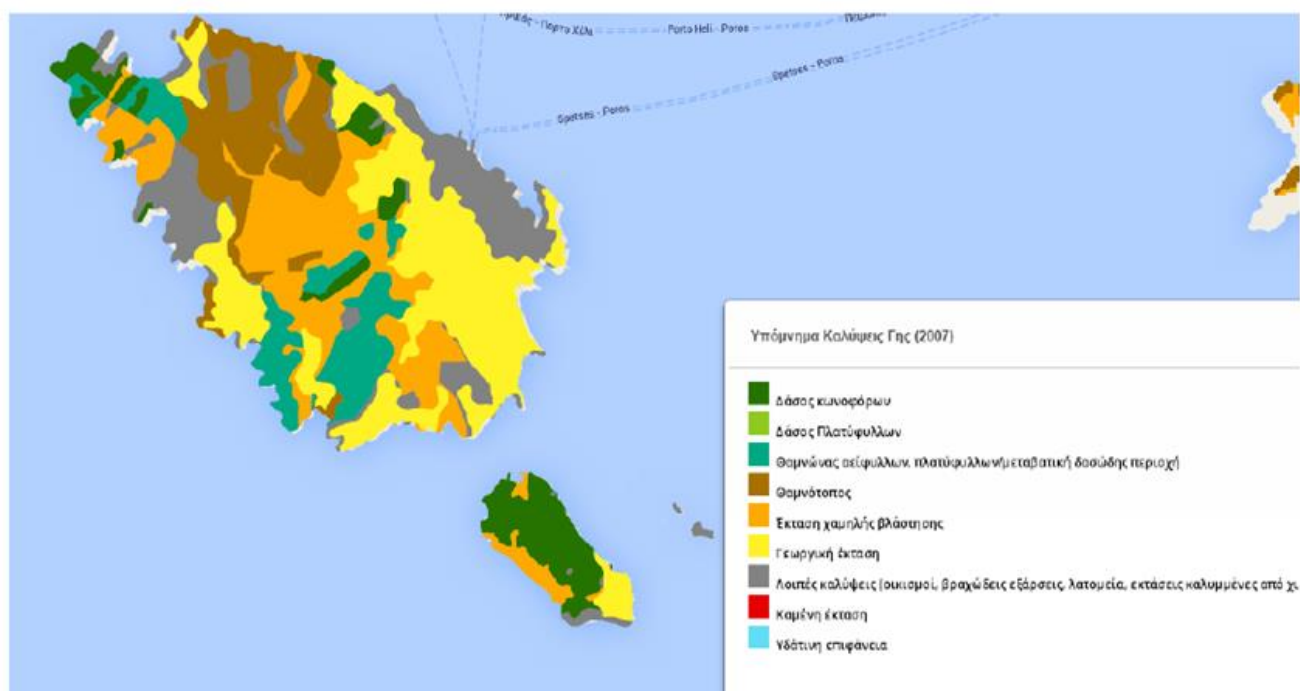
Καλύψεις γης

Οι οικότοποι της ευρύτερης περιοχής αποτυπώνονται στους χάρτες χρήσης γης του Corine land cover 2000 που είναι και οι πιο πρόσφατοι σε ότι αφορά στα επίσημα στοιχεία της Ε.Ε. για τη χώρα μας. Σήμερα έχουν προκύψει μεταβολές που είναι διακριτές στο χάρτη χρήσεων γης της αεροφωτογραφίας google.

Εικόνα 85 Κάλυψη γης

Αντίστοιχος χάρτης χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή έχει συνταχθεί το έτος 2010 με καταγραφές και ανάρτηση στην ιστοσελίδα oikoskorio.gr.

Εικόνα 86 Κάλυψη γης – ανάλυση σε 9 ζώνες

Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία

Διάρθρωση και λειτουργίες του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά κλάδο δραστηριότητας του Δήμου Σπετσών. Το μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού απασχολείται στον τριτογενή τομέα, ακολουθεί ο δευτερογενής και σε μικρότερο ποσοστό ο πρωτογενής.

Πίνακας 38 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά κλάδο δραστηριότητας του Δήμου Σπετσών

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	2001
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία, αλιεία	96
Ορυχεία και λατομεία	0
Μεταποιητικές βιομηχανίες	104
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	4
Κατασκευές	305
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή	202
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	264
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	124
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείριση ακίνητης περιουσίας	88
Δημόσια διοίκηση, άμυνα, Υποχρ. κοινωνική ασφάλιση	67
Εκπαίδευση	48

Υγεία και κοινωνική μέριμνα	13
Λοιπές υπηρεσίες	83
Νέοι, μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	129
Σύνολο απασχολουμένων	1.517

Στο παλαιό λιμάνι λειτουργούν 8 νεωλκεία, περί τα 15 καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος (εστιατόρια, μπαρ, κλπ.), 2-3 καταστήματα με ναυτιλιακά είδη και ένα κατάστημα με καύσιμα.

Έχει ήδη γίνει αναφορά ότι στα νεωλκεία απασχολούνται άμεσα ή έμμεσα περί τα 40 άτομα. Τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος δημιουργούν περί τις 60 θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης εξάμηνης διάρκειας ισοδύναμες με 30 ετήσιες θέσεις εργασίας. Τα λοιπά καταστήματα εκτιμάται ότι δημιουργούν 5 ετήσιες θέσεις εργασίας.

Τα παραπάνω συνοψίζονται σε 75 ετήσιες θέσεις εργασίας. Η πλειονότητα των θέσεων αυτών καλύπτεται με αυτόχθονες μόνιμους κατοίκους των Σπετσών. Στον τοπικό ενεργό πληθυσμό των οικονομικά ενεργών 1.517 ατόμων οι 75 θέσεις εργασίας – που καλύπτουν ουσιαστικά την διαβίωση 75 οικογενειών – αποτελούν αξιόλογο ποσοστό.

Η ναυπήγηση και επισκευή σκαφών αποτελεί τον υποκλάδο που σήμερα ανήκει στις μεταποιητικές βιομηχανίες.

Πρακτικά η λειτουργία των νεωλκείων προσφέρει στην τοπική οικονομία των Σπετσών ακόμα περισσότερα οφέλη. Λειτουργούν στις Σπέτσες τουλάχιστον 2-3 καταστήματα με ναυτιλιακά είδη πάσης φύσεως. Τα καταστήματα αυτά εφοδιάζουν με υλικά τα επισκευαζόμενα ή κατασκευαζόμενα σκάφη.

Η μεταποιητική δραστηριότητα συγκεντρώνει το 2% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού των Σπετσών. Τα προηγούμενα στοιχεία, σε συνδυασμό με όσα υπολογίσθηκαν στο παρόν κεφάλαιο, αποδεικνύουν ότι η ναυπήγηση και η επισκευή σκαφών αποτελούν την μοναδική μεταποιητική δραστηριότητα στις Σπέτσες.

Ανθρωπογενές περιβάλλον

Ο τριτογενής τομέας αποτελεί τον σημαντικότερο τομέα στο νησί με μεγάλη συμμετοχή του τουριστικού κλάδου. Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται το επίπεδο εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού των Σπετσών σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ από την απογραφή του 2001. Παρατηρείται λοιπόν ότι μόλις το 5,82% κατέχει υψηλού επιπέδου εκπαίδευση, έχει δηλαδή πτυχίο ανωτέρας και ανωτάτης σχολής. Αντίθετα το 49,75% του συνολικού πληθυσμού του νησιού έχει κατώτερης κλίμακας εκπαίδευση (ΤΕΛ, ΤΕΣ, Γυμνάσιο, Δημοτικό κοκ.), ενώ το 8,9% ανήκει στους αναλφάβητους καθώς δεν γνωρίζει στοιχειωδώς γραφή και ανάγνωση.

Πίνακας 39 Επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων του Δήμου Σπετσών

Διδακτορικό	2
Μάστερ	7
Πτυχίο ΑΕΙ	143
Πτυχίο ΤΕΙ,ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ, Ανώτερης σχολής και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης	54
Πτυχίο μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, Κολέγια Κλη)	132
Απολυτήριο Γενικού Λυκείου ή 6τάξιου Γυμνασίου ή ΕΠΛ	739
Πτυχίο ΤΕΛ	33
Πτυχίο ΤΕΣ	51
Απολυτήριο 3τάξιου Γυμνασίου	495
Απολυτήριο Δημοτικού	1181
Εγκατέλειψε το δημοτικό αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	385
Δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	315

Πηγή: ΕΣΥΕ Απογραφή 2001

Πίνακας 40 Απασχολούμενοι ανά ομάδες ατομικών επαγγελματιών και θέσεων

	Σύνολο Κλάδων	Ξενοδοχεία & Εστιατόρια
Σύνολο απασχολούμενων	2.624	238
Ομάδες ατομικών επαγγελματιών		
Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα	432	80
Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	138	0
Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	148	1
Υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	174	17
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	440	115
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι δασοκόμοι και αλιείς	192	1

Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα	708	0
Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και συναρμολογητές	112	0
Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες	210	7
Δήλωσαν ανεπαρκώς ή ασαφώς το επάγγελμά τους ή δε δήλωσαν επάγγελμα	70	17
Θέση		
Εργοδότες	572	82
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	338	3
Μισθωτοί	1576	146
Συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη νοικοκυριού	138	7

Τοπικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες

Η αρχιτεκτονική του νησιού

Τα σπίτια στις Σπέτσες, είτε αρχοντικά ή απλά σπίτια, έχουν κατασκευαστεί με μια ιδιαίτερη τοπική αρχιτεκτονική, συνδυάζοντας πολλών στοιχεία και στέκονται μάρτυρες της πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης, η οποία το νησί γνώρισε στα τέλη του 18ου αιώνα και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

Τα αρχοντικά με δύο ή τρεις ορόφους, με κήπο και σιντριβάνια ήταν σε σχήμα U, με ένα κεντρικό κτίριο και δύο πτέρυγες, δεξιά και αριστερά, όπως για παράδειγμα το σπίτι του Χατζηγιάννη-Μέξη. Οι λιγότερο πλούσιες κατοικίες είναι σχήματος L, δηλαδή ένα κεντρικό κτίριο και ένα παράρτημα, ενώ άλλες εύπορες οικογένειες είχαν μόνο έναν κεντρικό κτίριο.

Άλλα σπίτια ήταν κιτρινωπά και άλλα λευκά με πολλά μεγάλα παράθυρα και παραδοσιακές κεραμοσκεπές, διακοσμημένες με ακροκέραμα ή μικρά πέτρινα αγάλματα. Πολλά από τα σπίτια είναι έξω από τα φύλλα και στο εσωτερικό παραθυρόφυλλα, και όλα ανοίγουν προς τα μέσα.

Τα πιο εύπορα σπίτια έχουν μεγάλους κήπους και αυλές με στέρνες γεμάτη με νερό της βροχής. Σχεδόν όλα αυτά τα σπίτια έχουν διακοσμημένους τους διαδρόμους με ψηφιδωτά από βότσαλα σε διάφορα σχέδια σε ναυτικό μοτίβο.

Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις στις Σπέτσες

το νησί των Σπετσών είναι ένα νησί που ανήκει στη δεύτερη κατηγορία των περιοχών ελεγχόμενης προσβασιμότητας, περιοχών που υπόκεινται σε κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, όσον αφορά στην παρουσία και κυκλοφορία μηχανοκίνητων οχημάτων στο εσωτερικό τους. Για το λόγο αυτό έχουν θεσπιστεί περιοριστικά μέτρα που μεταβάλλονται κάθε φορά ανάλογα τις προκύπτουσες ανάγκες και τα οποία σκοπό έχουν να φροντίζουν για την εξυπηρέτηση των κατοίκων και των επισκεπτών προστατεύοντας ταυτόχρονα το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα της ζωής τους.

Οι κυκλοφοριακές ρυθμίσεις υπαγορεύονται από την πράξη με αριθμό πρωτοκόλλου 115/102/22-04-2010 της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών – Πειραιώς και ειδικότερα του Τμήματος Συγκοινωνιακής Μέριμνας της Νομαρχίας Πειραιώς με θέμα «Ρύθμιση της κυκλοφορίας οχημάτων στο νησί των Σπετσών», λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις του π.δ. 30/96 «Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών – Πειραιώς/Νομαρχιακό Διαμέρισμα Πειραιά “περί καθορισμού αρμοδιοτήτων της Διεύθυνσης Μεταφορών και Επικοινωνιών”, τις διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 52 του Ν. 2696/1999 “Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας –Κ.Ο.Κ” , όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την υπ’αριθμ. 27/2010 απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου Σπετσών, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της παρούσης Διοικητικής Πράξης του Νομάρχη περί μέτρων ρύθμισης κυκλοφορίας (αρ.52 παρ. 6 του Κ.Ο.Κ.).

Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον

Οι πιέσεις που δημιουργεί ο τουρισμός στις μέρες μας στο νησί των Σπετσών είναι σαφώς μικρότερος σε σχέση με το μέγεθος των πιέσεων στο περιβάλλον που δημιουργεί ο παραθερισμός κι έπειτα οι μόνιμοι κάτοικοι. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο τουρισμός δεν συμβάλει στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αλλά θα πρέπει να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης του τουρισμού μαζί με εκείνης των κατοίκων και των παραθεριστών. Η επίτευξη αυτών των δραστηριοτήτων σκοπό έχουν τη μείωση του κινδύνου που προκαλείται από την τουριστική ανάπτυξη ώστε να υπάρχει ισορροπία στο νησί προς όφελος της ποιότητας ζωής των κατοίκων αλλά και της ποιότητας του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Σημαντικό βήμα αποτελεί η υιοθέτηση περιβαλλοντικών δράσεων στα ίδια τα καταλύματα.

Σύλλογοι – Οργανώσεις Σπετσών

Στο πλαίσιο του παρόντος πραγματοποιήθηκε μια αρχική καταγραφή των φορέων που μπορεί να έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την διαδικασία ανακήρυξης ενός νέου Αποθέματος Βιόσφαιρας.

Σύλλογοι και σωματεία

- ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΌΜΙΛΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ «ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑ»
- ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΈΝΩΣΗ ΣΠΕΤΣΙΩΤΩΝ,
- ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ «ΑΡΤΕΜΙΣ»,
- ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΜΑΞΗΛΑΤΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΣΤΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ 1ΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ 2ΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΩΜΑΤΙΩΝ,
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΝΑΤ,
- ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ – ΕΠΙΒΑΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΤΑΞΙ
- «ΑΡΜΑΤΑ – ΑΡΓΩ»,
- ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ «ΜΟΤΟCROSS»,
- ΣΩΜΑΤΕΙΟ «ΜΟΤΟΕΝΩΣΗ ΣΠΕΤΣΩΝ»,
- ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ,
- ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΞΥΛΟΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ
- ΤΕΧΝΗΣ ΣΠΕΤΣΩΝ « Ο ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ» , ΚΑΙ
- Ο ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΌΜΙΛΟΣ ΣΠΕΤΣΩΝ,

Τροιζηνία- Χερσόνησος των Μεθάνων

Ο Δ. Τροιζηνίας-Μεθάνων βρίσκεται στο Ν.Α άκρο του Νομού Αργολίδας. Βορειοανατολικά, νοτιοανατολικά και νότια βρέχεται από το Σαρωνικό κόλπο, ενώ βορειοδυτικά και δυτικά οριοθετείται από την Αργολίδα, κυρίως με τις οροσειρές Ορθολίθι και Αδέρες.

Όσον αφορά στις λιμενικές υποδομές στη χερσόνησο των Μεθάνων, υπάρχουν οι εξής:

- Ένα αλιευτικό καταφύγιο στο Βαθύ, καθώς και διαμορφωμένοι προβλήτες ελλιμενισμού σκαφών, νότια του καταφυγίου.

- Το πορθμείο των Μεθάνων, από όπου πραγματοποιούνται δρομολόγια προς Πόρο, Αίγινα και Πειραιά.
- Αλιευτικό και τουριστικό καταφύγιο στα Μέθανα, νότια του πορθμείου

Γεωλογικά- Τεκτονικά χαρακτηριστικά

Ο Δ. Τροιζηνίας-Μεθάνων είναι μια κατεξοχήν ημιορεινή περιοχή και το ανάγλυφό της ακολουθεί μια διάταξη υψομετρικής μείωσης από δυτικά προς ανατολικά. Υψηλότερος ορεινός όγκος είναι το Ορθολίθι (1.103μ.), που κυριαρχεί στη βόρεια-βορειοκεντρική περιοχή, μεταξύ της Δρυόπης, του Άνω Φαναρίου, των Ζερβαϊικών και της Χώρας. Έχει έκταση 240,86 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Δυτικά του Ορθολιθίου, στα σύνορα με το νομό Αργολίδας, σχηματίζεται η μικρή πεδινή λεκάνη του Καρατζά και νοτιότερα-νοτιοκεντρικά το ανάγλυφο ακολουθεί και πάλι διάταξη ανόδου, φθάνοντας τα 642 μ. νοτιοδυτικά της Τροιζήνας. Στις νοτιότερες περιοχές υψώνεται ο όγκος του όρους Αδέρης, που φθάνει τα 726μ. νότια του Γαλατά.

Η παράκτια περιοχή είναι γενικά χαμηλού υψομέτρου έως ημιορεινή και η μεγαλύτερη πεδινή έκταση είναι αυτή που σχηματίζεται μεταξύ Τακτικούπολης, Ψήφτας, Σκαπετίου, Τροιζήνας, Γαλατά, Αγίου Γεωργίου και Βυδίου. Η χερσόνησος των Μεθάνων αποτελεί έναν ορεινό όγκο με υψηλότερο σημείο του την κορυφή της Χελώνας που έχει υψόμετρο 740μ.

Η παράκτια περιοχή είναι γενικά χαμηλού υψομέτρου έως ημιορεινή και η μεγαλύτερη πεδινή έκταση είναι αυτή που σχηματίζεται μεταξύ Τακτικούπολης, Ψήφτας, Σκαπετίου, Τροιζήνας, Γαλατά, Αγίου Γεωργίου και Βυδίου. Η χερσόνησος των Μεθάνων αποτελεί έναν ορεινό όγκο με υψηλότερο σημείο του την κορυφή της Χελώνας που έχει υψόμετρο 740μ.

Στη χερσόνησο των Μεθάνων η μορφολογία του εδάφους παρουσιάζει ανάγλυφα την ηφαιστειογενή προέλευση της χερσονήσου. Αυτή η φυσιολογία του εδάφους βοήθησε στο να δημιουργηθεί στην περιοχή της χερσονήσου ένα πολύ όμορφο καταπράσινο περιβάλλον, ανάμεσα στους λόφους, στις κοιλάδες και στα χαμηλά οροπέδια της.

Στη χερσόνησο υπάρχουν περίπου 30 ηφαιστειακοί δόμοι και η τελευταία ηφαιστειακή δραστηριότητα έγινε υποθαλάσσια το 1700 στο βόρειο μέρος μπροστά από τα Μέθανα. Το Ηφαίστειο των Μεθάνων χαρακτηρίζεται ως ενεργό ηφαίστειο, βρίσκεται στο δυτικό άκρο του ηφαιστειακού τόξου του Νοτίου Αιγαίου με σημαντικό γεωθερμικό δυναμικό και καθιστά τα Μέθανα πολύ σημαντικό προορισμό για γεωλογική έρευνα.

Από υδρογραφική άποψη στα δυτικά, η λεκάνη του Καρατζά συγκεντρώνει τα νερά της στον Ράδο ποταμό, που ρέει προς τα δυτικά και εκβάλλει στον Αργολικό κόλπο. Στα ανατολικά διασχίζεται από μερικούς χείμαρρους, που συγκεντρώνουν τα νερά της βόρειας πλαγιάς των Αδερών.

Στη χερσόνησο των Μεθάνων η μορφολογία του εδάφους παρουσιάζει ανάγλυφα την ηφαιστειογενή προέλευση της χερσονήσου. Αποτελείται από λόφους, βουνά, κοιλάδες και

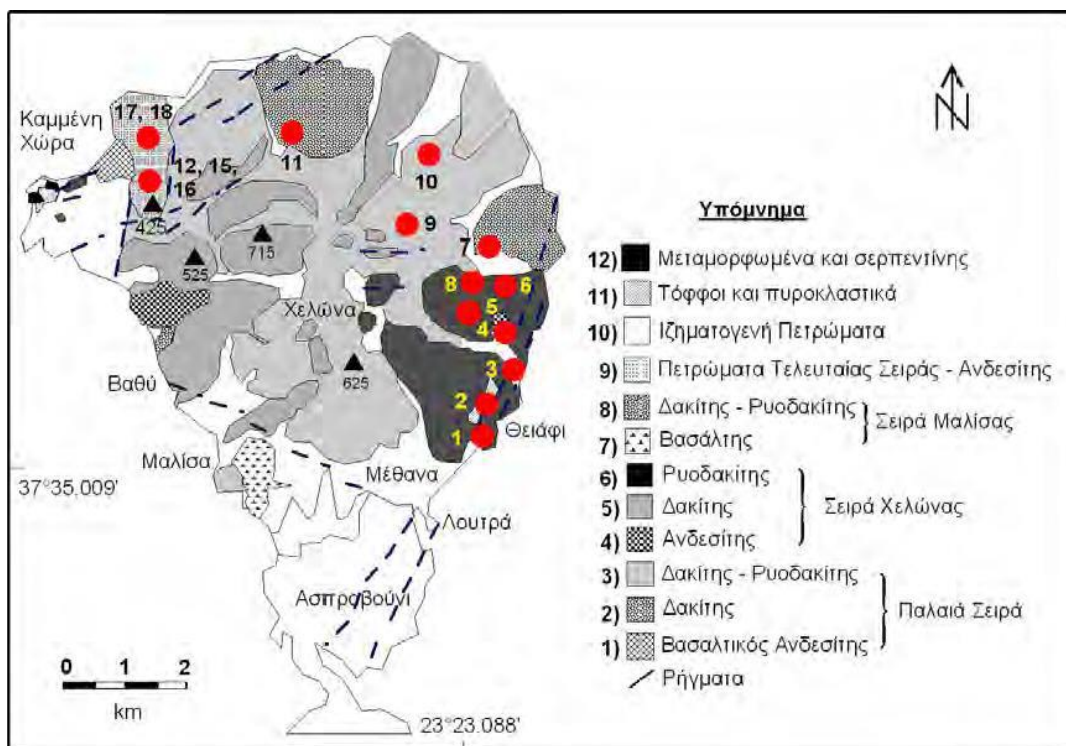
οροπέδια, στα οποία υπάρχουν ελαιώνες, μεγάλα κτήματα με λεμονιές, πορτοκαλιές και μανταρινιές, συκιές, αμυγδαλιές, πεύκα και κουκουναριές.

Η Τροιζηνία βρέχεται δυτικά και βόρεια από τον Κόλπο της Επιδαύρου, ανατολικά και νότια από τον Σαρωνικό Κόλπο και γειτνιάζει με τα νησιά του Αργοσαρωνικού, Πόρο και Ύδρα. Το έδαφος είναι ορεινό και καλύπτεται στο μεγαλύτερο τμήμα του από τους ορεινούς όγκους των Αδερών και του Ορθολιθίου. Κυριότερη πεδιάδα είναι η πεδιάδα της Τροιζήνας που βρίσκεται περίπου στο μέσο της επαρχίας. Στην περιοχή βρίσκεται και το Λεμονόδασος, ένας κατάφυτος λόφος από λεμονιές και πορτοκαλιές.

Η χερσόνησος των Μεθάνων αποτελεί τμήμα του ΒΔ άκρου του Ηφαιστειακού τόξου του Αιγαίου. Στα βορειοδυτικά της χερσονήσου υπάρχει εμφάνιση γκρίζου ασβεστόλιθου ηλικίας Ανώτερου Τριαδικού έως Κατώτερου Ιουρασικού ενώ στα νότια βρίσκονται οι ασβεστόλιθοι του Ασπροβουνίου ηλικίας Ανώτερου Ιουρασικού έως κατώτερου Κρητιδικού. Αυτά τα ιζηματογενή πετρώματα αποτελούν το υπόβαθρο κάτω του ηφαιστείου και απαντώνται σε βάθη έως και 1.000μ. κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Το μεγαλύτερο τμήμα της χερσονήσου αποτελείται από ηφαιστειακά πετρώματα δακτιτικής και ανδεσιτικής βασαλτικής σύστασης με τη μορφή δομών και ρωών λάβας. Στον συνημμένο χάρτη φαίνονται τα ρήγματα που διατρέχουν τη χερσόνησο. Η καλδέρα του Σταυρολόγγου (συνημμένη εικόνα) οριοθετείται από δακτυλιοειδές ρήγμα και στο δάπεδό της έχει δημιουργηθεί μετακαλδεरिकός δόμος.

Η τελευταία έκρηξη στα Μέθανα έλαβε χώρα το 230π.Χ. και καταγράφηκε από τον Πausανία. Η σημερινή ηφαιστειογενής δραστηριότητα των Μεθάνων περιορίζεται σε θερμοπηγές.

Το ηφαίστειο των Μεθάνων απαριθμεί τριάντα κρατήρες. Ο πιο γνωστός από τους κρατήρες του ηφαιστείου αυτού βρίσκεται βορειοδυτικά, πάνω από το χωριό της Καημένης Χώρας και δεν είναι πια ενεργός. Ο κρατήρας της Καημένης Χώρας έχει βάθος περίπου 50 μέτρα, διάμετρο 100 μέτρα και το ανώτερο ύψος του κώνου είναι 425 μέτρα. Στη βορειοανατολική πλευρά του διακρίνονται άλλοι δυο - παρασιτικοί - κρατήρες.

Εικόνα 87 Χερσόνησος των Μεθάνων – γεωλογία περιοχής

Η περιοχή της Τροιζηνίας αποτελείται από γεωλογικούς σχηματισμούς του τριτογενούς και κυρίως Ανώτερο Κρητιδικό (ασβεστολιθικά πετρώματα μέσα στον φλύσχη), από Μέσο Τριαδικό – Μέσο Λιάσιο (Ομάδα ανθρακικών πετρωμάτων «ασβεστόλιθοι Παντοκράτορα») και από Μικτή ηφαιστειακή σειρά. Ρήγμα εμφανίζεται νότια της περιοχής μελέτης με κατεύθυνση ΒΒΑ-ΝΝΔ και πιθανό ή καλυμμένο ρήγμα στη περιοχή της κορυφής Μαυροβούνι με κατεύθυνση Α-Δ. Σύμφωνα με τον Αντισεισμικό Κανονισμό, η περιοχή μελέτης, ανήκει στην ζώνη ΙΙ. Η σεισμική επιτάχυνση εδάφους, είναι:

$$A = a * g$$

όπου g = επιτάχυνση βαρύτητας ($9,81 \text{ m/sec}^2$)

a = συντελεστής σεισμικής επιβάρυνσης ή σεισμικός συντελεστής σχεδιασμού, που για τη ζώνη Ι ισούται με 0,24.

Κλίμα

Τα κλιματολογικά στοιχεία της περιοχής είναι αυτά που χαρακτηρίζουν ένα κλίμα εύκρατης περιοχής δηλαδή ήπιο με χαμηλές θερμοκρασίες το χειμώνα και ήπιο το καλοκαίρι, με σχετικά ομαλές θερμοκρασιακές εναλλαγές κατά το μεταβατικό στάδιο των διάφορων εποχών.

Ο πλησιέστερος Μ.Σ. είναι της Πυργέλας Αργολίδας με :

Γεωγραφικό Μήκος 22°76' Γεωγραφικό Πλάτος 37°63' Υψόμετρο 12,0 μέτρα.

Θερμοκρασία

Τα θερμοκρασιακά δεδομένα της ευρύτερης περιοχής παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες από τους οποίους προκύπτει ότι η μέση ετήσια θερμοκρασία ισούται με 17,1°C, η μέγιστη μηνιαία θερμοκρασία ανέρχεται στους 34,0°C και η ελάχιστη μηνιαία θερμοκρασία στους 2,9°C. Η μέση θερμοκρασία κατά τους θερινούς μήνες είναι 25 έως 27 βαθμούς Κέλσιου ενώ κατά τους χειμερινούς 8-12 βαθμούς Κέλσιου. Οι θερμότεροι μήνες του έτους είναι ο Ιούλιος και ο Αύγουστος με 34,0°C και 33,7°C, αντίστοιχα. Οι ψυχρότεροι μήνες του έτους είναι ο Ιανουάριος και ο Φεβρουάριος, με 3,0°C και 2,9°C αντίστοιχα.

Δάση

Υπάρχουν δασικές εκτάσεις, αλλά δεν βρέθηκαν πηγές που να αναφέρουν οριοθετημένα ή προστατευόμενα δάση.

Φυσικό περιβάλλον

Ο Δήμος Τροιζηνίας-Μεθάνων είναι μια κατεχοχήν ημιορεινή περιοχή και το ανάγλυφό της ακολουθεί μια διάταξη υψομετρικής μείωσης από δυτικά προς ανατολικά.

Υψηλότερος ορεινός όγκος είναι το Ορθολίθι με 1.103 μέτρα, που κυριαρχεί στη βόρεια-βορειοκεντρική περιοχή, μεταξύ της Δρυόπης, του Άνω Φαναρίου, των Ζερβαϊικών και της Χώρας. Δυτικά του Ορθολιθίου, στα σύνορα με το νομό Αργολίδας, σχηματίζεται η μικρή πεδινή λεκάνη του Καρατζά και νοτιότερα - νοτιοκεντρικά το ανάγλυφο ακολουθεί και πάλι διάταξη ανόδου, φθάνοντας τα 642 μέτρα νοτιοδυτικά της Τροιζήνας. Στις νοτιότερες περιοχές του Δήμου υψώνεται ο όγκος του όρους Αδέρης, που φθάνει τα 726 μέτρα νότια του Γαλατά.

Η παράκτια περιοχή είναι γενικά χαμηλού υψομέτρου έως ημιορεινή και η μεγαλύτερη πεδινή έκταση είναι αυτή που σχηματίζεται μεταξύ Τακτικούπολης, Ψήφτας, Σκαπετίου, Τροιζήνας, Γαλατά, Αγίου Γεωργίου και Βιδίου.

Η ίδια η χερσόνησος των Μεθάνων αποτελεί έναν ορεινό όγκο με υψηλότερο σημείο του την κορυφή της Χελώνας που έχει υψόμετρο 740 μέτρα.

Στη χερσόνησο των Μεθάνων η μορφολογία του εδάφους παρουσιάζει ανάγλυφα την ηφαιστειογενή προέλευση της χερσονήσου. Αυτή η φυσιολογία του εδάφους βοήθησε στο να δημιουργηθεί στην περιοχή της χερσονήσου ένα πολύ όμορφο καταπράσινο περιβάλλον, ανάμεσα στους λόφους, στις κοιλάδες και στα χαμηλά οροπέδια της.

Στη χερσόνησο υπάρχουν περίπου 30 ηφαιστειακοί δόμοι και η τελευταία ηφαιστειακή δραστηριότητα έγινε υποθαλάσσια το έτος 1700 στο βόρειο μέρος μπροστά από τα Μέθανα. Το

Ηφαίστειο των Μεθάνων χαρακτηρίζεται ως ενεργό ηφαίστειο, βρίσκεται στο δυτικό άκρο του ηφαιστειακού τόξου του Νοτίου Αιγαίου με σημαντικό γεωθερμικό δυναμικό και καθιστά τα Μέθανα πολύ σημαντικό προορισμό για γεωλογική έρευνα.

Οι ακτές του Δήμου Τροιζηνίας-Μεθάνων, αν εξαιρέσει κανείς κάποιες απότομες διαμορφώσεις στα βόρεια, είναι γενικά χαμηλές, προσβάσιμες και κατάλληλες για την ανάπτυξη παραθεριστικού τουρισμού.

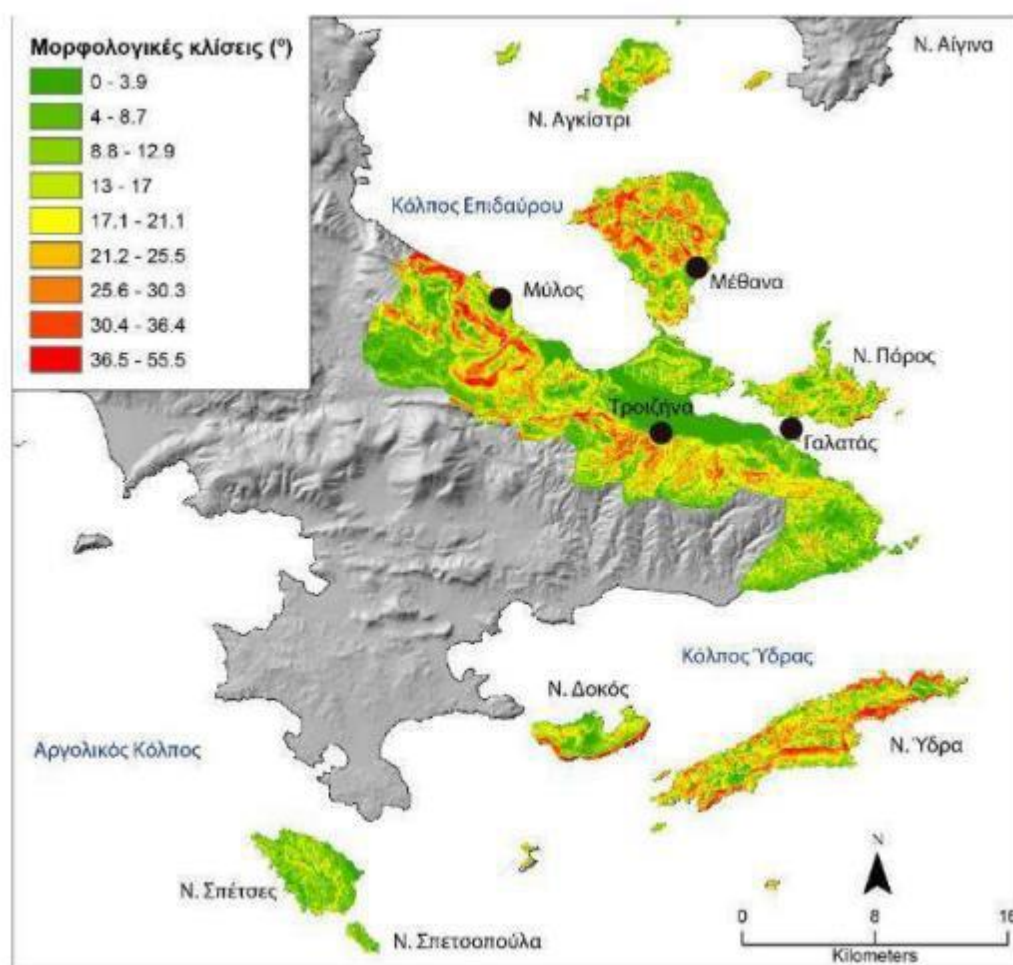
Σημαντικότερα τοπογραφικά της στοιχεία αποτελούν ο μεγάλος Κόλπος των Μεθάνων δυτικά της Χερσονήσου των Μεθάνων, ο στενός ισθμός που συνδέει την περιοχή της Τροιζηνίας με τη χερσόνησο των Μεθάνων (περιοχή Τακτικούπολης), ο ασφαλής κόλπος του Μεγάλου Νεωρίου, που σχηματίζεται μεταξύ των ακτών των Δήμων Τροιζηνίας-Μεθάνων και του Πόρου και ο στενός πορθμός του Γαλατά, που χωρίζει τη χερσαία Τροιζηνία από τον Πόρο.

Το υδρογραφικό σύστημα δεν περιλαμβάνει μεγάλους ποταμούς, αλλά μόνο χειμάρρους. Κυριότερος ποτάμιος άξονας είναι ο Γεφυραίος (αρχ. Χρυσορώας ή Χρυσορόων).

Ο ποταμός ξεκινά από τον ορεινό όγκο των Αδερών και καλύπτει μια λεκάνη απορροής 41 τ.χλμ. περίπου, η οποία έχει ανώτερο υψόμετρο στα 700 μέτρα και το μεγαλύτερο μέρος της (52%) βρίσκεται σε χαμηλά υψόμετρα έως 200 μέτρα.

Ο ποταμός αυτός αποτελεί άξονα ενός ενδιαφέροντος οικοσυστήματος, καθώς και συντελεστή δημιουργίας, με αποθέσεις ιλύος, του υγροβιότοπου της Ψήφτας.

Η Ψήφτα, ένας από τους λιγοστούς υγροτόπους της νότιας Ελλάδας, είναι μια ρηχή λιμνοθάλασσα με πλούσιους καλαμιώνες και βάλτους που συνήθως το χειμώνα πλημμυρίζει, ενώ το καλοκαίρι η επιφάνειά της κατεβαίνει, δημιουργώντας αλίπεδα και χαμηλή αλοφυτική βλάστηση.

Εικόνα 88 Χάρτης μορφολογικών κλίσεων περιοχής

Χλωρίδα

Η χερσονήσος των Μεθάνων εμφανίζει πλούσια χλωρίδα συγκριτικά με το μέγεθος της, καθώς αποτελείται από 621 taxa. Κυρίαρχη οικογένεια είναι αυτή των ψυχανθών ή άλλως Fabaceae, ακολουθούμενη από την οικογένεια Asteraceae, εν αντιθέσει με την επικρατούσα κατάσταση στον ελληνικό χώρο. Το γεγονός αυτό εξηγείται κυρίως από την ύπαρξη ηφαιστειακού υποστρώματος στην περιοχή μελέτης, το οποίο ευνοεί την εγκαθίδρυση των ψυχανθών έναντι άλλων φυτών, καθότι είναι φτωχό σε άζωτο.

Με βάση την διάκριση των ζωνών βλάστησης που απαντώνται στον ελλαδικό χώρο (αναφορικά με τη γεωγραφική θέση, το ανάγλυφο, το βιοκλίμα και τις επικρατούσες μονάδες βλάστησης), η περιοχή μελέτης κατατάσσεται στον θερμομεσογειακό και μέσομεσογειακό όροφο βλάστησης.

Το βόρειο τμήμα της περιοχής μελέτης καλύπτεται στην πλειονότητα του από δάση χαλεπίου πεύκης, κατά τόπους σε μείξη με μακκία αποτελούμενη από κουμαριές (*Arbutus unedo*), φραουλιές (*A. Adrachne*) και ρέικι (*Erica manipuliflora*). Ακόμα, σε περιοχές του βόρειου τμήματος της χερσονήσου των Μεθάνων, εντοπίζονται καλαμώνες συνιστάμενοι κυρίως από *Phragmites*

australis, ενώ στο βόρειο-ανατολικό κομμάτι της περιοχής μελέτης απαντάται μια συστάδα από λυργαριά (*Vitex-agnus castus*). Το προαναφερθέν taxon μαζί με την πλατύφυλλο Τύφη (*Typha latifolia*) σχηματίζει μια μικρή μονάδα βλάστησης πάνω από τον οικισμό Παλαιά Λουτρά.

Επιπρόσθετα, στο βόρειο-δυτικό άκρο της χερσονήσου εντοπίζονται εκτάσεις καλυπτόμενες από μείξη χαλεπίου πεύκης με garrigues και εγκαταλελειμμένους αγρούς, ενώ νότια των εκτάσεων τούτων απαντώνται απόκρημνες βραχώδεις ακτές (Κουγιουμουτζής, 2009).

Το νότιο τμήμα της χερσονήσου των Μεθάνων καλύπτεται στην περιοχή Μαλί Μπαρδί από φρύγανα. Δυτικά αυτής εντοπίζονται φρυγανικές καταστάσεις σε μείξη με Garrigues και χασμοφυτικές μονάδες βλάστησης κυρίως αποτελούμενες από διάφορα taxa του γένους *Campanula*, ενώ στο νότιο-δυτικότερο άκρο της περιοχής βρέθηκε μια παραλιακή μονάδα βλάστησης με *Juniperus phoenicea*.

Το δυτικό τμήμα της χερσονήσου των Μεθάνων, καλύπτεται από garrigues μέχρι τον οικισμό Βαθύ. Εν συνεχεία, απαντώνται εκτάσεις μεικτών καλυπτόμενες από δάση ελιάς-χαρουπιάς και garrigues μέχρι τον οικισμό Μεγαλοχώρι, ενώ στον οικισμό Βαθύ εντοπίζονται και παραλιακές φυτοκοινότητες. Μετά από αυτήν την παραλιακή ζώνη, βρίσκονται απότομες βραχώδεις ακτές, εσωτερικά των οποίων εντοπίζονται δάση Πεύκης αναμειγνυόμενα με garrigues.

Το ανατολικό τμήμα της χερσονήσου καλύπτεται από δάση Πεύκης σε μείξη με εγκαταλελειμμένες καλλιέργειες από την παραλιακή ζώνη. Η εικόνα αυτή διατηρείται μέχρι την πόλη των Μεθάνων. Βόρειο-ανατολικά της πόλης των Μεθάνων εντοπίζονται εκτάσεις με φρύγανα και καλλιέργειες, ενώ νότια αυτής εντοπίζονται και πάλι απότομες βραχώδεις ακτές. Τέλος, νότιο-δυτικά, συναντά κανείς εκτάσεις καλυπτόμενες από φρύγανα και garrigues

Πανίδα

Στην ευρύτερη γεωγραφικά περιοχή του Δήμου Τροιζηνίας Μεθάνων, η πανίδα μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε φυσιολογικά επίπεδα, ως προς την ποσότητα και την ποικιλία των ζώων που διαβιούν ή διέρχονται σε αυτήν. Ελαφριά διατάραξη στην ισορροπία του οικοσυστήματος έχει επέλθει από ανθρωπογενείς επεμβάσεις (υπερβόσκηση, πυρκαγιές, παράνομη υλοτομία, εκχερσώσεις).

Τα είδη των ζώων που εμφανίζονται στην άμεση περιοχή μελέτης είναι γενικώς κοινά είδη. Είδη που αναφέρονται σε αρκετά ικανοποιητικό αριθμό ατόμων είναι το κουνάβι (*Maries foina*), η αγριόγατα (*Felix silvestris*), ο σκαντζόχοιρος (*Erinaceus concolofy*), ο αρουραίος (*Rattus*), η αλεπού (*Vuipes vulpes*) και ο λαγός (*Lepus europaeus*).

Μερικά από τα ερπετά που ενδημούν στην ευρύτερη περιοχή το έργου είναι τα: καναλόφιδο, (*Natrix tessellata*), σπιτόφιδο (*Elaphe situla*), τρανόσαυρα (*Lacerta trilineata*), το σαμιαμίδι (*Hemidactylus turcicus*) κ.α.

Τα κυριότερα είδη πτηνών που απαντώνται στη περιοχή είναι η ορεινή πέρδικα (*Alectoris graeca*), ο τσαλαπετεινός (*Upupa epops*), το σπουργίτι (*Passer domesticus*) χελιδόνι (*Hirundo rustica*), κορακοειδή (*Corvus corax*, *Corvus corone*), το αγριοπερίστερο (*Columba Ilvia*), η Δεκοχτούρα (*Streptopelia decaocto*), το Τρυγόνι (*Streptopelia turtur*), το γεράκι (*Buteo*), η κουκουβάγια (*Athene noctua*), το ψαρόνι (*Sturnus vulgaris*). Στην παράκτια περιοχή απαντάται ακόμη η Αλκυόνη (*Alcedo atthis*), ένα μικροσκοπικό αποδημητικό πουλί που διαβιώνει κοντά στα νερά και ζει από τα ψάρια της περιοχής.

Προστατευόμενες περιοχές

Η χερσόνησος των Μεθάνων αποτελεί ένα ηφαιστειακό τοπίο, με άγριους κοκκινωπούς ηφαιστειακούς βράχους που ανάμεσά τους φυτρώνουν αραιά δένδρα κυρίως πεύκα, αριές, κουμαριές, αλλά και με 30 θερμές πηγές, η θερμοκρασία των οποίων κυμαίνεται από 27 έως 41°C. Ως εκ τούτου, έχει χαρακτηριστεί ως Τοπίο Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ με κωδικό ΑΤ1011106).

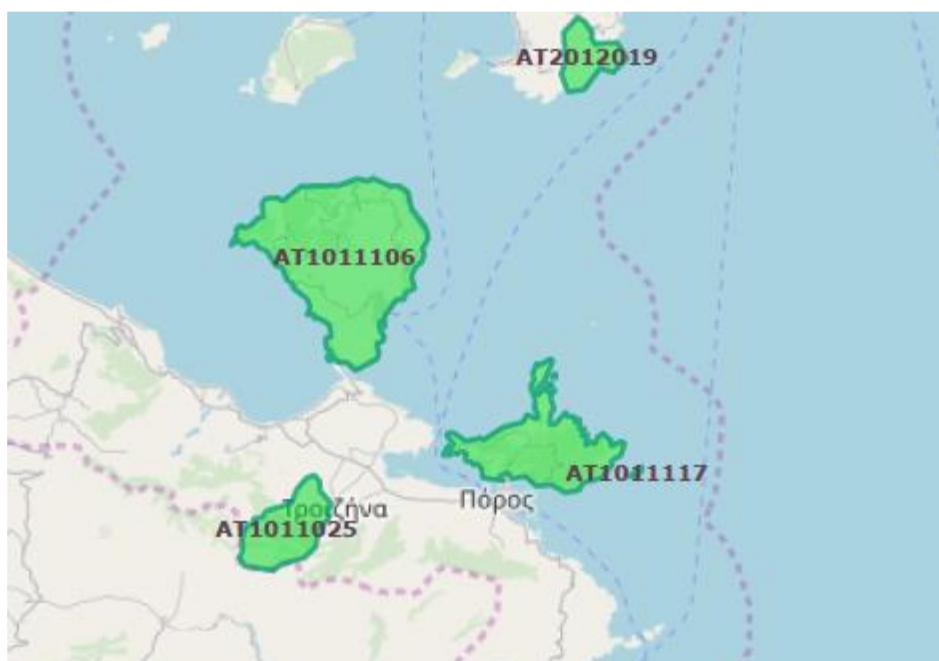
Πρόκειται δηλαδή για έναν τόπο που διακρίνεται για την αισθητική του αξία και παραμένει σε αξιόλογο βαθμό φυσικός. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα κριτήρια επιλογής και αξιολόγησης των ΤΙΦΚ σχετίζονται τόσο με φυσικά και οικολογικά χαρακτηριστικά, όπως το ανάγλυφο, η χλωρίδα, η παρουσία πανίδας, η πανοραμική θέα όσο και με ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, όπως η ύπαρξη μνημείων, η ιστορική αναφορά, ο παραδοσιακός χαρακτήρας και οι χρήσεις γης.

Οι περιοχές που εντάσσονται στο Ν. 3937/2011 και ευρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή είναι:

- Νησίδες Σαρωνικού κόλπου και θαλάσσια περιοχή (ΖΕΠ)- GR3000020
- Θαλάσσια περιοχή Πausανία- Υποθαλάσσια ηφαίστεια Μεθάνων (Π.ΤΚΣ) – GR2510005
- Λιμνοθάλασσα Ψήφτα- Βιότοπος- Α00060064
- Διαβολογεφύρο Τροιζηνίας -Φ.Τ.- ΑΤ1011025
- Χερσόνησος Μεθάνων – Φ.Τ. – ΑΤ1011106
- Νήσος Πόρος και Μόδι- Φ.Τ.- ΑΤ1011117

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων Φιλότης (βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση), στην οποία αναφέρεται το σύνολο των τοπίων ιδιαιτέρου κάλλους, εντοπίζονται τα παρακάτω αναφερόμενα τοπία ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους:

1. Διαβολογεφύρο Τροιζηνίας (ΑΤ1011025)
2. Χερσόνησος Μεθάνων (ΑΤ1011106)
3. Νήσος Πόρος και Μόδι (ΑΤ1011117)

Εικόνα 89 Τοπία Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους στην περιοχή μελέτης

Πιο αναλυτικά στοιχεία για τις περιοχές:

ΤΙΦΚ ΑΤ1011106

Πίνακας 41: ΑΤ1011106

Όνομα	Χερσόνησος Μεθάνων	
Κατηγορία Τόπου	Τοπίο (ΤΙΦΚ)	
Κωδικός Τόπου	ΑΤ1011106	
Κύριος Χαρακτήρας	Βιότοπος	☐
	Φυσικό Τοπίο	☒
	Δομημένο Τοπίο	☐
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής	
Δήμος-Κοινότητα	Μεθάνων	
Συνολική Έκταση (ha)	4994.46	

Χερσαία Έκταση (ha)	4994.0
Συνολική Περίμετρος (km)	36.1
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	740.0
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)	
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο	

Τύπος Τοπίου	Αναβαθμοί (πεζούλες) Βραχώδεις Σχηματισμοί/Ορθοπλαγιές Βραχώδης Ακτή Δάσος Κωνοφόρων Ελαιώνας Ημιορεινό Τοπίο / Λόφοι Ηφαιστειογενές έδαφος Μακία Οπωρώνας Παραθαλάσσιο Δάσος Παραθαλάσσιο Τοπίο Πευκοδάσος χαμηλού υψομέτρου Πλαγιά βουνού Φρυγανότοπος
Κλίμα	Αραιές βροχοπτώσεις Θερμό και ξηρό καλοκαίρι Ισχυροί άνεμοι Μεγάλη ηλιοφάνεια Ξηρασία
Γεωλογία	Λάβα ηφαιστείου (Ανδεσίτες, πλουτωνίτες, βασάλτες) κατά το μεγαλύτερο μέρος. Ασβεστόλιθοι στο νότιο (Ασπροβούνι) και στο ΒΔ τμήμα (κορυφή Προσήλι).

Περιγραφή Τόπου	Ένα εντυπωσιακό ηφαιστειακό τοπίο, στις δυτικές πλαγιές του βουνού Χελώνη, με άγριους κοκκινωπούς ηφαιστειακούς βράχους που ανάμεσά τους φυτρώνουν αραιά δένδρα, πεύκα, αριές, κουμαριές κλπ. Αμέσως πάνω από το χωριουδάκι Καημένη Χώρα, υπάρχουν γραφικοί αναβαθμοί με παραδοσιακές καλλιέργειες. Στο χωριό αυτό ζουν λίγοι κάτοικοι με λιγοστά κατσίκια, γαϊδάρους και κότες. Από το ηφαίστειο προς τα γύρω νησιά η θέα είναι καταπληκτική. Χερσόνησος νησιζουσα. Γυμνοί βράχοι σε μεγάλο ποσοστό της επιφάνειας με το χαρακτηριστικό καφέ χρώμα της λάβας. Μικροσυστάδες χαλεπίου πεύκης και διάσπαρτα μεμονωμένα πεύκα μεγάλης ηλικίας. Εκτεταμένος φρυγανότοπος. Ένας σχετικά σπάνιος συνδυασμός του καφέ της λάβας και του πράσινου των πεύκων με το κυρίαρχο γαλάζιο της θάλασσας. Τελευταία γνωστή έκρηξη του ηφαιστείου αναφέρεται από τον Πausanias και τον Strabon στα 273 π.Χ. στην περιοχή των κυρίων πηγών της πόλης των Μεθάνων αν και σήμερα θεωρείται ως τελευταίος κρατήρας ("ενεργός" κατά τους κατοίκους) η Καμένη στο βορειοδυτικό άκρο της χερσονήσου. Αναφέρεται επίσης η παρουσία 30 θερμών πηγών με θερμοκρασία που κυμαίνεται από 27 έως 41οC. Είκοσι έξι από τις πηγές είναι θειούχες αλιπηγές με κύρια συστατικά το υδροθείο και το διοξείδιο του άνθρακα, δύο είναι χλωριονατριούχες με μεγάλη περιεκτικότητα σε πυριτικό οξύ, και δύο είναι όξινες με διάφορα μεταλλικά άλατα. Οι πηγές χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία ρευματικών, νευραλγικών, δερματικών και στομαχικών παθήσεων. Στη βορειοανατολική περιοχή, γύρω από τα χωριά Κουνοπίτσα, Αγ. Θεόδωροι, Κυψέλη όπου οι κλίσεις του εδάφους είναι ηπιότερες καλλιεργούνται αμπέλια, εληές και αμυγδαλιές σε βαθμίδες που κατασκευάστηκαν με κροκάλες της λάβας. Οι ακτές είναι απότομες και βραχώδεις και σε λίγες περιπτώσεις με κροκάλες της λάβας. Στη δυτική ακτή υπάρχει ένας μικρός γραφικός όρμος καταφύγιο μικρών αλιευτικών σκαφών. Γενικά η εικόνα του ηφαιστείου προκαλεί δέος. Ειδικά στην περιοχή της Καμένης νομίζει κανείς ότι η λάβα θα αρχίσει και πάλι να κινείται.
Κατάσταση Τόπου	Φυσική/Αριστη
Εγκατάλειψη οικισμών	Μερική

Τάση Κατάστασης Τόπου	Σταθερότητα/Συντήρηση
Ιστορία και εξέλιξη του τόπου	Από την τελευταία γνωστή έκρηξη του ηφαιστείου (273π.Χ.) υπάρχει προοδευτική εγκατάσταση βλάστησης που δεν ολοκληρώθηκε ακόμα λόγω του ξηρού κλίματος και των ανθρωπογενών επιδράσεων (βοσκή, πυρκαϊές) που δρουν ανταγωνιστικά στην εγκατάσταση της βλάστησης.
Σημεία με καλή Θέα	Όλα τα σημεία του οδικού δικτύου προς όλες τις κατευθύνσεις.
Μονοπάτια Περίπατοι	Το κλασικό μονοπάτι από το χωριό Καημένη Χώρα προς την κορυφή του ηφαιστείου, το οποίο είναι και οδοσημασμένο.
Οικολογική Αξία	Ενδημικά Είδη Εξαίρετη Φυσική Κατάσταση Σημαντικό Οικοσύστημα Σπάνια Είδη Χλωρίδας Τοπικά Ενδημικά Είδη
Κοινωνικοοικονομική/πολιτιστική Αξία	Γεωλογικό Ενδιαφέρον Εκπαιδευτικές δραστηριότητες Επιστημονική έρευνα Παρατήρηση χλωρίδας Τουριστικό ενδιαφέρον Φυσιολατρικό ενδιαφέρον
Αισθητική Αξία	Ενδιαφέροντα Φυσικά, Οικολογικά, Γεωμορφολογικά Στοιχεία Ιδιαίτερη Φυσική Ομορφιά Πανοραμική θέα Σπάνιος Τύπος Τοπίου
Σχόλιο για τις αξίες	Στο βιότοπο της περιοχής είναι πιθανό να υπάρχουν ενδημισμοί λόγω της ιδιομορφίας του εδάφους. Επίκεντρο της οικονομικής δραστηριότητας είναι οι θερμές ιαματικές πηγές, γύρω από τις οποίες αναπτύχθηκε η κωμόπολη των Μεθάνων με τον ιδιόμορφο τουρισμό των λουομένων.

Απειλές/διαταραχές	Βοσκή Εγκατάλειψη παραδοσιακών καλλιεργειών Εξόρυξη Κυνήγι Πυρκαγιά Τουρισμός
Σχόλιο για τις απειλές-διαταραχές	Δεν υπάρχουν ιδιαίτεροι κίνδυνοι αλλοίωσης της φυσιογνωμίας της περιοχής. Η τουριστική δραστηριότητα εντοπίζεται κυρίως στη λουτρόπολη. Η περιοχή είναι γενικά αραιοκατοικημένη. Λατομεία αργών υλικών στη νότια περιοχή του Ασπροβουνίου.
Τρωτότητα	Οι ισχυρές κλίσεις που επικρατούν σε όλη τη χερσόνησο δεν επιτρέπουν δραστικές επεμβάσεις.
Προτεραιότητα προστασίας	Πρωτεύουσα
Χαρακτηριστικά Ενδιαιτήματα	Ανοικτή θάλασσα Γυμνοί βράχοι, κρημνοί ενδοχώρας Δάσος αειθαλών πλατυφύλλων Ημιέρημος Θαμνώνας σκληρόφυλλων (Μεσογειακή Μακία) Ιθαγενές δάσος κωνοφόρων Παράκτιος κρημνός Φρύγανα
Αξιόλογα Φυτά	Alkanna methanaea Campanula andrewsii andrewsii Erysimum corinthium Stachys swainsonii argolica

ΤΙΦΚ ΑΤ1011025

Πίνακας 42 ΑΤ1011025

Όνομα	Διαβολογέφυρο Τροιζήνας
--------------	-------------------------

Κατηγορία Τόπου	Τοπίο (ΤΙΦΚ)
Κωδικός Τόπου	ΑΤ1011025
Κύριος Χαρακτήρας	Βιότοπος ☐
	Φυσικό Τοπίο ☒
	Δομημένο Τοπίο ☐
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής
Δήμος-Κοινότητα	Τροιζήνας
Συνολική Έκταση (ha)	1173.30
Χερσαία Έκταση (ha)	1173.0
Συνολική Περίμετρος (km)	15.1
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	578.0
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)	100.0
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο	Αρχαιολογικός Χώρος
	Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

Εικόνες από "Διαβολογέφυρο
Τροιζήνας"

Χαρακτηριστικά

Τύπος Τοπίου

[Αρχαία κτίσματα](#)

[Αρχαιολογικός Χώρος](#)

[Βυζαντινά/Μεσαιωνικά κτίσματα](#)

	Ελαιώνας Λειβάδι/Ξέφωτο Μακία Φαράγγι Φρυγανότοπος
Κλίμα	Αραιές βροχοπτώσεις Ασθενείς άνεμοι Μεγάλη ηλιοφάνεια Ξηρασία
Γεωλογία	Ασβεστόλιθοι.
Περιγραφή Τόπου	Όμορφος αρχαιολογικός χώρος με αξιόλογα φυσικά στοιχεία. Ελληνιστικός πύργος. Ερείπια βυζαντινής εκκλησίας με πολύ αρχαία δομικά στοιχεία και αρχαίο ασκληπιείο που υδροδοτούνταν από τις πηγές του Διαβολογέφυρου. Το Διαβολογέφυρο είναι ένα μικρό φαράγγι με πηγές και πλούσια βλάστηση. Το νερό των πηγών συγκεντρώνονταν σε ένα αυλάκι και οδηγούνταν στην απέναντι πλευρά του φαραγγιού από ένα τοξοτό γεφύρι της αρχαιότητας. Σήμερα είναι ένα θαυμάσιος χώρος αναψυχής στον οποίο οι επισκέπτες του αρχαιολογικού χώρου ξεκουράζονται.
Κατάσταση Τόπου	Φυσική/Αριστη
Εγκατάλειψη οικισμών	Μερική
Τάση Κατάστασης Τόπου	Σταθερότητα/Συντήρηση
Ιστορία και εξέλιξη του τόπου	Έγιναν αναστηλώσεις και συντηρήσεις του αρχαιολογικού χώρου και το Διαβολογέφυρο είναι σήμερα επισκέψιμο.
Σημεία με καλή Θέα	
Μονοπάτια Περίπατοι	

Αξίες

Οικολογική Αξία	Εξαιρετη Φυσική Κατάσταση
Κοινωνικοοικονομική/πολιτιστική Αξία	Ιστορικό Ενδιαφέρον
	Ιστορικός / Πολιτισμικός Τουρισμός
	Σημαντικός χώρος αναψυχής ντόπιου πληθυσμού
	Τουριστικό ενδιαφέρον
	Φυσιολατρικό ενδιαφέρον
Αισθητική Αξία	Ιδιαίτερη Φυσική Ομορφιά
	Καλαισθητα Ανθρωπογενή Στοιχεία
	Πανοραμική θέα
Σχόλιο για τις αξίες	

Κίνδυνοι

Απειλές/διαταραχές	Απόληψη νερού
	Βοσκή
	Πυρκαγιά
Σχόλιο για τις απειλές-διαταραχές	
Τρωτότητα	
Προτεραιότητα προστασίας	Δευτερεύουσα

Πανίδα και Χλωρίδα

Χαρακτηριστικά Ενδιαιτήματα	Θαμνώνας σκληρόφυλλων (Μεσογειακή Μακία)
	Περιβόλια, φυτείες δένδρων
	Ρέοντα ύδατα

Στην περιοχή της Τροιζηνίας το οικοσύστημα είναι γεωργικό και οι δασικές εκτάσεις εκτείνονται στα ορεινά, ενώ υπάρχει παρόχθια βλάστηση που αναπτύσσεται στις όχθες των ρεμάτων, όπου κυριαρχούν διάφορα υδρόφιλα είδη καθώς και πλουσιότατη μακκία βλάστηση που αναπτύσσεται στις λοφώδεις υποορεινές περιοχές. Οι δασωμένες εκτάσεις έχουν χαρακτηριστικό είδος τον

χαλέπιο πεύκη Επιπλέον παρουσιάζονται πλατάνια και κυπαρίσσια Στα δάση επίσης απαντώνται η λυγαριά η μυρτιά η αριά και η ερείκη η δενδρώδης

Περί τα τρία (3) χλμ. ανατολικά του υπό μελέτη ρέματος Μεγάλο Ποτάμι Καλονής εντοπίζεται η Λιμνοθάλασσα Ψήφτας Μεθάνων που καταλαμβάνει έκταση περίπου 830 στρ. (χερσαία έκταση: Επιστημονική Οριοθέτηση ΕΚΒΥ, 2017). Η τροφοδοσία της γίνεται κυρίως από τον χείμαρρο Διαβολογέφυρο, αλλά και από εισροές της θάλασσας μέσω τεχνητού διαύλου. Όταν ο τεχνητός δίαυλος ανοίγει, τα νερά εξέρχονται προς τη θάλασσα με αποτέλεσμα να περιορίζεται η έκταση της ελεύθερης υδάτινης επιφάνειας της λιμνοθάλασσας και να αποκαλύπτονται εκτάσεις αλίπεδων.

Στην αλοφυτική βλάστηση κυριαρχεί το πολυετές αλόφυτο *Sarcocornia perennis* (τύπος οικοτόπου 1420), ενώ σποραδικά εμφανίζονται αραιές συστάδες με αρμυρίκια (*Tamarix* spp). Στα βόρεια, εμφανίζονται αλίπεδα με είδη βούρλων (*Juncus* spp, τύπος οικοτόπου 1410).

Η γεωγραφική της θέση την καθιστά σημαντική για τα είδη πτηνών που χρησιμοποιούν τις ακτές του Κορινθιακού ως μεταναστευτικό διάδρομο. Το υγροτοπικό οικοσύστημα της Λιμνοθάλασσας Ψήφτας έχει υψηλή βιολογική ποικιλότητα.

Βιότοπος CORINE: A00060064

Πίνακας 43: A00060064

Όνομα	Λιμνοθάλασσα Ψήφτα	
Κατηγορία Τόπου	Βιότοπος CORINE	
Κωδικός Τόπου	A00060064	
Κύριος Χαρακτήρας	Βιότοπος	☒
	Φυσικό Τοπίο	☐
	Δομημένο Τοπίο	☐
Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής	
Δήμος-Κοινότητα		
Συνολική Έκταση (ha)	83.27	
Χερσαία Έκταση (ha)	90.0	
Συνολική Περίμετρος (km)	6.0	
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	2.0	
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)		
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο		

Χαρακτηριστικά

Τύπος Τοπίου	
Κλίμα	
Γεωλογία	
Περιγραφή Τόπου	Μικρή παράκτια λιμνοθάλασσα.
Κατάσταση Τόπου	Καλή
Εγκατάλειψη οικισμών	
Τάση Κατάστασης Τόπου	Ταχεία υποβάθμιση
Ιστορία και εξέλιξη του τόπου	
Σημεία με καλή Θέα	
Μονοπάτια Περίπατοι	

Αξίες

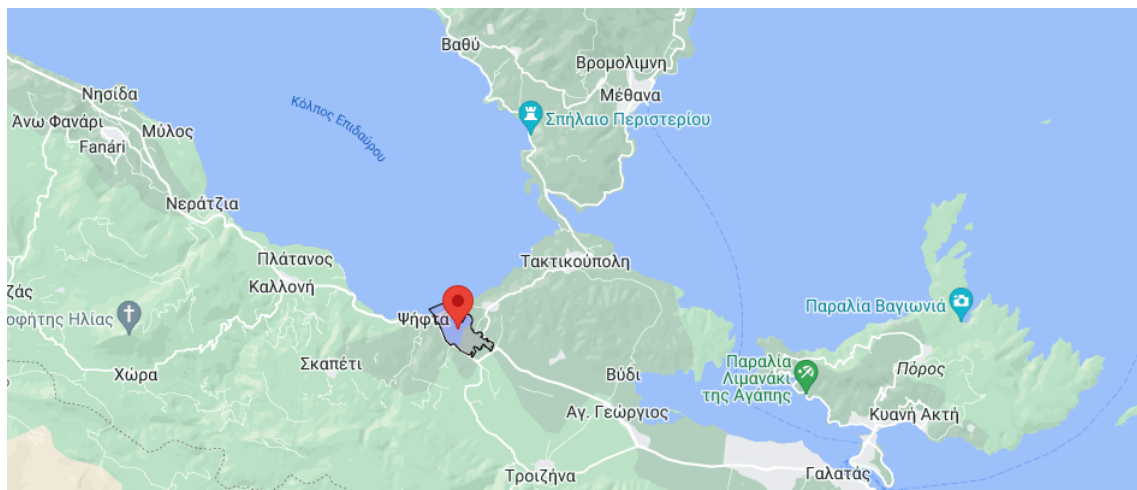
Οικολογική Αξία	
Κοινωνικοοικονομική/πολιτιστική Αξία	
Αισθητική Αξία	
Σχόλιο για τις αξίες	Σημαντική περιοχή κυρίως για τα μεταναστευτικά υδρόβια πουλιά.

Κίνδυνοι

Απειλές/διαταραχές	
Σχόλιο για τις απειλές-διαταραχές	Τουριστική ανάπτυξη.
Τρωτότητα	Η τουριστική ανάπτυξη και η έντονη οικιστική δόμηση έχουν σαν αποτέλεσμα την επιχωμάτωση της λίμνης.
Προτεραιότητα προστασίας	Πολύ Επείγουσα

Η περιοχή έχει κηρυχθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ως "περιοχή εξαιρετικού φυσικού κάλλους" (ΦΕΚ 849/Β/25-9-79), αλλά και ως αρχαιολογικός χώρος (ΦΕΚ 1466/Β/26-10-2001), λόγω των αρχαιοτήτων που έχουν εντοπιστεί εντός των ορίων της (θεμέλια

πώρινου οικοδομήματος που έχει ταυτιστεί με το ιερό της Σαρωνίας Αρτέμιδος και κατάλοιπα πρωτοελλαδικού οικισμού).

Εικόνα 90 Λιμνοθάλασσα Ψήφτας Μεθάνων

Πιο αναλυτικά στοιχεία:

Η Λιμνοθάλασσα Ψήφτας Μεθάνων βρίσκεται στα νότια του κόλπου της Επιδαύρου. Ανήκει στον Δήμο Τροιζηνίας (Διοικητική Διαίρεση Καλλικράτη) και καταλαμβάνει έκταση περίπου 830 στρ. (χερσαία έκταση: Επιστημονική Οριοθέτηση ΕΚΒΥ, 2017). Η τροφοδοσία της γίνεται κυρίως από τον χειμάρρο Διαβολογέφυρο, αλλά και από εισροές της θάλασσας μέσω τεχνητού διαύλου. Όταν ο τεχνητός δίαυλος ανοίγει, τα νερά εξέρχονται προς τη θάλασσα με αποτέλεσμα να περιορίζεται η έκταση της ελεύθερης υδάτινης επιφάνειας της λιμνοθάλασσας και να αποκαλύπτονται εκτάσεις αλίπεδων. Στην αλοφυτική βλάστηση κυριαρχεί το πολυετές αλόφυτο *Sarcocornia perennis* (τύπος οικοτόπου 1420), ενώ σποραδικά εμφανίζονται αραιές συστάδες με αρμυρίκια (*Tamarix* spp). Στα βόρεια, σε μωσαϊκό με τις αλόφιλες λόχμες, εμφανίζονται αλίπεδα με είδη βούρλων (*Juncus* spp, τύπος οικοτόπου 1410).

Η γεωγραφική της θέση την καθιστά σημαντική για τα είδη πτηνών που χρησιμοποιούν τις ακτές του Κορινθιακού ως μεταναστευτικό διάδρομο.

Το υγροτοπικό οικοσύστημα της Λιμνοθάλασσας Ψήφτας έχει υψηλή βιολογική ποικιλότητα. Παρέχει υπηρεσίες στον άνθρωπο, συμβάλλοντας στη σταθεροποίηση της ακτογραμμής, ενεργώντας ως «φίλτρο» καθαρισμού του νερού, προσφέροντας δυνατότητες αναψυχής, εκπαίδευσης και έρευνας. Εντός των ορίων υπάρχουν υποδομές αναψυχής, ενημερωτικές πινακίδες, παρατηρητήρια πουλιών και η Περιφέρεια Αττικής σχεδιάζει την περαιτέρω αξιοποίησή τους. Εντός της περιοχής ασκείται η βόσκηση, η ερασιτεχνική αλιεία, η θήρα, και λαμβάνουν χώρα

αναψυχικές δραστηριότητες. Πρόσφατα έγινε ανακατασκευή των θυροφραγμάτων στον δίαυλο επικοινωνίας με τη θάλασσα και πραγματοποιούνται συχνοί καθαρισμοί και εκβαθύνσεις.

Στην ευρύτερη περιοχή του υγροτόπου ασκούνται η γεωργία και η κτηνοτροφία. Απειλές για τον υγρότοπο θεωρούνται η χρήση γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων στις παρακείμενες καλλιέργειες, η ρίψη σκουπιδιών, και η απώλεια ενδιαιτημάτων λόγω επέκτασης της γεωργίας. Η περιοχή εμπίπτει στο "Τοπίο εξαιρέτου φυσικού κάλλους" το οποίο έχει κηρυχθεί από το ΥπΠο (ΦΕΚ 849/Β/79) και περιλαμβάνει την παραλιακή ζώνη της Τροιζηνίας από τον Γαλατά έως τα όρια της Περιφερειακής Ενότητας Αργολίδος (στην οποία περιλαμβάνονται ο όρμος του Βυδίου, της Καλλονής, της Αγίας Άννας και η ακτή της Δρυόνης) και σε πλάτος που ορίζεται από την παραλία έως και τις κορυφογραμμές. Η Λιμνοθάλασσα Ψήφτας βάσει του νέου ΡΣΑ (Φ.Ε.Κ. 156/Α/1-8-2014) εντάσσεται στο ειδικό πρόγραμμα, ως Α' Προτεραιότητας, για οριοθέτηση, εκπόνηση μελετών, χρηματοδότηση δράσεων και έργων προστασίας, αποκατάστασης, ανάδειξης και διαχείρισης. Από τον Αύγουστο του 2018, σύμφωνα με το άρθρο 54 του Ν. 4559/2018 απαγορεύεται η δόμηση, η επιχωμάτωση, η άσκηση οχλουσών δραστηριοτήτων και κάθε δραστηριότητα που υποβαθμίζει την οικολογική κατάστασή τους, καθώς και η έκδοση αδειών δόμησης.

Επίσης προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στην περιοχή είναι οι κάτωθι:

Θαλάσσια περιοχή Πausανία – Υποθαλάσσια ηφαίστεια Μεθάνων (GR2510005)

Κωδικός GR2510005

Ονομασία περιοχής Natura 2000 THALASSIA PERIOCHI PAYSANIA – ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑΙΦΑΙΣΤΕΙΑ ΜΕΤΗΑΝΟΝ – ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΥΣΑΝΙΑ – ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑΜΕΘΑΝΩΝ

Έκταση 3728.08 ha

Περιοχή Πελοπόννησος

Προστασία SCI

Περιγραφή

Η περιοχή GR2510005 βρίσκεται βορειοανατολικά της Πελοποννήσου και περιλαμβάνει το υποθαλάσσιο ηφαίστειο του Πausανία στον δυτικό Σαρωνικό κόλπο.

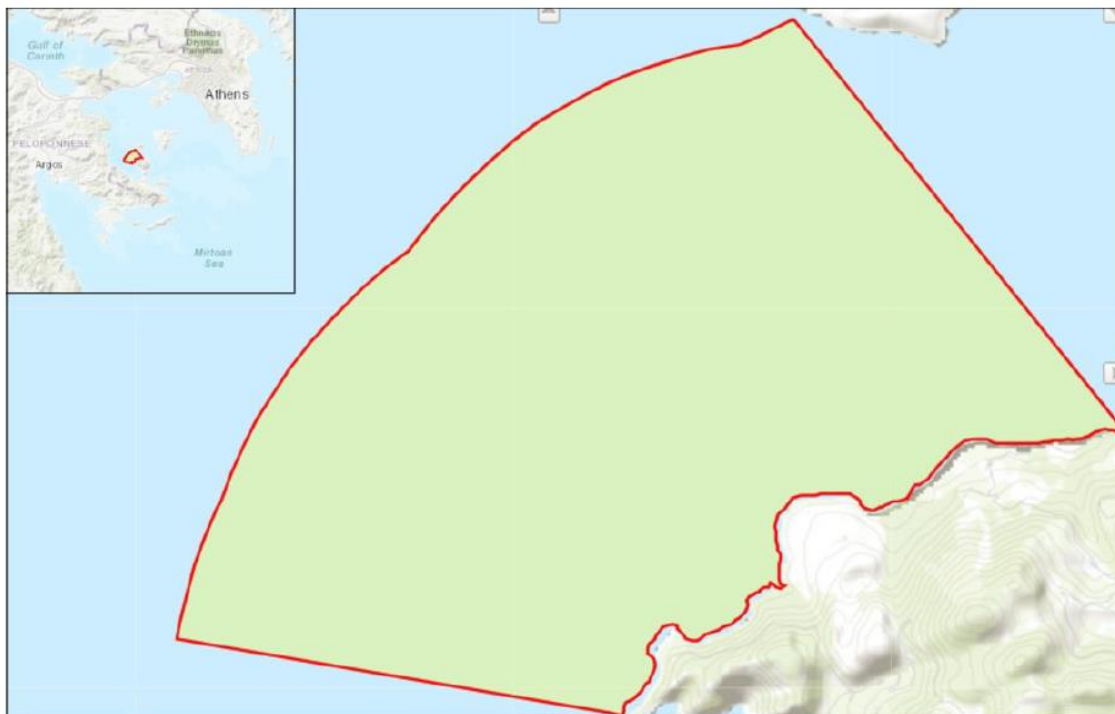
Τύποι οικοτόπων

Οι τύποι οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που απαντώνται στην περιοχή GR2510005 είναι οι 1110 (1491 ha), 1120 (186 ha), 1170 (186 ha), 1180 (1864 ha).

Σημαντικά είδη χλωρίδας

Από τα είδη χλωρίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ δεν καταγράφηκε κάποιο είδος, ενώ από τα άλλα σημαντικά είδη καταγράφηκαν τα: *Asparagopsis armata*, *Caulerpa cylindracea*,

Cymodocea nodosa, Cystoseira corniculata, Ganonema farinosum, Halophila stipulacea, Sargassum spp.

Εικόνα 91 Περιοχή Natura 2000: Θαλάσσια περιοχή Παισανία – Υποθαλάσσια ηφαιστεια Μεθάνων (GR2510005)

Πιο αναλυτικά στοιχεία για την περιοχή:

Η περιοχή με κωδικό GR2510005 και ονομασία «ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΥΣΑΝΙΑ - ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΜΕΘΑΝΩΝ» έχει χαρακτηριστεί ως ΤΚΣ. Υπάγεται στην Περιφέρεια Αττικής, έχει συνολική έκταση που ανέρχεται σε 3.728,08 ha και είναι εξ ολοκλήρου θαλάσσια. Εντάσσεται στη χωρική ευθύνη του πρώην Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Σχινιά – Μαραθώνα, Υμηττού και Νοτιοανατολικής Αττικής. Το υποθαλάσσιο ηφαίστειο του Παισανία εντοπίζεται στην λεκάνη της Επιδαύρου στο δυτικό Σαρωνικό Κόλπο, σε απόσταση 1,5-2km στα ΒΔ της χερσονήσου των Μεθάνων και καλύπτει μια έκταση περίπου 12 km². Η θαλάσσια περιοχή αυτή περιλαμβάνει το εκτεταμένο ηφαιστειακό πεδίο ανάμεσα στο ηφαίστειο του Παισανία και τις βορειοδυτικές ακτές της χερσονήσου των Μεθάνων, από τον Άγιο Νικόλαο (πηγές Παισανία) έως το ακρωτήριο της Κρασσπαναγίας.

Σύμφωνα με το Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων (ΤΕΔ, 12/2016) στην περιοχή καταγράφονται 4 ΤΟ (Τύποι Οικοτόπων) του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ,

εκ των οποίων ο ένας είναι οικότοπος προτεραιότητας. Πρόκειται για τον ΤΟ 1120 – Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με *Posidonia* (*Posidonion oceanicae*). Στην περιοχή δεν καταγράφεται κανένα σημαντικό είδος του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, αλλά απαντώνται συνολικά 21 άλλα σημαντικά είδη, εκ των οποίων τα 7 είναι είδη χλωρίδας, τα 8 είναι είδη ασπόνδυλων και τα υπόλοιπα 6 είδη ιχθυοπανίδας.

Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις

Σύμφωνα με τις απογραφές που πραγματοποίησε η Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία τις τελευταίες δεκαετίες ο πληθυσμός των Δήμων Τροιζηνίας – Μεθάνων και Αίγινας παρουσίασε τις μεταβολές που φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί (‘‘Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας ’’, Ε.Σ.Υ.Ε.).

Πίνακας 44: Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας: 2001 έως 2011

Χωρικές Ενότητες	2001	2011
Δήμος Τροιζηνίας Μεθάνων	8.564	7.143
Δ.Ε. Μεθάνων	2.057	2.115
Δ.Ε. Τροιζηνίας	6.507	5.486
Δήμος Αίγινας	13.552	13.056

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι όσον αφορά την εξέλιξη του πληθυσμού κατά την τελευταία δεκαετία στο Δήμο Τροιζηνίας - Μεθάνων εμφανίζεται μείωση του πληθυσμού κατά -16,6% .

Σύμφωνα με τα Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της περιοχής αναφέρονται τα κάτωθι:

Χωρικές Ενότητες	2021
Δήμος Τροιζηνίας Μεθάνων	6.020
Δ.Ε Μεθάνων	4.668
Δ.Ε Τροιζηνίας	1.352

Ανθρωπογενείς πιέσεις

Η σχετική απαξίωση της πρωτογενούς παραγωγής, με εξαίρεση την ελαιοκαλλιέργεια στα περισσότερα νησιά και την αγροτική παραγωγή στην Τροιζηνία, οδηγεί σε εγκατάλειψη σημαντικών τμημάτων της γης ή στην αλλαγή της χρήσης τους με κατεύθυνση τον τουρισμό και τον παραθερισμό. Η τουριστική ανάπτυξη εκδηλώνεται με διαφορετικό τρόπο και στηρίζεται αφενός

στον φυσικό πλούτο, τους αρχαιολογικούς τόπους και την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των νησιών και αφετέρου στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρει η εγγύτητα με την ηπειρωτική Αττική.

Τουρισμός

Ο κύριος όγκος των επισκεπτών εμφανίζεται κατά την διάρκεια ιδιαιτέρως του θέρους (αλλά και του χειμώνα, σε μικρότερο βαθμό όμως), τόσο εξαιτίας της μικρής απόστασης από το κλεινόν άστυ, όσο λόγω της παρουσίας στην περιοχή ιαματικών λουτρών, με άμεση συνέπεια η επίδραση του τουρισμού να είναι εντονότερη στα παράλια της περιοχής μελέτης. Επίσης, η χερσονήσος των Μεθάνων φιλοξενεί και ένα yacht club, μέρος όπου συγκεντρώνονται οι παροδικοί επισκέπτες ιστιοπλόοι.

Γεωργία

Η κύρια ενασχόληση των κατοίκων είναι η γεωργία, η οποία έχει ατονήσει εν συγκρίσει με τα προηγούμενα χρόνια, με τους ελαιώνες και τους αμυγδαλεώνες να κυριαρχούν. Οι καλλιέργειες σε παλαιότερους χρόνους ήταν σαφώς αρκετά μεγαλύτερης έκτασης και έντασης, καθώς εντοπίστηκαν πολλές εγκαταλελειμμένες αναβαθμίδες και καλλιέργειες, τώρα όμως οι ενεργές καλλιέργειες είναι ελάχιστες. Οι παλιές αυτές καλλιέργειες βρίσκονται σχεδόν σε όλη την έκταση της χερσονήσου των Μεθάνων, εν αντιθέσει με τις ενεργές καλλιέργειες, οι οποίες πλέον περιορίζονται σε μικρά τμήματα στην περιοχή μελέτης.

Οικιστική ανάπτυξη

Η χερσονήσος των Μεθάνων φιλοξενεί 4.668 κατοίκους, η πλειονότητα των οποίων εντοπίζεται στο νότιο-ανατολικό τμήμα της περιοχής μελέτης, στην πόλη των Μεθάνων, αλλά συντηρούνται και μικροί οικισμοί, οι οποίοι βρίσκονται κυρίως στα παράλια της χερσονήσου. Στην περιοχή μελέτης αν και υπάρχουν ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι (κυρίως στην εξωτερική ζώνη της χερσονήσου), στο εσωτερικό αυτής το μεγαλύτερο τμήμα της οδόστρωσης είναι χωμάτινο.

Πυρκαγιές

Δεν βρέθηκαν σημάδια πρόσφατων πυρκαγιών, όμως σύμφωνα με τα λεγόμενα των μόνιμων κατοίκων, είχε εκδηλωθεί πυρκαγιά μέτριας έντασης και έκτασης πριν από περίπου 40 χρόνια.

Βόσκηση

Παρατηρήθηκε ήπια βόσκηση, καθώς μόνο σε μια από τις επισκέψεις οι οποίες διενεργήθηκαν στην περιοχή μελέτης εντοπίστηκαν αιγοπρόβατα, ενώ ανευρέθησαν ελάχιστα άτομα *Asphodelus aestivus*, ένα είδος το οποίο μπορεί να αποτελέσει δείκτη βόσκησης.

Ιχθυοκαλλιέργειες

Στο νότιο τμήμα, καθώς και στο νότιο- και βόρειο-δυτικό άκρο της περιοχής μελέτης εντοπίζονται μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας, μικρού μεγέθους και εντάσεως.

Υδάτινοι πόροι

Τα επιφανειακά και τα υπόγεια νερά της περιοχής υφίστανται υποβάθμιση, κυρίως λόγω ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (υπερεκμετάλλευση, άναρχη χρήση των υπόγειων υδάτων για άρδευση, αλόγιστη διάθεση ρύπων στους υπόγειους υδροφορείς κ.α.). Οι πιθανές πηγές ρύπανσης των υδάτων είναι οι ακόλουθες:

Τυχόν αστικά λύματα από κατοικίες (παραθεριστικές και μη) της ευρύτερης περιοχής μελέτης τα οποία δεν διατίθενται προς επεξεργασία στην ΕΕΛ (ΒΙΟΚΑ) Μεθάνων του Δήμου Τροιζηνίας με αποτέλεσμα τον εμπλουτισμό των υπογείων υδάτων με νιτρικά.

Τα υδατικά συστήματα επηρεάζονται από τις υπολειμματικές συγκεντρώσεις των φυτοφαρμάκων και των λιπασμάτων κυρίως λόγω της συνήθους αλόγιστης χρήσης τους στις καλλιεργήσιμες εκτάσεις της περιοχής. Οι συγκεντρώσεις αυτές καταλήγουν στα επιφανειακά νερά κυρίως από τα νερά της βροχής, με αποτέλεσμα τον εμπλουτισμό τους με θρεπτικά συστατικά και την εμφάνιση φαινομένων ευτροφισμού. Ωστόσο δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία από επίσημο φορέα και υπηρεσία ώστε να αποτιμηθούν οι επιπτώσεις αυτής της συνιστώσας της ρύπανσης στους υδάτινους αποδέκτες της περιοχής.

Τα κτηνοτροφικά απόβλητα χαρακτηρίζονται από υψηλό οργανικό φορτίο, ψηλές συγκεντρώσεις θρεπτικών στοιχείων όπως άζωτο, φωσφόρο, κάλιο, υψηλή ηλεκτρική αγωγιμότητα και αυξημένη συγκέντρωση βορίου. Η διάθεση τους στο έδαφος ή στους υδάτινους αποδέκτες, χωρίς προηγούμενη επεξεργασία, οδηγεί σε σημαντική υποβάθμιση της ποιότητας, των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων. Ωστόσο, τα προαναφερθέντα ρυπαντικά φορτία στη περιοχή παράγονται από μικρές, μη οργανωμένες μονάδες και όχι από μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες οι οποίες θα αποτελούσαν σημαντική σημειακή πηγή ρύπανσης του περιβάλλοντος.

Τα απόβλητα μεταποιητικών δραστηριοτήτων - βιοτεχνιών προέρχονται κυρίως από ελαιουργεία και παραγωγή, επεξεργασία και συντήρηση αγροτικών προϊόντων κτλ. Τα βιομηχανικά απόβλητα τα οποία προσομοιάζουν ως προς την ποιοτική σύσταση τους με τα αστικά λύματα δύναται να διατίθενται προς επεξεργασία στην ΕΕΛ (ΒΙΟΚΑ) Μεθάνων του Δήμου Τροιζηνίας (εξαιρούνται ελαιοτριβείο, ιχθυοτροφία κτλ).

Έδαφος

Το έδαφος αποτελεί τον δυνητικό αποδέκτη πάσης φύσεως ρύπων αφού σε αυτό καταλήγουν στερεά απορρίμματα, λιπάσματα και φυτοφάρμακα από τις καλλιέργειες αλλά και τα υγρά απόβλητα με αντίκτυπο και στον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα.

Συγκεκριμένα οι πιέσεις στο έδαφος και στο υπέδαφος της περιοχής μελέτης, προέρχονται από την υπερβολική χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στις γεωργικές εκτάσεις, αλλά και από τυχόν ανεξέλεγκτη διάθεση των αστικών υγρών αποβλήτων στο βαθμό που χρησιμοποιούνται βόθροι (π.χ. στην περίπτωση διαρροών των σηπτικών βόθρων) στους οικισμούς. Επίσης πιέσεις προέρχονται από τυχόν διάθεση στο έδαφος των λυμάτων κτηνοτροφικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων (π.χ. απόβλητα ελαιοτριβείων), τα οποία δεν υφίστανται κατάλληλη επεξεργασία πριν τη διάθεσή τους, καθώς και από τυχόν ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων και αδρανών υλικών σε διάφορες θέσεις. Εκτός από τη ρύπανση που προκαλείται η ανεξέλεγκτη διάθεση των αστικών απορριμμάτων και άλλων στερεών αποβλήτων στο έδαφος αυξάνει και τον κίνδυνο πυρκαγιών.

Εγκαταστάσεις και φορείς διαχείρισης αποβλήτων

Δεν λειτουργεί στην παρούσα φάση Πράσινο Σημείο καθώς και άλλη εγκατάσταση επεξεργασίας αποβλήτων. Στην παρούσα φάση υπάρχει σταθερή συνεργασία με ανάδοχο για την αποκομιδή των ΑΣΑ.

Ειδικότερα, ανατίθεται σε ανάδοχο οι παρακάτω υπηρεσίες: 1. Αποκομιδή των οργανικών και σύμμεικτων απορριμμάτων. Τα απορρίμματα μεταφέρονται σε ΧΥΤΑ στην Περιφέρεια Αττικής. 2. Αποκομιδή ογκωδών αντικειμένων καθώς και κλαδεμάτων.

Η αποκομιδή των ογκωδών αντικειμένων και των κλαδεμάτων γίνεται από τα σημεία στα οποία βρίσκονται τοποθετημένα και η μεταφορά τους γίνεται σε ΧΥΤΑ στην Περιφέρεια Αττικής. Οι συμβάσεις ανανεώνονται σε μηνιαία βάση και προβλέπεται η σύνταξη σύμβασης μεγαλύτερης διάρκειας.

Ο Δήμος Τροιζηνίας – Μεθάνων δεν διαθέτει δικά του απορριμματοφόρα, αλλά χρησιμοποιεί οχήματα που του έχει παραχωρήσει ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Τροιζηνίας – Πόρου.

Στην περιοχή της ΛΑΠ Ρεμάτων Αργολικού Κόλπου (EL0331) έχει χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητη σε νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης ζώνη, μεταξύ των άλλων και η περιοχή Τροιζηνίας σύμφωνα με την ΚΥΑ 147070/21-1-2014 (ΦΕΚ 3224/Β/2-12-2014), όπου προβλέπεται:

1. Να εφαρμόζεται πρόγραμμα παρακολούθησης, το οποίο επαναλαμβάνεται τουλάχιστον ανά τετραετία ενώ παράλληλα επανεξετάζεται η κατάσταση των νερών από πλευράς ευτροφισμού σύμφωνα με το άρθρο 4, παρ. 3 (β) και (γ) της ΚΥΑ 16190/1335/1997
2. Για τη μείωση της νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης στα νερά καταρτίζεται Πρόγραμμα Δράσης και λαμβάνεται οποιοδήποτε επιπλέον συμπληρωματικό μέτρο ή ενισχυμένη δράση, σύμφωνα με το άρθρο 5 της υπ' αριθμ. της ΚΥΑ 16190/1335/1997

Εικόνα 92 Ευπρόσβλητη περιοχή Τροιζηνίας

Στο ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου (ΕΛ03) υπάρχουν πέντε ευπρόσβλητες περιοχές για νιτρορρύπανση σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία εκ των οποίων τέσσερις στη ΛΑΠ Ρεμάτων Αργολικού Κόλπου (ΕΛ0331).

Πίνακας 45: Ευπρόσβλητες Ζώνες και Υδατικά Συστήματα που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορρύπανση στο ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου

Ονομασία Ευπρόσβλητης Ζώνης	Υδατικά Συστήματα που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορρύπανση			
	Κωδικός ΥΣ	Όνομα ΥΣ	Κατηγορία ΥΣ	ΛΑΠ
Οροπέδιο Τρίπολης ΕΛ0330ΝΙ01	ΕΛ0300020	Σύστημα Αν. Αρκαδίας-Δυτ. Αργολίδας	Υπόγειο	ΕΛ0330
	ΕΛ0300030	Σύστημα οροπεδίου Τρίπολης	Υπόγειο	ΕΛ0330
Αργολικό Πεδίο ΕΛ0331ΝΙ01	ΕΛ0300040	Σύστημα Αργολικού Πεδίου	Υπόγειο	ΕΛ0331
Περιοχή Τροιζηνίας ΕΛ0331ΝΙ02	ΕΛ0300060	Σύστημα Τροιζηνίας	Υπόγειο	ΕΛ0331
Περιοχή Άστρους ΕΛ0331ΝΙ03	ΕΛ0300090	Σύστημα Άστρους	Υπόγειο	ΕΛ0331
Περιοχή Λεωνιδίου Αρκαδίας ΕΛ0331ΝΙ04	ΕΛ0300100	Σύστημα Πάρνωνα (αφορά την πεδινή ζώνη του Λεωνιδίου)	Υπόγειο	ΕΛ0331

Πολεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις

Με το ΦΕΚ 720/Δ/21-10-1991 έχει εγκριθεί το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) του οικισμού των Μεθάνων. Συγκεκριμένα για την προστασία περιβάλλοντος στον οικισμό Μεθάνων καθορίζεται ζώνη προστασίας ακτών σε όλο το μήκος του οικισμού.

Πιο αναλυτικά το Γενικό Πολεοδομικό σχέδιο (ΓΠΣ) της περιοχής έχει δημοσιευθεί στο ΦΕΚ 720Δ/91 και καλύπτει τους οικισμούς Μέθανα, Γαλατά και Πόρο.

Επιγραμματικά το υφιστάμενο ΓΠΣ, το οποίο ήδη τελεί υπό αναθεώρηση προβλέπει επιγραμματικά:

- Η πολεοδομική οργάνωση προβλέπει 2.300 άτομα, μέσο συντελεστή δόμησης 1,20 και πυκνότητα 74 άτομα ανά εκτάριο.
- Προβλέπει επέκταση του Σχεδίου Πόλης (Σ.Π) κατά τρεις πολεοδομικές ενότητες.
- Οι χρήσεις γης που έχουν καθοριστεί για το εντός σχεδίου τμήμα είναι γενική κατοικία με τον αναγκαίο κοινωνικό εξοπλισμό για κάθε πολεοδομική ενότητα- γειτονιά, τον καθορισμό πολεοδομικού κέντρου και τη δημιουργία αθλητικών χώρων και εκπαίδευσης.
- Για τη λήψη μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος, για τον Γαλατά προτείνεται ο καθορισμός ζώνης προστασίας των ακτών
- Για τα αναγκαία έργα προτείνεται η ολοκλήρωση της μελέτης οδικής παράκαμψης της πόλης, δημιουργία προβλήτας στο δυτικό άκρο του λιμένα και ανάπτυξη καταφυγίου τουριστικών σκαφών στα Ανατολικά, σε συνδυασμό με την τουριστική ζώνη.

Αειφορική Ανάπτυξη

Βλέπε αντίστοιχο κεφάλαιο για Πόρο.

Πολιτιστική κληρονομιά

Το σύνολο της περιοχής μελέτης ανήκει στη ΖΟΕ Αττικής, και υπόκειται στις σχετικές προβλέψεις. Οι περιοχές για τις οποίες υπάρχει ίδιο καθεστώς είναι κυρίως οι αρχαιολογικοί χώροι.

Αρχαιολογικοί χώροι για τους οποίους έχει εκδοθεί ειδική νομοθετική πράξη προστασίας τους από μέρους της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας είναι οι εξής:

- α) Περιοχή Νησάκι Μεθάνων
- β) Ευρύτερη περιοχή Παλαιόκαστρου
- γ) Ευρύτερη περιοχή Λαιμού Μεθάνων
- δ) Ευρύτερη περιοχή αρχαίας Τροιζήνας
- ε) Ναός Ποσειδώνος στη Φούσα Πόρου
- στ) Μονή Ζωοδόχου Πηγής, περιοχής Μοναστήρι Πόρου

Η νομοθεσία που διέπει τις παραπάνω περιοχές περιλαμβάνεται στα εξής ΦΕΚ: 332/Α/6-8-36, 527/Β/24-8-67, 335/Β/12-5-72, 276/Β/20-3-79, 196/Β/26-2-80. Οι παραπάνω κηρύξεις δεν περιλαμβάνουν όμως και οριοθετήσεις. Κατά συνέπεια η προστασία που παρέχεται παραμένει θεωρητική επειδή δεν περιέχει άμεσα εφαρμόσιμες ρυθμίσεις.

Ιστορική - Πολιτιστική κληρονομιά

Τα Μέθανα είναι πλούσια σε προϊστορικά και αρχαία ευρήματα. Στο εκκλησάκι των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, 1,5 χλμ από τη Λουτρόπολη Μεθάνων, το 1990, στα θεμέλια της μικρής εκκλησίας, ανακαλύφθηκε προϊστορικός οικισμός Μυκηναϊκής Εποχής του 14ου και 13ου αι. π.Χ. Σε ένα από τα κτίσματα του οικισμού βρέθηκαν αφιερώματα (ειδώλια και κοσμήματα), από τα οποία εκτιμάται ότι ήταν χώρος λατρείας προϊστορικής θεότητας, και πιθανόν του Ποσειδώνα. Τα ευρήματα της ανασκαφής εκτίθενται στο αρχαιολογικό μουσείο του Πειραιά. Στο λόφο του Παλιόκαστρου, κοντά στο Βαθύ, βρίσκονται τα ερείπια της Ακρόπολης των αρχαίων Μεθάνων, με τα καλοδιατηρημένα από ηφαιστειακό πέτρωμα τείχη και την καλοδιατηρημένη πύλη, η οποία χτίστηκε κατά τον 4^ο με 3^ο αι. π.Χ., από την εποχή του Πελοποννησιακού Πολέμου. Από ευρήματα φαίνεται ότι η περιοχή είχε πρωτοκατοικηθεί από τη νεολιθική εποχή (5000 π.Χ.). Οι ελάχιστες ανασκαφές που έγιναν στην Ακρόπολη των αρχαίων Μεθάνων έφεραν στο φως θραύσματα Μυκηναϊκών αγγείων. Επίσης ορατά ερείπια αρχαίων οικημάτων σώζονται και μέσα στη θάλασσα, από τη βυθισμένη πόλη των Μεθάνων, μεταξύ των οποίων και η προβλήτα του αρχαίου λιμανιού. Ανάμεσα στα υποθαλάσσια αρχαία ερείπια, υπάρχουν και Βυζαντινές εκκλησίες, που σημαίνει ότι οι καθιζήσεις έγιναν τα πρώτα μ.Χ. χρόνια. Σύμφωνα με τους αρχαιολόγους, η αρχαία πόλη των Μεθάνων είχε περίπου 700 σπίτια.

Το Σπήλαιο των Περιστεριών βρίσκεται στο δυτικό παραλιακό δρόμο 2.5 χλμ πριν από το Βαθύ. Ανακαλύφθηκε το 1973 κατά τη διάνοιξη του δυτικού παραλιακού δρόμου, είναι ηλικίας 2,5 εκατ. ετών, έχει μήκος 250 μέτρων και αποτελείται από τρεις θαλάμους. Στον πρώτο θάλαμο υπάρχει μικρή λίμνη που για να την περάσεις ίσως χρειάζεται φουσκωτό. Ο δεύτερος είναι γεμάτος βράχους και στον τρίτο υπάρχει και πάλι νερό. Στους δύο τελευταίους θαλάμους υπάρχουν εντυπωσιακοί σταλαγμίτες σε όμορφους σχηματισμούς. Λέγεται ότι το σπήλαιο εκτείνεται μέχρι κάτω από το οροπέδιο «Θρονί».

Το κάστρο του Φαβιέρου βρίσκεται στο Στενό των Μεθάνων, σε υψόμετρο περίπου 80μ πάνω στο λόφο και το οποίο αποτελεί διατηρητέο ιστορικό μνημείο. Τα τελευταία μέτρα της διαδρομής προς το κάστρο είναι πεζοπορικά, μέσα από ένα μονοπάτι με σήμανση. Κατά μήκος της διαδρομής συναντά κανείς υπολείμματα οχυρώσεων. Πρόκειται για κάστρο της μεσαιωνικής εποχής με τέσσερις μικρούς πυργίσκους στις άκρες του. Χτίστηκε το 1826, υπό τις διαταγές του Νικόλαου Κάρολου Φαβιέρου, Γάλλου στρατηγού, πάνω στα ερείπια παλαιών οχυρώσεων που είχαν χτίσει οι Αθηναίοι (ο Νικίας) τον 5ο αι.π.Χ, στον Πελοποννησιακό πόλεμο. Ο στρατηγός Φαβιέρος ήταν αυτός

που οργάνωσε και διοίκησε τον πρώτο τακτικό στρατό της Ελλάδας, στον οποίο αποδίδεται και το όνομα του οικισμού της Τακτικούπολης.

Η Τροιζήνα υπήρξε αρχαιότατη πόλη, ενώ πρώτος βασιλιάς της αναφέρεται ο Ώρος. Το όνομά της σύμφωνα με τον μύθο το πήρε από τον γιο του Πέλοπα Τροιζήνα, την περίοδο που βασιλιάς της Τροιζήνας ήταν ο Πιθθέας.

Τα επόμενα χρόνια στην Τροιζήνα κυριάρχησαν οι Δωριείς, όπως και στην υπόλοιπη Αργολική χερσόνησο. Από την Τροιζήνα και το Άργος, έφυγαν άποικοι που ίδρυσαν την πόλη Αλικαρνασσό στα Μικρασιατικά παράλια. Η Τροιζήνα ήταν μία από τις πόλεις της Αμφικτυονίας της Καλαυρίας. Η Αμφικτυονία της Καλαυρίας δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς ιδρύθηκε. Πιστεύεται ότι υπήρχε από την Μυκηναϊκή εποχή, ενώ σύμφωνα με άλλες απόψεις δημιουργήθηκε τον 7^ο αιώνα π.Χ. ως συμμαχία πόλεων που απειλούνταν από το Άργος. Κατά τους Περσικούς πολέμους συμμετείχε στην συμμαχία των Ελλήνων. Μάλιστα η Τροιζήνα ήταν μία από τις περιοχές στις οποίες κατέφυγαν και φιλοξενήθηκαν τα γυναικόπαιδα των Αθηναίων όταν οι Πέρσες εισέβαλαν στην Αττική. Κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο, καταλήφθηκε από τους Αθηναίους για να χρησιμεύσει ως Αθηναϊκή βάση στην βορειοανατολική Πελοπόννησο, αλλά μετά το 413 π.Χ. η Τροιζήνα ακολούθησε την Σπάρτη. Μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου η Τροιζήνα ακολουθούσε τις μεγάλες δυνάμεις που κυριαρχούσαν κατά περιόδους στον ελλαδικό χώρο μέχρι που υποτάχτηκε στους Μακεδόνες.

Στην Επανάσταση του 1821 συγκλήθηκε στην Τροιζήνα η Γ' Εθνοσυνέλευση το 1827, η οποία εξέλεξε κυβερνήτη της Ελλάδας τον Ιωάννη Καποδίστρια. Η Τροιζήνα είναι σήμερα ένα μικρό χωριό με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους.

Η Τροιζηνία είναι μια περιοχή που την χαρακτηρίζει περισσότερο το ειδυλλιακό τοπίο της παρά τα μνημεία ή οι παραδοσιακοί οικισμοί της. Από τα φυσικά της μνημεία και αξιοθέατα ξεχωρίζουν το ηφαίστειο των Μεθάνων, το Λεμονοδάσος του Γαλατά, η λιμνοθάλασσα της Ψήφτας και το φαράγγι Διαβολογέφυρο. Τα αξιοθέατα του Γαλατά είναι:

- Το Ηφαίστειο των Μεθάνων ανήκει στο ηφαιστειακό τόξο του νότιου Αιγαίου, βρίσκεται στο δυτικό του άκρο και διαθέτει σημαντικό γεωθερμικό δυναμικό, όχι όμως πλήρως ερευνημένο. Είχε έντονη ηφαιστειακή δραστηριότητα μεταξύ της περιόδου 276 έως 239 π.Χ., από αναφορές των αρχαίων ιστορικών Στράβωνα, Πausανία και Οβιδίου. Το ηφαίστειο των Μεθάνων απαριθμεί τριάντα κρατήρες. Ο πιο γνωστός από τους κρατήρες του ηφαιστείου αυτού βρίσκεται βορειοδυτικά, πάνω από το χωριό της Καημένης Χώρας και δεν είναι πια ενεργός. Ο κρατήρας της Καημένης Χώρας έχει βάθος περίπου 50μ., διάμετρο 100μ. και το ανώτερο ύψος του κώνου είναι 425μ. Στη βορειοανατολική πλευρά του διακρίνονται άλλοι δυο παρασιτικοί κρατήρες. Η διαδρομή προς τον κρατήρα γίνεται από ένα μονοπάτι χαραγμένο στη λάβα και αποτελεί μια ωραία εμπειρία ανάβασης. Στην αρχή κινείται στη βάση του λόφου και στη συνέχεια κερδίζει απότομα ύψος και οδηγεί, μετά από 30 λεπτά περίπου, στον κρατήρα του ηφαιστείου. Στο τέλος του μονοπατιού υπάρχει ένας εντυπωσιακός σπηλαιοειδής σχηματισμός, που συχνά αναφέρεται

ως "κρατήρας" χωρίς να είναι. Συνεχίζοντας και φτάνοντας στην καρδιά του κρατήρα υπάρχει μια ευχάριστη δροσερή έκπληξη. Στη θέση Καλοκούμπαρο φαίνεται ασβεστόλιθος καλυμμένος από τη λάβα του Ηφαιστείου. Οι διάσπαρτοι όγκοι της λάβας είναι κεροστιλβικός υπερσθενικός ανδρείτης (Ελ. Πλατάκης 1952) και έχουν τη μορφή γιγάντιου λίθινου ποταμού που εκτείνεται σε μήκος 1.500 μέτρων μέχρι τη θάλασσα σχηματίζοντας τον Μαύρο Κάβο, όπως ονομάζουν οι ντόπιοι το χαμηλό λόφο του ακρωτηρίου, ακριβώς κάτω από το Ηφαίστειο. Το Ηφαίστειο της Καμμένης Χώρας είναι ένα από τα νεότερα στο ηφαιστειακό τόξο του Αιγαίου. Η έκρηξή του πρέπει να έγινε στα χρόνια της βασιλείας του Αντιγόνου του Γονατά (277-240 π.Χ.), σύμφωνα με τις αναφορές του Στράβωνα (Γεωγραφ.Α,ε59,18), του Οβιδίου, καθώς και με όσα αναφέρει ο Πausanias στο έργο του Ελλάδος Περιήγησις, ΙΙ, 34). Ο Οβίδιος αναφέρει μάλιστα ότι όλη η περιοχή γύρω από τον οικισμό της Καμμένης Χώρας ήταν μία εκτεταμένη και πλούσια σε καρπούς πεδιάδα, αλλά η σφοδρή έκρηξη του Ηφαιστείου σκέπασε μεγάλο τμήμα της με τεράστιους όγκους λάβας και τέφρας. Στη χερσόνησο έχουν καταγραφεί τριάντα κρατήρες, με την τελευταία καταγραφή να γίνεται το 1987 και να αφορά υποθαλάσσιο κρατήρα σε βάθος 200 μέτρων. Ο μεγαλύτερος χερσαίος κρατήρας βρίσκεται στην θέση Θρονί, δυτικά της πόλης των Μεθάνων.

- Η λιμνοθάλασσα Ψήφτα είναι μια πανέμορφη περιοχή με σημαντική οικολογική αξία η οποία έχει κηρυχθεί «εξαίρετου φυσικού κάλλους» από το ΥΠΠΟ (ΦΕΚ 849/Β/79), ενώ το καλοκαίρι η υδάτινη επιφάνεια κατεβαίνει. Έχει έκταση 900 στρέμματα και περίμετρο 6χλμ. Είναι σημαντικός βιότοπος για τα μεταναστευτικά πουλιά, των οποίων η παρουσία σε συνδυασμό με την παρυδάτια βλάστηση και το υγρό τοπίο δημιουργεί ένα τοπίο μεγάλου φυσικού κάλλους. Υπολογίζεται ότι περίπου 89 είδη πουλιών μεταναστεύουν ή διαχειμάζουν σε αυτήν. Έχουν γίνει παρεμβάσεις διάσωσης και ανάδειξής της και έχουν δημιουργηθεί υποδομές για την καλύτερη πρόσβασή της από τους επισκέπτες της περιοχής. Επίσης οι εγκαταστάσεις του υδροβιότοπου περιλαμβάνουν παρατηρητήρια και μονοπάτια σήμανση για όλους όσους θέλουν να παρατηρήσουν την πανίδα και την χλωρίδα της περιοχής του υδροβιότοπου. Ο υδροβιότοπος της Ψήφτας
- Το Διαβολογέφυρο είναι μια απόκρημνη περιοχή με άγρια ομορφιά που βρίσκεται πάνω από το χωριό της Τροιζήνας. Είναι μια πανέμορφη χαράδρα με πλούσια βλάστηση, γεμάτη από πικροδάφνες, αιωνόβια δέντρα και πλατάνια. Στο φαράγγι δύο πλευρές ενώνονται με ένα φυσικό γεφύρι, που δημιούργησε η διάβρωση των πετρωμάτων από το νερό και τον αέρα. Το περίεργο είναι ότι στους βράχους γύρω από τη γέφυρα υπάρχουν βαθουλώματα σαν διχαλωτές πατημασιές κασίκας (τέτοια πόδια έχει λένε και ο Διάβολος). Ίσως αυτές να έδωσαν την αφορμή να πλαστεί αυτός ο θρύλος. Όμως η οπλή αυτή μοιάζει και με οπλή αλόγου, πράγμα που ίσως έκανε τους αρχαίους Τροιζήνιους να πιστεύουν ότι την έκανε το φτερωτό άλογο "Πήγασος" και για αυτό το λόγο ονόμασαν το νερό που έτρεχε "Ιπποκρήνη". Το φαράγγι είναι περπατητό, είναι καταπράσινο, χωρίς ίχνος πολιτισμού και περιλαμβάνει πολλές κολύμπες, jump, τσουλήθρες και

νερό ακόμη και το καλοκαίρι. Σε διαστήματα έχουν τοποθετηθεί ξύλινα στηρίγματα και χοντρά σκοινιά για να βοηθούν στην κατάβαση και ανάβαση στο φαράγγι. Ο δρόμος για το Διαβολογέφυρο ξεκινά από την πλατεία του χωριού της Τροιζήνας και λίγο πιο πάνω γίνεται χωματόδρομος, δύσβατος, γεμάτος στροφές, μικρά χαντάκια και λακκούβες.

- Το Ασκληπιείο της Τροιζήνας θα το συναντήσουμε στα βορειοδυτικά της αρχαίας πόλης, βρίσκονται τα ερείπια του Ασκληπιείου που χτίστηκε στα τέλη του 4^{ου} με αρχές 3^{ου} αι. π.Χ.. Ήταν ένα ορθογώνιο κτίριο με εσωτερική αυλή και δωμάτια στις τρεις πλευρές του, όπου βρέθηκαν ίχνη από κρεβάτια, τραπέζια και τζάκια. Πρέπει λοιπόν αυτά να ήταν τα δωμάτια των αρρώστων. Στην άλλη πλευρά βρισκόταν μια μεγάλη αίθουσα με εσωτερική κιονοστοιχία. Από αυτό το κτίριο μπορούσες με έναν διάδρομο να περάσεις σε ένα άλλο κτίριο με αίθουσα και αυλή που πρέπει να ήταν το Θεραπευτήριο. Το καλό κλίμα και το καθαρό νερό των πηγών ευνοούσε την λειτουργία του θεραπευτηρίου, του οποίου η λειτουργία βεβαιώνεται από επιγραφές. Στο νότιο τοίχο της περιβόλου υπάρχουν ερείπια μιας κρήνης. Σώζονται τα θεμέλια διαφόρων κτισμάτων (δωματίων, ξενώνων, αιθουσών θεραπείας). Η ύπαρξη σχετικών επιγραφών βεβαιώνει τη λειτουργία Ασκληπιείου, αλλά φαίνεται ότι το Ασκληπιείο της Επιδαύρου επισκίασε αυτό της Τροιζήνας. Στην παρακμή του Ασκληπιείου της Τροιζήνας διαδραμάτισε προφανώς σημαντικό ρόλο και ο σεισμός, τον οποίο προκάλεσε η έκρηξη του ηφαιστείου των Μεθάνων, στα μέσα του 3ου αιώνα π.Χ. Τα κτίρια υπέστησαν τότε σοβαρές φθορές και παρέμειναν σε ερειπιώδη κατάσταση μέχρι τους ρωμαϊκούς χρόνους, οπότε και επισκευάστηκαν. Μετά την επικράτηση του χριστιανισμού το αρχαίο υλικό του Ασκληπιείου χρησιμοποιήθηκε για την οικοδόμηση χριστιανικών ναών, όπως της Παναγίας της Επισκοπής. Οι εστίες του Ασκληπιείου Κτηριακά κατάλοιπα από τον Αρχαιολογικό χώρο Τροιζήνας
- Το Ιερό του Ιππολύτου, του αδικοχαμένου γιού του Θησέα, βρίσκεται έξω από την ακρόπολη της αρχαίας Τροιζήνας. Χρονολογείται στα τέλη του 4^{ου} αι. π.Χ. και καταλαμβάνει μια έκταση τεσσάρων στρεμμάτων. Σήμερα σώζονται μόνο τα θεμέλια του ναού, διαστάσεων 32x31μ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ένα μεγάλο κτήριο της ίδιας περιόδου, που θεωρείται το εστιατόριο του ιερού και συγκροτείται από μια μεγάλη αίθουσα με βάσεις κλινών και τραπεζών και 8 εστίες, που χρησίμευαν στο μαγειρείο του εστιατορίου. Το στάδιο, όπου γυμναζόταν ο Ιππόλυτος, βρισκόταν βόρεια των ερειπίων του χριστιανικού ναού της Παναγίας της Επισκοπής, ενώ ψηλότερα ήταν ο ναός της Κατασκοπείας Αφροδίτης.
- Η αρχαία Τροιζήνα στέκεται σε ένα ύψωμα δυτικά του σημερινού οικισμού της Τροιζήνας, μέσα σε ένα όμορφο φυσικό περιβάλλον, κοντά στην θάλασσα. Η αρχαία ακρόπολη μετασκευάσθηκε σε φρούριο από τους Φράγκους τον 13^ο αι. Σώζονται τα τείχη του 3^{ου} αι. π.Χ. και μέρος από το διατείχισμα, που χώριζε την κυρίως πόλη από τα περίχωρα, της ύστερης ελληνιστικής εποχής εξασφαλίζοντας έτσι καλύτερη οχύρωση για την Ακρόπολη. Επίσης σώζονται λείψανα δύο τετράγωνων πύργων και το κατώτερο τμήμα ενός μεγαλύτερου του 5^{ου} αι. π.Χ., που είναι

γνωστός σαν «Παλάτι του Θησέα». Πάνω σε αυτόν ανεγέρθηκε πύργος από τον Φράγκο ηγεμόνα της περιοχής, μέρος του οποίου δεσπόζει ακόμη στην περιοχή. Η Αρχαία Τροιζήνα ήταν μια πόλη που άκμασε κατά μεγάλες χρονικές περιόδους, ενώ σε άλλες περιόδους έπαιξε δευτερεύοντα ρόλο, επισκιασμένη από μεγαλύτερα κέντρα. Είναι βέβαιο εξάλλου ότι διέθετε μια οικονομικά εύρωστη τάξη, η οποία επιδείκνυε τον πλούτο της και συμμετείχε σε πανελλήνιους αθλητικούς αγώνες. Τις ανάγκες μάλιστα αυτής της τάξης εξυπηρετούσε η δημιουργία τοπικού κέντρου παραγωγής χάλκινων αγγείων, τα οποία ήταν δημοφιλή ως κτερίσματα για δύο τουλάχιστον αιώνες. Από την Αρχαία Τροιζήνα σώζονται ελάχιστα, αφού άλλα καταστράφηκαν και άλλα χρησιμοποιήθηκαν για μεταγενέστερες κατασκευές. Υπάρχουν όμως εξαιρετικά ευρήματα τα οποία φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πόρου αλλά και στο Εθνικό Αρχαιολογικό.

- Το νησάκι των Αγίων Αναργύρων είναι μία μικρή χερσόνησος στην είσοδο της πόλης των Μεθάνων, απέναντι από τη Βρωμολίμνη και δίπλα στη Μαρίνα των Μεθάνων και στην παραλία των Αγίων Αναργύρων. Είναι δένδροφυτεμένο και γύρω σε αυτό υπάρχει ένας πολύ όμορφος πλακοστρωμένος δρόμος, κατάλληλος για ρομαντικούς απογευματινούς και νυχτερινούς περιπάτους. Στο νησάκι βρίσκεται η εκκλησία των Αγίων Αναργύρων και κάποια κατάλοιπα αρχαίας οχύρωσης της κλασικής και αρχαϊκής εποχής. Κάτω από την εκκλησία υπάρχουν ίχνη από τα Κυκλώπεια Τείχη του 6ου αι. π.Χ.
- Το Κάστρο του Φαβιέρου - Στενό των Μεθάνων ονομάστηκε έτσι λόγω του βαρόνου Νικόλαου Φαβιέρου. Το 1826 επισκέυασε το φρούριο που είχαν κατασκευάσει οι Αθηναίοι το 425 π.Χ, στη στενή λωρίδα που ενώνει την Πελοπόννησο με τη χερσόνησο των Μεθάνων -λίγο μετά την Τακτικούπολη, που πήρε το όνομά της από τον τακτικό στρατό, που δημιούργησε ο Φαβιέρος αφού παρέλαβε ό,τι υπήρχε από το συνταγματάρχη Ροδίου. Ο Φαβιέρος (1782- 1855) ήταν γάλλος στρατηγός. Πήρε μέρος στους πολέμους που έκανε ο Ναπολέων και διακρίθηκε για τη γενναιότητά του, και ανέβηκε ταχύτατα, τους βαθμούς της στρατιωτικής ιεραρχίας. Σε ηλικία 30 ετών, ήταν συνταγματάρχης, και είχε τιμηθεί με τον ταξιάρχη της Λεγεώνας της Τιμής και είχε πάρει τον τίτλο του βαρόνου. Μετά την παλινόρθωση των Βουρβόνων, αποτάχθηκε, όπως και οι περισσότεροι αξιωματικοί του Ναπολέοντα. Επειδή εδιώκετο, κατέφυγε στην Αγγλία, και το 1823, τέθηκε στην υπηρεσία της Ανεξαρτησίας της Ελλάδας. Αποβιβάστηκε στο Ναύπλιο με το ψευδώνυμο «Ντε Μπορέλ» έμεινε λίγο, και ξανάφυγε στην Αγγλία, για να επιστρέψει το 1825. Ο Φαβιέρος ήταν αγαπητός και οι Έλληνες πολεμιστές τον τιμούσαν. Το 1842, η Ελληνική Εθνοσυνέλευση τον είχε ανακηρύξει επίτιμο Έλληνα πολίτη. Τότε εκείνος είπε: «Η Ελλάς μου πληρώνει μεγαλοπρεπώς ολίγας σταγόνες αίματος χυθέντος για την αγίαν υπόθεσίν της». Και δεν έπαψε ποτέ να μιλάει για την Ελλάδα και να ενδιαφέρεται για τα Ελληνικά πράγματα. Ο Φαβιέρος έκανε το 1826, την πρώτη προσπάθεια ιδρύσεως Ταχυδρομείου στον Πόρο, αλλά απέτυχε. Σήμερα το κάστρο είναι δύσκολα επισκέψιμο λόγω της πυκνής θαμνώδους βλάστησης.

Πίνακας 46 Θέσεις αρχαιολογικού ενδιαφέροντος

Υπουργικής Απόφασης	Αριθμός ΦΕΚ	Τίτλος ΦΕΚ
ΠΔ 30-10-1924	ΦΕΚ 279/Α/6-11-1924	Περί κηρύξεως διατηρητέων αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/8827/4 87/22-3-1994	ΦΕΚ 260/Β/12-4-1994	Κήρυξη ως αρχαιολογικού χώρου της περιοχής "Απάθεια" Γαλατά Τροιζηνίας.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/20963/ 1129/16-9-1994	ΦΕΚ 759/Β/10-10-1994	Κήρυξη χερσαίου και θαλασσίου αρχ/κού χώρου στην περιοχή Φουρκαριά Τροιζηνίας.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/776/7/8 -6-1995	ΦΕΚ 594/Β/7-7-1995	
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/48009/ 2747 π.ε./21-2-1996	ΦΕΚ 135/Β/6-3-1996	Κήρυξη ως αρχαιολογικού χώρου της περιοχής του λόφου "Μαγούλα" στον Γαλατά Τροιζηνίας
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/54119/ 3271/9-12-1997	ΦΕΚ 1175/Β/30-12-1997	Συμπλήρωση της ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/20963/1129/16-9-94 Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ 759/Β/10.10.94) περί κηρύξεως χερσαίου και θαλασσίου αρχαιολογικού χώρου στην περιοχή Φουρκαριά Τροιζηνίας.
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/54269/ 3276 π.ε./10-4-1998	ΦΕΚ 425/Β/6-5-1998	
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/17459/ 806/5-4-2000	ΦΕΚ 557/Β/12-4-2000	Καθορισμός ζωνών Α και Β προστασίας στον αρχαιολογικό χώρο Μαγούλας Γαλατά Τροιζηνίας.

ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/3597/2 54/23-1-2002	ΦΕΚ 153/Β/13-2-2002	Συμπλήρωση κήρυξης - οριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου «Απάθειας» Γαλατά Τροιζηνίας.
--	---------------------	--

Καλύψεις γης

Οι χρήσεις γης στη Δ.Ε Μεθάνων και η κατανομή του εδάφους κατά κατηγορίες παρουσιάζεται ως εξής:

- καλλιεργήσιμη γη 17.000 στρέμματα
- βοσκότοποι 1.000 στρέμματα
- δάση 31.300 στρέμματα
- οικισμοί 600 στρέμματα
- άλλες εκτάσεις 300 στρέμματα.
- Σύνολο: 50.200 στρέμματα

Οι χρήσεις γης στη Δ.Ε Τροιζηνίας και η κατανομή του εδάφους κατά κατηγορίες παρουσιάζεται ως εξής:

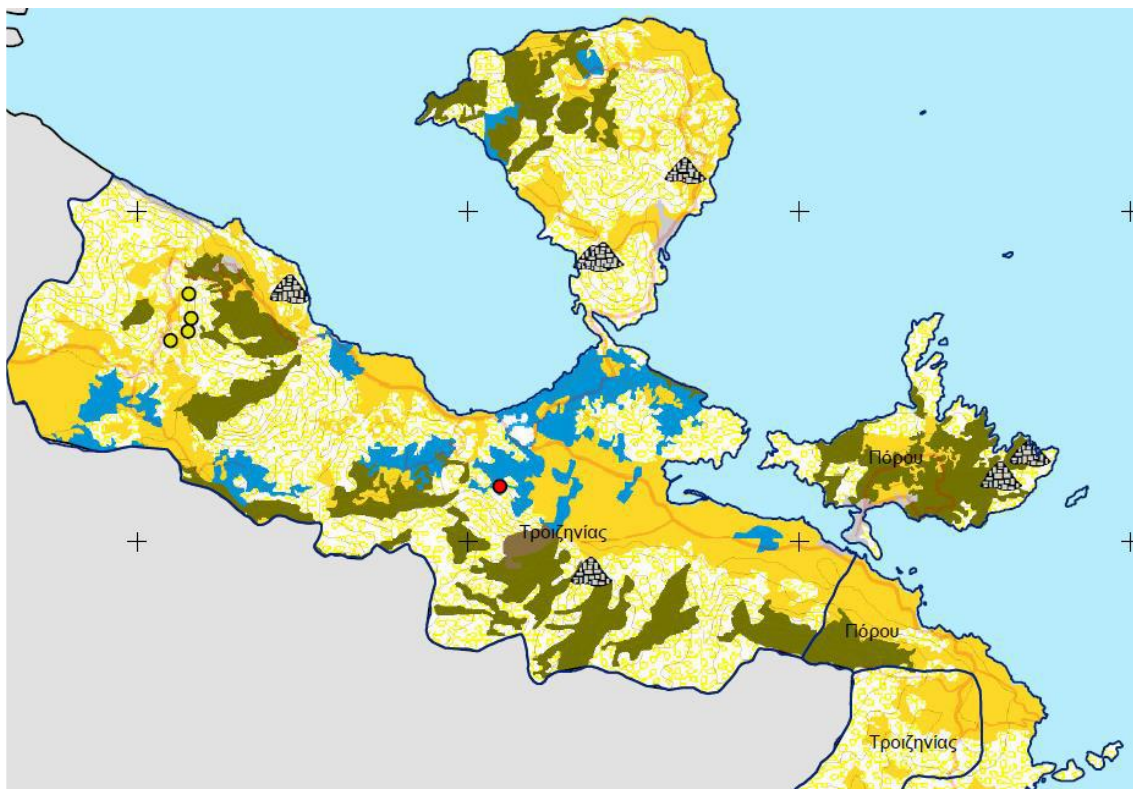
- καλλιεργήσιμη γη 12.400 στρέμματα
- βοσκότοποι 27.400 στρέμματα
- δάση 300 στρέμματα
- οικισμοί 300 στρέμματα
- νερά 200 στρέμματα.
- Σύνολο: 40.600 στρέμματα

Όσον αφορά τις βασικές κατηγορίες χρήσεων γης, η κατανομή της συνολικής έκτασης του δήμου φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 47 Χρήσεις γης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ ΔΗΜΟΥ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ-ΜΕΘΑΝΩΝ (τ.χλμ)			
Είδος έκτασης	Δ.Ε Τροιζηνίας	Δ.Ε Μεθάνων	Σύνολο Δήμου
Καλλιεργούμενες εκτάσεις και αγροαπαύσεις	74,8	17,0	91,8
Βοσκότοποι	6,7	1,0	7,7
Δάση	105,1	31,3	136,4
Εκτάσεις καλυπτόμενες με νερό	0,4	0,0	0,4
Εκτάσεις οικισμών-οδοί	1,0	0,6	1,6
Άλλες εκτάσεις	4,1	0,3	4,4
Συνολική Έκταση	192,1	50,2	242,3

Τα δάση κατέχουν δεσπόζουσα θέση και καλύπτουν έκταση 136,4 στρέμματα σε όλη την περιοχή μελέτης σε ποσοστό 56,3% της συνολικής έκτασης. Κυρίως αφορούν τα δάση πλατύφυλλων στο βορειοδυτικό τμήμα, τα μικτά δάση στο κεντρικό τμήμα καθώς και τις μεταβατικές δασώδεις εκτάσεις που είναι διάσπαρτες σε όλη την περιοχή. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καλύπτουν μια έκταση 91,8 τ. χλμ, σε ποσοστό 37,8% επί του συνόλου της έκτασης. Πρόκειται για καλλιέργειες οπωροφόρων δέντρων, φυτείες με σαρκώδεις καρπούς και ελαιώνες, επίσης σημαντικές είναι και οι εκτάσεις που καλύπτονται από την γεωργία. Οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν έκταση 7,7 τ. χλμ. Αποτελώντας μόνο το 3,2% της συνολικής έκτασης. Επίσης εκτάσεις καλυμμένες με νερά δεν συναντώνται ουσιαστικά. Το δομημένο τμήμα καταλαμβάνει έκταση 1,6 τ. χλμ. Δηλαδή αποτελεί το 0,7% της συνολικής έκτασης.

Εικόνα 93 Χρήσεις γης

Χρήσεις Γης (Corine Land Cover)

	Αστικές εκτάσεις
	Εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής
	Περιοχές αστικού πρασίνου
	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες
	Χώροι απορρίψεως απορριμμάτων
	Αποτεφρωμένες εκτάσεις
	Αεροδρόμια
	Λιμάνια
	Αλυκές
	Γεωργική γη
	Ελαιώνες
	Δασικές εκτάσεις
	Θαμνώδεις εκτάσεις
	Λιβάδια
	Χώροι εξορύξεως ορυκτών
	Απογυμνωμένοι βράχοι
	Βαλτώδεις εκτάσεις
	Παραλίες, αμμόλοφοι, αμμουδιές

Κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία

Οι απασχολούμενοι στο Δήμο Τροιζηνίας Μεθάνων είναι 2.345 άτομα, με βάση την απογραφή του 2011 της ΕΛ.ΣΤΑΤ. Οι απασχολούμενοι χωρίζονται στις παρακάτω κατηγορίες απασχόλησης. Το μεγαλύτερο μερίδιο περίπου 35%, απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, γεγονός που επιβεβαιώνει τον αγροτικό χαρακτήρα του δήμου, αλλά και ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού απασχολείται στις πωλήσεις και την παροχή υπηρεσιών, απασχόληση που συνδέεται και με την επισκεψιμότητα τόσο του ίδιου του δήμου, όσο και του γειτονικού Πόρου.

Πίνακας 48: Απασχόληση

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ Δ. ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ-ΜΕΘΑΝΩΝ	
Ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη	117
Επαγγελματίες	183
Τεχνικοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	94
Υπάλληλοι γραφείου	77
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές	409
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	774
Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	274
Χειριστές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και συναρμολογητές (μονταδόροι)	133
Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες	284
Σύνολο απασχολούμενων	2.345

Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον

Η περιοχή της Τροιζηνίας ανήκει στις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από τα εξής στοιχεία:

- ο Συγκέντρωση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.
- ο Αξιόλογη κατά περίπτωση ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.
- ο Περιορισμένη αξιοποίηση πόρων που ενδιαφέρουν τον τουρισμό.
- ο Δυνατότητα μεγαλύτερης διαφοροποίησης και εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος σε σύγκριση με τις ήδη αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές.
- ο Ύπαρξη ή προγραμματιζόμενη ανάπτυξη αποδεκτού επιπέδου υποδομών.

Περαιτέρω, διαμορφώνεται η εξής υποκατηγορία:

(B1) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης μαζικού τουρισμού.

Επίσης ανήκει στη γενική κατηγορία:

(Ε) Παράκτιες περιοχές και Νησιά

Πρόκειται για τις περιοχές του ηπειρωτικού χώρου που αντιστοιχούν σε χερσαία ζώνη πλάτους 350 μέτρων από την γραμμή αιγιαλού.

Μέσα από μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2021 στο πλαίσιο εκπόνησης πτυχιακής εργασίας με θέμα «Ο ΓΑΛΑΤΑΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ.ΠΑΡΕΛΘΟΝ, ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ», μέσω ερωτηματολογίων προς τους κατοίκους του Δήμου Τροιζηνίας-Μεθάνων φαίνεται πως τους τουρίστες ελκύει η εύκολη πρόσβαση, το φυσικό τοπίο με συνδυασμό την παράδοση και τον πολιτισμό.

Οι κάτοικοι θεωρούν ότι ο σημαντικότερος λόγος επισκεψιμότητας είναι οι καλοκαιρινές διακοπές και έπειτα η αναψυχή. Σχετικά με της διαθέσιμες εγκαταστάσεις του Δήμου, η πλειοψηφία πιστεύει πως όχι δεν είναι διαθέσιμες, επίσης τα σημαντικότερα αίτια μη έλευσης των επισκεπτών στην περιοχή είναι η έλλειψη υποδομών και έπειτα η κακή τουριστική οργάνωση. Στο ερώτημα πόσο σημαντικό ρόλο παίζει ο εναλλακτικός τουρισμός στην τοπική ανάπτυξη, το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε αρκετά. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στο ερώτημα, πόσο συμβάλει ο Δήμος στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε λίγο. Οι στόχοι του Δήμου είναι:

- Διατήρηση παραδοσιακού χαρακτήρα
- Διατήρηση φυσικού περιβάλλοντος
- Βελτίωση συγκοινωνιών
- Βελτίωση δημόσιας καθαριότητας
- Βελτίωση ποιότητας υποδομών
- Βελτίωση καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων

Τώρα όσον αφορά την κατάσταση στον τουρισμό του Δήμου στο άμεσο μέλλον το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε βελτιωμένο ελάχιστα. Επίσης σχετικά με το ποιοι πρέπει να είναι οι στόχοι του Δήμου έτσι ώστε να υπάρξει ανάπτυξη, η πλειοψηφία απάντησε βελτίωση ποιότητας υποδομών. Οι αρμόδιοι φορείς του τουρισμού του Δήμου Τροιζηνίας-Μεθάνων, λαμβάνοντας υπόψη τους τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας και προχωρώντας σε μία πιο εμπεριστατωμένη έρευνα από πλευρά τους, θα πρέπει να αναπτύξουν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, μια καινοτόμος πρόταση είναι ο αγροτουρισμός στόχος αυτού η τουριστική ανάπτυξη του Δήμου όπου θα αναπτύσσονται από άτομα που ασχολούνται στον πρωτογενή τομέα. Θα πρέπει να αναδείξουν τους αρχαιολογικούς χώρους όπως το κάστρο Φαβιέρου, αναβαθμίσεις στις παραλιακές ζώνες. Προτείνεται βελτίωση ποιότητας υποδομών και δημιουργία καινούργιων εγκαταστάσεων, δηλαδή καινούργια τουριστικά καταλύματα, εγκαταστάσεις τουριστικής υποδομής όπως μαρίνες, κέντρα εστίασης και αναψυχής, συγκροτήματα αναψυκτηρίων στις παραλίες. Επίσης η τουριστική προβολή της περιοχής θα πρέπει να εντατικοποιηθεί, δηλαδή διαφήμισης των τουριστικών περιοχών του Δήμου, με καταχωρήσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στο διαδίκτυο, αναβάθμιση και προβολή των εκδηλώσεων του Δήμου.

Τοπικά χαρακτηριστικά

Ιαματικός τουρισμός

Οι Ιαματικές πηγές των Μεθάνων είναι αποτέλεσμα της ηφαιστειακής δράσης, ονομαστές εδώ και χιλιάδες χρόνια για την αποτελεσματική και σωτήρια επίδρασή τους στην υγεία και την ομορφιά. Η φύση πλουσιοπάροχα δώρισε στα ιαματικά νερά των Μεθάνων πολύτιμα συστατικά σε μεγάλες ποσότητες και τεράστιας θεραπευτικής σημασίας, γεγονός που δικαιολογεί την μοναδικότητα και την ξεχωριστή θέση τους στην ιστορία των ιαματικών πηγών, όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης.

Τα νερά που αναβλύζουν από τις πηγές "μεταφέρουν", πολυάριθμα πολύτιμα ιχνοστοιχεία μετάλλων και ορυκτών που προσφέρουν μοναδικές ιδιότητες θεραπείας πολλών παθήσεων και γενικότερης αναζωογόνησης του οργανισμού κάθε ηλικίας.

Σήμερα οι Ιαματικές Πηγές των Μεθάνων αποτελούν θεραπευτικό μέσο για πολλές παθήσεις όπως αρθροπάθεια, δισκοπάθεια, σπονδυλαρθρίτιδα, ρευματοπάθεια, κατάγματα, γυναικολογικά, στειρότητα, νευρώσεις, κοπώσεις, παθήσεις αναπνευστικού συστήματος, χρόνιες βρογχίτιδες, δερματικά νοσήματα κλπ. Ταυτόχρονα οι θειούχες, χλωριονατριούχες και οξυπηγές των Μεθάνων συνδέονται άμεσα με την βελτίωση της ψυχικής και της φυσικής υγείας, ενώ συντελούν στην τουριστική ανάπτυξη της Λουτρόπολης, αφού ο καθένας μπορεί να συνδυάσει τη σωματική αναζωογόνηση και ευεξία με πολύ οικονομικές διακοπές σε μια περιοχή που προσφέρει πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Η αυξανόμενη ζήτηση άλλου τρόπου ζωής, βασιζόμενη σε φυσικές μεταλλικές και γεωθερμικές πηγές, μετέτρεψε τη Λουτρόπολη των Μεθάνων σε έναν σημαντικότερο προορισμό αναζωογόνησης και ευεξίας, για εμπειρίες πραγματικής ψυχικής και φυσικής υγείας.

Εικόνα 94 Το μνημειώδες κτίριο των θειούχων πηγών των Μεθάνων

Εναλλακτικός τουρισμός

Η Τροιζηνία και η χερσόνησος των Μεθάνων έχουν χαρακτηριστεί περιοχές φυσικού κάλλους και αποτελούν έναν ιδανικό προορισμό για πεζοπορικές εκδρομές στα μονοπάτια της, σε ένα πολύ όμορφο καταπράσινο περιβάλλον, ανάμεσα στους λόφους, στις κοιλάδες και στα χαμηλά οροπέδια της. Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει πολλά ενδιαφέροντα αξιοθέατα και να συνδυάσει την Πεζοπορία με τη μελέτη της μοναδικής Χλωρίδας και Πανίδας της περιοχής, να επισκεφθεί τους 30 κρατήρες των Ηφαιστείων, τους Αρχαιολογικούς Χώρους και τα Παραδοσιακά Χωριά.

Σε όλη την περιοχή υπάρχουν πολλές Εκκλησίες, ξωκλήσια και Βυζαντινές Εκκλησίες, με πανέμορφες αγιογραφίες για όσους θέλουν να τις επισκεφτούν. Επίσης οι βραχώδεις ακτές προσφέρονται για ελεύθερες καταδύσεις, ψάρεμα με ψαροντούφεκο και ψάρεμα από τα βράχια ή με βάρκα.

Στη Λουτρόπολη των Μεθάνων υπάρχει ο ΝΟΜ ΝΗΡΗΙΣ, στον οποίο μπορεί ο κάθε ενδιαφερόμενος να ασχοληθεί στις διακοπές του με την ιστιοπλοΐα και με το Κανόε Καγιάκ ήρεμων νερών και σλάλομ. Ο Όμιλος κάθε χρόνο διοργανώνει τον Ιστιοπλοϊκό Αγώνα Ανοικτής Θαλάσσης "Μεθάνων-Νηρηίδος", στον οποίο συμμετέχουν αρκετά σκάφη, τα πληρώματα και οι οικογένειες των οποίων δέχονται την φιλοξενία του τόπου και γνωρίζουν τις φυσικές ομορφιές και τα πολλά αξιοθέατα των Μεθάνων. Επίσης στον κόλπο του Γαλατά-Πόρου υπάρχει ο Ν.Ο.Π.Τ. που διατηρεί τμήματα: κωπηλασίας, ιστιοπλοΐας, καγιάκ και θαλάσσιου σκι, καθώς επίσης και ο Ν.Α.Τ. που διατηρεί κυρίως τμήματα κωπηλασίας.

Στη Λουτρόπολη των Μεθάνων όλο το καλοκαίρι για τους επισκέπτες και τα παιδιά τους διοργανώνονται αγώνες ποδοσφαίρου 5Χ5, πινγκ πονγκ, βόλεϊ, μπάσκετ 3Χ3, σκάκι και τάβλι από

τους Πολιτιστικούς και Αθλητικούς συλλόγους των Μεθάνων. Τέλος, τα Μέθανα προσφέρουν από τα πολύ παλιά χρόνια τις Ιαματικές Πηγές τους, προκειμένου οι επισκέπτες να βελτιώσουν την υγεία τους και να αποκτήσουν ομορφιά και ευεξία, κάνοντας παράλληλα οικονομικές και πολυήμερες διακοπές οι ίδιοι και οι οικογένειές τους.

Σύλλογοι Δήμου Τροιζηνίας- Μεθάνων – Οργανώσεις Δήμου Τροιζηνίας – Μεθάνων

Μια αρχική καταγραφή των φορέων που μπορεί να έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την διαδικασία ανακήρυξης ενός νέου Αποθέματος Βιόσφαιρας για την περιοχή της Τροιζηνίας – Μεθάνων είναι οι κάτωθι:

- ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΑΛΙΕΩΝ ΔΗΜΟΥ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΓΑΛΑΤΑ
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΑΛΑΤΑ "ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ"
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ "ΑΝΘΕΙΑ"
- 3ος ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΜΕΘΑΝΩΝ

- ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΘΑΝΩΝ
- ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΜΕΘΑΝΩΝ-ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ «Ο ΗΦΑΙΣΤΟΣ»
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΜΕΘΑΝΩΝ-ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ «Η ΧΕΛΩΝΑ»
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΣΑΡΩΝΙΚΟΥ
- ΕΞΩΡΑΪΣΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΟΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙΟΥ «Η ΑΡΣΙΝΟΗ»
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΜΕΘΑΝΙΤΩΝ»
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑ ΜΕΘΑΝΩΝ «ΜΕΘΑΝΕΟΙ»
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ, ΕΞΩΡΑΪΣΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΓΙΟΥ
- ΝΙΚΟΛΑΟΥ «Ο ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ»
- ΕΞΩΡΑΪΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ ΜΕΘΑΝΩΝ
- ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΕΘΑΝΩΝ

Ύδρα

Η Ύδρα είναι νησί του Αργοσαρωνικού. Πρωτεύουσα της είναι η Ύδρα που είναι και ο μοναδικός οργανωμένος οικισμός του νησιού. Το λιμάνι της Ύδρας βρίσκεται μέσα στην πόλη της Ύδρας και

συνδέεται με την Αθήνα (Πειραιάς), την Αργολίδα (Πόρτο Χέλι, Ερμιόνη, Μετόχι), τον Πόρο και τις Σπέτσες.

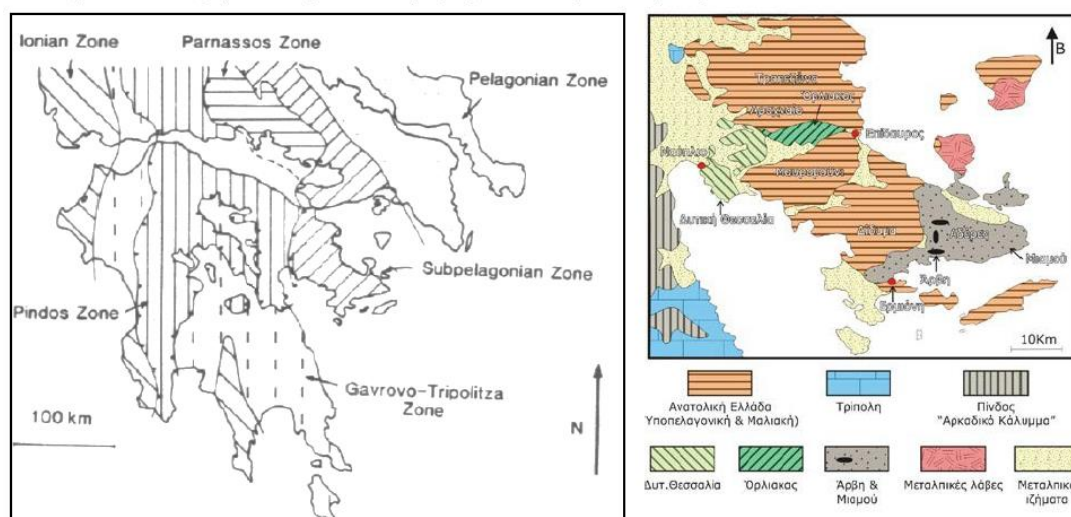
Γεωλογία περιοχής μελέτης

Η γεωλογική δομή της Ύδρας είναι πολύ ενδιαφέρουσα από θεωρητικής άποψης. Από τα πολλαπλά ιζηματογενή πετρώματα, από τα οποία αποτελείται το νησί, τα αρχαιότερα είναι οι σχιστόλιθοι και οι γραουβάκοι μετά φουσουλινοφόρων και αβαγερινοφόρων, καθώς και βραγχιοποδοφόρων ασβεστολίθων της λιθανθρακοφόρου διαπλάσεως του παλαιοζωικού. Η λιθανθρακοφόρος διάπλαση καταλαμβάνει την τοποθεσία Κλιμάκι. Ακολουθούν ασβεστόλιθοι μελανόφαιοι μετά λυττονιών της Περμίου διαπλάσεως του παλαιοζωικού, οι οποίοι απαντώνται στη θέση «Επισκοπή». Μεγάλη έκταση του νησιού καταλαμβάνουν τα αποθέματα της τριασίου διαπλάσεως του μεσοζωικού. Αυτά είναι ερυθροί σχιστόλιθοι και ψαμμίτες, ερυθροί αμμωνιτοφόροι ασβεστόλιθοι, σκοτεινόχρωμοι πλακώδεις ασβεστόλιθοι και κερατόλιθοι μετά δαονελλών και αλαβιών, καθώς και φαιοί ογκώδεις ασβεστόλιθοι μετά κοραλλίων.

Στους αρχαιότερους, πιθανώς τους αρχαιότατους, σχηματισμούς της Ύδρας ανήκουν οι πράσινοι κερατοφόροι τάφοι, διαπερνώντας σε ζώνη την πόλη της Ύδρας, τα μοναστήρια Αγίας Τριάδας και Αγίου Νικολάου μέχρι του όρμου Πύλας και οι οποίοι ανήκουν στο παλαιοζωικό. Στο ανατολικό άκρο του νησιού Ζούρβα συναντώνται μεταμορφωμένα σχιστολιθικά πετρώματα και κρυσταλλοπαγείς ασβεστόλιθοι αγνώστου ηλικίας.

Τεκτονική – Σεισμικότητα

Η περιοχή δεν θεωρείται ιδιαίτερα σεισμογενείς, περιβάλλεται όμως από τεκτονικές τάφρους του Κορινθιακού και του Σαρωνικού που χαρακτηρίζονται από την παρουσία σεισμικών εστιών και έντονη σεισμική δραστηριότητα.

Εικόνα 95 Χάρτης τεκτονικών ενοτήτων της ευρύτερης περιοχής

Σύμφωνα με τον ισχύοντα Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό, η εξεταζόμενη θέση βρίσκεται στη ζώνη Σεισμικής Επικινδυνότητας 1.

Η μέγιστη οριζόντια σεισμική επιτάχυνση του εδάφους (A) δίνεται από τη σχέση $A = a \times 9$, όπου ο είναι η εδαφική επιτάχυνση ανηγμένη στην επιτάχυνση της βαρύτητας α.

Για τη Ζώνη 1, $a = 0,16$ και συνεπώς η μέγιστη σεισμική επιτάχυνση εδάφους είναι $A = 0,16 \times 9$.

Κλίμα

Από βιοκλιματική άποψη, το σύνολο της Ύδρας ανήκει στον ημίξηρο υπο-όροφο με θερμό χειμώνα και στον έντονο θερμο-μεσογειακό τύπο βιοκλίματος με μεγάλη ξηρή περίοδο.

Δάση

Για την περιοχή έχει μερικώς κυρωθεί ο δασικός χάρτης των τοπικών και δημοτικών κοινοτήτων των δήμων Αίγινας, Αγκιστρίου, Κυθήρων, Πόρου, Τροιζηνίας-Μεθάνων, Ύδρας και Σπετσών, της Περιφερειακής Ενότητας Νήσων της Περιφέρειας Αττικής (ΦΕΚ 44/19-02-2018).

Φυσικό περιβάλλον

Η Ύδρα είναι νησί ορεινό και τραχύ και το έδαφος του είναι πετρώδες και διαχωρισμένο σε λόφους απόκρημνα σε πάρα πολλά σημεία, με έντονες κατωφέρειες ακατάλληλες για καλλιέργεια. Το σχήμα

του νησιού είναι στενόμακρο μήκους 20,0 km. Το δε πλάτος της ποικίλει μεταξύ 1,5 km έως 6,0 km. Η περίμετρος του νησιού είναι 30 μίλια και το εμβαδόν της 55,8 km².

Στερείται υδάτων και είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου άδενδρο. Το υψηλότερο όρος του νησιού είναι το όρος Έρε (652 m) και δευτερεύουσες κορυφές είναι Οβόρι και το Ζάσταμα. Τα κυριότερα ακρωτήρια της Ύδρας είναι η Ζούρβα στο ανατολικό και το Μπίστι στο δυτικό άκρο. Στο νότιο τμήμα βρίσκονται τα ακρωτήρια Ρήγας, Κανόνι και Γερακίνα,

Στα παράλια της νήσου σχηματίζονται οι κόλποι Αυλάκι ή Ζωοδόχος Πηγή, Βλυχός, Άγιος Νικόλαος, Λιμνιόζα, Ζογκού και Άγιος Γεώργιος. Το λιμάνι του νησιού γύρω από το οποίο είναι χτισμένη η πόλη της Ύδρας, βρίσκεται στο μέσον της βόρειας παραλίας και είναι μικρός. Στα ανατολικά αυτού βρίσκεται μεγαλύτερος ασφαλής λιμένας το Μανδράκι, Περί την Ύδρα βρίσκονται πολλές νησίδες, η μεγαλύτερη των οποίων είναι η Δοκός (αρχαία Απερόπια). Άλλες νησίδες είναι Πετάσι, Αλέξανδρος, Στρογγυλό, Κιβωτός, Ποντικονήσι κλπ.

Στην κορυφή του βουνού, πάνω από την πόλη βρίσκεται το μικρό μοναστήρι του Προφήτη Ηλία. Υπάρχουν επίσης στο νησί μερικές στάνες και αρκετά μικρά γραφικά μοναστήρια, όπως της Αγ. Τριάδας, της Αγ. Ματρώνης, του Αγ. Νικολάου, της Αγ. Ευταξίας και η Μονή Ζούρβας. Βόρεια και νότια από την πόλη αναπτύσσονται οι οικισμοί Βλυχός και Μαντράκι.

Τέλος, αναφορικά με το τοπίο:

- με την 1824/10.02.1962 απόφαση του Υπουργού Προεδρίας Κυβερνήσεως (Β'75), η οποία εκδόθηκε κατ'εξουσιοδότηση του άρθρου 52 του κ.ν. 5351/1932 «περί αρχαιοτήτων» (Α 93), όπως κωδικοποιήθηκε με το πδ/γμα τη 9-24.8.1932 (Α 275), καθώς και των άρθρων 1 και 5 του ν. 1469/1950 (Α169), χαρακτηρίσθηκε «ως χρήζων ειδικής προστασίας και ιστορικός τόπος ολόκληρος ο οικισμός της Ύδρας, ως ούτος καθορίζεται υπό της υφιστάμενης πολεοδομικής καταστάσεως, διότι ο εν λόγω οικισμός εμφανίζει ιδιαίτερων σημασίαν από απόψεως της τε ελληνικής αρχιτεκτονικής και της ελληνικής ιστορίας».
- με την 10977/16.5.1967 απόφαση του Υπουργού Προεδρίας Κυβερνήσεως «περί χαρακτηρισμού ιστορικών μνημείων κ.λπ.» (Β' 352), που εκδόθηκε επίσης βάσει των άρθρων 52 του κ.ν. 5351/1932 και 1 και 5 του ν. 1469/1950, χαρακτηρίσθηκαν πως ιστορικά διατηρητέα μνημεία και τόποι παρουσιάζοντες ιδιαίτερον φυσικόν κάλλος ή ενδιαφέροντες από απόψεως αρχιτεκτονικής ή ιστορικής», οι οικισμοί Μεγάλο Καμίνι, Μικρό Καμίνι και Βλυχός, οι οποίοι βρίσκονται δυτικώς του οικισμού της Ύδρας.
- με την Αφ31/1518/650/10.3.1975 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών (Β' 334), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων 1 και 5 του ν. 1469/1950 με σκοπό τη συμπλήρωση των ανωτέρω δύο αποφάσεων, χαρακτηρίσθηκε ολόκληρη η νήσος Ύδρα ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τόπος χρήζων ειδικής κρατικής προστασίας, διότι άπαντα τα εν τη νήσω τοπία είναι εξαιρέτου φυσικού κάλλους, η Ύδρα δε, πλην της ιστορικής σημασίας της, περιλαμβάνει αξιόλογα αρχιτεκτονικά συγκροτήματα ενδιαφέροντα από

απόψεως της τε ελληνικής αρχιτεκτονικής και της ελληνικής Ιστορίας» και με το άρθρο 1 του πδίτος της 19.10-13.11.1978 «περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακών οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών» (Δ' 594) ο οικισμός της Ύδρας χαρακτηρίσθηκε ως παραδοσιακός.

- με την ΥΠΠΟ ΑΡΧΙΑ 1 Φ431 101051487/30.4.1996 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού (Β' 453), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων του ν. 1127/1981 (Α' 32) και του ανωτέρω κ.ν. 5351/1932, κηρύχθηκε ως αρχαιολογικός χώρος ολόκληρη η νήσος Ύδρα «για την προστασία των εκτεταμένων καταλοίπων επ' αυτής, που χρονολογούνται από τους προϊστορικούς έως τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους».

Οικοσυστήματα – Χλωρίδα – Πανίδα

Τα ασβεστολιθικά βράχια που απλώνονται στο μεγαλύτερο μέρος της Ύδρας επιτρέπουν μόνο τη φρυγανώδη βλάστηση να αναπτυχθεί. Μόνο στα κεντρικά, γύρω από τη Μονή του Προφήτη Ηλία, και προς τη δυτική ακτή που φτάνει μέχρι το ακρωτήριο Μπίστι υπάρχουν δάση χαλέπιου και τραχείας πεύκης, ενώ στην ανατολική πλευρά του νησιού μέχρι το φάρο της Ζούρβας, κυριαρχεί ένα απόλυτα πέτρινο τοπίο. Τα υπόλοιπα διάσπαρτα δέντρα του νησιού περιλαμβάνουν θαμνοκυπάρισσα, αστοιβές, αειθαλή σφενδάμια, αγριελιές, φυλλίκια, αγριογκορτσιές, χαρουπιές, πουρνάρια, σκίνα και κοκκορεβυθιές.

Στις ρεματιές υπάρχουν πικροδάφνες και η βλάστηση συμπληρώνεται από εφέδρες, σπαραγγιές, ασφόδελους, φραγκοσυκιές, κάππαρες, λαδανιές, ρείκια γαλατσιδες, ασπάλαθους αφάνες, σπάρτα, λεβάντες, θρούμπια και θυμάρια.

Εντούτοις στην Ύδρα φύονται πολλά αξιόλογα φυτά, ενώ τα κάθετα βράχια που παρουσιάζουν πολλά χλωριδικά είδη, τα οποία δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς.

Στην κορυφή της χλωρίδας του νησιού βρίσκεται η ενδημική φριτιλάρια του είδους *Fnillaria mthodocanakis subsp modocanakis*. Τα πιο σπάνια φυτά του νησιού είναι οι καμπανούλες *Campanula anchusiflora*, *Campanula drabiola* και *Campanula saxatilis subsp cytherea*, ο *Stachys suvainsoni subsp argolica*, ο αγριομενεξές *Malcolmia graeca subsp. hydraea*, η *Inula verbascifolia subsp methanaea* και οι σιληνές *Silene corinthiaca* και *Siene spinescens*. Άλλα ενδιαφέροντα είδη είναι το *Elaeoselinum asclepium subsp asclepium*, η *Lactuca acanthifolia*, ο κρόκος *Crocus toumeforti*, το *Erysimum graecum*, ο *Lamyropsis cynaroides*, *Philostemon gnaphaloides subsp pseudofruticosus*, η *Anchusa aegyptiaca*, το *Symphytum creticum*, η παπαρούνα *Papaver scannilenum subsp somniferum*, ο *Enanthrocarpus arcuatus*, η *Erucaria hispanica*, το *Omithogalum prasinantherum* και το *Teucrium brevifolium*.

Η χλωρίδα είναι γεμάτη με είδη, όπως *Cosentinia vellea*, *Allium cupani subsp cupani*, *Bunium fendacium*, *Bupisurum gracile*, *Crithmum maritimum*, *Daucus involucratus*, *Eryngium maritimum*,

Hellenocarum multiflorum, *Malabaila aurea*, *Asteriscus sp. inosum*, η *crepis dioscoridis*, η πόρντουμ Ταυρίκουμ, η *Ansansa azurea*, η *cynoglossum creticum*, η *Echium parviflorum*, *brassica cretica subsp aegaea*, η *malcolmia graeca graeca*, η *silene sinuata*, η *paronychia macroseia*, η *sileneise*, η αδεφία, *DiAndra*, το *sedum litoreum*, η *Bryonia cretica*, ο *Lathyrus articulatus*, η *Drimia numidica*, το *Hypericum triquetrifolium*, ο κρόκος *Crocus cancellatus subsp mazzianicus*, η γλαδιόλα *Gladiolus Halicus*, η *Malva unguiculata*, το *Limonium roridum* subsp *gramensp* και *cume. ata.*, *Anacamptis pyramidalis*, *Neotinea spotted*, *Orchis quadripunctata*. *Serapias vomeracea*, *Ophrys apifera*. *Ophrys ferrumequinum*, *Ophrys cinereophila*, *Ophrys iricolor*, *Ophrys amegaiifera*, *Ophrys heldreichii*, *Ophrys mycenensis*, *Ophrys speculum* και *Ophrys tenthredinifera*.

Η ορνιθοπανίδα της περιοχής είναι σχετικά φτωχή καθώς δεν υπάρχουν πολλά δέντρα αλλά και αρκετό νερό και έτσι μόνο κατά τις μεταναστεύσεις εμφανίζονται περισσότερα είδη. Από τα αρπακτικά στο νησί απαντώνται σπιζαετοί, αετογερακίνες, γερακίνες, ξεφτέρια, πετρίτες, σπάνιοι μαυροπετρίτες και βραχοκίρκινεζα. Στα λιγυστά πευκοδάση υπάρχουν γκιώνηδες και στα εγκαταλελειμμένα κτίρια ζουν αρκετές κουκουβάγιες.

Στα βράχια της ακτογραμμής απαντώνται θαλασσοκόρακες, λίγο πιο ανοιχτά αρτέμηδες και μαυροκέφαλοι γλάροι, ενώ κοινά είναι τα χειμνογλάρονα. Η ορνιθοπανίδα συμπληρώνεται με είδη όπως αλκυόνες, πέρδικες, ορτύκια, τρυγόνια, γιδοβύζια, σταχτάρες, τσαλαπετεινοί, κορυδαλλοί, βραχοχελιδόνα, σταβλοχελιδόνα σπιτοχελιδόνα, ωχροκελάδες, λιβαδοκελάδες. τρυποφράχτες, καρβουνιάρηδες, σταχτοπετρόκληδες, ασπροκωλίνες, γαλαζοκότσυφες, μαυρολαίμηδες, τσίχλες, μαυροσκούφηδες, μαυροτσιροβάκοι, κοκκινοτσιροβάκοι, σπάνιοι αιγαιοτσιροβάκοι, αετομάχοι, κοκκινοκεφαλάδες, φανέτα, σπίνιοι, καρδερίνες, φλώροι, φρυγανοτσίχλονα και σιρλοτσίχλονα.

Από την ερπετοπανίδα στην Ύδρα έχουν παρατηρηθεί κρασπεδωτές χελώνες, σαμιαμίδια, κυρτοδάκτυλοι, τρανόσαυρες, σιλιβούτια, αβλέφαροι, λιακόνια και σαπίτες. Η πανίδα των θηλαστικών είναι φτωχή και περιλαμβάνει πετροκούναβο, λαγούς, σκαντζόχοιρους και διάφορα είδη από νυχτερίδες,

Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία της φώκιας στο νησί που μετά από αρκετά χρόνια έχει επανακάμψει και εμφανίζεται ακόμα και μέσα στο λιμάνι. Στις θάλασσες που απλώνονται νότια της Ύδρας απαντώνται κοινά δελφίνια, σταχοδέλφια, ζωνοδέλφια, ρινοδέλφια και συσητήρες. Στο νησί ζει και ένα σπάνιο ενδημικό ισόποδα, το *Armadillidium argolicum*.

Προστατευόμενες περιοχές

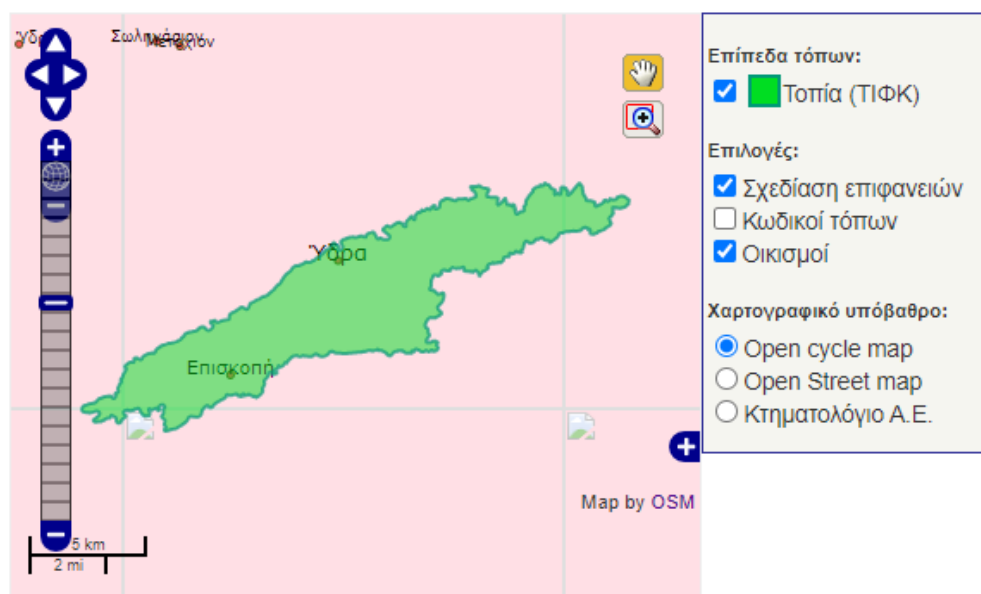
Στη νήσο Ύδρα δεν εντοπίζονται περιοχές που έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000, είτε ως ΤΚΣ και ΕΖΔ βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, είτε ως ΖΕΠ βάσει της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ.

Καταφύγια Άγριας Ζωής

Θεσμοθετημένα ΚΑΣ δεν εντοπίζονται στη Νήσο Ύδρα.

Τόποι Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

Σύμφωνα με την Υπ. Αριθμ. Απόφαση Κήρυξης Φ31/1518/660/10-3-75 (ΦΕΚ 334Β/22-3-75) το σύνολο της Νήσου Ύδρας έχει χαρακτηρισθεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και τόπου όπου χρήζει ειδική Κρατική Προστασία.

Εικόνα 96 Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους στην περιοχή μελέτης
Γενικά Στοιχεία

Όνομα	Νήσος Ύδρα	
Κατηγορία Τόπου	Τοπίο (ΤΙΦΚ)	
Κωδικός Τόπου	AT5011087	
Κύριος Χαρακτήρας	Βιότοπος	☐
	Φυσικό Τοπίο	☒
	Δομημένο Τοπίο	☒

Διοικητική Υποδιαίρεση	Νομός Αττικής
Δήμος-Κοινότητα	Ύδρας
Συνολική Έκταση (ha)	4975.01
Χερσαία Έκταση (ha)	4975.0
Συνολική Περίμετρος (km)	62.3
Μέγιστο Υψόμετρο (m)	590.0
Ελάχιστο Υψόμετρο (m)	
Ένταξη στο Υπάρχον Θεσμικό Πλαίσιο	Διατηρητέος Οικισμός/Διατηρητέα Κτίσματα Δίκτυο CORINE-Biotopes Ιστορικός Τόπος Παραδοσιακός Οικισμός Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους Χώρος Ειδικής Κρατικής Προστασίας

Χαρακτηριστικά

Τύπος Τοπίου	Αμφιθεατρικός οικισμός πάνω από κόλπο Βραχώδεις Σχηματισμοί/Ορθοπλαγιές Βραχώδης Ακτή Εκκλησίες/Μοναστήρια Ημιορεινό Τοπίο / Λόφοι Κτίσματα Τουρκοκρατίας Νεώτερα κτίσματα Οικισμός σε αντίθεση με φυσικό τοπίο (π.χ. ασβέστης, κεραμίδι) Οικισμός σε πλαγιά λόφου Ορεινό Τοπίο Παραθαλάσσιο Τοπίο Πευκοδάσος χαμηλού υψομέτρου
Κλίμα	Αραιές βροχοπτώσεις

	Θερμό και ξηρό καλοκαίρι Μεγάλη ηλιοφάνεια Ξηρασία
Γεωλογία	Κυρίαρχο πέτρωμα είναι ο ασβεστόλιθος. Στο Βλυχό έχει αργιλικό χώμα, την κοκκίνα, που το χρησιμοποιούσαν στην οικοδομική.
Περιγραφή Τόπου	Ένα βραχώδες και άνυδρο νησί που εντυπωσιάζει με την αγριότητά του. Στο ανατολικό τμήμα του υπάρχουν μικρά δάση από πεύκα. Στο δυτικό η πόλη της Ύδρας, ένας από τους ωραιότερους παραδοσιακούς οικισμούς της χώρας μας, με τα μεγάλα αρχοντικά των παλιών караβοκυραίων και με τα κανόνια στην είσοδο του λιμανιού, παραπέμπει σε παλιές δοξασμένες εποχές. Στην κορυφή του βουνού το μικρό μοναστήρι του Πρ. Ηλία. Υπάρχουν επίσης στο νησί μερικές στάνες και αρκετά μικρά γραφικά μοναστήρια, όπως της Αγ. Τριάδας, της Αγ. Ματρώνης, του Αγ. Νικολάου, της Αγ. Ευταξίας και η Μονή Ζούρβας. Βόρεια και νότια από την πόλη αναπτύσσονται οι οικισμοί Βλυχός και Μαντράκι. Το 1460 εγκαθίστανται οι πρώτες οικογένειες στο νησί δημιουργώντας την Κιάφα που είναι η πρώτη οργανωμένη οικιστική εγκατάσταση των μεταβυζαντινών χρόνων. Η τοποθεσία είναι βορεινή αλλά τους παρέχει ασφάλεια και άμεση προσπέλαση προς τις βοσκές, τα χωράφια και τη θάλασσα. Πάνω από την Κιάφα υψώνεται το Έρε, το ψηλότερο βουνό της Ύδρας, στενά δεμένο με την ιστορία της. Ο οικισμός είχε χαρακτήρα αμυντικό. Η δόμηση είναι συνεχής, οι μαντρότοιχοι ψηλοί σαν τείχη, με πολεμίστρες. Ο οικισμός αναπτύσσεται κατά μήκος κεντρικού πεζοδρόμου. Πολλές εκκλησίες διανθίζουν τον πολεοδομικό ιστό της Κιάφας, όμως κέντρο θρησκευτικής ζωής και τόπος δημόσιων συγκεντρώσεων για σπουδαία ζητήματα είναι η παλιά εκκλησία της γέννησης του Χριστού. Η αύξηση του πληθυσμού, η στενή οικειότητα με τη θάλασσα και η οικονομική ευχέρεια που απόκτησαν από τη ναυτιλία είχαν αποτέλεσμα την επέκταση της πόλης προς τη θάλασσα απ' όπου βρήκε δυνατή και φυσική διέξοδο. Η μορφολογία του τοπίου επιβλήθηκε δυναμικά στη χάραξη και την εξέλιξη του οικισμού. Η επέκταση ακολούθησε τις φυσικές κατευθύνσεις του εδάφους προς τη θάλασσα, ταυτόχρονα προς όλες τις κατευθύνσεις και χωρίς προσχεδιασμό. Οι κατοικίες με κεραμοσκεπές και δώματα, όγκοι λευκοασβεστομένοι ή πέτρινοι ορθογωνισμένοι, στραμμένοι προς το λιμάνι, δίνουν ένα σύνολο που συνταιριάζει αιγαιοπελαγίτικη και στεριανή αρχιτεκτονική. Μέχρι το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα επικρατούσε το δώμα, μετά όμως υιοθετήθηκε η τετράριχτη κεραμοσκεπή ως πιο πρακτική λύση. Οι πανύψηλες μάντρες με τις χαρακτηριστικές κυματώσεις απομονώνουν την κατοικία, περιορίζουν το πλάτος του δρόμου και εντείνουν την εντύπωση του πυκνοδομημένου χώρου. Ο Βλυχός υπήρξε και εξακολουθεί να αποτελεί μικρό οικιστικό σύνολο χωρίς δικό του πυρήνα.

Κατάσταση Τόπου	Καλή
Εγκατάλειψη οικισμών	
Τάση Κατάστασης Τόπου	Σταθερότητα/Συντήρηση
Ιστορία και εξέλιξη του τόπου	Τόσο το δομημένο όσο και το φυσικό περιβάλλον βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση. Έχει διατηρηθεί η παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Η Ύδρα ως το τέλος του 17ου αιώνα κρατεί το γεωργικό της χαρακτήρα. Η αστική φυσιογνωμία της Ύδρας διαμορφώνεται σταδιακά κατά τον 18ο αι. Μετά το 1715 (κατάλυση ενετοκρατίας) το κλίμα της ναυτικής εφορίας είναι γενικό. Αναδεικνύονται σε πρώτη ναυτική δύναμη και τα πλούτη τους είναι αμύθητα. Όλος ο πληθυσμός του νησιού έχει πλέον προσανατολιστεί σε συναφή με την ναυπηγική και το εμπόριο επαγγέλματα. Η Ύδρα προς τα τέλη του 18ου αι ούτε γεωργούς είχε ούτε προϊόντα. Η αστική φυσιογνωμία της είχε ολοκληρωθεί. Με την οικονομική και πληθυσμιακή έκρηξη η πόλη κλιμακώνεται με ωραίες κατοικίες γύρω από το πέταλο του λιμανιού. Στο Βλυχό προεπαναστατικά ναυπηγούσαν καΐκια και Μπρίκια και η ονομασία του προήλθε από τα γλυφά νερά του πηγαδιού. Η ονομασία Καμίνια προέρχεται από την εγκατάσταση καμινιών Σιφναίων αγγειοπλαστών.
Σημεία με καλή Θέα	Όλος ο οικισμός.
Μονοπάτια Περίπατοι	

Αξίες

Οικολογική Αξία	Σημαντικό Οικοσύστημα Σπάνια Είδη Χλωρίδας
Κοινωνικοοικονομική/πολιτιστική Αξία	Εκπαιδευτικές δραστηριότητες Θρησκευτικό ενδιαφέρον Ιστορικό Ενδιαφέρον Ιστορικός / Πολιτισμικός Τουρισμός Καλλιτεχνικό Ενδιαφέρον Λαογραφικό Ενδιαφέρον

	Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική
	Παρατήρηση χλωρίδας
	Σύνδεση με Λαϊκή Παράδοση
	Τουριστικό ενδιαφέρον
Αισθητική Αξία	Ιδιαίτερη Φυσική Ομορφιά
	Καλαίσθητα Ανθρωπογενή Στοιχεία
	Πανοραμική θέα
	Σπάνιος Τύπος Τοπίου
Σχόλιο για τις αξίες	Αρχοντικά αγωνιστών του 1821.

Κίνδυνοι

Απειλές/διαταραχές	Αναψυχή
	Βοσκή
	Εμπορικές Δραστηριότητες
	Κυνήγι
	Λιμενικά έργα
	Οικοδόμηση
	Τουρισμός
Σχόλιο για τις απειλές-διαταραχές	
Τρωτότητα	
Προτεραιότητα προστασίας	Χωρίς Προτεραιότητα

Πανίδα και Χλωρίδα

Χαρακτηριστικά Ενδιαιτήματα	Μικροί όρμοι
	Παράκτιος κρημνός
	Φρύγανα
Αξιόλογα Φυτά	Campanula anchusiflora
	Fritillaria rhodocanakis

[Papaver somniferum somniferum](#)

[Rumex vesicarius](#)

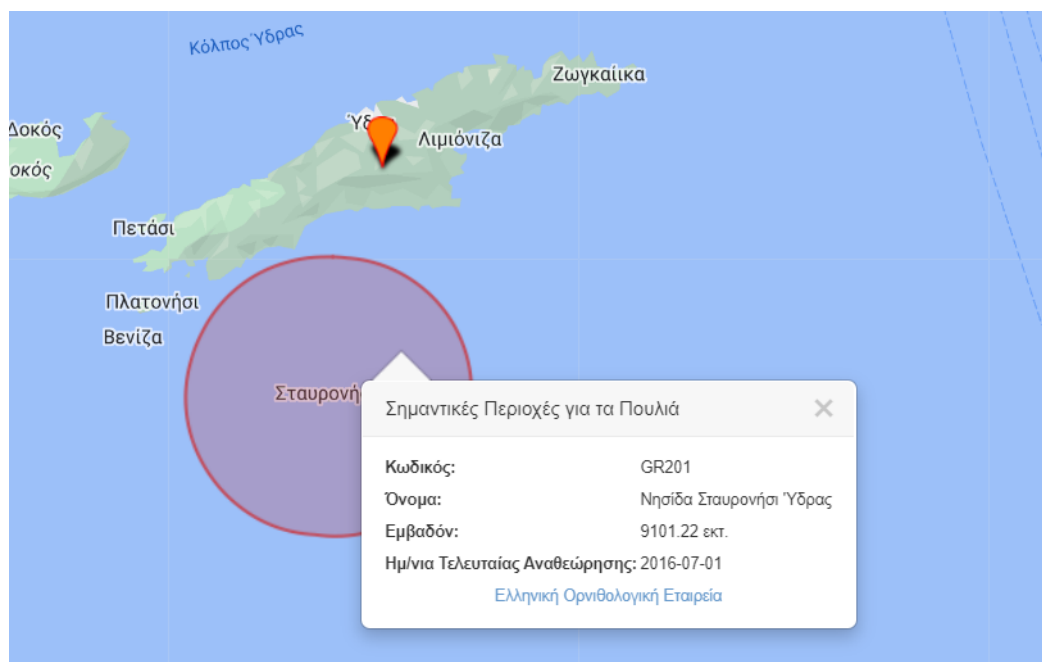
Μικροί νησιωτικοί υγρότοποι

Σύμφωνα με το ΦΕΚ ΑΑΠ 229/19.06.2012 περί «Έγκριση καταλόγου μικρών νησιωτικών υγροτόπων και καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία και ανάδειξη των μικρών παράκτιων υγροτόπων που περιλαμβάνονται σε αυτόν», στη Νήσο Ύδρα δεν απαντάται κάποιου τέτοιου είδους υγροτοπική έκταση.

Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΠΠ) βάση της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ

Νησίδα Σταυρονήσι Ύδρας

Η περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως ΙΒΑ με κωδικό GR201, περιλαμβάνει τη νησίδα Σταυρονήσι της Ύδρας και μια θαλάσσια περιοχή περιμετρικά της νησίδας με ακτίνα 2,7 ν.μ.

Εικόνα 97 Νησίδα Σταυρονήσι Ύδρας

Η περιοχή είναι σημαντική και πληροί κριτήριο για την παρουσία μιας σημαντικής μικτής αποικίας των ειδών *Calonectris diomedea* και *Puffinus yelkouan*. Η περιοχή φιλοξενεί 200-300 ζευγάρια *Puffinus yelkouan* και 400-500 ζευγάρια *Calonectris diomedea* που αποτελούν τους μοναδικούς γνωστούς αναπαραγωγικούς πληθυσμούς στον Αργοσαρωνικό και το δυτικό Αιγαίο. Τα πουλιά χρησιμοποιούν τη θαλάσσια περιοχή γύρω από την αποικία για τροφοληψία και δημιουργία συγκεντρώσεων στη θάλασσα (σχεδίες / rafts) πλησίον της αποικίας (πάνω από 600 άτομα) κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγικής περιόδου.

Ανθρωπογενές περιβάλλον- Ανθρωπογενείς πιέσεις

Το νησί της Ύδρας βρίσκεται νότια και κατά μήκος της ανατολικής παραλίας της Ερμιόνης, από την οποία χωρίζεται με στενό, γνωστό ως Στενό της Ύδρας. Ο Δήμος Ύδρας περιλαμβάνει το νησί της Ύδρας, το νησί Δοκός, το νησί Άγιος Γεώργιος και άλλες μικρότερες κοντινές του νησίδες. Συστάθηκε το 1946 και προήλθε από την αναγνώριση σε Δήμο της Κοινότητας Ύδρας. Παρέμεινε αμετάβλητος στην συνέχεια και με την εφαρμογή του σχεδίου Καποδίστριας το 1997 αλλά και του σχεδίου Καλλικράτης το 2010 και του Προγράμματος «Κλεισθένης».

Η έκταση του Δήμου είναι 64,4km και ο πληθυσμός του 1.966 κατοίκους κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Η πληθυσμιακή εξέλιξη του δήμου δίνεται αναλυτικά στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 49 Πληθυσμιακή εξέλιξη του δήμου

	Πληθυσμοί					
	2011		2001		1991	
	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto	Μόνιμος	De Facto
ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ (Έδρα: Ύδρα,η)	1.966	1.978	2.646	2.719	2.437	2.387
Ύδρα	1.900	19.14	2.476	2.526	2.340	2.279
Βλυχός	19	19	43	28	34	37
Δοκός,η (νησίδς)	18	17	13	43	8	8
Επισκοπή	0	0	9	23	7	7
Ζωγκαίικα	0	0	5	5		
Κλιμάκι	0	0	4	4		0
Μανδράκι	11	10	38	33	17	25
Μονή Αγίας Ευπραξίας	1	1	1	1	4	4
Μονή Αγίας Τριάδος	2	2	2	2		0
Μονή Αγίου Νικολάου	4	4	5	5	4	4
Μονή Γεννήσεως Θεοτόκου Ζούρβας	7	7	8	8	13	13
Μονή Προφήτου Ηλίου	2	2	11	6	1	1
Μώλος	0	0	2	2	5	5
Παλαμιδός	0	0	14	18	4	4

Ο πληθυσμός του δήμου σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, ανερχόταν σε 2.646 κατοίκους εν αντιθέσει με την απογραφή του 2011 όπου ο πληθυσμός είναι 1.966 κάτοικοι παρουσιάζοντας μείωση της τάξεως του 34,6%.

Τα τελευταία χρόνια η περιοχή παρουσιάζει αυξημένη τουριστική κίνηση ιδίως κατά τους θερινούς μήνες. Στην Ύδρα έχουν ανεγερθεί τα τελευταία χρόνια πολλές κατοικίες οι οποίες χρησιμοποιούνται από τους κατόχους τους κατά την περίοδο των θερινών διακοπών, με τον πληθυσμό της Ύδρας να ασχολείται πλέον αποκλειστικά με τον τουρισμό και τις συναφείς δραστηριότητες.

Η ηλικιακή κατανομή του Δήμου Ύδρας παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 50 Ηλικιακή κατανομή του Δήμου Ύδρας

	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+
ΑΡΡΕΝΕΣ	65	97	127	134	147	140	123	100	44
ΘΥΛΕΙΣ	66	82	111	111	157	141	122	115	84

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2011

Σύμφωνα με τα Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας για το νησί της Ύδρας αναφέρονται τα κάτωθι:

- ΔΗΜΟΣ ΥΔΡΑΣ (Έδρα: Ύδρα,η) 2.070
- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΥΔΡΑΣ 2.070

Ανθρωπογενείς πιέσεις

Υφιστάμενη Διαχείριση ΑΣΑ

Η διαχείριση των απορριμμάτων στην Ύδρα έχει σήμερα συνοπτικά ως ακολούθως:

- Την ευθύνη αποκομιδής των απορριμμάτων έχει ο Δήμος Ύδρας. Λόγω της πολεοδομικής ιδιαιτερότητας του νησιού της Ύδρας είναι σχεδόν αδύνατη αλλά και απαγορευμένη η κυκλοφορία τροχοφόρων στον οικισμό, παρά μόνο στα χαμηλά σημεία κοντά στο λιμένα.
- Εντός του οικισμού υπάρχουν θέσεις συγκέντρωσης κάδων προσωρινής αποθήκευσης σε σημεία όπου το στενό εσωτερικό οδικό δίκτυο το επιτρέπει, όπου και συλλέγονται σύμμεικτα τα απορρίμματα από τα σπίτια και τους επαγγελματίες (καταστήματα, super market κ.α.) της περιοχής.
- Για την αποκομιδή των απορριμμάτων από σημεία του οικισμού όπου το οδικό δίκτυο δεν επιτρέπει, χρησιμοποιούνται αγοραία επιβατηγά ζώα (άλογα, όνοι και ημίονοι) τα οποία μεταφορτώνουν σε μικρά απορριμματοφόρα οχήματα κοντά στο λιμένα και από εκεί τα απορρίμματα οδηγούνται στον ΧΑΔΑ Ύδρας.

Συγκεκριμένα η τελική διάθεση των απορριμμάτων στην Ύδρα γίνεται σε Χώρο Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) στη θέση «Μανδράκι» στα ΒΑ του οικισμού της Ύδρας και σε απόσταση περί τα 2km από αυτόν.

Λόγω του υφιστάμενου ΧΑΔΑ, επιβάλλεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή -από τον Ιούνιο του 2015 και κάθε χρόνο- πρόστιμο 160.000 ευρώ. Επίσης, η υλοποίηση των υποδομών διαχείρισης ΑΣΑ είναι μείζονος σημασίας για το νησί, καθώς όλη η Ύδρα είναι χαρακτηρισμένη αρχαιολογικός χώρος και ταυτόχρονα δεν μπορεί να προσεγγίσει μεγάλο φορτηγό πλοίο το νησί, λόγω της γεωμορφολογίας του.

Εικόνα 98 Θέση εγκατάστασης ΧΑΔΑ Ύδρας

Υγρά απόβλητα

Ο οικισμός της Ύδρας διαθέτει δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων σε ποσοστό 75%, χωρίς ωστόσο να υπάρχει η απαραίτητη υποδομή σε έργα επεξεργασίας λυμάτων.

Σε ποσοστό 25% ο εν λόγω οικισμός εξυπηρετείται μέσω ιδιωτικών συστημάτων αποχέτευσης τα οποία αποτελούν δυνητική πηγή εισροής μικροβιακού φορτίου στη θάλασσα. Ωστόσο, λόγω της μικρής έκτασης των τμημάτων του οικισμού της Ύδρας που δεν εξυπηρετούνται από το αποχετευτικό δίκτυο, η πιθανή επιβάρυνση της ποιότητας των κολυμβητικών υδάτων από τα ιδιωτικά συστήματα αποχέτευσης εκτιμάται ως ιδιαίτερα περιορισμένη.

Λιμάνια/Μαρίνες

Στο ανατολικό άκρο της ακτής, σε απόσταση λίγων μέτρων από την περιοχή κολύμβησης, εκτείνεται το κεντρικό λιμάνι του νησιού. Οι απορρίψεις των πλεούμενων που προσεγγίζουν την παραλία και

περιλαμβάνουν αστικά απόβλητα και απορρίμματα καθώς επίσης και η πιθανή διαρροή πετρελαίου από πλεούμενα με ελλιπή συντήρηση αποτελούν δυνητικές πηγές ρύπανσης.

Ύδατα

Η ακτή εντάσσεται στο Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου (GR03), στην Λεκάνη Απορροής Ρεμάτων Αργολικού Κόλπου (GR31) και στο Παράκτιο Υδατικό Σύστημα «Δίαυλος Ύδρας - Δοκού - Σπετσών (GR0331C0002N)», του οποίου η οικολογική κατάσταση έχει χαρακτηριστεί ως μέτρια.

Πολεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις

Για το Δήμο Ύδρας δεν έχει εκπονηθεί Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) ή Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) που να καθορίζει χρήσεις γης ή όρους και περιορισμούς δόμησης.

Περιορισμοί όσον αφορά στις χρήσεις γης και στους όρους δόμησης στο νησί επιβάλλονται από το Π.Δ. της 22-6-83 (ΦΕΚ 284/Δ/1983) που αφορά στη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου Ν. Αττικής και από το Υπουργείο Πολιτισμού, δεδομένου ότι **όλο το νησί είναι χαρακτηρισμένο ως αρχαιολογικός χώρος**.

Ειδικότερα, όσον αφορά στη Ζ.Ο.Ε., έχει καθοριστεί σύμφωνα με το Π.Δ. της 22-6-83 (ΦΕΚ 284/Δ/1983) για ολόκληρη την εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφισταμένων του 1923 περιοχή του Ν. Αττικής. Μέσα σε αυτήν καθορίζεται κατώτατο όριο κατάτμησης γης 20 στρ., ενώ δεν προβλέπονται άλλοι περιορισμοί σε επιτρεπόμενες χρήσεις γης ή εγκαταστάσεις στην περιοχή μελέτης.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΜΗΣΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΫΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΤΟΥ 1923 ΟΙΚΙΣΜΟ ΤΗΣ ΥΔΡΑΣ

- Θέση ακινήτου ως προς τα όρια του οικισμού της Ύδρας

Δεδομένου ότι η επιβαλλόμενη οριοθέτηση του παραδοσιακού οικισμού της Ύδρας με Π.Δ. δεν έχει ολοκληρωθεί έως σήμερα και έως ότου το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα εκδοθεί, εφαρμόζονται τα εξής: Η διαπίστωση της θέσης ενός ακινήτου σε σχέση με τα όρια του προϋφιστάμενου του 1923 οικισμού γίνεται από την αρμόδια ΥΔΟΜ, σε εφαρμογή των υπ' αρ. 117/1982 & 124/1982 εγκυκλίων, σύμφωνα με τις οποίες «... η κατά τόπον αρμόδια πολεοδομική αρχή, επί υποβολής αιτήσεως χορηγήσεως αδείας ανεγέρσεως οικοδομής σε ένα ακίνητο, το οποίο, κατά τους υποβάλλοντες την αίτηση, εμπίπτει εντός των ορίων οικισμού προϋφισταμένου του 1923, οφείλει να προβεί σε δική της έρευνα επί του αναγομένου στις προϋποθέσεις χορηγήσεως της οικοδομικής αδείας ζητήματος εάν το εν λόγω ακίνητο κείται ή μη εντός των ορίων τέτοιου οικισμού και να

διατυπώσει περί του ζητήματος τούτου ιδίαν κρίση, πλήρως και ειδικώς αιτιολογημένη». Στη διαμόρφωση της κρίσης της πολεοδομικής υπηρεσίας θα πρέπει πρωτίστως να λαμβάνεται υπόψη η πολυγωνική οριοθέτηση του 1966, η οποία σημειωτέον και εφαρμόζεται κατά τα τελευταία 56 έτη.

- Εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν στη δόμηση του οικισμού της Ύδρας

Ως απόρροια του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου και της διαμορφωμένης νομολογίας του ΣΤΕ, εντός του παραδοσιακού οικισμού της Ύδρας εφαρμόζονται τα εξής:

- α. Για την αποκατάσταση ή επισκευή οικοδομήματος (κατά την παρ. 1.) ή αναστήλωση (κατά την παρ. 2.) του άρθρου 5 του από 19.10.1978 Π.Δ/τος: εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 5 του από 19.10.1978 Π.Δ/τος (ΦΕΚ 594 Δ), με τις προϋποθέσεις που ορίζονται σε αυτό, έστω και εάν οι αιτούμενες να εκτελεστούν εργασίες αντίκεινται στις διατάξεις του διατάγματος.
- β. Σε οικόπεδα στα οποία τεκμηριώνεται η ύπαρξη δόμησης στο παρελθόν αλλά δεν είναι δυνατό να αποδειχθεί η μορφή του οικοδομήματος: εφαρμόζονται οι γενικές και ειδικές για τη δόμηση διατάξεις του ανωτέρω διατάγματος, όπως οι συντελεστές κάλυψης και δόμησης, με σκοπό την ανέγερση νέου οικοδομήματος που συνάδει με τον παραδοσιακό χαρακτήρα του οικισμού, χωρίς δυνατότητα υπέρβασης των γενικών και ειδικών όρων δόμησης και των περιορισμών του διατάγματος. Η τεκμηρίωση της ύπαρξης δόμησης στο παρελθόν εντός του οικοπέδου, συντελείται με μέσα που και στην νομολογία αναφέρονται «... *ιδίως συμβολαίων, αυτοψίας ή άλλων στοιχείων*».
- γ. Αυτοτελή οικόπεδα για τα οποία δεν τεκμηριώνεται η ύπαρξη οικοδομήματος στο παρελθόν: θεωρούνται μη οικοδομήσιμα λόγω της διαμορφωθείσας νομολογίας.
- δ. Σε οικόπεδα εντός των οποίων υφίσταται νομίμως οικοδόμημα, ο τυχόν υπολειπόμενος συντελεστής δόμησης και κάλυψης μπορεί να εξαντληθεί ως εξής: ως προσθήκη καθ' ύψος ή κατ' επέκταση και απαραίτητα σε επαφή με το νομίμως υφιστάμενο οικοδόμημα ή και συνδυασμός των δύο, εφόσον δεν παραβιάζονται τα πολεοδομικά μεγέθη που ορίζουν οι διατάξεις του από 19.10.1978 Π.Δ/τος (ΦΕΚ 594 Δ).
- ε. Εφόσον οι επιτρεπόμενοι συντελεστές δόμησης και κάλυψης του οικοπέδου έχουν ήδη εξαντληθεί με την ανέγερση οικοδομήματος, και εντός του ιδίου οικοπέδου τεκμηριωθεί μεταγενέστερα η ύπαρξη και έτερου κτίσματος, η επιφάνεια του οποίου δεν έχει συμπεριληφθεί στον υπολογισμό των πολεοδομικών μεγεθών κατά την ανέγερση του υφιστάμενου, τότε: δεν είναι επιτρεπτή η ανακατασκευή ή η αποκατάσταση του προϋπάρχαντος κτηρίου σε εφαρμογή των διατάξεων των παρ. 5,6,7,8 του άρθρου 2 ή του άρθρου 5 αντίστοιχα του από 19.10.1978 Π.Δ/τος (ΦΕΚ 594 Δ). Διότι, σε αντίθετη περίπτωση, θα προκληθεί υπέρμετρη κάλυψη και δόμηση στο οικόπεδο, διαταράσσοντας τα πολεοδομικά

χαρακτηριστικά δομημένου και αδόμητου χώρου που προστατεύεται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

- Θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με τη νήσο Ύδρας (Χαρακτηρισμοί προστασίας)
 2. Με το από 19.10.78 Π. Δ/γμα (ΦΕΚ 594 Δ) «περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών» **ο οικισμός της Ύδρας χαρακτηρίστηκε ως παραδοσιακός.**
 3. Όσον αφορά στο πλαίσιο προστασίας της νήσου Ύδρας από το ΥΠΠΟΑ, υφίστανται οι παρακάτω χαρακτηρισμοί: α. Με την υπ' αριθμ. 1824/10.2.62 Υ.Α. (ΦΕΚ 75 Β) χαρακτηρίστηκε «ως χρήζων ειδικής προστασίας και ως ιστορικός τόπος ολόκληρος ο οικισμός της Ύδρας, ως ούτος καθορίζεται υπό της υφιστάμενης πολεοδομικής καταστάσεως».
 4. Με την υπ' αριθμ. 10977/16.5.67 Υ.Α. (ΦΕΚ 352 Β) οι οικισμοί Μεγάλο και Μικρό Καμίνι και Βλυχός, οι οποίοι βρίσκονται δυτικώς του οικισμού της Ύδρας χαρακτηρίστηκαν «ως [2] ιστορικά διατηρητέα μνημεία και τόποι παρουσιάζοντες ιδιαίτερο φυσικό κάλλος ή ενδιαφέροντες από απόψεως αρχιτεκτονικής ή ιστορικής». Σημειώνουμε εδώ ότι οι περιοχές Μεγάλο Καμίνι και Μικρό Καμίνι αποτελούν σήμερα αναπόσπαστα τμήματα και συνέχεια προς τα δυτικά του παραδοσιακού οικισμού της Ύδρας.
 5. Με την υπ' αριθμ. Α/Φ31/1518/650/10.3.75 Υ.Α. (ΦΕΚ 334 Β) ολόκληρο το νησί της Ύδρας χαρακτηρίστηκε ως «ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τόπος χρήζων ειδικής κρατικής προστασίας, διότι άπαντα τα εν τη νήσω τοπία είναι εξαιρετικού φυσικού κάλλους, η Ύδρα δε, πλην της ιστορικής σημασίας της περιλαμβάνει αξιόλογα αρχιτεκτονικά ενδιαφέροντα από απόψεως της τε ελληνικής αρχιτεκτονικής και ελληνικής Ιστορίας». δ. Με την υπ' αριθμ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/10105/487/30.4.96 Υ.Α. (ΦΕΚ 453 Β) ολόκληρη η νήσος Ύδρα χαρακτηρίστηκε ως αρχαιολογικός χώρος «για την προστασία των εκτεταμένων καταλοίπων επί αυτής, που χρονολογούνται από τους προϊστορικούς έως τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους.

Αειφόρος ανάπτυξη

Η Ύδρα ως τουριστικός προορισμός έχει την ανάγκη για την υιοθέτηση ενός επιστημονικά ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού, δημιουργώντας την προϋπόθεση για την ορθολογιστική ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας, καθώς διέπεται από μικρή φέρουσα τουριστική ικανότητα.

Η Ύδρα σύμφωνα με το Ειδικό πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον τουρισμό του Φύλλου Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (Αρ. Φύλλου 3155,12 Δεκεμβρίου 2013,

Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ΦΕΚ 128 Α΄) ανήκει στην ομάδα Ι των τουριστικά αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων νησιών για τα οποία δίνονται οι παρακάτω κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης:

- α. Αντιμετώπιση συγκρούσεων μεταξύ δραστηριοτήτων.
- β. Έλεγχος των περιβαλλοντικών πιέσεων και του είδους της ανάπτυξης.
- γ. Προώθηση μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας και βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας των εγκαταστάσεων (προώθηση ΑΠΕ, βιοκλιματικών μεθόδων)
- δ. Μέριμνα για την αποτροπή της μονόπλευρης εξάρτησης από τον τουρισμό,
- ε. Ένταξη υποδομών και εγκαταστάσεων ειδικών εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο προσφερόμενο προϊόν, με μέριμνα για την προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων στην περιοχή ανάπτυξής τους.
- στ. Προσαρμογή νέων εγκαταστάσεων στα μορφολογικά πρότυπα και την κλίμακα των οικισμών.
- ζ. Πολιτικές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης μέσω οργανωμένων υποδοχέων τουριστικών δραστηριοτήτων ήπιας ανάπτυξης και σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων ήπιας ανάπτυξης έναντι της σημειακής χωροθέτησης τουριστικών καταλυμάτων.
- η. Θέσπιση δυνατότητας χαρακτηρισμού, είτε μέσω των υφισταμένων είτε μέσω νέων ειδικών προς τούτο εργαλείων χωρικού σχεδιασμού, τμημάτων των νησιών της Ομάδας Ι ως Περιοχών Ενεργητικής Παρέμβασης και Ανάπλασης με τον προσδιορισμό μέτρων για την αναβάθμιση ή και την ανάπτυξη του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, σε συνδυασμό με την παρακολούθηση της εφαρμογής των μέτρων αυτών για τη διαπίστωση της αποτελεσματικότητάς τους

Η βασική κατεύθυνση του ειδικού αυτού πλαισίου δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μετάβαση από τον μαζικό τουρισμό (που ακολουθείται στο ευρύτερο πλαίσιο των συμπεριλαμβανομένων νησιών στην ομάδα Ι και αφορά χαμηλής οικονομικής απόδοσης τουρισμό), σε έναν ποιοτικά διαφοροποιημένο τουρισμό.

Η Ύδρα ως τουριστικός προορισμός δεν έχει υιοθετήσει το μοντέλο του μαζικού τουρισμού, τουναντίον έχει πορευθεί από τη δεκαετία του '50 με το μοντέλο του μεμονωμένου. Αξιοσημείωτο είναι ότι έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια τον εναλλακτικό τουρισμό.

Σήμερα και τα δύο διαδοχικά Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού για τον Τουρισμό του 2013 και 2009 έχουν ακυρωθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας, ενώ στο Φ.Ε.Κ Α' Τεύχος 23/12/2016 με το Ν.4447, υπάρχει συνέχεια στη προστασία των περιοχών όπως είναι και η νήσος Ύδρα.

Πιο συγκεκριμένα στο Κεφαλαίο Γ' του Ρυθμιστικού Χωρικού Σχεδιασμού και Άρθρο 7, που αφορά στα Τοπικά Χωρικά Σχέδια στις (γ) Περιοχές Προστασίας αναφέρονται τα εξής: "αα) Ως περιοχές προστασίας νοούνται οι περιοχές μελέτης των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων, οι οποίες διαθέτουν ιδιαίτερος αξιόλογα φυσικά ή πολιτιστικά στοιχεία που χρήζουν προστασίας, προβολής και

ανάδειξης. Οι περιοχές αυτές οροθετούνται και καθορίζονται για αυτές περιορισμοί ή και απαγορεύσεις στις χρήσεις γης και στη δόμηση, καθώς και στην εν γένει άσκηση δραστηριοτήτων και λειτουργιών, για λόγους προστασίας του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος και τοπίου”.

Η Ύδρα ως τουριστικός προορισμός αποτελεί πόλο έλξης τόσο ημεδαπού, όσο αλλοδαπού τουρισμού και δεδομένης της μακρόχρονης ιστορίας που έχει στη ελληνική τουριστική βιομηχανία από την δεκαετία του 1950 κρίνεται αναγκαίο να αφουγκρασθεί τις πολιτικές ανάπτυξης του νησιωτικού χώρου σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου σε ένα ευρύ πλαίσιο τα νησιά αντιμετωπίζονται ως διακριτές δομές με ιδιαιτερότητες που αφορούν το περιβάλλον και την βιώσιμη ανάπτυξη τους, με απαιτούμενες εξειδικευμένες πολιτικές ανάπτυξης (Λαγός, 2016). Ακολούθως παρουσιάζονται συνοπτικά οι πολιτικές που έχουν διαμορφωθεί Παγκοσμίως.

Μια εξειδικευμένη στρατηγική ανάπτυξης του νησιωτικού χώρου, σε διεθνές επίπεδο, σχεδιάστηκε και διατυπώθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη και αποτέλεσε Πρόγραμμα Δράσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη των Μικρών Αναπτυσσόμενων Νησιωτικών Κρατών. Η συγκεκριμένη στρατηγική ανάπτυξης έθεσε ως στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μικροί νησιωτικοί χώροι και εστίασε στους φυσικούς πόρους, στους φυσικούς κινδύνους, σε οικονομικές και κοινωνικές συνιστώσες, σε θέματα που αφορούν τη διακυβέρνηση και την εφαρμογή της αειφόρου πολιτικής ανάπτυξης (Κουτσοπούλου, 2013).

Σύμφωνα με την Κοτταρά (2017) όσον αφορά τις πολιτικές ανάπτυξης που έχουν διαμορφωθεί στην Ευρώπη δεν έχουν αναπτυχθεί πολιτικές που να στοχεύουν στην επίλυση των ζητημάτων που απορρέουν από τη νησιωτικότητα. Οι πολιτικές που έχουν διαμορφωθεί αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό, τις υπηρεσίες, τους φυσικούς πόρους, την πολιτιστική κληρονομιά και την επιχειρηματικότητα.

Με βάση τις συγκεκριμένες πολιτικές, αρκετές νησιωτικές περιοχές έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Φύση 2000, έχουν διαχειριστεί σε ικανοποιητικό βαθμό τα στερεά και υγρά απόβλητα και έχουν ενισχυθεί οι παραδοσιακές αγροτικές πρακτικές. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες πολιτικές δεν έχουν αποδώσει στους τομείς της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας στον νησιωτικό χώρο (Κοτταρά, 2017). Σχετικά με τις πολιτικές για την οικονομική και τουριστική ανάπτυξη στα νησιά της Μεσογείου, σε αυτές περιλαμβάνονται το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης και η Μεσογειακή Στρατηγική για το Νερό (Κουτσοπούλου, 2013).

Επιπλέον ζωτικής σημασίας για την νησιωτική ανάπτυξη στην Ευρώπη αποτέλεσε η Σύνοδος της Επιτροπής για τα Νησιά της Διάσκεψης των Περιφερειακών Παραθαλάσσιων Περιοχών στις Αζόρες που έλαβε χώρα το 2010. Προτάθηκε η χρήση στατιστικών εργαλείων και νέων μηχανισμών πολιτικής και οικονομικής ενίσχυσης με στόχο την ενσωμάτωση των νησιωτικών ιδιαιτεροτήτων στους στόχους της εδαφικής συνοχής (Islands Commission, 2010).

Πολιτιστική κληρονομιά

Όπως έχει ήδη αναφερθεί το σύνολο του νησιού έχει κηρυχθεί ως αρχαιολογικός χώρος σύμφωνα με την Απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧΙΑ/043/10105/487/30-4-1996 (ΔΕΚ 453/Β/96). Σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση κηρύσσεται ως αρχαιολογικός χώρος ολόκληρη τη νήσο Ύδρα για την προστασία των εκτεταμένων καταλοίπων επί αυτής. Χρονολογούνται από τους προϊστορικούς έως τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους.

- Βλυχός: συνεχής κατοίκηση από τους μυκηναϊκούς μέχρι τους ελληνιστικούς χρόνους
- Κόλπος Πηγαδάκι ή Μπαλί: Πρωτοελλαδικός οικισμός
- Όρμος Αη - Γιώργη: πρωτοελλαδικός οικισμός
- Κόλπος Αη - Νικόλα: μυκηναϊκή - παλαιοχριστιανική εγκατάσταση
- Κόλπος Νησίζας: Πρωτοελλαδικός οικισμός
- Κόλπος Λιμνιώνιζας: πρωτοελλαδική κατοίκηση στη βραχονησίδα του κόλπου
- Οροπέδιο Επισκοπής: Πρωτοελλαδικός οικισμός, μυκηναϊκή ταφική χρήση, παλαιοχριστιανική κατοίκηση
- Περιοχή Παλαμιδά: μυκηναϊκοί τάφοι και κτηριακά λείψανα

Σύμφωνα με τον Διαρκή Κατάλογο των κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος στο δήμο εντοπίζονται συνολικά είκοσι οκτώ (28) κηρυγμένα μνημεία, τα οποία αναλυτικά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 51: Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων για το Δήμο Ύδρας

Ονομασία Μνημείου	Οικισμός/Θέση	Αριθμός Υπουργικής Απόφασης	Αριθμός ΦΕΚ
Νήσος Ύδρα		ΥΑ 10977/16-5-1967 ΥΑ Α/Φ31/1518/650/10-3-1975 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/10105/487/30-4-1996	ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967 ΦΕΚ 334/Β/22-3-1975 ΦΕΚ 453/Β/14-6-1996
Οικισμός Βλυχός	Βλυχός / Δυτικά του οικισμού της Ύδρας	ΥΑ 10977/16-5-1967 ΥΑ Α/Φ31/1518/650/10-3-1975 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/10105/487/30-4-1996	ΦΕΚ 352/Β/31-5-1967 ΦΕΚ 334/Β/22-3-1975 ΦΕΚ 453/Β/14-6-1996
Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή της νησίδας Βλυχός, στα βόρεια της νήσου Ύδρας	Βλυχός/ περιοχή της νησίδας Βλυχός, στα βόρεια της νήσου Ύδρας	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/10105/487/30-4-1996 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/68840/2879/21-7-2009	ΦΕΚ 453/Β/14-6-1996 ΦΕΚ 374/ΑΑΠ/6-8-2009
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος το λόφο "Πέι" ή "Λιθωσωρός" περιοχής Δοκού	Δοκός (νησίς)	ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Φ11/55446/2136/22-11-1984	ΦΕΚ 921/Β/31-12-1984
Κήρυξη θαλάσσιας περιοχής Δοκού ως θαλάσσιου αρχαιολογικού πάρκου	Δοκός (νησίς)	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ02/34886/1718/6-7-1994 ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ43/34928/1736/5-7-1994	ΦΕΚ 548/Β/14-7-1994 ΦΕΚ 555/Β/18-7-1994
Παλαιόν ναυπηγείον στην θέση Μανδράκι	Μανδράκι	ΥΑ 1824/27-7-1962	ΦΕΚ 280/Β/10-8-1962
Τα δύο Φρούρια εις τας δύο πλευράς του λιμενίσκου "Μανδράκι"	Μανδράκι	ΥΑ 140678/6154/7-12-1956	ΦΕΚ 281/Β/29-12-1956

Ονομασία Μνημείου	Οικισμός/Θέση	Αριθμός Υπουργικής Απόφασης	Αριθμός ΦΕΚ
Μονή Προφήτου Ηλίου	Μονή Προφήτου Ηλίου / Ν του οικισμού της Ύδρας	ΒΔ 24-7-1936	ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Οικία Κουντουριώτου	Ύδρα	ΠΔ 9-12-1924	ΦΕΚ 312/Α/16-12-1924
Ναός Αγίας Τριάδος, μετωνομάστηκε σε Κοίμηση (Μητρόπολις)	Ύδρα	ΒΔ 24-7-1936 ΥΑ 35429/2138 π.ε./21-1-1960	ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936 ΦΕΚ 81/Β/20-2-1960
Ναός Αγίων Πάντων	Ύδρα	ΒΔ 24-7-1936	ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου	Ύδρα	ΒΔ 24-7-1936	ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Ναός Τριών Ιεραρχών	Ύδρα	ΒΔ 24-7-1936	ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Ναός Υπαπαντής	Ύδρα	ΒΔ 24-7-1936	ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Ναός Αγίου Ιωάννου, λεγομένου του Καραγιάννη	Ύδρα	ΥΑ 35429/2138/10-10-1959	ΦΕΚ 384/Β/7-11-1959
Οικία Ορλάνδου μετά του Πύργου αυτής. Αποχαρακτηρισμός	Ύδρα	ΒΔ 14-1-1937 ΥΑ 15004/15-12-1962	ΦΕΚ 18/Α/22-1-1937 ΦΕΚ 490/24-12-1962
Παραδοσιακός Οικισμός Ύδρας	Ύδρα	ΥΑ 1824/10-2-1962 ΥΑ Α/Φ31/1518/650/10-3-1975 ΠΔ 19-10-1978	ΦΕΚ 75/Β/5-3-1962 ΦΕΚ 334/Β/22-3-1975 ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978
Αρχοντικό Μπουντούρη	Ύδρα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/2564/66/21-3-1989	ΦΕΚ 236/Β/3-4-1989
Ξενοδοχείο "Υδρούσα"	Ύδρα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙ/ΑΠ/Γ/1076/23054/31-5-1990	ΦΕΚ 364/Β/18-6-1990
Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος	Ύδρα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/33464/832/25-9-1991	ΦΕΚ 889/Β/30-10-1991

Κτίριο και Φαρμακείο ιδιοκτησίας Ανδρέα Ραφαλιά	Ύδρα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙ/ΛΑΠ/Γ/1283/35311/6-7-1993	ΦΕΚ 564/Β/28-7-1993
Αρχοντικό Γεωργίου Δήμα - Βούλγαρη	Ύδρα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/8820/136/3-5-1994	ΦΕΚ 373/Β/19-5-1994
Ι. Ναός Ταξιαρχών	Ύδρα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ27/ΚΗΡ/61137/2243 π.ε./18-1-1999	ΦΕΚ 262/Β/29-3-1999
Ναός Γεννήσεως του Χριστού	Ύδρα/ Θέση Ρούγγα, Παρυφές παλιού οικισμού Κιάφας	ΒΔ 24-7-1936	ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Αρχοντικό Γκορογιάννη	Ύδρα/ Καλά Πηγάδια	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ26/15731/275/25-4-1991	ΦΕΚ 797/Β/30-9-1991
Ναός Αγίου Βασιλείου	Ύδρα/ Μέσα στην αυλή του Σχολείου	ΒΔ 24-7-1936	ΦΕΚ 332/Α/6-8-1936
Οικία Αντωνίου Οικονόμου	Ύδρα/ Παραλία πριν το περίπτερο (από κάτω στεγάζεται επιχείρηση Κοβίτσα)	ΒΔ 11-12-1937	ΦΕΚ 511/Α/16-12-1937
Οικία Μιαούλη	Ύδρα/ Στο δρόμο προς το Αυλάκι	ΠΔ 9-12-1924	ΦΕΚ 312/Α/16-12-1924

Καλύψεις γης

Αναφορικά με την κάλυψη γης του νησιού και σύμφωνα με το Corine Land Cover 2018 διαφαίνεται ότι το 52,6% του συνόλου της Ύδρας καλύπτεται από αραιή βλάστηση, ενώ περίπου το 16,1% αυτής καλύπτεται από χαμηλή ξυλώδη βλάστηση (φυσικοί βοσκότοποι και εκτάσεις με σκληροφυλλική βλάστηση). Αντίστοιχα περί το 10,7% του νησιού καλύπτεται από δάση (μικτά δάση και δάση κωνοφόρων), τα οποία αναπτύσσονται κυρίως στο δυτικό τμήμα του νησιού.

Πίνακας 52: Κάλυψη γης

Κωδικός	Τύπος Κάλυψης Γης	Έκταση (ha)	% κάλυψη
112	Διακεκομμένη αστική δόμηση	82,85	1,7
223	Ελαιώνες	61,48	1,3
231	Λιβάδια	273,49	5,6
243	Γη που καλύπτεται κυρίως από τη γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης	105,27	2,2
312	Δάσος κωνοφόρων	440,02	9,1
313	Μικτό δάσος	76,67	1,6
32	Φυσικοί βοσκότοποι	245,58	5,1
323	Σκληροφυλλική βλάστηση	533,11	11,0

332	Απογυμνωμένοι βράχοι	480,72	9,9
333	Εκτάσεις με αραιή βλάστηση	2.553,88	52,6

Κοινωνικο- οικονομικά στοιχεία

Πρακτικά το σύνολο της οικιστικής δομής και των λειτουργιών του νησιού εντοπίζεται στην χώρα – κεντρικό οικισμό του νησιού, όπου είναι και το μοναδικό λιμάνι της περιοχής. Εκ των υπολοίπων οικισμών, μόνο αυτοί του Βλυχού και του Μανδρακίου, παρουσιάζουν μια μικρή βέβαια, αστική δόμηση και πολύ περιορισμένες λειτουργίες.

Ο κτηριακός πλούτος του οικισμού συνίσταται σε αρχοντικά με φρουριακό χαρακτήρα και “καπετανέικα” μικρότερης κλίμακας αστικά σπίτια, και λαϊκά κτίσματα. Η αρχιτεκτονική αυτή τυπολογία ακολουθεί την κοινωνική διαστρωμάτωση της Ύδρας κατά τον 19^ο αι. Οι εκκλησίες της Ύδρας είναι μικρής κλίμακας και αποτελούν χαρακτηριστικά σημεία αναφοράς στον συνεκτικό ιστό του οικισμού.

Η αμφιθεατρική διάταξη των κτηρίων γύρω από το λιμάνι, η κυρίαρχη παρουσία των βράχων πάνω στους οποίους θεμελιώνονται τα κτήρια, οι επιβλητικοί όγκοι των αρχοντικών, η πυκνότητα της δόμησης και η εναλλαγή της με άκτιστες, βραχώδεις εκτάσεις, συνθέτουν την χαρακτηριστική γραφική εικόνα της Ύδρας.

Στην Ύδρα δεν κυκλοφορούν αυτοκίνητα, αλλά οι επισκέπτες μπορούν να εξυπηρετηθούν στις μετακινήσεις τους από θαλάσσια ταξί που κάνουν δρομολόγια από παραλία σε παραλία.

Σύμφωνα με την απόφαση ΣΤΕ 1248/2016 (Τμ. Ε') ολόκληρος ο οικισμός της Ύδρας έχει μνημειακό χαρακτήρα και είναι προστατευτέος υπό την ιδιότητά του αυτή και μάλιστα όπως αυτός καθορίζεται από την υφιστάμενη πολεοδομική του κατάσταση, κατά τη ρητή επιταγή της υπ' αριθ. 1824/1962 υπουργικής αποφάσεως. Παράλληλα, ο αυτός οικισμός έχει χαρακτηριστεί και ως ιστορικός τόπος καθώς και ως παραδοσιακός οικισμός, ολόκληρο δε το νησί της Ύδρας, συμπεριλαμβανομένων και των οικισμών του, έχει χαρακτηριστεί ως τοπίο ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και ως τόπος χρήζων ειδικής κρατικής προστασίας.

Παραγωγικοί Τομείς – Οικονομική δραστηριότητα ευρύτερης περιοχής - Απασχόληση – Λοιπά οικονομικά στοιχεία

Τα οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, καταγράφονται από επίσημα στοιχεία για την κατανομή του στους διάφορους παραγωγικούς τομείς. Σύμφωνα στοιχεία της απογραφής του 2011, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Ύδρας εκτιμάται στο 40,7% (801 άτομα) του συνολικού πληθυσμού αυτού.

Σε ό,τι αφορά την απασχόληση κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, ο τριτογενής τομέας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων της Ύδρας (81,4% ή 526 άτομα), ακολουθεί ο δευτερογενής τομέας με 13,9% (90 άτομα) και ο πρωτογενής τομέας με 4,7% 130 άτομα). Το υψηλό ποσοστό στον τριτογενή τομέα οφείλεται στην έντονη ενασχόληση των κατοίκων με τον τουρισμό και τις εμπορικές δραστηριότητες. Το ποσοστό του δευτερογενή τομέα οφείλεται κατά κύριο λόγο στην κάλυψη βασικών αναγκών του πληθυσμού της περιοχής, του νησιού, αλλά και των τουριστών σε τρόφιμα, έπιπλα, και παντός είδους επισκευές.

Πίνακας 53 Απασχολούμενοι κατά Τομέα Οικονομικής Δραστηριότητας (έτος αναφοράς 2011)

	Σύνολο	Οικονομικά ενεργοί						Οικονομικά μη ενεργοί
		Σύνολο οικονομικών ενεργών	Απασχολούμενοι				Άνεργοι	
			Σύνολο απασχολούμενων	Α΄γενής Τομέας	Β΄γενής Τομέας	Γ΄γενής Τομέας		
ΑΤΤΙΚΗ	3.828.434	1.771.562	1.452.203	17.528	246.561	1.188.114	319.359	2.056.872
Π.Ε. ΝΗΣΩΝ	74.651	27.246	21.649	1.829	3.804	16.016	5.597	47.405
Δ. ΥΔΡΑΣ	1.966	801	646	30	90	526	155	1.165

Πίνακας 54 Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (έτος αναφοράς 2011)

	Σύνολο	Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας									
		ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ & ΑΛΕΙΑ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ & ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	ΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ
ΑΤΤΙΚΗ	1.452.203	17.528	88.537	273.264	99.804	84.229	52.030	149.129	105.794	104.082	477.806
Π.Ε. ΝΗΣΩΝ	21.649	1.829	2.207	3.834	2.025	2.361	520	2.972	1.218	804	3.879
Δ. ΥΔΡΑΣ	646	30	62	115	71	164	19	42	23	21	99

Τοπικά χαρακτηριστικά

Ο ιστορικός οικισμός της Ύδρας είναι ένας ζωντανός οικισμός που είναι παράλληλα ολόκληρος χαρακτηρισμένος ως αρχαιολογικός χώρος και έχει μία ιδιαίτερη για τον ελληνικό χώρο ιστορική σημασία, ενώ ταυτόχρονα εμπεριέχει πολλαπλές υλικές και άυλες αξίες. Το φυσικό και δομημένο τοπίο ως σύνολο και η ιστορική τοπογραφία που συγκροτούν τη συνολική εικόνα, είναι ιδιαίτερα σημαντικά σε αυτόν τον τόπο.

Η σημαντική ιστορική και αρχιτεκτονική ταυτότητα της Ύδρας διαμορφώθηκε μέσα από την διαχρονική οικιστική της εξέλιξη και τις δραστηριότητες των κατοίκων της, στο χώρο και το χρόνο. Η γενική εικόνα του τόπου συγκροτείται από την αμφιθεατρική διάταξη των κτισμάτων γύρω από το λιμάνι, το ανάγλυφο του εδάφους, την έντονη παρουσία των βράχων πάνω στους οποίους θεμελιώνονται τα κτίσματα, τον επιβλητικό όγκο των αρχοντικών κτισμάτων, την πυκνότητα δόμησης – ανάλογη με τα χαρακτηριστικά εξέλιξης των επιμέρους περιοχών, και την εναλλαγή χώρων κτισμένων και άκτιστων, όπου είναι έντονη η παρουσία του βραχώδους εδάφους του νησιού.

Το φυσικό περιβάλλον περιβάλλει το κτισμένο και είναι αλληλένδετα συνδεδεμένο με αυτό. Οι βραχώδεις λόφοι όπως προβάλλουν στο πολεοδομικό τοπίο, αποτελούν βασικό στοιχείο της ιστορικής φυσιογνωμίας του τόπου, όπως τεκμηριώνεται και από παλιές γκραβούρες και φωτογραφικό υλικό.

Το δομημένο τοπίο σαν σύνολο σε συνδυασμό με τα τοπογραφικά και φυσικά χαρακτηριστικά του χώρου έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία τα τελευταία χρόνια, με την εισαγωγή και του νέου όρου του «ιστορικού πολεοδομικού τοπίου» (Vienna Memorandum 2005). Ο κτιριακός πλούτος, συνίσταται σε κτίρια αρχοντικά με κύριο χαρακτηριστικό τους τον φρουριακό χαρακτήρα και τον μεγάλο και επιβλητικό τους όγκο, κτισμένα τα περισσότερα με εμφανή λιθοδομή σε ισόδομο σύστημα, και σύνθετη μορφή λειτουργικής οργάνωσης, καπετανείκα, μικρότερης κλίμακας αστικά σπίτια, και απλά λαϊκά κτίσματα, ισόγεια ή διώροφα με συνήθως μικρούς ορθογώνιους όγκους. Οι εκκλησίες μικρής κλίμακας ως επί το πλείστον, χαρακτηρίζουν επίσης τον οικισμό και αποτελούν χαρακτηριστικά τοπόσημα στον συνεκτικό ιστό του οικισμού.

Ο πολεοδομικός ιστός χαρακτηρίζεται από στεγασμένα διαβατικά, και εμπλουτίζεται από μικρά πλατώματα στα σημεία συνάντησης των δρόμων, από πεζούλια, σκαλοπάτια, κατώφλια εισόδων, πεζούλες φυτεμένες, μάντρες, ειδικές διαμορφώσεις της βάσης των κτιρίων, θύρες και θυρώματα. Ιδιαίτερη αξία έχει η διαμόρφωση των σημείων σύγκλισης δρόμων, δρόμων – πλατειών και δρόμων-ημιδημόσιων χώρων.

Η παραδοσιακή κοινωνικό-οικονομική ταυτότητα του ιστορικού οικισμού διαβάζεται στη σημερινή αρχιτεκτονική του φυσιογνωμία. Το ναυτικό εμπόριο αποτελούσε την κύρια οικονομική δραστηριότητα των κατοίκων, ενώ αναφέρονται και οι παραδοσιακές δραστηριότητες ταπητουργίας και κεντημάτων. Στις αρχές του 20ου αιώνα υπήρξε μία σύντομη οικονομική ακμή από την σπογγαλιεία. Σήμερα ο τουρισμός αποτελεί την κύρια οικονομική δραστηριότητα.

Περιοχές απολύτου προστασίας

Με το από 19.10.78 Π. Δ/γμα (ΦΕΚ 594 Δ) «περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών» ο οικισμός της Ύδρας χαρακτηρίστηκε ως παραδοσιακός.

Όσον αφορά στο πλαίσιο προστασίας της νήσου Ύδρας από το ΥΠΠΟΑ οι περιοχές αναλύθηκαν στο κεφάλαιο σχετικά με τις Πολεοδομικές & χωροταξικές ρυθμίσεις.

Σχέση τοπικού πληθυσμού με περιβάλλον

Εκτός από τα ισχυρά στοιχεία του τόπου που τον καθιστούν μοναδικό στον ελληνικό χώρο, στον οικισμό αναγνωρίζονται και μια σειρά προβλημάτων που οφείλονται στην έλλειψη ορθού πλαισίου και κανόνων δόμησης και ελεγχόμενης ανάπτυξης.

Στα πλαίσια ειδικής πολεοδομικής μελέτης που συντάχθηκε στο χρονικό διάστημα 1989-90 για τον οικισμό της Ύδρας με στόχο την πολεοδομική του οργάνωση και προστασία, αναγνωρίστηκαν μεταξύ άλλων τα σημεία αλλοίωσης της ιστορικής του ταυτότητας και οι αναμενόμενες μεταλλαγές της φυσιογνωμίας του, με βάση την μέχρι την ημέρα της μελέτης πορεία του και τις τάσεις εξέλιξής του. Τα ίδια προβλήματα εντοπίστηκαν και αναλύθηκαν και σε νεώτερες έρευνες που έγιναν για τον κεντρικό τομέα του οικισμού και συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Ασάφεια ορίων του οικισμού και έλλειψη κανόνων για την εκτός σχεδίου δόμηση παρά τις υφιστάμενες προτάσεις του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου που έχει συνταχθεί για τον οικισμό και παρότι έχουν ολοκληρωθεί και οι απαιτούμενες διαδικασίες εγκρίσεων των αρμόδιων φορέων από το 1993, η νομοθετική ρύθμιση των ορίων του οικισμού δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμα.

Ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελεί και ο καθορισμός του ορίου δόμησης πάνω από το Καμίνι, αλλά και προς την Κιάφα, που αποτελεί την αρχική οικιστική περιοχή στο χώρο-τμήμα της οποίας ουσιαστικά βρίσκεται εκτός των σημερινών ορίων του οικισμού. Δεν θεσμοθετήθηκε και η Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου που θα έθετε ειδικούς περιορισμούς χρήσεων και δόμησης στις εκτός σχεδίου περιοχές του νησιού και κατά συνέπεια θα προστάτευε και την περίμετρο εκτός των ορίων του οικισμού, από τη νέα δόμηση.

Η έλλειψη κτηματολογίου και η απουσία νομοθετικής οριοθέτησης δημόσιων και ιδιωτικών χώρων και γραμμών δόμησης, οδηγεί στην καταπάτηση δημόσιων ή δημοτικών εκτάσεων και στην μετατροπή τους σε «οικόπεδα». Ως αποτέλεσμα, κτίζονται περιοχές που λόγω των τοπογραφικών και φυσικών χαρακτηριστικών τους ή λόγω της θέσης τους στον οικιστικό ιστό, θα όφειλαν να παραμείνουν αδόμητες και η δόμηση επεκτείνεται σε χώρους που θα όφειλαν να είναι κοινόχρηστοι. Αλλά και ο παραδοσιακός πολεοδομικός ιστός συχνά απειλείται με καταστροφές, αλλοιώσεις, η ιδιωτικοποίηση, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τα ιστορικά διαβατικά που δεν έχουν αποφύγει την

πλήρη η μερική ιδιωτικοποίηση. Τέλος τα ιδιαίτερης αξίας αρχιτεκτονικά στοιχεία του πολεοδομικού ιστού που προαναφέρθηκαν, χρήζουν ειδικής προστασίας από την καταστροφή και την παρατηρούμενη αντικατάστασή τους από κατασκευές τσιμέντου ή μωσαϊκού.

Ο γενικός καθορισμός συντελεστού δόμησης, που δεν αναγνωρίζει τις ιδιαιτερότητες δόμησης και την υφιστάμενη πυκνότητα των επιμέρους τμημάτων του οικισμού αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, καθώς αποκτούν την ίδια πυκνότητα όλες οι περιοχές του οικισμού ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Η πυκνότητα του οικισμού που θα προκύψει με την εφαρμογή του επιτρεπόμενου σήμερα συντελεστή δόμησης, δεν θα έχει καμιά σχέση με το παρελθόν του οικισμού, όπου υπήρχαν ευδιάκριτες ζώνες αραιότερης δόμησης στις παρυφές του οικισμού αλλά και αδόμητες περιοχές μέσα στον οικισμό και ανάμεσα στο κεντρικό λιμάνι και το Καμίνι.

Έχουν καταγραφεί μια σειρά παρεμβάσεων στα ιστορικά κτίρια, οι οποίες αλλοιώνουν περισσότερο η λιγότερο τα ιστορικά κελύφη και οποίες συνίστανται στα παρακάτω: προσθήκες εξωστών, διανοίξεις ή κλείσιμο ανοιγμάτων, αύξηση του ύψους του κτιρίου και ανακατανομή των υψών στους υπάρχοντες ορόφους και προσθήκες χωρίς την προαπαιτούμενη μελέτη ένταξης, ή ευτελείς προσθήκες που προκαλούνται από την τουριστική χρήση των ισογείων.

Επίσης παρατηρείται κάλυψη της παραδοσιακής αυλής από όπου γινόταν η είσοδος στην κυρίως κατοικία, αντικατάσταση του τύπου των κουφωμάτων ή του επιχρίσματος και η χρήση ακρυλικών χρωμάτων. Στον τομέα των επεμβάσεων στα ιστορικά κελύφη διαπιστώνονται λανθασμένες δομικές επεμβάσεις αποκατάστασης ιστορικών κτιρίων, όπως π.χ. η αντικατάσταση ξύλινων πατωμάτων με νέα από οπλισμένο σκυρόδεμα, η ενίσχυση τοιχοποιιών με χρήση μανδύα, ανακριβείς αναστηλώσεις και άγνοια των ορθών μεθόδων αποκατάστασης. Επίσης, η ανακατασκευή κτισμάτων που πραγματοποιείται βάσει τεκμηρίων θέτει ερωτήματα ως προς την ορθότητα με την οποία ερμηνεύονται τα διατηρούμενα τεκμήρια.

Η διατήρηση της άυλης κληρονομιάς είναι τόσο σημαντική όσο και η διατήρηση και η προστασία του κτισμένου περιβάλλοντος. Στην περίπτωση της Ύδρας οι κοινωνικές δραστηριότητες και οι παραδοσιακές ασχολίες και τεχνικές έχουν χάσει την αρχική τους ζωτικότητα, και οι οικονομικές δραστηριότητες εξαρτώνται αποκλειστικά από τον τουρισμό. Η υπερβολική και ανεξέλεγκτη όμως ανάπτυξη του τουρισμού αλλοιώνει τις πολιτιστικές συμπεριφορές, οδηγεί στην τυποποίηση των προϊόντων και των καταστημάτων και στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος, λόγω της έντασης της χρήσης. Ο τουρισμός εξάλλου, αποδοτικότερος οικονομικά από τις παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες και την κατοικία, εκδιώκει τις αρχικές χρήσεις από τα παλαιά κελύφη και επιβάλλει την εμπορική τους υπερεκμετάλλευση.

Βασικές αιτίες στις οποίες οφείλονται τα παραπάνω προβλήματα είναι, είτε η επιθυμία οικονομικής υπερεκμετάλλευσης είτε η άγνοια του τρόπου διαχείρισης της πολύ σημαντικής κληρονομιάς που διαθέτει ο τόπος.

Η σημαντική ιστορική και αρχιτεκτονική αξία του οικισμού της Ύδρας, απαιτεί τη σύνταξη και την εφαρμογή ενός σχεδίου ολοκληρωμένης προστασία του και την πειθάρχηση των οικονομικών συμφερόντων στις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Η έννοια της «ολοκληρωμένης προστασίας», όπως έχει προσδιοριστεί σε διεθνείς συνθήκες και κείμενα, συνίσταται στη διαφύλαξη και ανάδειξη του συνόλου των υλικών και άυλων στοιχείων που εκφράζουν την ιστορική, κοινωνική, λειτουργική και πολιτιστική ταυτότητα ιστορικών πόλεων και οικισμών.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι βασικές αρχές της ολοκληρωμένης προστασίας όπως τέθηκαν για πρώτη φορά το 1975 με τη διακήρυξη του Άμστερνταμ και η στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης όπως διαμορφώνεται μέσα από τα σχετικά κείμενα από το 1987 και μετά, έχουν ταυτόσημους στόχους:

- τη διατήρηση του περιβάλλοντος (φυσικού και δομημένου),
- την ελάττωση της «κατανάλωσης» της γης (με έλεγχο της πυκνότητας δόμησης, και των επεκτάσεων),
- τη διατήρηση των πολιτιστικών και φυσικών πόρων και της ποικιλίας των χρήσεων,
- τη διατήρηση υγιούς οικονομικής βάσης (γεωργική γη, παραδοσιακά βιοτεχνικά επαγγέλματα) και
- τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Τέλος, σε όλες ανεξαιρέτως τις περιπτώσεις αναφέρεται και η ανάγκη συμμετοχής από την τοπική κοινωνία. Στην πρόσφατη διατύπωση των αρχών «για την προστασία και διαχείριση ιστορικών πόλεων και οικισμών» που συντάχθηκαν στη Valetta και υιοθετηθήκαν από το διεθνές Icomos το 2011: «Η προστασία των ιστορικών πόλεων, οικισμών και αστικών περιοχών και του περιβάλλοντός τους, περιλαμβάνει τις απαραίτητες διαδικασίες για τη συνεκτική ανάπτυξή τους και την αρμονική προσαρμογή τους στη σύγχρονη ζωή. Αφορά την προστασία των υλικών και άυλων στοιχείων της ταυτότητας του τόπου χωρίς να εμποδίζεται η εξέλιξή του. Ένα σχέδιο προστασίας πρέπει να βασίζεται στον πολεοδομικό σχεδιασμό όλης της πόλης και να περιλαμβάνει ανάλυση των αρχαιολογικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών, τεχνικών, κοινωνικών και οικονομικών αξιών. Θα πρέπει να συνδυάζεται με ένα σχέδιο διατήρησης και να συνδυάζεται με μία πρόταση διαχείρισης και να εφαρμόζεται διαρκής παρακολούθηση».

Η Νέα Χάρτα της Αθήνας, που θέτει τις γενικές αρχές πολεοδομικού σχεδιασμού και αντιμετώπισης των προβλημάτων των ευρωπαϊκών πόλεων, αναφέρει πως «ο σχεδιασμός πρέπει να έχει κύριο στόχο του το δημόσιο συμφέρον ξεπερνώντας ιδιωτικά μικροσυμφέροντα». Στις γενικές αρχές του πολεοδομικού σχεδιασμού μεταξύ των άλλων σημείων αναφέρεται ότι «Τα τοπογραφικά χαρακτηριστικά του χώρου ανάπτυξης, το ανάγλυφο του εδάφους και η εδαφοκάλυψη, τα φυσικά στοιχεία του χώρου, οι ανοικτοί χώροι, τα φυσικά μονοπάτια και τα πολιτιστικά και ιστορικά χαρακτηριστικά του χώρου θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν κατά τον πολεοδομικό σχεδιασμό»,

καθώς και ότι οι ελεύθεροι χώροι, οι πράσινοι χώροι, και το φυσικό τοπίο αποτελούν σημαντικά στοιχεία στις πόλεις, η διατήρηση των οποίων πρέπει να επιδιώκεται μέσω της πολεοδομικής πολιτικής.

Σύλλογοι – Οργανώσεις Ύδρας

Μια αρχική καταγραφή των φορέων που μπορεί να έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με την διαδικασία ανακήρυξης ενός νέου Αποθέματος Βιόσφαιρας για την περιοχή της είναι οι κάτωθι:

- ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ & ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΔΡΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΑΛΙΕΩΝ ΥΔΡΑΣ "Ο ΜΙΑΟΥΛΗΣ"
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΑΛΙΕΩΝ ΥΔΡΑΣ
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΙΚΟΛΟΓΩΝ ΥΔΡΑΣ "ΥΔΡΑΪΪΣΑ ΦΩΚΙΑ"
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΘΗΝΩΝ "ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΤΩΝ ΥΔΡΑΙΩΝ"
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΥΔΡΑΣ
- ΦΙΛΟΖΩΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΔΡΑΣ "ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΗΣ ΥΔΡΑΣ"
- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΔΡΑΣ
- ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΔΡΑΣ
- ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΔΡΑΣ
- ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΓΡΟΘΙΑ ΤΗΣ ΥΔΡΑΣ"
- ΣΚΑΚΙΣΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΥΔΡΑΣ
- ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΥΔΡΑΣ
- ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΥΔΡΑΪΚΟΣ ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ WATER POLO

Βιβλιογραφία

- ΚΑΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ (ΠΕΣΠΚΑ) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ, Παραδοτέο 1 Μεθοδολογική Προσέγγιση υλοποίησης Έργου, 2019
- <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373378>
- <http://www.islandbiosphere.org/Contingut.aspx?IdPub=793>
- Πρόγραμμα «Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα (ΠΑΛΥΘ)», Φάκελος Α, Αλιευτική ζώνη Νήσων Αττικής – Ν.Α. Πελοποννήσου, 2023
- Πρόγραμμα «Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα (ΠΑΛΥΘ)», Φάκελος Β, Αλιευτική ζώνη Νήσων Αττικής – Ν.Α. Πελοποννήσου, 2023
- Πρόγραμμα «Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα (ΠΑΛΥΘ)», Φάκελος Α, Αλιευτική ζώνη Νήσων Αττικής – Ν.Α. Πελοποννήσου, 2023
- Ιστοσελίδα «Αναπτυξιακή Ηρακλείου ΑΑΕ ΟΤΑ»
<https://anher.gr/2014-2020-%CE%B8%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B9%CE%BB%CE%AD%CF%82-%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%B5%CE%AF%CE%B1/>
- Πρόγραμμα «Αλιεία, Υδατοκαλλιέργεια και Θάλασσα (ΠΑΛΥΘ)», Φάκελος Α, Αλιευτική ζώνη Νήσων Αττικής – Ν.Α. Πελοποννήσου, 2023
- Ιστοσελίδα «Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων Π.Ε. Νήσων Αττικής»
<https://www.atticalag.gr/2023/12/01/synedrio-oloklirosis-diaperifereiakoy-ergoy-alieytikos-toyrismos/>
- Ιστοσελίδα Κυθηραϊκού Ιδρύματος Πολιτισμού και Ανάπτυξης (ΚΙΠΑ),
<https://kipa-foundation.org/kythera-trails-neo-mnimonio-synergasias-metaxy-dimoy-kythron-eerka-kipa-kai-medina-gia-to-mellon-tis-aeiforoy-toyristikis-anaptyxis-ton-kythron/>

Βιβλιογραφία σχετική με το Αγκίστρι:

- Πτυχιακή εργασία, ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ «Η Ανάπτυξη του Θαλάσσιου Τουρισμού στο Αγκίστρι» , Δέδες Αλέξανδρος, ΧΙΟΣ 2017
- Διπλωματική Εργασία, ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟ ΕΝΟΣ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ <<ΑΓΚΙΣΤΡΙ>>, Αντιγόνη Χρυσοβαλάντη Μπούτση, 2010
- <https://www.ygrotopio.gr/general/report.php?code=AGI001&lang=el>
- <https://filotis.itia.ntua.gr/>
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αγκιστρίου 2013-2014
- <https://www.aeginportal.gr/aftodioikisi/themata/31173-dimosieythike-simera-i-perilipsi-tis-prokiryksis-gia-to-topiko-poleodomiko-sxedio-ton-dimon-aignas-kai-agkistriou.html>

- https://www.patt.gov.gr/perifereia/xorikoi_antiperifereiarxes/grafeio_antip_nison/%CE%B1%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CF%84%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%AF%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B9/
- <https://www.agistri-island.gr/PDF/epixeirisiako-a-stadio.pdf>

Βιβλιογραφία σχετική με την Αίγινα:

- LIFE11 ENV/GR/951, ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΗΣΟΥ ΑΙΓΙΝΑΣ Assessment of environmental status of the pilot area-Aegina Αειφόρες στρατηγικές για τη βελτίωση εντατικά καλλιεργούμενων εδαφών: Το παράδειγμα της καλλιέργειας του κελυφωτού φυστικιού (*Pistachia vera* L.)» , AgroStrat
- ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΑ ΡΕΜΑΤΑ: ΜΕΓΑΛΟ ΠΟΤΑΜΙ ΚΑΛΛΟΝΗΣ ΤΡΟΙΖΗΝΑΣ, ΛΑΚΚΑ ΚΑΙ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΑ ΛΟΥΤΡΟΠΟΛΗΣ ΜΕΘΑΝΩΝ, ΜΕΓΑΛΟ ΠΟΤΑΜΙ ΣΤΟ ΒΑΘΥ ΜΕΘΑΝΩΝ, ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΚΑΙ ΛΕΥΚΗ Ν. ΑΙΓΙΝΑΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ & ΝΗΣΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΜΗΜΑ ΥΔΡΑΥΛΙΚΩΝ—ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ, Hydroment Σύμβουλοι Μηχανικοί
- ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΗΣΟΥ ΑΙΓΙΝΑΣ Assessment of environmental status of the pilot area-Aegina Μ. Κ. Ντούλα, Κ. Κορνίτσας, Α. Σαρρής
- Περιβαλλοντική Μελέτη Λιμενικών Εγκαταστάσεων Νήσου Αίγινας
- <http://votaniki.gr/prostasia/diktio-natura-2000/nisides-saronikoy-kolpoy-kai-thalassia-periochi-gr3000020/>
- <https://necca.gov.gr/mdpp/m-d-ethnikon-parkon-parnithas-schoinia-kai-prostatevomenon-periochon-saronikou-kolpou/>
- http://www.oikoskopio.gr/ygrotopio/general/report.php?id=6¶m=themeleiwdn&lang=el_GR
- <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/?category=4>
- ΔΙΚΤΥΟ ΑΕΙΦΟΡΩΝ ΝΗΣΩΝ ΔΑΦΝΗ ΑΙΓΙΝΑ, Ερευνητικό έργο: Έρευνα για την αειφόρο ανάπτυξη στην Αίγινα Ερευνητής: Καψάλης Απόστολος, 2006
- Μεταπτυχιακή Εργασία, Δ.Π.Μ.Σ. Ε.Μ.Πολυτεχνείου «Περιβάλλον και Ανάπτυξη», Ηλίας Β. Μεσσίνας Αρχιτέκτων – Μηχανικός ,Διδάκτωρ Ε.Μ.Π. ,Αίγινα, Σεπτέμβριος 2021
- Διπλωματική: «Υφιστάμενη Κατάσταση και Σενάρια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Αίγινας», Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο ΔΠΜΣ «Περιβάλλον – Ανάπτυξη» – Ηλίας Μεσσίνας

Βιβλιογραφία σχετική με τα Κύθηρα- Αντικύθηρα:

- <https://visitkythera.com/el/travel/>
- Πρόγραμμα INCREAte Καταγραφή και Αξιολόγηση του Φυσικού Περιβάλλοντος Κυθήρων και Αντικυθήρων Β' ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ Ιούνιος 2017, ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ
- Μ.Π.Ε. Αποχέτευση και Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων Νοτίου Τμήματος ν. Κυθήρων
- <https://www.ygrotopio.gr/general/search.php>
- <https://filotis.itia.ntua.gr/>
- ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΣΔΑΕ) ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ, 2016

- <https://www.statistics.gr/2021-census-res-pop-results>
- ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ, 2011
- ΕΚΘΕΣΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ – ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ, 2014
- ΤΟΠΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ, 2021
- (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ
- ΤΟΜΕΑΣ ΑΣΤΡΟΦΥΣΙΚΗΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ, Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ.

Βιβλιογραφία σχετική με τον Πόρο:

- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΥ ΠΟΡΟΥ 2013
- Μ.Π.Ε ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΑ ΠΟΡΟΥ Α Θ Η Ν Α, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2020, MARNET ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
- <https://www.porosnews.gr/old/?p=40610>
- <https://www.dimostroizinias-methanon.gr/website/%CF%83%CF%8D%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%B9-%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%B9%CE%B6%CE%B7%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82/>

Βιβλιογραφία σχετική με την Σαλαμίνα:

- ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ, ΛΙΜΕΝΙΣΚΟΣ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ Ν. ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ & ΝΗΣΩΝ
- Μ.Π.Ε, Μελέτη σκοπιμότητας και προέγκριση χωροθέτησης για την κατασκευή λιμενίσκου σκαφών αναψυχής ν.Σαλαμίνας. Γεώργιος Τσοτσώνης
- <https://www.ygrotorio.gr/>
- Μ.Π.Ε για την λειτουργία των εγκαταστάσεων της εταιρείας «Ναυπηγεία Κυνόσουρας Α.Ε» στο Ακρ. Κυνόσουρας, Δήμου Σαλαμίνας, Π.Ε. Νήσων Αττικής, Nerco- Ν. Χλύκας και Συνεργάτες Α.Ε.Μ. Φεβρουάριος 2020
- Μ.Π.Ε Νέο διώροφο εμπορικό κέντρο με υπόγειο, θερινό κινηματογράφο και υπαίθριες θέσεις στάθμευσης επί της Λεωφ. Αιαντείου, στη θέση Μπουκουρίμεζα του Δήμου Σαλαμίνας, Ιανουάριος 2022, Γιάμας Κων/νος
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΥ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ 2011-2014, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ
- <https://www.xo.gr/dir-az/S/Syllogoi-Enoseis-Somateia/Salamina/>

Βιβλιογραφία σχετική με τις Σπέτσες:

- ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ του ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ «ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΛΕΚΕΙΟΥ [ΚΑΡΝΑΓΙΟΥ] ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ του ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ στην περιοχή ΠΑΛΙΟΥ ΛΙΜΕΝΑ ΣΠΕΤΣΩΝ [ΜΠΑΛΤΙΖΑ]», 2019
- https://www.topoguide.gr/islands/saronic/advs_spetses/spetses_flora.php

- ΕΚΘΕΣΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ GR3000011 ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ, ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ – ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2014
- Δημαλέξης, Α., Καστρίτης, Θ., Μανωλόπουλος, Α., Κορμπέτη, Μ., Φριτς, Γ., Saravia. Mullin, V., Ξηρουχάκης, Σ. & Μπούσμπουρας Δ. (2010), Προσδιορισμός και χαρτογράφηση των орνιθολογικά και ευαίσθητων στα αιολικά πάρκα περιοχών της Ελλάδας, Ελληνική Орνιθολογική Εταιρεία, Ιανουάριος 2010
- (<https://www.poseidonion.com>)
- (<https://issuu.com>)
- Διπλωματική εργασία, Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στις Σπέτσες, Ανώτατο εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά Τεχνολογικού τομέα, Σχολή διοίκησης και οικονομίας, Κωνσταντίνος Κουμουνδούρος, Δημήτρης Παπαϊωσήφ, Μάρτιος 2016
- Διπλωματική εργασία, «Οι Σπέτσες ως ενδιάμεσος τουριστικός προορισμός και η σχέση τους με τα ειδικά γεγονότα και εκδηλώσεις», Πανεπιστήμιο Πειραιώς Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών MBA Tourism Management 2013-2014, Μαρία Σταύρου Μάρκου
- Διπλωματική εργασία, Αξιολόγηση της τουριστικής ανάπτυξης των Σπετσών, Βατικιώτη Αντωνία, Φεβρουάριος 2012
- Νασσάν Άγα Σπυριδοπούλου, Ρ., Γκίκας, Ρ., Πουρσανίδης Δ., Χαρτογράφηση των λιβαδιών Posidonia oceanica (Linnaeus) Delile, 1813 στις νήσους Σπέτσες και Βελοπούλα, iSea 2022, Ελλάδα, 25pp.
- <https://spetses.gov.gr/syllogoi-somateia/>

Βιβλιογραφία σχετική με την Τροιζηνία και την Χερσόνησο των Μεθάνων:

- Μ.Π.Ε. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ Π.Ο.Α.Υ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ Π.Ε ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ, ΤΗΣ Π.Ε ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ Π.Ε ΝΗΣΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ
- Μελέτη χωροθέτησης συστημάτων πλωτών προβλητών στο θαλάσσιο μέτωπο του Γαλατά Λιμενικά έργα και Περιβαλλοντικά έργα εντός της ΧΖΛ Γαλατά, έκδοση 2η, 2022
- https://www.topoguide.gr/mountains/peloponnese/advs_methana/methana_flora.php
- <https://filotis.itia.ntua.gr/>
- <http://greekwetlands.biodiversity-info.gr/Sites/Details/1054>
- <http://votaniki.gr/prostasia/diktio-natura-2000/thalassia-periochi-paysania-ypothalassia-ifaisteia-methanon-gr2510005/>
- Ο ΓΑΛΑΤΑΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ.ΠΑΡΕΛΘΟΝ, ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ», Δρούγκα, Σταματίνα, ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ, 2021
- <https://www.troizinia-methana.gr/gr-alternate.html>
- <https://www.dimostroizinias-methanon.gr/website/%CF%83%CF%8D%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%B9-%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%B9%CE%B6%CE%B7%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82/>

- https://www.methana.com.gr/mobile/gr_silogoi.html

Βιβλιογραφία σχετική με την Ύδρα:

- <https://www.naturagraeca.com/ws/131,193,213,1,1,%CE%8E%CE%B4%CF%81%CE%B1>
- <https://filotis.itia.ntua.gr/>
- ΣΥΝΟΨΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΎΔΡΑΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2021, «ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΎΔΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ», ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2021
- Το με αριθμ.πρωτ. ΥΠΕΝ/ΔΑΟΚΑ/71152/2960/26-07-2021 έγγραφο του Υπουργείου περιβάλλοντος με θέμα Οδηγίες για τη δόμηση στη νήσο της Ύδρας
- <https://www.traveldailynews.gr/column/arthro/i-epidrasi-toy-chorotaxikoy-schediasmoy-sti-viosimi-anaptyxi-tis-ydras/>
- Ο Ιστορικός οικισμός της Ύδρας. Αρχές και στρατηγικές προστασίας και αειφόρου ανάπτυξης, Ελένη Μαϊστρου-Αρχιτέκτων, καθηγήτρια Ε.Μ.Π, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού – Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς, Προστασία Παραδοσιακών Οικισμών και Σύγχρονος Αρχιτεκτονικός Σχεδιασμός –Πρακτικά Ημερίδων
- https://www.hydra.gr/mobile/gr_syllogoi.html
- https://patt.espa2127.gr/sites/default/files/field/file/article/2021-10/%CE%9F%CE%A7%CE%95%20%CE%A0.%CE%95.%20%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%A9%CE%9D%20%CE%91%CE%A4%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%2011_06_2021%20-%20Premium%20Consulting.pdf
- <https://insete.gr/wp-content/uploads/2022/10/proorismos-nisia-argosaronikou.pdf>